ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 1 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7982 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3783

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻ ՆՈՐ ՃԻԳԵՐ

Պուրժէս-Մոնուրիի կառավարութիւնը կը շարունակէ իր ճիգերը՝ վերականգնելու համար երկրին տնտեսական կայունութիւնը:

Ելմտական նախարար Ֆելիքս Կայեար օգտուելով ամառուան ամէնէն խաղաղ ամիսէն, երբ առեւտրական ու ճարտարարուեստական բազմաթիւ ձեռնարկներ արձակուրդի մէջ էին, խիստ յանդուգն քայլեր առաւ, առանց մեծ ցնցումներ առաջ բերելու:

Կարելի չէ գուշակել թէ վերամուտը ի՛նչ անակնկալներ վերապահած է:

Կառավարութիւնը չէ վերջացուցած տակաւին իր ծրագիրներուն ամբողջական գործադրութիւնը:

Միւս կողմէ չի գիտցուիր նաեւ թէ ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի մեծ տունները ի՛նչ ընդունելութիւն պիտի ընեն կառավարութեան կարգադրութեանց:

Ներածումներուն վրայ դրուած սեղմումներուն դէմ բողոքներ սկսած են արդէն զանազան շահակից շրջանակներէ: Հարիւրին քսան յաւելեալ տուրքի մը գանձումը՝ քողարկեալ ձեւով կը նշանակէ ֆրանքին նոյն համեմատութեամբ արժեզրկումը:

Այս հաշուով արտասահմանէն ստացուած ամէն կարգի ապրանքներուն վրայ հարիւրին 20 յաւելում պիտի ըլլայ, ինչ որ մեծապէս պիտի դժուարացնէ առեւտրականներու գործը:

Կառավարութեան նպատակն է կարելի եղածին չափ արգելք ըլլալ օտար դրամի արտահանման: Այս ձեւով կը յուսայ հաւասարակշռութիւն հաստատել արտածումի եւ ներածումի միջեւ: Տրվիզի պարտք չունենալ օտար երկիրներու: Ու եթէ կարելի է՝ առնելիք ունենալ:

Այդ պատճառով ալ կը քաջալերէ արտածումները, 100ին 20 համեմատութեամբ յաւելեալ շահ մը ապահովելով անոնց որ ապրանք կը ղրկեն արտասահման:

Իրականին մէջ սակա ալ կը նշանակէ, որ արտածուած ապրանքներուն փոխարէն ստացուելիք գումարը դրամատան կողմէ պիտի վճարուի ո՛չ թէ պաշտօնական սակով, այլ 100ին 20 աւելիով:

Այսինքն եթէ առեւտրական մը հարիւր տոլարի ապրանք արտածէ, փոխարէն ստանալիք 100 տոլարի չէքին համար դրամատունը իրեն պիտի վճարէ ոչ թէ 35.000 (պաշտօնական սակով), այլ 42.000 ֆր.:

Թէ արտաքին շուկային վրայ ի՛նչ ազդեցութիւն պիտի ընէ այս կարգադրութիւնը՝ ապագան ցոյց պիտի տայ:

Սեպտեմբերի վերջերը Ուաշինկթընի մէջ պիտի գումարուի Միջազգային Դրամատան Հիմնարկութեան ժողովը, որուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ վերաքննութեան ենթարկել զանազան երկիրներու դրամներու սակը:

Միջազգային այս հիմնարկութիւնն է, որ կ'որոշէ իւրաքանչիւր դրամի արժէքը՝ ոսկիի սակին համեմատութեամբ:

Երկար տարիներէ ի վեր դրամները միեւնոյն սակ մը չունին: Ամէն երկրի մէջ ալ ի զօրու է առնուազն երկու սակ, պաշտօնականն ու սեւ սակարանինը: Երկիրներ ալ կան ուր 3–4 տեսակ գին ունին դրամները: Հաւասարակշռութիւնը կորսուած է:

Ցոյս կայ թէ Ուաշինկթընի ժողովը վերջ պիտի տայ այս կացութեան, որ բազմաթիւ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ առեւտուրին համար: Ներկայ վիճակէն շահողները անոնք են միայն, որ երկրէ երկիր դրամական փոխանցումի գործով կը զբաղին:

Ոսկիէն վերջ ամէնէն ապահով դրամը կը նկատուի ամերիկեան տոլարը, որուն գնման կարողութիւնը տարիներէ ի վեր ամէն տարի 2-4 առ հարիւր կը պակսի:

Չի կարծուիր սակայն որ արժեզրկումի ենթարկուի:

Նոյն կացութեան մէջ են անգլիական ոսկին եւ զուիցերական ֆրանքը:

Ներկայիս ամէնէն աւելի յարձակումի ենթակայ է գերմանական մարքը, որ իր բուն արժէքէն շատ աւելի բարձր կը գնահատուի: Գերմանիան օտար դրամի պահեստին կողմէ ամէնէն հարուստ երկիրը կը նկատուի: Այդ պատճառով ալ միւս երկիրները կը պահանջեն վերաքննել մարքին արժէքը:

Ֆրանքին բախտը պիտի վճռուի Ուաշինկթընի ժողովէն վերջ:

Մինչ այդ, կառավարութիւնը նորանոր միջոցներ ձեռք կ'առնէ ներքին ճակատին վրայ, թոյլ չտալու համար որ ապրանքներու գիները բարձրանան եւ անել կացութիւն մը ստեղծուի:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԷՆՏԵՐՍԸՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՄԱՍ ՊԻՏԻ ՉԿԱԶՄԷ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ

Սուրիական տագնապը կը շարունակէ Միջին Արեւելքի մէջ հակասութիւններ առեղծել: Զգտումը կը շարունակուի արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի միջեւ:

Սուրիոյ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար, որ վերջերս յաջորդաբար տեսակցութիւն ունեցաւ Հնդկաստանի, Խ. Միութեան եւ Արաբիոյ դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ, յայտարարեց թէ ո՛չ մէկ տեղեկութիւն ունի Հէնտերսընի առիթով լիբանանեւսուրիական հաղորդակցութեանց մասին: Դամասկոսի թերթերէն մէկը, Պէյրութէն առնելով լուրը, կը հաղորդէր, թէ հաւանաբար Նախագահ Այզընհաուըրի պատուիրակը տեսակցութիւն մը ունենայ սուրիացի ղեկավարներու հետ: Ամէն պարագայի մէջ, Հէնտերսըն անձամբ Դամասկոս չի կրնար երթալ, քանի որ Ուաշինկթընի համաձայն՝ Պէյրութէն ուղղակի պիտի վերադառնայ Միացեալ Նահանգներ:

Լիբանանեան թերթերը կը գրեն, թէ եթէ Միացեալ Նահանգները յարձակում մը գործեն Սուրիոյ վրայ՝ Նասր Սուէզի դռները դարձեալ պիտի փակէ:

Գալով Սէուտ Թագաւորի, Նասրի եւ Քուաթլիի հանդիպումին, որ բազմաթիւ առիթներով մերժուեցաւ, այնպէս կը թուի թէ շուտով պիտի իրականանայ:

Լիբանանի վարչապետ Սամի Սոլհ, Խորհրդարանին առջեւ կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան անդրադառնալով յայտարարեց.— «Արաբական Միջին Արեւելքը կայուն վիճակ մը պիտի չստանայ, այնքան ատեն որ Լիբանան եւ Սուրիա չեն ներդաշնակած իրենց յարաբերութիւնները»:

Ըսելէ ետք, որ Լիբանան հաւատարիմ պիտի մնայ Արաբական Դաշնակցութեան երկիրներուն միջեւ կնքուած համաձայնութեան, Վարչապետ Սոլհ յայտնեց, թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը հիմնական բարեփոխման պէտք է ենթարկուի: Լիբանան թիկունք պիտի կանգնի Ալժերիոյ ժողովուրդին, ըսաւ ան եւ աւելցուց թէ Պէյրութի կառավարութեան գլխաւոր «մեղքը» Պաղեստինցիներու իրաւունքներուն պաշտպանութիւնն է.— «Պիտի շարունակենք մեր պայքարը՝ մինչեւ որ Պաղեստինցիները ստանան իրենց գրաւուած ինչքերը ու երբեք խաղաղութեան

(Շար.ը կարդա Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԷՐ ՍԱԿԱՅՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

Երէկ քանի մը տողով յայտնած էինք մեր խոր ցաւը Ստեփան Կուրտիկեանի յօդուածին մասին «Գրական Թերթ»ին մէջ: Թերեւս ընթերցողը հարցնէ «ի՞նչ առթիւ գրուած են այդ սուտ ու սխալ քննադատութիւնները դաշնակ «ավանթիւրիստների» արտասահմանեան մամուլի մասին»:

Ահա՛ եւ պատճառը:

Հայաստան հրատարակուող որեւէ գիրք կամ յօդուած սփիւռքի գրողներու մասին, երբեք նկատի չունի «ոչ-յառաջդիմական» գրագէտներ: Իրենց համար գոյութիւն չունին Համաստեղ, Արամ Հայկազ, Շահնուր, Նարդունի, Ն. Սարաֆեան, Մ. Իշխան եւ բոլոր միւսները որոնք ծաղկած են արտասահմանի մէջ, հատորներ հրատարակելով կամ պարբերաթերթերու մէջ ստորագրելով գեղեցիկ կտորներ:

Գուրգէն Մխիթարեան անցեալ Ապրիլին «Հայրենիք»ի մէջ գրած իր մէկ խմբագրականով հարցուցեր է թէ «ինչո՞ւ չորս տող ոտանաւոր ստորագրող երեւելի անծանօթներու անունները կը յիշուին, հոն, մեր երկրին մէջ որպէս «մեծ բանաստեղծներ», իսկ վաւերական արժէքներ զանց կ'առնուին ուղղափառ ? չըլլալնուն համար»:

Ահա՛ Դաշնակցական մամուլին «մեղքը» որ խայթեր է Ստեփան Կուրտիկեանը բերանը բանալու եւ զորս դու պատուիրեցեր լուալու սա յանցապարտ մամուլը, որ Դաշնակցական ըլլալու ոճիրը գործած է: «Ընկե՛ր» Կուրտիկեան, դուն այդ փշաքեղերով շրջապատուած ագարակիդ մէջ ի՞նչ թերթ կը տեսնես, տարին քանի՞ հատ ձեռքդ կ'անցնի: Վստահ եմ որ հրատարակուող թերթերուն, պարբերականներուն եւ գիրքերուն անուններն ալ չես գիտեր:

Այս թերթը *երեք* օրինակ միայն կ'երթայ Երեւան, իսկ մեր ո՛չ միայն խմբագրատուները այլ եւ տուները ալ լեցուն են Երեւանեան հրատարակութիւններով:

Քիչ մը պարկեշտութիւն, ի սէր Լենինի:

ՆՈՃԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՋ-ԵՐԿՐԱՅԻՆ ՀՐՁԻԳԸ

ՄՕԼՈԹՈՎ ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ամերիկեան տեղեկատու գործակալութեանց համաձայն, Խ. Միութիւն Ցունիսէն ասդին միջ-երկրային հրձիգի չորս փորձեր կատարած պէտք է ըլլայ: Հակառակ անոր, որ Մոսկուա շատ ուշ յայտարարեց իր հնարած նոր տիպի հրթիռին լուրը, այդ ուղղութեամբ բազմաթիւ տեղեկութիւններ հասած էին Ուաշինկթըն, նախապէս: Խորհրդայինները յիշեալ հրձիգին վերաբերեալ զեկոյցը հրատարակեցին Բշ. օր, խաչաձեւելու համար Լոնտոնի Ապազինման ժողովին մէջ Արեւմտեաններու ներկայացուցած առաջարկները:

Միջ-երկրային հրձիգի քանի մը փորձեր կատարած են Ռուսերը, Սիպերիոյ շրջանին մէջ: Այս տեղեկութիւնները տրուած են Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան՝ ամերիկեան բանակին գիտնական մասնագէտներուն կողմէ:

× Խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը երէկ գիշեր զեկոյց մը հրատարակեց, յայտարարելով թէ Նախագահ Խորհուրդը (Պրեզիտիում) Մոլոթովը նշանակեց Մոնկոլիոյ խորհրդային դեսպանը:

× Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն պատասխանեց մարեշալ Բուլկանինի նամակին: Պատասխանը յանձնուեցաւ Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի, որ Բուլկանինի պիտի տայ. մարեշալը ներկայիս իր արձակուրդը կ'անցնէ Կովկասի մէջ:

Անգլիական դեսպանատան բանբերը յայտարարեց, թէ Մաքմիլընի նամակին պատճէնը պիտի չհրատարակուի այնքան ատեն՝ որ տակաւին չէ հասած Բուլկանինի ձեռքը:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ աճիւնները երէկ առաւօտ յանձնուեցան իր այրիին: Իտալիոյ նախկին մենատէրին մարմինը պիտի թաղուի, քրիստոնէական արարողութիւններով, իր ծննդավայր քաղաքին մէջ (Փրետափիօ): Կառավարութիւնը այս քայլը առաւ անոր համար՝ որ կազմուած էր նէօֆաշիստներու օժանդակութեամբ: Պարագայ մը, որ ցոյց կուտայ այս վերջիններուն զօրացումը: Այս ուղղութեամբ Վարչապետին բռնած դիրքը կը բացատրուի նաեւ քրիստոնէական խղճահարութեամբ, երբ գիտենք թէ ան կաթոլիկներու ներկայացուցիչներէն է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Շաբաթ գիշեր Փարիզի մէջ սկսան «Համալսարանական Միջազգային Խաղեր»ը:

Այս խաղերուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն 38 երկիրներ: Լիբանանի խումբին մաս կը կազմեն՝ Կարօ Գազանճեան (վազք), Վահէ Եազմերեան եւ Յակոբ Թիւթիւնճեան (պասքէթ-պոլ): Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր մարզիկներուն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 11-12ԻՆ ՀԱՅԹՈՒԽՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ՝ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Պուրժէս Մոնուրի կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութեան մասին խօսելով, հեռատեսիլէն (թելեվիզիոն) եւ ձայնասփիւռէն կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, յայտնելով թէ ներկայ կառավարութիւնը բաւական յառաջդիմութիւններ արձանագրած է արդէն եւ կը շարունակէ իր գործունէութիւնը.— «Պէտք է ըսեմ, թէ իւրաքանչիւր քաղաքացիին մտահոգութիւնները անբաժանելի են երկրին մտահոգութիւններէն: Անոնք որ հակառակը կը կարծեն, կը նշանակէ թէ ընդհանուր նախատեսութիւն մը չունին: Բազմաթիւ կարեւոր բարենորոգումներու ձեռնարկուած է երկրին մէջ.— դաստիարակութեան, սահմանադրական եւ վարչական վերանորոգումներ»: Խօսելով միաժամանակ Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծին մասին, յայտնեց թէ ծրագիրը պատմական թուական մը պիտի արձանագրէ եւ յաջողութիւնը կասկածէ դուրս է:

× Հացագործները պիտի չաշխատին Սեպտեմբեր 11ին եւ 12ին, բովանդակ Ֆրանսայի մէջ, յայտարարեց Հացթուխներու ազգային Դաշնակցութեան Նախագահը.— «Տասը տարիէ ի վեր ինծ կ'ըսեն, թէ ժամանակը չէ հացին գինը աւելցնելու, բայց չեմ կրնար երեսի վրայ ձգել զայն» յայտարարեց հացագործներու Նախագահը:

× Ցարդ գործարաններու բանուորներուն նուազագոյն օրապահիկը 4,3 առ հարիւր յաւելում մը կրած է փոխանակ 3,5 առ հարիւրի:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԻ»

Պատմագրեց՝ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

●

Շնորհիւ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութեան (Միացեալ Նահանգներ) եւ խմբագրութեամբ Տոքթ. Ա. Ալիխանեանի, Սմբատ Շահնազարեանի եւ Կարօ Սասունիի, արդէն լոյս տեսած է «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» իբրեւ պատկառելի հատորը, որ 1250 էջերէ կը բաղկանայ: Անշուշտ աշխատակցութեան կարեւոր բաժինը վաստակն է Կ. Սասունիին, որ զանազաններու կողմէն հասած ձեռագիրները դասաւորած ու բազմաթիւ աղբիւրներ պրպտած եւ տպագրական փորձերը սրբագրած է, մէկ խօսքով անխոնջ ճիգ ու ջանք թափած է մեր պատմագիտական գրականութեան նուիրելու համար այս ուշագրաւ հատորը:

Ընդարձակ էջերու մէջ կը գտնենք Տարօն-Տուրուբերանի աշխարհագրական, պատմական, կրթական, այլ. Սահմանադրական շրջանի, համայնքներու պատմական դէմքերու եւ Տարօնի բանահիւսութեան մասին եւս կարեւոր տեղեկութիւններ:

Բ. գիրքը, նոյն հատորին մէջ, սպառիչ կերպով կը խօսի Դիւցազնապատումի (1880-908), Եղեռնապատումի (1914-15), Հերոսապատումի (1915ի գոյամարտը), ինչպէս նաեւ Տարօնի Վերակենդանացման (1916-1918) և Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան մասին: Առանձին գլուխ մը նուիրուած է Տարօնցի Գրողներու, արձակ ու ոտանաւոր ընտրուած գրութիւններով:

Անշուշտ չափազանց դժուար է յօդուածի մը մէջ խտացնել, իր կատարած դերով ո՛րքան նշանաւոր հանդիսացող Գաւառի մը բազմակողմանի եւ երկու հազար տարուան պատմութիւնը:

Տարօն-Տուրուբերանը մեր հինաւուրց ազգ. պատմութեան մէջ սովորականէն տարբեր դիմագիծ մը ունեցեր է: Այդ դիմագիծը կը յայտնուի մշակութային, եկեղեցական, կրթական առաքելութեամբ (Լուսաւորիչ եւ Սուրբ Մեսրոպ), զինուորական (Մամիկոնեաններու շունչն ու գործունէութիւնը), ինչպէս նաեւ Սասունցի Ծուռերու ազատագրական պայքարները եւ անոնց յաջորդող դիւցազներգութիւններն ու հերոսապատումները:

«Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» ծաւալուն հատորը, ստեղծագործական հինաւուրց այդ պատմութեան ոգին կը ներկայացնէ:

Հայրենակցականներու կողմէ լոյս տեսած ամէն մէկ հատոր կենդանի վկայութիւն մըն է գիտակցական աշխատութեան մը: Տարիներէ ի վեր բազմաթիւ են նման վկայութիւնները:

Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. Վարչութեան գործունէութեան ծանօթ էինք արդէն տարիներէ ի վեր: 1933ին էր որ այս Միութիւնը, մինչեւ այն ատեն աննախընթաց, ելոյթ մը ունեցաւ նկատի առնելով՝ Նախատակ Գրագէտներու Բարեկամներ Հրատարակչական Ընկերութեան առաջարկը, ողբացեալ Գեղամ Տէր Կարապետեանի գրականութեան հարընտիր մէկ հաւաքածոյին 1) տպագրութիւնը դիւրացուց, մէկ անգամով հինգ հարիւր օրինակ գնելով Տարօնի Աշխարհի հատորէն, որուն մէջ գաւառի համով հոտով ինքնատիպ գրականութեան մը հատուածները կը տրուէին, ինչպէս նաեւ Մշեցի Գեղամն ալ կ'ունենար իր հատորը:

Այս թուականէն ի վեր Կեդր. Վարչութիւնը շինարար ու նպատակայարմար ուրիշ գործունէութիւն մըն ալ կ'ունենար: Բազմաթիւ ուսանողներ ու աշակերտներ կը հովանաւորէր համալսարաններու, երկրորդական վարժարաններու եւ նախակրթարաններու մէջ:

Այս բոլորը կը մատնանշենք, ցոյց տալու համար որ Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան Կեդր. Վարչութեան գործունէութիւնը կրնայ օրինակ ծառայել նման Միութիւններու համար: Այս նոյն Միութեան նիւթական զոհաբերութեան շնորհիւ էր, որ լոյս տեսաւ նաեւ Նշան Պէշիկթաշլեանի Լուսաքերդ հատորը Տարօնի հերոսներուն նուիրուած:

Աւելորդ է ըսել, թէ «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» հատորը կարդալով, ոչ միայն Հայոց ժամանակակից պատմութեան կը ծանօթանանք, այլ եւ հոն կը գտնենք բազմաթիւ վկայութիւններ շինարար եւ իր ազատութեան համար զոհուիլ գիտցող ժողովուրդէ մը:

Էջեր Տարօնցի գրողներէ գլուխին մէջ, որ կը բացուի Կ. Ս.ի Երկու խօսքով, հետեւեալ նախադասութիւնը կը գտնենք.— «Ուշագրաւ գրուածքներու ստուար հաւաքածոյ մը ունինք մեր տրամադրութեան տակ, սակայն պատմագրքին մէջ տեղ չունինք: Ընտրած ենք այն գրուածքները որոնք Տարօնի Պատմութեան երանգ մը, ինքնայատուկ նկարագիր մը կը շեշտեն»:

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ թէ ո՞վ է հեղինակը այդ «ուշագրաւ գրուածքներուն»:

512րդ էջին վրայ ծանօթութիւն մը կը կարդանք, որուն համաձայն, Տարօնի ժողովրդական բանահիւսութեան գլուխը կը փակուի, դուրս թողլով հարիւրէ աւելի հաւաքուած երգերը, առակները, եւայլն ստեղծագործութիւնները: «Պատմական նիւթերու ընդարձակ կալուածը, կը գրուի, մեզի կը հարկադրէ ընել այս սեղմումը»: Անարդարանալի է այս պարագան, երբ «պատմական նիւթերու» կը զոհուին ժողովրդական բանահիւսութեան թանկագին ստեղծագործութիւնները: «Ազգագրական հանդէս»ին մէջ անգամ մը տպուած ըլլալը (հատորներ Ե. եւ Զ.) նոյնիսկ լուրջ պատճառ մըն էր, որ այդ բոլոր նիւթերը հաւաքուէին եւ ժողովուրդին մատչելի դառնային, քանի որ «Ազգագրական հանդէս»ները, ինչպէս նաեւ Էմինեան ժողովածուները անգտանելի են, ոչ մէկուն մատչելի, նոյնիսկ մեր մատենադարաններուն մէջ դժուար է գտնել:

Մեզի կը թուի թէ այդ գրուածքներուն հեղինակը Գեղամ Տէր Կարապետեանն էր, որուն ձեռագիրները քանի մը անգամ սրնտուկներով ճամբորդեցին: «Տարօնի Աշխարհ»ի հեղինակը միակն է եղած որ իր ծննդավայրին նուիրած է բանասիրական, պատմական ու տեղագրական ուսումնասիրութիւններ, որոնց մէջ մասնաւորաբար Տարօն-Տուրուբերանի գաւառաբարբառին բառարանը թանկագին աշխատութիւն մըն է: Ո՛րքան փափաքելի պիտի ըլլար հատորին բանասիրական - ժողովրդական, ինչպէս նաեւ բարքերու եւ սովորութիւններու մասը աւելի մանրամասնել: «Ուշագրաւ Գրուածքներ»ը ամէն գնով պէտք էր դրուէին եւ 1250 էջերէն գոնէ քանի մը հարիւր էջեր յատկացուէին Տարօնի բանահիւսութեան եւ ոչ թէ 44 էջեր միայն:

Կայ աւելի ուշագրաւ մոռացում մը, որուն մասին եւս պէտք է գրուի, մեր խիղճը հանդարտեցնելու համար: Կրկին ու կրկին թերթատեցի այս հատորը, կարդալէ ետք: Պիտի հարցնէք թէ ի՞նչ կը փնտռէի, քանի որ բան մը մոռցուած չէ եւ ամէն բանի մասին խօսուած է խղճամիտ աշխատանքովը երեք ծանօթ հրապարակագիր-խմբագիրներու:

Փնտռածս Տարօնի միակ բանաստեղծ եւ վաղամեռիկ ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ անունն էր, յիշատակութիւնը եւ կամ քերթուածով մը ի՛ր ալ մասնակցութիւնը Էջեր Տարօնցի գրողներէ գլուխին: Այս գլուխին տակ, ծանօթ ու անծանօթ անուններ, իրենց արձակներով ու քերթուածներով, կը մասնակցին: Հայաստանի քերթողներէն Վաղարշակ Նորենց, Սողոմոն Տարօնցի եւ Խաչիկ Դաշտենց գեղեցիկ քերթուածներ ունին: Ոչ մէկ պատճառ կար որ Կորիւն Մկրտչեանին ալ էջ մը չյատկացուէր: «Ընտրած ենք, կը գրեն, այն գրուածքները, որոնք Տարօնի պատմութեան երանգ մը, ինքնայատուկ նկարագիր մը կը շեշտեն»: Շատ տրամաբանական է այս: Կ. Մկրտչեանն է որ 1887ին գրի առած է ՄՇԵՑԻ ՔԱՋՈՒՀԻՆ երկարաշունչ քերթուածը, որուն նիւթը առած է Թովմա Մեծոփեցիի պատմութենէն, եւ զոր լոյս ընծայած է ժամանակին «Ազատամարտ» մեծ օրաթերթը (1912ին, եթէ չենք սխալիր, «Հայրենիք» ամսագիրը շնորհիւ Համաստեղի հետաքրքրութիւններուն, 1930ին լոյս ընծայեց «Հաւունի թուրը» աւանդութիւնը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ուրիշ քերթուածներ:

Իր մահէն 65 տարիներ ետքն ալ, վաղամեռիկ բանաստեղծին, Մուշի Ձիարէթ գիւղը համեստ յարկի մը տակ ծնած անձին անտեսումը կրկնապէս դժբախտութիւն մըն է: Անձ մը, որ Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանին մէջ իր ուսումը առած է, եւ ժամանակակիցներուն իսկ վկայութեամբ, կանուխէն ցոյց տուած է բանաստեղծի հակումներ: Իբր ընդունակ, ուշիմ եւ վառվռուն ուսանող, ամէնուն սիրելի եղած է (Պատրաստ է Կորիւն Մկրտչեանի կենսագրութիւնը եւ բանաստեղծութեան և գերմաներէնէ թարգմանութիւններուն մէկ ուսումնասիրութիւնը եւ շուտով պիտի ներկայացուի Միացեալ Նահանգներու Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. Վարչութեան):

Ամէնէն յարմար ու գեղեցիկ առիթն է Կարօ Սասունիին յիշեցնել իր մէկ գրութիւնը, որ լոյս տեսած է «Յառաջ»ի 11 Սեպտ. 1928ի թիւին մէջ, «Կորիւն Մկրտչեանի բանաստեղծութիւնները» խորագրով: Նոյնութեամբ կ'արտատպենք, Հարցում Պալաքեան Եպս.ի.—

«Յառաջ»ի Օգոստոս 1ի (1928) թիւին մէջ, Պերլինի Թղթակիցը յօդուած մը գրեր էր, «Երկու Բանաստեղծներու Յիշատակին» վերնագրով, նուիրուած Մ. Մեծարենցի եւ Կորիւն Մկրտչեանի յիշատակին:

«Յօդուածագիրը կը պատմէ Շահլամեան վարդապետի հետեւեալ մէկ յայտարարութիւնը.— «Յիշեց Սանասարեանի ուսուցիչներէն, այն ատեն 26 տարեկան, ճեմարանական եւ գերմանագէտ Մշեցի Կորիւն Մկրտչեան բանաստեղծը, որ 1893ի խոլերայի դէպքին զոհ գնաց: Ձեռագիրները մնացած պէտք է ըլլան կամ ընդօրինակուած (այս վերջինն է ճիշդը, Կ. Ս.) եւ պահուած Պալաքեան Եպս.ի մօտ. բայց 35 տարի անցած է հէք երգողի մահէն ի վեր եւ դեռ ոչ մէկ Հայ կը ճանչնայ զինք»:

«Նկատի ունենալով որ մէկուկէս ամիս անցնելէ յետոյ այս հրատարակութենէն, Պալաքեան Եպս. յիշեալ հրապարակային յայտարարութեան առթիւ լուռ կը մնայ, ինծի պարտք կը համարեմ հրապարակաւ հարցում ուղղելու Մարսիլիոյ առաջնորդին, խնդրելով որ հրապարակային լուսաբանութիւն մը տայ բանաստեղծ Կորիւն Մկրտչեանի ձեռագիրներու մասին. եւ աւելի որոշակի յայտարարէ թէ՝ արդեօք վաղամեռիկ բանաստեղծին ձեռագիրներուն գոնէ ընդօրինակութիւնը իր քով կը գտնուի՞:

«Հրապարակային այս հարցումէն յետոյ, թէ անձնապէս եւ թէ յանուն Տարօնցիներու կը յայտարարեմ թէ՝ կը սպասեմ Կորիւն Մկրտչեանի բանաստեղծութիւններու հրատարակութեան պատասխանատուութիւնը, կորուստէ փրկելու տաղանդաւոր բանաստեղծ մը, որ 35 տա-

1) Տարօնի Աշխարհ, Գեղամ Տէր Կարապետեան, մատենաշար Հ. Գ. Բարեկամներու թիւ 3, Փարիզ, 1933:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՊԻՆ ՄԱՏԱԿ ՋՈՐԻՆ

Պէտք է սակայն ըսել որ անասունը արժանի էր այս բոլորին: Գեղեցիկ սեւուկ մատակ ջորի մը՝ կարմիրով կէտկէտուած, փաստահուն, սեւափայլ, լայնագաւակ ու լեցունիկ, խրոխտօրէն բարձր բռնած պիրկ ու պզտիկ գլուխը՝ հանգոյցներով, ժապաւէններով ու արծաթաշող բոժոժներով զարդարուն: Ասոր հետ մէկտեղ հրեշտակի մը նման անմեղունակ՝ մեղմ ու բարի աչուկներով եւ մշտաշարժ երկու երկայն ականջներով, որոնք կարծես աւելի մանկունակ երեւոյթ կուտային իրեն: Ամբողջ Ավինեօն զայն կը յարգէր ու երբ անցնէր փողոցներէն, ամէ՛ն տեսակ գուրգուրանքի առարկայ կը դառնար, որովհետեւ ամէն ոք գիտէր որ ատիկա լաւագոյն միջոցն էր պալատին մէջ շնորհ գտնելու, եւ իր հեզ ու քնքոյշ երեւոյթով՝ Պապին մատակ ջորին մէկէ աւելիներու բախտը շինած էր. ապացոյց ԹԻՍԹԷ ՎԷՏԷՆԸ եւ իր զարմանահրաշ պատմութիւնը:

Այս Թիսթէ Վէտէնը իրականութեան մէջ զատարկապորտ ստահակին մէկն էր որուն հայրը՝ ոսկերչագործ Կի Վէտէն՝ հարկադրուեր էր զայն տունէն դուրս ընելու, որովհետեւ բան գործ ընել չուզելէ զատ՝ գլխէ կը հանէր աշկերտները:

Վեց ամիս շարունակ Ավինեօնի գետեզրերուն վրայ թափառեցաւ, բայց գլխաւորաբար պապական պալատին կողմը, որովհետեւ անառակ լակոտը երկար ատենէ ի վեր կազմած էր իր գաղափարը Պապին մատակ ջորիին մասին, ու հիմա պիտի տեսնէք որ նենգաւոր բան մըն էր... Օր մը, երբ Նորին Սրբութիւնը մատակ ջորիին հետ՝ մինակը կը պտտէր քաղաքին պարիսպներուն տակ, անմիջապէս մեր Թիսթէն իրեն կը մօտենայ ու ձեռքերը իրարու միացուցած՝ մեծ զմայլումով կը բացագանչէ.

— Օ՛, Աստուած իմ, մեծափառ Հայր Սուրբ, այդ ինչ սքանչելի մատակ ջորի է որ ունիք... Թոյլ տուէք քիչ մը որ դիտեմ... Օ՛, յարգելի Պապս, գեղեցկագոյն մատակ ջորին... Գերմանիոյ կայսրն իսկ չունի նմանը:

Ու զայն կը փայփայէր ու հետը կը զրուցէր, կարծես դեռատի օրիորդի մը հետը ըլլար:

— Ինծի նայէ, գոհարս, գանձս, նրբին մարգրիտս:

Եւ բարեմիտ Պապը՝ յուզումով՝ կ'ըսէր ինքնիրեն.

— Ի՛նչ բարեսիրտ պզտիկ տղեկ... ու որքա՜ն անոյշ կը վարուի մատակ ջորիիս հետ:

Եւ յաջորդ օրը գիտէ՞ք թէ ինչ պատահեցաւ: Թիսթէ Վէտէն նետեց իր դեղնորակ հնամաշ վերարկուն ու հագաւ գեղեցիկ ժանեկազարդ սպիտակ երկայն զգեստ մը, մետաքսեայ մանիշակագոյն փելերին մը, կոճկուող կօշիկներ եւ այսպէս հագուած շքուած՝ մտաւ Պապին երգչախումբին մէջ, ուր իրմէ առաջ կ'ընդունուէին միայն ազնուականներու զաւակներ եւ կարտինալներու քրոջորդիներ...

Ահա թէ ո՛ւր կը հասցնէ էնթրիկը... բայց Թիսթէն հոդ կանգ չառաւ:

Անգամ մը որ Պապին ծառայութեան մտաւ, խորամանկ լակոտը շարունակեց այն խաղը որ այնքա՜ն լաւ սկսած էր: Անպատկառ ամէնուն հետ՝ միայն մատակ ջորին իր ուշադրութեան եւ ակնածանքին առարկայ կ'ընէր. շարունակ կը դեգերէր ապարանքին բակերուն մէջ՝ ձեռքին բռնած ափ մը գարի եւ կամ տորցակ մը գալարիք՝ վարդագոյն խոպոպիկներով որ քնքշօրէն կը շարժեցնէր Հայր Սուրբին պատշգամին նայելով եւ կարծես ըսելով. «Նայէ, կը տեսնե՞ս, որո՞ւն համար է այս»...

Եւ այսպէս շարունակուեցաւ այնքան լաւ որ ի վերջոյ, բարի Պապը որ ալ կը զգար իր ծերանալը՝ որոշեց ախոռին հսկելու հոգը եւ մատակ ջորիին ա լա փրանսէզ գաւաթ մը գինի տանելու սպասարկութիւնը անոր ձգել. եւ այս բանը ա՛լ կարտինալներուն խնդուք չէր պատճառեր:

Եւ ոչ ալ մատակ ջորիին խնդուք կը պատճառէր այս բանը... Հիմակ, իր գինիի ժամուն, կը տեսնէր որ շարունակ իր քով կուգային երգչախումբի հինգ-վեց լակոտներ, որոնք անմիջապէս յարդին մէջ կը մխրճուէին իրենց մանիշակագոյն զգեստով ու սպիտակ ժանեակներով. յետոյ, պահիկ մը վերջ, շաքարի եւ բուրումներու տաք ու անոյշ հոտ մը կը լեցնէր ախոռը ու Թիսթէ Վէտէն կ'երեւէր՝ հետը բերելով ա լա փրանսէզ գաւաթ մը գինին: Այն ատեն կը սկսէր խեղճ անասունին նահատակութիւնը:

Այդ քաղցրաբոյր գինին որ այնքան կը սիրէր, որ զինք տաք կը բռնէր, որ թեւեր կուտար իրեն, անգթօրէն զայն կը բերէին հոդ՝ իր մսուրին մէջ, շնչել կուտային անոր հոտը իրեն, յետոյ, երբ անով լեցուէին իր ռունգերը, եթէ դուն տեսար, ա՛ն ալ կը տեսնէր. վարդափայլ հրաշալի հեղուկը ամբողջովին կ'անցնէր այդ լակոտներուն կոկորդը... Դեռ լաւ է, եթէ միայն գողնային իր գինին: Կարծես սատանորդիներ կը դառնային այդ լաճերը երբ խմէին... Մին իր ականջները կը քաշէր, ուրիշ մը՝ իր պոչը. Գիգօն վրան կը հեծնէր, Պօղոսիկ՝ իր գդակը գլխուն կը փորձէր, եւ տասհակներէն ոչ մէկը չէր խորհեր որ՝ զաւակի հարուածով մը եւ կամ փառաւոր կիցով մը՝ քաջակորով անասունը կրնար զիրենք հասցնել մինչեւ հիւսիսային աստղ ու նոյնիսկ աւելի անդին... բայց ոչ:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

(Շար. - 2)

ԱՌՕՐԵԱՅ

Երեսունեւհինգ տարի չարունակաբար, ամէն առաւօտ, երթալ միեւնոյն ճամբէն, դէպի աղբիւրը ուրախութեան: Երթալ աշխատանքի:

Ճշմարիտ եւ խնկական աշխատանքը բերկրանքի լուսահոս աղբիւր մը չէ՞ միշտ:

Երթալ ուղիղ. մէկ ծայրէն միւսը. համաչափօրէն բացուած ակօսին ընդմէջէն, մտածելով այն հունձքին մասին, որ պիտի ծածկէ զայն իր ոսկի հասկերով:

Երթալ անտրտունջ, եթէ ակօսին եզերքը տատասկներ կան, եթէ խոչընդոտներ պատճառ կ'ըլլան որ երբեմն յապաղինք որոշուած ժամանումին մէջ:

Ամբողջ կեանք մը այսպէս, ամէն առաւօտ, ես միեւնոյն գիծին վրայէն անցնելով՝ գացի բերկրանք փնտռելու: Գտա՞յ միշտ զայն: Ո՛չ. երբեք, որովհետեւ մարդերու չարութիւնը եւ նախանձը կը պղտորէին յաճախ ուրախութեան խոստումներով կարկաչուն աղբիւրը: Բայց ինչ որ գտայ, փշրանք մը օրհնութեան անսպառ հացէն, բաւական եղաւ ինծ որ իմաստունի մը նման, ինքզինքս լիացած զգայի:

Սովորութեան ուժին մէջ չէր այս յարատեւութեան գաղտնիքը: Առաջին օրն իսկ, երբ երիտասարդական խանդը հոգիիս մէջ՝ այս ճամբէն անցայ, տեղեակ էի արդէն ճակատագրին խորհուրդներուն: Ինծի համար երկընտրանք չկար, որոշած էի փրկուիլ գրկանքի մագիլներէն: Գիտէի անոր ջլատիչ ստորնացող զօրութիւնը: Անոր անագորոյն թաթը ծանրացած էր հոգիիս վրայ, ուսանողութեանս շրջանին, երբ այնքա՛ն երազներով եւ յոյսերով հրդեհուած էին կեանքին հորիզոնները:

Այս ճամբան իմ փախուստս ապահովեց մթին եւ չարչարալից բանտերէն՝ որոնց դռները կը բացուին մեր առջեւ, երբ մենք չենք կրնար կանգուն մնալ հպարտութեան պատուանդանին վրայ:

Եղաւ ատեն մըն ալ, որ ես որոշեցի փրկուիլ այս տաժանելի առօրեայէն: Նոր երկիր մը պիտի երթայի: Ցուսախաբութի՞ւնս թէ որոշակի յայտնուող կացութեան մը պատկերը զիս ընկրկեցուց:

Երբ ամէն առաւօտեան իմ ճամբէս դիմեցի դէպի ուրախութեան աղբիւրը, հոգիիս մէջ զգացի ազատ ըլլալու չքեղ երջանկութիւնը:

Հիմա որ կը մօտենայ այն օրը, երբ այլեւս պիտի չանցնիմ տարիներէ ի վեր գծուած ճամբէն, աղօտ բան մը կորսընցնողի պէս կ'ամփոփոմ անցեալը:

Կը յանդիմանեմ ինքզինքս, երբեմն զաղտնօրէն տրտնջած ըլլալուս համար: Որքան ալ իմացական աշխարհէն բոլորովին տարբեր աշխարհի մ մէջ կը տահէին իմ ժամերս, թուանշաններու պայծառաչող փայլատակումը ինծի դիւային հաճոյք մը կը պատճառէր: Ճշգրտութեան բացարձակ ուղիներս զիս կ'առաջնորդէին կախարդական կամարներու տակ: Պատահած է որ հաշուեկշիռի մը տարբերութիւնը գտնելու համար օրերով լծուիմ ծանր աշխատանքի: Այս պարագային ալ, միտքս՝ որ ներդաշնակութեան ծարաւն ունեցած է միշտ, իր յագուրդը գտած կ'ըլլար վերջապէս:

Այժմ քաղցր է մտածել որ երբեք չեղում չունեցայ ու ցասումին յամառութեամբ մը քալեցի այս ճամբէն որ ուղիղ, համաչափօրէն բացուած ակօսի մը պէս, տուած է ինծի գեղեցիկ հունձքերու բերկրանքը:

Պիտի պարզուի ինծի համար գաղտնիքը բոլոր ներդաշնակ եւ ճշմարիտ բաներուն, որոնցմով ամէն օր քիչ մը զարդարեցի կեանքը՝ որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ պատահարներու անվերջանալի շղթայում մը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

բնէրէ ի վեր, իր մահէն յետոյ, յարութեան կը սպասէ»: Կ. Սասունի

«Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» աշխատուած հատորին խմբագրական կազմը եւ մասնաւորաբար Կ. Սասունի ի՛նչպէս պիտի դարմանեն այս մոռացումը, որուն զոհը կը դառնայ ճշմարիտ բանաստեղծ մը, երբ արդա՛ր իրաւունքն ունէր ի՛նքն ալ մասնակցելու գրական այն կոչումքին, որուն հրաւիրուած են ծանօթ եւ անծանօթ գրողներ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի» պատմագրեց՝ Կ. Սասունի: Խմբագրական կազմին մէջ են նաեւ՝ Տոքթ. Ա. Ալիխանեան եւ Սմբատ Շահնազարեան: Հրատ. Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան Կեդր. Վարչութեան: Պէյրութ, 1956:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ ՏՕՆԵԼՈՒ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 40ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ. — «Լը Մոնտ»ի խորհրդային հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը՝ Անտրէ Փիէր, ռուսական յեղափոխութեան քառասունհրորդ տարեդարձին առթիւ Մոսկուայի թատրոններուն պատրաստութեանց վրայ յօդուած մը գրած է. ստորեւ կուտանք կարեւոր մասերը.—

Խորհրդային մայրաքաղաքին բոլոր թատրոնները եռուզեռի մէջ են: Երկու ամիս եւս ունին անոնք՝ պատրաստելու համար իրենց ներկայացումները, ի պատիւ Յեղափոխութեան, որ իր քառասուներորդ տարեդարձը պիտի տօնէ յառաջիկայ Սեպտեմբեր 7ին: Ոչ մէկ կասկած, որ պիտի ներկայացուին մարքս-լենինեան գաղափարաբանութեան խորքն ունեցող կտորներ եւ յարմար՝ վերոյիշեալ յեղափոխութեան ոգեկոչման: Համայնավար բէջէները հրահանգ տուած են հսկելու թատրոններու տնօրէններու ու բեմադրիչներու, յատկապէս անոնց, որ վերջերս ներկայացուցած էին ռուսական կամ օտար թատերգութիւններ՝ «պուրժուա»-յական նկարագիրէն տպաւորուած: Եթէ հաւատք ընծայենք «սովէթսքայա Կուլտուրա» թերթին, թատրոններն ու թատերագիրները խթանուելու կարիք ունին: Անոնց հայրենասիրական եռանդը անբաւարար է:

Մշակոյթի նախարարութիւնը շատ ուշ յայտարարեց իր բացած մրցումը՝ լաւագոյն թատերգութեան համար. դատական մարմնին որոշումները պիտի հրապարակուին աշնան, այնպէս որ՝ թատրոնները ժամանակ պիտի չունենան յարմար ձեւով ներկայացնելու «ժիւրի»ին կողմէ մասնանշուած կտորները:

«Փրաւտա»յի կողմէ կատարուած քննութեան մը համաձայն, պատմական եւ յեղափոխական կտորներ պիտի ներկայացուին բոլոր թատրոններուն մէջ.— 1905-7ի պայքարները՝ Ցարին դէմ, 1917ի Հոկտեմբերեան մեծ օրերը, պոլշեւիկեան յեղափոխութեան յաղթանակը, քաղաքացիական պատերազմին մահացու տարիները եւ օտար միջամտութիւնը, եւայլն: Բնականաբար այս բոլորին «վըտեթ»ը Լենինն է: Նոր բեմադրութեամբ մ պիտի կրկնուին հին թատերգութիւններ, որոնց հերոսը Լենինն է.— Մարդը՝ զէնքով եւ Կրեմլինի ղօղանջները (Փոկոտին), Մոսկուա, Կրեմլին (Աֆինոկենով), Նախերգանք (Սթէյն), ինչպէս նաեւ յատկապէս Լենինի մասին գրուած թատերգութիւններ՝ Տիմիթրի Զորինի «Յաւիտենական աղբիւրը», եւայլն: Փոկոտին կը պատրաստէ նոր ողբերգութիւն մը, նուիրուած «յեղափոխութեան ղեկավարին» վերջին օրերուն: Երիտասարդ գրող մը, Փոփով, իր թատերգութեան առանցքը բրած է Լենինը:

Պորիս Ռոմաշովի թատերգութիւնը կը ներկայացնէ 1919ի Կովկասի քաղաքացիական կռիւները եւ ունի «Ահաղանգը լեռներու մէջ» խորագիրը:

Ինչպէս կը տեսնուի, Մոսկուայի թատրոնները հարուածային աշխատանքի լծուած են, խորհ. վարչակարգն ու Լենինի անգամ մը եւս փառաբանելու համար:

ԻՄ ԳԻՏՑԱԾԸ

Խոհարարուհին վկայութեան կը կանչուի դատարան:

Դատաւորը.— Ըսէ՛ նայինք դուն ի՞նչ գիտես:

Սպասուհին.— Լաւ կերակուր եփել գիտեմ...:

ՓՈՂՈՑ ՓՈՐՈՂՆԵՐԸ

Կը փորեն կը փորեն
Ու փողոցը կ'ոռնայ.
Մարդերէն աւելի
Կ'աշխատի մեքենայ:

Կը փորեն կը փորեն
Ու գործիքն է կ'երգէ.
Հող ու քար դուրս կուգան
Ջերդ արիւն մ'իր վէրքէ:

Կը փորեն, խորտակեն
Քարիպէս գետինքներ.
Կորովի միտք ու կամք
Դեռ ինչե՞ր չեն բներ:

Ապերա՞խտ աշխատանք
Փողոցներ փորողին,
Քանդում լոկ կարծելով
Քարերուն ու հողին: —

Ծուռումուռ փողոցին
Պիտի տայ կարգ ու սարք.
Խորտուբորտ գետինին
Գեղեցի՛կ նոր սալարկ:

×

Թող փորէ՛ զոռումով
Թող երչա՛յ քու գործիք.
Պրրկէ՛ քաջ բազուկներդ,
Թող բլլան ամո՛ւր, ձի՛գ:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Հայաստանեան բանաստեղծութիւն

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ

Բոնկուել է անտառը աշնանային
հրդեհով,
Ի՜նչ երանգներ, ի՜նչ գոյներ անծայրածիր, տարածուն,
Հազիւ իրեն զգացնող հովը թեթեւ իր
թեւով
Այդ գոյների հրդեհն էր դանդաղօրէն
արծարծում:

Պտուղների քացրութեամբ թռչունները
յագեցած,
Լցրել էին անտառը անխմբավար
խմբերգով.
Ինչ-որ մի տեղ ձորակում, ծառերի մէջ
թաք կեցած,
Մրմնջում էր մի աղբիւր յաւերժութեան
երգը զոհ:

Նայում էինք ես ու դու երանգների այդ
խաղին,
Այդ լիութեանն իմաստուն, հասունութեան այդ խոկուն,
Փնտռում էի ես մի խօսք՝ ասելու քեզ,
աշխարհին՝
Թէ ինչպէս է աշունը զարունացել իմ
հոգում:

Մինչ ես տարուած մտքերով՝ չէի գտել
բառը դեռ,
Դու ասացիր, — « Ի՜նչ զարուն այս
աշնանը կը հասնի... »
Եւ հայեցիր ինձ ուրախ, աչքերիդ մէջ
այնքան սէր,
Եւ ձայնիդ մէջ թրթիռներ՝ սիրոյ շնչով
կենդանի:

« Ամէն զարուն, — ասացի, — մի աշուն
է խոստանում,
Ինչքան խոստումն է շքեղ, զարունն՝
այնքան սիրով լի.
Ամէն աշուն յուշերով դէպի զարուն է
տանում
Խոստումն ինչքան կատարուած՝ աշունն
այնքան սիրելի »:

Աշնանային անտառում աչքերիդ մէջ
տեսայ ես
Գարնանային այնքան սէր ու քնքշութիւն
ու զորով...
Գարնանային կարօտով թեւերիս մէջ
առայ քեզ,
Եւ միացանք անտառին աշնանային
համբոյրով:

Վ. ՆՈՐԵՆՑ

ՄՈՌԱՑՈՒՄ ԵՒ ՅԻՇԵՑՈՒՄ

— Ինչո՞ւ մատիդ դերձան կապեր ես:

— Հա՛, լաւ որ յիշեցուցիր. դերձան կապեր էի որպէսզի յիշեմ թէ ամիս մը առաջ ըեզի փոխ տուած դրամս ուզելու չմոռնամ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ԳԵՂԵՑԻԿ ՕՐ

Եւ իմանալով թէ հայրը մէկ կողմանէ, եւ միւս կողմանէ Դերենիկ Անձեւացեաց դաւառին վրայ կը յարձակէին, իր եղբօրորդին Գրիգոր՝ քաջ երիտասարդը ղրկեց Աշոտի դէմ երկու հարիւր հոգւոյ ընտիր սպառազէն գնդով. իսկ սա՝ տեղեկանալով Գրիգորի զօրաց սակաւութիւնը, արհամարհեց եւ անզգոյշ կը նստէր անհոգ, երբ գիշերով յանկարծ Անձեւացի խումբը յարձակեցաւ իր վրայ, զարկաւ, ցիր ու ցան ըրաւ զօրքը եւ աւար առաւ բոլոր բանակը, մինչ ինք՝ Աշոտ միաձի փախստական կ'իջնէր Ոշտոնեաց Ոստանը:

Իսկ Դերենիկ իմանալով հօրը պարտութիւնը եւ թէ Գուրգէն իր վրայ կուգար յարձակմամբ՝ խոհեմաբար ետ քաշուեցաւ եւ դարձաւ Վասպուրական:

Կրկին եւ կրկին Արծրունիք նոր զօրք ժողվելով և Բագրատունեաց օգնութեամբ զօրացեալ՝ չկարենալով բան մը գլուխ հանել, խաղաղութեան դաշինք դրին. Աշոտ եւ Գուրգէն առանձին իրարու հետ տեսնուեցան, գիրար ողջունեցին եւ բարեկամութեան ուխտ հաստատելով բաժնուեցան իրարմէ:

Գուրգէնի ամուսնութեան տարին լրացել էր, Հեղինէ կայտառ, նորածին, նորակնունք երախայ մը գիրկը՝ մխիթարուած էր իր Մուշեղէ ունեցած խեղճ եւ տկար տղուն մահուան վրայ. Խօսրով Ալկէացի, որ նոցա կնքահայրն էր եւ նոյն օրն այդ պաշտօնը կատարելու համար եկեր էր ի Կանդուար, երեքին վրայ կը նայէր զուարճութեամբ. իսկ Գուրգէն ոտքի վրայ կանգնած, ուրախ, բոլոր նեղութիւնները եւ բախտին հարուածները գրեթէ մոռցել էր ներկայ երջանկութեամբ. մէկ մը կնոջը եւ մէկ մը զաւկին ակնարկ ձգելով աչքերը երկինք կը վերցնէր շնորհակալ կը լինէր Աստուծոյ տուողին ամէն բարութեանց, երբ յանկարծ գլուխը դարձնելով տեսաւ Վահրիճ որ լռիկ ներս մըտած դրան առջեւ կեցել էր:

— Ի՞նչ է, Վահրիճ, դու բան մը ունիս զրուցելու, հարցուց Գուրգէն:

— Այո, Տէր:

— Զրուցէ՛, ի՞նչ խնդիրք ունիս:

— Ոչինչ Տէր, քու ողջութիւնդ. միայն կ'ուզեմ յիշեցնել որ՝ Օձ քաղքին մէջ երբեմն շատ տարիներ առաջ ինձ յանձնեցիր իմանալ թէ ո՞վ էր այդ երեք դաւաճան իշխանաց մատնութեան թուղթը գրողը առ Բուղա, ես այն ատեն իմացայ թէ Մարտիրոս անուն վարդապետ մի էր, եւ դու ինձ պատուիրեցիր չմոռնալ այդ անունը եւ երբեմն յիշեցնել և ջանալ գտնել. ես գտայ այդ մարդը եւ տարի կայ որ այստեղ վարը բանտը կ'սպասէ: Ես ժամանակ չունեցայ գինք յիշելու, վասնզի քու հրամանաւդ Նորաբերդ էի, եւ ոչ դու էլ ժամանակ ունէիր նորա գործով զբաղելու: Խորէն այս առաւօտ ինձ յիշեցուց եւ ըսաւ թէ իշխանուհին եթէ իմանայ որ այդ մարդը տարին ամբողջ առանց դատաստանի շղթայակապ մնացել է՝ բանտը մեր գլխուն կը կործանէ:

Իսկ Գուրգէն խոժոռ նայեցաւ Վահրիճի այս յայտնութեան վրայ եւ քովնտի ակնարկ մը ձգեց Հեղինէի, որ ուշադրութեամբ, անխօս եւ խիստ կը նայէր սպասաւորին, որ տեսնելով թէ ախորժ չեղաւ իր յայտնութիւնը, վրայ բերաւ ուրիշ պարագայ մը նաեւ:

— Ես այնպէս իմացայ այդ վարդապետին խոստովանութենէն, որ դա ասկից երկու երեք տարի առաջ Երազգածի գիւղին քով կխափուլ վանքի մէջ երբ դու իրեն սպաւններ ես՝ Դերենիկին բանտէն ազատելով՝ գեղ նկուղի մը մէջ փակեր եւ Դերենիկին մատներ էր: Ես այս պարագան չգիտէի՝ իրմէ իմացայ:

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

դաշնակիր պիտի չատորակրենք Իսրայէլի հետ»:

Այնուհետեւ «Այլընտրանքի վարդապետութեան» մասին խօսելով, Վարչապետը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը ոչ մէկ գաղտնի համաձայնութիւն ստորագրած է եւ Լիբանանի մէջ պատերազմական խարխափներ պիտի չհաստատուին:

Վերջապէս, Սամի Սոլհ յայտնեց, թէ լիբանանեան բանակը պիտի զօրանայ, նոր զինուորներով:

× Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը Իսրայէլը ապահովցուց, որ «քաղաքականութեան» համար իրեն պիտի տեղեկացնէր Միջին Արեւելքի անցուդարձերը եւ իր վարած քաղաքականութիւնը՝ արաբական աշխարհին մէջ:

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնեաներէն Պաքսթըր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իսրայէլի Արտաքին նախարար Տիկին Մէյրի հետ եւ բացատրութիւններ տուաւ անոր Լիբանանի մէջ Հենտերսընի ունեցած գործունէութեան շուրջ:

× Յորդանանի Արտաքին նախարարը մամուլի ասուլիս մը տալով մերժեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն Յորդանան պիտի յարի Պաղտատի Ուխտին.— «Յորդանանեան կառավարութիւնը ո՛չ մէկ օտար Դաշնակցութեան պիտի յարի» յայտարարեց ան եւ աւելցուց թէ Հիւսէյն արքային Պոլիս այցելութիւնը ո՛չ մէկ նման նպատակ կը հետապնդէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ Ֆրանքեւեդիպտական ելմտական խորհրդակցութիւնները ընդհատուեցան մինչեւ յառաջիկայ երկուշաբթի կամ երեքշաբթի օր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ հիւլէական նոր փորձ մը ըրին Նեվատայի անապատին մէջ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԻ Զինուորական Ատեանը ութ ահաբեկիչներու պարագան քննելով, անոնց երեքը մահուան դատապարտեց:

ԼՈՆՏՈՆԻ Ապադինման ժողովին մէջ խորհրդային մերժումէն ետք, Սթասըն Միացեալ Նահանգներ վերադարձաւ եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին Նախարար Տըլըսի հետ, Սպիտակ Տան մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ փոխ վարչապետը ճառ մը խօսելով, առաջարկեց որ Իմրէ Նակի դատավարութեան ենթարկուի: Առաջին անգամ է, որ ներկայ վարչակարգին ղեկավարներէն մէկը այս ձեւի արտայայտութիւն մը կ'ունենայ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ կարգ մը յայտարարութիւնները տպուած են «Կոմունիստ»ի եւ «Փրաւտա»յի մէջ, որոնց համաձայն խորհրդային բռնապետը ըսած է.— «Սթալինի դագաղին առջեւ մեր թափած արցունքները անկեղծ էին: Հաւատք ունէինք Սթալինի վրայ: Բազմաթիւ մարդիկ կորսնցուցինք, սակայն անոնցմէ շատեր յարութիւն առած են արդէն»:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլի «Թաս» գործակալութեան համաձայն, Խ. Միութեան զրոյցներու Նախագահ Խորհուրդը որոշած է Ռուսական Դաշնակցութեան Գրողներու ընդհանուր միութիւն մը ստեղծել:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 19ի դէմ 58 ձայնով վաւերացուց երեք միլիառ 435.810.000 տոլարի օժանդակութիւն մը՝ օտար երկիրներուն:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ Արքեպիսկոպոս Միացեալ Նահանգներ երթալու համար այսօր նաեւ առաւ Յունաստանէն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Գոնօ գաղութին մէջ ծանր կացութիւն մը ստեղծուեցաւ. այս շրջանը կը գտնուի Արեւմտեան Ափրիկէի Ֆրանսական հողամասին եւ Լիպերիոյ միջեւ: 12.000 Ափրիկեցիներ, ադամանդի կեդրոններուն մէջ, ըմբոստացան եւ ապօրէն կերպով կը տիրանան թանկագին քարերուն: Բրիտանական ուժերը հետզհետէ կը հասնին ապստամբութեան վայրը՝ շարժումը ճզմելու համար: Ապստամբները զինեալ յարձակումներ կը գործեն ադամանդի հանքերուն վրայ:

ԻՏԱԼԻԱ երկրորդ անգամ ըլլալով Եւրոպայի պրենի ախոյենութիւնը շահեցաւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը տեղեկացուց իր բոլոր դեսպաններուն, թէ այսուհետեւ Ռիկա եւ Լվով քաղաքները բաց են օտար զբօսաշրջիկներուն համար:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահին այրին՝ Տիկին Ռուզվելթ Մոսկուա գնաց, իբրեւ լրագրող:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՊՈՒՏՕ.— Օր. Սոնա Թաշճեանի եւ Պ. Բարունակ Պառաւեանի նշանախօսութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Հ. Թաշճեան 5000, Մ. Պառաւեան 3000, Կ. Տօնէրեան 2000, Կ. Հալաճեան 1000, Գ. Հալաճեան 1000, Ա. Քէնտէրեան 1000, Պ. Քէնտէրեան 1000, Ն. Տօնիկեան 1000, Խ. Հրթիկեան 1000, Լ. Գորդիկեան 1000, Պ. Քենտիրեան 1000 ֆրանք:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Մ. Պառաւեան 2000, Հ. Թաշճեան 1000, Ե. Գալթաքճեան 1000, Ի. Գայիշեան 1000, Կ. Դուրիթեան 2000, Կ. Վարդանեան 1000 ֆրանք:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ խումբը կը մեկնի Պելֆոնթէնէն Սեպտ. 5ի գիշերը եւ կառ տը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առտու (6/9) ժամը 7ին:

ԼԻՈՆԻ խումբը, Լիոն կը հասնի Սեպտ. 4ի առաւօտը ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը Մարսէյլ կը հասնի Սեպտ. 4 կէսօրէն վերջ ժամը 2,30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՓԱՐԻԶ.— Պ. Առաքել Պետոյեան կը ծանուցանէ թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին (15, Ռիւ Ժան Կուժոն) իր քրոջ

ՏԻԿ. ՔԱՊԻԼ ՆԱՆԵԱՆԻ (ծն. Պետոյեան) մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, եւ իր քրոջ որդիներուն ԱՍԱՏՈՒՐ, ՐԻՉԸՐՏ ՆԱՆԵԱՆներու սրտակեղծ եւ արկածալի ու վաղահաս մահուան քառասունքին առթիւ Պոսթոնի շրջան (Միացեալ Նահանգներ), նաեւ համայն իրենց ննջեցեալներու հոգւոյն:

Այս տխուր առթիւ շնորհակալութիւններ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր եւ հեռախօսով ցաւակցութիւններ յայտնեցին:

Պ. Պետոյեան, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները կ'ընէ՝ Աղքատախնամին, Անտիլիի Ծերանոցին, Մշակոյթի Տան 1000ական ֆրանք:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը (Մարսէյլ), իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ Հայրենակից Տիկին Աղնիւ Տէր Պետրոսեանի (Տէր Զաքարեան) մահուան առթիւ իր ամուսնոյն՝ Պ. Ղազարոս Տէր Պետրոսեանի եւ զաւկին՝ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Տէր Զաքարեանին, զաւակներուն եւ պարագաներուն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ազգային Միութիւնը եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացան Մալաթիացի, այժմ Լիվրի-Կարկան բնակող այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեանէ եւ իր միակ որդիէն Պ. Սեդրակէ 50.000 ֆրանքի գումարը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար Պ. Յակոբ Ոսկերիչեանի ձեռամբ:

Ոմն կը նուիրէ 3000 ֆր. եկեղեցւոյ շինութեան: Տիկին Էլիզ Պօղոյեան 2000 ֆ.: Տիկին Հայկանոյշ Մանուկեան 500 ֆր.:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)

Tél. : P R O vence 6 4 - 9 0

C. C. P. Paris 3630 - 66

Դպրոցական վերամուտին առթիւ նկատի ունենալ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ

Մ. Պարսամեանի հեղինակութեամբ

ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան-Ընթերցարան	200
ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք	300
ԱՐԱՐԱՏ Գ. Գիրք	400

Յ. Գազանճեանի Քերականութիւնները

ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Արդի Հայերէն լեզուի, տարրական	250
Միջին դասընթացք	450
Բարձրագոյն դասընթացք	500
ՆՈՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ Հ. եւ Զ. Ասատուր Բարձրագոյն դասընթացք, 1954	600
ԳԱՆՁԱՐԱՆ, Արամ Անտոնեան, Միջին դասընթացք	500
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Պօղոսեան	600
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Ն. Տիպէնճեան, ընդարձակ	800

ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ Անգլ.-հայերէն Պ. Աճէմեան	1500
ԲԱՌԱՐԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄԻ, Ոսկան Մարտիկեան	500
ԲԱՌԳԻՐՔ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅ ԳԱՒԱՌԱԼԵԶՈՒԻ, Կ. Գաբիկեան, Երուսաղէմ, 1952	1000
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ պատմական, աշխարհագրական, դիցաբանական եւ հայկական յատուկ անուններ, Ն. Ճիվանեան, Պոլիս 1879, լաթակազմ	3000
ՀԱՅ.ՖՐՆՍ. Լուսինեան-Բասմաջեան	2000
ՀԱՅ. ՖՐՆՍ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	800
ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. Փրոֆ.Յ.Յ.Զադմաճեան	4000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	3000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	3500
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	750
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մատլէն Բարսեղեան Համադրական, 1950, կաշեկազմ	3000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ստ. Մալխասեան, Բացատրական բառարան, 4 հատոր	16.000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ս. Գափամաճեան, Նոր տպագրութիւն	4000

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957-1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "րդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալորէային:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան

I, BLD DU NORD — LE RAINCY

Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը մրգէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կահաւորուած սենեակ մը երիտասարդ զոյգի մը համար, ԱՌԱՆՑ ԽՈՀԱՆՈՑԻ:

Դիմել Թերթիս Վարչութեան

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MARDI 3 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7983 | 33ème ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3784

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԵՍՊԱՆ»

Այս է պաշտօնազուրկ Մոլոթովի նոր պաշտօնը:

Խորհրդային թերթերը շաբաթ օր իրենց վերջին էջին վրայ հրատարակեցին պարզ ծեկոյց մը յայտնելով թէ «Նախագահական Գերագոյն Խորհուրդի որոշումով Վիաչեսլաւ - Միխայէլովիչ Մոլոթով բացառիկ դեսպան եւ լիազօր նախարար նշանակուած է Մոնկոլիա»:

Խրուշչեւ, եթէ երկրորդ Սթալին մը կը նկատուի, մանաւանդ այս վերջին ամիսներու իր կատարած մաքրագործումներով, կը տարբերի սակայն իր «վարպետէն», շատ մը կէտերու մէջ:

Կառավարական եւ կուսակցական պաշտօններէ հեռացնելէ ետք չորս «Սթալինեանները», Խրուշչեւ զգուշացաւ շռնդալից դատավարութիւններէ կամ խորհրդաւոր մաքրագործումներէ, եւ նախընտրեց պաշտօնական աքսորներ:

Քանի մը շաբաթ առաջ «կարեւոր» պաշտօն մը տուաւ Մալենկովի, ղրկելով այս վերջինը մինչեւ Խազախստան իբրեւ տնօրէն ելեկտրական կայանի մը: Այսօր, Մոլոթովը ղրկելով Ուլան - Պաթոր (Մոնկոլիոյ մայրաքաղաքը), հինգ հազար քիլոմեթր հեռաւորութիւն կը դնէ Մոսկուայի եւ նախկին նախարարին միջեւ: Եթէ նկատենք նաեւ թէ մօտերս մառեշալ Թիթօ Մոնկոլիա պիտի այցելէ եւ ընդունուի... դեսպան Մոլոթովի կողմէ, աւելի եւս ինքնատիպ երեւոյթ մը կը ստանայ Խրուշչեւի որոշումը: Մոլոթով, որ գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի Եուկոսլաւիոյ եւ Խորհրդային Միութեան յարաբերութեանց ձգտումներուն, ի՞նչպէս պիտի ընդունի Թիթօն:

Կարծես Խրուշչեւ պարզապէս դէշ կատակ մը ընել ուզած է իր նախկին ընկերոջ, այդքան փափուկ եւ վիրաւորական դիրքի մը մէջ դնելով Մոլոթովը:

Ամէն պարագայի մէջ, այս նշանակումով առաջքը կ'առնէ գոնէ զանազան զրոյցներուն որոնք վերջերս կը շրջէին Մոլոթովի մասին:

Խրուշչեւի կը մնայ ներկայիս երկու «անբաղձալի» եւս տեղաւորել: Ի՞նչ պաշտօն պիտի գտնէ անոնց համար:

Նոյն օրինակին հետեւելով, ասոնց ալ պէտք է 4 - 5 հազար քիլոմեթր հեռու տեղ մը գտնել, որպէսզի բոլորովին «պայծառանայ» Մոսկուայի երկինքը եւ հանգիստ քնանայ օրուան Սթալինը:

«Նիւզ - Քրոնիքըլ»ը իբրեւ եզրակացութիւն այս նշանակումներուն կը գրէ թէ «կը մնայ միայն Կաղանովիչն ալ Սիպերիոյ կայարաններէն մէկուն պետ կարգել»...

Խրուշչեւի այս քաղաքականութիւնը ունի անշուշտ, իր պատճառները: Այս ձեւով, կ'ուզէ հաւանաբար աւելորդ յուզումներ չարթնցնել հանրային կարծիքին մէջ, ըսելով ժողովուրդին թէ այս «յանցաւորներն» ալ կարելի է օգտագործել որոշ պաշտօններու համար, որպէս զի կարենան տակաւին ծառայել կուսակցութեան եւ երկրին, բայց անոնց տալով այնպիսի պաշտօններ որպէսզի չկարենան «վնասակար դեր» կատարել: Անդին, Խրուշչեւ կ'ուզէ նաեւ ցոյց տալ արտասահմանին եւ մանաւանդ Արեւմուտքին, թէ իր մեթոտները աւելի մարդկային են, եւ «մեծ մեղաւորներուն» անգամ կեանքը կը խնայուի խորհրդային վարչաձեւին տակ:

Խրուշչեւի այս վարպետութիւնները ցարդ յաջողած կը թուին, եթէ մոռնանք թէ Խորհրդային Միութիւնը նման շատ «վարպետներ» ունեցած է, բայց միշտ «աւելի վարպետ» մը եկած է եղերական վախճանի մը արժեցնելով նախորդը:

Եւ օր մըն ալ նոր «վարպետ» մը կրնայ Խրուշչեւի տալ «բացառիկ դեսպան»ի պաշտօն մը... Սիպերիոյ մէջ:

ՑԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ԴԻՐՔԸ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՅ

Տարի մըն է, որ Արեւմուտքը, Միջին Արեւելքի կապող ճամբան կ'անցնի Պելկրատէն: Իսկ Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ անցուդարձերը առիթ ստեղծեցին, որ Եուկոսլաւիոյ կարեւորութիւնն ու դիրքը աւելի զօրանայ՝ համայնավար աշխարհին մէջ:

Այս երեւոյթը կը բացատրուի նաեւ անով՝ որ պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ Պելկրատ կը խուժեն: Մաօ Ցէ Թունկ, իր երկրին մէջ հետզհետէ զգալի դարձող շարժումները զսպելու համար յետաձգեց ճամբորդութիւնը, սակայն Հօ Շի Մին խանդավառուած էր Թիթոյի հետ իր ունեցած խօսակցութիւններէն: Մոնկոլիոյ Նախագահը նոր մեկնեցաւ Պելկրատէն՝ խնդրելով որ Թիթօ անպայման այցելութիւն մը տայ իրեն, կարելի եղածին չափ շուտ:

Շուտով Եուկոսլաւիա պիտի երթայ նաեւ Լեհաստանի Արտաքին նախարար Կոմուլքա:

Պարզ է, որ այս բոլորը համայնավար ներկայացուցիչներ են, որոնք Թիթոյի հետ յարաբերութիւնները բարելաւելու մտահոգութիւն ունին: Պարագայ մը՝ որուն ուժ տրուիլ սկսան Մոսկուայի «հակակուսակցական խմբակ»ին արտաքսումէն ետք:

Ներկայիս մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտի Պելկրատ այցելութեան (Զոբեքշաբթի): Անգլիացի դիւանագէտը խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ մարեշալ Թիթոյի հետ, երկու երկիրները հետաքրքրող ամէն տեսակի հարցերու շուրջ:

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՀԱՐՑԸ՝ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, անգլեւեուկոսլաւ խօսակցութեանց գլխաւոր առանցքը, — ապաղինման հարցէն զատ՝ որուն լուրջ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Պելկրատի կառավարութիւնը, — պիտի ըլլայ Միջին Արեւելքի ներկայ կացութիւնը: Սուէզի հարցին քննութիւնը անխուսափելի է:

Սելվին Լոյտ իր տեսակէտները պիտի պարզէ արաբական երկիրներու յանձնուող խորհրդային զէնքերու մասին: Պիտի շեշտէ յատկապէս Եմէնի յանձնուած զէնքերուն վրայ: Լոնտոնի գաղտնի սպասարկութեանց քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն՝ 1957ի ընթացքին Եմէն եօթը նաւ լեցուն ռազմանիւթ եւ պատերազմական պիտոյքներ ստացած է, բացի օդանաւերէ եւ հրետանիներէ: Այս բոլորին կ'ընկերակցին նաեւ յիսունի մօտ ռուս մասնագէտներ:

Խօսակցութեանց կարեւորագոյն կէտերէն մէկն ալ այն պիտի ըլլայ, թէ Լոյտ բացատրութիւններ պիտի ուզէ Թիթոյէն, Ռումանիոյ մէջ Խրուշչեւի հետ իր ունեցած հանդիպումին շուրջ, ինչպէս նաեւ եուկոսլաւ Նախագահին Խ. Միութեան հետ գործակցելու տրամադրութեանց մասին: Շեշտը պիտի դրուի Միջին Արեւելք փոխադրուող խորհրդային զէնքերու մաքսանենգութեան համար Թիթոյի տուած հաւանութեան վրայ:

Ծանօթ է, որ Կիպրոսի հարցին առընչութեամբ մարեշալ Թիթօ բանակցութիւններ կը վարէ Յունաստանի հետ: Անգլիա, անխուսափելիօրէն պահանջներ պիտի դնէ այս ուղղութեամբ: Եւ, կը սպասուի, որ անգլեւեուկոսլաւ խօսակցութեանց ընթացքին տարակարծութիւններ ծագին:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՀԻՄԱ, ԳՆԱ՛ ՊԱՐԷ

— Բայց, ես Հայ չեմ ...

— Ինչո՞ւ Հայ չես, ո՞վ ըսաւ քեզի որ Հայ չես ...

— Որովհետեւ ես այս երկիրը ծնած եմ, ուրեմն այստեղացի եմ: Ո՛ւր ծնած ըլլաս, այնտեղացի կ'ըլլաս ...

— Ուրեմն, հայրիկդ ու մայրիկդ, որոնք Թուրքիա ծնած էին, Թուրք են ...

— Ո՛չ, բայց ...

— Կամ Չինաստան ծնած Ֆրանսացին ալ Չինացի է ...

— Չէ՛, բայց... այսինքն... ըսել կ'ուզեմ որ ...

— Կարծեմ դուն հիւանդանոցի մը մէջ, աշխարհ եկած ես... Այնպէս չէ՞ ...

— Այո՛, անանկ իմացած եմ մօրմէս...

— Հետեւաբար, դուն բժիշկ ես կամ հիւանդապահուհի ...

— Ա՞տ ուրտեղէն հանեցիր ...

— Քչիկ մը տրամաբանութիւն կարդացած եմ... Եթէ այս երկիրը ծնած մէկը այստեղացի է ու եթէ Չինաստան ծնած Ֆրանսացին ալ Չինացի է, կը նշանակէ որ հիւանդանոցը ծնած մէկն ալ պէտք է բժիշկ կամ հիւանդապահուհի եղած ըլլայ:

— Կը չափազանցես կոր ...

— Ոչ, քեզի տրամաբանութիւն կը սորվեցնեմ կոր ...

— Բայց, իմ մայրենի լեզուս այս երկրին լեզուն է... Կրթութիւնս ստացեր եմ այս երկիրը... վարժուեր եմ այս երկրին բարքերուն ու սովորութեանց... Հետեւաբար, իրաւունք ունիմ ինքզինքս այստեղացի նկատելու ...

— Իրաւունք չունիս... Ես շատ մօտէն կը ճանչնայի երիտասարդ Անգլիացի մը, որ Պոլսոյ Թաթավլա թաղը ծնած էր... Հայրն ալ Անգլիացի, մայրն ալ... Լոնտոն եկաւ... Մէկ բառ անգլերէն չէր գիտեր... ջուրերու պէս յունարէն եւ թուրքերէն կը խօսէր... Բայց, գլուխը կտրէիր, չէր ուրանար իր անգլիացիութիւնը..

— Անընական երեւոյթ է ...

— Ընդհակառակն, շատ բնական է... Անգլիացին ո՛ւր ծնած ըլլայ, միշտ Անգլիացի է... Ուրիշ մեծ ազգերու պարագային ալ այդպէս է... Որովհետեւ — օրինակ մը եւստամ քեզի — համալսարանին մէկ անկիւնը ծնած կատուն «ես փրոֆէսօր եմ» չի կրնար յայտարարել ...

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, բայց այդքան թթու հայրենասէր ըլլալու ի՞նչ պէտք կայ... Հայ եմ եղեր, Չինացի եմ եղեր, Գերմանացի եմ եղեր, վերջ ի վերջոյ ի՞նչ տարբերութիւն կ'ընէ... Իմ գործիս կուգայ որ այստեղացի ըլլամ, լմնցաւ գնաց ... Դո՛ւն ալ հայրիկիս պէս կը խօսիս ...

— Ուրիշ մեծ ժողովուրդներու համար տարբերութիւն չըներ, ճիշդ ես... Բայց, մեզի համար, շատ մեծ տարբերութիւն կ'ընէ...

— Ի՞նչ տարբերութիւն ...

— Մեր ժողովուրդին մէկ քառորդը մեր հայրենիքէն դուրս կ'ապրի... Փա՛ռք Տիրոջը, անանկ «կառավարութիւն» մը ունինք Երեւանի մէջ որ մեզ չի ճանչնար ու երբ նեղը մնայ, կը յայտարարէ — «ես, ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեմ ... Դուք ձեր գլխուն ճարը նայեցէք»... Գիտե՞ս որ այդ «կառավարութիւնը» մատը մատին չի զարներ, երբ դուրսը մնացած Հայերուն գլխուն փորձանք մը պատահի.. Երբ այսինչ երկրին մէջ, օրինակ Յոյնեբը հալածուին, Աթէնքի կառավարութիւնը ոտքի կ'ելլէ ... Մերը, տեղէն չի շարժիր ..

— Իրա՞ւ կ'ըսես ...

— Այո՛, եթէ սուտ եմ, թող հակառակը փաստեն... Դուրսը մնացողներս, պէտք է աշխատինք որ չձուլուինք... Պէտք է պահենք մեր լեզուն, մեր Եկեղեցին, մեր բարքերը, մեր ամէն ինչը... Եթէ քեզի պէսները «ես Հայ չեմ» ըսեն, ո՞ւր կը հասնինք... Մէկ քառորդը կը կորսուի, կ'երթայ...

— Չէ՛, ատիկա չըլլար... Կորսուելու չենք....

— Հիմա օձիքէդ բռնեցի... Տեսա՞ր, դուն անգամ չես ուզեր որ կորսուինք ... Ուրեմն, ի բերանոյ քումմէ դատեցար, Հայ ես եղեր եւ Տէրտէրի ալ աղջիկ ... Հիմա գնա՛ պարէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԸՆՏԵՐՍԸՆ ՊՈԼԻՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆ ՈՐ ՅԱՐԻ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ

Հէնտերսընի դիւանագիտական առաքելութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մէջ, պիտի վերջանայ այսօր՝ Պոլսոյ մէջ: Ամերիկացի դիւանագէտը ընդարձակ տեղեկագիր մը պատրաստած է Միջին Արեւելքի մասին, որ պիտի ներկայացնէ իր կառավարութեան: Հէնտերսընի տեղեկագրին մէջ մեծ տեղ տրուած է Թուրքիոյ առաջարկին. — Միացեալ Նահանգներ ժամանակը եկած չէ՞ն սեպեր՝ յարելու համար Պաղտատի Ուխտին:

Ցարդ, այս հարցումին պատասխանը ժխտական էր: Ծանօթ է, որ այս Դաշնակցութեան ծրագիրը մշակած եւ իրականացուցած էր Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլըս, իրարու քով բերելով Անգլիան, Թուրքիան, Իրաքը, Պարսկաստանը եւ Փաքիստանը: Միացեալ Նահանգներ չէին մասնակցեր Պաղտատի Ուխտին, թէեւ լայն օժանդակութիւն կը բերէին անոր, տնտեսապէս եւ ռազմապէս: Ներկայիս, Հէնտերսընի կատարած քննութենէն ետք, կրնայ ըլլալ որ Ամերիկա ընդունի Անգարայի կառավարութեան խնդրանքը՝ մաս կազմելով Պաղտատի Ուխտին: Մանաւանդ՝ երբ Փաքիստան ալ կը պնդէ այս հարցին վրայ:

Պարզ է, որ Ամերիկա Պաղտատի Ուխտին յարելով «լաւ դաս» մը պիտի տայ դէպի համայնավարութիւն դիմող Սուրիոյ: Այս ուղղութեամբ կարգ մը յայտարարութիւններ եղած էին արդէն Դամասկոսի յէջեւ Պէյրութի թերթերը լուրը առնելով Գահիրէի «լաւատեղեակ» շրջանակներէն, կը յայտնէին թէ այդ պարագային Սուէզի դռները կրկին կրնան փակուիլ:

Ներկայիս, լուրը կուգայ Եգիպտոսէն: «Ալ Շաապ» թերթը կը գրէ, թէ այն պարագային երբ Արեւմտեանները զինուորական միջամտութիւն մը ընեն Սուրիոյ մէջ՝ Եգիպտոս պիտի պատասխանէ, Սուէզը փակելով:

Եգիպտական թերթին թղթակիցներէն մէկը յայտարարեց Պէյրութի մէջ, թէ ամերիկացի դիւանագէտ Հէնտերսըն ա՛յս եզրակացութեան հասած է՝ Միջին Արեւելքի իր առաքելութեան մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԱՐԱՄ ՏԻՒԶԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ քանի մը օր առաջ իր մահկանացուն կնքած է Պաղտատի մեր ընկերներէն՝ Արամ Տիւզեան:

Ողբացեալը Իրաքի պատասխանատու ընկերներէն էր եւ վերջերս Հալէպ գացած էր պտոյտի ուր եւ մեռած է:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային «Իզվեստիա» թերթին մէջ յօդուած մը գրելով, զօրավար Փոքրովսքի կը յայտնէ, թէ «Խ. Միութիւն զինեալ ուժերը պիտի չգործածէ, որեւէ յարձակումի մը դէմ»: Կարմիր զօրավարին կարծիքը այն է, թէ միջ-երկրային հրթիռը ամէն բան կրնայ հարթել եւ Արեւմտեանները ոչ մէկ միջոց ունին պատաս-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴՈՒԻԹ ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ
(ԴԱՏԻԿՕ)

Օգոստոս 7ին, Հեռաւոր Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ, իր վերջին շունչը փչեց մեր սիրելի Դաւիթ Դաւիթխանեանը:

Դաշնակցական՝ դեռ աշակերտական տարիքէն, մեր ողբացեալ ընկերը կը պատկանէր Թիֆլիսի Դաշնակցական այն սերունդին, որ իր լայն եւ պատուաւոր դերն ունեցաւ, ներկայ դարու առաջին քառորդին, մեր ազգային ազատագրական պայքարին ճակատագրական շրջանին:

Թիֆլիս, Կովկասեան փոխարքայութեան մայրաքաղաքը, եթէ միշտ ալ կարեւոր դեր մը կատարած էր մեր ազգային կեանքին մէջ, առաջին աշխարհամարտի օրերուն, կը դառնար նաեւ Հայոց ազգային քաղաքական կեանքի իրական կեդրոնը:

Ցարական Ռուսաստանը, անգամ մը եւս կը հանդիսանար իբրեւ «ազատարար»ը՝ «բազմաչարչար Թրքահայութեան»: Հայութիւնը, ըղձական անդիմադրելի մըղումով մը, կը հաւատար ռուսական յաղթանակին: Երազ եւ ցնորք չէր նկատուեր այլեւս Թրքահայ նահանգներու վերջնական գրաւումը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն սկսած, Հայկական բոլոր հանրային եւ քաղաքական կազմակերպութիւնները, գործի լծուած էին «պատմական բացառիկ պատեհութիւնը» լաւագոյնս օգտագործելու:

Թիֆլիսի մէջ կազմուած էր Ազգ. Բիւրօ՝ պատասխանատու Վարիչ Մարմինը՝ ռուսական բանակին կից կազմուած հայ կամաւորական գունդերուն:

Ազգ. Բիւրոյի մէջ եւ շուրջը՝ համախմբուած էին, դիրք եւ անուն ունեցող գործիչներու հետ նաեւ երիտասարդ նորերը: Այս վերջիններէն շատերը, դեռ ուսանող կամ նորաւարտ երիտասարդ մըտաւորականներ՝ խանդավառ եւ զոհաբերող: Ամէնքը տոգորուած էին հայ ժողովուրդին ծառայելու վճռականութեամբ եւ կ'ուզէին իրենց առաւելագոյն տուրքը տալ ազատագրական մեծ պայքարին:

Պատերազմական առաջին գծերու վրայ թէ թիկունքային ծանր աշխատանքներու մէջ, իբրեւ կամաւոր զինուոր, իր պատուաւոր տեղը գրաւեց մեր Թիֆլիսի Դաշնակցական երիտասարդ մտաւորական սերունդը:

Թրքահայկական գրաւուած վայրերու և սահմանակից շրջաններու մէջ մասնաւորապէս, մեր ընկերները բացառիկ նուիրումով եւ եռանդով նպաստեցին գաղթականութեան տեղաւորման, խնամատարութեան եւ պաշտպանութեան ծանր աշխատանքներուն:

Թիֆլիսի մեր այս խումբի դերն ու կշիռը աւելի եւս շեշտուեցաւ 1917ի Փետրուարեան և Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւններու եւ 1918ին Կովկասեան ազգերու անկախութեան ստեղծման շրջաններուն:

Թիֆլիսը իբրեւ Հայոց ազգային քաղաքական կեդրոն, աստիճանաբար կը կորսնցնէր իր արժէքը: Երեւան փոխադրուեցաւ Հայոց Ազգ. Խորհուրդը, իբրեւ Գերագոյն իշխանութիւնը նորաստեղծ ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան:

Ասով մէկտեղ, Թիֆլիսի եւ Վրաստանի մէջ կը մնար հայկական մեծ զանգուած մը — տեղացի կամ գաղթական: Առկախ կը մնային համակովկասեան բնոյթ կրող բազմաթիւ բարդ եւ կնճռոտ խնդիրներ:

Հայութեան իրաւական վիճակը հիմնական փոփոխութեան կ'ենթարկուէր ստեղծուած նոր պայմաններուն մէջ: Անհրաժեշտ էր հաշուի առնել Վրաստանի կառավարութեան եւ քաղաքական հոսանքներու տրամադրութիւններն ու ձըգտումները, որոնք դժբախտաբար, յաճախ խոտոր կը համեմատէին մեր ընդհանուր պահանջներուն եւ շահերուն:

Պատասխանատու եւ ճակատագրական այս շրջանին է ահա, որ տիրաբար հրապարակ կուգայ Թիֆլիսի Դաշնակցական մտաւորական երիտասարդութիւնը, այլեւս Վրաստանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «աշխատաւորական» ընդհանուր անունին տակ:

Այս յօդուածի սահմաններէն դուրս կը մնայ ծանրանալ այն մեծ աշխատանքին, որ կատարուեցաւ մեր ընկերներու կողմէն: Եւ ո՛չ ալ մանրամասնել բաժինը այդ աշխատանքներու մէջ «աշխատաւորական» փայլուն ներկայացուցիչներ՝ Շ. Ղազարեանի, Տ. Աւետիսեանի, Բ. Թօփչեանի, Բանուոր Արամի, Ա. Իսրայէլեանի, Մ. Մակարեանի եւ ուրիշ առաւել կամ նուազ ղեկավար ընկերներու, որոնք բոլորն ալ զոհերը եղան համայնավար բարբարոս իրաւակարգին:

Դաւիթ Դաւիթխանեան, սկիզբէն իսկ մաս կազմելով մեր այս ընտրանի խումբին, յայտնաբերեց Դաշնակցական գործիչի կարողութիւններ եւ առաւելութիւններ:

Ան հակառակ իր ունեցած մտաւորական պատրաստութեան (առեւտրական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած էր Գերմանիոյ մէջ) խօսքի եւ գրչի մարդ չէր: Գործնական աշխատանքներու մէջ էր, որ ան կը յայտնաբերէր իր կարողութիւնները: Պատերազմի շրջանին, նետուեցաւ գաղթականական խնամատարութեան աշխատանքներուն մէջ:

Յետագային, Հայաստանի Խնամատարութեան Նախարարութեան ներկայացուցիչը եղաւ Վրաստանի մէջ:

Իբրեւ անդամ վրացական Խորհրդարանի, ան՝ լաւագոյն պաշտպանը եղաւ ո՛չ միայն վիրահայութեան, այլ եւ ընդհանրապէս Հայաստանի եւ հայկական շահերուն:

Շարունակաբար մաս կազմելով, Վրաստանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէին, ընկ. Դաւիթխանեան, գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը եղաւ մեր կուսակցութեան այդ շրջանի բազմաթիւ մեծ եւ կարեւոր ձեռնարկներուն:

Կովկասեան Հանրապետութիւններու խորհրդայնացումէն ետք, Վրաստանի մեր Կեդր. Կոմիտէն չուղեց դուրս գալ արտասահման: Իր կողմէն, իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչի պարտականութիւն կը յանձնէր Դաւիթխանեանին, միանալու արտասահման փոխադրուած կուսակցութեան Պատասխանատու Մարմնին:

Երկու տարի շարունակ, Պոլսոյ մէջ, ան լաւագոյն կերպով կատարեց իր պարտականութիւնները, ցոյց տալով իր արժանիքները:

Գերմանիոյ մէջ, ուր ան հաստատուեցաւ 1922էն ետք, եւ աւելի վերջ Պ. Այրէսի մէջ 1951էն յետոյ մեր սիրելի Դատիկօն եղաւ միշտ պատասխանատու դիրքերու վրայ:

Խանդավառ, զոհաբերող եւ ընկերասէր, ան մնաց միշտ հաւատացեալ Դաշնակցական մը: Եթէ անձնական ծանր հոգերը խորտակեցին իր առողջութիւնը, ան՝ իր գերագոյն մխիթարութիւնը գտաւ Դաշնակցութեան ծառայութեան մէջ: Եւ մեռաւ գործին վրայ... Դաշնակցականի վայել մահով:

... Երթաս բարով սիրելի Դատիկօ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՈՒՂՏԵՐԸ

Ամրան տաքերուն երբ գաւաթմը սառնորակ ջուրը կը յագեցնէ ձեր պապակը, գոհունակութեամբ կը դեղու ձեր էութիւնը: Արդարեւ, այդ օրհնեալ հեղուկը կեանքի գլխաւոր ազդակներէն մին է:

Մարդիկն ու ցամաքային կենդանիները ամրան տօթերուն քրտինքով թէ այլ արտաքսումներով կը վատնեն իրենց կազմախօսական հեղուկ տարրը (փլազմա) եւ անհրաժեշտութիւնը կը զգան վերահաստատելու մարմնական ներքին հաւասարակշռութիւնը ջուր խմելով կամ ջուր պարունակող սննդառութեամբ:

Սակայն հրաշափառ բնութիւնը ստեղծած է նաեւ զարտուղի միջոցներ, որոնք հնարաւոր կը դարձնեն կարգ մը բոյսերու եւ կենդանիներու, յարմարելու միջավայրի անողոք պայմաններուն: Այդ բացառութեանց յաջող տիպարը կը ներկայացնէ ուղտը: Սովորութիւն դարձած է զայն կոչել «անապատի նաւը»: Այս տարօրինակ կենդանին, ինչպէս գիտէք կարող է օրերով ճամբորդել անապատներու կիզիչ արեւուն տակ, առանց ջուր խմելու: Ի՞նչպէս կը յաղթէ ծարաւին, կամ կազմախօսական ու բնախօսական ի՛նչպիսի տուեալներով ան կը յաջողի պահել իր ներքին հաւասարակշռութիւնը, բնութեան վերապահուած գաղտնիքներ են, որոնց մասին գիտունները ցարդ չեն կրցած որոշակի պատասխանել: Այս հարցերուն անդրադառնալէ առաջ ներկայացնենք ուղտը. թէեւ իր ընդհանուր գծերով ծանօթ կենդանի մըն է:

Այս անճոռնի արտաքինով անասունը, ներկայացուցիչն է ուղտազգիներուն, որոնց մաս կը կազմեն Հարաւային Ամերիկայի լամաները, ալփագաները, կուանագոներն ու այլ քոյր ցեղեր: Սակայն ուղտերը կը զանազանուին իրենց անտեսաններու սեռակիցներէն քանի մը կազմախօսական յատկանիշներով: Ատոնց երկուքը կը ծառայեն աւազի փոթորիկներուն դէմ ուղտը պաշտպանելու համար: Առաջինը՝ ռունգերը կարենալ փակելու յատկութիւնն է, իսկ երկրորդը՝ իր երկար արտեւանունքները, որոնք մարդկային քնքշութիւն մը կը պարգեւեն իր նայուածքին:

Ուղտերը կը ներկայանան երկու խմբաւորումով: Առաջինը՝ Բակտրիանի ուղտը, կամ տաճիկ ուղտը, կռնակի զոյգ կուզով, աւելի խոշորակազմ, կոշտ, թաւ ու երկար տեսմներով: Իսկ երկրորդը՝ Արաբական ուղտը (տրոմատեր՝ որ հին յունարէնով կը նշանակէ վազող) որ ունի միակ կուզ մը, աւելի երկար սրունքներ ու վիզ: Առաջիններուն հայրենիքը կը կարծուի ըլլալ Կեդրոնական Ասիան: Այժմ տակաւին կարելի է զանոնք գտնել վայրի վիճակի մէջ Կօպիի (կամ Շամօ՝ Մոնկոլիոյ եւ Մանչուրիոյ միջեւ անապատային շրջան մը) անապատին մէջ: Այս ուղտը կ'օգտագործուի Թիւրքէստանի, Աֆղանիստանի, Մոնկոլիոյ, Արեւմտեան Չինաստանի, Հիւսիսային Պարսկաստանի եւ Հարաւային Սիպերիոյ մէջ: Արաբական ուղտին հայրենիքը տակաւին չէ ճշդուած, որովհետեւ ցարդ վայրի վիճակի մէջ որեւէ տեղ չէ գտնուած: Այս ազնիւ ուղտը կ'օգտագործուի Ինդոսի (կամ Սինտ՝ Փաքիստանի գետերէն մին) աւազանէն սկսեալ մինչեւ Գոնկօ, Միջերկրականեան Ափրիկէն մինչեւ Արաբիա, Սուրիա եւ Թուրքիա:

Ուղտը այդ երկիրներուն մէջ կենսական նշանակութիւն ունի իրենց տնտեսութեան համար: Գաղափար մը տալու համար յայտնենք որ միայն Օրանի նահանգին մէջ 180 հազար ուղտ հաշուուած են: Արաբները կ'ըսեն թէ ուղտը Աստուծոյ պարգեւն է: Պիւֆոն, 18րդ դարու Ֆրանսացի բնագէտ-գրագէտը զունագեղ գրիչով մը ներկայացնելով ուղտը կ'ըսէ. «Արաբները կ'ապրին հոն (անապատին մէջ) շնորհիւ ուղտին, այդ պաշտելի կենդանիին: Ուղտին կաթը կը կազմէ իրենց առօրեայ սնունդը: Կ'ուտեն նաեւ անոր միսը, մանաւանդ մատաղ ուղտերունը: Այս կենդանիներու բարակ ու փափուկ ստեւը կը ծառայէ կերպասեղէնի պատրաստութեան: Ուղտերով անոնք ոչ միայն կը բաւարարուին, այլ եւ ոչ մէկ բանէ կը վախնան: Մէկ օրուան մէջ անոնք իրենց ուղտերով յիսուն մղոնի տարածութիւն մը կը թողուն իրենց թշնամիին միջեւ»:

Էլիան Ֆինպըրթ կ'ըսէ թէ ուղտերը կարող են ձմրան 10 օրեր, իսկ ամառը 5 օր անցընել առանց խմելու: Ուրիշ մը՝ Օժր-

ՕՍԱՐ ԷՋԷՐ

ՊԱՊԻՆ ՄԱՏԱԿ ՋՈՐԻՆ

Մարդ ի զուր տեղը Պապին մատակ ջորին չըլլար՝ օրհնութեանց եւ մեղքերու թողութեանց մատակ ջորին... ինչ որ ալ ընէին տղաքը, չէր բարկանար անիկա, ու միայն Թիսթէ Վէտէնին խեռը անիծել կ'ուզէր... Իրաւ որ, երբ այս անպիտանին իր ետեւը ըլլալը զգար, սմբակը կը քերուէր... Եւ շատ իրաւացիօրէն: Այս դատարկապորտ Թիսթէն այնքա՛ն գէշ խաղեր կը խաղար իրեն: Այնքա՛ն անսիրտ հնարքներ կ'ունենար խմելէ վերջ...

Մի՞թէ օր մը չմտածե՞ց զայն իրեն հետ վեր հանել եկեղեցիին զանգակատունը, հոն վերը, բոլորովին վերը, ապարանքին վերի ծայրը... Եւ ինչ որ կ'ըսեմ ձեզի հոս, առասպել մը չէ, երկու հարիւր հազար Ավինեօնցիներ տեսան այս բանը: Կ'երեւակայէ՞ք խեղճ մատակ ջորիին սարսափը երբ՝ ժամ մը շարունակ, խխունջաձեւ սանդուխներէն կոյրկուրան դառնալէ եւ չեմ գիտեր քանի՛ աստիճան մագլցելէ վերջ, ինքզինք գտաւ լուսահեղեղ տանիքի մը վրայ, ու իրմէ հազար ոտք դէպի վար նշմարեց ամբողջ զարմանազան Ավինեօնը՝ շուկային խանութները հազիւ կաղինի մեծութեամբ, Պապին զինուորները իրենց զօրանոցին առջեւ՝ կարմիր մրջիւններու նման, ու անդի՛ն, արծաթաշող թելի մը վրայ՝ փոքրիկ, շատ փոքրիկ կամուրջ մը՝ ուր մարդիկ կը պարէին ու կը պարէին... Օ՛, խեղճ անասուն, ի՛նչ ահռելի սարսափ: Ճիչը որ արձակեց՝ դղրդացուց պալատին բոլոր ապակիները:

— Ի՞նչ է ատ, ի՞նչ կ'ընեն իրեն, բացագանչեց բարի Պապը, դէպի պատշգամ նետուելով:

Թիսթէ Վէտէն արդէն իսկ բակին մէջն էր, ողբալու եւ մազերը փետտելու ձեւեր ընելով:

— Օ՛, մեծազօր հայր Սուրբ, թէ ի՞նչ է ատ, ատ այն է՝ որ ձեր մատակ ջորին... Աստուա՛ծ իմ ի՞նչ պիտի գայ գլուխնիս: Ատ այն է՝ որ ձեր մատակ ջորին զանգակատուն բարձրացած է:

— Մի՞ս մինակը...

— Այո՛, մեծազօր հայր Սուրբ, մի՛ս մինակը... Տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, նայեցէք վերը... կը տեսնէ՞ք ականջներուն ծայրերը որ կ'երեւին... կարծես երկու ծիծեռնակներ ըլլային:

— Տէր ողորմեա՛, բացագանչեց խեղճ Պապը աչքերը բարձրացնելով... Բայց խենթեցա՛ծ է ուրեմն: Բայց հիմա կրնայ սպաննուիլ... Պիտի իջնե՞ս անկից, խեղճ արարած...

Բերանդ սիրեմ, անոր ուզածն ալ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ իջնալ: Բայց ուսկի՞ց: Սանդուխներու մասին մտածելը պարապ բան էր. ելլելը ինչ որ կ'ելլուի, բայց իջնելու ժամանակ մարդ հարիւր անգամ կրնայ սրունքները կոտրել... Ու խեղճ մատակ ջորին կը մտատանջուէր, եւ աչքերը ցնորած՝ տանիքին վրայ ման գալով կը մտածէր Թիսթէ Վէտէնի մասին:

— Վա՛յ, դուն աւազակ եթէ մէյ մը ասկից ազատիմ... տես թէ վաղն առաւօտ ի՛նչ սմբակի հարուած...

Սմբակի հարուածի այս գաղափարը քիչ մը սիրտ կու տար իրեն, ապա թէ ոչ պիտի չկրնար կանգնած մնալ... Ի վերջոյ կարելի եղաւ վար առնել զինք այդ բարձունքէն, բայց ահագին խնդիր մը եղաւ ասիկա: Հարկ եղաւ ի գործ դնել վերամբարձ մը, պարաններ ու պատգարակ մը: Կը խորհի՞ք մէյ մը թէ ի՛նչ նուաստացում էր այս՝ Պապի մատակ ջորիի մը համար այսպէս կախուած տեսնուիլ այդ գլխուպտոյտ տուող բարձրութենէն, լողալով պարապին մէջ ոտքերովը՝ ինչպէս բզէզ մը թելի մը ծայրը: Ու ամբողջ Ավինեօն իրեն կը նայէր:

Խեղճ անասունը չկրցաւ քնանալ ամբողջ գիշերը: Այնպէս կը թուէր իրեն որ շարունակ կը դառնար այդ անիծեալ տանիքին վրայ, ու վարը ամբողջ քաղաքին ծաղրին առարկայ կ'ըլլար: Յետոյ կը խորհէր այդ անարգ Թիսթէ Վէտէնի ու այն փառաւոր սմբակի հարուածի մասին որ անոր պիտի արձակէր յաջորդ առաւօտ: Օ՛, սիրելիներս, ի՛նչ սմբակի հարուած: Ջինումաչինէն պիտի տեսնուէր անոր մուխը...

Արդ, այն միջոցին երբ ախոռին մէջ այս գեղեցիկ ընդունելութիւնը կը պատրաստուէր իրեն, գիտէ՞ք թէ Թիսթէ Վէտէն ի՞նչ կը բանէր: Պապական մակոյկի մը վրայ երգելով՝ Ռօն գետի ջուրերուն վրայէն կը սահէր անիկա Նափոլի երթալու համար, այն դեռատի ազնուականներուն հետ որ Ավինեօն ամէն տարի կը ղրկէր Ժաննա Թագուհիին պալատը՝ դիւանագիտութեան եւ կենցաղագիտութեան վարժուելու համար: Թիսթէն ազնուական չէր, բայց Պապը կ'ուզէր զայն վարձատրել այն հոգածութեան համար որ իր անասունին ցոյց տուած էր եւ մանաւանդ այն ժրաջանութեան համար որ ի գործ դրած էր ազատարարութեան օրը:

Յաջորդ օրը մատակ ջորին է որ յուսախաբ եղաւ:

— Ա՛յ, աւազակ, բանէ մը կասկածած է, կը մտածէր ան՝ բոժոժները ցնցելով զայրոյթով... Սակայն, նոյն բանն է, անիծեալ գնա՛, վերադարձիդ պիտի ստանաս սմբակի հարուածդ... կը վերապահեմ քեզի զայն:

Եւ զայն անոր վերապահեց:

Թիսթէի մեկնումէն յետոյ, Պապին մատակ ջորին վերագտաւ իր անդորր կեանքի ընթացքը եւ իր երբեմնի ոստոստումները: Ալ ախոռին մէջ ոչ Սիգօ, ոչ Պօզուիկ:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

(Շար. - 3)

ըէս, կը հաստատէ թէ 1917ին հանդիպած է ուղտերու, որոնք 17 օր շարունակ ջուր չէն խմած: Պիւֆֆօն իր յիշատակութեան մէջ կ'ըսէ թէ ուղտը ծարաւին դիմադրելու իր կարողութիւնը կը պարտի հինգերորդ ստամոքսի մը, ուր ամբարուած է ջինջ ու մաքուր ջուր: Նոյնը կը կրկնէ նաեւ Ֆինպըրթ: Սակայն ուրիշ հեղինակներ սխալ կը գտնեն այս կարծիքը:

Ամերիկացիներն էին որ առաջին անգամ ըլլալով գիտականօրէն ուսումնասիրութիւններ կատարեցին ուղտերու վրայ, յատուկ արշաւախումբի մը կողմէ, ղեկավարութեամբ Տօքթ. Շմիթ-Նայլըրնի, որ ծագումով Դանիացի է: Արշաւախումբը իր գործունէութեան վայր ընտրեց Ֆրանսական Սահարայի շրջանը: 12 ամիս շարունակ, 1953-54, այս խումբը աշխատեցաւ, յաճախ 60 աստիճան հեղձուցիչ տաքի տակ: Ան հաստատեց որ ձմեռը անապատային բոյսերու պարունակած ջուրը բաւարար է ուղտին կազմախօսական պահանջներուն: Գարնան, կլիմայի ջերմութեան բարձրացումով կենդանին պահանջ կը զգայ ջուրի: Իսկ ամառը, արածող ուղտերը աղբիւր կուգան չորս օրը անգամ մը:

Տօքթ. Շմիթ Նայլըրն փորձած է 16 օր շարունակ ծարաւ ձգել ուղտ մը ձմրան եղանակին, զայն կերակրելով չոր խոտով ու չորցած արմաւով: Կենդանիին ծանրութիւնը պակսած է 14 առ հարիւր: Իսկ ամրան 7 օրուան նոյն փորձը բաւական եղած է որ կենդանին պակսի 26,4 առ հարիւր: Այս փորձերը եկան ճշդելու նախապէս տրուած հակասական տեղեկութիւնները: Հասկնալի է որ կենդանիին ծարաւին դէմ ցոյց տուած դիմադրականութիւնը համեմատական է կլիմային ջերմութեան աստիճանին կամ անոր ֆիզիքական արտաքին թէ ներքին պայմաններուն: Խումբը հինգերորդ ստամոքսի մը մէջ ամբարուած ջուրի գոյութիւնը չէ հաստատած: Բացի ստամոքսային հոյլէն ոչինչ գտած է 12 ուղտերու ստամոքսներուն մէջ: Եւ անոր քանակը ոչ աւելի քան միւս որոճացող կենդանիներուն ստամոքսներուն հոյլի քանակը: Անշուշտ կարելի չէ այստեղ յիշել այն բոլոր փորձերը զորս կատարած է արշաւախումբը: Միայն, իր եզրակացութիւնը այն եղած է որ ուղտերու ծարաւի դէմ ցոյց տուած տոկունութիւնը արդիւնք չէ ո՛չ իր կուզին պարունակած նիւթերուն, ոչ ալ կարծեցեալ ստամոքսային ջուրի պաշարի մը գոյութեան: Այլ կարգ մը բնախօսական երեւոյթներու համախումբ գործունէութեան:

Ռուս կենսաբաններ կը հաստատեն թէ կան շատ մը կենդանիներ՝ կրծողներ, յամոյրներ, վիթեր ու թռչուններ, որոնք բնաւ ջուր չեն խմեր: Հակառակ քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան, ուղտը տակաւին իր օգտակարութիւնը ունի մարդկային գանգուածներու եւ կատարեալ օրհնութիւն մըն է անոնց համար:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Այս տարի պիտի աւարտի մատենադարանի նոր շէնքին կառուցումը: Այս առթիւ, շէնքին ճարտարապետը, Մ. Գրիգորեան, հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած է.

— Մատենադարանը հայ ժողովուրդի մեծ մշակոյթին գանձարանն է: Այստեղ պահուող շուրջ 13.000 ձեռագիրները ունին համաշխարհային պատմական նշանակութիւն: Շէնքին տեղը մենք ընտրեր ենք Երեւանի սարալանջին վրայ, նկատի ունենալով տեղին բնական գեղեցկութիւնն ու քաղաքի աղմուկէն հեռու ըլլալու պարագան, որ շատ յարմար է գիտական աշխատանք կատարելու համար:

Ուրեմն մատենադարանը բարձրադիր է: Դէպի իր մուտքը տանող սանդուխին առաջին աստիճանէն 18 մեթր բարձր է: 130 մեթր երկայնքով ծառուղի մը գլխաւոր պողոտայէն բաժնուելով պիտի տանի դէպի մատենադարան:

Ձեռագիրներու եւ պատմական յիշատակարաններու պահպանութեան համար շէնքին կառուցման ժամանակ նկատի առնուած են ժամանակակից գիտութեան հնարաւորութիւնները: Այդ նպատակով նախատեսուած են շարք մը պարտադիր պայմաններ — ջերմաստիճանի, խոնաւութեան չափի եւ այլ կանոններու պահպանումը — որոնք կը նպաստեն ձեռագիրներու երկարակեցութեան եւ այս ձեւով մատենադարանի գրքերն ու ձեռագիրները զերծ կը մնան վթարումներէ:

Մատենադարանի նոր շէնքը ունի նաեւ ուրիշ առաւելութիւն մը. ձեռագիրներու եւ փաստաթուղթերու պահպանման ու ուսումնասիրութեան վայր միայն պիտի ըլլայ: Այդ պատճառով, շէնքին ճարտարապետութիւնն ալ պիտի համապատասխանէ ներքին բովանդակութեանը: Այս նպատակը իրականացնելու համար ճարտարապետները օգտագործած են հայկական դարաւոր ճարտարապետութեան լաւագոյն աւանդութիւնները՝ իր ոճերու մի քանի մանրամասնութիւններով:

Ձեռագիրները պիտի պահպանուին շէնքին գետնայարկը, ուր պիտի գտնուին նաեւ այն սենեակները, որոնք պիտի օգտագործուին գրապահոցներու, հականեխման, վերականգնման, լուսանկարչական եւ այլ անհրաժեշտ աշխատանքներ կատարելու համար:

Մատենադարանի վերին յարկերը պիտի յատկացուին ընթերցողներուն: Առաջին յարկին մէջ պիտի շինուի ցուցահանդէսի սրահ մը, լսարան մը, տնօրէնին առանձնասենեակը եւ ընդհանուր գրասենեակը: Երկրորդ յարկը պիտի դրուի գիտական աշխատանք կատարողներու տրամադրութեան տակ. այդ յարկին մէջ շինուած պիտի ըլլան ձայնէ մեկուսացուած 10 առանձնասենեակներ: Երրորդ յարկը յատկացուած պիտի ըլլայ հայագիտական միւս սրահներուն, ընթերցարաններուն, եւայլն: Նոյն յարկին մէջ պիտի ըլլան նաեւ բազմաթիւ այլ սենեակներ, ինչպէս օրինակ գրքերու գրացուցակներուն համար, տեղեկատու պիպլիոկրաֆիի բաժին, լրացուցիչ գրականութեան սենեակ, բաժիններու վարիչներուն առանձնասենեակները, եւայլն:

Չորրորդ յարկին մէջ պիտի տեղաւորուին հին գրացուցակը, գիտա-պիպլիոկրաֆիի բաժինը, ինչպէս նաեւ քանի մը անհրաժեշտ սենեակներ:

Այս բոլոր սրահներուն եւ նախասրահին ձեւաւորումը կատարուած է հայկական հին ճարտարապետական սկզբունքներու հիման վրայ:

Յատկապէս մեծ աշխատանք կատարուած է մատենադարանի ճակատին ճարտարապետական գեղեցկութիւնը ընդգծելու համար, որպէսզի առաջին իսկ հայեացքէն արտայայտէ շէնքին ներքին էութիւնը: Ասոր համար մեծ մասամբ օգտագործուած են Անիի շինարարական կոթողներու ոճը, յատկապէս Առաքելոց եկեղեցիի սքանչելի ճարտարապետութիւնը: Մատենադարանին առջեւ պիտի դրուին Մեսրոպ Մաշտոցի, Փրիկի, Մխիթար Գոշի, Անանիա Շիրակացիի, Մովսէս Խորենացիի, Եղիշէի եւ Թորոս Ռոսլինի արձանները, որոնք մատենադարանի շէնքին հետ պիտի կազմեն գեղարուեստական ներդաշնակութիւն մը:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ հնախօյզները գտած են Ուրարտական շրջանէն մնացած նոր յուշարձաններ: 1950էն ի վեր, Երեւանի մէջ հնախուզական աշխատանքներ կը տարուին, որոնց ընթացքին Երեպունի անուն ուրարտական նախկին մէկ քաղաքին մէջ գտնուած են կարեւոր արձանագրութիւններ: Կարգ մը լեզուաբաններու կարծիքն այն է, թէ Երեւան անունը ծագում առած է Երեպունիէն, որ մօտաւորապէս 2800 տարուան կեանք ունի: Կարեւորութիւն կ'ընծայուի նաեւ տաճարի մը աւերակներուն:

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ Ջինաստանի պիտի առաջարկեն մասնագիտական օժանդակութիւն՝ երկաթուղիներ եւ ամբարտակներ շինելու, ինչպէս նաեւ հանքերը արդիականացնելու համար: Տակաւին ո՛չ մէկ հաւաստիք կայ, թէ Համայնավար Ջինաստան պիտի ընդունի՞ կամ ոչ Արեւմըտեան երկրի մը մասնագիտական օժանդակութիւնը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ամերիկայի մէջ (Ուոթըրթաուն) մեռած է ընկեր Յովհաննէս Կուլիկեան, Օգոստ. 6ին:

Ֆիլատելֆիոյ Կոմիտէն վերջերս կորսնցուց իր վեթերան ընկերներէն՝ Բենեամին Գազանճեանը:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ մեռած է Տիկին Արշալուհի Թորոսեան: Հանգուցեալը գործօն դեր կատարած է իբրեւ անդամ Համազգային մշակութային միութեան: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Օգոստոս 21ին: Ցանուն Համազգայինի Գահիրէի Վարչութեան դամբանական խօսած է ընկեր Կայծ Կոկանեան:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ, ընկ. Մինաս Թէօլէօլեան բանախօսութիւն մը տուած է «Յառաջդիմասէր»ի պարտէզը հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Բանախօսութեան նիւթն էր՝ «Ի՞նչ բան մեզ կը բաժնէ մեր հակառակորդներէն»:

ԳԱՅՍԷՐԻԻ մէջ տօնուած է Ս. Աստուածածնայ վերափոխման տօնը Օգոստ. 18ին: Խաղողօրհնութիւնը կատարած է հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան, որ խօսած է նաեւ հոգեշունչ քարոզ մը մայրական պարտականութեան վրայ ծանրանալով:

ՍԱՆ ՓԱՒԼՈՅԻ կեդրոնական փողոցներէն մէկը «Արմենիա» պիտի կոչուի, տեղւոյն քաղաքապետութեան խորհուրդի անդամ Պ. Հրանտ Սամասարի կարգադրութեամբ:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ.Ի ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Մակարիոս Արք. յայտարարեց թէ ինք բացարձակապէս դէմ է որ անկախ Կիպրոս մը իբրեւ խարիսխ ծառայէ Եգիպտոսի դէմ յարձակման մը:

Ապա Արքեպիսկոպոսը ուժգնօրէն քննադատեց ամերիկեան քաղաքականութիւնը, որ խոտոր կը համեմատի ամերիկացի ժողովուրդին մտայնութեան հետ:

Պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, Մակարիոս Արք. շեշտեց որ որեւէ բանակցութեան համար նախապայման է իր վերադարձը՝ Կիպրոս:

ԼԱԿՈՆԱԿԱՆ

Բժիշկը.— Կրկնէ տասը անգամ «հարիւր»:

Թոքոտը.— Ձեմ կրնար, պարոն բժիշկ, մէկ անգամէն «հազար» ըսեմ...:

×

ՁԵՂՁԻ ՊԱՅՄԱՆ

Յաճախորդը.— Ակռայ մը քաշել պիտի տամ, ի՞նչ կ'առնէք:

Ատամնաբոյժը.— 5 ոսկի:

Յաճախորդը.— Մէկ ակռային 5 ոսկի՜. շատ սուղ է:

Ատամնաբոյժը.— Լաւ. երկու հատ քաշեմ՝ վեց ոսկի...:

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

— Անպիտա՛ն, ըսաւ Գուրգէն բարձրաձայն քրքիջ արձակելով, այդ ի՛նչ յիմար է եղել որ քեզի պէս առաքինի մարդ փընտռել ընտրել է խոստովանահայր: Գնա՛, արձակէ այդ մարդը, արդէն տարի մը բանտ քաշել ապաշխարել է:

Վահրիճ քայլ մը ետ առաւ դուրս ելնելու, երբ Հեղինէ ձեռօք նշան ըրաւ կանգնելու, եւ դարձաւ լուրջ հանդարտութեամբ ըսաւ Գուրգէնի.

— Եթէ անմեղ կամ յիմար մէկն է այդ մարդը եւ անիրաւ տեղ մեր բանտերուն մէջ տարիով է կեցեր է, պէտք է իրեն շնորհք մ'ընել եւ այնպէս արձակել: Իսկ եթէ դաւաճան եւ մատնիչ է՝ եւ կարող է պատուհաս լինել ուրիշներու, ի՛նչ խղճմըտանքով պինք կ'արձակես:

— Ոչ, անմեղ անձ ըսել կարելի չէ այդ անզգամին համար, բայց այնչափ տարի անցել է իր գործոց վրայ...

— Մի՞թէ տարիներ եւ ժամանակ բաւակա՞ն են քաւել չարագործութիւնքը, ըսաւ Հեղինէ, եւ դառնալով Խոսրովու՝ դու ի՞նչ կ'ըսես, հայրիկ...

Այս խօսքին Գուրգէն երկու երեք քայլ առաւ՝ դրան մօտեցաւ եւ Վահրիճի թեւէն ուժով բռնելով, բերաւ սենեակին մէջտեղ կեցուց, երեսը Հեղինէի դարձնելով.

— Ձիս թող, իշխանուհին հետ խօսէ եւ նորա պատասխանէ:

— Բայց տէր, կ'ըսէր Վահրիճ, քիթը բերանը թթուած եւ թեւը շփելով, ես դէզ չեմ կարող բռնել, դու գիս պէտք է թողուս:

Իսկ Գուրգէն նոյն միջոցին հեռացաւ դէպի պատուհանը եւ հորիզոնը կը նկատէր առանց բառ մը կորսնցնելու Վահրիճի խօսքերէն, որ միշտ թեւը շփելով մէկիկ մէկիկ կը պատմէր իր որսորդութեան, Մարտիրոս վարդապետի հետ սեղանակցութեան, գինովութեան, խոստովանութեան պատմութիւնը. Գուրգէն քթին տակէն երբեմն ծիծաղելով, «Անպիտա՛ն ծառայ, տարիներն դքեզ ամենեւին չեն փոխեր, միշտ նոյնն ես եւ նոյն մնացել ես», կ'ըսէր կամաց ձայնով. Հեղինէ առանց փոքր ժպիտ մը ցոյց տալու, ուշադրութեամբ մինչեւ վերջը մտիկ ըն[illegible] եւ քը, ըսաւ Վահրիճի խիստ ձայնով.

— Բայց ի՞նչ կը նշանակեն այդ խօսքերը որ դա գրուցեր է «Թուղթ մը գրեցի որ դաւառ մը իրեն օժիտ բերաւ»:

— Զգիտեմ, իշխանուհի, որովհետեւ երբ այդ խօսքերն ըսաւ Հայր՝ սուրբը...

— Ի՛նչ Հայր Սուրբը, ընդհատեց Հեղինէ խստութեամբ, այդ էր պակաս որ այսպիսի անզգամներ «Հայր Սուրբ անուանէինք:

— Կը ներես, իշխանուհի, բերնի վարժութիւն է այն գիշերուընէ մնացած:

Գուրգէն կը ծիծաղէր բարձրաձայն. Խոսրով որ ուշադիր էր միայն եւ ամենեւին նշան չէր տուած մինչեւ այն վայրկեան, փոքրիկ մը ժպտեցաւ, իսկ Հեղինէ բարկացայտ աչքերով, կամաց եւ դողդոջուն ձայնով ըսաւ սպասաւորին.

— Գնա՛, այդ մարդն առանց շղթայի, առանց պահապանի ներսի մեծ սենեակը տար, եւ սպասէ մինչեւ որ մենք գանք:

Եւ երբ Վահրիճ գնաց, երեւ ձայնեց նաժիշտներուն, որոնց դայեակին յանձնեց, եւ Գուրգէնի թեւէն բռնելով ու Խոսրովու քով բերելով՝ լուրջ եւ մեղադրական ձեւով ըսաւ.

— Գուրգէն, ես հիմա անոր կը զարմանամ թէ այնչափ տարիներ զիս ի՛նչպէս չմոռցար. միթէ՞ կարելի է այդ անզգամ չարագործը մոռնալ՝ իւր ըրածը չյիշել, եւ թողուլ որ երթայ իւր անարգ չահասիրութեամբ, անխիղճ եւ անպատկառ չարունակէ իւր անզգամութիւնը, անմեղ արտասուաց եւ ո՛ գիտէ արեանց պատճառ լինի. այս իշխանութիւն չէ՛, այս տէրութիւն չէ՛, իշխանաց պատճառ պարագը ես այսպէս չեմ հասկնար: Շատ ուրախ եմ որ Խոսրով իշխանն էլ այստեղ եւ դատաւոր կրնայ լինել մեր մէջ:

— Բայց ո՞վ քեզի ըսաւ, սիրելի Հեղինէ, թէ իրաւունք չունիս. ես տարի մի է այնչափ զբաղած եմ պատերազմներով որ ամէն կառավարութիւն քեզի յանձնեցի, եւ հիմա էլ, քու գործիդ խառնուելու ոչ կամք ունիմ եւ ոչ փափաք. կ'ուզես կախել տուր այդ մարդը, կ'ուզես ձեռքը կտրել տուր, ես կ'ընդունիմ՝ թէ արժանի է ամէն տեսակ պատժոց, միայն պատերազմէ դուրս՝ ցուրտ արիւնով չեմ կարող մէկը հարուածել եւ պատժել. առիթը, վայրը պատաղելի մէջ սպաննել չեմ կըրնար, պէտք է արձակեմ եւ այնպէս վրան յարձակիմ:

— Այո՛, առիթին, վայրին այնպէս պէտք է ընես, բայց գետնաքարշ սողունին՝ որ կրունկդ կ'ուզէ խածնել եւ թունաւորել՝ պէտք է գլուխը ճզմել ու ջախջախել...: Է՛հ, հայրիկ, չես խօսիր... եթէ այդպէս է ես է՛լ բերանս չեմ բանար...:

— Ոչ, դուստր իմ, ոչ, դու իրաւունք ունիս, ըսաւ Խոսրով ձեռքէն բռնելով եւ քովը նստեցնելով, բայց Գուրգէնի բնաւորութիւնն այնպէս է, տասն անգամ նոյն թշնամին բռնած եւ թողած է, միշտ վերջը զղջալով: Հիմա այդ մարդը պէտք է շղթայակապ կաթողիկոսին ուղարկել:

ԶԵՐԵՆՑ

(Շար.)

խանելու համար յիշեալ հրթիռին :

Միւս կողմէ, Անգլիոյ Պատերազմական նախարար Սէնտս յայտարարեց, թէ եթէ Խ. Միութիւն պատերազմի մը ձեռնար-կէ՝ «խորհրդային քաղաքներուն մեծ մա-սը փլատակներու պիտի վերածուի եւ Խ. Միութեան բնակչութեան մեծ մասը պի-տի փճանայ: Այնքան ատեն, որ ազատ աշ-խարհը հիւլէական ուժը կը պահէ իր ձեռ-քը եւ ցոյց կուտայ թէ ի հարկին կրնայ գործածել զայն՝ Խ. Միութիւն պատե-րազմէ պիտի խուսափի» ըսաւ Անգլիացի նախարարը՝ ձայնասփիւռէն :

Մամուլի գործակալութիւնները կը հա-ղորդեն՝ թէ Խ. Միութիւն հիւլէական նոր փորձ մը ըրած է Օգոստոս 26 ինկամ 27-ին, իսկ Միացեալ Նահանգներ՝ Օգոստոս 31ին :

Զուիցերիական թերթի մը թղթակիցին տեսակցութիւն մը շնորհելով, գերմանա-կան օդային ուժերու ընդհանուր հրամա-նատար զօրավար Քամհուպեթ յայտարա-րեց, թէ «ներկայիս կարելի է մտածել նոր հրթիռի մը մասին, որ ի վիճակի պիտի ըլլայ օդին մէջ փճացնել ուրիշ հրթիռ մը»: Գերման զօրավարը աւելցուցած է, թէ առ այժմ «ուրիշ բան չէր կրնար ըսել, կարեւոր պատճառներով »:

Միացեալ Նահանգներ վերջերս հնարե-ցին եւ փորձեցին նոր հրթիռ մը՝ «Թոր» 2.400 քիլոմեթր արագութեամբ: Ուրբաթ օր, Ֆլորիտայի փորձերու կեդրոնէն ար-ձակեցին այդ հրթիռը եւ կարողացան օ-դին մէջ հակազդելով՝ փճացնել զայն ... հրթիռը պիտի կատարելագործուի, կը յայտնեն գիտական շրջանակները :

Այս ձեւով, Ամերիկա կը պատրաստուի արդէն խորհրդային միջ - երկրային հըր-ձիգին հակազդող զէնք մը գտնել եւ յաջո-ղութեան ճամբուն վրայ կը գտնուի: Գեր-ման զօրավարին յայտարարութիւնները, ուրեմն, հիմնուած են որոշ «տեղեկու-թեանց » վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀԻՆՄԱՆ ժողովին մասին Մոսկուա-յի «Փրաւտա»ն կը գրէ, թէ կարելի չէ հինգ երկիրներու միջեւ լուծել այդ հարցը եւ պէտք է քննուի ՄԱԿ-ի համագումարին մէջ: Խորհրդային պաշտօնաթերթը կ'ա-ւելցնէ, թէ Լոնտոնի ժողովին ձախողու-թեան պատճառը Արեւմտեաններն են ... բնականաբար :

ՓԵՇՏԱՑԻ Ատեանը երկու կղերականներ դատապարտեց բռնի արդելափակման, յե-ղափոխութեան շրջանին հակակուսակցա-կաններու օգնած ըլլալու յանցանքով :

ՄԱԼԵԶԻԱ որ յայտարարեց իր անկա-խութիւնը, կը պահանջէ որ ընդունուի ՄԱ-Կի մէջ, իբրեւ ինքնավար պետութիւն :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ արգիլուած գօտի հըռ-չակեց Ֆրունզն ու Ալմա - Աթան, զբօսա-շրջիկներու առջեւ Ռիկայի եւ կարգ մը այլ քաղաքներու դուները բանալէ վերջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «բանուորական օր»ուան առթիւ, Նախագահ Այզընհաուըր նամա-կով մը իր յարգանքի բաժինը բերաւ ամե-րիկացի աշխատաւորներուն, յայտարա-րելով . — « Ազա'տ աշխատաւորներ՝ ա-զատական ընկերութեան մը մէջ, պիտի շարունակենք աշխատիլ ընդհանրական յառաջդիմութեան համար »:

ԺԸՆԵՒԻ ֆրանքեւեդիպտական տնտե-սական եւ մշակութային խորհրդակցու-թիւնները կարճ ընդհատումէ մը ետք, այ-սօր կը վերսկսին :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ քարիւղի հանքերու շրջա-նին մէջ նոր հանք մը երեւան ելաւ : Քա-րիւղը կը ժայթքի եւ արդէն ծածկած է 80 հազար քառ. մեթր տարածութիւն մը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատերազմական նաւերը Պալթիկէն ճամբայ ելան Եուկոսլաւիոյ ուղղութեամբ, «բարեկամական» այցելու-թեան մը համար :

ՍԸՐ ՉԸՐՉԻԼ իր տիկնոջ ընկերակցու-թեամբ Նիս գնաց, արձակուրդը անցնելու համար :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Պուրժէս - Մոնուրի Թու-լուզ գնաց, ուր ներկայ պիտի ըլլայ շարք մը տօնակատարութիւններու :

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԻ շրջանի մէջ, յաջորդա-կան քանի մը բախումներու ընթացքին 109 ապստամբներ սպաննուեցան, իսկ 9 մահմետականներ առեւանգուեցան ըմ-բոստներուն կողմէ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պատրաստուած եւ գործէ հասկցող երի-տասարդ մը, ամուրի եւ աշխատանքի ի-րաւունք ունեցող :

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչու-թեան :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Օր. ԱՑՏԱ ԼԱԶԵԱՆ
ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԱԽԼՈՒՖ
Նշանուած
24 Օգոստ, 1957 Գահիրէ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ խումբը կը մեկնի Պելֆոնթէ-նէն Սեպտ. 5ի գիշերը եւ կառ. մը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առտու (6/9) ժամը 7ին:

ԼԻՈՆԻ խումբը, Լիոն կը հասնի Սեպտ. 4ի առաւօտը ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը Մարսէյլ կը հասնի Սեպտ. 4 կէսօրէն վերջ ժամը 2,30ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն, շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու կողմէ խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկեր Համբարձում Պասմա-ճեանի կսկծալի մահուան առթիւ՝ ող-բացեալին քրոջ եւ պարագաներուն, ինչ-պէս նաեւ «Իշխան» խումբի ընկերներուն:

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Ար-սէն Տէր Զաքարեանի, իր մօր կսկծալի մահուան առթիւ: Ցաւակցութիւն՝ նաեւ ողբացեալին պարագաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ղազար Տէր Պետրոսեան, Տէր եւ Տի-կին Յարութիւն Տէր Պետրոսեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր Զա-քարեան եւ զաւակները, կուգան իրենց խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան, Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկնե-րու Բարեկամական Միութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականներու եւ բարեկամ-ներու, որոնք, անձամբ եւ գրաւոր, ցա-ւակցութիւններ յայտնեցին՝ իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բազէցեան, Պիթլիսցի)

կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ու-նեցաւ 21 Օգոստ. 1957, Չորեքշաբթի ա-ռաւօտեան ժամը երեքին, վիրաբուժական գործողութեան մը հետեւանքով :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 23 Օգոստոս, 1957, Հինգշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Փրատոյի Հայոց Մայր Եկեղեցիին մէջ, որմէ յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէռի գերեզմանա-տունը :

Այս տխուր առիթով՝ կուգան նուիրել հինգ հազար ֆրանք Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան, հինգ հազար ֆր. Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Բարեկա-մական Միութեան եւ հինգ հազար ֆրանք ալ Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սա-նուց Միութեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արաբկիրցի Ովսաննէ Տաշտէմիրեան կը փնտռէ իր եղբօրորդին՝ Ղեւոնդ Տաշտէ-միրեան, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Մա-րիձա, եղած է Խարբերդի որբանոցը տա-րագրութենէն յետոյ : Տեղեկացնել՝

Artin Boghossian
50, Boulevard de Beaumont
Marseille (12e)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ:

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողու-թիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ու-սուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի:

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի դըր-կել եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ:

Հոգաբարձութիւն
Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին զլուխի կրպակը:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

կահաւորուած սենեակ մը երիտասարդ զոյգի մը համար, ԱՌԱՆՑ ԽՈՀԱՆՈՑԻ:

Դիմել Թերթիս Վարչութեան

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սե-րունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու որդիա-կան բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալորէա-յի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհի-ները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնա-բոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հա-յաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբ-եան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ.Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը մեղէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւ-նը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատա-նի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեա-լը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռ-հաւռ). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտա-սահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի «Յառաջ»ի հասցէով:

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 4 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7984 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3785

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ Է ԶՕՐԱՒՈՐԸ

Մինչեւ վերջերս ամէն ոք, մասնաւորաբար արեւմտեան աշխարհը վստահ էր թէ օրուան հիւլէական ուժի ներկայացուցիչը Ամերիկան է, երբ Խ. Միութիւնը եկաւ բոլորին հանգիստը խռովելու :

Խորհրդային «Թաս» գործակալութիւնը անցեալները պաշտօնապէս յայտարարեց թէ «յաջողութեամբ պսակուած է միջ-երկրային հրձիգի փորձը» :

Արեւմուտքը նախ վերապահ մնաց, ապա ամէնէն թերահաւատները սկսան հաւատալ թէ «պլէֆ» մը չի կրնար ըլլալ այս լուրը, մինչ «Նիւ Եորք Հերըլտ»ի եւրոպական տպագրութիւնը կը յիշէր թէ արձանագրուած եղած էր նման փորձի մը Յուլիս ամսուան ընթացքին :

Անդին Գերմանիոյ իմաստուն վարչապետը կը յայտարարէր թէ «ինչ որ ալ ըլլայ, ուժը միշտ Արեւմուտքի կողմն է» :

Եթէ իսկապէս յաջողութեամբ պսակուած է խորհրդային փորձը, առաջին մտահոգութիւնը կը դառնայ Ամերիկան, որ այլեւս պիտի չկրնայ ապահով ըլլալ մտածելով թէ հեռաւորութիւնները պիտի չարտնակեն զինքը փրկել պատերազմներու դժոխքէն :

Անշուշտ Խորհրդային Միութիւնը յապաղումով մը հաղորդելով այս լուրը, ուզեց նաեւ որոշ ճնշում բանեցնել Լոնտոնի ապազինման ժողովին վրայ, որ Մարտ 13էն ի վեր կը քաշքշուի : Եւ Զորինի «նիէթ»ը, արեւմտեան վերջին առաջարկներուն, աւելի կշիռ կը ստանար այս ձեւով :

Խ. Միութիւնը կը մտածէր նաեւ թէ նման պայմաններու տակ, աւելի զիջում ընելու կը պարտաւորուին Ամերիկա, Անգլիա, Քանատա եւ Ֆրանսա :

Այսօր յստակ է թէ Խ. Միութեան բուն նպատակն է ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին առջեւ տանիլ ապազինման հարցը :

Հակակշռելու համար զօրավար Նորսթատի լաւատեսութիւնը, խորհրդային գիտնական փրոֆէսէօր Պոքրովսքի առջի օրուան «Իզվեստիա»յի մէջ կը հաստատէր թէ պատերազմի մը պարագային, «Խ. Միութիւնը ներկայիս հեռաւորութեան վրայ գերիշխանութիւն ունի :» Անդին անշուշտ կը վստահեցնէ թէ «Խ. Միութիւնը երբեք տրամադիր չէ իր ուժերը օգտագործելու յարձակման մը համար» :

Խորհրդային մասնագէտը կ'եզրակացնէր ի վերջոյ թէ զարմանալի չէ որ Խ. Միութիւնը հասած ըլլայ այս իրագործման այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, որովհետեւ քսաներորդ դարու սկիզբը Ցիոլքովսքի ցոյց տուած էր արդէն ճամբան, եւ այս բոլորը նորութիւններ չեն » :

Նորութիւն չէ նաեւ, ինչպէս դիտել կու տայ « Մոնտ »ի աշխատակիցը, որ գիտը անգամ մը եւս վերագրուի խորհրդային մասնագէտի մը :

Բան մը կա՞յ արդեօք աշխարհի վրայ որ իրենց գիւտը չըլլայ : Անշուշտ « Իզվեստիա»յի աշխատակիցը աւելորդ կը նկատէ յիշել, թէ այս դետնին վրայ որչա՛փ օգտագործուած են գերման մասնագէտները որոնք Խ. Միութիւն զրկուած են վերջին պատերազմի վաղորդայնին :

Այս ամբողջին դէմ Ամերիկան անշուշտ փորձ փորձի վրայ կը կատարէ, ապահովութիւն ներշնչելու համար արեւմտեան աշխարհին :

Ահա թէ ինչ ձեւերով աշխարհի «մեծեր»ը կ'ուզեն փաստել թէ խաղաղութիւն կ'ուզեն ի գին ամէն զոհողութեան :

Ամէն առաւօտ մէկը միւսին կ'ուզէ ապացուցանել թէ ինք է ամէնէն զօրաւորը :

Իրաւ զօրաւորը կը մնայ տակաւին ան, որ անկեղծօրէն խաղաղութիւն կ'ուզէ շնորհել ազատ աշխարհի մը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԸՆՏԵՐՍԸՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ՊԻՏԻ ՁԳԱՐԻ՞

ՍԷՈՒՏՆ ՈՒ ՆԱՍԸՐԸ ՍԻՐԱՇԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգներու արեւելեան հարցերու մասնագէտը՝ Հէնտերսըն, Պէյրութի մէջ իր խորհրդակցութիւնները վերջացնելով Պոլիս վերադարձաւ : Ամերիկացի դիւանագէտը անմիջապէս ընդունուեցաւ Թուրքիոյ Վարչապետ Ատնան Մենտերէսի կողմէ եւ խօսակցութիւնները սկսան :

Այս նոր բանակցութեանց առանցքը կը կազմէ ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւն մը՝ Թուրքիոյ, եւ Միացեալ Նահանգներու տեսակէտը՝ Պաղտատի Ուխտին յարելու համար :

Հէնտերսըն իր խօսակիցներուն յայտարարեց, թէ Ամերիկա Թուրքիոյ փափաքին համաձայն նման քայլ մը առնելէ առաջ, տեղեկացուած էր արաբական երկիրներու եւ յատկապէս Սէուտ արքային կարծիքն առնել : Մանաւանդ՝ երբ Թագաւորը, օգտուելով սուրիական տագնապէն, կը մտածէ Նախագահ Նասըր մօտեցնել Արեւմուտքին : Այնպէս կը տեսնուի նաեւ, թէ Նասըր կ'աշխատի ճնշում բանեցնել Սուրիոյ ղեկավարներուն վրայ, որպէս զի աւելի չափաւոր ըլլան :

Գնդապետ Նասըր Դամասկոս ղրկեց իր Ելմտական նախարարը, որպէսզի Սուրիոյ յանձնէ առենին սառեցուած մուրհակի մը մեծ մասը, որ աւելի քան մէկ միլիառ ֆրանք է : Կը կարծուի թէ Նասըր այս քայլը առաւ Միացեալ Նահանգներու դեսպանին հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ :

Միջազգային քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ Նասըրի ճիգերը կարենան ազդել սուրիական ներկայ քաղաքականութեան վրայ : Ընդհակառակն, բանակին մաքրագործումէն ետք, Դամասկոսի ղեկավարները բացարձակ մենատիրութիւն հաստատելու նպատակ ունին :

Մոսկուայէն վերադարձին, Տնտեսական նախարար Քալաս յայտարարեց թէ «տնտեսական ազատականութիւնը» պիտի սահմանափակուի Սուրիոյ մէջ :

Արդէն սկսած է նկատելի դառնալ մարքսեան արտայայտութեան եղանակներուն գործածութիւնը՝ սուրիացի ղեկավարներուն մօտ :

Սուրիացիները տնտեսական ծրագիր մը կը պատրաստեն, որ կը նախատեսէ Գերագոյն խորհուրդ մը եւ տնտեսական գործերը վարելու կոչուած առանձին կազմակերպութիւն մը :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Գահիրէի «Ալ Ախպար» թերթին համաձայն, Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն միջեւ տեղի ունեցող տնտեսական խորհրդակցութիւնները՝ Ժընեւի մէջ, համաձայնութիւն մը կայացուցին. — Բամպակի առեւտուր, Եգիպտոսի մէջ՝ ֆրանսական հաստատութիւններու վերաբացում, ֆրանսական օդանաւերու երթեւեկ՝ Գահիրէ, եւայլն :

« Ալ Ախպար»ի Ժընեւի սեփական թղթակիցին համաձայն, Ֆրանսա 15 միլիառ ֆրանքի բամպակ պիտի գնէ Եգիպտոսէն :

Գահիրէի ձայնասփիւռը իր կարգին յայտարարեց, թէ Փարիզէն առաքելութիւն մը պիտի այցելէ Եգիպտոս, քննելու համար ֆրանսական հաստատութիւններու կացութիւնը : Ինչպէս ծանօթ է, եգիպտական կառավարութիւնը գրաւած էր զանոնք : Ձայնասփիւռը աւելցուց նաեւ, թէ Ժընեւի խորհրդակցութեան եգիպտական պատուիրակութեան նախագահը հեռաձայնով կացութիւնը յայտնած է Գահիրէ, Ելմտական նախարար Քեսունիի :

Չորս օրուան ընդհատումէ վերջ, խորհրդակցութիւնները սկսան երէկ (Գշ. օր) :

Անգլիական մամուլի գործակալութեան համաձայն, Ֆրանսացիները պիտի ընդունին Սուէզի գրաւման շրջանին իրենց հասցուցած վնասները վճարել, որ կը պահանջուի Եգիպտոսի կողմէ — 32 միլիառ ֆրանք :

Միւս կողմէ, ֆրանսական պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն, թէ օտար գործակալութիւններու կողմէ հրատարակուած լուրերը ո՛չ մէկ հիմ ունին եւ ո՛չ մէկ նորութիւն կայ՝ վերջին ժողովէն ասդին :

× Եմէն կը շարունակէ իր բողոքները ներկայացնել անգլիական կառավարութեան — Ատէնի մէջ, Մեծն Բրիտանիա ռումբեր եւ արտասուաբեր կազ կը գործածէ : Անգլիա, իր կարգին, կը մերժէ ականջ դնել այս բողոքներուն : Իրականութիւն մը կայ սակայն .— Երկու երկիրներուն միջեւ կացութիւնը հետզհետէ կը լարուի :

Թէեւ, հարցը այն է, թէ Եմէնի սահմանը տակաւին ճշդուած չէ, մինչ իրենք կը խորհին թէ Ատէն մաս կը կազմէ Եմէնի հողամասին՝ Անգլիացիները կ'անդրադառնան զայն :

— Եմէն ինքնավար Թագաւորութիւն մըն է (կամ՝ իմամութիւն) : Մայրաքաղաքը՝ Սանա : Արեւելեան սահմանը ցարդ ճշդուած չէ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Հէօյս հրաւիրուած է Մարոք՝ Թագաւորին կողմէ :

◆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ◆

ՑԵՂԻՆ ՃՐԱԳԸ

— Գիտե՞ս ինչ պատահեցաւ, այս առտու, սկսաւ Դաշնակցական ընկերս :

— Ի՞նչ ···

— *Թուղթ* մը առի խմբագրատուն զալու համար···· Երբ դրան առջեւ հասանք, կառավարը, ճերմակ մազերով մէկը, ըսաւ — «Գիտե՛մ, հոս պիտի իջնես ··· Այստեղ հայերէն լրագրի մը խմբագրատունն է ···» :

— Յետո՞յ ···

— Հարցուցի իրեն թէ Հա՞յ էր : Պատասխան չտուաւ ու խնդաց : Հարցումս կրկնեցի ···

— Հա՞յ է եղեր···

— փոխանակ շիտակ պատասխան մը տալու, սկսաւ երգել «հի՜ն, հի՜ն դարուց յիշատակ» հայերէն երգ մը, որուն մէջ տատրակն ու ծիծեռնակը, ճնճղուկն ու արտոյտը իրարու հետ շուրջպար կը դառնային, ածուներուն վրայ :

— Շարունակէ՛ նայինք ···

— կառավարը երգը վերջացուց ու ինծի դարձաւ — «Երգածս հայերէն է, գիտեմ, բայց բա՛ռ մը չեմ հասկնար ···

— Յետո՞յ, յետո՞յ ···

— Ցանկարծ, հարցուց — «Ըսէ՛ նայիմ, ինչո՞ւ համար, երբ առտուները աչքերս կը բանամ, կ'ուզեմ, անպատճառ, այս հայերէն երգը երգել··· Անիկա ի՞նչ կը նշանակէ. ըսէ՛···» :

— Ի՞նչ պատասխան տուիր ···

— Ո՛չ մէկ ···

— Ինչո՞ւ ···

— Որովհետեւ, աչքերս լեցուեցան ···

×

Տասը տարի, քսան տարի, յիսուն տարի հեռացիր հայ ժողովուրդէն : Մի՛ խօսիր անոր լեզուն : Մոռցի՛ր անոր երգերն ալ, աղօթքներն ալ : Մոռցի՛ր պապերուդ ու արիւնդ հերոսներուդ պատմութիւնը : Մոռցի՛ր ազնուատոհմ արքաներուդ անունները : Եթէ կ'ուզես — եթէ կրնաս — մեր Աստուածառաք ու հազարամեայ եկեղեցիին շեմէն ալ ներս մի՛ մտներ ու մի՛ լսեր մեր շարականները՝ անոր խնկաբոյր գմբէթին տակ : Ըսէ՛, ասոր, անոր թէ Հայ չես :

Բայց հաւատա՛, երբե՛ք, երբե՛ք պիտի չմոռնաս ծագումդ : Երբե՛ք, երբե՛ք պիտի չմոռնաս թէ երակներուդ մէջէն կ'անցնի վահագնի արիւնը :

Ուրիշ ժողովուրդներու պարագային ալ պատկերը տարբեր չէ : Բայց, կը թուի թէ կապը Հայ անհատին ու Հայ ժողովուրդին միջեւ, աւելի անքակտելի է : Ու այդ երկուքը իրարու միացնող շղթան՝ անփշրելի ու անխորտակելի :

Մէկուն շրթունքին վրայ Տատրակին երգը : Ուրիշի մը շրթունքին վրայ, մեծ մայրիկին սորվեցուցած աղօթքը : Երրորդի մը շրթունքին վրայ մէկ, երկու բառ մեր Մեծասքանչին «ընթացիկ»էն :

Ու այդքանն ալ, կարծես, բաւական է որ ազգէն հեռացած Հայը, նորէն ազգին ծոցը վերադառնայ, առնուազն, իր հոգիով :

Չենք մոռցած թէ մեր ժողովուրդը ինչպէ՛ս կը հաւաքէր իր որբերը՝ Արհաւիրքի տարիներէն ետք, աւելի քառասուն տարի առաջ :

Կը բռնէր հայ քահանային ձեռքէն ու կը տանէր զայն Թուրքի մը տունը : Լուր առնուած էր թէ այդ որջին մէջ, գազաններուն հետ կ'ապրէր Հայ աղջնակ մը, Հայ տղեկ մը :

Քահանան կը սկսէր ···

— « Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն Քո ···

Որբուկը լսած էր այդ բառերը՝ օրօրոցէն դուրս ելած, չելած : Եւ ահա կը լրուէր անոր խոստովանութիւնը ···

— *Պէն*··· Հայ ··· *իմ*·· Հայր մեր, որ·

Չի մարիր Ցեղին Ճրագը, ո՛չ որբուկին եւ ոչ ալ ճերմակ մազերով կառավարին կուրծքին տակ :

Այդ ճրագն է, որ ետ պիտի քաշէ մեր ցիրուցան բազմութիւնը՝ անդունդին եզերքէն : Մեր ամէնէն հզօր ապաւէնը, այդ ճրագը, այսօր, աշխարհի չորս ծագերուն վրայ : Ան է որ, առտուն կանուխ, կորսուած կառավարին երգել կու տայ հայերէն երգը ···

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Աւարտեցաւ մեր թերթօնը «ԵՐԿՈՒՆՔ», որ այնքան ջերմ ընդունելութիւն գտաւ :

Շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր նոր թերթօնը, նոյնպէս ազգային կեանքէ, որ հեւ ի հեւ հետաքրքրութեան մէջ պիտի պահէ ընթերցողները :

ՄԱՔՄԻԼԸՆԻ ՆԱՄԱԿԸ՝ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ

Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն անձնական նամակ մը ղրկած էր մարաջախտ Բուլգանինի :Լոնտոնի Արտաքին Նախարարութիւնը հրատարակեց նամակին պատճէնը : Թէեւ անսպասելի նորութիւններ չկան, սակայն անգլիացի դիւանագէտը չափաւոր է իր արտայայտութեանց մէջ եւ քաղաքավար :

Ծանօթ է, որ Մաքմիլընի նամակը Բուլղանինի Յուլիս 20ին յղած մէկ նամակին պատասխանն է : Անգլիոյ վարչապետը կէտ առ կէտ կը պատասխանէ խորհրդային ղեկավարին ներկայացուցած հարցերուն :

Ապազինման հարցին շուրջ, Մաքմիլըն կ'ըսէ, թէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ իր դաշնակիցներուն առաջարկները շինարար նպատակներ ունին եւ գործնական են : Վարչապետը կը յուսայ, որ անոնք լաւ ընդունելութիւն մը գտնեն Խ. Միութեան կողմէ :

Ատլանտեան Դաշնակցութիւնը —պաշտպանողական բնոյթ ունի եւ գալով Միջին Արեւելքի տագնապին, Մաքմիլըն կը ցա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԵՒ ՄԵՐ «ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ»

Հարցը սա է.— «Սփիւռքի մէջ, մեր պայմանները բնդունա՞կ են գրական նոր սերունդի մը ծնունդ տալու»։

Ամէն գրող չափով մը հարկատու է իր դարաշրջանին, երկրին, ցեղային աւանդութիւններուն եւ նիւթական ու հոգեկան այն պայմաններուն, որոնց մէջ կ'ապրի։

Բոլորին վրայ կ'իշխէ սակայն տաղանդը։ Արտաքին որեւէ պայման, որքան ալ զօրաւոր ըլլայ, չի կրնար անտաղանդ գրողը տաղանդաւոր դարձնել, ոչ ալ տաղանդաւորը՝ անտաղանդ։

Տաղանդաւոր գրողը պայմանները ի՛նք կը ստեղծէ, մինչ պայմաններն են, որ կը ստեղծեն անտաղանդ գրողը։

Ո՞վ ստեղծեց Դուրեանը. արտաքին պայմաննե՞րը, ոչ, այլ՝ ներքին պայմանները։

Դարձեալ. ո՞վ ստեղծեց Սիրաստ Բիւրատը կամ Արմէն Շիտանեանը. արտաքին պայմաննե՞րը, ոչ. այլ՝ ներքի՛ն պայմանները։

Կրնայինք աւելցնել տակաւին.— Դառն ու դաժան պայմաններու մէջ ապրող Եղիշէ Չարենցը առաջ էր իր ժամանակէն, ինչպէս վեր էր իր ժամանակիցներէն ալ, որովհետեւ հպատակ էր ոչ թէ արտաքին, այլ ներքի՛ն պայմաններու միայն։

Ծանօթ են, ծանօթ պէտք է ըլլան Հաւատաքննութեան շրջանին տիրող պայմանները։ Հաւատաքննիչները, յանուն Քրիստոսի, քրիստոնէութիւնը կը խաչէին։ Ստեղծուած էր կրօնական համատիրութիւն մը, թերեւս շատ աւելի վատթար ու վայրագ, քան Ներոնի քաղաքական համատիրութիւնը։

Սակայն, անհանդուրժելի այդ պայմաններուն մէջ իսկ, կամ անոնցմէ ետք, ըստեղծուեցաւ Վերածնունդը, յատկապէս Ապենինեան եւ Իբերական թերակղզիներուն մէջ։ Դարձեալ, անհանդուրժելի այդ պայմաններուն մէջ ապրեցան եւ ստեղծագործեցին համայն աշխարհի մեծագոյն գրողներն ու արուեստագէտները, — Սերվանթէս, Մոնթէնեը, Մոնթէսքիէօ, Ռաբըլէ, Տա Վինչի, Միքէլ Անճէլօ, Ռաֆայէլ եւ բազում ուրիշներ։

Միապետական Ֆրանսան տուաւ Ռասին, Մոլիէռ, Քոռնէյլ, մինչ յեղափոխական Ֆրանսան ռազմաշունչ հրապարակախօսներ տուաւ, բայց մեծարժէք գրողներ գրեթէ չտուաւ։

Այս կը նշանակէ, որ արտաքին պայմանները գերակշռութիւն մը չունին ներքին պայմաններուն վրայ։

Պարսկական լուծին տակ տառապող Ղարաքիլիսէն Աբովեան մը ունեցաւ, Փայաջուկը՝ Րաֆֆի մը, Նոր Նախիջեւանը՝ Նալբանդեան մը։

Եթէ իրապէս պայմանները — արտաքին պայմանները անշուշտ,— դեր մը կը կատարեն գրականութիւն մը սնուցանելու, գրագէտ պատրաստելու կամ գրական սերունդ ստեղծելու մէջ, ապա ուրեմն Քանաքեռը եւ Փայաջուկը «ընդունակ» չէին Աբովեան եւ Րաֆֆի տալու մեզի։ Իսկ եթէ «ընդունակ» էին, այդ պարագային՝ արտաքին պայմանները հիմնական դեր մը չեն կատարեր գրականութեան եւ արուեստի մէջ։ Հիմնական դեր կրնան կատարել, — կրկնենք անգամ մը եւս, — ներքին պայմանները։

Եզրակացութիւնը պարզ է.— Եթէ Սփիւռքի մէջ կան, գոյութիւն ունին «ներքին» կոչուած այս պայմանները, կը նշանակէ, որ գրական սերունդ մը կրնայ ծնունդ առնել մեր ներկայ պայմաններուն մէջ ալ։ Իսկ եթէ չկան, գոյութիւն չունին մեր մատնանշած պայմանները, զուր է սպասել գրական նոր սերունդի մը յայտնութեան։

Բայց ես կ'ուզեմ աւելի լաւատես ըլլալ. գրական սերունդ մը կայ արդէն, հիներու եւ նորերու խառնուրդ սերունդ մը, որ եթէ դարաշրջան չի բանար, դարաշրջան ալ չի փակեր։ Ճամբան բաց եւ աւանդութիւնները վառ ու կենդանի կը պահէ։

Ամէն շրջան ծնունդ կուտայ գրական նոր սերունդի մը, քիչ մը յանձնապաստան, յաւակնոտ, այլամերժ, յանդուգն, յարձակողական սերունդ, որ 8 - 10 տարի ետք... ինք իրեն ալ չի հաւնիր գրեթէ։

Գրական ամէն նոր սերունդ, որ 40 - 50 մասնակից կը հաշուէ իր մէջ, հաշուեփակի առեն, ծերութեան նախամուտին, կը տեսնէ, որ 2 - 3 հոգի միայն հաւատարիմ մնացած են իրենց կոչումին։

Եթէ այս 2 – 3 հոգին տաղանդաւոր են, սերունդը փրկած է ինքզինք։ Եթէ տաղանդաւոր չեն, իրենք ալ կը մոռցուին, իրենց սերունդն ալ։

Այսպէս՝ մենք ունեցանք Արփիարի, Զօհրապի, Բաշալեանի եւ Կամսարականի սերունդը։ Ունեցանք Մեծարենցի, Սիամանթոյի եւ Վարուժանի սերունդը։ Ունեցանք յետ - պատերազմի առաջին սերունդը։

Կրնանք ունենալ երկրորդ յետ - պատերազմի սերունդ մը։

Մեր պայմանները, — արտաքին պայմաններ, — մեծ դեր մը պիտի չկատարեն այս սերունդի պատրաստութեան մէջ։ Հիմնական դերը պիտի կատարեն միշտ ներքին պայմանները։

Գրականութիւնը յուզուած ժամանակներէ շատ չ'ախորժիր, կ'ըսէր մեր հանգուցեալ բարեկամը՝ Յակոբ Օշական։

Մեր ժամանակները «յուզուած» են. «յուզուած» են նաեւ ժողովուրդները։

Ինծի կը թուի, թէ ընթերցողներու թիւը հետզհետէ կը նուազի։ Մարդիկ ժամանակ չունին շատ կարդալու, մանաւանդ երկարապատում բաներ կարդալու։

Ի՞նչ տեսակ գրականութիւն կ'ուզեն մարդիկ։ Այս հարցումին ճիշդ պատասխան մը գտնողը միայն պիտի նուաճէ ժամանակը, տարածութիւնը եւ քանակը...

Զգտնողը լուսանցքին վրայ պիտի մնայ մեզի պէս։

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ ՄԻ ՇՓՈԹԷՔ

Արտասահմանի մեր ժողովուրդը «Հայաստանասէր» եւ «ոչ – Հայաստանասէր» հոսանքներու բաժնելու իմաստակութիւնը սկսաւ հակադաշնակցական ճակատին վրայ, ամէն մօտաւորապէս, քառասնամեակ մը առաջ, երբ Ամենայն Հայոց հայրենիքը կորսնցուց իր անկախութիւնը եւ ինկաւ օտար ժողովուրդի մը տիրապետութեան տակ։

Իմաստակութիւն մը, որ դժբախտաբար, տակնուվրայ բրած է ծանրախոհ ազգասէրներու քարոզած «ազգային համերաշխութիւնը» եւ ստեղծած է հատուածական ներկայ պառակտումը, իր բոլոր տխուր կողմերով։

Հայաստանը սիրելու առաջնութիւնը մենաշնորհի մը վերածած են մեր հակառակորդները։ Հակամարտ տեսակէտներու տէր մարդիկ, որոնք հրաշիւք իմն, ներքին համաձայնութիւն մը կնքած են ու միացեալ ուժերով կը կռուին Դաշնակցութեան դէմ։

Այս պարագային, Դաշնակցութեան դէմ կռուիլ կը նշանակէ չօչափելի փաստերով ապացուցանել Սփիւռքի հայութեան թէ այդ կազմակերպութիւնը, որուն երեսնամեայ պայքարին արդիւնքն է այսօրուան կորիզը, թշնամի է մեր հայրենիքին, որովհետեւ ամեհի պայքար կը մղէ Երեւանի ներկայ վարչաձեւին դէմ։ Գախափարական պայքար, ի հարկէ։

Այլ խօսքով, Դաշնակցութիւնն ալ «Հայաստանասէր»ներու փաղանգէն ներս կրնայ մտնել միայն այն ատեն, երբ վերջ տայ իր քննադատութեանց եւ համակերպի ստեղծուած կացութեան։ Եւ ընդունի, վերջապէս, որ հայ ժողովուրդը ազատ է եւ անկախ՝ Արարատի ստորոտը։

Բայց, Դաշնակցութիւնը, ոչ կը համակերպի՝ մեր մինուճար հայրենիքին մէջ, զինու զօրութեամբ պարտադրուած կացութեան, ոչ ալ կ'ընդունի թէ դրացի օտար պետութիւնը ազատութիւն եւ անկախութիւն պարգեւած է մեզի։

Այդ պետութիւնը չի հաւատար փոքր ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին եւ չի կրնար հանդուրժել որ անոնք վեհապետական անկախութիւն ունենան։ Եթէ հաւատացած ըլլար, վերջին քառասուն տարիներուն, իր կայսրութիւնը, առնուազն, չափած եւ ձեւած կ'ըլլար բրիտանական կայսրութեան կաղապարին վրայ եւ որոշ ազատութիւններ տուած կ'ըլլար անոնց։

Մեր ուշադրութենէն չի կրնար վրիպիլ այն ճշմարտութիւնը թէ այսօր, բրիտանական կայսրութիւնը — այս վերջին բառը, գրեթէ չի գործածուիր ներկայիս — տեսակ մը Ազգերու Դաշնակցութիւն է, որուն իւրաքանչիւր միաւորը, բացի քանի մը գաղթավայրերէ, անկախ պետութիւն մըն է եւ ունի իր Օրէնսդիր, Գործադիր եւ Դատական Իշխանութիւնները, որոնց ներքին գործերուն մէջ որեւէ միջամտութիւն չըլլար, Լոնտոնէն։ Ընդհանուր կառավարիչներու ներկայութիւնը Քանատայի, Աւստրալիոյ կամ Նոր Զելանտայի մէջ, իրականէն աւելի ձեւական երեւոյթ մըն է, որ չի կաշկանդեր խնդրոյ առարկայ երկիրներուն իրաւունքները։

Այս կայսրութեան եւ Խորհրդային կայսրութեան միջեւ նմանութեան որեւէ եզր չկայ։

Այո, մենք ալ լսած ենք որ իւրաքանչիւր Հանրապետութիւն ունի իր խորհրդարանը, իր վարչապետը, իր արտաքին նախարարը։ Բայց, միեւնոյն ատեն ալ լսած ենք որ այդ խորհրդարանները, այդ վարչապետները եւ այդ արտաքին նախարարները, չեն կրնար քայլ մը առնել՝ առանց Պոլիտպիւրոյի եւ Խրուշչեւներու հաւանութեան։

Ուրեմն, մենք իրաւունք ունինք յայտարարելու թէ այսօրուան Հայաստանը ազատ ու անկախ եւ իր ճակատագրին տէր պետութիւն մը չէ։ Կրնայինք մանրամասնութեանց մէջ մտնել, բայց «լոյսին գոյութիւնը ապացուցանելու պէտք չկայ»։

Արդ, անգամ մը որ համոզուինք թէ Ամենայն Հայոցը ազատ ու անկախ չէ, իրաւունք ստացած կ'ըլլանք ճակատաբաց յայտարարելու թէ այնտեղ հաստատուած վարչաձեւն ալ մեր նախընտրածը չէ։ Վերջապէս, այս ժողովուրդը չկռուեցաւ Սուլթաններու եւ Ցարերու բռնակալութենէն ձերբազատուելու եւ Կարմիր Սուլթաններու թաթին տակ իյնալու համար։

Երբ վարչաձեւը մեր ուզած վարչաձեւը չէ, կը նշանակէ որ իրաւունք տրուած է մեզի որ քննադատենք այն անիրաւութիւններն ու կամայական կարգադրութիւնները, որոնք պարտադրուած են մեր ժողովուրդին՝ միշտ, զինու զօրութեամբ։

Սեփական հայրենիքին վարչաձեւը չսիրել, չի նշանակեր այդ հայրենիքը չսիրել։

Ֆրանսայի մէջ, մինչեւ այսօր ալ կան Արքայականներ — ամէնքն ալ ջերմ հայրենասէրներ — որոնք համակիր չեն ներկայ հանրապետական վարչաձեւին։ Միապետական Պելժիան ունի Հանրապետականներ, որոնք դժգոհ են այսօրուան վարչաձեւէն։

Պէտք անգամ չունէինք այս «տարրական գիտելիքը» մեր ընթերցողներուն ուշադրութեան յանձնելու, եթէ դիմացի ճակատը չափ ու սահման դրած ըլլար իր իմաստակութեան եւ հրաժարած ըլլար «Հայաստանասիրութիւնը» աժանկեկ ապրանքի մը վերածելու փորձութենէն։

Բայց, մենք համոզուած ենք որ այս կեղծուպատիր «Հայաստանասիրութիւնը» կը հետապնդէ միայն մէկ նպատակ— վարկաբեկել մեր կազմակերպութիւնը՝

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՊԻՆ ՄԱՏԱԿ ՋՈՐԻՆ

«Ալաֆրանսէզ» գինիի հրաշալի օրերը վերդարձան, ու անոնց հետ զուարթութիւնը, երկար մօրուքները եւ թեթեւոտն քայլուածքը՝ երբ Ավինեոնի կամուրջին վրայէն կ'անցնէր։ Այսուհանդերձ, իր գլխուն եկածէն ասդին, քաղաքին մէջ միշտ քիչ մը պաղութիւն ցոյց կը տրուէր իրեն։

Փսփսուքներ կը լսուէին իր ճամբուն վրայ, ծերերը գլուխնին կը շարժէին եւ տղաքը կը խնդային՝ զանգակատունը ցոյց տալով իրարու։ Նոյն ինքն բարեխիղճ Պապն ալ այնքան վստահութիւն չունէր իր բարեկամուհիին վրայ, ու երբ կիրակի օրերը, այգիէն վերդարձին՝ կը փորձուէր անոր կռնակին վրայ պզտիկ մօրուք մը առնել, սա յետին մտածումը կ'ունենար միշտ. «Սակայն, եթէ արթննալու ըլլայի, հոն վերը՝ զանգակատան գագաթին վրայ»։ Մատակ ջորին կը տեսնէր այս բանը ու կը տառապէր՝ անտրտունջ։ Միայն թէ, երբ իր առջեւ Թիսթէ Վէտէնի անունը կ'արտասանուէր, իր երկայն ականջները կը դողդղային, ու պզտիկ քրքիջով մը՝ իր սմբակի պայտը կը սրէր ան մայթին վրայ։

Անցան այսպէս եօթը տարիներ։ Յետոյ, այս եօթը տարիներու վերջաւորութեան, Թիսթէ Վէտէն վերադարձաւ Նափոլիէն։ Իր ժամանակը դեռ լմնցած չէր, բայց իմացած էր որ Պապին մանանեխապետը (խոհարարապետը) մեռած էր յանկարծ Ավինեոնի մէջ, եւ անոր պաշտօնը բաղձալի նկատելով՝ մեծ արտօրանքով հասած էր՝ կենալու համար թեկնածուներու շարքին մէջ։

Երբ այս աղուէսամիտ Վէտէնը պալատի սրահէն ներս մտաւ, Սուրբ Հայրապետը դժուարացաւ զայն ճանչնալու՝ այնքան որ հասակ նետած ու գիրցած էր։ Պէտք է նոյնպէս ըսել որ բարեխիղճ Պապն ալ իր կարգին ծերացած էր եւ լաւ չէր զանազաներ առանց ակնոցի։

Թիսթէն չվարանեցաւ։

Ինչպէ՜ս, մեծազօր Հայր Սուրբ, չէ՞ք ճանչնար զիս... ես եմ... Թիսթէ Վէտէնն եմ։

— Վէտէ՞ն...

— Այո՛, լաւ գիտէք դուք... այն որ ալա ֆրանսէզ գինի կը տանէր ձեր մատակ ջորիին։

— Օ՜, այո՛... այո՛... կը յիշեմ... պզտիկ աղուոր տղեկ մը այդ Թիսթէ Վէտէնը... Ու հիմա, ի՞նչ կ'ուզէ ան մեզմէ (ինձմէ)։

— Օ՜, շատ քիչ բան, մեծազօր Հայր Սուրբ... եկած էի ձեզմէ խնդրելու... Սակայն ճիշդ տեղին է հարցնել՝ մատակ ջորին քովերնի՞դ է միշտ. ինչպէ՞ս է, լա՞ւ է... Օ՜, շատ լաւ ուրեմն, շատ լաւ... եկած էի ձեզմէ խնդրելու՝ վերջերս մեռած մանանեխապետի պաշտօնը։

— Դո՛ւն, մանանեխապե՞տ... շա՛տ երիտասարդ ես դուն սակայն։ Քանի՞ տարեկան ես նայինք։

— Քսան տարու երկու ամսու, անուանի Հայրապետ, ձեր մատակ ջորիէն ճիշդ հինգ տարի աւելի մեծ... Օ՜, Աստուծոյ ձեռքը վրան ըլլայ այդ սքանչելի անասունին... եթէ մէյ մը գիտնայիք թէ որքա՜ն կը սիրեմ այդ մատակ ջորին... Որքա՜ն կարօտցայ զինք Իտալիոյ մէջ... Թոյլ պիտի չտայի՞ք որ զայն տեսնեմ։

— Ինչպէ՜ս թէ չէ, տղաս, զայն կը տեսնես, ըսաւ բարեխիղճ Պապը խիստ յուզուած... եւ քանի որ այնքա՜ն կը սիրես այդ հիանալի անասունը, չեմ ուզեր որ անկէ հեռու ապրիս այլեւս։ Այսօրուընէ սկսեալ քեզի կը շնորհեմ իմ անձնական մանանեխապետիս աստիճանը... Կարտինալներս պիտի տրտնջան բարձրաձայն, բայց վնաս չունի, վարժուած եմ... Վաղը եկուր, մեզի (ինծի) տես՝ յետմիջօրէի պատարագէն վերջ, մենք քեզի կը յանձնենք քու աստիճանիդ նշանները՝ մեր բոլոր անձնակազմին ներկայութեան, եւ յետոյ... ես քեզի կը տանիմ որ տեսնես մատակ ջորին, ու դուն այցի կուգաս մեր երկուքին հետ միասին... Հա՜, հա՜ հա՜, անցիր գնա՛ հիմա...

Թէ որքա՜ն Թիսթէ Վէտէն ուրախ էր մեծ սրահէն ելլելով եւ թէ ի՛նչ անհամբերութեամբ սպասեց յաջորդ օրուան արարողութեան՝ պէտք չունիմ ձեզի ըսելու։ Այսուհանդերձ, կար պալատին մէջ մէկը ա՛լ աւելի երջանիկ եւ ա՛լ աւելի անհամբեր. մատակ ջորին էր այդ։

Վէտէնի վերադարձէն մինչեւ յաջորդ օրուան պատարագը, սոսկալի անասունը անդադար գարի թխեց եւ իր ետեւի սմբակներով պատին տուր հա տուաւ։ Անիկա նոյնպէս կը պատրաստուէր արարողութեան...

Յաջորդ օրը ուրեմն, երբ պատարագը վերջացաւ, Թիսթէ Վէտէն մուտք գործեց պապական պալատէն ներս։ Կղերական բարձր դասակարգը հոն էր.— Կարտինալները ծիրանազգեստ, սատանայի փաստաբանը սեւ թաւշապատ, վանքի աբբահայրերը իրենց պզտիկ խոյրերով, Սուրբ Ագրիկոյի վարդապետները, երգչախումբին մանկլաւիկներուն շուրջառները, Տէրտէրներու խմբակը նոյնպէս, պապին զինուորները պաշտօնական համազգեստով, ապաշխարածներու երեք միութիւնները, Վանթու լերան խոժոռադէմ ճգնաւորները եւ ետեւէն եկող զանգակակիր պզտիկ դպիրը։

ԱԼՖՈՆՍ ՏՈՏԷ

(4 Շար.)

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

Արտասահմանի մէջ մեծցած Հայը որ եւ է ձեւով կը փորձէ իր առաւելութիւնները ցուցաբերել՝ օտար շրջանակներու մէջ: Գաղտնիք չէ, որ այս երեւոյթը առաջ կուգայ անոր ստորակայութեան ըղձացումէն: Լսած ըլլալով որ ինք մեծ ազգի մը զաւակն է, կ՚ուզէ ամէն գնով այդ մեծութիւնը ուրիշին տեղեկացնել: Այս առաջադրութեամբ երբ ան օտար շրջանակի մը մէջ գտնուի, առաջին առիթէն իսկ օգտուելով կ՚ըսէ «գիտէ՞ք. Հայը քրիստոնէութիւնը պետականացուցած առաջին ազգն է »... եւ այսպէս իրարու կը յաջորդեն «զոց» եղած նախադասութիւններ, երեք միլիոնի վրայ մէկուկէս միլիոն զոհերը, Նարեկը, աւետարանի «Թագուհի» թարգմանութիւնը, Նոյի տապանը եւն.:

Բայց երբ կը նկատէ որ այս զգայացունց լուրերը չատ ալ չեն հետաքրքրեր իր խօսակիցները, Հայը կ՚աշխատի ամէն ձեւով ապացուցանել որ ինք միջակ ժողովուրդի մը չառաւիղը չէ:

Այս անգամ ան իր խօսակիցին առջեւը լայն կը բանայ մեր վերածնունդի հերոսներուն ալպոմը, Վարուժան « Հացին երգը», գիտէ՞ք, մեր Վիքթոր Հիւկօն է, Սիամանթօն, ազգային բանաստեղծ, Օշական, «Մնացորդաց»ը, Կ. Զարեան «Նաւը լեռան վրայ» գլուխ գործոցներ: Հակառակ այս բոլորին օտարը կը մնայ անտարբեր, բայց քաղաքավար: Հայը կը սկսի յուսահատիլ բայց չուզեր շուտով զինաթափ ըլլալ, չէ՞ որ երբ ըսուած է, թէ մեծ ազգի մը զաւակն է: Ճիշդ է որ ինքը հաւատացած է անոր, բայց ինչպէ՞ս դիմացինին փաստել այս իրողութիւնը:

Մտքին մէջ դեռ անհամար տխտաներու անուններ կան, բայց կը վարանի արտասանելէ անոնց գործերը: Կասկածը կը պատէ հոգին. կը զգայ որ «Հին Աստուածները», «Վէրք Հայաստանին», «Կայծերը» մեծ են իրեն համար, բայց ո՛չ անոր: Եւ կը փնտռէ այնպիսի անուններ որ օտարին չափանիշով ալ արժէք ներկայացնեն: Կը մտաբերէ Կիւլպէնկեանը, Թագաւոր քարիւղի, բայց կը խուսափի այս անունը արտասանելէ վախնալով, որ դիմացինին աչքին Հայը իբր վաճառական ներկայացուի: Ահա ուրիշ մը Միկոյեան: Արդէն անունը շրթունքին վրան է բայց վերջին պահուն կը կլլէ այս անունն ալ թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար: Այս հոգեբանական դրութիւնը կը ստիպէ որ օտարութեան մէջ ծնած Հայը վերաքննէ իր ազգային արժէքները: Այս առաջադրութեամբ Հայը պանդուխտի ցուպը ձեռք կ՚առնէ եւ կը սկսի նոր արժէքներ փնտռել:

Եւ ահա հրաշքը կը կատարուի իր զարմացած եւ յուղուած աչքերուն դիմաց: Կը բանայ «Ֆիկարօ»ն եւ մեծ գիրերով կը կարդայ Հայու մը «եան»ը, ուրիշ մը Նիւ Եորք Հերալտին» մէջ, ուրիշ մը «Տէր Քաթիմերինի»ի մէջ, ահա դեռ ուրիշ մը Օրիանի մէջ, նոյնիսկ «Ճիւմհուրիյէթ»ին մէջ: Այդ նշխարքները հաւաքած Հայը կ՚երթայ եւ կը գտնէ իր խօսակիցը եւ անոր աչքերուն առջեւ կը փռէ այդ թերթերը: Եւ երբ օտարը ապշած կը հաստատէ այս իրողութիւնը, այն ատեն Հայը հանգիստ սրտով տուն կը վերադառնայ այն խաւհամոզումով որ ինք հասարակ ժողովուրդի մը զաւակը չէ:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

յաչս Հայ ժողովուրդին: Կազմակերպութիւն մը, որ վաթսուներեօթը տարի է պատնէշին վրայ է իր պարթեւական հասակով եւ սուսերի մէջ ձգած է իր հակառակորդներուն եւ գործը, եւ կերպարանքը:

Ինչո՞վ կը փաստեն այս վերջինները՝ իրենց « Հայաստանասիրութիւնը » — անդադար Հայաստան հոլովելով, անդադար՝ երեւանաբնակի մը նուաճումները գովաբանելով, չափազանցելով, խոշորացոյցին տակ դնելով եւ անդադար քծնելով Մոսկուայի աւագանիին առջեւ:

Այդ բազմութիւնն է որ ոչ մէկ սեւ բիծ կը տեսնէ Երեւանի վարչաձեւին վրայ եւ ոչ մէկ ատեն կը յանդգնի, այլավայել քաջութեամբ, քննադատելու Խորհրդային Միութեան հետապնդած քաղաքականութիւնը, որուն նպատակներէն մէկն է, ի միջի այլոց, այս ափերը բերել Մարքսերու, Լենիններու եւ Սթալիններու չարաչուք վարչաձեւը: Ցաւուր պատշաճի քանի մը կցկտուր բառեր խմբագրականներու մէջ, չեն կրնար հերքել մեր ամբաստանութիւնը:

Իրարու հետ մի շփոթէք հայրենասիրութիւնը եւ թատերական ելոյթը, որուն արդիական անունն է... «Հայաստանասիրութի՛ւն »:

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

6 - 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ՎՆԱՍ ԿՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՏՈՒՑՈ՞ՒՄ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (29 Օգոստոս) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

6 - 7 Սեպտեմբերի դէպքերուն առթիւ վնաս կրող հայրենակիցներուն հատուցումներուն բաշխման պիտի սկսուի երկու սեպտեմբերին: Իսթանպուլի Տէֆթէրտարը հետեւեալը յայտարարեց այս մասին.

— Սեպտեմբերեան դէպքերուն առթիւ վնաս կրողներուն հատուցումը պիտի ըսկըսինք երկուշաբթի օր: Հատուցումները տեղի պիտի ունենան մէկ տարուան պօնօներով, 6684 թիւ օրէնքի համաձայն: Այս պօնօներուն փոխարժէքները հնչիւն դրամով պիտի վճարուին յետ ժամանակամիջոցի, ասկէ զատ անոնք պիտի ունենան նաեւ փոխանցումի իրաւունքը: Խճողումի տեղի չտալու համար լուրջ միջոցներ ձեռք առած ենք արդէն: Նամակով պիտի տեղեկացնենք չահագրգռուողներուն թէ ինչպիսի վաւերաթուղթերով եւ որ թուականի պիտի ներկայանան անոնք Տէֆտէրտարութեան՝ պօնօները ստանալու համար:

---

154 ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԻՆ ՄԸ
ՈՐ ԱԿՆՈՑ ԱՆԳԱՄ ՉԻ ԳՈՐԾԱԾԵՐ

Խորհրդային մամուլը վերջերս զբաղեցաւ ռուս կնոջ մը հետ, որ տօնած է իր 154րդ տարեդարձը:

Զեխական թերթի մը թղթակիցը կը պատմէ կնոջ այցելութիւնը՝ Լիտա, Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, իր թոռան թոռին ընկերակցութեամբ, որ ... յիսուն տարեկան է:

Մէկուկէս դար առաջ ծնած այս կինը կը կոչուի Լիւպա Վալանթինովա Փուժաք եւ չատ քիչ սեւ մազեր ունի: Իր այցելութիւնը՝ Լիտա, բնականաբար մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է. պատասխանած է բազմաթիւ հարցումներու:

Ծնած՝ 1803ին, 34 տարեկան էր երբ Պուշկին մեռաւ: Անթերի յիշողութեամբ՝ կուտայ բոլոր մանրամասնութիւնները առաջին վայրաշարժին մասին: Տեսողութիւնը զօրաւոր է եւ ակնոց չի գործածեր: Տան գործերը կ՚ընէ, խոհանոցի պատրաստութիւններուն համար ամէն օր չուկայ կ՚երթայ, գնումներուն համար օգնականի կարիք չի զգար:

Իր կեանքին 154 տարիներուն ընթացքին կրամ մը միս չէ կերած: Ընդհակառակն, չատ կը սիրէ գետնախնձորը, խմորեղէնները, անուշեղէնները, մեղրը, կաթը եւ հացը:

Լիւպա ներկայիս լրջօրէն կը հետաքրքրէ խորհրդային բժիշկները: Գիտունները քննելով հաստատած են, որ սիրտը չատ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի, ինչպէս նաեւ թոքերն ու ստամոքսը: Միայն թէ, առաջ աւելի լաւ էր իր լսողութիւնը:

Հարիւր յիսունը չորս ամեայ այս... երիտասարդուհին, օրական 3 - 4 ժամ կը պտտի: Ճամբորդութիւնը կը սիրէ: Վերջին տարիներուն այցելած է Լենինկրատ, Պրիանսք, Օրել, Զերնիկով եւ Ռոստով:

Երկարակեցութիւնը ժառանգական է կնոջ գերդաստանին մէջ: Իր կրտսեր եղբայրը, որ Քիեւ կ՚ապրի 118 տարեկան է, Սեւաստոփոլի մէջ ունի ուրիշ եղբայր մը՝ 121 տարեկան եւ քոյր մը՝ 112 տարեկան:

ԻՆՏՈՆԷԶԻԱ

Շուրջ ութ տարիէ ի վեր իր անկախութեան տիրացած այս երկիրը, Ինտոնեզիա, այս օրերս ուշադրութեան առարկայ դարձած է իր ներքին յաջորդ շարժումներով:

Աւելի քան երեք դար հոլանտական տիրապետութեան ենթարկուած այս երկիրը, որ կը բաղկանայ շուրջ երեք հազար կղզիներէ, մինչեւ վերջերս ծանօթ էր Հոլանտական Հնդկաստան անունով:

Ինտոնեզիացիք աշխարհի 6րդ ազգը կը կազմեն բնակչութեան տեսակէտով, քանի որ ութսուն միլիոն կը հաշուուին, մեծամասնութեամբ մահմետականներէ բաղկացած:

Անհամար կղզիներու այս խումբին գլխաւորներն են Պորնէօ, Ճաւա, Սումաթրա եւ Զէլէպեան կղզիները:

Ճաւայի մէջ բնակչութեան խտութիւնը չորս հարիւր անձ է մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ. վաթսուն միլիոն հոգի կը բնակին հողամասի մը վրայ, որ հազիւ քիչ մը մեծ է Յունաստանէն:

Միւս կողմէ, սակայն, հողը անհաւասարօրէն բերրի է Ինտոնեզիոյ կղզիներուն մէջ, որոնք կ՚երկարին 4500 քիլ. տարածութեան մը վրայ, արեւմուտքէն՝ Սումաթրայէն սկսած մինչեւ Աուս արշիպեղագոսը՝ Աւստրալիոյ մերձակայքը: Նախ քան առաջին աշխարհամարտը՝ Հոլանտացիք այս կղզիներէն կը ստանային իրենց ազգային եկամուտին մէկ վեցերորդը: Հոլանտական Հնդկաստան կ՚արտադրէր բնական ձգախէժի համաշխարհային արտադրութեան շուրջ քառասուն առ հարիւրը եւ քարիւղի երեք առ հարիւրը: Անոնք նոյն ատեն կ՚արտադրէին մէկ քառորդը թէյի արտադրութեան եւ գրեթէ ամբողջութիւնը քինինի եւ սեւ պղպեղի:

Գաւով երկրագործական արտադրութիւններուն, որոնց կարգին բրինձ, սուրճ, բաւական են զոհացում տալու բնակչութեան հակառակ անոր արագ աճին, ինչպէս, օրինակ, Ճաւայի մէջ, ուր բնակչութիւնը 1870ի տասը միլիոնէն 48 միլիոնի բարձրացած էր 1940ին:

Ինտոնեզիա դիպուածով վերագտաւ իր անկախութիւնը: 1940ին Գերմանները Հոլանտա արշաւեցին, կեանքը ինքնավար վարչութեան մը ենթարկուեցաւ Արեւելեան Հնդկաստանի մէջ, ուր երկու հարիւր հազար սպիտակամորթ Հոլանտացիներ կային: 1942ին վրայ հասան Ճափոնները: Ինտոնեզիացիք խանդավառութեամբ ընդունեցան ներխուժումները, եւ ազգայնական շարժման ղեկավարները վերադարձան աքսորավայրերէն: Այսպէս՝ կրկին երեւան եկան 41ամեայ ճարտարագէտ Սուքարնօ, Սումաթրայի ազնուականութեան պատկանող դէմքերէն Շահրիր, որ իր կեանքին գրեթէ մէկ երրորդը անցուցած էր բանտերու մէջ, տնտեսագէտ Մոհամմէտ Հաթթա, որ իր ուսումը առած էր Հոլանտայի մէջ, եւ վերջապէս քրիստոնեայ ղեկավարներէն Ամիր Շարիֆուտտէն, որ փայլուն դէմք մըն էր:

Թէեւ չորս անձերը հասարակաց ոչինչ ունէին իրարու հետ, սակայն բոլորին ալ բուռն փափաքն էր ազատագրել Ինտոնեզիան Հոլանտայի գերիշխանութենէն: Սուքարնօ հաւանօրէն գերազանցութիւն մը չունէր միւս երեքին վրայ, բայց ի ծնէ ղեկավար մըն էր, հրաշալիօրէն օժտուած Հոլանտացիներուն եւ Արեւմուտքցիներուն դէմ պայքար մղելու համար անհրաժեշտ բոլոր առաւելութիւններով:

Ճափոններու անձնատուութենէն երկու օր ետք, Սուքարնօ եւ Հաթթա հռչակեցին Ինտոնեզիոյ անկախութիւնը: Պարզեցին անկախութեան կարմիր ու սպիտակ դրօշը, հնչեցուցին ազգային հիմնը եւ որդեգրեցին արեւմտեան դեմոկրատ երկիրներու օրինակին վրայ հիմնուած սահմանադրութիւն մը: Սուքարնօ առաւ նախագահի տիտղոսը, Հաթթա՝ փոխ - նախագահի:

Անկախութեան այս շարժումը անպասելի կերպով արժանացաւ Բրիտանացիներու ճանաչումին, երբ Սըր Ֆիլիփ Քրիսթիըն Ճաւա երթալու ատեն յայտարարեց, թէ իր պատժական փոքր արշաւախումբը յոյսը դրած էր գործակցութեանը վրայ ինտոնեզիական իշխանութիւններուն:

Այսպէս՝ անկախութեան տիրացած Ինտոնեզիոյ մէջ առաջին օրէն ծայր տուին անկարգութիւններ, խլրտումներ եւ ըմբոստութիւններ, որոնք վերջերս նոր թափ առացան, մերժելով ճանչնալ նոյնիսկ հեղինակութիւնը կեդրոնական կառավարութեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ԵՐԿՈՒՆՔ

Հոգեւոր Տէրը արդար, առաքինի, իմաստուն մարդ է, երբ իմանայ անարժան քահանային ըրած անզգամութիւնքը, փակել կուտայ զինք վանք մը, ուստից անկարելի կը լինի ելնել մինչեւ կենաց վերջի օրը, եւ առատ ժամանակ կ՚ունենայ ապաշխարելու իւր չարութեանց վրայ: Երթանք ուրեմն ներսի սենեակը, հարցաքննենք մարդը:

Մարտիրոս վարդապետ ամէն բան խոստովանեցաւ, պատմեց թէ ինչպէս ինք Գուրգէնի առ Հեղինէ գրուած նամակը խարդախել էր, ինչպէս ինք Աշոտի դիւանագէտ մատնութեան գործիք եւ խորհրդակից եղել էր երեք դաւաճանաց հետ, եւ թէ ինչպէս ետքը Գուրգէն մատներ էր եպիսկոպոսանալու յոյսով:

Երկրորդ առաւօտ Վահրիճ քանի մը հոգւով իւր այս չնչաւոր աւարը բարձեալ ձիու մը վրայ, փոքրիկ զօրաց գունդի մը ընկերութեամբ կը տանէր կաթողիկոսին, որ Սեւանայ անապատը հրամայեց գնա ուղղել դատապարտելով ապաշխարութեան իւր անզգամութեանց համար: Ծերունի Խոսրովու խօսքը կատարուեցաւ ինչպէս գրուցել էր Հեղինէի:

ԳԼՈՒԽ Լ.

Ե Ր Կ Ո Ւ Ն Ք

Գուրգէնի կեանքը մանրանկար պատկեր կրնայ համարուիլ Հայաստանի այն ժամանակաց տաժանելի վիճակին, հալածանք, մատնութիւն, դաւ, բանտ, շղթաներ, պատերազմ, վէրք, հիւանդութիւն, յաղթութիւն, պարտութիւն, սիրելեաց բաժանումն, եւ վերջապէս հանգստութիւն, երջանկութիւն սրտին սիրելւոյն հետ միաւորութեամբ:

Ուրախ տարիներ անցուցին այս ամուսինք, ունեցան զաւակներ, ծնելական գթով եւ արդարութեամբ կառավարեցին թէ իրենց տունը, թէ երկիրը. երջանկութին՝ եթէ բոլորովին չէր կրնար մոռցնել այն դժնդակ օրերը ուր մարմին եւ հոգի տառապանաց եւ յուսահատութեան մէջ կը տատանէին՝ կը ծփային, այլ իբրեւ հին յիչատակք միգամած ամպէ մը ծածկեալ հեռաւոր առարկայք եղան գրեթէ աննշմարելի:

Մայրն Հայաստան՝ այդ բազմաչարչար մարտիրոսը որ երկայն տասը տարիներու մէջ անլուր թշուառութեամբք տանջուեցաւ, ոտնակոխ բազմատեսակ բարբարոսաց, աւար անգութ հրոսակաց, ստրուկ մերձաւորաց եւ օտարաց, հարուածեալ թշնամեաց եւ իւր հարազատ որդեկաց,— վերջապէս անգամ մ՚ էլ կրցաւ սրբել թաց արտասուքը, ցնցեց, նետեց արիւնաշաղախ մոխրամած ցնցոտիները, թօթուեց այդ ցաւոց անկողինը եւ իւր դամն Երկանց յաջորդեցին երջանիկ ու զուարթադին աւուրք. զգեցաւ վայրկեան մ՚ էլ իւր ծիրանիները եւ պսակեցաւ թագադիր Բագրատունեաց չառաւիղ Աշոտի անձին վրայ: Սեւ օրերու պայծառ արեւ յաջորդեց եւ տեսաւ Մայրն Հայաստան իւր որդւոց գերեզմանը, որք անարդ ուրացութեան նախատինքը մերկացան եղան լուսազգեստք. Քրիստոսի անունը դարձեալ սկսաւ փառաւորիլ, եկեղեցւոյ լքեալ ու կործանեալ գմբէթները իրենց աւերակներուն մէջէն կանգնեցան՝ յարութիւն առին. քաղաքներ նորոգուեցան, գիւղեր շէնցան, «հերկեցին հերկս, եւ ոչ ի վերայ փշոց, եւ ապա ձայն խրախճանաց ցնծացելոց ի յարկս նոցա լինէր եւ ձայն հարսին եւ փեսայի. ծնան որդիս եւ արարին պտուղ, եւ բնակեցան իւրաքանչիւր ոք ի ժառանգութեան իւրեանց եւ այդ արար Տէր նոցա՝ եւ յաջողեաց ի բարութիւնս »:

ԾԵՐԵՆՑ

Վ Ե Ր Ջ

ւի, որ մառեշալ Բուլկանինի խաղաղասիրական առաջարկները խոտոր կը համեմատին Խրուշչեւի որդեգրած քաղաքականութեան հետ:

Անգլիոյ Վարչապետը չի խորանար... եւ կը փափաքի, որ տնտեսական յարաբերութիւնները բարելաւուին երկու երկիրներուն միջեւ:

Մառեշալ Բուլգանին աւելի կողմնակից է մշակութային յարաբերութեանց, ինչ որ պաղ ընդունելութեան արժանացած է Մաքմիլլընի կողմէ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սեպտեմբեր 15ին տեղի պիտի ունենան Արեւմտեան Գերմանիոյ ընտրութիւնները՝ կազմելու համար Դաշնակցային Հանրապետութեան երրորդ Խորհրդարանը: Զորս տարուան համար, կրկին պիտի ճշդուի Գերմանիոյ ներքին եւ յատկապէս՝ արտաքին քաղաքականութիւնը:

Միջազգային քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս ընտրութեանց:

Ֆրանսայի քաղաքական կարեւորագոյն դէմքերէն, նախկին Վարչապետ Փինէ, որ առիթը ունեցած է մօտէն ճանչնալու եւ ուսումնասիրելու գերմանական հարցը, կարգ մը ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ. — «Մեր մտահոգութիւնները պէտք չէ առիթ ըլլան որ թերագնահատենք կարեւորութիւն այս հարցին, որուն եզրակացութիւնը պիտի որոշէ Գերմանիոյ ճակատագիրն ու Եւրոպայի բախտը, ինչպէս նաեւ՝ Արեւմուտքի ապագան: 1949 Սեպտեմբեր 15էն ի վեր, Վարչապետ Ատընաուըր ուժեղ կերպով կը ղեկավարէ Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան կառավարութիւնը: Ութ տարիէ ի վեր Վարչապետին հակառակորդները ամուլ պայքարներ մղեցին, վերջապէս խոնարհելու համար, որովհետեւ՝ անոր իշխանութեան ներքեւ, Գերմանիա արձանագրեց իր արտակարգ վերականգնումը:

Ատընաուըրի վարած քաղաքականութիւնը լուսամիտ եւ խիզախ բնոյթ ունի:

Գերմանիոյ ներկայ ղեկավարներուն ամէնէն մեծ արժանիքն ու պատիւն է՝ վերամիացումը ամէն գնով չկատարելու սկզբունքը: Ազգայնական զգացումներէ թելադրուած անոնք ամէն ինչ չեն զոհեր: Գերմանիոյ վերամիացումը կ'ուզեն ազատութեան մէջ, ինչ որ հաւատարմութեան նշան է՝ Արեւմուտքին ու Եւրոպային:

1956 Յունիսին, Վարչապետ Ատընաուըր կ'ըսէր Միացեալ Նահանգներուն. — Ռուսերուն համար ժամանակը իմաստ չունի: Ընդհակառակն, ազատ ժողովուրդները ժամանակ կը կորսնցնեն եւ կ'ուզեն արագօրէն յաջողութիւն արձանագրել: Իսկ գալով քաղաքական պայքարին՝ ան որ գիտէ սպասել, ապահով առաւելութիւններ կը շահի:

Սակայն, տարիէ մը ի վեր, նոյնիսկ համայնավար աշխարհին մէջ, ամէն ինչ փոխուած է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՄԱՅԻՔԱ կղզիին մէջ պատահեցաւ երկաթուղիի մեծագոյն արկածներէն մէկը: 1500 ճամբորդներ փոխադրող շոգեկառքի մը երկու «վակոն»ները կը բաժնուին իրարմէ՝ լերան մը վրայ եւ կը տապալին ձորի մը մէջ: Ցարդ երկու հարիւր մեռեալ եւ չորս հարիւր ծանր վիրաւորներ կան, մեծ մասով՝ մանուկներ: Արկածին վայրը դժոխքի մը վերածուած է. մարդկային ջախջախուած մարմիններուն մէջէն մանուկներու ճիչեր կը բարձրանան...:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախկին Արտաքին Նախարար Շեպիլով, Ծայրագոյն Արեւելքի համալսարաններէն մէկուն դասախօս նշանակուեցաւ: Այս ձեւով «հակակուսակցական խմբակ»ին չորս անդամներուն ճակատագիրը որոշուած կ'ըլլայ. — Շեպիլով՝ դասախօս, Մոլոթով՝ դեսպան, Կագանովիչ՝ կրաղիսի գործարանի մը վարիչ, Մալենկով՝ ելեկտրական գործարանի մը վարիչ, բոլորն ալ իրարմէ եւ Մոսկուայէն ... մղոններով հեռու:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուտեստեղէններու սղութեան անդրադառնալով, Ելմտական Նախարար Ֆելիքս Կայեար հետեւեալ խորհուրդը կուտայ. — «Հաւ կերէք այսօր..» նկատելով որ միսի գիներուն հետ բաղդատած, հաւազգիներու գիները աւելի աժան են:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ առաքելութիւն մը հասած է Համայնավար Չինաստան եւ կը քննէ մասնագիտական օժանդակութեան մը կարելիութիւնները, կը հաղորդէ չինական մամուլի գործակալութիւնը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օգնի. կայանի այցելուներէն շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները: Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Ղազարեանէ երկու հազար ֆր., Պ. Խնկիկ Կէնճեանէ հազար: Պելֆորէն Տէր եւ Տիկին Ա. Տառաքճեանէ երկու հազար, Փարիզէն Պ. Ս. Մելքոնեանէ երկու հազար, Տէսինէն Պ. Յովհ. Մանուկեանէ հազար, Տիկին Մ. Ղազարեանէ 500 ֆր.:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ խումբը կը մեկնի Պելֆոնթէնէն Սեպտ. 5ի գիշերը եւ կառ տը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առտու (6/9) ժամը 7ին:

ԼԻՈՆԻ խումբը, Լիոն կը հասնի Սեպտ. 4ի առաւօտը ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը Մարսէյլ կը հասնի Սեպտ. կէսօրէն վերջ ժամը 2,30ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Տավէսեան իր հանգուցեալ ծնողքին յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընէ. — երկու հազար ֆրանք Շաւիլի եկեղեցիին, երկու հազար ֆրանք Փարիզի Մըշակոյթի Տան, հազարական ֆրանք «Յառաջ»ի եւ «Հայ-Բոյժ»ի տարածման:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

Սփոփողարար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար: Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

×

Գործաւոր մը քոնֆէքսիոնի խանութի մը մէջ ծրարներ կապելու եւ քուրսեր ընելու համար: Դիմել Թերթիս վարչութեան:

Այրի Տիկին Գահվէճեան, Տէր եւ Տիկ. Փիէր Բիւքըմէլ, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Տէլքրուա եւ զաւակները, Պ. Ժագ Գահվէճեան, Այրի Տիկին Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պօղոսեան եւ զաւակները, Տիկին Մարի Համամճեան եւ զաւակը, Պ. Տիգրան Ստեփանեան ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՏԻԳՐԱՆ ԳԱՀՎԷՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 30ին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, երեքշաբթի Սեպտեմբեր 3ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արաբկիրցի Ովսաննա Տաշտէմիրեան կը փնտռէ իր եղբօրորդին՝ Ղեւոնդ Տաշտէմիրեան, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Մարիձա, եղած է Խարբերդի որբանոցը տարագրութենէն յետոյ: Տեղեկացնել՝

Artin Boghossian
50, Boulevard de Beaumont
Marseille (12e)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Քատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կահաւորուած սենեակ մը երիտասարդ զոյգի մը համար, ԱՌԱՆՑ ԽՈՀԱՆՈՑԻ: Դիմել Թերթիս Վարչութեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Թիւ 187-188 (Յուլիս–Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Աւքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէտհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէտհաճն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 5 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7985 33ème ANNEE
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3786

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՐԱՇԱՀԻԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Իսկապէս երանելի երկիր մըն է Թուրքիան, որ շնորհիւ իր աշխարհագրական բացառիկ դիրքին, սահմանուած է վայելել բոլոր պետութիւններու բարեկամութիւնը :

Քանի մը շաբաթ առաջ կ'անդրադառնայինք այս նոյն սիւնակին մէջ թէ «քսան դարէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրուած է Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ». (Թուրքեւռուս սիրաբանութիւն, «Յառաջ», Օգոստ. 14) : Եւ Ռուսերը յանձն կ'առնէին կառուցանել կալաքարի (սոտա) գործարան մը ապակիի չինութեան նախանիւթը պատրաստելու համար, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ուրիշ օժանդակութիւններ :

Խորհրդային առեւտրական պատուիրակութիւն մը որ վերջին շաբաթները այցելեց Անատոլուի շրջանը, առաջարկած է նաեւ, դրամական եւ ճարտարարուեստական շրջանակներուն, Խ. Միութեան օժանդակութիւնը՝ հաստատելու համար ճարտարարուեստական կեդրոններ :

Անդին Արեւմուտքը, մանաւանդ Ամերիկան, մտահոգ Սուրիոյ վերջին դէպքերէն, իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց Թուրքիոյ վրայ : Ամերիկացի պատուիրակը Լոյ Հէնտըրսըն նախ գնաց Պոլիս, ապա՝ Պէյրութ. իր վերադարձի ճամբուն վրայ, կրկին գնաց խորհրդակցիլ Ատնան Մենտերէսի հետ :

Սուրիոյ ենթադրեալ համայնավարացումը պաշարուած վիճակի մը մէջ պիտի դնէր Թուրքիան :

Այս իսկ պատճառով ալ, Թուրքիան տեսակ մը փոխանորդն է Արեւմուտքի՝ Միջին Արեւելքի մէջ, եւ ինք ալ կ'ուզէ ամբարնդել այդ դերը :

Քաղաքական այս կացութիւնը պատճառ է նաեւ որ վարչապետ Մենտերէս փորձէ առաջացնել ընտրութիւնները, աւելի եւս ապահովելու համար իր յաղթանակը :

Ընդդիմադիրները ամէն ջանք կը թափեն տապալելու համար Մենտերեսի կառավարութիւնը որ եօթը տարի է կը վարէ Թուրքիոյ ճակատագիրը :

Մէկ պարագայի մէջ միայն կրնայ ըլլալ որ անգամ մը եւս հանդուրժեն Մենտերէսի, պարզապէս չընդհատելու համար Թուրքիոյ եւ արեւմուտքի բարեկամութիւնը : Մենտերէսի յոյսն ալ այդ է արդէն :

Անդրադառնալով Պոլսոյ հանդիպումին, եւ այս իսկ խորագրին տակ՝ յօդուածով մը, Փօլ Տիւ Վէու, տարբեր նպատակ ալ կը տեսնէ խորհրդային քաղաքականութեան մէջ եւ կը գրէ «Խ. Միութեան համար Թուրքիա՝ ըսել չէ Վան, Պիթլիս, Էրզրում, Տրապիզոն ... բայց ըսել է՝ Ալեքսանտրէթ » :

Եւ «Փասիօն տը Սիլիսի»ի հեղինակը կ'աւելցնէ թէ «Խ. Միութիւնը կ'ուզէ միշտ յիշեցնել Թուրքիոյ թէ նախապէս սուրիական դրօշակ ունեցող Ալեքսանտրէթը, թրքական չէ այլ հայկական :

« Ալէքսանտրէթ, Սուրիա, Թոյլ պիտի տան Խ. Միութեան, կ'եզրակացնէ Տիւ Վէու, որ իրագործուի Մեծն Պետրոսի կտակը՝ ազատ ծովու տիրապետութիւնը» :

Այս բոլորէն անշուշտ ոչ մէկ օգուտ պզտիկ ժողովուրդներուն համար, մանաւանդ Արեւելքի քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց, որոնց «ճակատագիրը երեսուն տարին անգամ մը մեռնիլ » է կը գրէ միշտ Փօլ Տիւ Վէու :

Բայց անդին Թուրքիա միշտ ջուրին երեսն է, եւ այսօր սահմանուած է կարեւոր դեր խաղալու միջազգային քաղաքականութեան մէջ, ոչ անշուշտ իր «քաղաքակրթութեան» այլ պարզապէս իր աշխարհագրական դիրքին համար, որ այնքան սուղի նստած է մեզի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱՐՈՒԱԾ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻԱՑԻ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐԸ ԳՈՐԾԻ ՎՐԱՅ

ՀԷՆՏԸՐՍԸՆ ԱՄԵՐԻԿԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Սուրիոյ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ դատապարտելով Լիբանանը՝ որ կը դաւաճանէ արաբ ազգայնականութեան : Մինչ սուրիացի նախարարին խօսքերը լուրջ մտահոգութիւն ստեղծած են Պէյրութի մէջ, կառավարական շրջանակները ականջ չեն կախեր անոր մեղադրանքներուն. սակայն զգալի է, որ համարաբական զգացումները գրգռող քարոզչութեանց մը նախօրեակին կը գտնուինք : Պիթարի յայտարարութիւնները այդ կը փաստեն եւ եղած են այնպիսի եղանակով մը՝ որ լիբանանեան թերթերը կը կարծեն թէ Սուրիա զէնքեր կը ղրկէ Լիբանանի քաղաքական ճախակողմեան խմբակներուն :

Քարոզչական յարձակումները եւ զէնքի մաքսանենգութիւնը ուժ կու տան ահաբեկիչներու գործունէութեան. վերջերս կարգ մը դէպքեր պատահեցան Լիբանանի մէջ, թէեւ աննշան՝ սակայն կը տեսնուի թէ նման քայլեր առնել սկսած են Սուրիացիք եւ հարուածը ուղղուած է միաժամանակ Յորդանանի եւ Լիբանանի դէմ :

Ամմանի Թրքական դեսպանատան առջեւ երէկ ռումբ մը պայթեցաւ : Օր մը առաջ նման դէպք մը եղած էր Յորդանանի ամերիկեան տեղեկատուութեան կեդրոնին դէմ :

Պարզ է, որ իր վարած խորհրդային քաղաքականութեան հետեւանքով Սուրիա հետզհետէ կը մեկուսացուի. այդ առիթով, կը թուի թէ Դամասկոս որոշած է քարոզչական ընդհանուր յարձակում մը շղթայազերծել եւ մահափորձեր կատարել Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ :

Ներկայիս սուրիական քարոզչութիւնը աւելի կատաղի բնոյթ ունի, քան եգիպտականը :

Այզընհաուըրի վարդապետութեան կողմնակից երկիրներու եւ «Խրուշչեւ»ի վարդապետութիւնը ընդունած Սուրիոյ միջեւ մնացած՝ Եգիպտոսի կառավարութիւնը պահպանողական դիրք մը ունի : Սակայն եգիպտական այս չափաւորականութիւնը ո՛չ մէկ ձեւով կարելի չէ կապել սուրիական շարժումներուն :

Այսուհանդերձ համարաբական երկու քարոզչութիւն կայ. մէկը՝ Գահիրէի ձայնասփիւռէն եւ չէզոք քաղաքականութեան մը անունով եւ միւսը՝ սուրիական, որ բացէ ի բաց համայնավարութիւն կը քարոզէ :

× Սուրիոյ Տնտեսական նախարարն ու Եգիպտոսի Ելմտական նախարարը ստորագրեցին համաձայնագիր մը, որ մինչեւ երեք ամիս խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ երկու երկիրներու տնտեսական միացումը կը նախատեսէ :

ՀԷՆՏԸՐՍԸՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԳՆԱՑ

Արեւելեան հարցերու մասնագէտ ամերիկացի դիւանագէտը, որ Միջին Արեւելքի մէջ կարգ մը տեղեկութիւններ հաւաքեց, դէպի Փարիզ եւ ապա Նիւ Եորք օդանաւ առնելէ առաջ, կրկին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վարչապետ Մենտերէսի հետ : Հէնտըրսըն քանի մը ժամուան համար Փարիզ մնալէ ետք, այսօր Ուոշինկթըն հասած պէտք է ըլլայ :

Միւս կողմէ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը Հէնտըրսընի մասին խօսելով, յայտնեց՝ թէ ամերիկեան պատուիրակը անմիջապէս կը վերադառնայ, որովհետեւ ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ եւ դժգոհութիւններու դուռ բացաւ Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի այլ երկիրներու մէջ :

✤ ՕՐԷ ՕՐԻՆ ✤

•

Ի՛ՆՉ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ ԱԶԳԸ

Ոչինչ : Կը թղթատէ օրուան եւ շաբթուան «պատկերազարդ»ները, աչք մը կը նետէ մեր թերթերուն վրայ — մահազդերը չփախցնելու եւ հանդէսներուն ու դաշտահանդէսներուն թուականները միտքը պահելու համար — եւ տարին մէկ, երկու անգամ ալ, երբ տունը բանտարկուած է, փոթորկալեր հողմանց պատճառաւ, կը բանայ *մասալ*ներու հատոր մը : Եղա՛ւ գնաց :

Միայն քանի մը գրասէր « խենթ »եր լուրջ բաներ կը կարդան, բանե՛ր, բանե՛ր սորվելու համար : Որովհետեւ, միայն այս «*խենթ*»երը գիտեն որ իրենք բա՛ն մըն ալ չեն գիտեր :

Մնացեալները ամենագէտ են, որովհետեւ, անհրաժեշտ պարագային, կրնան նպարավաճառին հետ քանի մը բառ անգլերէն կամ ֆրանսերէն բարբառիլ : Երբ քանի մը լեզուներ կան լեզուին վրայ, ա՛լ զարգացեալ եւ ուսումնական մէկն են...

Ձենք մեղադրեր մեր ո՛չ - գրագէտ բազմութիւնը, որուն շարքին կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն տանտիկինները, խանութպանները եւ արհեստաւորները :

Տանտիկին մը բարակ բաներ կարդալու պէտք չունի, որովհետեւ Աստուած իրեն աւելի նուիրական առաքելութիւն մը տըւած է — ըլլալ ընտանիքի մայր ու զաւակ դաստիարակել, առանց մոռնալու՝ մաքուր ու կոկիկ տունը տեղ պահելու պարտականութիւնը :

Խանութպանն ու արհեստաւորն ալ կըրնան գոհանալ օրուան լուրերով ու քանի մը հոգեշահ յօդուածներով :

Թէեւ պէտք է խոստովանիլ, ի պատիւ այս երկու դասակարգերուն, որ անոնք, երբեմն, աւելի շահագրգռուած են, օրինակ, մեր պատմութեամբ եւ մշակութային աշխատանքներով, քան սա մտաւորական կոչուածները, որոնք «վերերէն կը թռչին» :

Թիւրիմացութիւն չստեղծեմ — մեր մտաւորական դասակարգին մէջ, անշուշտ, կան մարդիկ, որոնք հեւ ի հեւ կը հետեւին մեր — եւ օտարներու — մշակութային կեանքին : Կը կարդան, կ'ուսումնասիրեն ու նիգ մը ի գործ կը դնեն, որպէսզի աւելի եւս նոխացնեն իրենց պաշարը : Այս «խենթ»երուն մասին չէ մեր գանգատը :

Կան, սակայն, կիսակատար մտաւորականներ, որոնց համար ընթերցումը աւելորդ յոգնութիւն է : Ժամավաճառութիւն : Կը հարցնես իրենցմէ մէկուն.

— Ի՞նչ կը կարդաս, հայրենակից ...

— Ամէն բան ...

— Այսինքն ...

— Ահաւասիկ, շաբաթը չորս, հինգ պարբերաթերթ կ'առնեմ ... Ամէն օր, կը գնեմ տեղական թերթերը ... Հայերէն օրաթերթի մըն ալ բաժանորդ եմ, բայց ժամանակ չունիմ որ կարդամ ...

— Ուրի՞շ ...

— Չի՞ բաւեր ...

Ու յանախ, երբ խօսք բացուի, կը գանգատինք թէ մեր ժողովուրդը մեծ թիւով մեծ մտաւորականներ չունի : Ինչպէ՞ս կրնար ունենալ, երբ մատի վրայ կը համրուին ծանր բաներ կարդացողները :

Կը գանգատինք թէ հայերէն հիմնալից գիրքեր չունինք, գրական գոհարներ չունինք, ատ չունինք, ան չունինք : Ինչպէ՞ս կրնայինք ունենալ երբ մեր «կարդացած»ներէն շատերը, իրականին մէջ, բա՛ն կարդացած չեն ու բա՛ն սորված չեն, ուրիշներուն բան սորվեցնելու համար :

Ըլլելիք նամբայ չէ, ասիկա : Պէտք է խելքերնիս գլուխնիս ժողվենք ու ծանրանանք, ծանր բաներ կարդալով : Որովհետեւ, «պատկերազարդ»ներու տուած նիւթերով չենք կրնար բարձրորակ մտաւորականներու հոյլ մը ունենալ՝ վաղուան արշալոյսին համար :

*Մասալ*ներ ու «կաղամբի տերեւ»ներ կարդացող մտաւորականներով ազգ չի փրկուիր : Մեծ ազգերը իրենց մեծութիւնը կը պարտին իրենց կարդացողներուն : Լուրջ բաներ կարդացողներուն :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱՒԵՐՈՒ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԸ

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ՊՈՆՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Խ. Միութեան Պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ խորհրդային նաւատորմիղը ռազմափորձեր պիտի կատարէ Պարենց եւ Քարա ծովերուն մէջ : Վերջին երկու ամսուան ընթացքին խորհրդային նաւատորմին երրորդ շարժումն է ասիկա :

Առաջին երկուքը «քաղաքավարական այցելութեան » բնոյթ ունէին եւ խորհրդային պատերազմական նաւերուն առաքելութիւնն էր՝ ճանչնալ Պալթիկէն Միջերկրական տանող ճամբան, որ կ'անցնի Մանշէն եւ Ճիպրալթարի նեղուցէն :

Ամէն պարագայի մէջ կարեւորութիւն կ'ընծայուի խորհրդային նաւատորմին այս ռազմափորձերուն, որոնք պիտի տեւեն Սեպտեմբեր տասէն մինչեւ Հոկտեմբեր 15, եւ պիտի գործածուին «արդիական զէնքեր». այս առիթով, կարգ մը շրջաններ արգիլուած գօտի հռչակուեցան խորհրդային Պատերազմական նախարարութեան կողմէ : Այս որոշումը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ :

Գալով «արդիական զէնքեր»ուն՝ սուզանաւեր են անոնք, պատերազմական օդանաւեր եւ հրթիռներ : 1956 Ապրիլին արդէն ամերիկեան նաւային մասնագէտները կը յայտնէին թէ Խ. Միութեան հիւլէական հրթիռներ ունի՝ ամերիկեան «Ռեկիւլիւս»ի նմանողութեամբ :

Խորհրդային նաւատորմիղը աշխարհի երկրորդ ուժը կը նկատուի, իր կազմածներով. այսինքն՝ աւելի զօրաւոր քան Անգլիան :

Ծանօթ է, որ նոյն ժամանակամիջոցին ռազմափորձեր պիտի ընէ նաեւ Ատլանտեան Դաշնակցութեան նաւատորմիղը : Այս ուղղութեամբ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ երկու ուժերու ռազմափորձերը՝ աշնան, ո՛չ մէկ «տարակարծութիւն» կրնան ստեղծել :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ

Անցեալ Օգոստոսին Միկոյեանի կողմէ սկսած պայքարը կը շարունակուի Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ. Պալթեան երկիրներու անունով, առջի օր, համայնավար Գերմանիան բողոքեց, այս ծովուն մէջ խարսխած դաշնակցային Գերմանիոյ նաւային ուժերուն դէմ :

Պաշտօնական տեղեկագիր մը հրատարակուեցաւ, որ կ'աշխատի համոզել Սկանտինաւեան երկիրները՝ ընդդիմանալու համար Արեւմտեան Գերմանիոյ պատերազմական ուժերուն դէմ՝ Պալթիկ ծովուն մէջ, յետապային, կ'ըսէ զեկոյցը, Պալթիկը կրնայ դառնալ Ատլանտեան Դաշնակցութեան խարիսխներէն մէկը :

Արեւելեան Գերմանիոյ բողոքները մերժելով, Պոննի կառավարութեան մէկ բանբերը զուգահեռական մը ըրաւ Պալթիկի մէջ գտնուող Դաշնակցային Հանրապետութեան նաւային ուժերուն եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող ռուսական ուժերուն միջեւ եւ յայտնեց թէ անոնք հաւասար են իրարու :

× Մամուլի ասուլիս մը տալով, Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց — չեմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՆՃՈՌՆԻ ԵՒ ԽՌՊՈՏ ԵՂԱՆԱԿՈՎ

●

Ա.

Մեր հայրենիքին մէջ, Դաշնակցական մամուլն ու գրականութիւնը «արգիլեալ» ապրանք է: Ստանալու մենաշնորհն ու արտօնութիւնը ունին՝ պաշտօնական կարգ մը հաստատութիւններ միայն: Մասնաւոր «ընտրեալներ»ը, որոնք իրաւունք ունին ծանօթանալու եւ հետեւելու մեր հրատարակութիւններուն, պարտաւորութիւն ունին ըստ երեւոյթին, պարբերաբար, Երեւանի մամուլին մէջ մեկնաբանելու Դաշնակցութեան խօսքն ու գործը, անշուշտ, միշտ իրենց յատուկ «տեսան-կիւն»էն:

Այս պայմաններուն մէջ, ինքնին ըմբռնելի է, որ մեր երկրի ժողովուրդին հետ, անգամ, կազմակերպուած համայնավար զանգուածը, աշխատաւորութիւնն եւ մտաւորականութիւնը, Դաշնակցութեան հրատարակութիւններուն մասին կը լսեն եւ կը տեղեկանան այն բաները միայն, ինչ որ իրենց կը հրամցուի «արտօնեալ»ներու կողմէն:

Պատահական երեւոյթ մը չէ, մեր հրատարակութիւնները Հայաստանի ժողովուրդին ծանօթացնելու այս ձեւը:

Մեր երկրի վարիչները, այս կարգը հաստատելով, յատուկ նպատակ ունին — այլանդակել եւ կեղծել միշտ, մեր մտածումներն ու մեկնութիւնները Խ. Հայաստանի մասին: Միաժամանակ, հայ հայրենիքի եւ ժողովուրդի «թշնամի» ներկայացնել Դաշնակցութիւնը:

Այս մտածումները հաստատող նոր փաստ մը՝ Երեւանի «Գրական Թերթ»ի, 10 Օգոստոսի թիւին մէջ, լոյս տեսած այլանդակ յօդուած մը, ստորագրուած Խ. Հայաստանի ծանօթ դրագէտ Ստ. Կուրտիկեանի կողմէն:

Մեր յօդուածագիրը, (որու մէկ քանի յաջող պատմուածքները տպագրուեցան մեր Թերթի, ինչպէս նաեւ մեր կուսակցական մամուլին մէջ) զայրացած է ըստ երեւոյթին, Հայաստանի գրական հրատարակութիւններու մէջ, արեւմտահայ գրագէտներու հանդէպ ցուցաբերուած միտումնաւոր վերաբերմունքին դէմ՝ Դաշնակցութեան մամուլի քննադատութիւններուն:

Փոխանակ առարկայօրէն քննելու եւ հերքելու եղած քննադատութիւնները, Պ. Ս. Կուրտիկեան, հակադաշնակցական կիրքէն տարուած, փաստերն ու իրողութիւնները շրջելով, կը փորձէ Դաշնակցութիւնը ներկայացնել «իբրեւ հակառակորդ՝ Խ. Հայաստանի մէջ, իսկական հումանիստական ազգային կուլտուրայի ծաղկման եւ բարգաւաճման»:

Ուրկէ՞ այս արտառոց համոզումը: Պ. Ստ. Կուրտիկեան, ինչպէս բոլոր Դաշնակցութեան դէմ գրիչ շարժող իր գաղափարակիցները, որեւէ հարցի հիմնաւորումի փոխարէն կը դիմէ սովորական դարձած ամբոխավարութեան: «Հայաստանի հանրապետութեան անփառունակ վախճանից յետոյ, կը գրէ Ս. Կուրտիկեան, արտասահման ճողոպրած դաշնակ «պետական գործիչները», վարժապետներն ու գրողները նորաստեղծ սովետական կարգերի հանդէպ սկսեցին բարձրակոչ աղաղակել, որ Հայաստանում իշխանութեան գլուխ անցած «Հայանուն բոլշեւիկներ, «hոգեւոր եւ մտաւոր ոչ մի կապ չունեն հայ ժողովուրդի եւ նրա հնադարեան կուլտուրայի հետ, որ նրանք «վանտալական արշաւանքով ոչնչացնում են հայկական կուլտուրան, Հայոց լեզուն, գրականութիւնը եւ արուեստը», որ նրանք, «որպէս օտարներ, անտարբեր են հայ ժողովրդի ողբերգական վիճակին»: (Ընդգծումները իմն են. Ս. Տ. Թ.):

Գրի առնելով այս տողերը, Պ. Ստ. Կուրտիկեան, ակնյայտնօրէն կ'ուզէ շփոթ մը ստեղծել իր ընթերցողներու մտքերուն մէջ:

Ցիշելով անցեալը, եւ հասնելով մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին շրջանը, ան քաջութիւնը չունի անցեալի փաստերով հերքել Դաշնակցութեան կողմէ եղած քննադատութիւնները:

Պարզ անհողութեան արդիւնք մը չէ այս վրիպումը, այլ գիտակցական խաղ մը, չանդրադառնալու Խ. Հայաստանի նախապատերազմեան շրջանի իրականութեան վրայ:

Գիտակցաբար որդեգրած այս ուղղութեամբ սակայն, չհերքուիր Դաշնակցութեան կողմէ կատարուած քննադատութիւնները:

Պատմութիւնը, անգամ իրենց կողմէ գրի առնուած վերջին տասնամեակին, անվիճելի ապացոյցներ տուած է տարիներու ընթացքին, զանազան շրջաններու իշխանաւորներու կողմէն Խ. Հայաստանին եւ հայ ժողովուրդին հասցուցած չարիքները: Մեր լեզուն եւ գրականութիւնը, եթէ այսօր, չափով մը գտած է իր զարգացման բնական ընթացքը, երէկ այլանդակուած էր եւ աղճատուած բարբարոսական եղանակով:

Հայ դասական ընտիր գրականութիւնը եւ նախախորհրդային շրջաններու մեր համեմատաբար հարուստ հրատարակութիւնները՝ արգիլուած էին եւ կը փճացուէին անողակար մեր երկրին մէջ:

Իրական վանտալական արշաւանքով, կ'ոչնչացնէին հայկական հնութիւններու եւ ճարտարապետական կոթողները, ինչպէս օրինակ Երեւանի Պօղոս - Պետրոս հոյակապ եկեղեցին, յիշելու համար միայն մէկը:

Խ. Իշխանաւորները անտարբեր եղան հայ ժողովուրդի ողբերգական վիճակին հանդէպ, Մոսկուայէն մինչեւ Լօզան: Աւելին ըլլալով, այդ ժողովուրդի ողբերգութիւնը չահագործեցին ի հաշիւ «Խորհրդային Մեծ Հայրենիքին» եւ համաշխարհային յեղափոխութեան:

Գաղթահայութիւնը խորդ պաւակ էր եւ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը կը մերժէր «ամենայն Հայոց կառավարութեան» որեւէ պարտաւորութիւն:

Իմաստ չունի երկարացնել շարքը այն անհերքելի իրողութիւններուն, որոնցմէ գիտակցաբար կը խուսափին մեր երկրի ներկայ վարիչները:

Կ'ըմբռնենք, որ իրենք քաջութիւն չունին հանդամանօրէն պրպտելու փաստերն ու իրողութիւնները:

Այլապէս, անոնք հարկադրուած պիտի ըլլային արդարացնել իրենց նախկերադոյն օրգաններու կողմէն դատապարտուած անցեալի բոլոր «շեղումներ»ը: Եւ նաեւ Հայաստանի խորհրդայնացման նախնական շրջանի «անհետացած» այն բոլոր կոմիսարներն ու կուսակցական վարիչները, որոնք «անտեսեցին Հայաստանի իւրայատուկ պայմանները» ստեղծելով աւելի ծանր վիճակ մը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

(Շար.)

«ԲԵՐՐԻ ՄԱՀԻԿ»ԻՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

●

Անգլիացի աշխարհահռչակ պատմաբանը, Արնոլտ Թոյնպի, որ անցեալները Անթիլիասի կաթողիկոսարանն ալ այցելած էր, ձեռնարկած է ընդարձակ շրջապտոյտի մը: Իր եզրակացութիւններէն քանի մը հատը, որոնք հետզհետէ կը հրատարակուին Լոնտոնի «Տը Օպզըրվըր» թերթին մէջ, կ'ամփոփենք ստորեւ:

ՊԱՂՏԱՏ — Արաբական աշխարհի զանազան քաղաքներուն մէջ մարդիկ սկսած են հարց տալ, թէ Արաբներու թիւ մէկ թշնամին Իսրայէ՞լն է թէ համայնավարութիւնը: Ոմանք կողմնակից են «գրական չէզոքութիւն» սկզբունքին, ուրիշներ՝ Պաղտատի Ուխտին: Բայց Արաբներու մեծամասնութիւնը քաղաքներու մէջ չապրիր. կ'աշխատի դաշտերու կամ տափաստաններու մէջ եւ կ'երազէ ոչ թէ դաշինքներու եւ համաձայնութիւններու, այլ՝ մեքենաներու եւ բրաֆբէօրներու մասին: Արդէն իսկ շատեր իրենց դաշտային աշխատանքներուն համար կ'օգտագործեն կատարելագործուած մեքենաներ. եւ Ասիոյ արաբական երկիրներու մեծագոյն դէպքը, այս միջոցիս, «Բերրի Մահիկ»ի(*) վերածնունդն է:

Քանի մը տարի առաջ, Հին Աշխարհի երկրամշակութեան պատմական այս օրրանին մէջ փոքրիկ հողաշերտեր միայն մշակուած էին նորագոյն ըմբռնումով: Այսօր, Մահիկը ամբողջովին մշակուած տարածութիւն մը կը ներկայացնէ Պարսկէն մինչեւ Մօսուլի անձրեւաշատ դաշտերը, բացի այն շրջաններէն որոնք քարիւղի հանքեր կը պարունակեն, եւ որոնց շնորհիւ երկիրը մեծ չափերով կը հարստանայ:

Կասկածէ վեր է, որ Միջագետքի անապատները կարելի չէ ամբողջովին բերրի տարածութիւններու վերածել, բայց այն պարագայէն երբ հիւլէական ուժի շնորհիւ մարդիկ կարենան ծովուն ջուրով այդ անապատները մշակելի հողերու վերածել: Բայց եւ այնպէս հետզհետէ ընդարձակուող Մահիկը արդէն իսկ բաւական տարածութիւն շահած է անապատին վրայ: Որպէսզի կարելի ըլլայ իր իսկական չափերով գնահատել կատարուած այս աշխատանքը, անհրաժեշտ է Մահիկին ծայրէն միւս քննել քայլ առ քայլ, Ճէզիրէի (Հիւս. Սուրիա) բերրի հողերէն մինչեւ Տիգրիս եւ Եփրատ գետերու միջեւ գտնուող հողաշերտը, մինչեւ Պաղտատ ու աւելի ալ անդին:

Մեծ կարելիութիւններ ներկայացնող այս հսկայական տարածութիւնները այցելեցի ես քանի մը շաբաթ առաջ՝ սուրիական սահմանագլուխէն անցնելով. անցայ Եփրատը. քննեցի գետին ձախ ափը: Իսկ քանիմը օր առաջ ալ նոյն ճամբորդութիւնը կատարեցի հակառակ ուղղութեամբ, իրաքեան սահմանին կողմէն: Կրնամ ըսել, ուրեմն, որ բաւականաչափ ծանօթացայ Մահիկին արեւմտեան եղջիւրին, որ կը տարածուի Տօսլի եւ Հալէպի միջեւ, ինչպէս նաեւ արեւելեան եղջիւրին, որ կ'ընդգրկէ Պասրայէն մինչեւ նախկին Ասորեստանի սահմանները՝ Տիգրիսի աջ ափին: Տեսածներս բաւական են եզրակացնելու համար, թէ արաբական այս հողամշակութեան վերածնունդը չափազանց մեծ կարեւորութիւն ներկայացնող ազդակ մը դառնալու վրայ է:

«Բերրի Մահիկ»ին սահմաններուն մէջ կ'իյնան Միջագետքի անապատն ու Պարսից Ծոցէն մինչեւ Կարմիր Ծով երկարող լեռնաշղթաները (Զակրոս, Անդրլիբանոս, Ամանոս, Լիբանան, Իսրայէլ): Մարդկային պատմութեան իբր օրրան ծառայած այս շրջաններու հողամշակութիւնը հսկայական յառաջդիմութիւններ արձանագրած է հին օրերէն մինչեւ այժմ:

Մահիկին մշակուած հողերուն մեծ մասը հոսուն ջուրերէ զուրկ է եւ իրեն անհրաժեշտ խոնաւութիւնը կը ստանայ տեղացող անձրեւներէն: Այս տարածութիւններուն մէջ կը մտնեն Մօսուլի բարձրաւանդակը, Մեռեալ Ծովի հարաւ - արեւելեան մասը, Հավրանի եւ Րիֆթի հովիտները, եւ հիւսիս - արեւելեան Սուրիոյ ընդարձակ հողերը՝ Ճէզիրէէն մինչեւ Ասորեստան, Տիգրիս գետէն մինչեւ Քիւրտիստանի լեռները: Այս շրջանի երկրագործական գլխաւոր կեդրոններն են Հոմս, Հալէպ եւ Մուսուլ. սակայն ուշ չէ այն օրը, երբ Քամիշլին, Թէլ Աֆարը կամ Ճէզիրէի կարգ մը այլ նորաստեղծ գիւղաքաղաքները պիտի գլեն անցնին զանոնք:

Անձրեւաշատ շրջաններուն մէջ հողամշակութիւնը շատ սուղի չի նստիր. սակայն բերքը ամէնէն աւելի առատ է Պասրայի, Պաղտատի եւ Դամասկոսի ովասիսներուն մէջ, որոնք իրենց բերրիութիւնը կը պարտին Ճէպէլ Սինճարէն (Մուսուլի մօտերը) եւ Ճէպէլ Թրիպէն (Դամասկոսի մօտերը) բխող գետերուն ու գետակներուն:

Այս ջրառատ շրջանները իբր մեկնակէտ ունենալով, հետզհետէ կը շինուի ջրանցքներու ցանց մը, որ հաղարամեայ պատմական անցեալ ունեցող այս շրջաններուն պիտի շնորհէ աւելի մեծ մշակելի տարածութիւններ:

Քարիւղի դարաշրջանը կրնայ անցնիլ արագ կերպով, ինչպէս որ եկաւ. բայց մարդիկ միշտ ալ կարիքն ունին ուտելու, հետեւաբար նաեւ՝ մշակուած հողերու: «Բերրի Մահիկ»ը սկսած է դառնալ սնընդեղէնի մթերանոց մը: Արաբական աշխարհին մէջ այսօր ծայր տուած իսկական յեղաշրջումը այս է, եւ ոչ ուրիշ բան:

(*) «Բերրի Մահիկ» կը կոչուի Եփրատի ու Տիգրիսի միջեւ տարածուող ամբողջ հողաշերտը:

ԻՆՏՈՆԷԶԻԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՍՈՒՄԱԹՐԱ

Ինտոնեզիոյ մէկ ուրիշ կարեւոր կղզին է Սումաթրա, խիստ բերրի եւ նոյն ատեն անտառապատ: Սումաթրայի մէկ կողմէն միւսը կ'երկարի հրաբխային բնոյթով լեռներու շղթայ մը, որուն բարձրագոյն գագաթն է Ինտրաբուրա (աւելի քան 12 հազար ոտք): Ունի նաւարկելի գետեր, որոնք մեծապէս կը ծառայեն ներքին հաղորդակցութիւններու պահպանման, աւրուած ըլլալով մանաւանդ ճամբաներու նըւազութիւնը կղզիի ներքնամասերուն մէջ:

Կղզիին կարեւորագոյն արտադրութիւններու կարգին կարելի է յիշել ծխախոտը, սեւ պղպեղը, ոսկի, պղինձ եւ քարիւղ:

Սումաթրայի կեդրոններն են Բալեմպանկ, հարաւային մասին գլխաւոր քաղաքը, որ հին ժամանակներէ ի վեր ծանօթ է Զինաստանի հետ իր առեւտրական յարաբերութիւններով: Բալէմպանկի բնիկներու տուները շինուած են գետի անկողնին մէջ ձգուած գերաններու վրայ, ինչ որ լաստերու վրայ շինուած քաղաքի մը երե-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՊԻՆ ՄԱՏԱԿ ՋՈՐԻՆ

●

Խարազանահար աղբարները՝ մինչեւ մէջքերնին մերկացած, դատաւորի ծաղկաւոր պատմուճանով սարկաւագները, ամէնը, ամէնը, եւ մինչեւ իսկ օրհնուած ջուր տանողները, եւ այն որ կը լուսավառէ, եւ այն որ կը մարէ ... չկար մէկը որպակաս ըլլար...

Օ՜, հիանալի արարողութիւն մըն էր: Զանգակներ, պայթուցիկներ, արեւ, նըւագ, եւ այն մոլեգնած թմբկահարները որոնք՝ այնտեղ Ավինեոնի կամուրջին վըրայ պարը կ'առաջնորդէին շարունակ ...

Երբ Վէտէն երեւցաւ հանդիսականներուն առջեւ, հիացումի շշուկ մը ծայր տուաւ իր բարեկազմութեան եւ գեղեցիկ դիմագիծին պատճառաւ: Հօյատեսիլ Ավինեոնցիներէն մէն սակայն, երկայն ու ծայրը ոլորուն մազերով եւ պզտիկ խընդուկ մօրուքով մը՝ որ կարծես իր ոսկերիչ հօր գործիքէն ինկած նուրբ մետաղի տաշեղներէն առնուած էր: Զրոյց կը շրջէր որ այդ խարտեաշ մօրուքին մէջ Ժաննա Թագուհիին մատները խաղցած էին երբեմն: Եւ իրօք, ազնուատոհմ Վէտէնը ունէր այդ մարդոց այն փառահեղ երեւոյթը եւ անուշադիր նայուածքը որ թագուհիները սիրած են... Այդ օրը, պատիւ ընելու համար իր հայրենիքին, նարօլիտական իր զգեստներուն փոխարէն հագած էր ավինեոնական վարդով եզերուած վերարկու մը եւ գլխանոցին վրայ կը դողդողար կամարկեան իպիսի (սիրամարգի) փետուր մը:

Երբ մտաւ մանանեխապետը շնորհալիօրէն բարեւեց եւ ուղղուեցաւ դէպի այն պատուանդանը, ուր Պապը իրեն կը սպասէր՝ յանձնելու համար իր պաշտօնին նըշանները՝ դեղին տօսախէ դգալը եւ քրքմագոյն զգեստը: Մատակ ջորին սանդուխներուն վարն էր, ամբողջովին սպառազինուած եւ այգի մեկնելու կազմ ու պատրաստ ... Երբ Թիսթէ Վէտէն անոր մօտէն անցաւ, ազուոր ժպիտ մը ունեցաւ եւ կանգ առաւ որ անոր զաւակին երկու երեք բարեկամական հարուած տայ, աչքին ծայրովը նայելով միշտ թէ արդեօք Պապը իրեն կը նայի՞: Դիրքը հրաշալի էր... Մատակ ջորին թափ առաւ.

— Ա՛ռ, բռնէ՛, աւազակ, եօթը տարիէ որ կը պահեմ սանիկս:

Եւ ան անոր արձակեց ամբակի այնպիսի սոսկալի հարուած մը որուն մուխը Զինումաշինէն նոյնիսկ երեւցաւ, մրրկածուփ խարտեաշ մուխ մը՝ որուն մէջ կը թռչկոտէր իպիսի փետուր մը այն ինչ որ մնացած էր միայն խեղճ Թիսթէ Վէտէնէն:

Մատակ ջորիի կիցերը ընդհանրապէս այնքան ալ շանթահարիչ չեն ըլլար. սակայն ասիկա պապական մատակ ջորի մըն էր. եւ յետոյ, խորհեցէք մէյ մը, եօթը տարիներէ ի վեր զայն անոր վերապահած էր... Կղերական քինախնդրութեան ասկէ աւելի գեղեցիկ օրինակ չըլլար:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՈՏԷ

(5 եւ վերջ)

ւոյթը կուտայ անոր, մակընթացութեան ժամանակ ։

Մետան ծխախոտի ճարտարարուեստի կեդրոնն է ։ Այս քաղաքին նաւահանգիստն է Պելուան Տելի ։ Մետանէն կարճատեւ հաճելի ուղեւորութիւն մը կարելի է կատարել դէպի Թոպա լիճը, որ ամէն կողմէ շրջապատուած է լեռներով եւ որ առատ է ձուկերով ։

Բնական գեղեցիկ նաւահանգիստ մըն է Սապանկ, որ նոյն ատեն նաեւ ածուխի կեդրոն է ։ Մօտակայ Ուէ կղզիին վրայ կայ լեռնային լիճ մը, Անաք Լաուէթ, որ խիստ հաճելի վայր մըն է լողանքի համար ։

Բատանկ, որուն եռեւը կը տարածուի «Բատանկի լեռնաշխարհը» անունով ծանօթ շրջանը ։ Գրաւիչ քաղաք մըն է, որ ածուխի մեծ առեւտուր ունի իր նաւահանգիստին՝ Էմմահէվընի միջոցաւ ։ Բատանկի մօտակայ տեսարժան վայրերու կարգին կը պարզուի լեռնաշխարհին գըլխաւոր քաղաքը՝ Ֆոր տը Քոք, ուրկէ պտոյտներ կարելի է կատարել դէպի Մանինճան լիճը, Պուֆալլօ եւ Մերարի հրաբուխը, 9500 ոտք բարձրութեամբ ։

ՊՈՐՆԷՕ

Ինտոնեզիայի կղզիներուն ամենամեծը, նաեւ Աւստրալիայէն ետք աշխարհի մեծագոյն կղզին է Պորնէօ, իր 675 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ ։ Ունի երեք միլիոնի մօտ բնակիչ ։ Նախ քան իր անկախութեան տիրանալը, կղզին բաժնուած էր երկու մասի ։ Ծայրագոյն հիւսիսը կը պատկանէր բրիտանական կայսրութեան, իսկ մնացեալը մաս կը կազմէր Հոլանտական Հնդկաստանի ։

Երկրախոյզներ ցարդ շատ քիչ զբաղած են այս կղզիով, այն պէս որ մասամբ միայն խուզարկուած է եւ բաղդատաբար քիչ բան գիտենք ներքին մասերուն շուրջ, որ մեծ մասամբ կը բաղկանայ խիտ անտառներէ ։ Բարձրագոյն լեռն է Քինապալու, որ ունի 13690 ոտք բարձրութիւն ։ Կան բազմաթիւ լայն գետեր ։ Հանքային տեսակէտով կղզին հարուստ է մանաւանդ իր ոսկիի արտադրութեամբ. Կ'արտադրէ նաեւ ադամանդ, զանազան մետաղներ եւ ածուխ ։

Նախապէս Բրիտանացիներուն պատկանող հիւսիսային մասը կ'արտադրէ ծխախոտ, փայտ, բրինձ եւ զանազան համեմներ ։ Գլխաւոր քաղաքներն են Սանտաքան Ժէսէլթոն եւ Լապուան ։ Հոլանտական մասին գլխաւոր քաղաքներն էին Պանճէրմասին՝ իր բազմաթիւ ջրանցքներով ծանօթ, եւ Պալիք Բարան՝ որ յայտնի է իբր քարիւղի կարեւոր արտածման կեդրոն ։

Տեսարժան վայրերու տեսակէտով հըռչակաւոր չէ այս կղզին, այնպէս որ զբօսաշրջիկներու շարժում գրեթէ չկայ ։ Բընիկ տարրերը կը կազմեն Մալեքիացիք, Չինացիները եւ հռչակաւոր Տայաքները ։

ՉԷԼԷՊԵԱՆ ԿՂԶԻ

Ովկիանիոյ այս կղզին նոյնպէս մաս կը կազմէ Հոլանտական Հնդկաստանի ։ Գրեթէ յետամնաց, միայն երկու քաղաք ունի նըշելի, հիւսիսային մասին մէջ Մենատօ, իսկ հարաւակողմը՝ Մակասար ։

Չէլէպեան կղզին ծածկուած է խիտ անտառներով ։ Լեռներէն Պաթանկ եւ Քորուվէ ունին աւելի քան տասը հազար ոտք բարձրութիւն ։ Ասկէ զատ՝ հիւսիս - արեւելեան մասերուն մէջ՝ լեռները լի են գործօն հրաբուխներով ։ Ունի տարօրինակ ձեւ մը, դէպի ծով երկարած ցամաքէ բազմաթիւ լեզուներով ։ Գետերը անկարեւոր են, բայց կան բազմաթիւ լիճեր, որոնց գլխաւորն է Թոնտանօ, ծովու մակերեսէն երկու հազար ոտք բարձրութեան վրայ, ինք մղոն երկարութեամբ եւ երեքուկէս մեթր լայնքով ։

Չէլէպեան կղզիին երկու երրորդը գրեթէ անմարդաբնակ է ։ Մնացեալ մասին բնակիչները, աւելի քան երկու միլիոն, խիստ նախնական վիճակի մէջ կ'ապրին ։

Կղզիին գլխաւոր արտադրութիւններն են սուրճ, հնդկեղէգ, եղիպտացորեն, նաեւ թանկագին փայտեր, ոսկի եւ ադամանդ ։

ԹՈՔԻՕ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՔԱՂԱՔԸ

Ծագող Արեւու Երկրի մայրաքաղաքին՝ Թոքիոյի մէջ անձրեւներու եղանակը անցած է եւ տաք ու խոնաւ ամառ մը կը չարչարէ 1945ի պատերազմէն վերածնած քաղաքը ։ Անկէ ի վեր, ամէն բան փոխուած է Թոքիոյի մէջ ։ Պատերազմէն առաջ, քաղաքը շատ կը նմանէր Ուաշինկթընի ։ Միայն սահմանափակ թիւով գիշերային կեդրոններու արտօնուած էր գործել ։ Նախապատերազմեան ճափոն ոստիկանը, իր ծանօթ սուրով, կը հետաքրքրուէր միայն վայելչութեան պահպանումով, գիշեր թէ ցերեկ ։

Սակայն, յետպատերազմեան տասներկու տարիներուն, Թոքիօ զարմանալիօրէն մեծցաւ եւ բնակչութեամբ ու տարածութեամբ գլեց անցաւ Նիւ Եորքը եւ Լոնտոնը, որոնք դեռ ատեն մը առաջ կը նըկատուէին աշխարհի ամէնէն բազմամարդ քաղաքները ։ Այսպէս՝ այսօր Լոնտոնի ութ միլիոն 336 հազար 137 եւ Նիւ Եորքի եօթը միլիոն 771 հազար 509 բնակիչներուն դէմ Թոքիօ ունի ութ միլիոն 471 հազար 637 բնակիչ ։ Ճափոնի մայրաքաղաքը՝ իր արուարձաններով քսան միլիոն հոգի կը հաշուէ, Նիւ Եորքի 15 միլիոնին եւ Լոնտոնի տասը միլիոնին դէմ ։ Այս ամբողջ բնակչութեան սպասարկող հաղորդակցութեանց միջոցներն են 900 հանրակառքեր, 860 մարդատար ինքնաշարժներ, ստորերկրեայ երկաթուղիի 14 մղոն երկայնութեամբ գիծ մը, 240 հազար անհատական ինքնաշարժներ եւ 12 հազար 451 վարձու ինքնաշարժներ, ծանօթ՝ «քամիքազ» անունով ։

Այս հսկայ քաղաքին ոստիկանական ուժը այսօր կը հասնի 22 հազար 334ի, զինուած՝ գաւազանիկով եւ ամերիկեան ատրճանակով ։ Ճափոնական ոստիկանութեան գլխաւոր գործերէն մէկը, ներկայիս, հետզհետէ աւելցող ոճիրները եւ ընդհանրապէս բռնութեան արարքները կանխել է ։ Թոքիոյի 350 հազար ուսանողներուն մէջ գտնուող բէտի պոյերուն սիրած զէնքերը դաշոյնն ու շղթան են ։

Թէեւ ամէն ամիս 400 նոր տուներ կը շինուին, այսուհանդերձ, Թոքիօ կը տառապի չորս հարիւր հազար յարկաբաժիններու պակասէն ։ Թոքիոյի ամէնէն անուանի եւ կեդրոնական արուարձանին մէջ, հողերու ընթացիկ գինը ներկայիս 4 հազար 160 տոլար է չորս քառակուսի եարտան ։

Ճափոնի մայրաքաղաքին մէջ կը գործեն 35 հազար պառեր ։ Քաղաքին մէջ բնակող օտարականներու թիւը կը հասնի 73 հազարի ։

«Պամպուէ» պատերով շինուած տուներու մանրանկար պարտէզներուն մէջ կան արուեստական պզտիկ ցայտաղբիւրներ եւ զանգակներ ։ Երթեւեկի վրայ հսկող ոստիկանները, իրենց ամառնային հագուստներուն մէջ քրտնաթաթախ, կը կենան ու հիացիկ կը նային գեղեցիկ ոսկեծաղիկներուն (քրիզանթէմ) եւ տաք - տաք թէյ կը խմեն . . . զովանալու համար ։ Թոքիոյի վարձու ինքնաշարժներն անգամ առնուազն մէկ թաղար ունին ծաղիկի համար ։

Ճափոնցին կը խմէ սուրճ եւ այն բոլոր ըմպելիները, որոնք կը գործածուին Ամերիկայի մէջ ։ Նոյնպէս կ'ուտէ քոքլէթ եւ արեւմտեան կերակուրներ ։ Սիննեմա կ'երթայ Մերիլին Մընրոն տեսնելու եւ եթէ անտեսական վիճակը ներէ՝ զբօսապտոյտի ալ կ'երթայ ։ Թոքիոյի մէջ ապրող ամերիկացի մը ըսաւ Ճափոններուն համար . «Մեզ իբրեւ փառօղ կը գործածեն՝ օգտուելու համար աւանդութեանց հին պարիսպները» ։ Ամէն պարագայի մէջ, ճշմարտութիւնը այն է, որ ամերիկեան ազդեցութեամբ, Թոքիոյի բնակիչները ապրելակերպի աւելի բարձր մակարդակ մը ապահովեցին իրենց ։ Այս իրողութեան արդիւնքն է նաեւ քաղաքի բնակչութեան արագ աճումը (տարեկան 250 հազար հոգի) ։ Հասարակ ճափոնցիին համար, Թոքիօն ուժի եւ հարստութեան խորհրդանիշ է ։ Սիխիրօ Եաչուիյ, որ տասը տարի քաղաքին կառավարիչը եղած է, ըսաւ որ, եթէ գաւառներէն դէպի մայրաքաղաք բընակչութեան այս խուժումը շարունակուի, 1970ին Թոքիոյի բնակչութեան թիւը 12 միլիոնի պիտի հասնի ։

Պատժական օրէնքը առանց այլեւայլի անպարտ կ'արձակէ այն ոճրագործը, որ զինուորութեան մէջ ոճիր կը գործէ ։ Անշուշտ, սոյն նպաստաւոր է նաեւ ամերիկեան զինուորներուն համար, որոնք, ուխտքի չափազանց գործածութեան հետեւանքով, Ճափոններու դէմ պատիժի արժանի բազմաթիւ արարքներ կը գործեն ։ Վերջերս դիւանագիտական միջադէպեր ալ ստեղծուեցան եւ ճափոնական մամուլը պատժական օրէնքի 39րդ յօդուածին վերաքննութիւնը պահանջեց՝ բսելով որ ներկայ օրէնքը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ, թէ Ճափոնի մէջ մարդ կրնայ ուզածը ընել, երբ զինուոր ըլլայ ։

Թարգմ. ՎԱՉՐԻԿ

ՊԱԱԼՊԷՔԻ ՄԻՋԱԶԳ. ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ԵՒ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

Պաալպէքի (Լիբանան) մէջ երրորդ տարին է, որ տեղի կ'ունենայ արուեստի միջազգային փառատօնը ։ Արեւելքն ու Արեւմուտքը, տարին անգամ մը իրարու կը հանդիպին այնտեղ եւ աւելի քան ամիս մը հազարամեայ աւերակները կ'ողողուին լոյսերով, նուագով ու բազմութեամբ . . . ։

Այս տարի, փառատօնը տեղի ունեցաւ Օգոստոսի ընթացքին ։ Ձեռնարկ մը՝ որ բացառաբար լիբանանեան է, եւ հովանաւորութիւնը կը վայելէ Հանրապետութեան նախագահ Շամունի . արուեստասէր նախագահ մը, որ անձամբ ներկայ եղած է բոլոր երեկոյթներուն անխտիր ։

Փառատօնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են Անգլիացիները, Իտալացիները՝ հարիւր երաժիշտներով (որ 20 միլիոն լիր արժեց Հռոմի կառավարութեան), Ռուսերը եւայլն ։ Բոլոր երկիրներն ալ մեծ գումարներ ծախսած են, մասնակցելու համար այս հանդիսութեանց, մինչդեռ, եթէ Պառօ յանձն չառնէր իր անհատական միջոցներով մասնակցիլ՝ Ֆրանսա բացակայ պիտի ըլլար Պաալպէքէն ։ Այս պարագան խստօրէն քննադատուեցաւ տեղական թերթերու կողմէ ։

Արդարեւ, Լիբանան շատ բան կը սպասէ Ֆրանսայէն ։ Մինչեւ իսկ, «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ . — «Պէյրութ, որ աշխարհի լաւագոյն օդակայաններէն մէկը ունի՝ թատրոն չունի ։ Բազմաթիւ Լիբանանցիներ կը հաստատեն այս պակասը ։ Վստահ եմ, որ գոհ պիտի ըլլային եթէ իրենց հետ հիմը դնէինք թատրոնի մը» ։

Ամէն պարագայի մէջ, Պառօ յաջողած է փրկել Ֆրանսայի վարկը՝ Պաալպէքի մէջ ։

Փառատօնին Լիբանան կը մասնակցէր իր երիտասարդ արուեստագէտներով, որոնց առաջին շարքին վրայ կը գտնուի երիտասարդ եւ տաղանդաւոր ջութակահար Վարուժան Գոճեան ։ Օգոստոս 24ին, Ֆերնանտօ Փրիվիթալի ղեկավարութեամբ Վարուժան մեծ յաջողութիւն մը արձանագրած է՝ իբրեւ մենակատար ։ Պէյրութի բոլոր թերթերը գովեստով կը խօսին իր մասին եւ զայն կը նկատեն «Լիբանանի պատիւն ու յոյսը» ։

Փառատօնին մասնակցող երկրորդ Հայն էր անուանի ջութակահար Մանուկ Բարիքեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր՝ հռչակաւոր Սանթա Չեչիլիա նուագախումբին հետ եւ Շարլ Մինշի ճղոտին տակ նուագելու համար ։ Իր կարգին, Մանուկ Բարիքեան Օգոստոս 22ին ցոյց տուած է իր ճարտարութիւնը, աշխարհահռչակ նըւագածուներու կարգին արժանաւոր իր տեղը գրաւելով ։

ՍԻՐՈՅ ՀՐԱՇՔԸ

●

(ԱՂՈՒԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Վաղո՜ւց, շա՜տ վաղուց ապրում էր իր հզօրութեամբ եւ հարստութիւնով նշանաւոր մի խան ։ Նա ունէր եօթը տղայ եւ մի գեղեցիկ աղջիկ ։ Բայց խանը գիշեր — ցերեկ աղօթում էր ամենակարող Ալլահին իր աղջկայ համար ։ Նրա ծնունդից առաջ խանը դիմեց Ամենակարողին եւ ասաց .

— Եթէ աղջիկ զաւակ ունենամ, այնպէս պիտի պահեմ որ ոչ մի տղամարդ չտեսնի նրա երեսը ։ Իւրաքանչիւրը նրանցից, որ համարձակուի նայել նրան — կը գլխատուի ։ Բայց եթէ մէկն ու մէկը, այսպէս թէ այնպէս, կարողանայ հասնել նրան եւ գըրաւել սիրտը, ես կնութեան կը տամ աղջիկս այդ համարձակին ։

Ամէն բան Ամենակարողին ձեռքին է ։ Մեծ խանի կինը յղացաւ եւ ահա ինն ամիս, ինն օր եւ ինը ժամ յետոյ ծնեց մի աղջիկ, որի անունը դրին Շահօ . . .

Շատ ուրախացաւ խանը բայց եւ խստօրէն հրամայեց կնոջը եւ սպասուհիներին՝ ոչ ոքի ցոյց չտալ մանկիկին ։ Բայց սրանով չգոհացաւ մեծ խանը ։ Նա հրամայեց շինել մի մեծ ու գեղեցիկ պալատ, բարձր պատնէշներով շրջապատուած, այնքան բարձր որ ոչ ոք չկարողանայ անցնել նրանց վրայից ։

Եւ շուտով քաղաքից ոչ հեռու, բարձրացաւ աշտարակներով զարդարուն մի գեղեցիկ պալատ ։

Նրա պատերի եռեւը տարածւում էր մի հրաշալի պարտէզ, որի աւազանի մէջ լողում էին բազմաթիւ խայտաբղէտ ձկներ . կար նաեւ մի ծեր, շատ ծեր ուռենի — որի բունը հաղիւ էին գրկում քսան սպասաւորներ — որը գահակիր օթեակ էր ծառայում Շահօյի համար ։

Այդտեղ աղջկայ հետ միասին, ապրում էին քառասուն հասակակից աղջիկներ, որոնց հետ Շահօն խաղում եւ զուարճանում էր անհոգօրէն ։

Խանն իր ձեռքով ամուր կողպեց պալատի դուռը, դրան Լաքեցի մէջ բանալին, եւ պահեց իր թագաւորութեան ։

Անցաւ բաւական ժամանակ ։ Շահօն մեծացաւ եւ օրէց օր գեղեցկացաւ, այնքան գեղեցկացաւ, որ թռչուններն անգամ հիանում էին նրա պատկերը աւազանի հայելու մէջ տեսնելով ։ Ծիրդ վարդի թերթի պէս նուրբ ու քնքուշ էր նրա մորթը ։ Աչքերը սեւ էին, նշաձեւ, իսկ յօնքերը կարծես գրիչով էին քաշուած ։

Ամէն օր քնից արթնանալուն պէս, Շահօն զբօսնում էր անուշահոտ ծաղիկների մէջ, իսկ յետոյ հանգստանում՝ թռչունների եւ սպասուհիների երգերի ազդեցութեան տակ ։

Այդ ժամանակներում Կանդահար քաղաքում ապրում էր մի յայտնի գող, գեղեցիկ եւ կենսուրախ, Դիլիա անունով ։ Նրա մասին ծերերն ասում էին ծիծաղով «եթէ Ալլահը թեւեր տար կատուին, նա թռչունների ձուերը կը յափշտակէր» ։ Բայց վերջին ժամանակներն անցնելով աղմկոտ շուկայից Դիլիան տխուր կերպով մտածում էր . «Երբեմն լինում եմ հարուստ, իսկ երբեմն էլ — աղքատ ։ Բայց չունեմ ոչ տուն, ոչ ընտանիք» ։

Նոյնիսկ գիշերները նա թախծում էր իր տան եւ ընտանիքի համար ։ Ջուր չի տըւած, թէ ծարաւը ջուր է տեսնում երազում ։

Երկար տխրեց Դիլիան . եւ ահա նրա գլխում մի համարձակ միտք յղացաւ ։ Նա լսել էր, թէ շատ գեղեցիկ է խանի աղջիկը, ծաղկած վարդի պէս ։ Իսկ ի՞նչ կը լինի, եթէ ինքը մտնի նրա պալատը ։

Տղամարդը նա է, որ չի խօսում, այլ գործում է ։ Եւ ահա մի խաւար գիշեր Դիլիան անցաւ պալատի պատերի շուրջը ։

Գնաց - գնաց, պտտեց պալատի շուրջը, տեսաւ, որ մտնելու տեղ չկայ ։ Այն ժամանակ ուղղուեց Կանդահար, գնեց մի երկար թոկ եւ վերադարձաւ պալատի պատերի մօտ, լուսաբացին, երբ արդէն սկսել էին կարմրել լեռների գագաթները ։

Վեր ձգեց պարանը, որ ընկաւ պարիսպի ատամնաձեւ մասին եւ ամրացաւ, ու սկըսեց զգուշութեամբ բարձրանալ վեր, եւ նոյն զգուշութեամբ էլ իջաւ ցած ու մտաւ պալատի պարտէզը ։ Նայեց շուրջը, տեսաւ հսկայ ուռենին եւ ուզեց պահուել նրա բնի ետեւը ։

Շուտով լուսացաւ ։ Արթնացան աղջիկները եւ Շահօյի հետ եկան նստեցին ուռենու կախուած ճիւղերի տակ ու սկսեցին իրենց երգերը պատմել միմեանց ։

Ամբողջ օրն անցաւ, իսկ ճղների արանքում թաքնուած Դիլիան չկարողացաւ հիանալ Շահօյի գեղեցկութեամբ ։

Երբ ցրուեցին աղջիկները եւ Շահօն մնաց մենակ, նա մի տոխս երգեց աղջըկան . «Քեզ տեսնելով սրտիս մէջ բոցավառուեց սիրոյ կրակը ։ Առանց քեզ կեանք չկայ ինձ համար, ինչպէս չկայ կեանք անջուր անապատով անցնող ճամբորդի համար ։ Շատ եմ տանջուել, բայց հիմա միայն հասկացայ, որ ինձ համար աւելի լաւ է մեռնել, քան ապրել առանց քեզ ։ Պատասխանիր ինձ, իմ աչքի լոյս գեղեցկուհի Շահօ, դու էլ սիրո՞ւմ ես ինձ» ։

Դիլիան գրեց այս տոմսակը եւ ձգեց ներքեւ Շահօյի ոտների առաջ ։ Մեծ եղաւ աղջկայ զարմանքը, երբ կարդաց այն ։

«Բայց ինչպէ՞ս ասեմ, թէ սիրում եմ, երբ ոչ ոքի չեմ տեսնում» — մտածեց նա ու շշնչաց շուրջը նայելով ։ Ցանկարծ աչքն ընկաւ լճակի (աւազանի) հայելուն ։ Շահօն բղաւեց զարմանքից ։ Ջրի մէջ արտացոլում էր մի անծանօթ դէմք, որի գեղեցիկ աչքերն իրեն վրայ էին յառած ։ Շփոթուեց, վարդագոյն կարմիր ներկեց նրա նուրբ այտերը ։

թարգ. Խ. Զ.

(Շար. 1)

կարծեր, որ Խ. Միութիւնը կարենայ մեծ թիւով միջ - երկրային հրձիգներ պատրաստել, Ռուսերը ցարդ ո՛չ մէկ առեն իրենց պատերազմական նպատակներու ծառայող գիտերը յայտարարած էին, այս մէկը՝ քարոզչական նպատակներ կը հետապնդէ: Ամէն պարագայի մէջ, տակաւին երկար ժամանակ պէտք է, որ այդ հրձիգները մեծ անջրպետներ կարենան կտրել, ըստ Միացեալ Նահանգներու Նախագահը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ եւ Սուրիա որոշեցին ստորագրել համաձայնագիր մը՝ տնտեսական եւ մասնագիտական փոխանակութեանց համար: Մօտ ատենէն խորհրդային կարեւոր պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Սուրիա:

ԺԸՆԵՒԻ ֆրանքօ-եգիպտական խորհրդակցութեանց հինգերորդ նիստը տեւեց մօտաւորապէս երկու ժամ, որմէ ետք ֆրանսական պատուիրակութեան նախագահը յայտարարեց. — Մեր երկու պատուիրակութիւնները յարմար սեպեցին իրենց կառավարութեանց հետ յարաբերութեան մտնել. յաջորդ նիստը պիտի գումարուի ուրբաթ օր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռուսեւգերման խորհրդակցութիւնները միշտ ընդհատուած են: Խ. Միութիւնը կը մերժէ բանակցիլ Ռուսիոյ մէջ գտնուող Գերմանացիներու հայրենադարձին մասին:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահը Քոփէնհակ գնաց՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար: Օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ արքայական ամոլին կողմէ: Երեք օր պիտի մնայ այնտեղ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ այսօր կը հասնի Պելկրատ, ուր միջազգային քաղաքական ընդհանուր կացութեան շուրջ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ մարեշալ Թիթոյի հետ:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ. — «Սուրիոյ համայնավարական շարժումները հասկնալու համար՝ Հենտըրսըն Դամասկոս պէտք է երթար եւ ո՛չ թէ Թուրքիա կամ Լիբանան: Սուրիական մայրաքաղաքին մէջ անիկա պիտի կարենար հաստատել, թէ Խ. Միութեան հետ մերձեցում մը կայ, սակայն ո՛չ այնպէս՝ ինչպէս կը հասկնան Ամերիկացիք»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մամուլը կը մտահոգուի Եգիպտոսի հանդէպ Ամերիկայի ցոյց տըուած ընթացքով. — «Ամերիկա - Եգիպտոս մերձեցումը մտահոգիչ է» կը գրէ Թէլ Ավիվի կարեւորագոյն թերթերէն մէկը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ «վերաքննութեան» շարժումները կը շարունակուին, յատկապէս՝ Շանկայի շրջանին մէջ: Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին երկու միլիոն հոգի սկսաւ «դաստիարակուիլ» այնտեղ, անոնք՝ որ աջակողմեան հակումներ ունին, անշուշտ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ապազինման մասին խօսելով, յայտարարեց թէ այլեւս ձայնը կը պատկանի Խ. Միութեան:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ընտրապայքարը կը մղուի լարուած՝ բայց խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ: Թէեւ Ատընաուըրի յաղթանակը ապահով կը նկատուի, սակայն անակնկալները միշտ սպասելի են:

ԼԻԲԻԱ օժանդակութեան ձեռք սկսած է երկարել Ալժերիոյ ապստամբներուն:

ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին մէջ, Ալժերիոյ հարցին քննութեան ընթացքին Փերու պիտի կենայ Ֆրանսայի կողքին:

ՓԵՐՈՒԻ Հանրապետութեան Նախագահը ընդառաջելով Արտաքին նախարար Փինոյի հրաւէրին՝ Փարիզ պիտի գայ. այցելութեան թուականը տակաւին յայտնի չէ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ իր արձակուրդը վերջացնելով՝ առջի իրիկուն Փարիզ վերադարձաւ:

ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԶՎԷԼԹ երէկ Ռուսիա հասաւ՝ Խ. Միութեան վրայ թղթակցութիւններ ընելու համար: Ամերիկայի նախկին Նախագահին այրին այնտեղ գըտնուող երբեւ լրագրող:

ԹԱՆԺէի մէջ առջի գիշեր 22 թոն պատերազմական պիտոյքներ իջեցուցին փինլանտական նաւէ մը: Զէնքերուն ուղղութիւնը յայտնի չէ:

ՄՈԼՈԹՈՎ եւ Կագանովիչ անունները կրող քաղաքներուն անունները փոխուած են՝ կը յայտնէ խորհրդային պաշտօնական տեղեկագիր մը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «Աշխատաւորական Օր.»-ուան ընթացքին ճամբու արկածներու զոհ գնաց 445 հոգի:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հ. Ս. Ե. ԿՈԳԵԱՆ (ընդհանուր փոխանորդ Հայ Կաթողիկէ պատրիարքութեան):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Նէօվիլարնակ Տիկին Ազնիւ Յովսէփեանէ տասը հազար ֆրանք: Պ. Գրիգորեանէ հինգ հազար ֆրանք իր զաւկին գինուորութենէ վերադարձին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Նիկողոսեանի զոքանչ մօր եւ մօր հանգուցեալ Նուարդ Միքայէլեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր էւ Տիկին Յ. Վարժապետեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ղազար Միքայէլեանէ հանգուցեալ Համբարձում Պասմաճեանի (Մարսիլիա մեռած) յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք: Էքսէն Պ. Յակոբ Սարգիսեանէ հազար ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց եղբօր եւ հօր՝

ՄԽԻԹԱՐ ԵՒ ԵՐԵՒՄԻԱ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ, ինչպէս նաեւ համայն Ալեքսանեան ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Վահագն Թուր-Սարգիսեան, Օր. Ազատուհի եւ Պ. Յովհաննէս Շահինեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Լիսի Շահինեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիոյ Ս. Անթուանի, Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը, յանուն Սէնթ Անթուանի, եւ շրջանի գաղութին, ցաւակցութիւնները եւ վշտակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արսէն Տ. Զաքարեանի, ինչպէս Տ. Զաքարեանի բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ մօր, տիկին Ազնիւ Տէր Զաքարեանի մահուան առթիւ:

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը հետեւեալ նուէրները ստացած է ի նպաստ Ս. եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, Փարիզի շրջանէն Տիկին Տարագճեանէ հազար ֆրանք, Կարտանէն Պ. Յովհ. Թիւթիւնճեանէ հազար ֆրանք:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւոր մը քոնֆէքսիոնի խանութի մը մէջ ծրարներ կապելու եւ քուրսեր ընելու համար: Դիմել թերթիս վարչութեան:

×

Գործաւոր կամ գործաւորուհի (դերձակ) եւ աշկերտ մը: Դիմել՝

Minassian, 74, Rue d'Hauteville, Paris-10e

×

Մէքանիսիէններ տունի եւ աշխատանոցի համար, կապատէնի համար (այր թէ կին) փուրօբէօզ (fol-էփօլէթ): Դիմել՝

DORLY, 75, Rue Vieille du Temple
Métro : Rambuteau

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ» կը ծախուի նաեւ Բատէի մեթրոյին գլուխի կրպակը:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PRO vence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Դպրոցական վերամուտին առթիւ նկատի ունենալ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ

Մ. Պարսամեանի հեղինակութեամբ

ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան-Ընթերցարան	200
ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք	300
ԱՐԱՐԱՏ Գ. Գիրք	400
Յ. Գազանճեանի Քերականութիւնները	
ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Արդի Հայերէն լեզուի, տարրական	250
Միջին դասընթացք	450
Բարձրագոյն դասընթացք	500
ՆՈՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ Հ. եւ Զ. Ասատուր Բարձրագոյն դասընթացք, 1954	600
ԳԱՆՁԱՐԱՆ, Արամ Անտոնեան, Միջին դասընթացք	500
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Պօղոսեան	600
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Ն. Տիպէնճեան, ընդարձակ	800

ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ Անգլ.-Հայերէն Պ. Աճէմեան	1500
ԲԱՌԱՐԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄԻ, Ոսկան Մարտիկեան	500
ԲԱՌԳԻՐՔ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅ ԳԱՒԱՌԱԼԵԶՈՒԻ, Կ. Գաբիկեան, Երուսաղէմ, 1952	1000
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ պատմական, աշխարհագրական, դիցաբանական եւ հայկական յատուկ անուններ, Ն. Ճիվանեան, Պոլիս 1879, լաթակազմ	3000
ՀԱՅ.ՖՐՆՍ. Լուսինեան-Բասմաջեան	2000
ՀԱՅ. ՖՐՆՍ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	800
ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. Փրոֆ. Յ. Յ. Զաղմաճեան	4000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Ե. Տէմիրճիպաշեան	3000
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	3500
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մ. Նուպարեան	750
ՖՐՆՍ. ՀԱՅ. Մաղէն Բարսեղեան Համառօտ, 1950, կաշեկազմ	3000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ստ. Մալխասեան, Բացատրական բառարան, 4 հատոր	16.000
ՀԱՅ.-ՀԱՅ. Ս. Գափամաճեան, Նոր տպագրութիւն	4000

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կահաւորուած սենեակ մը երիտասարդ զոյգի մը համար, ԱՌԱՆՑ ԽՈՀԱՆՈՑԻ: Դիմել թերթիս Վարչութեան

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արաբկիրցի Ովսաննա Տաշտէմիրեան կը փնտռէ իր եղբօրորդին՝ Ղեւոնդ Տաշտէմիրեան, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Մարիամ, եղած է Խարբերդի որբանոցը տարագրութենէն յետոյ: Տեղեկացնել՝

Artin Boghossian
50, Boulevard de Beaumont
Marseille (12e)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

×

Գէորգ Պալթաեան Իզմիտի Մէրտէկէօզ գիւղէն, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Յարութիւն Շահպազեան: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին. —

Chahbazian, 19, Rue des Moissons
Bruxelles (Belgique)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ս. Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Միսաք Ավտոյեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, հին անդամատետրերը միասին բերել: Կը հրաւիրուի նաեւ «Դրօ» խումբը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը:

Լանսէյի «Մուրատ» խումբի եւ Ռընաժի «Գէորգ Չաւուշ» խումբի ընկերները բարի ըլլան ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական տեղը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի արուարձաններէն, Սէնթ Անթուանի, Ս. Թադէոս եկեղեց. թաղ. խորհրդոյ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանի համար ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը պէտք ունի (հայերէն դաստիարակութեան համար) միայն հինգշաբթի օրուան համար: Փափաքողները կրնան դիմել Ս. Եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ամէն կիրակի մինչեւ կէսօր:

Թաղ. խորհրդ. Ս. Թ. եկեղեցւոյ

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու երդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : *Arpik MISSAKIAN*
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 6 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7986 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3787

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Արեւելքը ամէն օր աւելի մը աւելի կարեւորութիւն կը ստանայ արդի աշխարհի մէջ :

Մեծ երկիրներու քաղաքական վարիչները իրենց շահամոլ աչքերը ուղղած են դէպի արեւելք՝ օգտուելու համար արեւելեան երկիրներու աշխարհագրական, ռազմագիտական առաջնակարգ դիրքէն եւ անսահման հարստութիւններէն :

Իսկ գիտնականները իրենց անշահախնդիր ուսումնասիրութեանց առարկայ կը դարձնեն Արեւելքը, մարդկային քաղաքակրթութեան օրրանը :

Երկար ատենէ ի վեր միջազգային զանազան հիմնարկութիւններ պեղումներ կը կատարեն արեւելեան երկիրներու պատմական վայրերուն մէջ, փլատակներուն տակէն երեւան հանելու համար հին ժողովուրդներու անցեալ փառքերը եւ նոր լոյս սփռելու համար պատմութեան մութ մնացած կէտերուն վրայ :

Եգիպտոսի, Փոքր Ասիոյ, Միջագետքի, Սուրիոյ, Հայաստանի, Իրանի, Աֆղանիստանի եւ այլ երկիրներու մէջ կատարուած գիտական հետազօտութիւններն ու երեւան հանուած հնութիւնները անգին գանձեր են քաղաքակրթութեան պատմութեան համար :

Արեւելագիտութիւնը մեծ զարկ ստացաւ ԺԹ. դարուն շնորհիւ Եգիպտոսի եւ Ասորեստանի մէջ կատարուած հետազօտութեանց, մեհենագրոշմ եւ բեւեռագիր արձանագրութեանց ընթերցումին եւ պատմագիտական ու լեզուաբանական կարեւոր հրատարակութեանց :

Անկէ ի վեր այս ճիւղը հսկայ յառաջդիմութիւններ կատարած է : Իր նախկին սահմանափակ շրջանակէն դուրս ելլելով այժմ կ՚ընդգրկէ խիստ ընդարձակ հորիզոններ :

Հարիւր տարի առաջ Միջին Եւրոպայի արեւելագէտներու ուսումնասիրութիւնները Աստուածաշունչի շուրջ կը դառնային միայն : Քննական լեզուաբանութեան միջոցաւ անոնք կը ջանային լուսաբանել Սուրբ Գրքի մութ մնացած, անհասկնալի կէտերը :

Հիմա այլեւս չափ ու սահման չկայ արեւելագէտներու հետազօտութեանց համար : Պետութիւններն իսկ նիւթապէս կ՚աջակցին պեղումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարող գիտնականներուն եւ կը քաջալերեն զանոնք :

Միւնիխի մէջ Օգոստոս 28էն մինչեւ Սեպտեմբեր 4 տեղի ունեցածը Արեւելագէտներու 24րդ համագումարն էր, հովանաւորութեամբ Դաշնակցային Գերմանիոյ նախագահ Փրոֆ. Տոքթ. Թէոտոր Հոյսի եւ օժանդակութեամբ Պաւարիոյ կառավարութեան :

Առաջին համագումարը տեղի ունեցած էր 1880ական թուականներուն : Պատերազմէն առաջ 1938ին Պրիւքսէլի մէջ գումարուած էր 20րդը : Տասը տարուան ակամայ դադարէն վերջ, 1948ին Փարիզի մէջ համախմբուեցան արեւելագէտները :

Այնուհետեւ ամէն երեք տարին անգամ մը կանոնաւորապէս տեղի կ՚ունենայ համագումարը : 1951ին Պոլիս եւ 1954ին Քէմպրիճ (Անգլիա) գումարուած էր :

1960ին պիտի գումարուի Լենինկրատ :

Պաւարիոյ մայրաքաղաքին մէջ համախմբուած էին աւելի քան հազար արեւելագէտներ՝ աշխարհի ամէն կողմերէն : Մեծամասնութիւն կը կազմէին Եւրոպացիները : Գիտնականներ եկած էին Ամերիկայէն, Խորհրդ. Միութենէն (պաշկիրներ, տաճիկներ), Իրանէն : Հնդկաստանէն, Ինտոնեզիայէն, Հոնկքոնկէն, Ճափոնէն, Չինաստանէն, Եգիպտոսէն, Արաբական երկիրներէ եւ այլ վայրերէ :

Հայեր կային Ֆրանսայէն, Անգլիայէն, Պելժիքայէն եւ Իրաքէն : Խ. Հայաստանի պատգամաւորին բացակայութիւնը ուշագրաւ էր : Կը բացակայէին նաեւ երեք Հայեր, որոնք նախապէս արձանագրուած էին :

Ըստ մասնագիտութեան, տասնեւչորս բաժանմունքներ ունէր համագումարը, իւրաքանչիւրը նախագահի մը ղեկավարութեան տակ : Եգիպտոս, Ասորեստան, Փոքր Ասիա, Հին Կտակարան, Քրիստոնեայ արեւելք եւ Բիւզանդիոն, Սեմական լեզուներ, Իսլամութիւն, Թրքագիտութիւն, Իրան, Կովկաս եւ դրացի երկիրներ, Ափրիկէ եւ Ծայրագոյն Արեւելք մաս կը կազմէին այդ բաժանմունքներուն :

Առանձին հայկական բաժին չկար : Հայերու վերաբերեալ զեկուցումները կարդացուեցան ասորագիտական (Սաֆրաստեան), բիւզանդական (Ֆէյտի) եւ իրանեւկովկասեան (Ուէրնըր Ուինթըր եւ Մելքոնեան) բաժանմունքներուն մէջ :

Ամբողջ տասը օր ամենազգի արեւելագէտներ ապրեցան եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մէջ : Քաղաքական հակամարտութիւններ կամ գաղափարական տարակարծութիւններ չկային : Գիտութիւնը, ճշմարտութիւնը փնտռելու եւ համամարդկային մշակոյթին ծառայելու հասարակաց տենչը միացուցած էր բոլորը, մէկ սիրտ, մէկ հոգի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԲՈՂՈՔԸ՝ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ

ՀԵՆՏԵՐՍԸՆ.— «ՇԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ»

Խ. Միութիւնը առջի օր Միջին Արեւելքի վերաբերեալ նոր յուշագիր մը յանձնեց Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի :

Մոսկուա կը պատասխանէ անցեալ Յունիս 11ին արեւմտեան երեք պետութիւններու կողմէ իրեն յանձնուած ծանուցագրին :

Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի կողմէ երեք պետութիւններու դեսպաններուն յանձնուած յուշագրին մէջ, Խ. Միութիւն կը դատապարտէ Ամերիկան, Անգլիան ու Ֆրանսան, որ «ուժ կուտան ջիղերու պատերազմին՝ դիրք բռնելով Սուրիոյ դէմ» եւ միասնական յարձակում մը կը պատրաստեն Դամասկոսի վրայ :

Մոսկուայի համաձայն, ամերիկեան եւ ֆրանսական կառավարութիւններուն դիրքը ցոյց կուտայ, թէ անոնք չեն հրաժարած «ուժի» քաղաքականութենէն, Միջին Արեւելքի երկիրներուն ներքին հարցերուն միջամուխ ըլլալէ եւ այդ երկիրները յարձակողական նպատակներ հետապնդող դաշնակցութեանց անդամագրելու աշխատանքէն. ինչպէս՝ Պաղտատի Ուխտը : Այս է պատճառը, որ Միջին Արեւելքի կացութիւնը լարուած է :

Ամերիկեան միջամտութիւնը պետական հարուած մը սարքեց Յորդանանի մէջ եւ դաւադրութիւններ՝ Եգիպտոս եւ Սուրիա :

Խ. Միութիւնը չընդունիր բրիտանական տեսակէտը, որուն համաձայն լարուած կացութեան բո՛ւն պատճառը արաբեւիսրայէլ ճգնաժամն է եւ կ՚աւելցնէ, թէ խաղաղ լուծում մը կարելի է գտնել՝ եթէ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա «հրաժարին Իսրայէլը իրենց գաղթատիրական նպատակներուն իբրեւ գործիք ծառայեցնելէ» :

Մոսկուայի կառավարութիւնը այն կարծիքը ունի, որ Միջին Արեւելքի կացութիւնը կրնայ բարելաւուիլ եւ բնական հունի մը մէջ մտնել, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդին չորս մեծերը միասնաբար համաձայնութիւն մը գոյացնեն, որ Միջին Արեւելքի երկիրներուն հարցերը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԱԶԳԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐ ...

— Խնդիրք մը ունիմ ...

— Ըսէ, տեսնեմ ...

— Հօրաքրոջս ամուսինը սրճարաններէն աղէն եկած չունի ... Իրիկունները, գործէն տուն կուգայ, պատառ մը բան կ՚ուտէ եւ շիտա՛կ սրճարան կը վազէ ...

— Շատ կը ցաւիմ ...

— Ցաւիլը չի բաւեր, բան մը ընելու էք ...

— Մե՞նք ինչու պիտի խառնուէինք այդ ընտանեկան վէճին ... Մե՞նք ով ենք որ..

— Մեղա՛յ Աստուծոյ, դուք կուսակցութիւն չէ՞ք, ազգին գործերով չէ՞ք հետաքրքրուիր ...

— Բարեկա՛մ, հօրաքրոջդ ամուսնոյն պարագան ազգային գործ չէ ...

— Շա՛տ ալ ազգային գործ է ... Եթէ այդ մարդը ասանկ շարունակէ նէ ընտանիքը պիտի քայքայուի, այսինքն հօրաքրոջս գլուխը պիտի առնէ երթայ ... Հայ ընտանիք մը պակաս պիտի ունենանք ... Ազգը պիտի տուժէ ... Ուրեմն, ասիկա ձեր օրակարգին վրայ դնելու էք ...

— Դժբախտաբար չենք կրնար :

— Անա՛նկ է եա ... Երբ նառ խօսելու կարգը գայ, ամէնէն առաջ բեմ կ՚ելլէք : Կուսակցութիւն չէ՞ք *մի*, ամէնքդ ալ տեղերնիդ մնաք ... Մնաք բարով ...

×

— Ցաւիս դարման կը փնտռեմ :

— Ո՞ր ցաւիդ ... Գլո՞ւխդ կը ցաւի թէ ոտքդ ...

— Ո՛չ գլուխս, ո՛չ ալ ոտքս ... Էրիկ մը ունիմ որ շատ խիստ, շատ բարկացոտ մարդ է ... Ամէն պզտիկ բանի համար կը պոռայ, կը կանչէ ... «Վա՛յ, ինչո՞ւ այս ծաղկամանը դաշնակին վրայ դրեր ես : Ինչո՞ւ այսօր լուբիա չես եփեր » ... Քաշուելիք բան չէ ...

— Իրաւունք ունիս ...

— Բան մը ընելու էք ...

— Ո՞վ բան մը ընելու է ...

— Դո՛ւք ...

— Մենք ո՞վ ենք որ ...

— Դուք ազգին ցաւերով չէ՞ք զբաղիր .. Հապա ինչո՞ւ տանիքները ելեր էք եւ տարին տասներկու ամիս կը պարծենաք թէ այս ազգը փրկողը կուսակցութիւններն են ...

— Բայց, Տիկին, ձեր ամուսնոյն կոպտութիւնը, անկրթութիւնը եւ ջղային տագնապները ազգային խնդիրնե՞ր են ...

— Անշո՛ւշտ ... Եթէ իրիկուն մըն ալ չգայ եւ ելլէ Ֆլորիտաները երթայ նէ, տուներնիս ի՞նչ կ՚ըլլայ — կը քայքայուի, անանկ չէ՞ ...

— Կը ցաւիմ, բայց մենք բան մը չենք կրնար ընել ...

— Անանկ է նէ, ասկէ ետքը մի՛ ըսէք որ ազգը կառավարողը կուսակցութիւններն են ... Մէկը առ, միւսին զարկ, սանթիմ մը չեն արժեր ... Ցտեսութիւն ...

×

— Մեծ Պահքին հարսնիք կ՚ըլլա՞յ ...

— Տէր Պապային հարցուցէք ...

— Ինչո՞ւ, դուք ինչի՞ս կուսակցութիւնըն էք որ ասանկ խնդիրներով չէք զբաղիր ...

— Ուրիշ գործեր ունինք ...

— Ասիկա ալ կարեւոր գործ է : Եթէ կնիկս խօսքը քաղեցնէ եւ աղջկանս հարսնիքը Մեծ Պահքին ընել տայ, տուներնիս տակնուվրայ պիտի ըլլայ եւ ազգը պիտի վնասուի ...

— Շատ կը ցաւինք ... Բան մը չենք կրնար ընել ...

— Ես ալ շատ կը ցաւիմ որ ազգին ճակատագիրը կուսակցութիւններուն յանձներ ենք ... Մնաք բարով :

×

Այս հոգեշահ պատմութիւնները պատահած են երէկ, կը պատահին այսօր եւ պիտի պատահին վաղն ալ՝ մեր ազգային կազմակերպութեանց գլխուն :

Որովհետեւ, մեր ազգին երեք քառորդին համար, կուսակցութիւն մը խոհանոցներէն եւ սրճարաններէն ալ պէտք է ներս մտնէ, որպէսզի Տանտիկին Այբին լուբիա եփել տայ, եւ Տանտիկին Բենին ամուսինն ալ սրճարաններէն տուն վերադարձնէ ազգին ապագան ապահովելու համար ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ՝ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԻՋԵՒ ՊԱՅՔԱՐԸ ՍԿՍԱՒ

Միացեալ Նահանգներու ՄԱԿի ներկայացուցիչները, առջի օր «աշխատանքի փաստաթուղթ» մը տուին վաթսունէ աւելի իրենց պաշտօնակիցներուն՝ Հունգարիոյ հարցին առնչութեամբ : Այս «փաստաթուղթ»ը իբրեւ հիմ պիտի ծառայէ, դատապարտելու համար խորհրդային միջամտութիւնը՝ Հունգարիոյ մէջ :

Այս «փաստաթուղթ»ը կը նախատեսէ, որ ՄԱԿը կ՚ընդունի եւ կը վաւերացնէ անցեալ Յունիսին Աւստրալիոյ, Սէյլանի, Տանըմարքայի, Թունուզի եւ Իւրիկուէյի ներկայացուցիչներուն կողմէ կազմուած յանձնախումբին տեղեկագիրը՝ դատապարտելով հունգարական ապստամբութեան ճնշումը, Խ. Միութեան կողմէ :

Կը դատապարտէ Խ. Միութեան ձեռք առած բոլոր միջոցները, որ ճշդուած են յանձնախումբին տեղեկագրին մէջ եւ կը պահանջէ, որ Խ. Միութիւնը յարգէ հունգար ժողովուրդին ազատութեան իրաւունքը եւ ապահովէ իրենց երկիրէն բռնի միջոցներով Ռուսիա տարուած հունգար քաղաքացիներու հայրենադարձը : ՄԱԿը կը պահանջէ, որ Մոսկուա յարգէ Հունգարիոյ քաղաքական անկախութիւնը :

ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը՝ Լոճ, խորհրդակցութիւններ ունեցաւ այլ երկիրներու ներկայացուցիչներուն հետ — հարցին լուծման շուրջ անհամաձայնութիւն մը կայ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ միջեւ : Անգլիա կը պահանջէ, որ յանձնախումբը վերջացնէ իր աշխատանքները, մինչ Ամերիկա կ՚ուզէ որ շարունակուին անոնք :

Երէկ՝ Եշ. օր, կրկին խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ պատուիրակութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ : Մինչեւ Սեպտեմբեր 10 պիտի խմբագրուի համաձայնագիր մը, որուն թիկունք պիտի կանգնին բոլոր պետութիւնները. անշուշտ՝ ո՛չ Խ. Միութիւնը :

Հունգարիոյ խնդրին անդրադառնալով Մոսկուայի համայնավար պաշտօնաթերթ «Փրաւտա»ն կը գրէ, թէ արեւմտեան պետութիւնները «արագօրէն պարտադրեցին Հունգարիոյ հարցին քննութիւնը» ՄԱԿի յառաջիկայ համագումարին մէջ, Միջին Արեւելքի երկիրներուն ներքին հարցերուն իրենց կատարած միջամտութեան իրականութիւնը ծածկելու դիտաւորութեամբ :

Յօդուածը, որ միաժամանակ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն հաղորդուեցաւ, կը յայտնէ թէ միջազգային հանրային կարծիքը զայրացած է «Միջին Արեւելքի մէջ գաղթատիրութեան բրած վայրագութիւններէն» :

ԿՈԳԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի օր պատիւը ունեցանք մեր խմբագրատունը ընդունելու Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան Ընդհանուր Փոխանորդ Գեր. Հ. Ս. Ե. Կոգեանը, որ Պէյրութէն Փարիզ եկած է քանի մը օր առաջ :

Գերապայծառ Կոգեան այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, ապա քանի մը ամսուան համար կ՚անցնի Ամերիկա :

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՆՃՈՌՆԻ ԵՒ ԽՌՊՈՏ ԵՂԱՆԱԿՈՎ

Բ.

Մեր երկրի խորհրդային իրաւակարգի եւ հայանուն բոլշեւիկ վարիչներու դէմ՝ Դաշնակցութեան մամուլի քննադատութիւններու մէջ, Պ. Ստ. Կուրտիկեանը — կրկնենք անգամ մըն ալ — «սեւերն ու կեղծիքները» կ'ուզէ տեսնել միայն: Ըսենք նոյնպէս, որ ան՝ փոխանակ պարզ եւ յստակ փաստերով մերկացնելու «սեւերն ու կեղծիքները», կը դիմէ ամբոխավարութեան:

Այսպէս է, որ մեր գրագէտ եւ քաղաքական քննադատը՝ դաշնակցական «քաղաքական գործիչների» քննադատութիւններուն մէջ կը տեսնայ «անասնական ատելութիւնը՝ դէպի հայ ժողովուրդի փրկիչները, դէպի Սովետական իշխանութիւնը»: (Ընդգծումը իմս. Ս. Տ. Թ.):

Այս նոյն «անասնական ատելութիւնն» է պատճառը, որ մենք մինչեւ հիմա չկրցանք տեսնել թէ ինչպէս «Լենինեան ազգային քաղաքականութեան կիրառող սովետական իշխանութիւնը մոխիրների միջից վերածնեց արիւնի եւ աւերի երկիրը, քախտի քմահաճոյքին ենթակայ անապահով վիճակից դուրս բերեց հայ ժողովուրդին եւ բոլոր պայմանները ստեղծեց ապահով ու բարեկեցիկ կեանքի ...»: (Ընդգծումները իմս է, Ս. Տ. Թ.):

Կ'ընդունինք, որ մեր միտքն ու տեսողութիւնը թոյլ է եւ տկար՝ չտեսնելու համար Ստ. Կուրտիկեանի բոլոր տեսածները:

Եթէ մեզի համար դժուար չէ տեսնել եւ գնահատել շինարարական եւ մշակութային մարզերուն մէջ համեմատական յառաջդիմութեան թափը, այս իրողութիւնները, սակայն, չեն կրնար քօղարկել «Լենինեան ազգային քաղաքականութեան» աղետաւոր արդիւնքները:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, համայնավար իշխանաւորները հանդիսաւորապէս կը խոստանային «ամբողջացնել Հայաստանի բնական սահմանները» եւ վերջ տալ Դաշնակցութեան կողմէն ստեղծուած ազգամիջեան «կռիւներուն եւ սահմանավէճերուն»: Թէ ինչպէս կատարեցին իրենց խոստումը — յայտնի է բովանդակ աշխարհին:

Ցիշեցնենք եւ կրկնենք, որ մեր սահմանները, այսօր ինչպէս երէկ, կը մնան չամբողջացած:

Հայաստանի բնական սահմաններու մէջ մտնող Թրքահայ նահանգներու շուրջ Խ. Միութեան կառավարութեան դիրքը յատուկ է եւ բացորոշ:

« Ցանում բարի դրացիական յարաբերութիւնների պահպանման եւ խաղաղութեան ամրապնդման, Հայաստանի եւ Վրաստանի կառավարութիւնները հնարաւոր համարեցին հրաժարիլ Թուրքիայի նկատմամբ իրենց տերիտորեալ պահանջներից:

« Այսպէսով սովետական կառավարութիւնը յայտարարում է, որ սովետական միութիւնը ոչ մի տերիտորեալ պահանջ չունի Թուրքիայից»: (1953 Մայիս 30):

Նոյնիմաստ յայտարարութիւն՝ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ՝ Շմաւոն Առուշաւանեանի կողմէ — Սովետ. Միութեան Կեդ. Կոմիտէի պլենումի, 1955 Յուլիսի նստաշրջանին:

Թրքահայ Նահանգները Թուրքիոյ նուիրելով եւ հրաժարելով «տերիտորեալ» բոլոր պահանջներէն, Լենինեան ազգային քաղաքականութիւնը, միեւնոյն ձեւով լուծեց կովկասեան մեր հարեւան երկիրներու հետ մեր ունեցած հողային վէճերը: Եւ իբրեւ արդիւնք, մեր երկրի ներկայ սահմաններէն դուրս կը մնան միշտ քմահաճօրէն մեր հարեւան երկիրներուն միացած՝ 17 հազար ք. ք.է աւելի հայկական հողամասերը:

Պ. Ստ. Կուրտիկեանը, թող ներէ մեզի, քիչ մը աւելի ընդլայնելու Լենինեան ազգ. քաղաքականութեան կիրառող Սովետական Իշխանութեան բարիքներու շրջագիծը:

Պ. Ստ. Կուրտիկեանը, որ ըստ երեւոյթին բացառիկ դիրքի եւ պատուի է արժանացած մեր երկրին մէջ, իրաւունք ունի անշուշտ, խանդավառուելու, որ «մեր ազգային կուլտուրան ծաղկման եւ բարգաւաճման» բարձր աստիճանին է հասած ներկայիս:

Պ. Ստ. Կուրտիկեան, եւ բոլոր Կուրտիկեանները, իրաւունք չունին սակայն, ներկայ իրականութեան մէջ խորհրդային կարգերու բարիքը միայն մատնանշել տեւապէս, մոռնալով մեր ժողովուրդի ընտեղծագործական բացառիկ առաւելութիւնները: Եւ մանաւանդ, անտեսել, այն ահաւոր եւ ծանր տուրքը, որ տրուեցաւ խորհրդահայ մտաւորականութեան կողմէ, հայ մշակոյթը իր ներկայ վիճակին հասցնելու համար:

Անկախաբար եղած նուաճումներու իրական եւ առարկայական տարբեր գնահատութիւններէն, դաշնակցական մամուլը իր պարտականութիւնը նկատած է գնահատելով կատարուած գրական գործերը, խարազանել միաժամանակ խորհրդ. կարգերու աղաղակող չարիքները:

Տարիներ եւ տարիներ շարունակ, մեր մամուլը ահազանգ է հնչեցուցած մեր մենուճար «դրախտավայրին» մէջ, տեւական հալածանքի, հալատաքննութեան եւ ի վերջոյ ոչնչացման ենթարկուող մեր մտաւորականութեան ճակատագիրը:

Եթէ միշտ հնարաւոր չէ եղած մեր այս քննադատութիւններուն միացնել թուական եւ փաստական տուեալներ, ամէն պարագայի մէջ, «սուտն ու կեղծիքը» հեռու են եղած այդ քննադատութիւններէն:

Ապացո՞յց — Մեր ձեռքի տակ եղած երկարապատում, անուանական մանրամասն ցանկը՝ հայ ուրկեալ մտաւորական գոհերու, որոնց թիւը կը հասնի 269ի: (Տես Գ. Լ.ի «Հայաստան եւ Հայ Դատը»): Եւ այս թուին մէջ «մտնում են միայն հանրածանօթ և անուանի զոհերը, այն էլ երբեմ լրիւ ձեւով, քան զի դժուար է թէկուզ անուանիներին մի առ մի յիշել ու թուել, իսկ բոլորին՝ այդ պայմաններում կատարելապէս անհնարին էր»:

Եւ յիշեցնել, որ այս տողերը գրած են ոչ թէ դաշնակ «քաղաքական գործիչներ», այլ խորհրդային կարգերու մէջ մեծցած եւ ծաղկած մէկու մը կողմէն, որ ծնունդով իսկ համայնավար է, գուցէ աւելի լաւ քան բոլոր Կուրտիկեանները:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽԱՐԱԽԱՆ ԵՒ ԹԵՒՈՍԵԱՆ

Ճապոնիա յնակէտը պիտի ըլլար Ասիան շարժելու Արեւմուտքի եւ Ամերիկայի դէմ: Լենին Երկնային Կայսրութենէն պիտի հակէր հիմնել երկրային կայսրութիւնը, որուն մայրաքաղաքը պիտի ըլլար Մոսկուան: Հաւատարիմ հետեւորդներէն Խարախան մեկնեցաւ Փեքին եւ յաջողեցաւ 1923ին Չին Թուի հետ համաձայնութիւն մը կնքել, դաշնակից ըլլալ եւ գօրացնել համայնավար հոսանքը: Խ. Միութիւնը զինակից մը կ'ունենար Ճափոնի դէմ, յաճախորդ մը կ'ունենար, բարի դրացի մը Սիպերիոյ:

Խարախան անցաւ Թուրքիա, բարեկամութիւններ մշակեց, բայց ձախողեցաւ մուրճ եւ մանգաղ հաստատելու գործին մէջ: Հաւատակից ընկերներու հետ մահուան դատապարտուեցաւ 1937 Դեկտեմբերին, համոզուած թէ իր մահով պիտի յաղթանակէ նոր կրօնը:

Մոսկուա Թօքիօ ղրկեց որպէս դեսպան Իվան Ֆեոտորովիչ Թեւոսեան, յինամեայ ճարպիկ դիւանագէտ մը: Իր գործը պիտի ըլլայ սիրաշահիլ Ճափոնցին, հեռացնել Ամերիկայէն: Ցաղթական երկիրը տնտեսական պայմաններով կաշկանդեց պարտուած երկիրը, պարտուած զինուորապէս եւ իր խորհրդութեան մէջ: Խորհրդային դեսպանը կը խոստանայ ձերբազատել Ճափոնը կաշկանդիչ պայմաններէն, կը խոստանայ հում նիւթեր ճափոնական ճարտարարուեստին համար եւ ցոյց կուտայ ընդարձակ Սիպերիան, ճափոնական ապրանքներու սպառման շուկան: Ամերիկեան դեսպանը Մարք Արթըր Բ. պիտի ջանայ նախ մոռցնել տալ հօրեղբօր գործունէութիւնը եւ յետոյ հակազդել խորհրդ. դեսպանին գործունէութեան:

Ճափոնցիներ կը փափաքին որ Ամերիկա պարպէ Օքինաւա զինուորական կայանը, բայց պէտք ունին Ամերիկայի, վերականգնելու համար իրենց տնտեսութիւնը: Վարչապետ Քիշի յաջողեցաւ երկու հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը կնքել եւ խոստում տանիլ, թէ գրաւման բանակը հարիւր հազարէն ետթանասուն հազար զինուոր պիտի ունենայ:

Հայ դեսպանը դժուարին պայմաններու մէջ պիտի գործէ: Ցլացուցիչ են ամերիկեան տոլարները, ընդդիմադիր է կառավարութիւնը, մանաւանդ Ճափոնի մէջ չկան հինգերորդ զօրասիւներ, ինչպէս Լեհաստանի, Ռումանիոյ մէջ, որոնց օժանդակութեամբ խորհրդային բանակը թափանցեց երկրէն ներս եւ հաստատեց նոր իրաւակարգը: Երեսփոխանական ժողովին 466 անդամներէն 299ը ազատական, 154ը ընկերվարական եւ երկուքը համայնավար են: Ճափոնցիներուն կրօններն ու աւանդութիւնները, աւատապետական կարգերու յարգանքը, Միքատոյի պաշտամունքը, արգելքներ են համայնավար վարդապետութեան ծաւալման:

Ճափոն ստիպուած է Ամերիկայի հետ տնտեսական յարաբերութիւններ մշակել, ինչպէս նաեւ հարաւ Ասիոյ, որ ամերիկեան ազդեցութեան տակ է: Աշխարհագրականօրէն դրացի է Սիպերիոյ եւ Չինաստանի, որոնց հում նիւթերուն պէտք ունի եւ որոնք ածանցին են: Չինաստան եւ Սիպերիա պէտք ունին ճափոնական արտադրութեանց: Թեւոսեան կը հրաւիրէ Ճափոնցիները աշխատիլ Սիպերիոյ մէջ: Այս երկրին երկաթի, հանքածուխի հանքերը, ելեկտրական ուժերը կրնան չէ փոխադրել Արեւմուտք, Ճափոն պէտք ունի այդ տարրերուն ուստի Խ. Միութիւնը միայն կրնայ փրկել երկիրը դժուարին կացութենէ մը: Թօքիօ կրկէսն է Ծայրագոյն Արեւելքի, ուր կը մենամարտին երկու հզօրները, մէկուն յաղթանակը միւսին սնանկութիւնը պիտի ըլլայ Ասիոյ արեւելակողմը: Պարտուածը կրնայ յաղթական ըլլալ մրցակիցներու օժանդակութեամբ:

Ճափոն պարտուեցաւ, ճափոնուհին յաղթանակեց: Ամերիկացի զինուորը ժպտեցաւ իրեն, հրամանատարը հաւասարութիւն շնորհեց այր եւ կնոջ: Ճափոնուհին ստորադաս էր այրէն, պարտաւոր էր հնազանդելու հօրը, ամուսնին եւ այրինալու պարագային, չափահաս զաւակներուն: Իրաւունք ստացաւ ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու: Երեսփոխանական ժողովը երեսունինը անդամուհիներ ունեցաւ 1946 թուին: Իրաւունք ստացան սեփականատէր ըլլալու, ազատ կամքով ամուսնանալու եւ ապահարզան պահանջելու: Հինգուհիութիւնը կը պայքարի սակայն կնոջ ազատագրումին դէմ: Ծնողներ պարտքերու փոխան կը վաճառեն իրենց աղջիկները, բեւրաւոր գործաւորուհիներ չնչին վարձատրութիւն մը կը ստանան, չարաչար կ'աշխատին: Կնոջ վարձատրութիւնը այր մարդուն վարձատրութեան կէսին հաւասար է յաճախ: Դրամատէները կը պայքարին բարձր վճարումներու դէմ, երեսփ. ժողովը դեռ կը մնայ ազնուապետական:

Հայ դեսպանը պիտի աշխատի գիտակ -

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Գրիգոր Զօհրապը խորապէս սիրել է հայ թատրոնը, ապրել նրա ճակատագրով եւ իր յօդուածներով միջամտել, ուղղութիւն է տուել նրա զարգացմանը՝ դպրոցի չափ կարեւոր համարելով թատրոնը:

Հայ թատրոնի զարգացման խնդիրներին Զօհրապը մօտեցել է ռէալիզմի գեղագիտութեամբ ամենաառաջաւոր տեսակէտից, դիտելով թատրոնը իբրեւ իրական կեանքի անմիջական արտացոլում, իբրեւ աշխատանոց (լաբորատորիա), ուր պէտք է քննուեն հասարակութեան ախտերը եւ «դարմանի միջոցներ» առաջադրուեն:

Թատրոնի մասին գրած իր առաջին յօդուածում Զօհրապը ցաւով է խօսում ժամանակի արեւմտահայ թատրոնի քայքայուած վիճակի մասին եւ գործնական միջոցներ է առաջարկում նրա վերականգնման ու զարգացման համար: Շատ խօսուն եւ ժամանակի հայ թատրոնի վիճակը բնութագրող խորագիր է տուել հեղինակը այդ յօդուածին. «Հայ թատրոնի նաւաբեկութիւնը», իսկ դերասաններին, նոյն յօդուածում, անուանել է «նաւաբեկեալներ»:

Ահա արեւմտահայ թատրոնի վիճակը Զօհրապի պատկերաւոր լեզուով. «Քայքայուած կողերու, լուծքի, ողնափայտի բեկորներ, փտուկ, տամկահար պարաններու մնացորդներ, տախտակամածի մը կոտրտուքներ, զորս ալիքները հոս հոն կը տանին դեռ իրենց տարուբերումին հետ. եւ սիւները անվթար, անկորուստ, գետնաքարշ սողալով սակայն, փոխանակ ուղղաձիգ կենալու նաւուն վրայ, որ գոյութիւն չունի հիմակ:

Ողորմելի տեսարան մըն է, ինչպէս չէ՞, Հայ թատրոնին պարզած այս տեսարանը»:

Հեղինակը նոյն յօդուածում արեւմտահայ թատրոնի այդ կացութեան պատճառն է համարում «մեր հասարակութեան մտաւոր անկումը, ճաշակի ազնուացման եւ զարգացման հետզհետէ նուազումը»:

Բայց հասարակութեան մտաւոր անկումը ինքնին պատճառ չէ, այլ հետեւանք: Թէ ինչի՞ հետեւանք, հասկնալի է, որ Զօհրապը չէր կարող ասել բացարձակ: Եւ նա դիմում է եզոպոսեան լեզուի օգնութեանը:

« Քսան տարիէ հետէ իջողութեան շրջան մը սկսած ենք շարունակ, ջուրերը քաշուող գետի մը հարթ երեսին ցածնալուն պէս, ամէն կողմէ միանգամայն, դանդաղ բայց աններկայելի խոնարհում մը, որ քանի մը տասնեակ տարիներու մէջ պահավէժ անկումի մը տպաւորութիւնը կը թողու»:

Հայ ժողովրդի հոգեւոր կեանքին այդ գահավէժ անկումը հետեւանք էր ծայրայեղ ռէակցիայի եւ յատկապէս Հայերի նկատմամբ հետզհետէ ուժեղացող հալածանքների, որ 1878ից յետոյ, հասկնալի պատճառներով, ընդունեց հայութեան՝ իբրեւ ազգութիւն՝ ոչնչացնելու բնոյթ: Եւ այնուամենայնիւ, ժամանակի հայ առաջաւոր երիտասարդութիւնը ծաւալում է հանրային, կրթական, գրական եւ հրապարակախօսական գործունէութիւն, որի մէջ կենտրոնական տեղ է գրաւում 80ական թուականների գրական ռէալիստական շարժումը: Այդ շարժումը իր առջեւ դրել էր ժամանակի պահանջից բխող մի հիմնական խնդիր՝ նպաստել հայ ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցութեան բարձրացմանը, նրա բարոյական, մտաւոր եւ հոգեւոր աճին, հոգեւոր միասնութեանը իբրեւ ուղղութիւն, որով եւ ընդունակ դարձնել նրան համխտեան հակաքին քաղաքականութեան դիմադրաւելու: Այստեղ մեծ դեր կարող էր խաղալ թատրոնը: Բայց ութսունական թուականների տեսադաշտից, նրանց գործունէութեան առաջին շրջանում, դուրս էր մնացել հասարակական մտքի վրայ ներգործելու այդ հզօր ուժը: Եւ միայն 1892 թուից սկսած, ժամանակի գրական գործիչներից Զօհրապը լրջօրէն զբաղւում է հայ թատրոնի վերականգնման եւ զարգացման նպաստելու գործով:

Հայ թատրոնի վերածննդի ուղին Զօհրապը տեսնում էր ամենից առաջ ինքնուրոյն թատերագրութեան զարգացման մէջ՝ ազգային թատրոնի հիմքը իրաւացիօրէն համարելով ինքնուրոյն թատերագրութիւնը: «Թատրոնը գրականութեամբ կ'ըլլայ, — ասում է նա, — եւ հայ դերասանութիւնը միշտ զրկուած անոր ձեռնտուութենէն, թարգմանութիւններով ապրող, հագուած չքաւած մուրացիկ մը եղած է ի մեզ, տեսակ մը Տոն Սեզար տը Պազան, որ սրուոր լօդիկը կը հագնի ու նըսըր կօշիկը»:

Ինչպէս տեսնում ենք, Զօհրապը ինքնուրոյն թատերագրութեան եւ դերասանական արուեստի զարգացման միջեւ տեսնում էր ուղղակի կապ: Դերասանական արուեստի զարգացումը, հարկաւ, չի կարող լիարժէք լինել լոկ թարգմանական պիէսներով: Եթէ արուեստը հոգու լեզուն է, ապա նա պահանջում է հոգեհարազատութիւն, մի հանգամանք, որի մէջ մեծ դեր է կատարում արուեստի ազգային բնոյթը: Այդպիսի կապ Զօհրապը տեսնում էր նաեւ ինքնուրոյն թատերագրութեան եւ թատրոնի հանդէպ հասարակութեան ունեցած վերաբերմունքի միջեւ, եւ հայ հասարակութեան թատրոնից «սառչելը» բացատրում էր նրա համար անմիջական հետաքրքրութիւն չներկայացնող թարգմանական պիէսների բեմադրութեամբ:

ՄԻՆԱՍ ՀԻՒՍԵԱՆ

(Սովետական Արուեստ) (1 Տար.)

ցութեան բերել գործաւորական միութիւնները, ուժ տալ ընկերվարական կուսակցութեան, պաշտպան հանդիսանալ զրկուածներու, ամէնուն ցոյց տալ, թէ Ամերիկա պաշտպան է ներկայ դրութեան, դրամական շահագործման :

Դժգոհ է Ճափոնի երիտասարդութիւնը: Եթէ աղքատ է, անկարող է բարձրագոյն ուսման հետեւելու, պարտաւոր է աշխատելու: Վկայական մը ձեռք բերելու պարագային, յարմարագոյն պաշտօն մը գտնելու համար պաշտպանութիւն գտնելու է մենաշնորհեալ մը: Կը տեսնէ ընկերութեան յոռի կազմակերպութիւնը: Աւատապետական կազմակերպութիւնը կը ճնշէ անհատը, կը զրկէ ձեռներէց ոգիէ, հնազանդութիւն միայն կը պարտաւորէ: Այսօր երիտասարդը կը լսէ, թէ համայնավար երկիրներու մէջ ուսումը ձրի է, վկայական ստացողը գործ ունի իր ուսման աստիճանին համաձայն: Կը նետուի դժգոհներու շարքերուն մէջ, իր տեղը կը պահանջէ ընկերութեան մէջ :

Հայ դեսպանը սկսած է շահագործել դժգոհութիւնները եւ լաւագոյն ապագայի մը հեռանկարը ցոյց տալ բոլոր դժգոհներուն: Տնտեսական եւ ընկերային գետիններու վրայ նպաստաւոր պայմաններ կան, որոնցմէ պիտի ջանայ օգտուիլ Մոսկուայի ներկայացուցիչը :

Ընկերվարականներ համակիր են համայնավար Չինաստանի, հակահամայնավար դրամատէրեր կը փափաքին տնտեսական յարաբերութիւններ ունենալ համայնավար Չինաստանի հետ, կ'ընդդիմանայ ամերիկեան արգելքներուն եւ Ճափոնի տնտեսական վերելքին աշխատակցող Ամերիկան հետզհետէ կը կորսնցնէ Ծայրագոյն Արեւելքի այս երկրին բնակչութեան համակրութիւնը: Ինչ որ Մ. Նահանգները կը կորսնցնեն, շահ մըն է Խ. Միութեան համար: Դեսպան Թեւոսեան կը յարաբերի ամէն դասակարգի ներկայացուցիչներուն հետ, ամէնուն կը ժպտի եւ վստահ է յաջողութեան :

Փոքրիկ հանրապետութեան քաղաքացիները պատերազմի մէջ իրենց ծառայութիւնը բերելէ յետոյ, պաղ պատերազմին մէջ ալ, դիւանագիտական պայքարին մէջ, իրենց բաժինն ունին Խ. Միութեան եւ համայնավար յաղթանակին համար :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երիտասարդ եւ տաղանդաւոր գրող Վահէ Քաչայի «Ակն ընդ Ական» վէպը, որ շարժանկարի վերածուեցաւ Անրի Քայաթի կողմէ եւ ներկայացուեցաւ Վենետիկի փառատօնին՝ մեծ ընդունելութիւն գտած է: Թէեւ տակաւին դատական կազմին որոշումը չէ հրապարակուած, սակայն փառատօնին մէջ առաջնութիւն շահելու հաւանական միակ գործը կը նկատուի «Ակն ընդ Ական»ը :

ԹՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ. — «Լը Մոնտ»ի աշխատակից Ռընէ Ժան, որ վերջերս Թուրքիա այցելեց, շահեկան թղթակցութիւն մը գրած է թուրք կուսակցութիւններուն մասին, որոնք կը պատրաստուին երեսփոխանական ընտրութեանց: Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը :

Թուրքիոյ քաղաքական կեանքը լուրջ տագնապի մը մատնուած է: Երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիսի մէջ, սակայն այդ ընտրութիւնները ժամանակէն առաջ կատարելու սպառնալիքը՝ գուցէ երեւակայական, զօրակոչի ենթարկած է ընդդիմադիր տարրը, որ դերագոյն ճիգ մը պիտի փորձէ դեմոկրատները իշխանութենէ հեռացնելու համար: Ծանօթ է, որ այս կուսակցութիւնը յաջորդաբար յաղթանակեց 1950ի եւ 1954ի ընտրութեանց մէջ. պարագլուխն է՝ Վարչապետ Ատնան Մենտերէս :

Ընդդիմութիւնը միացուցած է երեք կուսակցութիւններ, որոնց զօրաւորագոյնը Հալքն է: Աթաթիւրքի կողմէ հիմնուած՝ երկար ատեն Թուրքիոյ միակ կուսակցութիւնն էր ան, որուն ղեկավարութիւնը հետագային անցաւ Իսմէթ Ինէօնիւի ձեռքը, մինչեւ այսօր տակաւին «Իսմէթ փաշա» կը կոչուի ան՝ Լոզանի ճարպիկ ժողովականը, շատերուն համար: Իր կողքին կը գտնուի Քազըմ Կիւլէք, բազմալեզու, յաւիտենական ճամբորդ, դեսպանատուներու ընտանի եւ լայն ժողովրդականութիւն շահած այս տաղանդաւոր հռետորը: Կուսակցութիւնը ինքզինք կը համարի ներկայացուցիչը քեմալականութեան, որուն գլխաւոր կէտերէն մէկն է Պետութեան աշխարհականացումը (լայիսիզմ) :

Ազգային հանրապետական (Միլլիէթ), որ ատենին հիմնուած էր ընդդէմ քեմալականներու մենատիրութեան, աջակողմեան է, կապուած՝ Իսլամութեան, սակայն Իսլամութիւն մը, որ ազգայնական է: Պարագլուխն է՝ Պէօլիւքպաշը, որ ներկայիս արգելափակուած է, Ազգ. Ժողովին անձնակազմին դէմ անարգական բացատրութիւններ գործածած ըլլալու յանցանքով :

Երրորդը՝ նորեկ մըն է, ազատական (Հիւրիէթ), որ կազմուեցաւ 1954ի ընտրութեանց օրերուն, ժողովրդավարներէն անջատուած տարրերով: Այս խմբակցութեան մաս կը կազմեն բազմաթիւ նախկին նախարարներ: Մտաւորականներէ բաղկացած կուսակցութիւն մըն է ասիկա. դժուար է ճշդել՝ թէ ինչ ազդեցութիւն կարողացաւ բանեցնել ամբոխին վրայ, սակայն ուժականութեան զգալի փաստը տուաւ եւ կարճ ժամանակի ընթացքին կարողացաւ երկրին ամէն կողմը մասնաճիւղեր ստեղծել: Կը պաշտպանէ մտածումի եւ արտայայտութեան ազատութիւնը, իշխանութեանց բաժանումը եւ ազատ առեւտուրը: Ծրագրին մաս կը կազմէ նաեւ գործադուլի իրաւունքին ճանաչումը: Ազատականները, ցարդ անխուսելի հակառակորդներն էին Հանրապետականներուն :

Իրարմէ տարբեր ծրագիրներով եւ տարբեր կազմութեամբ՝ այս երեք կուսակցութիւնները, որոնք տակաւին երէկ զինուած էին իրարու դէմ՝ նոյնքան անզիջող՝ որքան իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութեան դէմ, ընտրութեանց առիթով սկսած են գործակցիլ: Ընտրական ներկայ օրէնքը, որ շատ քիչ հաւանականութիւններ ունի փոփոխութեան ենթարկուելու, պատճառ եղաւ որ նման հրաշք մը պատահի (ընդդիմադիրներու միացումը):

Ներկայ Խորհրդարանին մէջ ընդդիմադրութիւն գոյութիւն չունի: Վարչապետ Մենտերէսի ուժեղ անհատականութեան ենթակայ՝ Խորհրդարանը գրաքննիչի դեր չկատարեց: Դատական իշխանութիւնը իր կարգին չկարողացաւ իր պարտականութիւնը կատարել ազատօրէն :

Ասկէ՝ մամուլի ներկայացուցիչներու անվախճան դատավարութիւնները, կարծիքի շփոթ ստեղծողներու հետապնդումը, եւն.: Հարկ չկայ երկար ատեն արեւմտեան ժողովրդավարութեանց մէջ փնտռել նման կացութիւն մը: Թրքական փորձ մըն է ասիկա եւ ինչ ժամանակի որ ալ պատկանի՝ օրինակելի արժէք մը պիտի ստանայ: Նորեկ մը՝ ժողովրդավար երկիրներու շարքին մէջ, Թուրք ժողովուրդը պիտի չարժէ՞ այնպէս՝ ինչպէս կը յուսան ընդդիմադրութեան ղեկավարները, դաս մը պիտի տա՞յ հիներուն, թէ ապացոյցը պիտի տայ նուազ դաղափարականութեան, որ, անկասկած, աւելի մօտ է իրեն :

Այս ապացոյցները իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութիւնը կը վատնէ արդէն, իր ղեկավարներուն, մամուլին եւ յատկապէս ազգայնացուած կամ աւելի ճիշդը «կառավարականացած» ձայնասփիւռին միջոցաւ: Պէտք չէ մոռնալ, որ երկիրը մատնուած է տնտեսական լուրջ տագնապի մը, որ ընդդիմադիրներու գլխաւոր թիրախն է: Կառավարութիւնը անսպառ խոստումներ կուտայ: Սակայն ուրիշ հարց մըն ալ կայ, ընտրութեանց առիթով. — Ի՞նչ պիտի ընէ ընդդիմութիւնը, այն պարագային՝ երբ երեք կուսակցութեանց պատկանող անձերով խառն իր ցանկերը յաղթանակեն ընտրութեանց մէջ... Այնպէս կը կարծուի, թէ առաջին առիթով փոփոխութեան պիտի ենթարկէ ընտրական օրէնքը եւ յետոյ՝ ինքզինքը լուծէ — նոր օրինակ մը՝ ժողովրդավարութեան ...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մարզական լայն շրջանակներուն կողմէ սիրուած մարզիկներ են Յակոբ եւ Լեւոն Քիւրքճեան եղբայրները, որոնց մասին Թեհրանի մեծագոյն օրաթերթերը յաճախ կը գրեն: Իրենց փոքր եղբայրը՝ Անդրանիկ, Իրանի Սպայից Համալսարանին երեք հարիւր ուսանողներուն մէջ առաջնութիւն շահելով Շահէն ստացած է շքանշան մը եւ սուր մը :

Յակոբ եւ Լեւոն ծանրութիւն վերցնելու ախոյեան են: Լեւոն ասիական բոլոր երկիրներու ախոյեան կը նկատուի, որովհետեւ անցեալ տարի Հնդկաստանի մէջ առաջնութիւն շահած է: Երկու եղբայրներն ալ անդամ են Թեհրանի «Արարատ»ին :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ (Եգիպտոս) մէջ գնդամուղի (պիլարտօ) երկու հայ ախոյեաններ կան՝ Թումայեան եւ Ճամպազեան: Երկուքն ալ անդամ՝ «Կամք»ին: Վերջերս տեղի ունեցած գնդամուղի Աղեքսանդրիոյ ախոյենական մրցումներուն ընթացքին Թումայեան շահած է երկրորդութիւնը, իսկ Ճամպազեան անհանգստութեան պատճառով չէ կրցած մասնակցիլ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԱՐԱՊԻՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ

Հայ Կաթողիկէ համայնքութիւնը Թարապիոյ բարձունքին վրայ ունի իր եկեղեցին, որ կառուցուած է բարերար Անտոն Թընկըրեանի կողմէ: Այդ եկեղեցին Թափուր եւ անխնամ վիճակի մէջ անգործածելի կը մնար բազմաթիւ տարիներէ ի վեր եւ մեզի հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Քիրէճեան Արք., իր 25 տարուան Միւթէվէլլիութեան շրջանին ոչ մէկ ջանք թափած է այդ աւանդական եկեղեցին գործածելի վիճակի մը վերածելու համար :

Պէօյիւքտէրէի եւ շրջականերու Թաղ. Խորհուրդը իր կազմութեան առաջին օրէն ձեռնարկած է եկեղեցաշէն աշխատանքի եւ շնորհիւ ատենապետ Թադէոս Քէսիմի եւ անդամներ՝ Կլեմէս Զըփճը, Հայկ Ապա, Օննիկ Արթուն, Միքայէլ Արթուն, Յակոբ Ունանեան եւ Օննիկ Քէսիմի համերաշխ գործակցութեամբ ձեռնարկած են նաեւ Թարապիոյ եկեղեցիին նորոգութեան եւ վերաշինման աշխատանքին :

Մօտերս պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բացումը եւ եւ այս ուղղութեամբ կը կատարուին անհրաժեշտ ձեռնարկները :

Շաբաթ օր, Մխիթարեան վարժարանի Մեծաւոր Հ. Սարգիս վրդ. Բարոյեան եւ Վիէննական հիւր վարդապետ մը այցելած են Թարապիոյ այս նորոգեալ եկեղեցին, եւ իրենց գոհունակութիւնը յայտնած՝ կատարուած աշխատանքին համար :

Հայր Սարգիս վրդ. յայտնած է թէ Վիէննական Միաբանութիւնը, սիրով պիտի ուզէ իր մասնակցութիւնը բերել այդ եկեղեցաշէն գործին եւ անհրաժեշտ պարագային պատրաստ են բերելու նաեւ իրենց բաժինը :

Պէօյիւքտէրէի ժրաջան Թաղային Խորհուրդին այս գործունէութիւնը մեծ գոհունակութիւն ստեղծած է հայ կաթողիկէ համայնքութեան մէջ :

ՀՐԷԱՊԱՏՈՒՄ

ՀՐԵԱՅ ՀԱՅՐԸ.— Տես, Իսահակ, այս ձեռքիս մէջ դեղին ոսկի մը կայ, միւս ձեռքիս մէջ ալ՝ տասը տոլարնոց մը, ո՞ր մէկը կ'ուզես :

ԻՍԱՀԱԿ.— Հայրիկ, որպէսզի աւելի առողջապահական ըլլայ, դեղին ոսկին տասը տոլարնոցին մէջ փաթթէ, եւ այնպէս տուր...

ՍԻՐՈՅ ՀՐԱՇՔԸ

●

(ԱՂՈՒԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Քարացաւ տեղում, եւ էլ չկարողացաւ նայել գեղեցիկ երիտասարդի դէմքին, որ այնպէս քնքշօրէն ժպտում էր իրեն: Բայց յանկարծ լսեց մի ձայն, որ գալիս էր ոչ թէ ջրից, այլ վերից, ինչ որ մի տեղից, որ երգում էր.

Գեղեցիկ Շահօ, ծաղիկն իմ հոգու
Երբ տեսայ քո այդ աստղերի պէս պարզ
Փայլուն աչերդ, ու աղեղի պէս
Կամար յօնքերդ — կորցրի հանգիստս :
Գէթ լռութեան մէջ շշնջայ սէրդ,
Քո քնքուշ սիրտդ բա՛ց արա դու ինձ,
Գեղանի Շահօ, ծաղիկն իմ հոգու,
Շո՛ւտ պատասխանիր, մի՛ տանջիր էլ ինձ :

Շահօն շփոթուեց ու չիմացաւ ինչ պատասխան տայ այս գեղեցիկ երիտասարդին: Անցան մի քանի րոպէներ, բայց նա շարունակում էր լուռ մնալ :

Դիլխայի սիրտը լցուեց թախիծով: Նա սահելով ծառի վրայից մօտապայ մօտեցաւ պարիսպին ու պարանից բռնելով բարձրացաւ վեր եւ, դառնալով Շահօյին, ասաց.

— Մնաս բարով, Թանկագին Շահօ, մընաս բարով յաւիտեան: Դու սիրոյ հրդեհ վառեցիր իմ սրտում եւ այլեւս կեանք չկայ ինձ համար առանց քեզ ...

Վախեցած, որ գեղեցիկ երիտասարդը կը հեռանայ անդարձ, Շահօն նայեց դէպի նա եւ շշնջաց հազիւ լսելի ձայնով.

— Ես սիրում եմ քեզ, ով անծանօթ :

Լսելով այս խօսքերը Դիլխան հազիւ վայր չընկաւ պատի վրայից: Ամէն ինչ մոռացած, ուրախութիւնից պոռաց բարձրաձայն.

— Սպասիր ինձ, Թանկագինս: Ես կը գամ քեզ համար, հաւատա ինձ :

Եւ ուրախութիւնից յուզուած երիտասարդը ցած սահեց պատից ու բռնեց դէպի Կանդահար տանող ճանապարհը :

Բայց միշտ էլ ուրախութեան հետեւում են տխուր մտածումներ :

— «Ախր ես չքաւոր եմ, — մտածեց Դիլխան: — Ինչպէս պիտի ներկայանամ նրա հօրը — մեծ եւ ամենազօր խանին »:

Եւ որոշեց գնալ Հնդկաստան ու, վերջին անգամ լինելով, գտնել շատ ոսկի ու թանկագին քարեր, որպէսզի իր սիրելի Շահօյի հետ միասին կարողանայ հանգիստ ու ապահով կեանք վարել :

Եւ չհասած քաղաքի դարպասին, դարձաւ, փոխեց ճանապարհը դէպի Հնդկաստան :

Շատ գնաց նա, շատ գիւղեր մնացին նրա ետեւը, մինչեւ հասաւ մեծ Ակրայի մայրաքաղաքը :

Դիլխան շփոթուեց այդ մեծ քաղաքի ամբոխից եւ սկսեց աչք դնել ու դիտել: Նրա դիտող աչքերն ամէն ինչ տեսնում եւ հիանում էին :

Իսկ գիշերը, խաբելով պահակին, մտաւ Թագաւորական պալատ: Հասնելով գանձի դրան եւ ամրացուած գտնելով՝ խոյացաւ անոր վրան: Այստեղ արդէն գտաւ ամէն ինչ, լցրեց գրպաններն այնքան ոսկի եւ թանկարժէք քարեղէն, ինչքան կարող էր տանել: Այժմ հարց էր դուրս պրծնել այդտեղից :

Բայց երբ մօտեցաւ մուտքին՝ նրան նկատեցին պահակները: Երկար այս ու այն կողմ խոյս տալուց յետոյ բռնեցին Դիլխային, կապեցին ձեռքերը մէջքին եւ տարին դաժան վէզիրի մօտ:

— Այ, անիծեալ ծնունդ, — բղաւեց նրա վրայ վէզիրը: — Ուզում էիր գանձարանը կողոպտե՞լ, անպիտան, գող :

— Սխտորն ասաց սոխին, թէ վատ ես հոտում, — պատասխանեց Դիլխան ժպտալով: — Ես քեզնից աւելի մեծ գող չեմ :

Նրա այս խօսքերը կատաղութեան հասցրին վէզիրին: Հրամայեց իսկոյն եւ եթ բանտարկել նրան եւ երեք տարի յետոյ՝ գլխատել :

×

Գեղեցկուհի Շահօն գիշեր -ցերեկ տխրում էր իր սիրածի համար, առանց իմանալու, թէ ինչ սարսափելի նեղութիւններ մէջ տառապում էր նա :

×

Եւ ահա մի օր, երբ խանն այցի էր եկել, Շահօն նրան ասաց.

— Հայրիկ, ես ծնուել եմ, առանց լոյս աշխարհ տեսնելու: Արձակիր ինձ այս տեղից: Շատ է տխրել իմ սիրտս :

Լսելով աղջկայ համարձակ խօսքերը, խանը կատաղեց :

(2 Շար.)

պէնքի ուժով պիտի չկարգադրեն եւ միջամուխ պիտի չըլլան անոնց ներքին հարցերուն ։

ԳԱՀԻՐԷ - ԴԱՄԱՍԿՈՍ

Խ. Միութեան եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութենէն ետք, Գահիրէ-Դամասկոս տնտեսական համաձայնագիրը Արեւմուտքին ուշադրութիւնը գրաւած է ։

Բչ. օր, երկու երկիրներու ներկայացուցիչներուն միջեւ ստորագրուած համաձայնագիրը Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ տնտեսութեան ամբողջական միացումը կը նախատեսէ ։

1.— Երկու երկիրները պիտի ունենան մէկ մաքսատուն, ենթակայ՝ մէկ վարչութեան ։

2.— Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի ներածման եւ արտածման քաղաքականութիւնը նոյնը պիտի ըլլայ ։

3.— Աշխատանքի օրէնսդրութիւնն ու ընկերային ապահովութեան կազմակերպութիւնները, որ գոյութիւն ունին Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մէջ, պիտի գործակցին իրարու հետ ։

4.— Օտար դրամագլուխներու շահագործումը պիտի ներդաշնակուի ։

5.— Երկու կողմերն ալ մեծ ուժ պիտի տան ազգային արտադրութեան արտածման ։

Սուրիական մամուլը խանդավառութեամբ դիմաւորեց այս համաձայնութիւնը, յայտնելով՝ թէ աւելի փաստ մըն է, որ Եգիպտոս անկեղծ է իրենց հետ ։

Ամերիկեան փորձագէտներու կարծիքով, այս համաձայնութիւնը շատ քիչ օժանդակութիւն մը կրնայ բերել երկու երկիրներու տնտեսութեան, նկատելով որ անոնք զիրար չեն կրնար ամբողջացնել ։ Գալով անոր քաղաքական իմաստին, հարց կը տրուի.— Անարժէք թուղթի կտոր մը չէ՞ արդեօք այդ համաձայնագիրը ։

Այս առիթով կը յիշուի այն պարագան, թէ Սուրիոյ հետ դաշնակցելու ծրագրով երբեք խանդավառած չէր Գահիրէն. միւս կողմէ, ամիսներ առաջ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած զինուորական միացման դաշնագիրը ցարդ ... տեսութիւն կը մնայ միայն ։

Յետոյ՝ ի՞նչ բացատրութիւն կարելի է տալ երկու երկիրներու նոր համաձայնութեան, Դամասկոսի քաղաքականութեան փոփոխութեան ենթարկուելէ վերջ ։

Դամասկոսի մէջ ամերիկեան մեծ միթինկ մը տեղի պիտի ունենայ, չուտով, այս առիթով, սուրիական կառավարութիւնը խնդրեց օտար լրագրողներէն՝ որ ներկայ չըլլան այս ժողովին, որպէսզի միջադէպեր չպատահին ։

Սուրիական մամուլը արձագանգ կ'ըլլայ այն զրոյցներուն, որոնց համաձայն նախարարական փոփոխութիւններ պիտի ըլլան Դամասկոսի մէջ։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը յայտարարեց.— «քաղաքական նոր դարը նոր միտքեր կը պահանջէ» ։

× Հռոմի սուրիական զինուորական նախկին կցորդը՝ Հիւսէյնի, որ Դամասկոսի մէջ դատապարտուեցաւ, ամերիկեան «դաւադրութեան» մա„ կազմած ըլլալու յանցանքով, Հռոմէն մեկնեցաւ Պոլիս ։

ՀԸՆՏԵՐՍԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկու շաբաթ Միջին Արեւելքի կացութիւնը ուսումնասիրելէ վերջ, Հէնտերսըն յայտարարեց.— «Կացութիւնը՝ Սուրիոյ մէջ ծանր է, եւ նոյնիսկ՝ շատ ծանր։ Այս հարցը միայն Միջին Արեւելքը չի հետաքրքրեր, այլ՝ նաեւ ամբողջ աշխարհը» ։

Հէնտերսըն յայտնեց թէ կարգ մը ծրագիրներ պատրաստած է, սուրիական տագնապը որոշ չափով մեղմելու համար, սակայն մերժեց այս ուղղութեամբ որեւէ բացատրութիւն տալ ։

Արեւելեան հարցերու մասնագէտ ամերիկացի դիւանագէտը գնաց Արտ. Նախարարութեան կեդրոնը՝ իր տեղեկագիրը Տըլըսին յանձնելու համար ։

Իր զեկոյցին մէջ, Նախագահ Այզընհաուըրի պատուիրակը շեշտած է համայնավար տարրերու գործունէութենէն Սուրիան փրկելու կարեւորութեան վրայ ։

Անշուշտ Հէնտերսըն մեծ տեղ մը յատկացուցած է իր տեղեկագրին մէջ, Միացեալ Նահանգներու Պաղտատի Ուխտին յարելու տեսակէտին։ Սակայն, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Ամերիկա պիտի բաւականանայ Պաղտատի Ուխտին տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւններ ընելով ։

× Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ,

Օր. ԱՆԺԷԼ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
Պ. ՓԻԷՐՕ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ 24 Օգոստ. 1957 Քորսիքա

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հ. Ս. Ե. ԿՈԳԵԱՆ (ընդհանուր փոխանորդ Հայ Կաթողիկէ պատրիարքութեան) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց եղբօր եւ հօր՝

ՄԽԻԹԱՐ ԵՒ ԵՐԵՒՄԻԱ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ, ինչպէս նաեւ համայն Ալեքսանեան ննջեցելոց յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

×

Տէր եւ Տիկին Վահագն Թուր-Սարգիսեան, Օր. Ազատուհի եւ Պ. Յովհաննէս Շահինեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Լիւսի Շահինեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամները ։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան, ծնեալ Եալլախանեան, Կարին, իր անթաղ ննջեցեալներուն յիշատակին՝ հազար Փր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ.— Պզտիկեան եւ Շահինեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք մասնակցեցան իրենց մեծ սուգին, արկածի զոհ իրենց զաւակներուն՝ Յակոբ Պզտիկեանի եւ Շահէն Շահինեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ ։

Յորդանան առաջարկեց որ քննութեան ենթարկուի զինադադարի պայմաններուն խախտումը՝ Իսրայէլի կողմէ» ։

Ապահովութեան Խորհուրդը այսօր՝ ուրբաթ, պիտի գումարուի քննելու համար Յորդանանի բողոքը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՔԻՆԻ մէջ նոր մեղադրանքներ կ'ըլլան կառավարութեան երկու անդամներուն դէմ.— Փայտի արդիւնաբերութեան եւ հաղորդակցութեան նախարարները, իբրեւ «աջակողմեան» ձգտումներ ունեցող անձեր։ Նախարարները կը դատապարտուին «յետադիմական երրորդ ուժ» մը կազմելու յանցանքով եւ «համայնավար վարչակարգին դժգոհներուն օժանդակութիւնը փնտռելով»։ Կը կարծուի թէ նոր մաքրագործումներ պիտի ըլլան համայնավար **Չինաստանի մէջ** ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան պարագլուխը՝ Նեննի, Ընկերվարականներու միացման մասին խօսելով յայտարարեց թէ այդ հարցը չէ ձախողած.— «Ես համաձայն եմ միացման եւ վստահ եմ որ պիտի իրականանայ անիկա» ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատերազմական երկու սուզանաւեր նկատուած են Մանշի մէջ ։ Կը կարծուի թէ ռուսական նաւատորմը կը խմբուի Միջերկրականի մէջ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարար Փինօ Պոկոթա գնաց ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ Պելկրատի մէջ դիմաւորուած է եուկոսլաւ քաղաքական կարեւոր անձնաւորութիւններու կողմէ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահին Պարսկաստան այցելութեան առթիւ մամուլին մէջ ծայր տուած գրչապայքարը տագնապի մը փոխակերպուեցաւ ։

ՊԻԼՊԱՈՅԻ նաւային շինութեանց մէջ աշխատող բանուորները գործադուլի մէջ են ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ մէջ մտահոգութիւն մը ծայր տուաւ՝ դիւանագիտական մարզին մէջ, մինչ Պեն Կուրիոնի համաձայն իսրայէլեան բանակը զօրաւոր է՝ Միջին Արեւելքի մէջ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցղութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Ազատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաւն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական։

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ։ Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր ։

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք ։

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք)։

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Միսաք Ավտոյեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, հին անդամատոմսերը միասին բերել։ Կը հրաւիրուի նաեւ «Դրօ» խումբը ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը ։

Լանսէյի «Մուրատ» խումբի եւ Ռընաժի «Գէորգ Չաւուշ» խումբի ընկերները բարի ըլլան ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական տեղը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ներկայացուցիչները ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի արուարձաններէն, Սէնթ Անթուանի, Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. խորհրդոյ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանի համար ուսուցիչ կամ ուսուցչուհիի մը պէտք ունի (հայերէն դաստիարակութեան համար) միայն հինգշաբթի օրուան համար։ Փափաքողները կրնան դիմել Ս. Եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ամէն կիրակի մինչեւ կէսօր ։

Թաղ. խորհրդ. Ս. Թ. եկեղեցւոյ

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957-1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "րդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գէորգ Պալթաեան Իզմիտի Մէրտէկէօզ գիւղէն, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին՝ Յարութիւն Շահպազեան ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

Chahbazian, 19, Rue des Moissons
Bruxelles (Belgique)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
7
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
7 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7987 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3788

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Մինչ Ֆրանսայի ելմտական նախարարը կը ջանայ Ֆրանքը փրկել զոհողութիւններ պահանջելով ամէնքէն, օրուան վարչապետ, Պուրժէս - Մոնուրի կը պատրաստէ Ազգ. Ժողովը բացառիկ նիստի:

Երեսփոխանները որ Հոկտեմբեր 2ին պիտի վերսկսէին իրենց աշխատանքին, Սեպտեմբեր 24ին հրաւիրուեցան արտակարգ նիստի:

Տնտեսական եւ ելմտական հոգը ձգելով երիտասարդ եւ յանդուգն նախարարի մը ուսերուն վրայ, երեսփոխանները պիտի քննեն Ալժերիոյ համար մշակուած ծրագիրը, որ պիտի ծառայէ իբրեւ օրինակիծ սպադայ Ալժերիոյ:

Ի՞նչ է այս ծրագիրը զոր պատրաստած է Նախարար Լաքոստ, Վարչապետին եւ մասնագէտներու աջակցութեամբ:

Ծրագիրը պէտք է առհայում տայ Ընկերվարականներուն, Ժողովրդական Հանրապետականներուն եւ անշուշտ Անկախներուն: Տեսակ մը միջին ճամբայ:

Անակնկալ չէ այլեւս կառավարութեան տրամադրութիւնը հանդէպ Ալժերիոյ եւ արդէն իսկ Ընկերվարականները եւ Անկախները իրենց խորհրդակցական ժողովներու ընթացքին պատրաստած են իրենց վերապահութիւնները:

Ծրագիրը կը նախատեսէ որոշ ինքնավարութիւն մը Ալժերիոյ մէջ, արդար բաժանում մը բոլոր իրաւունքներու զանազան համայնքներուն մէջ, բայց ո՛չ երբեք՝ անկախութիւն:

Ընտրական ցանկի վրայ մէկ ժողովի կամ երկու ժողովի հարցը մէկ կողմ դնելով, Անկախները եւ Ջախաւորները կը նախընտրեն վարչաձեւ մը որ իւրաքանչիւր հողամասի վրայ ապահովէ համեմատական հիմք մը

Անկախները եւ Ընկերվարականները համաձայն կը թուին կառավարութեան հետ, որ ամէն հողամաս ունենայ ժողով մը լայն իրաւասութիւններով:

Հոս կը մտնեն անշուշտ կարգ մը իրաւական բարդութիւններ: Ո՞վ պիտի վարէ Գործադիր Իշխանութիւնը:

Ժողովրդականները եւ Անկախները կ'ուզեն սահմանափակել Կեդրոնական Խորհուրդի իրաւասութիւնները, մանաւանդ քաղաքական ցանկի վրայ: Եւ աւելի ապահովութեան համար կը թելադրեն այդ Խորհուրդին նախագահ ընտրել նոյնինքն նախարար Լաքոստը, ուրիշ խօսքով կառավարութեան ներկայացուցիչը:

Այս հարցերուն շուրջ համաձայնութիւնը պէտք է գոյանայ ժամ առաջ Ազգ. Ժողովին մէջ:

Նոյն ատեն արտաքին նախարար Փինօ կը ճամբորդէ Հարաւային Ամերիկա բացատրելու համար Ֆրանսական քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ մէջ, եւ Ֆրանսայի կատարած գործը երկրին բարենորոգման եւ բարգաւաճման համար:

Քանի մը շաբաթէն կը բացուի ՄԱԿի ժողովը եւ օրակարգին վրայ կայ Ալժերիոյ հարցը: Մինչ այդ Ֆրանսան պէտք է յստակ յայտնէ իր ծրագիրները այդ երկրին հանդէպ:

Այս հարցին մէջ Ֆրանսան պէտք է գիտակցի իր դերին, որպէսզի օրուան «մեծերը» տկարութիւն չտեսնեն երկրի մը մէջ, որ եւրոպական մեծ ազգ մըն է, եւ իրենք իսկ չստիպուին գրել թէ «Մեր ձախողութիւնները կուգան ո՛չ Ազատագրական Ազգ. Ճակատէն (Էֆ-Էլ-Էն) ո՛չ Պուրկիպայի օժանդակութենէն, ո՛չ Նասրի դաւադրութիւններէն, ո՛չ ՄԱԿի խմբակցութիւններէն այլ մեր անկարողութենէն: Եղերական անկարողութիւնը, նախկին մեծ ազգի մը, պատրաստելու իր ապագան» (Անտրէ Շէնըպուա, Լը Մոնտ):

Բայց Ֆրանսան ներկայ մեծ ազգ մըն է որ կարողութիւնն ունի պատրաստելու իր ապագան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲՈՂՈՔԸ

ԶԷՆՔ՝ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութիւն բողոքագիր մը յանձնեց Արեւմտեան պետութիւններուն: Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա Միջին Արեւելքի մէջ ուժ չգործածելու խորհրդային առաջարկը պիտի մերժեն, Արեւմուտքը այն կարծիքը ունի, որ սակայն Մոսկուայի նոր խաղն է՝ Միջին Արեւելքի մէջ համայնավարական թափանցումներուն ուժ տալու համար:

Խորհրդային այս առաջարկը յանձնուած էր Մոսկուա գտնուող Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն:

Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը յայտարարեց, թէ խորհրդային յուշագիրը յանձնուեցաւ այնպիսի ատեն մը՝ երբ ուշադրութիւնները կեդրոնացած են Հունգարիոյ հարցին վրայ, որ պիտի քննուի ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին. հազիւ երկու շաբաթ առաջ՝ Խ. Միութիւն կ'աշխատի ուշադրութիւնները կեդրոնացնել Միջին Արեւելքի վրայ:

Բրիտանական կիսապաշտօնական աղբիւրները կը հաստատեն, թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի պատասխանէ խորհրդային մեղադրանքներուն, շեշտը դնելով Միջին Արեւելքի մէջ կատարուած խորհրդային միջամտութեան փաստերուն վրայ. ինչպէս՝ Խ. Միութեան արբանեակներուն կողմէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Եմէնի յանձնուած պատերազմական պիտոյքները:

Պէյրութի կառավարական շրջանակները ապահով են, որ Արեւմտեան պետութիւնները պիտի մերժեն ականջ կախել խորհրդային յուշագրին:

Լիբանանեան շրջանակներուն կարծիքով, Ռուսերը գիտէին որ պիտի մերժուէր իրենց առաջարկը՝ եւ այդ քայլը առին՝ Միջին Արեւելքի մէջ դիւանագիտական իրենց գործունէութեան աւելի եւս ուժ տալու դիտաւորութեամբ. — «Խրուշչեւի» վարդապետութիւն մը հրապարակ պիտի նետեն, անկասկած, ընդդէմ՝ Այզընհաուըրի վարդապետութեան:

Եթէ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը Միացեալ Նահանգներու տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւնը շնորհէ համայնավարներու յարձակումին սպառնալիքին տակ գտնուող երկիրներուն՝ «Խրուշչեւի» վարդապետութիւնն ալ նոյնը պիտի ընէ այն երկիրներուն, որոնց ներքին գործերուն միջամուխ են եղած «աշխարհակալ պետութիւնները»:

Միւս կողմէ, Սուրիոյ Արտաքին Նախարար Սալահ Պիթար խորհրդային առաջարկին գովքը հիւսեց:

ԶԷՆՔ՝ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ

Միջին Արեւելքի երկիրներու խնդրանքին ընդառաջելով Միացեալ Նահանգներու Արտաքին եւ Պատերազմական նախարարութիւնները որոշեցին օժանդակել այդ երկիրներուն:

Այս ձեւով Միացեալ Նահանգները որոշեցին օդի ճամբով ինքնապաշտպանութեան զէնքեր ուղարկել Յորդանանի: Զինուորական օժանդակութիւն խոստացուած է Լիբանանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ:

Զէնքերն ու ռազմանիւթերը պիտի ուղարկուին օդանաւերով՝ Միացեալ Նահանգներէն շիտա՛կ Ամման: Պարզ է, որ այս օժանդակութիւնը կ'ըլլայ ի պատասխան Սուրիոյ կատարուած խորհրդային

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

«ԹԷՊԷՏԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ՝ ԲԱՅՑ ՀԱՅ ՍԻՐՏ ՈՒՆԻՄ...»

«Յառաջ»ի վարչութենէն առնելով կ'արտագրեմ հետեւեալ նամակը. —

Յարգելի տնօրէն,

Կ'ամչնամ հայերէն գրելու, որովհետեւ շատ գէշ կը գրեմ. բայց կը մտածեմ թէ աւելի լաւ է որ հայերէն գրեմ քան թէ ֆրանսերէն, այս կերպով պիտի գիտնաք թէ ինծի համար հայ լեզուն շատ թանկագին է:

Արդէն գուշակեցիք թէ հայ չեմ. թէպէտեւ ֆրանսացի՝ բայց հայ սիրտ մը ունիմ:

Երկու տարուան ընթացքին Հայերու հետ ապրեցայ, գիրենք սիրեցի եւ հայերէն քիչ մը սորվեցայ. գիտցած բաներս չուզելով մոռնալ եւ ուզելով զարգանալ՝ «Յառաջ» թերթին բաժանորդ կ'ուզեմ ըլլալ:

Abbé Joseph Recordier

Ֆրանսացի մը, որ «կ'ամչնայ» իր գիտցած հայերէնով գրելու, մինչդեռ քանի մը անննշան տառասխալներ ունէր միայն: Ճիշդ նախադասութիւններով՝ այս նամակը ուշադրութիւնս գրաւեց, նախ՝ իբրեւ հայերէն, յետոյ՝ իբրեւ հաստատում. — «Հայ լեզուն շատ թանկագին է...»:

Անշուշտ չզարմացաք զայն կարդալով, քանի որ ստորագրեալին ուշիմութիւնը ի յայտ կուգայ արդէն՝ պարզ տողերուն մէջէն:

Ֆրանսա հաստատուած եւ տուն - տեղ եղած հայ ընտանիքներուն մէջ քիչ չէ թիւը անոնց՝ որոնք հայերէն չեն խօսիր իրենց զաւակներուն հետ: Շատեր, անամօթաբար թրքերէնը կը նախընտրեն տակաւին: Ուրիշներ՝ յաճախ հատուկոտոր ֆրանսերէն մը կը գործածեն իրենց փոքրիկներուն հետ, վախնալով որ անոնք ֆրանսերէն... չսորվին եւ «փոր չկշտացնող» հայերէնով մնան միայն: Հարկ չկայ օրինակներ տալու, բաւական է ակնարկ մը նետել շրջապատին վրայ եւ արդէն մատի վրայ պիտի հաշուենք տարբեր կարծիք ունեցողները:

Ուրիշ պարագայ մըն ալ:

Մեր ուսանողները ֆրանսերէնէն զատ, ուրիշ լեզուներ ալ կը սորվին՝ իրենց պետական քննութիւններուն համար: Հայագիտական նիւղ մըն ալ կայ՝ փրոֆ. Ֆէյտիի ղեկավարութեամբ: Հարց է սակայն, թէ քանի՞ հայորդիներ կը հետեւին հայերէնի... օտարները աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն եւ հայերէն կը սորվին. կը պատահի նաեւ, որ անոնք Հայերու հանդիպին եւ փորձեն հայերէն խօսիլ՝ յուսախաբ ըլլալով... նման պարագաներու առջեւ ամօթէն կարմրող մեր տղոց թիւն ալ, դժբախտաբար, շատ չէ:

Այս է պատճառը, որ յաճախ կը ստանանք ֆրանսերէն նամակներ, հետեւեալ իմաստով. — «Հայրիկը մեռաւ... հանեցէք թերթը ղրկելէ»:

Ո՛չ միայն պարզ մարդիկը, այլ՝ անգա՛մ Ամերիկայի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Առաջնորդարանը նամակ կը գրէ. անգլերէն լեզուով:

Եթէ այսպէս շարունակուի, այնպէս կ'երեւի, թէ հայերէն թերթերը, այս ափերուն վրայ պիտի հրատարակուին... օտարներուն համար:

Ազգասէրներու, եւ յատկապէս՝ «Հայաստանասէր»ներու պատկառելի փաղանգ մը ունինք, որ ազնիւ այս արքային խօսքերն անգամ կրկնելու կը դժուարանայ. — «Թէպէտեւ ֆրանսացի՝ բայց հայ սիրտ ունիմ...»: Մանաւանդ՝ երբ իրենց հրամցուողը «թանկագին լեզու» մըն է, օտարներուն իսկ կարծիքով:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԱ

Ֆրանսայի Ընկերվարականներուն վարիչ մարմինը կուսակցութեան ազգային խորհուրդին մէջ (Սեպտեմբեր 21 - 22) քննութեան պիտի ենթարկէ անհնազանդ երեսփոխաններուն պարագան, որ անցեալ Յուլիս 19ին չէին քուէարկած ի նպաստ Ալժերիոյ արտակարգ իրաւասութեանց:

Առաջին անգամ ըլլալով այս մարզին մէջ կուսակցութեան ազգային խորհուրդը պիտի փոխարինէ վարիչ մարմինը:

× Ժընեւի մէջ, Ֆրանսայի ու Եգիպտոսի պատուիրակութիւնները ճիգ պիտի չխնայեն, որպէսզի համաձայնութիւն մը գոյանայ երկու երկիրներուն միջեւ՝ առեւտրական գործակցութեանց սկսելու համար:

Յարդ հինգ ժողովներ գումարուեցան՝ կարճ ընդհատումներով: Վեցերորդը կը գումարուի այսօր:

Ծանօթ է, որ Ֆրանսա կը պահանջէ Եգիպտոսի մէջ գրաւուած Ֆրանսական հաստատութիւններուն ազատագրումը. իսկ Եգիպտոս՝ Սուէզի գրաւման ընթացքին կրած վնասներուն հատուցումը: Երկու հարցերն ալ կարգադրուելու շուրջ հաւանականութիւններ ունին ներկայիս, երբ բարեխառն մթնոլորտ կը տիրէ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ:

× Ուաշինկթընի մէջ, այսօր կ'աւարտի վերջ կը սկսին Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլըսի եւ Փինոյի խորհրդակցութիւնները՝ Ալժերիոյ հարցին առնչութեամբ:

Քէ տ'Օրսէյի ընդհանուր քարտուղար Լուի Ժոքսն ալ այսօր կը սպասուի Ուաշինկթըն, ուր պիտի երթայ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարին յանձնելու համար Փարիզի կառավարութեան վերջին որոշումները:

× Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենան ֆրանքեւթունուզեան խորհրդակցութիւններ՝ երկու երկիրներու ներքին հարցերուն շուրջ:

Քանի մը օրէն կարդացէ՛ք մեր նոր թերթօնը՝

Ազգային անմահ վիպագիր ՐԱՖՖԻԻ

«ԿԱՅԾԵՐ»Ը

որ մեր ազատագրական պայքարի ճամբան բացաւ՝ նախ քան յեղափոխական կուսակցութեանց կազմութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ յեղափոխութիւն մը ծագեցաւ. 250 հոգիներ կառավարութեան դէմ ըմբոստանալով, կատաղի կռիւներէ վերջ քաղաքը գրաւեցին:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ մէջ յայտարարեցին, թէ խորհրդային միջ-երկրային հրթիռին ծագումը գերմանական է:

ՓԵՇԱՒԱՅԻ մէջ բրիտանական հիւպատոսարանին երեք անդամները ձերբակալուեցան, այս առիթով Լոնտոն բողոք մը ներկայացուց:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ փախչելով գրագէտ Յուերենց ապաստանեցաւ Արեւմտեան Պերլին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ իր արձակուրդը պիտի յետաձգէ՝ քննելու համար սուրիական հարցը:

ԼՈՆՏՈՆԻ Ապազինման ժողովին մէջ անհամաձայնութիւն ծագեցաւ Խ. Միութեան եւ Արեւմուտքի ներկայացուցիչներուն միջեւ՝ աշխատանքները յետաձգելէ ետք՝ վերսկսելու համար:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին նախարարութեան բանբերը Ֆրանքեւիսրայէլ գաշնակցութեան մը մասին շրջան ընող զրոյցներուն մասին խօսելով յայտնեց թէ ո՛չ մէկ հիմ ունին անոնք

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԱՆՃՈՌՆԻ ԵՒ ԽՌՊՈՏ ԵՂԱՆԱԿՈՎ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Խորհրդային «սոցիալիստական ազատ» կարգերու մէջ, արեւմտեան ըմբռնումով քննադատութիւնը — յանցանք է, չըսելու համար մահացու ոճիր։ Այս ընդհանուր օրէնքին ենթակայ են՝ բոլոր քաղաքացիները, ամենախոնարհէն սկսած մինչեւ ամենակարող իշխանաւորը :

Լաւագոյն պարագային, կարելի է քննադատաբար մեղադրել, նոյնիսկ զրպարտել այս կամ այն պաշտօնատարը, եւ առհասարակ ոեւէ մէկը, սակայն զուգընթացաբար՝ աստուածացնելու եւ երկինք բարձրացնելու օրուան վարիչ դէմքերն ու խորհրդային իրաւակարգը :

Այս պարագային ալ սակայն, քննադատողը, բացառիկ ուշիմութիւն եւ ճարպիկութիւն պիտի ունենայ, ոչ միայն ուղիղ եւ անսխալ սերտելու՝ այդ մասին իշխանութիւններու կողմէն տրուած հրահանգներն ու ցուցմունքները, այլեւ, յաջողապէս փառաբանելու իր մեծ ու փոքր իշխանաւորները :

Այս ընդհանուր կարգերուն վարժուած եւ ընտելացած Պ. Կուրտիկեանները — հաւանաբար հակառակ իրենց ներքին համոզումներուն —բանական է, որ մեր քննադատութիւններու մէջ արդար նախանձախնդրութեան եւ հայրենասիրական բարձր նկատումներու փոխարէն՝ դէշ եւ յոռի նկատումներն եւ հաշիւները կը տեսնեն միայն :

Համայնավարութեան եւ խորհրդային կարգերու մասին մեր մտածումներն եւ վերաբերմունքը՝ յստակ են եւ յայտնի բոլորին :

Մենք դէմ ենք մեր երկրին մէջ բռնադատուած կարգերուն եւ խորհրդային իշխանութիւններու վարած քաղաքականութեան :

Մենք կը հաւատանք մեր երկրի անկախութեան իրաւունքին, մեր ժողովուրդի ազատութեան, եւ հետեւաբար, չենք կրնար համակերպիլ Կրեմլինի գաղթատիրական դաժան կարգերուն։ Եւ մանաւանդ, իրենց երախտապարտ ըլլալ եւ ծնկաչոք աղաւաղել միահեծան մեծ եւ փոքր բռնաւորներու առջեւ :

Այս խորհուրդները, պատճառ չեն սակայն, թուլցնելու մեր սէրը՝ հայ հայրենիքին եւ ժողովուրդի հանդէպ, անտեսելու իր գերմարդկային ճիգերը՝ հայրենիքի վերաշինման եւ ազգային մշակոյթի զարգացման համար, եւ վերջապէս, ստորագնահատելու իր անառարկելի դերն ու կշիռը՝ Հայկ. Դատի վերջնական լուծումին մէջ :

Այս ըմբռնումներով ալ, եւ հակառակ բոլշեւիկեան ամէն կարգի զաւազիր եւ նենգ խաղերուն, մենք կառչած կը մնանք մեր հայրենիքին, միշտ աւելի եւ աւելի զօրացնելով հոգեկան միութիւնը՝ տարագիր հայ բազմութիւններու եւ բնաշխարհի մեր ժողովուրդին միջեւ :

Մեր այս կեցուածքը, անշուշտ որ, հաճելի չէ համայնավար իշխանաւորներու համար :

Անոնց՝ ուզածը տարբեր բան է :

Իրենց նպատակն է՝ հայրենիքի գաղափարը նոյնացնել խորհրդային իրաւակարգի հետ եւ Հայաստանը՝ իբրեւ անուն մը միայն՝ խորհրդային սոցիալիստական մեծ հայրենիքի հսկայածաւալ երկրամասին մէջ :

Ասկէ ալ, այն նեղամիտ եւ դռեհիկ մեկնութիւնները, որ կը տրուին մեր ամէն մէկ արտայայտութեան առթիւ :

Դաշնակցական մամուլը, մանաւորապէս վերջին տասնամեակին, բացառիկ կարեւորութեամբ կը հետեւի Խ. Հայաստանի գրական-մշակութային զարգացման ընթացքին :

Մեր գրական քննադատները, իրենց խղճամիտ վերլուծումներով եւ ուսումնասիրութիւններով, լայնօրէն կը նպաստեն գաղթաշխարհին ծանօթացնելու մեր երկրի գրական-մշակութային արտադրութիւնները :

Մեր թերթերը՝ լայնօրէն եւ կանոնաւորաբար տեղ կուտան խորհրդային գրողներուն, արտատպելով անոնց արժէքաւոր գործերը :

Միշտ նոյն ջերմ վերաբերմունքը՝ մշակութային տարբեր ճիւղերու վերաբերմամբ :

Հա՞րկ է ըսել, որ գաղթաշխարհին մէջ՝ խորհրդային գրականութեան եւ գեղարուեստական գործերու մնայուն եւ ապահով սպառողը՝ Դաշնակցական շրջանակն է, իր մամուլը եւ յարակից կազմակերպութիւնները :

Ի՞նչ բանի կը յանգին մեր այս հաստատումները. — այն բացարձակ ճշմարտութեանը թէ — Դաշնակցութիւնը կարելի բոլոր հնարաւորութիւնները ի գործ կը դնէ գաղթաշխարհի հայութեան ծանօթացնելու հայրենիքի «կուլտուրական զարգացման վերելքին» :

Այս աշխատանքը, ան՝ կը կատարէ առանց յետին նկատումներու, եւ մանաւանդ, առանց որեւէ մտավախութեան :

Այս խորհուրդները անմարսելի են Կուրտիկեաններու համար : Աւելի ճիշդը, տարբեր բան է իրենց ուզածը :

Անոնք, մեր այս աշխատանքը պիտի գնահատեն եւ «հայրենասիրական» մեծ առաքինութեան պիտի յայտարարեն, եթէ մեր գրական քննադատները, եւ ընդհանրապէս մեր մամուլը՝ հրաժարուէր քննադատելու « խորհրդային կուլտուրայի ստեղծագործութիւնները» :

Ուրիշ խօսքով, մենք պէտք էր ջատագովէինք, փառաբանէինք եւ գերգնահատէինք միայն, խորհրդային բոլոր արտադրութիւնները, առանց մատնանշելու որեւէ թերութեան :

Գաղթաշխարհի մէջ, այս դերը կը կատարեն «բրոգրեսիստ» հայ մտաւորականները, որոնք «հայրենատէրներ» են, եւ երկրպագուները Խորհրդային Հայաստանին, բայց երբեք հայ հայրենիքին՝ Հայաստանին :

Մեզմէ հեռու նման «հայրենասիրութիւն» :

Մենք պաշտամունք ունինք մեր ազգային հոյակապ մշակոյթի հանդէպ : Հայրենիքի մէջ թէ հայրենիքէն դուրս կ'ապրի եւ կը զարգանայ միշտ մեր ազգային այս անփոխարինելի հարստութիւնը :

Խարազանելով դէշն ու սխալը, եւ մատնանշելով աղաւաղող ուղղութիւնները, ոչ միայն վնասած չենք ըլլար, այլ եւ գերազանցապէս նպաստած կ'ըլլանք մեր ազգային մշակոյթի բարձրացման :

Եթէ Կուրտիկեանները վստահ են իրենց «մեծ նուաճումներուն» եւ նախանձախնդիր «կուլտուրական կապը» ամրապնդելու գաղթաշխարհի հետ, ինչո՞ւ երկաթէ կրկնակի վարագոյրներ կը քաշեն գաղթաշխարհի հայ գրականութեան դէմ :

Ինչո՞ւ գաղթաշխարհի մէջ, միայն « բրոգրեսիստ» հայ «տաղանդ»ները կը տեսնեն, անտեսելով՝ բուն տաղանդներն ու անվիճելի հեղինակութիւնները :

Այս չափով մենք կը վերջացնենք մեր ընդհանուր մտածումները՝ Պ. Ստ. Կուրտիկեանի « ինչո՞ւ են պարոնայք դաշնակները վախենում կուլտուրական կապից» յօդուածի առթիւ :

Մենք անդրադարձանք մէկ քանի արտայայտութիւններու միայն : Գրական քննադատներուն կը մնայ՝ հանգամանօրէն պատասխանելու պարտականութիւնը :

Մ. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՐԱՄ ՏԻՒՉԵԱՆ

Արամ Տիւչեան, շատերուն համար թերեւս անծանօթ անուն մը, ու թերեւս դժուար ըլլայ բացատրել բոլորին, ծանրութիւնը այն հարուածին, որ անողոք ճակատագիրը կը հասցնէ այսքան անսպասելիօրէն Իրաքի հայութեան եւ Դաշնակցական ընտանիքին։ Մարդիկ կ'ապրին իրենց անձնական եւ հաւաքական, ազգային կեանքը օրը օրին, առանց մտածելու անգամ կեանքի ընթացքին մասին, այդ կեանքի որդեգրած հոսանքին մասին։ Ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս է որ ազգային հասարակական շէնքը ունի իր այս կառոյցը, ուրկէ՞ կուգայ կրանիթեայ ամրութիւնը անոր հիմերուն, եւ ի՞նչ դեր կը խաղան կառոյցի պահպանման մէջ անհատները. այս հարցումները ամէն օր չեն տրուիր, ամէն մարդու կողմէ չեն տրուիր, որով պատասխանները կը մնան մութին մէջ, մինչեւ անողոք մահը գայ գտնել մէկը շէնքի ճարտարապետներէն, մէկը հիմնաքարերէն, ու շէնքն ու բնակիչները զգան ցնցումը շէնքի հիմերուն :

Անոնցմէ էր ընկեր Արամ Տիւչեանը, որ երեսուն տարիէն աւելի է համեստութեան լռութեամբը զրահուած, անտրտունջ տարաւ իր ուսերուն վրայ ծանր բեռը՝ իրաքահայ գաղութի ազգային կեանքի, եւ դաշնակցական ընտանիքի հաւասարակշռութեան պահպանման եւ հիմքերու ամրապնդման :

Ծնած Պարտիզակ, կ'ենթադրենք 64 տարի առաջ, իր ուսումը Պարտիզակի ազգային վարժարանին մէջ ստանալէ ետք անցած է Պոլիս, ուր աւարտած է դեղագործական համալսարանը : Օսմանեան բանակին մէջ ծառայած է որպէս դեղագործ ու զինադադարին, ազատատենչ Հայու ներքին մղումովը անցած է Հայաստան : 1921ին, Փետրուարեան ապստամբութենէն ետք, արտագաղթող ժողովուրդին ու մտաւորականութեան հետ կ'անցնի Պարսկաստան, ապա Իրաք :

Իր կեանքի վերջին երեսուն տարիները ամբողջութեամբ նուիրուած էին Իրաքի հայութեան ազգային հասարակական գործերուն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Իր մէջ լաւագոյն ձեւով միաձուլուած էին պայքարող Դաշնակցականը եւ նոյն ատեն, կառուցող շէնքին հիմերը ամուր պահպանելու համար, հաւասարակշռութիւնը պահող ուժը :

Իրաքահայ ժողովուրդի ազգային սահմանադրական իրաւունքները ձեռք բերելու համար մղած պայքարին մէջ, Արամ Տիւչեան առաջին գծերուն վրայ էր, իր պատասխանատու ղեկավարի դերը լրիւ արժեցնելով, մինչեւ ձերբակալութիւն, մինչեւ բանտարկութիւն ու դատավարութիւն, ուր Իրաքի արդարադատ ատեանները անպարտութեան վճիռ կ'արձակէին իր եւ իր հետ ձերբակալուած բոլոր դաշնակցականներուն համար :

Առաջաւոր գծերուն վրայ եղաւ ան միշտ, թէ ազգային կեանքէն ներս, թէ Դաշնակցական ընտանիքին մէջ։ Անդամ ազգային ընդհանուր ժողովին, յաճախ ատենապետ նոյն ժողովին, անդամ ազգ. քաղաքական ժողովին, ուսումնական խորհուրդներուն, դրեթէ չարունակ պատասխանատու ղեկավարի դիրքին վրայ էր, ինչ կը վերաբերի իր պաշտած կուսակցութեան, երկու անգամ մասնակցած Հ. Յ. Դ.եան ընդհանուր ժողովներուն, ընկեր Արամ Տիւչեան այդ բոլոր պաշտօնները տարաւ միշտ, որպէս իր ժողովուրդին, իր կուսակցութեան խոնարհ մէկ մանիկը, որուն ուսերուն կեանքը դրած է ծանր բեռ մը, որմէ խուսափելու, ու միայն անձնական կեանքով ապրելու իրաւունքը չէր տար ինքնիրեն :

Անոնք որոնք ճանչցած են զինքը ազգային կամ կուսակցական փոթորկալից ժողովներուն մէջ, անոնք կրնան վկայել, որ ոչ մէկ անգամ ան չփորձեց իր անձնական բարոյական ուժը, ծանրութիւնը նետել

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

« Գրողներ պակսած են միշտ հայ թատերաբեմին համար, — ասում է Զօհրապը,— ինչպէս հանդիսատեսները պակսած էին արդէն անոր սրահէն եւ օթեակներէն :

Եւ վերջ ի վերջոյ այս թատրոնին ձեւն ու տարազը, Փրանսական բարբառը, « Աու, պարոն կոմս», «Ոչ, տիկին մարքիզուհի» խօսակցութիւնը յիմարական, խոլ, ցնցուն քրքիջ մը արձակել տուած էր հազուագիւտ հանդիսականներուն, որոնք՝ թատրոնէն մեկնելով՝ մէյ մըն ալ հոն չէին վերադարձած »:

Զօհրապի համոզմամբ թատրոնն այն ժամանակ կարող էր կատարել դպրոցի դեր, երբ արտացոլէր իրական եւ առաւելապէս ժամանակակից կեանքը, յատկապէս տուեալ հասարակութեան կեանքը : Այս խնդիրը Զօհրապն արծարծում է նոյն 1892ին գրած մի այլ յօդուածում («Թատրոն»), որն ունի գլխաւորապէս տեսական բնոյթ :

« Կեանքի անկայուն ու յեղյեղուկ երեւոյթները՝ աչքի առջեւ իրենց յարատեւ ներկայութեամբը՝ հասարակ ու անկարեւոր կը դառնան գրքի մը չարունակուող ու լեցուն էջերուն պէս, եւ թատրոնն է, որ կենալու նշան կուտայ, յատուկ ուշադրութեամբ դիտելու հարկը կը զգացնէ սա կամ ան տիպարը, որուն փողոցը հանդիպած ենք շատ հեղ, առանց գլուխնիս դարձնելու :

Եւ այդ պատկերին առջեւ խորհրդածելու պարտաւորուած՝ հարկ չէր ըլլար դառնալ մեր անձին վրայ, մեր սրտին վրայ, իբրեւ թէ անոնք ալ մատնանիշ եղած ըլլային, եւ թատերաբեմին վրայ ի տես բերուած անձին մօտէն կամ հեռուէն մեր նմանութիւնը խոստովանիլ ».— գրում է Զօհրապն այդ յօդուածում եւ աւելացնում. «Այս ըմբռնումով, թատրոնի բարոյացուցիչ հանգամանքին բարձրութեանը ոչ մէկ արուեստ կրնայ հաւասարիլ : Բուն իսկ կեանքն է ան, ապրուածը, իրականը եւ ոչ թէ գրուած, երգուած կամ նկարուած կեանքը : Հոգեբանական կրկներեւոյթն է. հարազատ երկուորեակներուն վրայ իմաստասէրը կամ բարոյախօսը իր ամէն փորձերը կրնայ կատարել, ամէն միքրոպները սնուցանել, հետեւութիւններ երեւան հանել, տեսակ մը փաստէօրեան աշխատանոց, որուն մէջ ուսումնասիրութիւններն ու քննութիւնները կ'ըլլան ոչ թէ բնախօսական տեսակէտով նըման արարածի մը, այլ նոյնիսկ մարդ էակին վրայ : Եւ հոն հասարակութիւնը ... ներկայ է անձամբ, իր աչքով կը հետեւի տեսարանին յառաջ բերած ախտաբանական երեւոյթներուն, վախճանին ու դարմանի միջոցներուն »:

Ինչո՞ւ է՝ Զօհրապը գրուած, երգուած կամ նկարուած կեանքի եւ թատրոնի ներկայացրած կեանքի միջեւ զանազանութիւն դնում եւ վերջինիս ներկայացրածը համարում բուն կեանք, ապրուածը, իրականը : Մեր կարծիքով, Զօհրապը նկատի ունի թատրոնը իբրեւ համադրական արուեստ իր բոլոր առաւելութիւններով, նկատի ունի այն հանգամանքը, որ գրական երկը բեմում ձեռք է բերում իրական լինելու պատրանքի լրացուցիչ հնարաւորութիւններ, որով եւ դառնում է իրական կեանք՝ Զօհրապեան դեղագիտական տերմինով՝ հոգեբանական կրկներեւոյթ, իսկ պիէսից բեմ փոխադրուած կերպարը, շնորհիւ դերասանական արուեստի, իբրեւ կենդանի մարդ՝ իրական մարդու հարազատ երկուորեակը : Գրականութիւնը, երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը («գրուած, երգուած կամ նկարուած կեանքը») յաճախ կարիք ունեն մեկնաբանուելու լայն հասարակութեան համար, իսկ թատերագրի պատկերած կեանքը թատրոնում «մեկնաբանւում է» կենդանի օրինակով, ուստի եւ հանդիսատեսը բեմում տեսնում է բուն կեանքը, ապրուածը, իրականը :

Շատ աւելի կարեւոր է այն հանգամանքը, որ ըստ Զօհրապի, թատրոնն այն վայրն է, ուր պէտք է ուսումնասիրուեն, յայտնաբերուեն ու զննուեն հասարակութեան հիւանդութիւնները եւ դարմանուեն: Ուրեմն, ոչ թէ կեանքի արտացոլում ընդհանրապէս, կեանքի կրաւորական, փաստագրական վերարտադրութիւն, այլ կեանքի այնպիսի արտացոլում, ուր քննւում է մարդը իրականութեան երեւոյթների մէջ, ցոյց են տրւում հասարակութեան սոցիալական ու բարոյական ախտերը եւ դրանք վերացնելու միջոցները : Նշանակում է՝ Զօհրապը ընդունում է գրականութեան եւ արուեստի հասարակական վերափոխիչ դերը, ընդունում է գրողի գործօն միջամտութեան իրաւունքը կեանքի երեւոյթների մէջ :

Կարո՞ղ էին արդեօք թարգմանական պիէսները կատարել այն դերը, որի մասին խօսում է Զօհրապը, երբ ամէն հասարակութիւն ունի իրեն յատուկ ախտերն ու պակասութիւնները : Պարզ է, որ չէին կարող : Ահա այս հանգամանքի ըմբռնումով է, որ Զօհրապը արեւմտահայ թատրոնի վերականգնման եւ զարգացման կարեւորագոյն գործօններից մէկն է համարում գրականութեան եւ թատրոնի սերտ կապը եւ կոչ է անում դերասաններին «այսուհետեւ զոնէ մեր երիտասարդ գրականութեան հետ (նկատի ունի ութսունական թուերի ռէալիստական գրականութիւնը) հաստատել խնամութիւնը, զոր երբեք խզելու չէին » : «Մեր գրողներուն կ'իյնայ առաջին անգամ իրենց մօտենալ թատերական ասպարէզին, նոյնիսկ թատերաբեմին :

ՄԻՆԱՍ ՀԻՒՍԵԱՆ

(Սովետ. Արուեստ) (2)

կշիռքին մէջ, յանուն այդ ուժին հակեցնելու համար տեսակէտները այս կամ այն կողմը, ու մենք գիտէինք, գիտէր եւ ինքը որ եթէ ուզէր, կրնար իր ծանրութեամբը կշիռքին թաթը տեղէն շարժել. սակայն կը մերժէր ատիկա, ու գաղափարները, սկզբունքները, կանոնագրի եւ սահմանադրական օրէնքի ծանրութիւնները միայն կը նետէր կշիռքին մէջ:

Գիտակցելով հայ ժողովուրդի բարոյական գոյութեան սպառնացող վտանգին, նախաձեռնողը եղաւ «Գոյամարտ» շաբաթաթերթի հրատարակութեան, որուն պատասխանատու տնօրէնն էր ինք եւ որուն վերահրատարակումին համար դիմում կը կատարէր դէպի Պոլիս ու Հռոմ մեկնումի նախօրեակին: Նոյն մտահոգութիւններէն մղուած 1948ին կը նախաձեռնէր հայ ուսանողները քով քովի բերելու, իրար շաղախելու, հայ շունչով ու ազգային գաղափարաբանութեամբ թրծելու առաջադրանքներուն ու կը յաջողէր հիմը դնել Ուսանողական Միութեան:

Գրեթէ ամիս մը առաջ կը մեկնէր արձակուրդով, հանգստանալու համար: Սակայն ճակատագիրը կ'ընէր այնպէս որ 26 Օգոստոսին Հռոմի մէջ սրտի տագնապ մը կը զգետնէր զինք ու Օգոստոս 28ին կը փակէր իր աչքերը շրջապատուած իր ընտանիքով, սակայն հեռու իր ժողովուրդէն, հեռու իր ընկերներէն, որոնց աչքերուն մէջ արցունքը կը ժայթքէր երբ անսպասելի գոյժը կը հաղորդուէր իրենց եւ որոնց ցաւը կը կրկնապատկուէր երբ կը զգային որ պիտի չկարենային յարգանքի վերջին տուրքը տալ իրենց սիրելի ընկերոջ: Գիտենք որ պիտի ցանկար Տիւղեանը իր աչքերը փակել իր սիրելի ընկերներով շրջապատուած, գիտենք, որ թէեւ իր ողջութեան կը խորշէր միայն իր անձին ուղղուած գովասանքէն կամ գնահատանքէն, սակայն պիտի սիրէր մահէն ետք լսել Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդին խօսքը իր մասին՝ գիտնալու համար միայն թէ արդեօք լաւ ծառայա՞ծ էր իր ժողովուրդին եւ կուսակցութեան:

Այո՛ Տիւղեան լաւ ծառայեցիր քու ժողովուրդիդ եւ կուսակցութեանդ: Հանգիստ կրնաս փակել աչքերդ, թէկուզ եւ օտար հողի մէջ, թէկուզ եւ հեռու ժողովուրդէդ ու ընկերներէդ: Հանգիստ փակէ աչքերդ. ժողովուրդը ու կուսակցութիւնը չեն թողուր մարմինդ այդտեղ:

Բժ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՇԻՒ

ՀԱՅՐԸ.— Օննիկ, տասը ղրուշ ունէիր, ես ալ տասը տուի. հիմա ի՞նչ ունիս:

ՕՆՆԻԿ.— 25 ղրուշ:

ՀԱՅՐԸ.— Լաւ մտածէ,

ՕՆՆԻԿ.— Լաւ մտածեցի. որովհետեւ հինգ ղրուշ ալ մեծ հայրիկը տուաւ...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՒԱԶԱԿԱԽՈՒՄԲ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԵԼԱՒ

●

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան»ի Օգոստոս 22ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ յօդուածը.—

Երեւանի Գերագոյն Ատեանը վերջերս քննութեան ենթարկեց մարդասպաններու խմբակի մը պարագան: Դատուեցան հետեւեալ աւազակները.— Ժորա Ռաֆայէլեան, Էդ. Քալեան, Վահրամ Յովհաննիսեան, Իլլիչ Գէորգեան, Մելքոն Գասպարեան եւ Նուրիտտին Ռասուլով:

Նախաքննութեան եւ դատաքննութեան ժամանակ պարզուեցաւ, որ խմբակի անդամներուն մէկ մասը նախապէս դատարանի առջեւ հանուած են՝ զանազան յանցանքներով: Խմբակին պարագլուխն է Ժ. Ռաֆայէլեան, որ եօթը անգամ դատավարութեան է ենթարկուած՝ քաղաքացիներու սեփականութիւնները կողոպտելու, աւազակութեան եւ այլ յանցանքներով: Է. Քալեան 1950ին դատապարտուած էր արդէն պետական հաստատութիւններու վրայ աւազակային յարձակումներ գործելու յանցանքով:

Ներման արժանանալով՝ չարագործները արձակուած են բանտէն եւ հանրօգուտ աշխատանքները արհամարհելով՝ կազմած աւազակախումբ մը, Երեւանի մէջ շարք մը ծանր յանցանքներ գործելով:

1955 Նոյեմբեր 4ին՝ գողցած են ինքնաշարժ մը եւ մեկնած անյայտ ուղղութեամբ: Յաջորդ գիշերը վերադառնալով Երեւան, յարձակում գործած են խանութի մը վրայ՝ սպաննելով Վ. Գէորգեանը եւ կողոպտելով 93 հազար ռուբլի արժողութեամբ ապրանքներ (այս խմբակին մաս կը կազմէին Ռաֆայէլեան, Քալեան եւ Աթանասեան):

Իրենց հետքը կորսնցնելու համար աւազակները մեկնած են Երեւանէն: Ժամանակ մը վերջ Ռաֆայէլեան կը վերադառնայ Հայաստան եւ կը հաստատուի Դիլիջան: Ամիս մը վերջ կրկին յանցանք կը գործէ եւ փախուստ կը դիմէ:

Շատ ժամանակ չանցած՝ աւազակները կրկին կը հաւաքուին Երեւան եւ իրենց խմբակին մէջ կ'առնեն Վ. Յովհաննիսեանը, Մ. Գասպարեանն ու Ռասուլովը՝ իր սեփական ինքնաշարժով, 1957 Յունուար 31ին, ատրճանակներով զինուած կը փորձեն կողոպտել գործարան մը, այդ միջոցին երկու շրջուն ոստիկաններ կը նկատեն կասկածելի անձնաւորութիւնները եւ կը մօտենան անոնց: Աւազակները կրակ կը բանան, տեղի կ'ունենայ փոխադարձ հրացանաձգութիւն, որուն հետեւանքով ոստիկաններէն մէկը ծանրօրէն կը վիրաւորուի: Անմիջապէս օգնական ուժեր կը հասնին դէպքին վայրը եւ կը յաջողին ձերբակալել Ռասուլովը, գրաւելով անոր կառքը: Յաջորդ օրը քաղաքի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ կը յայտնաբերուի Գասպարեանը, որ վիրաւորուած էր հրացանաձգութեան միջոցին:

Աւազակապետ Ռաֆայէլեանը տեսնելով որ նեղ դրութեան մատնուած է եւ կը հետապնդուի, կ'որոշէ ոստիկանապետներու հաշիւը մաքրել: Առաջին առթիւ կը հեռաձայնէ ոստիկանապետներէն մէկուն բնակարանը եւ կը խնդրէ որ զինքը ընդունի. կը մերժուի: Ռաֆայէլեան զայրացած եւ զինուած զոյգ ատրճանակներով՝ կ'երթայ անոր բնակարանը: Այն պահուն երբ տեռորի նպատակով դարանակալ կը սպասէր սանդուխի մը տակ՝ ուրիշ ոստիկան մը կուգայ: Ռաֆայէլեան կրակ կը բանայ եւ փախուստ կը դիմէ եւ նոյն գիշերը կը ձերբակալուի իր սիրուհիին բնակարանին մէջ: Կը գրաւուին զոյգ ատրճանակները:

Գերագոյն Ատեանը հաստատելով չարագործներու մարդասպանական արարքները՝ Ռաֆայէլեանն ու Քալեանը դատապարտած է գնդակահարման եւ միւսները՝ 25 տարուան արգելափակման:

Վերաքննելով Քալեանի պարագան, Գերագոյն Ատեանը մահապատիժը փոխած է 25 տարուան բանտարկութեան՝ ուղղիչ աշխատանքի ճամբարներուն մէջ:

Ժորա Ռաֆայէլեան գնդակահարուած է:

×

ՕՐԻՆԱԳԾԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի մէջ մարդասպանութիւնները հետզհետէ կ'աւելնան: Պատկան իշխանութիւններն ու քաղաքացիները լրջօրէն սկսած են մտահոգուիլ: Այս առթիւ, հայկական Գերագոյն Խորհուրդի Օրէնսդրական յանձնաժողովին մշակած օրէնքին նախագիծը՝ ընկերային ապահովութիւնը վտանգող տարրերուն դէմ, համաժողովրդական քննարկման դրուած է: Ժողովուրդը կը պահանջէ որ խիստ պատիժներ նախատեսուին նման տարրերուն դէմ, ինչ որ ցարդ անբաւարար է:

Օրինագիծը մօտ ատենէն փոփոխման պիտի ենթարկուի՝ հասարակութեան հաւանութեամբ:

×

Սուրիական Խորհրդարանական պատուիրակութիւնը, որ վերջերս Խ. Միութիւն այցելեց, քանի մը օրուան համար հիւրը եղած է Հայաստանի կառավարութեան: Սուրիացիները այցելած են տեսարժան վայրեր եւ յատկապէս Սեւան, ուր աչքէ անցուցած են արդիական ջրաէլեկտրակայանը: Խորհրդարան. պատուիրակութեան անդամները կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած եւ լաւ տպաւորութեամբ մեկնած են Հայաստանէն:

ԽՂՃԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ.— Տօքթոր, փտած ակռայիս հետ՝ ողջ ակռան ալ քաշեցիք:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ.— Հոգ մի ըներ, միայն փտած ակռային դրամը կ'առնեմ...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Նայրոպիէն կը գրեն 23 Օգոստոս թըւականով «Ազդակ»ին.—

Քենիայի մայրաքաղաք Նայրոպիի մէջ կ'ապրին շուրջ տասը տնուոր Հայեր: Ասոնց մեծ մասը ասկէ 20 - 25 տարի առաջ Ատիս – Ապապայէն գացած ու հաստատուած է հոն, իսկ քանի մը ընտանիք ալ՝ Եգիպտոսէն եւ Սուտանէն: Բոլորն ալ գիրքի տէր եւ բարեկեցիկ են: Կան նաեւ մէկ քանի հարուստներ եւ կարեւոր պաշտօնի տիրացածներ:

Պ. Երուանդ Սաաթճեան Թիքա կոչուած արուարձանին մէջ ունի մեծ պանդոկ մը եւ կարեւոր հարստութեան մը տէր է: Յարութիւն Թովմասեան, Նայրոպիի մէջ ունի պանդոկ մը եւ ճաշարան մը: Մովսէս Հինտոյեան եւ իր քեռայրը Վահրամ Խըրըրեան ունին լուացարանի մեծ գործարան մը քաղաքէն դուրս եւ Նայրոպիի մէջ ալ ունին երեք մասնաճիւղեր, ուր լուացքի գործարանէն եկած զգեստները մաքրուած եւ արդուկուած վիճակի մէջ կը յանձնուին յաճախորդներուն:

Տրդատ Թըգըրեան տնօրէնն է ֆրանսական «Սիմքա» ինքնաշարժի մեծ ընկերութեան Արեւելեան Ափրիկէի միակ մասնաճիւղին:

Յակոբ եւ Պերճ Սիմոնեան եղբայրներ ունին ինքնաշարժի նորոգութեան կառատուն մը (կարաժ):

Տիկին Արեւանոյշ Պիլինկըմ (ծնեալ Օր. Արեւանոյշ Գալուստեան, (պարսկահայ), իր անգլիացի հարիւրապետ ամուսնոյն հետ տէրն է սեփական ագարակի մը եւ կը զբաղի սուրճի առեւտուրով: Այս ազնիւ եւ զարգացած Հայուհին 1955ի վերջերը դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր միակ մանչ զաւակը քսան տարեկան Տօնալտը, որ զոհն եղաւ Մաու Մաու շարժումին:

Յովսէփ Թըգըրեան, ուսուցիչ եւ բանաստեղծ, Նայրոպիի մէջ ունի իր գրասենեակը, ուր անգլերէն ֆրանսերէն եւ արաբերէն մասնաւոր դասեր կուտայ օտարներու: Երկու տարի առաջ Սուտանէն գաղթած է հոս:

Տիկին Մարի Պէյթս (ծնեալ Տանապետեան), կարեւոր պաշտօն մը ունի Նայրոպիի անգլիական Գաղթականական Օֆիսին մէջ:

Ծորճ Օտապաշեան ունի իր սեփական ագարակը Կիլկիլ գիւղաքաղաքին մօտ:

Գոգօ Հինտոյեան՝ անգլիական Օդանաւային ընկերութեան մէջ մեքենագէտ:

160 ՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ԿԱՆ ԻՒԶՊԷԿԻՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԲԱՅՑ ՈՉ ԴՊՐՈՑ ՈՒՆԻՆ ԵՒ ՈՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այսօր Իւզպէկիստանի ամէնէն մեծ քաղաքին՝ Թաշքենտի մէջ 45.000 Հայեր կը բնակին: Հայեր կը գտնուին նաեւ Անդիժանի, Խոքանդի, Զարդթոժի եւ Մերվի մէջ: Թիւրքմէնիստանի մէջ կ'ապրին մօտ 125 հազար Հայեր:

35 Տարի առաջ, վերոյիշեալ բոլոր քաղաքները ունեցած են հայ դպրոց եւ Հայոց եկեղեցի: Թաշքենտ դեռ 15 տարի առաջ քահանայ ունեցած է որ մկրտութիւն կ'ընէ եղեր տուներու մէջ: Հիմա ոչ եկեղեցի ոչ դպրոց մնացած է: Նոր սերունդը հայերէն չի գիտեր, իսկ այն Հայերը որոնք տակաւին կրօնքի սէրն ու պաշտամունքը ունին, Ռուսերուն եկեղեցին կը յաճախեն:

ՍԻՐՈՅ ՀՐԱՇՔԸ

●

(ԱՂՈՒԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Հրամայեց ծառաներին աւելի խիստ հսկողութեան ենթարկել նրան եւ աւելի ամուր երկաթներով ամրացնել պալատի դռները:

Շատ լաց եղաւ աղջիկը, բայց ոչինչ անել չկարողացաւ: Եւ այսպէս, վշտի, տխրութեան եւ սպասումի մէջ անցկացրեց երկու տարի:

Մի անգամ Շահօն բարձրացաւ հին ուռենու վրայ տեսնելու համար, թէ ո՞ւր է թաքնուել իր սիրահարը: Նա կամաց-կամաց վեր ելաւ մինչեւ ամենաբարձր ճիւղերը եւ, յանկարծ, նրա աչքերի առջեւ բացուեց մի հրաշալի տեսարան, հեռուն, որքան աչքը կարող էր տեսնել տարածւում էր մի հովիտ, որի սահմանը ծածկուած էր կապոյտ ծխի մէջ: Իսկ աւելի հեռուն վեր էին բարձրանում հսկայական լեռներ, որոնց գագաթները ձիւնով էին պատած: Գլուխները դէպի ծագող արեւը դարձրած՝ հպարտօրէն քայլում էին ուղտերը: Երկար նայեց նա քարաւանների ետեւից, տխրօրէն մտածելով, թէ կարող է պատահել, որ քարաւաններից մէկն ու մէկը կը նկատի իրեն: Բայց ի զուր...

Յուսահատ իջաւ ծառից արցունքոտ աչքերով: Բայց նրա սպասուհիների մէջ կար մի բարի աղջիկ, որ տխրեց տեսնելով իր տիրուհու անհանգստութիւնը: Այս սպասուհին յայտնի էր իր անուշ ձայնով: Եւ սկսեց երգել Շահօյի համար.

Վարդերը նորից կը ծաղկեն գարնան,
Արտասուքները — կը ցամքեն գարնան,
Ողջ բնութիւնը կ'արթննայ գարնան
Ու քո սիրունը ետ կը գայ գարնան:

Շահօն պատասխանեց նրան.

Զափազանց շուտ է թռչում ամառը,
Վարդը խամրում է թափւում տերեւը,
Ձմրան պաղ շնչից ողջ կեանքն է մեռնում,
Միայն արցունքը այտից չի չորնում:
Ինչո՞ւ, ուրեմն, տխրել ու յուզուել.
Լա՛ւ է անարցունք արեւն ընդունել:

Այն ժամանակ աղջիկը ժպտաց ու պատասխանեց իր տիրուհուն.

Դարձեալ նոր գարուն կը գայ յետ ձմրան,
Քեզ այրող արցունքն կը ցամքեցնի նա,
Հաւատա՛, սիրածդ կը դառնայ գարնան,
Նոր երջանկութեամբ սիրտդ կը բանայ:

Եւ Շահօն հաւատաց իր սպասուհուն ու հանգստացաւ մի քիչ: Այժմ նա նորից սկսեց համբերութեամբ սպասել իր սիրահարին:

Դիլիան արդէն երրորդ տարին էր նստած ամենակարող Ակբարի բանտում եւ մինչեւ նրա գլխատման ժամը մի քանի ամիսներ էին մնացել ընդամէնը:

Նրա հետ միասին բանտարկուած էր նաեւ մի ծեր մալեանգ, Կանդահար քաղաքից: Դիլիան բարեկամացել էր նրա հետ:

Հասաւ այն օրը, որ մալեանգին արձակեցին բանտից եւ նա ուրախութիւնից հարբած՝ գնաց իր հայրենիքը: Նրա միջոցով Դիլիան մի նամակ ուղարկեց Շահօյին:

Մալեանգը չհասած Կանդահարին, փնտռեց Շահօյի պալատը, եւ պատռոտած շորեր հագած՝ բախեց նրա պալատի դուռը եւ ողորմութիւն խնդրեց: Դուռը բացին, սպասուհին հարցրեց.

— Ո՞վ ես դու, ճամբորդ եւ ի՞նչ ես ուզում:

Մալեանգը նայելով շուրջը, աննկատելի կերպով նրան տուաւ նամակը:

— Տուր Շահօյին, — ասաց, այս նամակը Դիլիայից է:

Սպասուհին ուրախացած վազեց Շահօյի մօտ: Տիրուհին հրամայեց շնորհակալութիւն յայտնել մալեանգին եւ փող նուէր տալ իրեն: Բայց կարդալով նամակը, սկսեց աղի արցունքներ թափել: Ահա թէ ի՞նչ էր ասում նամակը.

«Սիրելի Շահօ, ես հիւծւում եմ Ակբարի (Թագաւորի) բանտում: Մէկ ամիս ու կէս է մնացել իմ գլխատմանս օրուան: Ես մտածեցի երջանկութեան մասին, իմ ու քո երջանկութեան համար: Բայց ահա ինչ պատահեց: Ներիր ինձ սիրելիս, եւ իմացիր որ իմ վերջին մտածմունքս դու կը լինես»:

Իր խնդիրքն ուղղելով Ամենակարող Ալլահին՝ մի նամակ գրեց եղբօրը, Ամիրին, որ թագաւորում էր մեռած խանի տեղ:

«Եղբայր, աղաչում եմ, արձակիր ինձ այս բանտից, այլեւս ուժ չունեմ այստեղ նստելու»:

Սրան Ամիրը պատասխանեց.

«Ես չեմ կարող խախտել մեր սիրելի հօր կտակը»:

Այն ժամանակ նա բոլորին յայտնեց, թէ կը սպանի իրեն, եթէ Ամիրը բաց չի թողնի նրան պալատից: Ամիրը շատ էր սիրում Շահօյին, չնայած նա իր խորթ քոյրն էր: Եւ որոշեց արձակել նրան:

Շահօն գնաց Ամիրի մօտ, ընկաւ նրա ոտքերը եւ սկսեց աղաչել, որ ուղարկի իրեն Հնդկաստան: Բայց Ամիրը մերժեց:

(Շար. - 3)

օժանդակութեան :

Օգնութիւններով զէնքեր ուղարկելու պարագան յայտնեց նաեւ Լոյ Հէնտերսըն, որ Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձաւ Ամերիկա :

Հէնտերսըն առաջարկեց որ Յորդանանի համար որոշուած զինուորական օժանդակութիւնը աւելնայ եւ ցուցական բնոյթ կրէ :

Յարդ, ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնները կ'ըլլային գաղտնի պայմաններու մէջ : Սակայն բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը յայտարարեց.— մենք կ'ուզենք, որ մարդիկ գիտնան թէ կը պաշտպանենք Միջին Արեւելքի մեր բարեկամները : Յառաջիկայ օդային կամուրջը՝ Ամման, մէկն է այն միջոցներէն, որոնք կը բացատրեն մեր օժանդակութիւնը՝ Յորդանանի :

Պաշտօնական աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ 35 - 40 «Փաթօն» տիպի պատերազմական կառքեր պիտի յանձնուին Յորդանանի. ասիկա մաս կը կազմէ տասը միլիոն տոլարի օգնութեան ծրագրին :

× Լոնտոնի «Թայմզ»ին համաձայն Ֆրանսա Լիբանանին յանձնած է հրետանիներ : Անգլիական թերթը կ'ըսէ թէ 7 - 8 հազարի հասնող լիբանանեան բանակը հրետանիներ չունէր :

Փարիզի Արտաքին Նախարարութիւնը հաստատեց այս լուրը :

× Գահիրէի «Ալ Կումհուրիա» թերթը Պէյրութէն առնելով լուրը, կը յայտարարէ թէ կարգ մը շրջանակներ կը մտածեն Յորդանանի Հիւսէյն արքան գահէն վար առնել եւ անոր տեղը բարձրացնել իր փոքր եղբայրը՝ Մոհամմէտ :

Այլ զրոյցներու համաձայն, Յորդանան պիտի յարի Պաղտատի Ուխտին եւ ընդունի Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՄԷՆԻ...

Ուաշինկթընի մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն, ամերիկեան գաղտնի առաքելութիւն մը շաբաթէ մը ի վեր կը գտնուի Եմէնի մէջ, ուր կ'ուսումնասիրէ այդ կառավարութեան օգնելու կարելիութիւնները :

Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքով, Եմէն խորհրդային թափանցումի գլխաւոր նպատակակէտներէն մէկն է : Այս առիթով պատրաստուած է երկիրներու ցանկ մը՝ որուն համաձայն ամերիկեան օժանդակութիւններ կրնան ըլլալ :

Եմէնի ամերիկեան պատուիրակութեան առաջնորդն է Ուայնս, որ օտար երկիրներու օգնութեան Միջին Արեւելքի բաժանմունքին տնօրէնն է :

Պատուիրակութիւնը լիազօրուած է բանակցութիւններ վարելու այն բոլոր օժանդակութեանց վրայ, որոնց կարիքը ունի Եմէնի կառավարութիւնը : Վերջնական որոշում մը պիտի տրուի Արտաքին նախարարութեան կողմէ :

Հրաւէրը՝ որ եղած է Եմէնի կողմէ, անակնկալի բերած է Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը, որովհետեւ ցարդ կարելի չէր մտածել, թէ Եմէն լաւ ընդունելութիւն մը կրնայ ցոյց տալ Այզընհաուըրի վարդապետութեան :

Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Սէուտ թագաւորը զգալի ազդեցութիւն մը բանեցուցած է Եմէնի վրայ, որ համակրանք ցոյց տայ Միջին Արեւելքի ամերիկեան քաղաքականութեան :

Անկախ ասկէ, Ամերիկա կը մտածէ օժանդակութիւններ ընել նաեւ Սուտանի : Եմէնի մէջ գտնուող ամերիկեան առաքելութիւնը պիտի հանդիպի նաեւ Խարթում, տնտեսական օգնութեան մը կարելիութիւնները ուսումնասիրելու համար :

Քաղաքական շրջանակներու համաձայն՝ Եմէն ընդունելով ամերիկեան օժանդակութիւնը, ի յայտ պիտի գայ Միացեալ Նահանգներու դիւանագիտութեան յաջողութիւնը :

Տնտեսական օգնութիւնը կրնայ ըլլալ երկու միլիոն տոլար՝ առաջին տարուան համար : Եմէն զինուորական օժանդակութիւն պիտի չստանայ եւ Միացեալ Նահանգներ պիտի չառաջարկեն որ ան գործակցի իրենց՝ պաշտպանողական մարզին մէջ :

Գահիրէի մօտ Եմէնի դեսպանը յայտարարեց, թէ կ'անգիտանայ ամերիկեան պատուիրակութեան մը ներկայութիւնը՝ իր երկրին մէջ : Կը կարծէ թէ սուտ լուր մըն է ասիկա ...

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն Մալեզիա պիտի ընդունուի ՄԱԿի մէջ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի դպրոցը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Լեւոն Գայթանճեանէ (Մարսէյլ) 10.000 Փր., էջս լէ Պէնի դաշտահանդէսին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Սալլապաշեան եւ Պօյաճեան ընտանիքը կուգան ծանուցանել, որ այս կիրակի Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, նորոգ հանգուցեալ Տիկին Թուփիկ Սալլապաշեանի (ծնեալ Պօյաճեան) հոգւոյն եւ յիշատակին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Այքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լողանք (Տօքթ. Աշճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցցութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղատանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհաոն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Ց. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան) :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Փրանք, արտասահման 1200 Փրանք : Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական :

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ : Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր :

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ'արժէ անձ գլուխ 4.500 Փրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 Փրանք :

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ'օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 Փրանք) :

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարան ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով :

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին .

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ երէկ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ մառեշալ Թիթոյի հետ :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հ. Ս. Ե. ԿՈԳԵԱՆ (ընդհանուր փոխանորդ Հայ Կաթողիկէ պատրիարքութեան) :

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողով մը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկեր Միսաք Ավտոյեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, հին անդամատետրերը միասին բերել : Կը հրաւիրուի նաեւ «Դրօ» խումբը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը :

Լանսէյի «Մուրատ» խումբի եւ Ռընաժի «Շէնորդ Զավուշ» խումբի ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական տեղը : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրերով : Ներկայ կ'ըլլան կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի արուարձաններէն, Սէնթ Անթուանի, Ս. Թադէոս եկեղեց. թաղխորհրդոյ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանի համար ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի մը պէտք ունի (հայերէն դասախօսութեան համար) միայն հինգշաբթի օրուան համար : Փափաքողները կրնան դիմել Ս. Եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ամէն կիրակի մինչեւ կէսօր :

Թաղ. խորհրդ. Ս. Թ. եկեղեցւոյ

Կ Ո Չ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957-1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին :

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "որդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Տարեվճարն է 120,000 Փրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ :

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : *Arpik MISSAKIAN*
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 **Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine** 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, **տարեկան 3600 ֆր. վեցամս.** 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 8 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7988 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3789

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՄԱՇԻՆ, ԿԸ ՀԱՏՆԻՆ...

Տարիներէ ի վեր կը խօսինք սերունդի փրկութեան մասին. բայց կը մոռնանք այլապէս կսկծալի ողբերգութիւն մը :

Կը մոռնանք որ սերունդ պատրաստող-ներն ալ կը մաշին, կը հատնին, առանց համապատասխան յաջորդներ ձգելու :

Վերջին պահեստի ուժերն ալ կ'անհե-տանան, բոլոր գաղութներուն մէջ, հա-սած ըլլալով բնական վախճանին :

Եթէ փորձէք ակնարկ մը նետել գաղու-թէ գաղութ, ձեր առջեւ պիտի պարզուի մռայլ պատկեր մը :

Հայերէնի ուսուցիչն անգամ ճրագով կը փնտռեն :

Շատեր ասպարէզը լքած են, աւելի շա-հաբեր գործեր գտնելու համար :

Ուրիշներ կը գոհանան իրենց երէկուան պաշարով, որ հազիւ կը բաւէ տարրական գիտելիքներ աւանդելու :

Բարձրագոյն վարժարաններու շրջանա-ւարտներէն շատ քիչերը կը նուիրուին « ուսուցանելու » ասպարէզին :

Անոնք ալ ամէ՛ն բանէ առաջ բանուկ, շա-հաբեր ասպարէզներ կը փնտռեն, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Մասնաւոր կոտակներ հաստատուած են, որպէսզի նոր ուժեր հասնին, հանրային ծառայութեան համար :

Այդ շրջանաւարտներէն հարիւրին քա՞-նի՞ն յարգած են իրենց յանձնառութիւնը :

Եւ եթէ յարգած են, իսկապէս ունի՞ն անհրաժեշտ պաշարը, մանաւանդ այն որ կը կոչուի Հայագիտութիւն :

Քանի մը բարձրագոյն եւ միջնակարգ վարժարաններ ունինք Միջին Արեւելքի մէջ, բաղդատաբար աղատ՝ նիւթական հոգերէ :

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, անոնք ալ հազիւ կրնան գոհացնել անմիջական պա-հանջները :

Ունինք նաեւ դպրեվանք,— Անթիլիասի եւ Երուսաղէմի մէջ :

Անոնն ալ ցոյց կուտայ թէ կոչուած են կրօնաւորներ պատրաստելու, աւելի շատ՝ վարդապետներ :

Թէեւ, երբեմն ուսուցիչներ ալ կը հաս-նին, աւելի կամ նուազ տոկուն պաշարով : Բայց ոչ այն խորութեամբ որ յատուկ էր Էջմիածնի նախկին ճեմարանին եւ «Թե-մական» կոչուած հաստատութեանց շրջա-նաւարտներուն :

Մխիթարեան Միաբանութիւնը շարու-նակ նոր ուժեր կը պատրաստէ իր դպրո-ցական ցանցին համար :

Այնպէս որ, երբ ամպիոն մը կը պար-պուի, չեն անճրկիր յաջորդը նշանակելու համար :

Անշուշտ անոնք ալ դժուարութիւններ կը կրեն, տրամադրելի թեկնածուներ գտ-նելու համար :

Բայց ունին առաւելութիւն մը,— գի-տեն որ կարելի չէ վառ պահել կրթական ճակատը, առանց հիմնական եւ ծրագրեալ աշխատանքի :

Մեր մէջ, ո՞րն է այն կեդրոնական իշ-խանութիւնը որ պիտի կրնար ստանձնել այս հոգը,— նոր մշակներ հասցնել, յոգնածները, մաշածները, մեռածները փոխարինելու համար : Իրական ուժեր՝ օժտուած հայագիտութեամբ եւ արդիւ-նական պաշարով :

Իւրաքանչիւր գաղութ իր գլխուն ճարը կը նայի տեղական միջոցներով, իսկ ճա-կատը կը պարպուի սրընթաց, քշուելով դէպի լճացում եւ միջակութիւն :

Ծրագները կը մարին, դիրքերը կը պարպուին, անդաստանը կ'ամայանայ :

Եւ դեռ դուրս չենք ելած բանկալէն ու կղերանոցէն ...

Վեղարաւորներու շուքը կրնա՞յ պար-տկել ակադեմական միտքի, աշխարհական առաջնորդի, ուսուցանողի *պակասը :*

12 - 10 - 1956 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄՏԱՀՈԳ ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԻՍ ԿԸ ԶԳԷ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԺՈՒԿՈՎԻ՞Ն ՊԻՏԻ ԴԻՄԷ

Թուրքիայէն հազիւ Ուաշինկթըն վերա-դարձած, աւեն մը Պէյրութ ալ մնալէ վերջ, Նախագահ Այզընհաուըրի պատուի-րակը՝ Լօյ Հէնտերսըն շեշտը դրաւ Սու-րիոյ կացութեան վրայ : Արեւելեան հար-ցերու ամերիկեան մասնագէտը աւելի քան ծանր կացութիւն մը կը նկատէ Դամասկո-սի կառավարութեան ճշդած դիրքին հե-տեւանքով արաբական աշխարհին ներկայ լարուած մթնոլորտը : Հէնտերսըն այս պարագան կը կապէ բովանդակ աշխարհին հետ :

Միջին Արեւելքի դիւանագիտական իր շրջապտոյտին ընթացքին տեղեկագիր մը պատրաստելով Հէնտերսըն Ուաշինկթըն վերադարձաւ, որմէ ետք Սպիտակ Տունը հրատարակեց զեկոյց մը՝ յայտնելով Նա-խագահ Այզընհաուըրի ժամանումը (շա-բաթ) : Ամերիկայի Նախագահը, որ ար-ձակուրդի մէջ էր, մայրաքաղաք կը վե-րադառնայ քննելու համար Միջին Արեւել-քի հարցն ու Միացեալ Նահանգներու հա-րաւային շրջանին դպրոցական խնդիրնե-րը (Նախագահը կը պահանջէ որ սեւա-մորթ թէ սպիտակամորթ՝ բոլոր աշա-կերտներն ալ նոյն դպրոցներուն առջեւ դաստիարակուին) :

Այզընհաուըրի խորհրդակցութիւնները՝ Հէնտերսընի եւ Տըլըսի հետ, պարզ է որ Միջին Արեւելքի կացութիւնը քննելու նպատակ ունին :

Արտաքին Նախարարութեան բանբերը երէկ առաւօտ պաշտօնապէս յայտարա-րեց, որ կարգ մը երկիրներու խնդրանքին ընդառաջելով՝ Միացեալ Նահանգները ո-րոշեցին փութացնել իրենց զինուորական օժանդակութիւնը Միջին Արեւելքի եր-կիրներուն :

Ծանօթ է, որ ռազմական օժանդակու-թիւն կատարուելիք երկիրներու ցանկին առաջին անունն է՝ Յորդանանը : Բչ. օր, Ամերիկա - Ամման օդանաւային կամուր-ջին բացումը կը կատարուի : Միացեալ Նահանգներ բացորոշ եւ ցուցական կեր-պով զէնք պիտի յանձնեն Յորդանանի : Այս առիթով, հարց կը տրուի թէ արդեօք Հիւսէյն Թագաւորը Ամմա՞ն պիտի վերա-դառնայ շուտով, օդային կամուրջին բաց-ման ներկայ ըլլալու համար :

Պէյրութի քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով, Ուաշինկթըն ցուցական բնոյթ պէտք չէ տար զինուորական այս օժանդա-կութեան : Ճիշդ է, որ հակահամայնավար ցոյց մըն է ասիկա, սակայն անիկա Գա-հիրէի, Դամասկոսի եւ Ռիատի մէջ պիտի նկատուի սպառնալիք մը՝ ընդդէմ Սու-րիոյ :

Ամերիկացիք տարբեր բան չեն ըսեր եւ յատկապէս ընտրեցին այդ ուղին՝ պա-տասխանելու համար Խ. Միութեան :

Պարզ է, որ Միջին Արեւելքի կացու-թիւնը Ուաշինկթընի քաղաքական մտահո-գութեանց գլխաւոր կէտն է ներկայիս : Խաղաղ կարգադրութիւն մը գտնելու հա-մար, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութիւնը կը մտածէ փորձել կա-րելի բոլոր միջոցները : Անշուշտ՝ չմոռ-նալով համայնավար «սպառնալիք»ին են-թակայ երկիրները զինելու անյետաձգելի հարցը :

Շփոթ այս կացութիւնը վերջապէս հանդարտեցնելու համար, Նախագահ Այ-զընհաուըր երկարօրէն պիտի ուսումնա-սիրէ Լօյ Հէնտերսընի ներկայացուցած տեղեկագիրը եւ խորհրդակցի Արտաքին Նախարար Տըլըսի հետ :

Սպիտակ Տան դիւանին գաղտնի շըր-նակներու մէջ կը խօսին Նախագահ Այ-զընհաուըրի «բարեկամաբար » գրուած ու « վերջնական» բնոյթ կրող նամակին մա-սին, որ պիտի ղրկէ իր նախկին ընկերոջ՝ Ժուկովի, պէտք եղած պարագային, վեր-ջին ժամուն անգամ մը եւս խնդրելու հա-մար անկէ առաջքն առնել անհասկացո-ղութեանց՝ որոնք ողբերգական բարդու-թիւններ կրնան ստեղծել ... :

ԱՊԱԶԻՆՄԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Լոնտոնի մէջ, ՄԱԿի ենթայանձնախում-բին ապազինման հարցին քննութիւնը, որ տեղի կ'ունենար անցեալ Մարտէն ի վեր, վերջացաւ ուրբաթ օր :

Վերջին ու կատաղի միջամտութեամբ մը, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը՝ Զո-րին, մերժեց համաձայնութիւն գոյացը-նել : Իր ժխտական դիրքին վրայ մնալով, Զորին կրկնեց թէ հարկ չկար ճշդելու են-թայանձնախումբին խորհրդակցութեանց թուականն ու վայրը, առայժմ, պէտք է սպասել ՄԱԿի համագումարին, ուր վճա-բանութեան պիտի դրուի ապազինման խն-դիրը :

Ճառ մը կարդալով, Խ. Միութեան պատուիրակը դարձեալ սկսաւ յարձա-կումներ գործել Ատլանտեան դաշնակից-ներուն վրայ : Զորինի խօսքերը մտիկ ը-նելով Արեւմտեաններ այն եզրակացու-թեան հասան, որ կարելի պիտի չըլլայ Ա-պազինումը իրականացնել :

Օր մը առաջ, Զորին դարձեալ ճառ մը կարդացած էր, դատապարտելով Միաց-եալ Նահանգները՝ որոնք ապազինման հարցը ՄԱԿի համագումարին մէջ քննելէ կը խուսափէին. Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչները ուժգնօ-րէն բողոքեցին այս մեղադրանքներուն դէմ, մինչ Զորին... կը շարունակէր կար-դալ իր ճառը :

Արեւմտեանները հաստատեցին, որ Զո-րին իրենց վրայ յարձակումներ գործելէ զատ ոչի՛նչ էր ըրած եւ իրենց կը մնար ցաւ յայտնել : Այս ուղղութեամբ ար-տայայտուեցան Սթասըն (Միացեալ Նա-հանգներ), Նոպլ (Անգլիա) Ռիչի (Քա-նատա) եւ Ժիւլ Մոք (Ֆրանսա) :

Ժիւլ Մոք երկու անգամ ընդմիջեց խոր-հրդային պատուիրակին խօսքերը, չու-զելով անպատասխան ձգել անոր յարձա-կումները. — «Խ. Միութիւն ծանր պա-տասխանատուութիւն մը կ'առնէ» ըսաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը :

ԺԸՆԵՒԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐԻՆ ԸՆԴՀԱՏՈՒԵՑԱՒ

Ժընեւի Ֆրանքօ-Եգիպտական խորհր-դաժողովին մասնակցող պատուիրակու-թեանց անդամները լուռ կը մնան շարու-նակ, ո՛չ մէկ խօսք իրենց կողմէ՝ կա-տարուած աշխատանքներուն կամ տրուած որոշումներուն մասին :

Որոշուած էր ժողովը գումարել Սեպ-տեմբեր վեցին, ժամը 17ին : Քիչ մը ուշ՝ պատգամաւորները սկսած են հասնիլ ժո-ղովատեղին, շատ չանցած, պարզուած է թէ հայկերոյթ մը տրուած էր ի պատիւ իրենց :

Իրականին մէջ վերջին ժողովը որոշած էին գումարել համաձայնութիւն մը գո-յացնելու համար լակոնական ոճով գըր-ուած զեկոյցի մը վրայ : «Խորհրդակցու-թիւնները՝ որ սկսան անցեալ Օգոստոս 26ին, հասած են տեղ մը ուր երկու պատ-ուիրակութիւնները յարմար կը սեպեն, իրենց մայրաքաղաքները երթալով ար-դիւնքը տեղեկացնել իրենց կառավարու-թիւններուն :

Յառաջիկայ ժողովը պիտի գումարուի Սեպտեմբեր 20, Ժընեւի մէջ» :

Խորհրդակցութիւնները՝ որոնք տեղի պիտի ունենան այս օրերուն, երկու գըլ-խաւոր կէտերու շուրջ պիտի ըլլան. — պատերազմական վնասները՝ որ կը պա-հանջուի Եգիպտոսի կողմէ եւ Ֆրանսա-կան հաստատութիւններուն դրաւումը, որոնց ազատագրումը կը պահանջէ Փա-րիզ :

Ամէն պարագայի մէջ, խորհրդակցու-թեանց ընդհատումը նպաստաւոր կերպով կը բացատրուի տեղական մամուլին կող-մէ : Մինչ այն համոզումը կայ՝ որ Ֆը-րանսա եւ Եգիպտոս պիտի կարենան հա-մաձայնիլ :

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ընդդիմադիր երեք կուսակցութիւննե-րը՝ Միլլէթ, Հիւրիէթ եւ Հալք, հրա-տարակեցին զեկոյց մը, յայտարարե-լով՝ թէ յառաջիկայ ընտրութեանց առի-թով միասնաբար ծրագիր մը կազմած են, պահանջելով մամուլի եւ ժողովի ազա-տութիւնը, գործադուլի իրաւունքը եւ երկրորդ Ազգ. Ժողովի մը հաստատումը :

Երեք կուսակցութիւնները միասնաբար պիտի ներկայանան երեսփոխանական ըն-տրութեանց եւ կը խոստանան երկու տար-ուան ընթացքին կազմել ընտրական նոր օրինագիծ մը :

Միւս կողմէ Դեմոկրատներու խորհրդա-րանական խմբակը որոշեց առաջարկել Ազգ. Ժողովին, որ ընտրութիւնը ժամա-նակէն առաջ կատարուի, կը կարծուի թէ ընտրութեանց թուականը պիտի ըլլայ Հոկտեմբեր 27 :

(Լուրերու Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՋՈՒՐԸ ՋԱՂԱՑՔԸ ՏԱՐԲԵՐ Է...

կարդացիք լուրը եւ անցաք : Ձեր կար-ծեր սակայն որ ձեր սիրտը տակնուվրայ չեղաւ : Ո՞ր Հայը կրնայ անտարբերու-թեամբ լսել որ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ կեդր. Վարժարանը փլցուե-լու վտանգին տակ են ; ըստ թրքական նոր օրէնքներու, քաղաքին բարեզարդութեան համար : Փողոցը պիտի լայնցնեն, այս ինչ հրապարակէն ծովը պէտք է երեւայ.. Շէնքերը հին են պէտք է քանդուին, բնա-կիչները փողոց թափելու գինով : Ո՞ր մէ-կուն բնակարան ցոյց պիտի տան «գլխուդ ճարը նայէ» : Փոխարժէ՞քը, շատ շատ «պոն» մը, որուն գինը բրած են Սեպտ. վեցէն երկու տարի յետոյ :

«Առ քեզի «պոն» մըն ալ փլցուած տու-նիդ կամ խանութիդ փոխարէն» : Ու այս թուղթի կտորները նիշդ ժամանակին Սուլթաններուն տուած «սենէտներուն» պիտի նմանին :

Հայ սեղանաւորներ այդ «սենէտները» պզտիկ արժէզրկումով մը կը գնէին զին-ուորականներէ կամ պաշտօնեաներէ եւ տրցակներով կը նետէին ի վերջոյ իրենց սնտուկներուն խորը օր մը, երջանիկ օր մը, գանձելու յոյսով :

Բայց այս չէ կարեւորը : Կարեւորը այն միւս լուրն է Ղալաթիոյ մեր դարաւոր ե-կեղեցիին եւ կեդրոնականին համար : Ազ-գային Մատենադարանը փոխադրած են Նարոյեանի օրով Բերա Երրորդութեան ե-կեղեցիին բակին մէջ. եւ գիտցողը թող պատմէ թէ ի՛նչ գինով. քանի որ ոչ պատ-րիարքը ողջ է, ոչ ալ Թորոս Ազատեանը :

Դպրոցն ալ Շիշլի պիտի տանին եղեր թերեւս Գարակէօզեան որբանոցին շէնքին մէջ : Հապա՞ եկեղեցին :

Երբ այս միամիտ հարցումը կ'ընէի փորձառու մարդու մը, ամենայն պաղա-րիւնութեամբ պատասխանեց «ջուրը ջա-ղացքը տարբեր է. *չախչախը* կը փնտռես, եթէ էրզրումէն, վանէն մինչեւ Կիլիկիա եւ Փոքր Ասիա հազար եկեղեցի եւ վանք քանդեցին, առով կ'ըլլայ հազարումէկ, արձանագրէ՛ ու անցիր ... :

ՆՈՃԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻԻ «ԿԱՅԾԵՐ»Ը

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԳԻՐՔԵՐ

●

Նոյն «դպրոց»ին կը պատկանին մեր «յուշատետր»ին նիւթ հայթայթող երկու հեղինակները, վերապատուելի Ա. Ա. Պետիկեան, վաւերական գրագէտը, եւ Յ. Գ. Ճէտիտեան, վաւերական թարգմանիչը:

Երկուքին ալ ընտանի էինք «Հայաստանի Կոչնակ»ի էջերէն, ամէն շաբաթ եւ հաւատարմօրէն: Ա. Ա. Պետիկեանի գիրքը կը կոչուի «Ծրագ», որ նման շարքի մը չորրորդն է եւ մասը կը կազմէ Զամալեան Հիմնադրամին:

Ա. Ա. Պետիկեանի անձը, իբրեւ գրագէտ, ծանօթ է ոչ միայն իր խմբագրած շաբաթաթերթի ընթերցողներուն, որոնք գրեթէ ամէն շաբաթ կը կարդան անոր քարոզախօսական եւ ընկերային հարցերու նուիրուած այնքան շահեկան խմբագրականները, այլեւ բոլոր անոնց, որոնք 1952ին վայելեցին անոր «Գիւղանկարներ Պարտիզակ գիւղէն» հատորը, գերազանցօրէն գրական բովանդակութեամբ բացառիկ գիրքը: Ներկայ հատորին արժանիքն այն է, եւ որուն գաղտնիքը հեղինակը գիտէ, որ Պատուելի Պետիկեան ամէնէն սովորական ու աննշան նիւթը գիտէ վերածել գրական էջի մը, եւ խորհրդածութիւններու շարքով մը հրաշապատել զայն: Բանաստեղծական տարրը թռիչք կու տայ իր լեզուին ու գրչին: Եւ այս յատկանիշը գրեթէ ամէն նիւթով յայտնի եւ ամէն էջի վրայ: Ու այս բոլոր երեւոյթներուն մէջ կը կարդայ ան աստուածային գեղեցկութեան խորհրդանշանը:

«Ծրագ»ը հեռու է փիլիսոփայական հարցերու քննութեան մէջ թափանցելէ: Հաւատքն է որ լաւատեսութեան կ'առաջնորդէ մտածող անհատը: Հեղինակը բնութենապաշտ մըն է, բայց իր պաշտամունքը չի նիւթականանար: Նիւթերը, տարրերը, երեւոյթները պատճառներ են Գերագոյն Էակին գոյութիւնը գտնելու: Ինչպէս որ ովկիանոսին ծփանքները անհունութիւնը կը ներկայացնեն, անհունութիւն մըն ալ մարդ էակն է, այս պարագային, հեղինակին միտքը, հոգին ու սիրտը օժտուած են, նոյն յատկանիշներով:

Վերապատուելի Ա. Ա. Պետիկեան հետեւողականօրէն կը շարունակէ իր գեղեցիկ գործը, ջանալով իր ընթերցողներուն նկարագիրը կերտել, ճշմարտութեան եւ մարդկայնութեան ճամբուն առաջնորդել: Իր քարոզը բանաստեղծութեամբ ու գրականութեամբ ոչ միայն տանելի կը դառնայ, այլեւ բնութեան տարրերուն եւ մարդուն միջեւ ներդաշնակութիւն կը ստեղծէ: Անհունօրէն փոքր ծաղիկ մը զինքը նոյնքան կը խանդավառէ, որքան անհունօրէն մեծութիւնը հսկայ լեռներուն:

Նիւթապաշտ այս դարուն մէջ մխիթարական չէ՞ք գտներ նման գաղափարապաշտ անհատներու գոյութիւնը:

×

Արեւմտահայ գրականութեան մէջ աւանդութիւն մը ունէինք, որուն համաձայն մեր գրագէտները միջազգային գրական գործոցներու հայերէն թարգմանութիւնները կուտային մեր ընթերցողներուն: Շնորհիւ այդ աւանդութեան եւ հանրութեան օգտակար ըլլալու փափաքին, թարգմանչական գրականութեան հետեւողներ կային, որոնք մեր օրաթերթերը մասնաւորաբար, կ'օժտէին փնտռուած վէպերով ու նորավէպերով: Ոչ միայն թերթօններ կը ներկայացնէին, այլեւ յաճախ ամբողջական գործեր լոյս կը տեսնէին հատորներով:

Վերջին հարիւր տարուան օտար թարգմանութիւններու պատմութիւնը եւ ընտրուած նիւթերու զանազանութիւնը, հետաքրքրական աշխատութիւն մըն է անշուշտ, հասնելու համար մինչեւ մեր օրերը: Հիմա հայ հեղինակներու գործերուն վերհրատարակութիւնը նախընտրելի կը նկատուի, քան թարգմանութիւնը՝ արդի գրական գլուխ գործոցներուն, որոնցմով եւս նշանաւոր է ժամանակակից հեղինակներուն ստեղծագործութիւնը: Մեր արդի գրագէտները քիչ անգամ կը հետաքրքրուին թարգմանչական գրականութեամբ: Կը կարդան, կը հետեւին եւ սակայն ինչո՞ւ համար թարգմանեն, երբ թերթերու խմբագրութիւնները շատ քիչ անգամ միջազգային հեղինակութիւններու գլուխ գործոցները կուտան եւ աւելի շատ ազգային հեղինակներու գործերը կը վերհրատարակուին:

Հիները կը թարգմանէին եւ հրատարակիչներ ալ կը գտնէին: Ընթերցողներ ալ ունէինք, որոնք սիրահար էին լաւագոյն վէպերու: Այն ատեն մեր թերթերը իրարմէ չէին արտատպեր: Չենք յիշեր որեւէ օրաթերթ կամ պարբերական, որ դրացիէ մը կամ պաշտօնակիցէ մը արտատպէր: Հիմա՞: Պայմանները բոլորովին փոխուած են: Նոր բարքեր ու սովորութիւններ ըստեղծուած են: Գրողներ շատ ունինք, բայց գրողներուն եւ հրատարակիչներուն փոխադարձ յարաբերութիւնները եւ իրաւունքները ճշդուած չեն:

Այս նիւթին մասին տակաւին կարելի է գրել ու խօսիլ: Այս խորհրդածութիւններն ունեցայ, երբ թարգմանիչ Պ. Յովհաննէս Գ. Ճէտիտեանի «Հատընտիր պատմուածքներ»ու երկու հատորները կարդալ սկսայ: «Կոչնակ Հայաստանի» շաբաթաթերթին մէջ ո՞ր ընթերցողը հանդիպած չէ այս անունին, որ գրեթէ առանց բացառութեան, ամէն թիւի մէջ ընտրուած էջերու թարգմանութիւնը տուած է եւ որոնց «հատընտիր» հաւաքածոներն է որ հատորներու մէջ առած է եւ որոնք «հատիկ, հատիկ ընտրուած, կրթիչ ու ներշնչիչ են»: Առաջին հատորին մէջ խմբուած են 1942—1947 եւ երկրորդին մէջ 1947-1950 տարիներու ընթացքին թարգմանուածները եւ արտատպուած, ինչպէս կ'ըսէ՝ «Հայաստանի Կոչնակ»էն:

Պ. Բ. Յ. Գալֆաեան երկու հատորներուն ալ սկիզբը «փոխան ներածականի» նոյն տողերն ունի, որոնցմով ընթերցողներուն կը ներկայացնէ, թարգմանչին ազնուական ոճով ու շունչով թարգմանած հատորները:

Պ. Յ. Գ. Ճէտիտեանի ընտրած նիւթերուն թարգմանութիւնները որոշ նպատակ մը կը հետապնդեն: Եւ սակայն ներածականը ստորագրող Պ. Գալֆաեանին համաձայն չեմ: «Այսօր հայ նոր սերունդին նկարագրին ազնուացման սատարող գրականութեան պակասը չափազանց զգալի է, մանաւանդ պատմուածքներու», կը գրէ ան: Կը կարծուի՞ թէ նոր սերունդին ներկայացուցիչները ի վիճակի են կարդալու այս ընտրուած էջերը, անոնցմով «իրենց նկարագրին ազնուացման սատարելու» համար: Եւ արդէն վերի միտքը ժխտող տողեր չե՞ն հետեւեալները. — «Թարգմանչին այս նուիրեալ աշխատանքը առաւելապէս անոնք պիտի գնահատեն, որոնք տեւական կերպով կը մաքառին հայ նոր սերունդի հոգիին սպառնացող ուժերու դէմ»: Հասկնալի է անշուշտ որ հայ նոր սերունդի հոգիին սպառնացող ուժերու դէմ նոր սերունդը չէր որ պիտի մաքառէր, այլ՝ երէց սերունդը, հայրերն ու մայրերը, եւ հետեւաբար այս վերջինները պիտի ըլլան Պ. Յ. Գ. Ճէտիտեանի ընթերցողները: Կը տարակուսիմ որ «Մասնաւորաբար երկսեռ պատանիներն ու երիտասարդները «կարենան կարդալ ու հասկնալ» մանաւանդ Նոր Աշխարհի մէջ, ուր յաճախ դժգոհութեան ձայներ կը լսուին: Համոզուած եմ որ այս «Հատընտիր պատմուածքներ»ուն ընթերցումը մեր չափահաս ընթերցողներուն համար մանաւանդ «կրթիչ ու ներշնչիչ» պիտի ըլլայ: Եւ այս արդէն մխիթարական արդիւնք մըն է, քանի որ չափահաս ընթերցողներուն համար ալ անհրաժեշտ պակաս մը լրացնելու կոչուած են այս զոյգ հատորները, որոնք թարգմանիչին մօր «Մարթա Տուտու» հրատարակչական հիմնադրամով լոյս տեսած են:

Զոյգ հատորներուն բովանդակութիւնը կազմուած է հարիւրաւոր հեղինակներէ: Թարգմանիչը նպատակայարմար մեթոտ մը ընդգրկած է: Ինչպէս որ կը խոստովանի, «կ'ուզեմ նաեւ որ այս առթիւ ընթերցողներ գիտնան թէ՝ պատմուածք մը ընտրելու համար չորսէն մինչեւ տասը ուրիշ պատմուածքներ կարդացած եմ, եւ թարգմանելու համար ձեռք զարկած չեմ, մինչեւ որ անոնցմէ մին յուզած չէ զիս, երբեմն արտասուելու աստիճան, եւ երկրորդ կամ երրորդ անգամ մ'ալ զայն կարդալու բուռն փափաք մը զգացած չեմ»: Թարգմանչին այս մեթոտին վրայ աւելցնելու է այն խոստովանութիւնը նաեւ, որ ամէն մէկ պատմուածք «իրապէս ապրուած առաքինազարդ եւ քաջարի կեանքերու օրինակներ են»:

Այս պատմուածքներուն ընթերցանութիւնը կը յանձնարարենք անխտիր բոլորին, համոզուած ըլլալով որ, անոնք կրթիչ, դաստիարակիչ բովանդակութիւն մը ունին, նկարագիր կը կերտեն: Մեծ մարդոց փորձառութիւնները օրինակ կը հանդիսանան: Աչքէ անցուցէք արտասահմանի հայ մամուլը: Հոն պիտի գտնէք ամէն նիւթի մասին, բացի նկարագիր կերտող, մարդկայնական եւ բարոյական սկզբունքներ ու դասեր պարունակող էջերէ, որոնց այնքան պէտք ունին մեր հայրենակիցները, եւ որոնց ազգային նկարագիրը դժբախտաբար վտանգուած է օտար ազդեցութիւններու հետեւանքով:

Այս պատմուածքներուն ընթերցումը ոչ միայն դաստիարակիչ հանգամանք ունի, այլեւ խռովայոյզ ընտանիքներու խաղաղութիւն կը բերէ, այր եւ կնոջ միջեւ համերաշխ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ, աշխատանքին օրհնութիւնը կը շնորհէ, ընտանիքին մէջ մանուկներուն զուարթութիւն կը բերէ եւ մարդկային կեանքը աւելի՛ տանելի կը դարձնէ:

Հատընտիր այս էջերը թարգմանուած են արդի աշխարհաբարով մը: Անոնց ընթերցումը վարակիչ է, պիտի ուզէք մէկը միւսին ետեւէն կարդալ, առանց ընդհատելու:

Մեր գրականութեան մէջ շատոնց է որ նման էջերու թարգմանութիւնը կը պակսէր: Պէտք է քաջալերել թարգմանիչը, որպէսզի մեզի ներկայացնէ երրորդ ու չորրորդ հատորները, օժտելով նաեւ թարգմանչական մեր գրականութիւնը: Ո՛րչափ փորձառական դասեր պիտի կըրնան առնել մանաւանդ մեր հայ ընտանիքները, որոնք ապրած են դառն ու դժբախտ օրեր, առած են կրակի եւ ջուրի մկրտութիւնը, հասնելու համար համեմատաբար լաւագոյն օրերու:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

×

«Ծրագ», Ա. Ա. Պետիկեան, գիրք Դ. Նիւ Եորք, 1956: «Հատընտիր պատմուածքներ», հայերէնի թարգմանեց Յովհ. Գ. Ճէտիտեան Ա. եւ Բ. հատորներ, Պէյրութ, 1957:

ԻՄ ԵՐԳԸ

Հիմա նորից սիրտս տուած հեռաւոր,
Նոր օրերի երազներին ու մարդկանց՝
Ես ապրում եմ իմ խոհերով լուսաւոր,
Ես ապրում եմ ու երգում եմ սրտաբաց:
Ես ուզում եմ անվերջ երգել ու ապրել,
Կեանքում հասնել երջանկութեան բար-
ձունքին,
Գտնել քնքոյշ այն աղջկան ու սիրել
Եւ հաւատով, սիրով նայել գալիքին:
Կեանքը զգալ յարափոփոխ շարժման մէջ
Ու պայքարով հասնել պայծառ երազին
Եւ օրերում, բախումներում այս անվերջ
Մի յուշ թողնել, մի երգ թողնել աշխար-
հին:

ՌՈՒԲԷՆ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

●

«Թատերական սեռը պէտք չէ լքենք»,— եզրակացնում է Զօհրապը:

Նա ձգտում է մօտենալ թատերական ասպարէզին: Նոյն թուին, երբ գրուած են վերոյիշեալ յօդուածները թատրոնի մասին, նա ձեռնարկում է գրելու «իրական կեանքէ առնուած» մի չափածոյ «թատերգութիւն»՝ «Զուգանջը» վերնագրով, որից մի հատուած տպում է իր խմբագրած «Մասիս» հանդէսում: Ո՞րքանով է համապատասխանում այս հատուածը ինքնուրոյն թատերագրութեամբ սնուած թատրոնի հեղինակի ըմբռնումին, թատրոնը «աշխատանոց» դարձնելու մտքին: Պիեսի տպագրուած հատուածում (շարունակե՞լ է արդեօք Զօհրապն իր պիեսը, մեզ յայտնի չէ, բայց տպագրուած է միայն այդ հատուածը) պատկերուած են մի եռանկիւնու երկու կողմերը՝ Զուգանջը եւ Ժիհսան, որոնք մի քանի տարի է ինչ սիրում են միմեանց, եւ տիկին Սոֆիկը իր աղջկան՝ Նարդիկին կնութեան է տալիս Դաւթեանին իբրեւ ձեղկ (չիրմա), թէեւ լքուած լինելու տարակոյսը, հակառակ Դաւթեանի միշտ սիրելու հաւաստումներին, սողոսկում է իր հոգում եւ նա պահանջում է Դաւթեանից իր սէրը չկիսել իրեն եւ իր աղջկայ միջեւ: Ինչպէս տեսնում ենք, Զօհրապը նպատակ է դրել արտացոլել մայրաքաղաքի բուրժուական հասարակութեան ախտերից մէկը՝ այլասերուածութիւնը, իր պիեսի նիւթը առնելով շատ սովորական՝ «փողոցը հանդիպած» տիպարների կեանքից, որ հնարաւորութիւն էր ընձեռում հանդիսականին դատելու իր «անձին վրայ», իր եւ բեմում ներկայացուած կերպարի «առնչութիւնը որոշել»:

Թատրոնին տալով մեծ նշանակութիւն, բնական է, որ Զօհրապը չափազանց պահանջկոտ լինէր նրա նկատմամբ: Բայց թատրոնի բարձրութենէն իսկ կը հետեւի, թէ կատարեալ բան մը ըլլալու է ան կամ բնաւ ըլլալու չէ ... Դերասանական արուեստը միջակութիւն չընդունիր. ատոր համար է որ այդ պայմանով ձեւացած տեսարանը պէտք է ուրիշ, բոլորովին ուրիշ անուն մը առնայ, բայց թատրոն չյորջորջուի երբեք»

Զօհրապը թատերագրութեան մօտենում է ռէալիզմի գեղագիտութեան պահանջներով, նոյն տեսակէտից էլ նա մօտենում է դերասանական արուեստին: Դերասանական արուեստի վայրէջքը համարելով արեւմտահայ իրականութեան մէջ նկատուող ընդհանուր վայրէջքի հետեւանքը, Զօհրապը դերասանից պահանջում է բարձրանալ «Նոր մտքերու հաւասարութեան», սովորել ժամանակի գրական լեզուն, ութսունական թուերի ջանքերով արդէն բաւականաչափ մշակուած, յղկուած լեզուն, բարձրացնել գրականութեան ճաշակը, հրաժարուել կեղծ դասականութեան եւ ռոմանտիզմի բեմական արուեստից, իւրացնել ռէալիզմը: «Եթէ ըսէք իրենց, թէ սովորական ձայնով թող խօսին թատերաբեմին վրայ, փոխանակ խռովչային կամ կոկորդալիր ձայներ հանելու, պիտի չընդունին, եթէ ըսէք, որ հակառակորդի դերին համար երեսնին սեւցնելու ահարկու երեւոյթ մը առնելու հարկ չկայ եւ կարելի է ամէնէն պարկեշտ դէմքն ունենալ եւ ամէնէն վատ չարագործն ըլլալ, — ինչ որ ամէնէն յաճախադէպն է, — պիտի մերժեն իրենց աւանդութիւնները վեր ի վայր շրջող այս պատուէրները», ասում է Զօհրապը եւ ի լրումն դերասաններին տրուող խորհուրդների պահանջում «նոր եղանակով մը ընդգրկել իրենց արուեստը, որ գիտութիւն մը դարձած է ալ»:

×

Զօհրապը գրել է նաեւ մի քանի թատերախօսականներ հայ եւ օտար խմբերի ներկայացումների մասին, յայտնել է իր կարծիքը մեր մի շարք դերասանների՝ Ադամեանի, Սիրանոյշի, Աբէլեանի, Ֆասուլեաճեանի, Արմէնեանի, Դուրեան-Արմէնեանի եւ ուրիշների վերաբերեալ:

Մեծագոյն ակնածանքով եւ հիացմունքով է խօսում Զօհրապը հանճարեղ Ադամեանի մասին: Փարիզից գրած մի թղթակցութեան մէջ, նկարագրելով Ֆրանսուա Կոպէի մահը, Զօհրապը յիշատակում է Պետրոս Ադամեանին, որ Կոպէի «Դարբինները» կ'արտասանէր այնքան պերճութեամբ, իր անզուգական բերնէն թռչող ամէն ներդաշնակութեան դէմ» եւ անդրադառնալով Ադամեանի մահուան, խիստ քննադատում է մեր հասարակութեան անտարբերութիւնը դէպի ազգային հանճարը:

«Անոր (Ադամեանի) սուգը չպահեց մեր հասարակութիւնը, — գրում է Զօհրապը: Շատերը չիմացան իսկ անոր մահը: Ժողովներ ու թաղականներ իրար չանցան եւ, կ'ուզէ՞ք իմ գաղափարս յայտնեմ, աղէկ ըրին: Զահերը, ծածկոյթները եւ փառաբանութիւնները, որոնք որեւէ խանութպանի մը դագաղին կը շռայլուին, որովհետեւ անիկա չի գիտցուիր ինչ կերպով շահուած դրամ կը թողու իր ժառանգորդներուն, անոնք պէտք չէ որ շրջապատեն այս մեծ մեռեալները, որոնք ամբողջ ցեղի մը մտաւորական ու քաղաքակրթական հանճարը կը կրեն իրենց անձին վրայ ու անոր տեսական փառքը կը կազմեն իրենց մահուընէն վերջ:

ՄԻՆԱՍ ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ

(Սովետական Արուեստ)

(3 Շար.)

ԱՐՁԱԿ ԵՐԳԵՐ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԿԱՐԱՊԸ

●

Երամին նշան բռնելով, ես մի կարապ սպաննեցի: Բայց երբ մօտեցայ ընկած հաւքը բարձրացնելու, նրա մօտ գտայ էգ կարապին: Ես շատ էի լսել կարապի սիրոյ մասին եւ այժմ ականատես եղայ այդ մեծ զգացման անմահական ուժին: Վշտից կարկամած ընկերուհին ասես ամէնեւին չնկատեց ինձ, ոչ էլ լսեց վաղորդեան լռութեան մէջ հնչող իմ ոտնաձայնը: Նա չշարժուեց նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ շատ մօտիկ տարածութիւնից հրացանս ուղղեցի նրա վրայ: Ողջ էութեամբ հըպուելով իր սիրածին, նա երկար, լուսաւոր կտուցը քսում էր նրա մարմնին եւ ղունղունում, ղունղունում էր ...

Հրացանս ասես ինքնիրեն ցած խոնարհուեց, այդ սիրոյ վեհութեան առաջ: Ինչպէ՛ս կ՚ուզէի ինքս էլ սիրել ու սիրուել այդ հրացանազարկ կարապի նման:

ԿԱՅԾԱԿԻ ՓԱՅԼԸ

Կայծակը փայլատակեց ու լուսաւորեց ծառը: Նրա հրեղէն բոցի մէջ պարզ նըշմարուեցին ամէն մի տերեւ, բնի ամէն մի քերծուածք: Մի վայրկեան առաջ չկային ոչ ծառը, ոչ բնի քերծուածքները: Գիշերային խաւարը կլանել էր ամէն ինչ:

Ես մի ընկեր ունէի: Ոչինչով աչքի չընկնող մի ընկեր: Նոյնիսկ տնեցիները չէին հասկանում նրան. լռակեաց էր, ինքնամփոփ: Բայց եղաւ մի պահ, երբ նա փայլատակեց բոլորի առաջ, ինչպէս այն ծառը կայծակի պահին:

ՍՊԻՆ ԾԱՌԻ ՎՐԱՅ

Տառերը մխրճուել էին բնի մէջ, ծածկուել հաստ կեղեւով, բայց չէին ջնջուել, սպիացել էին: Այս անունը մի ժամանակ ես էի քերծել հովուական դանակով:

Տարինե՛ր, տարինե՛ր:

Այն աղջիկը հիմա մայր է դարձել, ասում են՝ նոյնիսկ տատիկ է: Տէ, ես էլ առաջուանը չեմ: Ամէն ինչ փոխուել է, անցել մոռացութեան գիրկը. ե՛ւ առաջին երկչոտ խոստովանութիւնը, ե՛ւ առաջին համբոյրը:

Միայն ծառն է պահել նրա յուշը:

Ողջո՛յն քեզ, սպիաւոր ծառ, իմ պատանութիւն:

« ՍԻՐԻ - ՍԻՐԻ »

Իմ լուսամուտից լաւ են երեւում տարուայ եղանակների քմահաճ փոփոխութիւնները: Դեռ երէկ դիմացի հովտում շողում էր գարնան ջահել արեւից պոկուած ճերմակագլխարկ ձնծաղիկը, իսկ այսօր նա կուլ է գնացել ուրիշ ծաղիկների համաստեղութեանը:

Ահա եւ իր բոսորագոյն բաժակը բացեց «սիրի - սիրի»ն, որի թերթիկները մէկ - մէկ պոկելով, ես խորին հանդիսաւորութեամբ գուշակում էի իմ սիրոյ բախտը:

Ինքնամոռաց ուղղւում եմ դէպի դուռը ու կանգ եմ առնում կէս ճանապարհին.

— Այդ ո՞ւր, եղբայր, — լսում եմ մէկի ձայնը, — քե՛զ չի սպասում այդ ծաղիկը, դու քոնն արդէն պոկել ես:

Լուսամուտիս տակ լսւում է մի ուրախ քրքիջ: Ես նորից եմ դուրս նայում: Իմ պատանութեան բոսորագոյն ծաղկի վրայ թեքուել է մի տղայ: Այդ նրան է սպասում «սիրի – սիրին»:

Գուշակիր, տղայ, բայց տես, ինձ նըման չսխալուես:

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ ՏԵՐԵՒ

Աշնանային տերե՛ւ...

Ճիւղից պոկուելով նա երկար պըտըտւում է օդում: Ես բռնում եմ այն, տնտըղում ափիս մէջ: Նա ամբողջովին ծածկուած է դեղին երակների ցանցով: Ասես մարտնչել է իր փոքրիկ կեանքի համար եւ հեռացել այդ կեանքից հիմնովին սպառուած:

Ահա այդպէս կը գնամ նաեւ ես, սպառելով ինձ մինչեւ վերջին կաթիլ, ինչպէս դեղին երակների ցանցով ծածկուած այս փոքրիկ չորացած տերեւը:

Լ. ՀՈՒՐՈՒՆՑ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԵԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ մեծ ցուցահանդէս մը կը պատրաստուի Մոսկուայի մէջ: Այս առթիւ Անտրէ Փիէռ հետեւեալ յօդուածը գրած է Լը Մոնտի մէջ:

Յառաջիկայ հոկտեմբերին Մոսկուայի մէջ մեծ շուքով պիտի տօնուի բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 40ամեակը: Խ. Միութեան թատերագիրներն ու արուեստագէտները լծուած են ժրաջան աշխատանքի՝ հանդիսութեան փայլը աւելցնելու համար: Ամիսներէ ի վեր Մոսկուայի թերթերը կը գրեն ցուցադրուելիք գործերու մասին, որոնց համար խորհրդային արուեստագէտները անցեալ Մարտի իրենց համագումարին մէջ նոր հրահանգներ ըստացան: Այդ օրերուն, կուսակցութեան եւ կառավարութեան պաշտօնական խօսնակն էր Շեպիլով, որուն աստղը մարած է այժմ:

Վերոյիշեալ համագումարին մէջ, խորհրդային նկարիչները, փորագրիչները, քանդակագործները խոստացած էին պայքարիլ արեւմտեան «այլասերած» արուեստի նոր ձգտումներուն դէմ եւ «Հոկտեմբերեան մեծ յեղափոխութեան» արժանի գործեր արտադրել: Խոստացած էին մասնաւորաբար վանել իրենց գործերուն մէջէն ձեւապաշտական, բնապաշտական, վերացական եւ այլ ձգտումներ, որոնք «քաղքենի գաղափարաբանութեան վատառողջ ազդեցութիւններն են»:

Այս ցուցահանդէսը, ուրեմն, պիտի ըլլայ, ինչպէս յայտարարած է արուեստագէտներու միութեան քարտուղարը, տեսակ մը քննութիւն, տեսնելու համար թէ ինչ չափով խորհրդային արուեստագէտները յարգած են իրենց խոստումները:

«Փրաւտա»ն կը գրէ որ ցուցադրուելիք գործերը պիտի ներկայացնեն գլխաւորաբար Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան զանազան դրուագներու երեսները: Սակայն տրուած անուններէն ու տարուած աշխատանքներէն կը հետեւցուի որ ցուցահանդէսը պիտի ներկայացնէ, առաջին հերթին, պատմական նիւթերը: Կեդրոնական դէմքը պիտի հանդիսանայ Լենինը, որովհետեւ «անհատի պաշտամունք»ին դէմ ձեռք առնուած միջոցէն զերծ է անիկա: Պիտի ցուցադրուին խորհրդային նշանաւոր նկարիչներ՝ Եոհանսոնի, Իսանովի, Ռեշեչնիքովի, Սոքոլովի, Գուրուիչի գործերը, որոնք կը ներկայացնեն Լենինի կեանքին զանազան դրուագները:

Ուքրանիոյ մէջ, երեք հարիւրէ աւելի նկարիչներ կը պատրաստուին Մոսկուայի ցուցահանդէսին. Գերասիմով, Ռուբլով, Ֆաւորսքի, եւայլն:

Այս իւղանկարներէն մեծ մաս մը պիտի ներկայացնէ խորհրդային հերոսներ, բնական տեսարաններ, բանուորներու եւ գիւղացիներու «երջանիկ» կեանքը, եւն.:

Թէեւ այս նկարիչները ու քանդակագործները կը քաջալերուին ու կը վարձատրուին կառավարութեան կողմէ, սակայն անոնք չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը գործիքներու եւ նիւթի պակասին պատճառաւ: Կարգ մը շրջաններու մէջ պաստառ, վրձին, ներկ, կաւ գոյութիւն չունին, իսկ ուրիշ տեղեր զրկուած են պէտք եղածէն աւելի. Սովէտական կուլտուրան կը գրէ, որ Մինսք զրկուած է յիսուն հազար թօն կաւ, իսկ Ղազախստան՝ այնքան կտաւ, որ բաւարար է ամբողջ տասնեակ տարիներու համար:

Ընդհանրապէս կը կարծուի որ այս ցուցահանդէսը պիտի նուիրագործէ «ուղղափառ» արուեստագէտներու յաղթանակը: Արուեստը կուսակցութեան լուծէն ազատելու կողմնակից արուեստագէտները, սակայն, չեն պարտուած տակաւին: Մարտ ամսուան համագումարին, կուսակցական ղեկավարները խստօրէն պախարակեցին այն երիտասարդ արուեստագէտները, որ հետեւելով արեւմտեան արուեստի նորագոյն դպրոցներուն, շեղած էին կուսակցութեան գծած ճամբէն: Եղան նաեւ ինքնաքննադատութիւններ, որոնց ընթացքին ծերունի արուեստագէտ մը յայտարարեց, որ եթէ կարգ մը երիտասարդներ իրենց աշխատանքներուն մէջ կը շեղին «ընկերվարական իրապաշտութեան» սկզբունքներէն, ատիկա կու գայ անկէ որ մենք չենք կրցած բացատրել իրենց արեւմտեան ձեւապաշտ արուեստի հակաժողովրդական նկարագիրը:

Մոսկուայի ցուցահանդէսի կազմակերպիչները նոր անակնկալներու առջեւ չգտնուելու համար, մօտէն կը հետեւին երիտասարդ արուեստագէտներու աշխատանքներուն:

ԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐՋԻ ՃԱՇԱԿԸ

●

Կանաչ անտառի ամէն բնակիչ
Գովաբանում էր եղնիկին համեստ.
— Ի՜նչ լաւ է պարում,
Ունի մեծ արուեստ ...
Եղնիկի պարը ու նուրբ շօրօրը
Չէր յուզում միայն Բրդոտ ապօրը:
— Եղնիկն իր պարով
Ինձ բաւարարի՞...
Այ, ուրիշ բան է,
Թէ արջը պարի:
Այնպէ՜ս է պարում,
Նազում շօրօրում ...
Ինչո՞ւ չեն ուղտից
Պարել սովորում:
Ոտքերը սիրուն, ոնց յղկած մարմար.
Ուղտը ծնուել է բալետի համար ...

×

Երբ նուրբ հարցերում
Մեծ դեր է խաղում արջի ճաշակը,
Միշտ էլ տուժում է
Բարձր արուեստի համեստ մշակը:

ԱՐՇԱԿ ԴԱՐԲՆԻ

ՍԻՐՈՅ ՀՐԱՇՔԸ

●

(ԱՂՈՒԱՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

«Ի՞նչ կասեն քեզ մարդիկ, եթէ դու մենակ գնաս Հնդկաստան», — ասաց նա:

«Սիրելի եղբայրս, իսկ ի՞նչ կասեն մարդիկ, եթէ ես փախչեմ քո տնից», — պատասխանեց քոյրը:

Ամիրը մտածմունքի մէջ ընկաւ: Երկար մտածեց եւ, վերջապէս, սիրտը մեղմացաւ ու թոյլատրեց Շահոյին գնալ ուր որ ցանկանում է:

Շահօն շատ ուրախացաւ, ծածկուեց չարսաւով, որպէսզի ոչ ոք տեսնի իր գեղեցկութիւնը եւ ընկաւ ճանապարհ: Շատ գնաց, մինչեւ հասաւ մի լայն գետի: Ի՞նչ անել, ինչպէ՞ս անցնել միւս ափը: Յանկարծ, որտեղից էր դուրս եկաւ մի նաւակ, մօտեցաւ իրեն եւ նաւավարը առաջարկեց միւս ափը փոխադրել: Շահօն անվախ մտաւ նաւակը եւ միասին առաջ շարժուեցին:

Մինչեւ գետի մէջտեղը յաջողութեամբ անցան: Բայց այդտեղ ուժեղ հովը թըռցրեց Շահոյի ծածկոցը ու նաւավարը քարացաւ նրա գեղեցկութիւնը տեսնելով: Չար միտքը դառնում էր նրա գլխում, մտածեց լլկել Շահոյին: Դարձրեց նաւակը եւ քշեց բոլորովին ուրիշ ուղղութեամբ:

Աղջիկը նկատեց, որ նա պէտք եղած կողմը չի տանում իրեն, ուստի յուզուած հարցրեց.

— Ինչո՞ւ վերադարձար: Ի՞նչ ես ուզում անել:

Թիավարը անընդհատ նայեց նրան եւ չպատասխանեց:

Այն ժամանակ Շահօն հանեց ոսկի ապարանջանը թեւից եւ մեկնեց դէպի նա:

Փայլող ոսկին տեսնելով արթնցաւ թիավարը: «Աւելի լաւ չէ՞ վերցնել ապարանջանը» — մտածեց նա:

Եւ շտապով խլեց ապարանջանը ու, այլեւս առանց աչքերը վեր բարձրացնելու տարաւ միւս ափը:

Շատ գնաց Շահօն, եւ վերջապէս, հասաւ արքայից արքայ Ակբարի մայրաքաղաքը: Երբ նա փորձեց վրդովել թագաւորի հանդիստը, պահակները, ծիծաղելով աղջկայ վրայ՝ թռցրին նրա ծածկոցը:

Դառը կերպով լաց եղաւ Շահօն եւ իր խնդիրն ուղղելով դէպի ամենակարող Ալլահին՝ օգնութիւն խնդրեց:

Նրա լացը լսեց Ակբարը եւ հրամայեց բաց թողնել աղջկան եւ նոր ծածկոց տալ իրեն: Ծածկոցը բերին, բայց Շահօն, փոխանակ հեռանալու պալատից, թաղնուեց Ակբարի հանդստատեղում:

Երկար սպասեց, վերջապէս, տեսաւ, թէ ինչպէս պահակները բերին տանջուած Դիլխային թագաւորի դատաստանին յանձնելու:

— Ի՞նչ է արել այս մարդը, — դաժանօրէն հարցրեց Ակբարը:

— Ով մեծերից — մեծը, նա մտել էր քո գանձարանը եւ ուզում էր գողանալ թանկարժէք քարերդ, — պատասխանեց վէզիրը:

Անհոգօրէն ծիծաղեց թագաւորը եւ հրամայեց.

— Ջրվէժի մէջ նետեցէք: Թող նա իր մահը գտնի հեղհեղատի պղտոր ջրերում, ինչպէս եղել է իր թափառաշրջիկի եւ գողի կեանքը:

— Լսում ենք, ով հրամայող, — պատասխանեցին պահապանները եւ դէպի ջրվէժ քաշ տուին Դիլխային:

Այստեղ արդէն ծունկի իջաւ Շահօն, դէպի երկինք տարածեց իր հոլանի թեւերը եւ աղերսանքներն ուղղեց ամենակարող Ալլահին:

«Օ՜ Աստուած իմ, անսահման է քո կարողութիւնը: Արա այնպէս, որ չկորչի իմ սիրելիս: Ախր նա այդ յանցանքը գործել է ինձ համար: Խղճա, ով բարեգութ Ալլահ»:

Անցաւ մի ժամ եւ յանկարծ զարմացած Ակբարը տեսաւ, որ պահակները վերադառնում են իսկ նրանց մէջ է Դիլխան անվնաս:

— Ով հրամայող, ասաց պահակներից մէկը, մենք տարինք նրան ջրվէժի մօտ, բայց յանկարծ, կարծես հրաշքով, նրա ջուրը ցամաքեց:

— Շուարեց Ակբարը ու հրամայեց, յանցագործին գցել փղանոցը, որպէսզի նրանք իրենց ոտքերով կոխկրտեն նրան:

Նորից ծունկի եկաւ Շահօն եւ այսպէս ասաց.

«Ով Աստուած, որի ուժն անփոխարինելի է: Դու արդէն մի անգամ փրկեցիր իմ սիրածիս: Մի անգամ էլ արա այդ հրաշքը»:

Դարձեալ անցաւ մի ամբողջ ժամ: Եւ, աւելի զարմացած Ակբարը, տեսաւ սարսափած պահակներին ու նրանց մէջ անվնաս Դիլխային ժպտուն, ինչպէս միշտ:

— Ով հրամայող, ասացին պահակները միաբերան.

— Մենք տարինք նրան փղանոցը, բացինք դարպասը, բայց բոլոր փղերն ընկած էին մեռած:

— Այս արդէն չի կարող առանց կախարդանքի լինել, ասաց Ակբարը:

Իսկ ամենածեր իմաստունն ասաց.

— Ով հրամայող, մի կին է աղօթում նրա համար, հաւատա ինձ:

Շահօն լսելով այս խօսքերը դուրս եկաւ պահուած տեղից: Նա ծունկի եկաւ Ակբարի առջեւ ու այսպէս ասաց.

— Ով փառապանծ Ակբար երդւում եմ քեզ ամենակարող ու բարեգութ Ալլահի անունով: Իմ սիրոյս համար է գործել նա այդ յանցանքը: Ներիր նրան. խնայիր իմ սիրածիս կեանքը:

Յուզուեց Ակբարը երիտասարդ աղջկայ խօսքերից ու մտածողութեան մէջ ընկաւ: Իսկ մտածում էր այն մասին, թէ ինչ մեծ ուժ է սէրը եւ որքան քիչ է գտնւում — հազուագիւտ է երկրիս վրայ այդ տեսակ սէրը: Ու այսպիսի մտքերից փափկեց նրա դաժան սիրտը:

Հառաչեց. ժպտաց ու ասաց.

— Դու գեղանի Շահօ, այնպէս հաւատարիմ եղար քո սիրոյդ, որ յաղթեցիր մահուան: Իսկ դու, գողիկ Դիլխա, ուզեցեր գողանալ իմ ոսկիներս, որպէսզի երջանիկ ապրես քո սիրածի հետ: Այլեւս կարիք պիտի չունենաս գողանալու: Ես տալիս եմ ձեզ այնքան ոսկի եւ թանկագին քարեր, որքան կարող է տանել մի ուղտ: Գնացէք խաղաղութեամբ եւ եղէք երջանիկ:

Եւ բախտաւոր սիրահարները վերադարձան իրենց հայրենիքը, ապրեցին հանգիստ ու երջանիկ, բազմացնելով իրենց ընտանիքը:

Ահա ճշմարիտ պատմութիւնը գեղանի Շահոյի եւ իր Դիլխայի:

(Վերջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վերջին օրերուն, քաղաքական եւ տնտեսական կարեւոր շարժում մը կայ. կառավարութիւնը հաւատարիմ կը մնայ քանի մը շաբաթ առաջ իր որդեգրած քաղաքականութեան եւ սկսած է արդէն կիրարկել զայն: Իր կարեւորագոյն պարտականութիւններէն մէկն ալ կը նկատէ տեղեկութիւններ տալ ներկայ կացութեան եւ ապագայի մասին: Այս նպատակով, Ելմտական նախարար Կայեառ դիմեց զանազան կազմակերպութեանց. — բանուորական սէնտիքաներուն, գործատէրերուն, հողագործներուն եւ առեւտրականներուն, — պարզելով անոնց Ֆրանսայի տնտեսութեան դժուարութիւնները:

Ելմտական նախարարութեան կը տեղեկացնէին թէ կարելի չէր ներկայիս հողամշակութեան մէջ մեծ զիջումներ ընել:

Կայեառ կը յիշեցնէ թէ երկրին տնտեսութիւնը, «շատ ծանր տագնապի մը սպառնալիքին ենթակայ է: Եթէ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին մերժենք նախնիւթերու ներածումը՝ որ էական է մեզի համար, անգործութիւնն ու թշուառութիւնը պիտի ըլլայ բոլորին համար»:

Ելմտական նախարարը կը ճշդէ, թէ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար՝ պիտի աշխատի ուժ տալ արտածումներուն: Սակայն այս հաւասարակշռութիւնը կրնայ խորտակուիլ՝ եթէ աշխատավարձքերու ընդհանուր մակարդակն ու գինները չպահուին: Միւս կողմէ, Կայեառ խորհուրդ կու տայ առեւտրականներուն եւ գործարանատէրներուն, փնդռելով համերձ բոլոր դժուարութիւնները՝ իմաստութիւնը ունենալ «ընդդիմանալու ամէն ձեւի գիներու բարձրացման դէմ»: Կայեառ կ'եզրակացնէ. — «Մեր ներկայ բարգաւաճութիւնը փրկելու համար՝ հարկ է աւելի՛ արտածել, շատ արտածելու համար՝ աժան պէտք է ծախել»:

Այս ուղղութեամբ ուրբաթ օր Մաթինեոնի մէջ վարչապետ Մոնուրի, Կայեառ եւ Կաղիէ խորհրդակցութիւններ ունեցան սէնտիքաներու եւ գործատէրերու ներկայացուցիչներուն հետ:

× Փիւի տը Տոմի 32 քաղաքապետները, Վարչապետ Մոնուրիի Բէլժոն Ֆերան այցելութեան առթիւ, իբրեւ բողոքի ցոյց՝ հրաժարեցան իրենց պաշտօններէն:

ՓԻՆՈՅԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Փինոյի խորհրդակցութիւնները սկսան Տըլըսի հետ՝ Ուաշինկթընի մէջ: Օրակարգին գլխաւոր հարցերն են Ալժերիա, Միջին Արեւելք եւ յատկապէս՝ Սուրիա: Նախարար Փինօ Փարիզ պիտի վերադառնայ Սեպտեմբեր 10ին:

Ծանօթ է, որ Փինօ այս ճամբորդութեան ձեռնարկեց՝ Լատին Ամերիկայի երկիրներուն մէջ կարծիքները պատրաստելու համար: Պրազիլիոյ, Ուրուկուէյի, Արժանթինի, Ջիլիի, Փերուի եւ Քոլոմպիոյ մէջ, Արտաքին նախարար Փինոյի հետ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք՝ Արտաքին Նախարարութիւնները համակարծիք գտնուեցան Ֆրանսայի հետ, Ալժերիոյ հարցին նկատմամբ: Ինչպէս գրած էինք՝ Ալժերիա կը գտնուի ՄԱԶի յառաջիկայ համագումարին օրակարգին վրայ:

Ջիլիի մէջ Փինօ նախագահեց Հարաւային Ամերիկայի ֆրանսացի դիւանագէտներուն համագումարին:

Այնպէս կ'երեւի, թէ ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութենէն առաջ, բազմաթիւ երկիրներ կը բաժնեն արդէն Ֆրանսայի տեսակէտները եւ զօրավիգ կը կանգնին Փարիզի կառավարութեան:

Այս ուղղութեամբ մեծ արժէք կ'ընծայուի Փինօ – Տըլըս խորհրդակցութեանց, որոնց արդիւնքը բախտորոշ դեր կրնայ խաղալ ՄԱԿի մէջ, Ալժերիոյ շուրջ բացուելիք վիճաբանութիւններուն ընթացքին:

Փարիզի մէջ այն կարծիքը կը տիրէ, թէ Փինօ յաջողութեամբ կատարած է իր առաքելութիւնը՝ Ամերիկայի մէջ:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակին պաշտօնաթերթը՝ «Կարմիր Աստղ» կը յայտարարէ թէ Մոսկուայի մէջ Միացեալ Նահանգներու ապայակոյտին նախկին հրամանատար զօրավար Պրատլէի պատերազմական յուշերը լոյս տեսած են: Սակայն թերթը կը քննադատէ այս գրքին այն ձգտումը, որ «կը գերագնահատէ Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին մէջ, ամերիկեան բանակին կատարած դերը եւ ամէն միջոցներով կը պակսեցնէ՝ խորհրդային բանակին դերը»:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ:

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի:

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի գրելեւ եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ:

Հոգաբարձութիւն
վարագոյ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի: Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն: Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Տունը աշխատող գործաւորներ, ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) հագուստի համար: Դիմել՝
FURTEX,
132, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

×

Գործաւոր կամ գործաւորուհի (դերձակ) եւ աշկերտ մը: Դիմել՝
Minassian, 74, Rue d'Hauteville, Paris-10e

×

Ստիպողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար: Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նօր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն:

×

NADOLNY
71, Rue Réaumur
Կը փնտռէ բրիֆօբէօրներ, ձեռքի մեքենայի վրայ եւ աշկերտ, նաեւ փլաքէօզ մեքանիսիէններ:

×

Ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ հագուստի համար: Դիմել՝
CLAIRE, 13, Bld. Malesherbes, Paris (8e

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:
Գին՝ 1100 ֆրանք:
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Փանոս Ուստուլեկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իր աղջկան՝ ՇԱՄԻՐԱՄԻ եւ տղոց՝ ՐԱՖՖԻԻ եւ ՄԿՐՏԻՉԻ յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

CHAUFFEURS DE TAXI

Հայ շարժավարներու ուշադրութեան

Անոնք որ շուտով կը փափաքին տիրանալ Թաքսի մը: Դիմեն Պ. Տէրտէրեանի:
85, Rue des Monts Clairs à Colombes

Ամէն առաւօտ ժամը 8էն 10, կամ գրել ժամադրութեան համար:

Օր. ՍՈՆԻ ԹԵՐԶԵԱՆ
Պ. ՆԵՐՍԷՍ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ
Ամուսնացած

Վիէն, 2 Սեպտ., 1957 Բլէրմոն Ֆերան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 187-188 (Յուլիս-Օգոստոս)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Հայ անասնաբոյժներ (Շ. Նարդունի). — Ի՞նչ խմել ծարաւ ենք (Տօքթ. Ասքանազ). — Հայաստանի բուժավայրերը (Տօքթ. Յակոբեան). — Ծովի լոգանք (Տօքթ. Աչճեան). — Գինի (Բժկ. Բառարան). — Կաթ կը միզէ (Փրոֆ. Վէռհօօկէն). — Ցլութիւնը եօթը ամիս միայն (Տօքթ. Աղասանի). — Ի՞նչպէս տեղափոխել արկածեալը (Խաչուհի). — Ֆրանկախտը (Տօքթ. Միսաքեան). — Ի՞նչ է հանճարը (Վէռհառն). — Ծերութիւն եւ ծերախտ (Տքթ. Նաւասարդ). — Հին բառարաններ (Յ. Քիւրտեան). — Հացի (Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու որդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MARDI
10 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7989 33ème ANNEE
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3790

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԵԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԵՍ»...

Լոնտոնի ժողովը առջի իրիկուն վերջացուց իր աշխատանքները առանց որեւէ դրական արդիւնքի հասնելու :

Հարիւր յիսունըեօթը նիստերէ ետք, Արեւմուտքը եւ Արեւելքը չկրցան բանաձեւ մը քուէարկել ապազինման համար, եւ ժողովը յետաձգուեցաւ «ցնոր տնօրինութիւն» :

Խ. Միութեան պատուիրակը՝ Զորին, ամուր կեցաւ իր դիրքին վրայ եւ մինչեւ վերջին վայրկեանը որեւէ զիջողութիւն չըրաւ արեւմտեան առաջարկներուն : Ասկէ զատ Խ. Միութիւնը կը մտածէ թէ ՄԱԿին տանելով ապազինման հարցը, պիտի կարենայ, աւելի լայն շրջանակի մը մէջ տեղծել իրեն նպաստաւոր մթնոլորտ մը :

Արեւմտեանները կը կարծեն սակայն թէ բոլորովին ալ ապարդիւն չանցաւ ապազինման ժողովը : Թէեւ յուսախաբ, Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա լաւատեսութիւնն ունին կարծելու, թէ կողմերը աւելի մօտ են այսօր եւ վեց ամսուան աշխատանքներէն ետք, կարելի է տեսնել փոխադարձ հաւատք մը՝ բարի կամեցողութեան :

Խ. Միութիւնը ի վերջոյ ընդունած է թէ հիւլէական փորձերու դադարումը կը պահանջէ հսկողութեան եւ քննութեան սիսթէմ մը :

Անդին արեւմտեան պետութիւնները ընդառաջ երթալով Խ. Միութեան մտահոգութիւններուն, կը մտածեն թէ հիւլէական փորձերու դադարումը կրնայ կանխել արտադրութեանց դադարումը :

Կը մնան սակայն անհամաձայնութեան կենսական կէտեր : Գլխաւոր հարցը, որ պատ մասնագէտներու պիտի ծեծուի ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ, «Ա» եւ «ԱՇ» ռումբերու փորձերու խնդիրն է : Մինչ Արեւմտեանները կ'ուզեն այդ փորձերու ընդհատումը կապել արտադրութեանց, Խ. Միութիւնը կը պնդէ առանց պայմանի ընդհատումի մը վրայ :

Խ. Միութեան համար, ապազինման յանձնախումբի ժողովին ձախողութեան գլխաւոր պատասխանատուն՝ Ատընաուըրն է : Այս վերջինին ճամբորդութիւնը Ուաշինկթըն պատճառ դարձած է, Զորինի համար, որ Ամերիկացիները փոխեն իրենց տեսակէտը ապազինման հարցին մէջ : Անդին Գերմանիոյ վարչապետը կը յայտարարէ թէ «կը ցաւիմ որ Լոնտոնի ժողովը յետաձգուեցաւ» : Նոյնը կը յայտարարէ Ատընաուըրի ընդդիմադիր կուսակցութեան պարագլուխը՝ Օլընհաուըր, յուսալով թէ պարզ յետաձգում մըն է միայն :

Գերմանական համալսարաններու հարիւր մէկ դասախօսներ իրենց կարգին, հետեւելով տոքթոր Շվայցըրի, Պապին, ամերիկացի երկու հազար գիտուններու, տասնըութ գերման հիւլէական մասնագէտներու, կոչ կ'ուղղեն ՄԱԿին եւ աշխարհի բոլոր կառավարութիւններուն, որ վերջ տրուին հիւլէական եւ սովորական զէնքերու արշաւին :

Աշխարհ խաղաղութիւն կ'ուզէ :

Ամէն ոք ապազինման մասին կը խօսի : Եւ ամէն մարդ զէնք պատրաստելով զբաղած է :

Ամերիկա մտահոգ Միջին Արեւելքի, եւ մանաւանդ Սուրիոյ կացութեամբ, կ'արագացնէ զէնքերու յանձնումը Յորդանանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ : Խ. Միութիւն կը զինէ Սուրիան Եգիպտոսէն վերջ :

Ամէն կողմ եղած բոլոր աշխատանքները եւ պատրաստութիւնները պատերազմի համար են : Բոլոր խօսակցութիւնները խաղաղութեան համար են :

Ճիշդ է որ լատինական առածը կ'ըսէ.

" Si vis pacem, para bellum "

«Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատերազմ պատրաստէ» : Երեւի այս սկզբունքին կը հետեւին բոլոր մեծերը եթէ, իսկապէս, խաղաղութիւն կ'ուզեն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆՕ-ՏԸԼԸՍ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ՝
ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԵՒ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

ՓԻՆՕ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Արտաքին նախարար Փինօ Հարաւային Ամերիկայի երկիրները այցելելէ վերջ անցաւ Ուաշինկթըն՝ Տըլըսի հետ տեսակցելու համար.— «Ինչպէս Հարաւային Ամերիկայի, այնպէս ալ Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ իմ առաքելութիւնս Ուաշինկթընի կառավարութեան համաձայնութիւնը ստանալու համար չէ, այլ՝ տեղեկութիւններ տալու համար», յայտարարեց Փինօ, անդրադառնալով Ալժերիոյ հարցին : Երկու երկիրներու Արտաքին նախարարներուն խօսակցութեան առաջին նիւթն էր Ալժերիան :

Փինօ - Տըլըս հանդիպումը տեւեց աւելի քան երկու ժամ :

ԱԼԺԵՐԻԱ.— Այս մասին Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը երկար տեղեկութիւններ տուաւ եւ բացատրեց Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծին տրամադրութիւնները (ծանօթ է, որ այս հարցը տակաւին չէ քուէարկուած Ազգ. ժողովին մէջ) : «Իսկ եթէ ապստամբները չընդունի՞ն զայն» հարց տրուեցաւ իրեն : Փինօ պատասխանեց թէ ըմբոստներու չկամութիւնը պատճառ մը չէ որ Ֆրանսա սկսի գործադրել իր որոշումները՝ շրջան առ շրջան :

Խօսք անցաւ նաեւ ապստամբներուն մէջ համայնավարներու գործունէութեան շուրջ : Փինօ յայտնեց, թէ այդ շարժումը կը սպառնայ Ֆրանսայէն բաժնուած Ալժերիոյ մէջ խորհրդային վարչակարգ ըստեղծել :

ՍՈՒՐԻԱ.— Խորհրդայնացման ճամբուն վրայ գտնուող այս երկրին մասին խօսելով՝ Փինօ քննադատեց ամերիկեան քաղաքականութիւնը . Ֆրանսական տեսակէտը խիստ նկատուած էր Արեւմտեաններուն կողմէ, սակայն Սուրիոյ որդեգրած ուղղութիւնը կը բացատրուի Այզընհաուըրի վարդապետութեան տկար կողմերով : Բաղդատելով Միջին Արեւելքի մասին ամերիկեան եւ ֆրանսական տեսակէտները՝ Փինօ իր կառավարութեան փորձառութիւնը պաշտպանեց, այս մարզին մէջ :

Իսրայէլէն զատ՝ երկու այլ հարցեր եւս վիճաբանութեան առարկայ դարձան :

1.— Գիտական եւ մասնագիտական մարզին մէջ՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Դաշնակիցներու գործակցութիւնը՝ ընդդէմ խորհրդային յառաջդիմութեան :

2.— Հարաւային Ամերիկային Հասարակաց Շուկային անդամակցութեան կարելիութիւնները եւ տնտեսական ու մասնագիտական յարաբերութիւնները՝ Եւրոպայի հետ :

Խորհրդակցութիւններէն ետք Փինօ յայտարարեց որ «գոհ էր Տըլըսի հետ իր ունեցած խօսակցութեանց արդիւնքէն, որովհետեւ, ըսաւ ան, մենք անկեղծութեամբ կը խօսինք միշտ» :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը Բչ. օր, ժամը 12ին գնաց Նիւ Եորք, ուր քանի մը ժամ մնալէ ետք՝ վերադարձաւ Փարիզ :

Տեղական մամուլն ու քաղաքական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Փինոյի կատարած շրջապտոյտին եւ գոհունակութեամբ կ'արտայայտուին անոր արդիւնքին մասին : Ծանօթ է որ ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին մէջ Ալժերիոյ հարցը պիտի քննուի. այս ուղղութեամբ՝ Արտաքին նախարարը կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք ձգեց, ֆրանսական տեսակէտները պարզելով իր այցելած երկիրներուն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՄԻԿԻՆ ՀԵՏ

— Մեծ մայրիկ, իմացա՞ր Գրավաճառենց տղան օտար աղջիկ մը պիտի առնէ եղեր...

— Թող առնէ՛, թող առնէ՛ որ պոյը տեսնեմ, քանի մը տարիէն :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, մեծ մայրիկ... Լսածիս համաձայն, շատ շնորհքով աղջիկ մըն է եղեր... խունկ կը հոտի եղեր, վարդէն ալ գեղեցիկ է եղեր...

— Թող խունկ հոտի, թող վարդէն ալ աղուոր ըլլայ, քանի որ Հայ չէ, ես շապուլ չեմ ըներ ...

— Ատ ըսածդ չեղաւ, մեծ մայրիկ ... Շատ մեծ մեղք մը գործեցիր... Տարիքիդ չի վայելեր... Դուն քրիստոնեայ չե՞ս...

— Ինծի նայէ որ ըսեմ, ճա՛գս : Երբ Աստուած պապան մեր ազգը ստեղծեց, մեզի շատ բաներ մը չտուաւ... Ըսել կ'ուզեմ թէ մեզի մեծ հարստութիւններ չբաշխեց... Երկիրնիս սխալ տեղ մը շինեց ... Ատոր համար ալ ասչափ տարի չարչարուեցանք...

— Բայց դիմացանք ...

— Սպասէ՛ որ խօսքս լմնցնեմ : Հա՛, շիտակ ես, դիմացանք... Ամա, գիտե՞ս ինչու դիմացանք...

— Կռուեցանք, անոր համար ... Ինատճի ազգ ենք, դիւրին դիւրին մարդու գըլուխ չենք ծռեր, դո՛ւն ալ գիտես ...

— Հա՛, կռուեցանք, ամա մինակ կըռուիլը չի բաւեր... Ժամանակին ուրիշ ազգեր ալ կային, անոնք ալ կռուեր են... Օղորմած հոգի մարդէս լսած եմ... Ամա, ատ ազգերը այսօր չկան... Պատասխան չտուիր ըսածիս — ինտո՞ր եղաւ թէ դիմացանք ...

— Չեմ գիտեր, մեծ մայրիկ...

— Ե՛ս քեզի ըսեմ... Որովհետեւ, Աստուած պապան — օրհնեալ ըլլայ իր սուրբ անունը — մեզի անանկ բաներ տուաւ թէ ուրիշներուն չտուաւ ...

— Ի՞նչ...

— Ամէնքէն առաջ, մեզի տուաւ մեր Եկեղեցին ... Ատ մեր Եկեղեցիին մէջը երգուած աղօթքները, շարականները ուրիշները չունին :

— Սխալ բաներ կ'ըսես կոր, մեծ մայրիկ... Այդ շարականները, այդ աղօթքները մեր Ներսէս Շնորհալիները տուին..

— Սո՛ւս, ամօթ... Եթէ որ Տիրոջը շուքը ատ Շնորհալիներուն վրայ իջած չըլլար, անոնք ինտո՞ր գրած պիտի ըլլային ատ աղօթքները ...

— Լա՛ւ, շարունակէ... Բայց, նիւթէն շեղեցար ...

— Ես իմ ըսածս գիտեմ, սպասէ՛... Աստուած պապան մեզի տուաւ մեր սուրբ լեզուն, որուն համար օղորմած հոգին կ'ըսէր թէ հրեշտակներուն խօսած լեզուն է :

— Քիչ մը նետեր է, մեծ մայրիկ ...

— Մեղա՛յ ըսէ, անառակ որդի... Ետքն ալ գիտե՞ս ինչ տուաւ :

— Կարծեմ այդ երկուքէն զատ ուրիշ բանի արժանի չդատեց մեր ազգը ...

— Վա՛յ քու գացած դպրոցներուդ.... էն կարեւորը մոռցար... Մեզի տուաւ հայ ընտանիքը...

— Ատոր խելքս չհասաւ...

— Խելք ունի՞ս որ հասնի... Մեր ազգը շատոնց գերեզման իջած կ'ըլլար, եթէ որ հայ ընտանիքին սրբութիւնը պահուած չըլլար... Ատ սրբութիւնը պահողը ո՞վ է, քու խելքովդ ...

— Կարգուած չեմ որ ըսեմ ...

— Հայ կինը, հայ մայրիկը... Հիմա հասկցա՞ր ...

— Վեր, վար հասկցայ : Բայց, մեր հարսնցուն մոռցար...

— Չմոռցայ... Ըսելս ան է թէ եթէ որ Հայը Հայուն հետ չկարգուի նէ, հայ ընտանիքը մինակ կէս մը հայ եղած կ'ըլլայ ... Ան ատեն, մեր ազգը կը լմննայ...

— Բայց քեզի ըսի որ Գրավաճառենց հարսնցուն խունկ կը հոտի եղեր ու վարդէն ալ աղուոր է եղեր ...

— Ես ալ քեզի կ'ըսեմ թէ օտարին խունկով, օտարին վարդով հայ ընտանիք չըլլար, ինտոր քի օտար վարդապետով Հայ եկեղեցի չըլլար... Հիմա հասկցա՞ր...

— Մեծ մայրիկ, խնդիրը այնքան մեծցուցիր որ ուզեմ չուզեմ «հասկցայ» պիտի ըսեմ... Եկուր սա թոռմած երեսներդ պագնեմ, մեծ մայրիկ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍՈՒՐԻԱՆ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ՄԸ
ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ՝
ԱՄԵՐԻԿԱ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿՈՂՔԻՆ

Ուաշինկթընի մէջ Նախագահ Այզընհաուըրի, Լոյ Հենտերսընի եւ Տըլըսի միջեւ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, որմէ ետք Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը երկար յայտարարութիւն մը ըրաւ՝ Միջին Արեւելքի մասին :

Ընդհանուր առմամբ՝ յայտարարութիւնը սպասման քաղաքականութիւն մը ցոյց կուտայ, որուն կողմնակից են Ամերիկացիք : Սակայն, պատրաստուած է ուրիշ յայտարարութիւն մը, աւելի խիստ եւ սպառնական բնոյթ կրող՝ որ Այզընհաուըր նախընտրած է պահել այն օրուան համար՝ երբ դէպքերը աւելի մտահոգիչ ընթացք մը պիտի ստանան :

Նախագահ Այզընհաուըր առ այժմ ուրիշ բան չէր կրնար ըսել, եթէ ոչ՝ ապահովցնել Թուրքիոյ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ դրացի այլ երկիրներու անկախութիւնը : Վերջին տողին մէջ, խորհուրդ կուտայ Սուրիոյ՝ որ հրաժարի իր համայնավար կառավարութենէն ...

Միացեալ Նահանգներ թիկունք պիտի կանգնին Լիբանանի եւ պաշտպանեն զայն՝ սուրիական յարձակումի մը պարագային : Այս ուղղութեամբ՝ ո՛չ մէկ կասկած : Թէեւ, Ֆրանսայի մէջ կը մտածեն, թէ Սուրիա նման յիմարութիւն մը պիտի

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ

Շաբաթ օր երկաթուղիի ծանր արկած մը պատահեցաւ : Փարիզ - Նիմ վայրաշարժը, Նիմէն 22 քիլոմեթր առաջ արկած մը ունեցաւ : Ցարդ 39 զոհ կայ, բազմաթիւ անհետացածներ եւ աւելի քան յիսուն վիրաւոր : Այս հաշուեկշիռը տակաւին վերջնական չէ : Զոհերու թիւը շատ է եւ կրնայ աւելնալ, անոր համար՝ որ տեղի չգոյութեան պատճառով ճամբորդներուն մեծ մասը ոտքի էր : Շոգեկառքը Փարիզի Կառ տը Լիոնէն մեկնած էր ժամը 23.13ին եւ Նիմ պիտի հասնէր՝ ժամը 12.43ին :

ԱՅՍՕՐ ԿԱՐԴԱՑԷՔ՝

ՐԱՖՖԻԻ «ԿԱՅԾԵՐ»Ը

չգործէ :

Արտաքին նախարար Տըլըս իր յայտարարութեան մէջ ըսաւ.—

Հենտերսըն ամբողջական տեղեկագիր մը կարդաց Միջին Արեւելքի մասին եւ Թուրքիոյ, Իրաքի, Լիբանանի ու Յորդանանի պատասխանատու դէմքերուն հետ իր ունեցած խօսակցութեանց շուրջ : Միջին Արեւելքի երկիրները խորապէս մտահոգուած են, խորհրդային համայնավարութեան ենթարկուած Սուրիոյ կացութեամբ. Սուրիա կը զինուի եւ կարելի չէ ըսել որ անիկա պաշտպանողական նպատակներու համար է :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Գերման դաշնակցային Հանրապետութեան երեսփոխանական ընտրութիւններուն պայքարը կը հասնի իր գագաթնակէտին, որովհետեւ որոշուած է 15 Սեպտեմբերին կատարել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, բացի արեւմտեան Պերլինէն: Գերմանիոյ պարտութենէն եւ բաժանումէն ետք ազատ ընտրուած երրորդ երեսփոխանական ժողովն է որ պիտի կազմուի յաջորդելով 1949ի եւ 1953ի ժողովներուն:

Այս անգամ 33ի տեղ 35 միլիոն կը հաշուեն ընտրողներու թիւը, որուն տասը միլիոնը Նորտռայն – Վեսթֆալընի այսինքն Տիւսէլտորֆի երկրամասին կը պատկանի: Այս շրջանին մէջ է յատկապէս որ երկու գլխաւոր կուսակցութիւններու պայքարը տեղի կ'ունենայ երբ Ատընաուըր եւ Օլլընհաուըր խիստ խօսքեր կ'ուղղեն իրարու հասցէին: (Կը թուի թէ Պերլինի քաղաքապետ Օթթօ Զուհրի մահուան եւ թաղման հանդէսներուն առիթով քանի մը օրուան համար դադար տրուած է վիճաբանութիւններուն Սեպտեմբերի առաջին այն քանի մը օրուան ընթացքին):

Նկատելի է որ «երկու կուսակցութեան» սիսթեմը համակրութիւն կը շահի նաեւ Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս Անգլիոյ կամ Ամերիկայի մէջ: Ուրեմն ըստ ժամանակի քաղաքականութեան կրնան երկու կուսակցութիւններէն մէկն ու մէկը կառավարութեան ղեկը ստանձնել: Կրնայ ըլլալ որ «Քրիստոնէական ռամկապետական Միութիւն»ը չի յաջողի մինչեւ հիմակուան Քոլիսիոնը պահել եւ «սոցեալ դեմոկրատ» կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն շահելով կառավարութիւնը ստանձնէ: Միւս կուսակցութիւնները հետզհետէ կը կորսնցնեն իրենց դիրքերը քանի որ սկզբունքի տարբերութիւններ գրեթէ չունին եւ իրենց վարիչ անձնաւորութիւնները Ատընաուըրի 19 նախարարութիւններուն մէջ պաշտօններ ունին, իսկ ծայրայեղներուն մէջէն համայնավար կուսակցութիւնը արգիլուած է եւ ազգայնականները դեռ չըմած են պարտութեան մեծ հարուածէն: Փոքր կուսակցութիւններուն բաժին ինկած է լրացուցիչ հանգամանք մը երեսփոխանական ժողովին կամ կառավարական կազմին մէջ:

Գերմանիոյ պարտութենէն 12 տարիներ վերջ խաղաղութեան դաշինք մը չի գոյանալուն հետեւանքով ազատումի եւ վերամիացման ընդհանուր յայտարարը արտաքին քաղաքականութեան մէջ, սկզբունքի նոյնութիւն մը ստեղծած է գրեթէ բոլոր կուսակցութիւններուն մէջ, հետեւաբար երկու մեծագոյն կուսակցութիւններուն մէջ իսկ արտաքին քաղաքականութեան կարեւոր կէտը այնքան բուռն պայքարի նշանակութիւն չունի: Քրիստոնէական ռամկապետականներու ներկայացուցիչը, Ատընաուըր, ընկերային բարեկարգութեան իր ջանքերով գրեթէ այն բանը կ'ընէ ինչ որ սոցիալ դեմոկրատները ծրագրած էին: Միւս կողմէ սոցիալ դէմոկրատները իրենց ընդառաջ գացին միջակարգեան դասակարգի տնտեսական շահերուն եւ հրաժարեցան մեծ գործարաններու ընկերվարացման քաղաքական պահանջքէն՝ անշուշտ աչքի առաջ ունենալով Անգլիոյ մէջ կատարուած «պետականացման» փորձերուն ձախողութիւնը 1946ի աշխատաւորական կառավարութեան օրերէն ասդին ... Այսօր Գերմանիոյ բանուորութիւնը ամէնէն կերպով պաշտպանեալ դիրք մը ունի բաւարար աշխատավարձքով՝ շաբաթական 42 ժամ աշխատելով հանդերձ: Աշխարհի մէջ որեւէ երկրի գործաւորութիւն այնքան ապահովուած չէ որքան գերմանականը՝ ապրուստի, բնակարանի, հիւանդներու խնամքի, ծերութեան կենսաթոշակի ընկերային կարգուսարքով՝ որ կատարելագործուած է Պիսմարքի օրերէն ասդին:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ Ատընաուըրի սկզբունքը արեւմտեան ընդհանուր քաղաքականութեան գործակցութիւնն է: Կը ձգտի այս ուղղութեամբ յաջողցնել Գերմանիոյ վերամիացումը ազատ քուէարկութեամբ եւ հողային սահմաններու ճշդում՝ առանց զէնքի դիմելու:

Օլլընհաուըր՝ սոցիալ դէմոկրատներու նախագահը, կը յուսայ աւելի շուտ հասնիլ նոյն նպատակին Ատլանտեան Դաշնակցութենէն հեռու մնալով եւ Խորհրդային Միութեան հետ բանակցելով, առանց յայտնելու թէ ինչ՞ պէտք է զիջիլ բանակցութեան յաջող ելքին համար ...

Ռուսիոյ հետ բանակցութիւններ կատարուեցան Ատընաուըրի կառավարութեան կողմէ, տանինին, եւ հիմա ալ եւ թելը բրդած չէ, բայց Ատընաուըր չուզեր բանակցիլ Ռուսիոյ հետ առանց Արեւմուտքի օժանդակութեան:

Ծանօթ է ռազմագերիներու Գերմանիա վերադարձի յաջողութիւնը, որ Ատընաուըրի լուրջ եւ խոհեմ քաղաքականութեան արդիւնքն էր եւ ներկայիս մօտ հարիւր հազար Գերմանացիներու հայրենադարձի խնդիրը կայ սեղանի վրայ, որ վճռելի կը համարուի Ռուսիոյ կողմէ: Եւ Խրուշչեւի վերջին յայտարարութիւնը Պերլինի մէջ, յատկապէս այս նիւթին շուրջ, խանգարեց Օլլընհաուըրի «միակողմանի սէրն» իսկ եւ փոխանակ օգուտ բերելու, այսպէս ըսուած Օլլընհաուըրի յարմարուողական» կամ ռուսանպաստ քաղաքականութեան յարակոչին վնաս հասցուց եւ Ատընաուըր աւելի համարձակօրէն կը պնդէ թէ Սոցիալ-Դէմոկրատներու գործի գլուխ գալը Գերմանիոյ փճացումը պիտի նշանակէ, քանի որ այսպէս յանձնուած պիտի ըլլայ համայնավարութեան խղճմտանքին ... Պարզ է որ Խրուշչեւ երբեք պիտի չուզէ էլլա գետին գիծէն եւ երթալ՝ եթէ չունենայ համաշխարհային յեղափոխութեան ճամբուն վրայ իր նախասիրած «ընկերային նուաճումներու» ամբողջ Գերմանիոյ մէջ գործադրուելու հաւաստիքը ...:

Սոց. Դէմոկրատները կը գտնուին դժուար դիրքի մը մէջ: Արտաքին քաղաքականութիւնը չօգներ իրենց: Ամերիկա եւ Ատլանտեան Ուխտը լքելու կը գտնեն «յարմարողականութեան» ճամբան որ կը խանգարէ նաեւ իրենց պաշտպանողական ծրագիրը: Ներքին քաղաքականութեան մէջ իրենց «մարքս»եան պահանջքները կորսնցուցած են իրենց այժմէականութիւնը եւ կը գործադրուին գերման Դաշն. Հանրապետութեան եւ Արեւմտեան Պերլինի մէջ, Կաթողիկէ եւ աւետարանական համայնքները խորին համակրանք ունին Ատընաուըրի:

Ազատ ընտրութեան մէջ կարելի չէ մարգարէանալ եւ 98 առ հարիւր քուէի մասին խօսիլ: Կը թուի թէ երկու մեծ կուսակցութիւնները պիտի պահեն իրենց «աւանդական» հետեւորդներու քուէական մեծամասնութիւնը եւ դիրքը, բայց պիտի չկրնան մասնաւոր գերակշռութիւն մը ապահովել, հետեւաբար Ատընաուըրի քոալիսիոնը պիտի կրնայ փոքր փոփոխութիւններով դեռ չորս տարի եւս կառավարութեան գլուխ մնալ:

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԿՐՏԻՉ ՋԱՆԱՆ

Առաջին աշխարհամարտին յաջորդող զինադադարի խանդավառ օրերուն, Պոլսոյ մէջ ծաղկեալ վիճակ մը ունէր Հայ Թատրոնը: Աննախընթաց խանդով ու աշխուժով կը գործէր Պոլսոյ Հայ Տրամաթիկ Թատերախումբը, որուն հիմնադիրներն ու ղեկավարները ջանք չէին խնայեր արուեստի խնամուած գործեր հրամցնելու համար պոլսահայ արուեստասէր հասարակութեան:

Այդ նուիրեալներէն մէկն էր Մկրտիչ Ջանան:

Ծնած էր 1892ին Պոլիս, Սամաթիա արուարձանը, արուեստագէտներէ բաղկացած ընտանիքի մը մէջ:

Արդարեւ, Ջանանի մեծ հայրը ժողովուրդէն գնահատուած եւ սիրուած աշուղ մըն էր, հայրը՝ արեւելեան նուագածու, իսկ իր անդրանիկ եղբայրն ու հօրեղբայրը դերասաններ էին:

Մեծնալով դերասաններու շրջապատի մը մէջ, Մկրտիչ Ջանան շատ բնական է որ իր մանկութենէն իսկ կը տարուի թատրոնով եւ կը սկսի, յաճախ իր ծնողներէն գաղտնի, մասնակցիլ թատերական ներկայացումներու:

Առաջին անգամ Ջանան պաշտօնապէս կը մասնակցի Պոլսահայ թատերական շարժումին 1911 թուականին գործակցելով Ազեանի խումբին, ուր կը խաղայ շարք մը աչքի զարնող դերեր:

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին կը կասի Հայ Թատրոնի գործը Պոլսոյ մէջ: Եւ 1918ին է որ այդ խափանած գործը վերակենդանացնելու միտումով, Մկրտիչ Ջանան շարք մը ուրիշ նուիրեալներու հետ կը կազմէ «Պոլսահայ Տրամաթիկ» թատերախումբը, եւ այդ գործունէութեան ընթացքին թէ իբրեւ դերասան եւ թէ իբրեւ կազմակերպիչ, կ'արժանանայ ժողովրդական մեծ գնահատութեան:

Սակայն իր ժողովուրդին կրած ծանր ողբերգութիւնը եւ Պոլսոյ տակաւ հեղձուցիչ դարձող միջավայրը այլեւս անտանելի կը դառնան ստեղծագործական լայն հորիզոններ որոնող արուեստագէտին համար, այդ պատճառով իսկ 1919ին կը մեկնի Փարիզ, ուր կ'ընդունուի տրամաթիկ դպրոցը եւ իբր ազատ ունկնդիր կ'աշակերտէ մեծանուն Փոլ Մունէին, ինչպէս նաեւ կը յաճախէ Ալիանս Ֆրանսէզի արուեստի ու գրականութեան դասընթացքը:

Փարիզէն կ'անցնի Անգլիա, այցելելով Լոնտոն, Մանչեսթըր եւ Շէյքսփիրի ծննդավայրը՝ Ստրաթֆորտ: Անգլիայէն կը վերադառնայ կրկին Փարիզ, կ'անցնի Իտալիա, ուսումնասիրական աշխատանքներ կը տանի Վենետիկի մէջ եւ ապա կը վերադառնայ կրկին Պոլիս, բեռնաւորուած նոր գիտելիքներով:

Եւ Պոլսոյ մէջ կը լծուի դարձեալ աշխատանքի, մասնակցելով միշտ Պոլսահայ Տրամաթիքին, որուն գործունէութիւնը օրըստօրէ կը դառնար հրաշապատում:

1920ին Վահրամ Փափազեանի, Հրաչեայ Ներսիսեանի, Զափրասափ, Հրանդ Սամուէլեանի եւ ուրիշ մէկ քանի դերասան ընկերներու հետ, Ջանան կը մեկնի Հայաստան, նուիրուելու համար հայրենի բեմին:

Առաջին օրէն իսկ, հայրենիքին մէջ Ջանան կը դառնայ նոր հասակ նետած Սունդուկեան թատրոնի առաջնակարգ դէմքերէն մէկը:

Շնորհիւ իր արուեստագէտի խառնուածքին, իր նուրբ ճաշակին եւ հմտութեան, Ջանան կը յաղթահարէ բոլոր դժուարութիւնները եւ կարճ ժամանակի մը ընթացքին կը յաջողի կերտել բեմական տարբեր կերպարներ: Իր հաճելի եւ դիւրահաղորդ արտաքինը, իր յուզական ու առինքնող ձայնը մեծապէս կը նպաստեն իր յաջողութեան:

Հայաստանի թատերագիրներէն մէկը շատ իրաւացիօրէն Ջանանը անուանած է «գիտնական» դերասան:

Հայաստանի ծանօթ թատերագիրներէն Հ. Գալստեան հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի Մկրտիչ Ջանանի մասին.—

«Ջանանը իր դերերին մօտենում էր հետազօտող գիտնականի լրջութեամբ, ման-

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Այդ փառքը իր մեծավայելչութեան մէջ պէտք է թողուլ եւ չնսեմացնել սակաւընտած պատիւներով»:

Զօհրապի առաջին թատերախօսականը նուիրուած է Ֆասուլեաճեանի խմբի ներկայացմանը: 1892 Դեկտեմբերին այս խումբը ներկայացրել է Մոլիէրի «Երեւակայական հիւանդը» եւ Ալ. Տիմայի «Քամելիազարդ Տիկինը» պիէսի երրորդ արարուածը, որին մասնակցել է Սիրանոյշը: Ներկայացման օրը Զօհրապը հանդէս է գալիս մի յօդուածով Տիկին Սիրանոյշի մասին եւ շատ հետաքրքրական դիտողութիւններ է անում նրա կատարելիքդերի վերաբերեալ, «Մարկրիթ Կոթիէի դերը այն շինուած պատրաստ շրջազգեստներուն չի նմանիր, — գրում է նա — զոր ամէն ոք կրնայ հագնիլ, այլ շղարշէ կտոր մըն է նուրբ, հողմածուփ բան մը, որուն մէջ փաթթուողին կ'իյնայ իր ճաշակը, իր շնորհքը ցոյց տալ եւ այդ անյարդար թիլի պատառով արդուզարդ մը շինել, որուն բարեձեւութիւնը՝ թափանցկութեանը մըտածելու առեն չձգէ»: Վերլուծելով Տիմայի վերոյիշեալ կերպարը, հեղինակը շարունակում է. «Տիկին Սիրանոյշ ամէն յատկութիւն ունի արժանաւոր թարգմանը ըլլալու Տիմայի այս գեղեցիկ գործին: Իր արուեստին չափ զգայուն ունի, ինչ որ անհրաժեշտ է Մարկրիթի դերին համար: Քաջ կը խօսի հայերէնը, բան մը, որ քիչ-քիչ պակսելու վրայ է մեր դերասաններէն շատերուն. իսկ ինչ որ աւելին է, խօսիլ գիտէ Տիկին Սիրանոյշ սիրոյ լեզուն ... Ցեղոյ աւանդական ուղեւորութիւնը ըրած է ի Կովկաս, ուր մեր դերասաններն իրենց նուիրագործումը կը ստանան, կը քաջալերուին, բայց կը վարժուին խստապահանջ հասարակութեան մը դատաստանին»: Ներկայացումից յետոյ Զօհրապը գրում է վերոյիշեալ երկու պիէսների դերակատարների մասին, յատկապէս բարձր է գնահատում «հռչակաւոր դերասանուհուն»:

Զօհրապի առաջին թատերախօսականների արժէքաւորը գրուած է Շիրվանզադէի «Պատուի համար»ի՝ 1908 թուին Աբէլեան Արմենեան խմբի կողմից Պոլսում տրուած ներկայացման մասին: Թէեւ յանպատրաստից է գրուած այդ յօդուածը, ինչպէս առհասարակ սովոր էր գրելու Զօհրապը, բայց նրա մէջ տեսնում ենք եւ պիէսի, եւ դերակատարների խաղը վերլուծելու մեծ հմտութիւն: Զօհրապը, որ ընդհանրապէս արուեստի ջերմ երկրպագու էր, խանդավառ տողերով գնահատում է թէ դրաման, թէ դերասանների խաղը, ինչպէս եւ ներկայացման բացառիկ ուժեղ տպաւորութիւնը:

Զօհրապը մեծագոյն հիացմունքով է խօսում ամբողջ խմբի մասին. «Ադամեանի մահուընէն ի վեր Պոլիս սանկ արուեստական ներկայացում տեսած ձէր: Ֆրանս. մեծ «Թուրնէ»ներու ներկայացումներէն անգամ այս տպաւորութիւնը չկրցան ձգել, այն պատճառով, որ անոնց մէջ մէկ – երկու առաջնակարգ դերասանի շուրջ բոլորուած են անհաւասար եւ աններդաշնակ կարողութիւններ, իսկ հոս բոլորը ներդաշնակապէս կցուած, հաւանաբար, երկար արուեստակցութեամբ մը միեւնոյն զարգացումն ու ըմբռնումը ըստացած են: ... Առանց վերապահութեան կրնամ յայտարարել, որ այս տրամաթիկ խումբը Հայոց գեղարուեստական փառքն է»:

Զօհրապը շատ բարձր է գնահատում նաեւ Շիրվանզադէի դրաման: «Հատոր մը պէտք է ամբողջ այս հրաշակերտը վերլուծելու համար», — գրում է նա: Պիէսի կերպարները Շիրվանզադէ իր սուր ու անողոք գրիչով փորագրած է: «Պիէսին կազմուածքը իր պարզութեանը մէջ հոյակապ է եւ հիւսիսի գրականութեան յօրինուածքը կը յիշեցնէ: Ռուսահայ թատերագիրը շատ բարձր է Օքթաւ Միրպոյէն, որ սակայն Ֆրանսայի փառքերէն մէկն է: Տիալոկը, որ որեւէ թատերական պիէսի յաջողութեան առաջին պայմանն է, երբեք այսքան ժողովրդական պարզութեամբ չէր փայլած, որչափ այս պիէսին մէջ: Մէկ ծայրէն միւսը սուրերու բախում մըն է կարծես, լոյսեր ու բոցեր արձակելով շարունակ: Ամէն բառ գնդակի հարուածի պէս ուժգին ու սաստիկ է»: Զօհրապ իր յօդուածն աւարտում է դաժան ծաղրով բուրժուազիայի հասցէին. «Երկուշաբթի գիշեր խումբը Շիլլէրի «Աւազակները» պիտի ներկայացնէ. կ'երեւայ, թէ սէրին (սերիան) աւազակներուն յատկացուած է, պուրժուաներու աւազակներէն վերջը, Շիլլէրինները»:

Պիէսի դերակատարներից Զօհրապը յատկապէս բարձր է գնահատում Աբէլեանին: «Պ. Աբէլեան, գրում է նա, — Անդրէաս Էլիզբարեանին ճնշիչ դերին մէջ, անստգիւտ կատարելութեամբ մը ցոյց տուաւ, որ լիովին ըմբռնած է Շիրվանզադէի գծած վաճառականի դէմքին բոլոր գիծերը, ամէնէն նուրբերէն սկսելով, մինչեւ ամէնէն թանձրերը, այդ նկարագրին հոգեկան ազդակները, ընկերական (սոցիալական) ըմբռնումները, տուտուրի մարդու բարոյականը, խորամանկութիւնն ու ճարտարութիւնը: Այս ամէնը այնքան հարազատ կերպով պատկերացած էր իր դէմքին վրայ, այնքան ճշգրիտ կերպով խաղցած իր շարժուձեւին մէջ, որ մտքովս ըսի, թէ մի գուցէ Պ. Աբէլեան առուտուրի աշխարհէն վտարեալ մը ըլլայ եւ ոչ անմման արուեստագէտ մը»:

ՄԻՆԱՍ ՀԻՍԻՍԵԱՆ
(Սովետական Արուեստ)

րամասն ուսումնասիրելով ոչ միայն նրանց ժամանակաշրջանը, էթնիկական եւ սոցիալական դոյավիճակը, հասարակական – քաղաքական ըմբռնումները, նրանց բնաւորութիւններն ու սովորոյթները, կենցաղն ու բարոյական կողմերը, այլեւ նրանց հոգեբանութեան, վարքագծի իւրաքանչիւր նրբերանգն ու ելեւէջը։ Եւ այդ բոլորը ընդհանրացնելով ստեղծում էր բարդ ու հետաքրքիր բնաւորութիւններ, խոշոր կրքերի տէր կերպարներ»։

Հայրենիքի մէջ Ջանան լայն ժողովրդականութիւն շահած է բազմաթիւ դերերով, սակայն «Օթէլլօ»ի Եակոն համարւած է Սունդուկեան թատրոնի բեմին վրայ ստեղծուած Եակոներուն լաւագոյնը, համեմատած նոյնիսկ Աւետիսեանի համբաւաւոր Եակոյին։

Բացի թատրոնէն Հայաստանի մէջ Ջանան մասնակցած է նաեւ շարժանկարի գործին եւ շարք մը ժապաւէններու մէջ ներկայացած է կարեւոր դերերով, օրինակ՝ «Խասփուշներ» (Աէիդ), «Քրդեր ու Եզիդներ» (Կուլակ), «Երկու գիշեր» (բարլամենտի անդամ) եւայլն։

Հայ թատերական գրականութեան մէջ եւս Ջանան ունեցած է աշխատանքի պատուաւոր բաժին մը։ Իր գրչին արտադրութիւններն են «Բանուոր քեռին Արեւելքում» եւ «Շահնամէ» բիէսները։ Ատոնցմէ զատ Վահան Թոթովենցի հետ պատրաստած է «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ու մէկ նոր փոփոխակը, «Սիրելը արուեստ է» եւ «Միքայէլ Նալբանդեան» բիէսները, ինչպէս նաեւ օտար գրականութենէն քանի մը բիէսներու թարգմանութիւններ եւ պատմուածքներ։ Գրած է նաեւ թատերական հարցերու նուիրուած բազմաթիւ հիւթեղ յօդուածներ։

Այս բոլորին մէջ սակայն, իր լաւագոյն գործը համարուած է Շահնամէն որ արժանացած է համամիութենական թատերական մրցանակի ժիւրիին հետեւեալ որոշումով. — «Ջանանի բիէսը բեմականօրէն չափազանց էֆէկտաւոր է եւ գրուած է սքանչելի բանաստեղծական լեզուով, ռիթմաւոր արձակով»։

«Շահնամէ»ն առաջին անգամ ներկայացուած է Սունդուկեան պետ. թատրոնին մէջ 1935ին։ Այս ներկայացման մասնակցած են թատրոնի լաւագոյն ուժերը՝ Ցաւմիկ, Արուս Ոսկանեան, Հեղինակը, Յովհ. Աբէլեան, Վաղարշեան, Ա. Աւետիսեան, Հրաչեայ Ներսիսեան, Գ. Ջանիբէկեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ պետական թատրոնի աստղահոյլէն։

Մկրտիչ Ջանան հայ թատրոնի գողգոթան բարձրացաւ պատուով։

Իր վախճանը, աւա՜ղ, անծանօթ կը մնայ մեզի։

Գիտենք միայն թէ Հ. Գալստեան իր մասին կը գրէ հետեւեալը.—

«Ջանանը մահացաւ ստեղծագործական ուժերի ծաղկման շրջանում...»։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 17րդ պատգ. ժողովը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 17–18, շաբաթ եւ կիրակի Լիոնի մէջ։

Սովորական դէպք մը կարելի է նկատել որեւէ կազմակերպութեան տարեկան համագումարը, որ մեքենական կանոնաւորութեամբ տեղի կ'ունենայ տարին մէկ անգամ։

Դիւանին օրուան նախագահ հայրենակից Սարգիս Ճէրանեանի հրաւէրով վայրկեան մը յոտնկայս յարգուեցաւ, մեզմէ յաւէտ բաժնուած հայրենակիցներու, եւ Լիոնի քաղաքապետ Էրիոյին յիշատակը։

Լիազօրագիրներու քննութեամբ պարզուեցաւ, որ տասնըչորս պատգամաւորներ, ներկայ էին զանազան շրջաններէ։ Պատգ. ժողովը երկու օրերու ընթացքին ունեցաւ չորս նիստեր, օրակարգի բոլոր խնդիրները լուծուեցան միաձայնութեամբ։ Որոշուեցաւ Լիոնի հայկական նորաշէն եկեղեցւոյ յիսուն հազար փրանք նուիրել։

Ժողովին աշխատանքները լրանալէ ետք Լիոնի մասնաճիւղին վարչութիւնը, կիրակի կէսօրէն վերջ, ի պատիւ պատգամաւորներուն, հացկերոյթ - դաշտահանդէս մը սարքած էր Տէսինի դաշտին մէջ։

Հանդէսը ղեկավարեցին Զ. Փօյաճեան եւ Մ. Մանուկեան։

Մեներգեցին Օր. Պապոյեան, Հայաստանէն նոր եկած, Տիկ. Ս. Կարապետեան եւ Յ. Փիլամճեան, Արտասանեց դերասան Ն. Պշտիկեան, ատենախօսութիւններ ըրին, կեդր. վարչութեան նախագահ Կ. Կիւմիւշեան, եւ քարտուղար՝ Ա. Աճէմեան եւ Մ. Ճիկէրճեան։ Բոլորն ալ հայրենասիրական ոգին արծարծեցին։ Դաշտահանդէսին կարգադիր յանձնախումբը ջանք չէր խնայած լաւագոյն սպասարկութիւնով, համբաւաւոր շիշ քէպապով, ու ըմպելիներով գոհացնել հիւրերը։

Զ. Փօյաճեանի առաջարկով, տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն մը, որմէ գոյացաւ 43.500 փրանք։

Ց. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

×

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Միջերկրականի եզերքը, Անթիպի մօտ բարձրութեան մը վրայ, Մարսէյլի հայ Արենոյշները բանակում մը հաստատած են այս պահուս, երեք շաբաթուայ համար, առաջնորդութեամբ խմբապետուհիներ Տիկին եւ Օր. Շամիրեաններու։

Անցեալ կիրակի օր դեղարուեստական հաւաքոյթ մը սարքած էին անոնք, երեւութապէս փոքր՝ բայց իրականին մէջ մեծ ու ոգեւորիչ։

Նիսէն եւ շրջականներէն հոծ բազմութիւն մը եկած էր լսելու, տեսնելու եւ վայելելու մեր սերունդին ապագայ մայրերը, սրտով ու հոգւով հայ, պարկեշտ եւ մաքուր, ոգեւորիչ եւ եռանդուն։

Ամբողջ վեց ժամ անոնք երգեցին, պարեցին, արտասանեցին ու սպասարկեցին։

Օրուան թամատան Պ. Թորոսեան, Ռօանարնակ, որ իր բազմանդամ ընտանիքով եկած էր վայելելու այս դաշտահանդէսը, հետզհետէ հրաւիրեց ներկաները քանի մը խօսք ըսելու.— Ասոնց կարգին՝ Տօքթ. Լ. Համբարձ, Օր. Հերմինէ Միսքճեան եւ Տիկին Միքայէլեան Կրընոպլէն, Արենոյշներու մէջ ուշագրաւ էին Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Մասիս Շամիրեան, Օր. Սոնիա Յովսէփեան, Օր. Թագուհի Ճրփճրփեան եւ Օր. Տիքիճեան, ոգեւորիչ շուրջպարին մաս կազմեցին բոլոր ներկաները։

Ուշագրաւ էր այս բանակումին դրացի գերմանացի սկաուտներու այցելութիւնը եւ իրենց մասնակցութիւնը այս խրախճանքին, նուագով եւ պարերով։

Ներկաներէն 15 հազար փրանք հաւաքուեցաւ իբրեւ նուէր բանակումին։

Հայկական լաւ օր մը անցուցած ըլլալու տպաւորութեան տակ մեկնեցանք այս հաճելի միջավայրէն։

ԱՆՑՈՐԴ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ տեղի ունեցաւ ասիական երկիրներու գրողներուն համագումարը, որուն կը մասնակցէր նաեւ Գ. Սեւունց (Երեւանէն)։ Համագումարէն ետք Գ. Սեւունց այցելութիւն մը տուած է հայ գաղութին։ Այս առթիւ Հնդկահայերը Հայաստանի պետական մատենադարանին նուիրած են բացառիկ արժէք ներկայացնող հայ անդրանիկ պարբերական «Ազդարար»ի լրիւ հաւաքածոն, որ ցարդ գոյութիւն չունէր Երեւանի եւ Մխիթարեան մատենադարաններուն մէջ (ամբողջական)։ «Ազդարար»ի առաջին թիւը լոյս տեսած է 1794 Հոկտեմբեր 10ին եւ վերջինը՝ 1796 Մարտ, ընդամէնը 18 տետր։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ խումբ մը արուեստագէտներու կողմէ հիմնուած է շարժանկարի հայկական ընկերութիւն մը, ո՛ր շարժանկարի պիտի վերածէ հայկական կեանքէ առնուած նիւթեր, հայերէն լեզուով։ «Սթիւտիո»ն կահաւորուած է արդէն՝ արդիական յարմարութիւններով եւ «տուպլաժ»ի բաժինով մը՝ ֆիլմերը լեզուէ մը ուրիշ լեզուի մը վերածելու համար։ Ընկերութեան վարիչն է Պարսկաստանի լաւագոյն բեմադրիչներէն՝ Սամուէլ Խաչիկեան։ Յաջորդաբար շարժանկարի պիտի վերածուին Յ. Թումանեանի «Գիքոր»ը, Վ. Միրաքեան «Լալուարի որս»ը, Րաֆֆիի «Խաչագողի յիշատակարանը» եւայլն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ծննդեան 140ամեակին առթիւ, Հայաստանի պետական պատկերասրահին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը։ Մեծ նկարիչին բազմաթիւ ծանօթ գործերուն կողքին ցուցադրուած են 40 կտորներ, որոնք վերջերս գնուած են Փարիզէն, Աբրահամ Ճինճեանի հաւաքածոյէն։ Նոր գնուած նկարներուն մէջ աչքի կը զարնեն «Նաւաբեկումը», «Զումակները», «Քրիստափոր Քոլոմպոս», «Ափին զարնուող ալիքը», «Փոթորիկը ծովուն վրայ» եւայլն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ դպրոցներուն մէջ, յառաջիկայ տարի ռուսերէնի ուսուցումը պարտադիր կը դառնայ՝ առաջին դասարաններէն սկսեալ։ Առաջին կարգերուն մէջ ռուսերէնին պիտի յատկացուի շաբաթական երեք ժամ։

ԵՐԵՒԱՆԻ հեռատեսիլի կեդրոնը ստացած է շարժական կայան մը, որուն շնորհիւ պիտի կարենայ հաղորդումներ կազմակերպել «ստուտիոյ»էն դուրս, զանազան վայրերու մէջ։ Կայանը տեղաւորուած է երկու կառքերու վրայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մշակութային նախարարութիւնը մանկապատանեկան գրականութեան զարկ տալու նպատակով՝ մրցանակ մը հաստատուած է մանկական գրականութիւն մշակողներուն։ Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, կազմուած Դատական մարմինը երեք տարուան ընթացքին մրցանակի արժանի գործ չէ գտած։

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ «Մ. Գորկի» թատրոնին առաջին ներկայացման 25 տարին վերջացաւ այս տարուան Օգոստոսին։ Թատերախումբը առաջին անգամ ներկայացուցած էր Վ. Վաղարշեանի «Օղակում» գործը՝ 1932 Օգոստոս 11ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ 1957 Հոկտեմբեր մէկէն կը սկսի լոյս տեսնել նոր օրաթերթ մը՝ «Երեւան», չորս էջ, մեծ ծաւալով։

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայեց ռուս նշանաւոր բանաստեղծ Վ. Բրիւսովի քերթուածներու ժողովածուն։

Թարգմանութիւնները կատարուած են Ս. Տարոնցիի, Վ. Նորենցի եւ Պ. Սեւակի կողմէ։

Ժողովածուին պատասխանատու խմբագիրն է Ս. Տարոնցի։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ հրատարակուած է Հոմերոսի «Ոդիսականը», որ յունարէն բնագրէն թարգմանած է Ս. Գրքաշարեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿԱՅԾԵՐ

«Բայց այն Սերովբէներից մէկը թռաւ դէպի ինձ, եւ ձեռքումը կրակի կայծեր կային, որ սեղանի վրայից ունելիքով վեր էր առած, եւ իմ բերանին դիպցնելով, ասաց, ահա այդ քո շրթունքներիդ դիպաւ, եւ քո անօրէնութիւններդ կը վերացնէ, եւ քո մեղքերդ կը սրբէ քեզանից»։

Եսայի Զ. գլ. 6-7 համ.։

Ա.

ԸՆՏԱՆԻՔ

Իմ մանկութիւնից շատ փոքր բան կարող եմ գրել, որովհետեւ նա անցաւ այնքան շուտ եւ այնքան դատարկ կերպով, որ շատը ես ինքս չեմ յիշում։

Բայց երբ մտաբերում եմ անցեալը, իմ տխուր եւ յիմարութիւններով լի անցեալը, կրկին զարթնում են վաղեմի յիշողութիւնները, եւ որպէս մթին խաւարի միջից, նկարւում է իմ առջեւ մանկութիւնը իր անմեղ - երեխայական կերպարանքով։

Ահա մինը միւսի ետեւից երեւան են գալիս ծանօթ պատկերները.—

Ես տեսնում եմ հայրենի տնակը իր հին, ժամանակի աւերմունքից մաշուած պարիսպներով։ Դեռ նոյն տերեւախիտ ծառերը հովանաւորում են նրան իրանց հսկայական ճիւղերով, դեռ նոյն ճնճղուկները երգում են ոստերի վրայ, ինձ թւում է, որպէս թէ ծանօթ լինէին նրանց խորամանկ երեսիկները։

Կարծես, շատ ժամանակ չէ անցել, կարծես, հէնց երէկ լինէր այդ, — ես տեսնում եմ իմ պառաւ տատին, նստած իր սովորական տեղում, մեր խրճիթի դըրան հանդէպ։ Դարձեալ նոյն ընկուզենին պատսպարում է ալեւոր գլուխը ամառնային արեգակի կրակոտ ճառագայթներից։ Նա նստած է, որպէս միշտ, լուռ եւ մտախոհ կերպով։ Նրա ծնկների վրայ մրափւում է իր մտերիմը՝ ահագին մազոտ կատուն, երեւի, քաղցր երազներ է տեսնում։

Սիրելի տատ, եւ այս րոպէիս քո երեսի մոյգ— դեղնագոյն խորշոմների մէջ ես տեսնում եմ նոյն բարութիւնը, որպէս առաջ, եւ այժմ քո լի գթով աչքերը նայում են իմ վրայ վաղեմի սիրով։ Ինձ թւում է, որպէս թէ դեռ լսում եմ քո իմաստալից խրատները.— «Ֆարհատ, որդի, բաց գլխով մութի մէջ ման չգաս, չարքերը կը զարկեն գլխիդ... յորանջելու ժամանակ երեսիդ խաչ հան, որ սատանան չմտնէ փորդ... գիշերը մաստաք չծամես, մեռելները կը նեղանան...»։—

Այսպիսի շատ խրատներ տալիս էիր դու ինձ. զգուշացնում էիր, որ աւերակների մէջ չմանեմ... զգուշացնում էիր, որ գերեզմանատան մօտից մենակ չանցնեմ... ու սեւ կատուի հետ չխաղամ ...։

Տատս կոչւում էր Շուշան։ Նա ժառանգել էր իր մօր անունը։ Թէ քանի՞ տարեկան էր, — ես հիմա էլ չգիտեմ։ Բայց նա ականատես էր եղած այնպիսի անցքերի, որոնց վրայից դարեր էին սահել։ Այսուամենայնիւ, նա բոլորովին չէր կորցրել իր ժրութիւնը։ Կը տեսնէիր, մի անվաստակելի մեքենայի պէս, առաւօտից մինչեւ երեկոյ, անդադար շարժման մէջ է։ Նրա ամենատես աչքերը ամէն բանի վրայ կը նայէին եւ ամէն բան կը գիտէին, նրա անհանգիստ լեզուն ամէն բանի մասին հարցմունքներ կ'անէր եւ անվերջ հաշիւ ու համարներ կը պահանջէր։ Մինչեւ մահ նա չթողեց ձեռքից իր կառավարութեան գաւազանը՝ — ահագին փայտեայ շերեփը, որով նա ընթրիքի եւ ճաշի ժամանակ կերակուր էր բաժանում։ Մինչեւ նրա մահը մեր տան թէ մեծը եւ թէ փոքրը ամենայն խոնարհութեամբ հպատակում էին նրա հեղինակութեանը։

Տատս շատ աշխատասէր կին էր։ Ես դեռ յիշում եմ, թէ որպէս գիշերի մեծ մասը, նստած այծի մորթի վրայ, դնում էր իր առջեւ մանելու մեքենան, եւ ոսկրացած ձեռքով, պտոյտ տալով ճախարակի թեւքը, բամպակից թել էր պատրաստում։ Ինձ թւում է, թէ դեռ զարկում է իմ ականջներին պառաւի դողդոջուն մեղեդին իր տխուր, մելամաղձական հնչիւններով. ինձ թւում է, թէ դեռ լսում եմ նրա նահապետական մեքենայի խուլ ճռռոցը։

Մեր գիւղում տատս համարւում էր խելացի պառաւներից մէկը, իսկ իր տան մէջ նրա իմաստութիւնը հասնում էր անսխալականութեան։ Ճշմարիտ ասած, ես էլ փոքր ժամանակս հիացած էի նրա իմաստութիւնով։ Նա ամէն բան գիտէր։ Նա գիտէր, թէ ինչ նշանակութիւն ունեն այս եւ այն երազները։ Նա գիտէր, թէ ինչ խորհուրդ ունեն, երբ մարդու մարմնի այս եւ այն մասերը «խաղում են»։ Նա հասկանում էր կաչաղակի լեզուն, եւ բացատրում էր, թէ ի՞նչ լաւ խաբարներ է բերում նա, երբ մեր պատի վրայ նստած, կչկչում է։ Նա լսել չէր կարող բուի չարագուշակ ձայնը, եւ պատուիրում էր ինձ՝ քարով սպանել նրան, երբ կը նստէր մեր պատի վրայ։ Նա գիտէր, թէ ինչո՞ւ Սողոմոն իմաստունը անիծեց ճնճղուկին, կամ ո՞վ գրեց հոպոպի գլխի վրայ այն գեղեցիկ փետուրէ սանրը։

Այո, տատս շատ բան էր իմանում։ Նա պատմում էր ինձ, թէ ինչպէս կը հասնի աշխարհի վերջը, կամ երբ կը յայտնուի Նեռը։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

Տըլըս անդրադառնալով Նախագահ Այզընհաուըրի տեսակէտին, յայտնեց թէ ան համաձայն է Խորհրդարանին որդեգրած ազգային քաղաքականութեան եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն տնտեսական եւ ռազմական օժանդակութեան՝ պաշտպանողական նպատակներու համար :

Այզընհաուըր յոյս յայտնած է, որ միջազգային համայնավարները չմղեն Սուրիան՝ յարձակումի անցնելու համար իր դրացի երկիրներուն վրայ եւ սուրիացի ժողովուրդը չարժի այնպէս՝ որ տիրող մտահոգութիւնը մնայ ընդ միշտ հեռանայ ... :

ՍԷՈՒՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր, Արաբիոյ Սէուտ արքան անակնկալօրէն Պէյրութ գնաց եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի հետ : Թագաւորը տեսակցութիւններ ունեցաւ նաեւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ :

Սէուտ – Շամուն խօսակցութիւններուն առանցքը կը կազմէր ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը՝ Յորդանանի եւ անոր անդրադարձները, Միջին Արեւելքի եւ Սուրիոյ վրայ : Սէուտ Պէյրութ հրաւիրած էր նաեւ Դամասկոսի, Պաղտատի եւ Ամմանի Արաբիոյ դեսպանները :

Սէուտի Լիբանան այցելութիւնը ցոյց կուտայ, որ երկու երկիրներուն միջեւ տեսակէտներու կատարեալ համաձայնութիւն կայ եւ անոնք պիտի ընդդիմանան Սուրիոյ անկախութեան սպառնացող բոլոր վտանգներուն դէմ :

Ինչպէս Պէյրութի, նոյնպէս ալ Դամասկոսի քաղաքական շրջանակներուն համար անակնկալ մըն էր Արաբիոյ Թագաւորին Լիբանան այցելութիւնը : Գերմանիա մեկնելէ առաջ՝ Սէուտ արքան այցելութիւն մը տուած է Քուէյթի էմիրին, որ նոյնպէս Լիբանան կը գտնուի :

× Ամերիկան օդային իշխանութիւնները հաղորդեցին, թէ պատերազմական ութ օդանաւներ զէնք փոխադրեցին Յորդանան : Հսկայ օդանաւներուն հինգը մեկնած է Լիբիայէն եւ երեքն ալ՝ Աթէնքէն, Սուրիոյ եւ Իսրայէլի վրայէն չանցնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՎԱՏԱՅԻ անապատին մէջ ամերիկեան հիւլէական 18րդ փորձը կատարուեցաւ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հարցին շուրջ ՄԱԿի վիճաբանութեանց ընթացքին Ամերիկա եւ Անգլիա նոյն տեսակէտը պիտի պաշտպանեն, դատապարտելով խորհրդային միջամտութիւնը :

ՄՈԼՈԹՈՎ ձեռնարկեց իր նոր պաշտօնին : Խ. Միութեան երբեմնի Արտաքին նախարարը Մոնկոլիա գնաց, իբրեւ դեսպան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ուսանողական ապստամբութեան երեք պարագլուխները գնդակահարուեցան :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդային ուժերու մարեչալ Վերշինին «Փրաւտա»յի մէջ սպառնալիքներ կ՚ընէ Արեւմուտքին դէմ, յայտնելով թէ ռուսական հիւլէական հրթիռները պիտի ոմբակոծեն Միացեալ Նահանգները ...

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ բնակող մօտ երեսունը երեք հազար հոգի, ամէն օր Արեւմտեան Գերմանիա կ՚անցնին՝ աշխատելու համար եւ իրիկունը կը վերադառնան իրենց տուները : Արեւմտեան Պերլինի մամուլը յարձակումի անցած է անոնց դէմ եւ կ՚ըսէ ըլլալ՝ որ արտաքսուին :

ՄԱԿի տնտեսական մէկ տեղեկագրին համաձայն՝ Ալժերիոյ պատերազմը տարեկան 700 միլիառի ծախք մըն է Ֆրանսայի համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկու ծերակուտականներ՝ Տըպիւ – Պրիտէլ եւ Պուժեմի Մոսկուա գացին, ուր պիտի մնան մինչեւ Սեպտեմբեր 21 :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը յաջորդական երեք նիստերու մէջ քննեց յորդանանեան բողոքը՝ Իսրայէլի դէմ : Միաժամանակ Իսրայէլն ալ բողոք ներկայացուցած էր : Հարցին քննութիւնը յետաձգուեցաւ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատ. ճակատին երկու անդամները, Նիւ Եորքի ՄԱԿի համագումարին երթալէ առաջ՝ շրջապտոյտի մը ձեռնարկեցին Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ. Հնդկաստանի, Փաքիստանի, Պիրմանիոյ, Թայլէնտի եւ Ֆիլիպեաններու մէջ Ալժերիոյ մասին իրենց տեսակէտները պիտի պարզեն :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Նեհրու եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան պաշտօնեայ Մորիս Ֆոր խորհրդակցութիւն մը ունեցան Նոր Տելհիի մէջ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՎԵՆԵՏԻԿԻ փառատօնը վերջացաւ կիրակի օր հետեւեալ արդիւնքով — Առաջին մրցանակի արժանացաւ (ոսկի առիւծ) հնդկական ֆիլմը՝ «Անպարտելի»ն, երկրորդը՝ իտալական «Ճերմակ գիշերներ» : Այս արդիւնքը գոհացում տուած չըլլալով ոչ ոքի փառատօնին ժիւրին, պարտք սեպած էր բացատրութիւն ալ տալ, նկատի առնելով որ ըստ քննադատներուն հնդկական ժապաւէնը ձանձրացուցիչ եւ նախնական ժապաւէն մըն է :

Անտրէ Քայաթի «Ակն ընդ Ական»ը (Վահէ Քաչայի վէպէն) որ համաձայն բոլորին կարծիքին լաւագոյն ֆիլմն է փառատօնին նկատի չէ առնուած, իտալական մամուլը շատ խիստ քննադատութիւններ ըրած ըլլալով մասնաւորաբար՝ բեմադրիչին :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ՝

Կը փնտռուի երիտասարդ Հայուհի մը՝ քաջածանօթ անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կարեւոր հիմնարկութեան մը մէջ, մնայուն կերպով, պաշտօնավարելու համար Լիզպոնա, իբրեւ քարտուղարուհի ու սթէնօ - տագթիլօ յիշեալ երեք լեզուներով :

Անձամբ դիմել կէսօրէ վերջ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի :

Tél.: TRO. 03-18

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնաթերթ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, թիւ 6 - 7, Յունիս - Յուլիս 1957, Անթիլիաս (Լիբանան) :

ԱԿՕՍ (ամսաթերթ) թիւ 7, Պէյրութ :

ՀԱՅ ՍԻՐՏ, պաշտօնաթերթ Միացեալ Նահանգներու Հ. Օ. Միութեան, Յուլիս, 1957 : Պոսթըն :

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄ, Բ. շարք, թիւ 8, 1957, Հալէպ :

Թ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ «Յուշեր», 1957, Փարիզ, Տպ. Տէր Յակոբեան :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով :—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական :

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ : Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր :

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ՚արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք :

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ՚օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք) :

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարանով ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով :

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին .

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 :
Գին՝ 1100 ֆրանք :
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու :

Կ՚ ՈՒԶՈՒԻՆ

Մասնագէտ խոհարար մը կ՚ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Տունը աշխատող գործաւորներ, ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) հագուստի համար : Դիմել՝
FURTEX,
132, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

×

Գործաւոր կամ գործաւորուհի (դերձակ) եւ աշկերտ մը : Դիմել՝
Minassian, 74, Rue d'Hauteville, Paris-10e

×

Մտխպողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար : Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ընկեր Համբարձում Պասմաճեանի տըխուր մահուան առթիւ, Պ. Պ. Տիգրան Մանուկեան հինգ հարիւր ֆրանք, իսկ Կիրակոս Մինասեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան, փոխան ծաղկեպսակի : Իսկ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 2500 ֆրանք :

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ :

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ :

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի :

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի ղրկել եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Աղդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ :

Հոգաբարձութիւն
վարագոյ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին :

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տարացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ :

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 11 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7990 33ème ANNEE
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3791

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Սուրիոյ դէպքերը կը շարունակեն մը-տահոգել ոչ միայն անմիջական դրացինե-րը, այլ աշխարհի ճակատագիրը վարող մեծ պետութիւնները :

Բոլորն ալ անձկէտ կը սպասեն թէ ուր պիտի յանգի Մոսկուայի եւ Դամասկոսի սիրաբանութիւնը :

Ցարդ Եգիպտոս, ո՛չ մէկ կերպով քա-ջալերած էր Սուրիոյ կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը եւ ցոյց տալու համար իր «դրական չէզոքութիւն»ը, խիստ հետապնդումի ենթարկեց եգիպտացի հա-մայնավարները :

Այսօր սակայն, ուրիշ բան կ'ըսէ գնդ. Նասր ճշդելով իր դիրքը՝ «մենք Սուրիոյ կողքին ենք » :

Ի զուր չէր, որ Սուրիոյ Հանրապետու-թեան նախագահ Շիւքրի Քուաթլի սու-րիական տագնապի ամէնէն տենդոտ օրե-րուն այցելութեան գնաց գնդապետ Նասե-րի :

Ուժերու հաւասարակշռութիւնը անհրա-ժեշտ է խաղաղութեան պահպանման հա-մար : Երբ նժարը ծանրօրէն հակի դէպի մէկ կողմը՝ կրնայ վտանգ ծագիլ :

Արեւմտեան մեծ պետութիւնները հաւա-տարիմ իրենց ժողովրդավարական սկզբ-բունքներուն՝ ո՛չ մէկ վտանգ կը սպառ-նան Մերձաւոր Արեւելքի նորագոյն եր-կիրներու անկախութեան : Անոնց միակ նպատակն է արգիլել հանդիսանալ խորհր-դային ոտնձգութեանց : Անոնք փորձով գիտեն թէ Մոսկուայի արբանեակ դար-ձած երկիրները ամէն բանէ առաջ կը կոր-սնցնեն իրենց անկախութիւնը :

Մերձաւոր Արեւելքի պարագային մէջ բացի գաղափարական - սկզբունքի խըն-դիրներէն՝ կան նաեւ քաղաքական - տըն-տեսական կենսական հարցեր, որոնք կը մղեն արեւմտեան պետութիւնները ամէն գնով թոյլ չտալ խորհրդային Ռուսիոյ տեղաւորումը Միջերկրականի ափերուն վրայ :

ԺԹ. դարուն Անգլիոյ քաղաքականու-թեան գլխաւոր ու հիմնական սկզբունքնե-րէն մէկն ալ եղած էր արգիլել Ռուսիոյ յառաջխաղացումը դէպի հարաւի տաք ջուրերը :

Մեծն Բրիտանիա՝ այդ օրերու ամենա-հզօր կայսրութիւնը՝ յաջողած էր զսպել ցարերու դռոզ Ռուսիան :

1878ին, երբ ռուսեւթուրք պատերազմէն ետք, յաղթական Ռուսիա իրեն կցեց Պա-թումը, Կարսը եւ Արտահանը, Անգլիա Կիպրոս կղզին առաւ Թուրքիայէն իբրեւ կաշառք՝ երաշխաւորելով Օսմ. կայսրու-թեան հողային ամբողջութիւնը : Այսինքն ուզեց արգիլել Անատոլուի եւ Միջագետ-քի գրաւումը Ռուսիոյ կողմէն, չվտանգե-լու համար Հնդկաստանի ճամբան :

Ներկայիս այլեւս այս վերջին վտանգը չկայ : Հնդկաստան անկախ է : Ռուսիա տնտեսական խայծերով կ'ուզէ հրապուրել զայն :

Սակայն կայ ուրիշ աւելի կարեւոր վը-տանգ մը : Քարիւղը : Մերձաւոր Արեւելքի արժէքը միջազգային սակարանին մէջ շատ բարձր կը գնահատուի շնորհիւ թան-կագին սեւ հեղուկին, որ գլխաւոր ազդա-կը կը հանդիսանայ մեծ պետութեանց քա-ղաքականութեան :

Արդարութեան դարուն մէջ կ'ապրինք : Սահմանները ջնջուած են գրեթէ :

Հեռաւոր Ամերիկան, որ մինչեւ 1917 Մընրոյի վարդապետութեան յարած իր փղոսկրեայ աշտարակէն դուրս չէր ելլեր, արդէն ոտքով ձեռքով միջամուխ եղած է Եւրոպայի եւ Արեւելքի գործերուն :

Իր դէմն է կանգնած հսկայ Ռուսիան, որ նախ քան պատերազմը աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին տիրապետելէ վերջ, տասներկու տարիէ ի վեր իր դիրքերը ամրացուցած է՝ մէկ կողմէն Ծայրագոյն Ա-րեւելքի մէջ, միւս կողմէ եկած նստած է Եւրոպայի սրտին վրայ :

Արեւմտեան մեծ պետութիւնները թոյլ պիտի չտան, որ Ռուսիա վտանգէ Արեւել-քի քարիւղն ու անոր ճամբան :

Ազդեցութեան մրցակցութիւնը կը շա-րունակուի :

Ո՞վ պիտի յաղթանակէ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ.- «ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՄՆԱՅ ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԵՏ»

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ՝ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՓԵՐՈՒՆ

Եգիպտոսի Նախագահ Նասր կարգ մը ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ «Ալ Ահրամ» թերթին, որ սփռուեցաւ Գահի-րէի ձայնասփիւռէն. — «Եգիպտոս Սու-րիոյ կողքին պիտի մնայ՝ մինչեւ վերջը, առանց պայմանի. ինչ ճնշումներու որ ալ ենթարկուի՝ միասին մէկ ճակատ պիտի կազմենք : Մեր քաղաքական, տնտեսա-կան եւ զինուորական բոլոր միջոցները Սուրիոյ տրամադրութեան տակ են, իր պայքարին մէջ՝ որ միաժամանակ մե՛րն ալ է՝ արաբ ազգայնականութեան պայ-քարը » :

Անուհետեւ անդրադառնալով Այզըն-հաուըրի վարդապետութեան եւ ամերիկ-եան քաղաքականութեան՝ Նասր յայտա-րարեց. — « Ամերիկեան քաղաքականու-թիւնը ներկայիս կը փորձէ տարակարծու-թիւն ստեղծել Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մի-ջեւ : Այնպէս ցոյց կը տրուի, որ իբրեւ թէ Եգիպտոս գոհ չէ որ Սուրիա համայ-նավարութեան կը հակի՝ իրենց բացա-տրութեամբ : Ամերիկեան մամուլին մէջ լոյս տեսած յօդուածներուն համաձայն՝ Սուրիոյ անցուդարձերէն դժգոհ եմ : Սա-կայն Եգիպտոսի դիրքը յստակ է եւ պէտք չունի նոր լուսաբանութեանց » :

Սուրիան պաշտպանելով՝ Նասր ըսաւ. — Սուրիա համայնավար չդարձաւ եւ ա-մերիկեան հակասուրիական ներկայ պայ-քարը Իսրայէլը մխիթարելու փորձ մըն է՝ արաբական ճնշումներուն առջեւ, պայքարի գետինը Սուրիա փոխադրելու դիտաւորութեամբ :

Նասր խօսեցաւ նաեւ Միջին Արեւելքի ամերիկեան քաղաքականութեան մասին. — «Հասարակաց կարծիքին հակառակ, ո-րուն համաձայն Միջին Արեւելքի մէջ ա-մերիկեան քաղաքականութիւնը ձախողած է, ես կը տեսնեմ՝ որ այդ քաղաքականու-թիւնը յաջողեցաւ մինչեւ այսօր եւ իր նպատակները գործադրելու վրայ է. ա-րաբական ճակատին բաժանումը, արաբ միապետներու եւ նախագահներու ուշա-դրութենէն վրիպումը՝ իրենց միակ թըշ-նամիին. — Իսրայէլի եւ ստեղծումը նոր թշնամիի մը եւ վտանգի արուեստական նոր աղբիւրը, որ Դամասկոսը պիտի ըլ-լայ » :

Յորդանանի յանձնուած ամերիկեան զէնքերը, անշուշտ, չէին կրնար խնդրոյ առարկայ չըլլալ. — « Միացեալ Նահանգ-ներ արագօրէն զէնք յանձնելով արաբա-կան կարգ մը երկիրներու, նպատակ ու-նին արուեստական մթնոլորտ մը ստեղ-ծելու՝ սարսափեցնելու համար արաբ ղե-կավարները » :

Եզրակացնելով, Նասր ըսաւ, թէ ինք ուէ մէկէն աւելի լաւ գիտէր, Սուրիոյ վրայ կատարուող ճնշումին կարեւորու-թիւնը, որովհետեւ ինք ալ ենթարկուած էր այդ ճնշումներուն ...

Սուրիոյ նկատմամբ Միացեալ Նահանգ-ներու մէջ կատարուած վերջին յայտարա-րութիւնները առիթ եղան, որ կարգ մը

(Շար.ը տեսնել Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԶՐՈՅՑ ԿԱՐՄԻՐԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ասել եմ, նորից կ'ասեմ, պարոն Դաշնակ — դուք շատ սխալ բաներ էք ա-նում եւ Ռուսներին զայրացնում էք ...

— Նորէն ի՞նչ յանցանք գործեր ենք, ընկեր Փոքրիկ ...

— Յանցա՛նք ... Ո՛ր մէկն ասեմ, էլի .. Տարին տասներկու ամիս թշնամութիւն էք անում մեր ժողովրդին ... Յունուարին Ցիսուս Քրիստոս էք հոլովում ձեր թեր-թերում եւ առիթից օգտուելով, գրում էք թէ Հայաստանում կրօնքը հալածւում է.. Փետրուարին դաւուլ - զուռնայով, ապըս-տամբութեան մասին հարայ - հրոց էք բարձրացնում ... Մարտին խօսում էք Մոսկուայի դաշնագրին մասին ... Ապրի-լին, պահանջում էք որ Հայաստանում էլ ազահանդէս սարքեն Ապրիլ Քսանըչորսի համար ... Երբ Մայիսը գալիս է, էլ չի կարելի ձեր լեզուն մի քիչ սանձել ... Մա-յիս Քսանըութի նման մի *կոլոսալ ֆիաս-կոյի* մասին ճառեր էք բղաւում ... Յու-նիս - Յուլիս ամիսներում ժողովներ էք գումարում եւ փչում էք, հա՛ փչում էք .. Երբ Օգոստոսն է գալիս, սկսում էք խօսել մի դաշնագրի մասին, որին մեր կառա-վարութիւնը չի ճանաչում ... Սեպտեմբե-րին, ասում էք թէ Մուսթաֆա Քեմալն ու Լենինը Հայաստանի վրայ յարձակուեցին : Հոկտեմբերին պատրաստութիւն էք տես-նում թէ ինչե՛ր կարող էք գրել Նոյեմբեր Քսանըինի փրկութեան թուականի դէմ .. Նոյեմբերը որ եկաւ, բլրուլ էք կտրում եւ տալիս էք, հա՛, տալիս էք ...Դեկտեմ-բերին, նորից, ետ էք գնում եւ էս բոլոր թուականների վերաքաղն էք անում ...Չի՛ լինի, աղբե՛ր, չի լինի ... Մի քիչ լռջա-ցէք , էլի՛ ...

— Իսկ ձեր ճակա՞տը ինչ ապուր կ'ուտէ այդ տասներկու ամիսներուն ... Այդ հա-շիւն ալ պահա՞ծ ես, ընկեր Փոքրիկ ...

— Մեր ճակատը ասում է, ամէն օր, թէ Հայաստանում տիրում է մի ազատ վարչաձեւ ... Եւ դա ճիշդ է ... Դու չե՞ս հաւատում ...

— Ո՛չ ...

— Դէ, մի ասա տեսնեմ, Հայաստա-նում էսօր, հայերէն խօսո՞ւմ են...

— Երբ Հիթլէրը Ֆրանսան գրաւեց, Ֆրանսացիները, նորէ՛ն ֆրանսերէն կը խօսէին ...

— Հայաստանում հայկական դպրոցներ ունե՞նք թէ չունենք ...

— Երբ Հիթլէրը Նորվեկիան գրաւեց, Նորվեկիոյ դպրոցները չգոցուեցան...

— Հայաստանում, էսօր, հայերէն գիր-քեր, թերթեր հրատարակւո՞ւմ են...

— Երբ Հիթլերը Չեխոսլովաքիան գրա-ւեց, Փրակայի մէջ ալ չեխերէն գիրքեր եւ թերթեր կը հրատարակուէին...

— Հայաստանի եկեղեցիներում, հայե-րէն շարականներ երգո՞ւմ են:

— Երբ Հիթլերը Յունաստանը գրաւեց, Յոյն Տէրտէրները ու տիրացուները ալ ի-րենց եկեղեցիներուն մէջ յունարէն շարա-կաններ կ'երգէին ...

— Երեւանում, երբ *պոստ օֆիս* են գը-նում, հայերէն խօսո՞ւմ են պաշտօնեայի հետ ...

— Երբ Հիթլերը Պելժիան գրաւեց, Պել-ժերն ալ իրենց նամակատան պաշտօնեա-յին հետ իրենց մայրենի լեզուով կը խօ-սէին ...

— Մի խօսքով, էսօր, մեր ազատ ու անկախ Հայաստանում, ազատ ու անկախ կառավարութիւն ունե՞նք թէ չունենք...

— Հող, համը փախցուցիր, ընկեր Փո-քրիկ. Հայաստան ազատ, անկախ կա-ռավարութիւն չունի ... Ունի Թաղական խորհուրդի նման մարմին մը, հլու, հպատակ՝ ընկեր Խրուշչեւի ...

— Դամի *պրովոկացիոն* եւ *տենդենցիոզ ակուզացիա* է...

— Աստուա՛ծդ կը սիրես, հօրդ, մօրդ լեզուն խօսէ... Եթէ մեր հայրենիքը ա-զատ ու անկախ է ինծի համար վիզա բե-րել տուր որ ամառուան արձակուրդս Սե-ւանի ափերը անցընեմ ...

— Կը հրաժարուես էդ մտքերից, վիզան կը գայ ...

— Ուրեմն, վրա՛ս գրէ այդ անկախու-թիւնը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿՈՄՈՒԼՔԱ - ԹԻԹՕ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լեհաստանի Արտաքին նախարար Կո-մուլքա երէկ գնաց Պելկրատ, ուր կարե-ւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ մա-րէշալ Թիթոյի հետ :

Եուկոսլաւացիները ջերմ ընդունելութիւն մը ցոյց տուին Լեհաստանի ներկայացու-ցիչին :

Փողոցները զարդարուած էին լեհական եւ եուկոսլաւ դրօշներով : Պելկրատի մա-մուլը արձագանգ կը հանդիսանայ այս այցելութեան, հրատարակելով լեհ պատ-ուիրակութեան բոլոր անդամներուն կեն-սագրութիւնը, շեշտը դնելով Կոմուլքայի ուժեղ անհատականութեան եւ հակա-սթալինեան ուղղութեան վրայ : Մոլո-թովի խմբակին շնորհազրկումով, կը գրեն թերթերը, Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ բարեկամական կապերը աւելի սեր-տացած են ներկայիս :

Երկու երկիրներու համայնավար պարա-գլուխներուն հանդիպումը ուշագրաւ երե-ւոյթ մը կը նկատուի քաղաք. շրջանակնե-րու կողմէ : Թիթօ եւ Կոմուլքա համակար-ծիք են բազմաթիւ կէտերու մէջ :

Երկու երկիրներու կողմէ կազմուած պատուիրակութիւնները քննութեան պիտի ենթարկեն բանուորական համագործակ-ցութեան մը կարելիութիւնները : Ան-շուշտ, խօսք պիտի դառնայ նաեւ Խ. Մի-ութեան հետ իրենց ունենալիք յարաբե-րութեանց մասին, ինչ չոր բարելաւուած է արդէն :

Միջազգային քաղաքական ներկայ կա-ցութեան մասին խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան : Արդարեւ, Եուկոսլաւիա մտահոգ է Միջին Արեւելքի ներկայ կա-ցութեամբ : Լեհաստանի սահմաններուն հարցն ալ սեղան պիտի դրուի : Պելկրատի թերթերուն համաձայն՝ Օտեր - Նէյսի սահմանը «անվիճելի իրողութիւն» մըն է, ինչ որ Եուկոսլաւները չէին ըսեր Կոմին-ֆորմէն խզուելէն ի վեր (1948) :

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրքիոյ ընտրապայքարը հետզհետէ լարուած կացութիւն մը կը ստեղծէ երկ-րին մէջ : Դեմոկրատ կուսակցութեան չորս հիմնադիրներէն մէկը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ ներկայիս իշխանութեան վրայ կը գտնուի Թուրքիոյ մէջ, հրաժա-րեցաւ իր հիմնած կուսակցութենէն :

1950էն ի վեր, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ բազմաթիւ անգամներ Արտաքին նախարա-րի պաշտօն վարած էր : Դեմոկրատներէն անջատուած Ազատականներու (Հիւրիէթ) պաշտօնաթերթը՝ «Ենի» հրատարակած է Քէօփրիւլիւի հրաժարական - նամակը, որուն մէջ Թուրքիոյ նախկին Արտաքին նախարարը կը յայտնէ, թէ իր կուսակ-ցութիւնը շեղած էր ընդհանուր ծրագի-րէն :

Քէօփրիւլիւի հրաժարումը երեւոյթ մըն է, որ ցոյց կուտայ թէ ընտրապայքարը կատաղի պիտի ըլլայ Թուրքիոյ մէջ եւ ընդդիմադիրները հետզհետէ աւելի կը զօ-րանան՝ տապալելու համար կառավարու-թեան գլուխ գտնուող դեմոկրատ կուսակ-ցութիւնը :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ »

●

Գաբրիէլ Լազեանի աշխատասիրութիւններու շարքին վերջերս աւելցաւ նոր հատոր մը եւս, որ կը կրէ «Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ» ենթախորագիրը, մեծածաւալ 442 էջ, շքեղ տպագրութեամբ: Հեղինակը իր գործին կը մօտենայ այնպիսի լրջութեամբ մը որ պատիւ կը բերէ իրեն :

Հայկական Դատը մեր մօտ դրեթէ անտեսուած նիւթ մըն է, որուն մշակումը թողուած է ընդհանրապէս օտար հեղինակներու, որոնք զայն կը մեկնաբանեն նայած իրենց քաղաք. այս կամ այն նախասիրութիւններուն. եթէ Ռուս է կամ ռուսասէր զայն ուսումնասիրողը, Հայերս կ'ըլլանք եւրոպական – արեւմտեան քաղաքականութեան կողմնակից. իսկ Արեւմուտքցիին համար Հայերը ամենամոլեռանդ ռուսասէրներն են: Ու հասարակ, մենք ալ կը հետեւինք այս հեղինակներուն, առանց շատ քննելու վաւերականութիւնը անոնց փաստարկումներուն, բայց փնտռելով անոնց մէջ մեր ալ համոզումներուն արդարացումը : Անշուշտ, կարելի չէ այս կերպով անկաշառօրէն մեկնել պատմական ու քաղաքական իրադարձութիւնները, մանաւանդ որ «այնքան ալ դիւրին չէ ըմբռնել քաղաքական բարդ խաղերը, որոնք կատարուեցան եւ դեռ պիտի կատարուին մեր հայրենիքին շուրջ» :

Ուրիշներու մօտ արդարացում փնտռել մեր անձնական եւ նոյնիսկ կուսակցական համոզումներուն եւ գործելակերպին ոչինչով կ'օգնէ պատմութեան պարզաբանման, ընդհակառակն, կ'աղաւաղէ դէպքերը, կը պղտորէ մտքերը եւ կը մեծցնէ խրամատը, որ հայութեան զանազան հատուածները կը բաժնէ իրարմէ :

Զերծ մնալու համար այս բոլոր թերութիւններէն, Պ. Լազեան ընտրած է պատմութիւնը լուսաբանելու ինքնուրոյն մեթոտ մը, որ կրնայ իր համախոհները չունենալ: Աւելի կը խօսեցնէ բուն իսկ աղբիւրները .— Դաշնագիր, դիւանագիտական վաւերագիր, պաշտօնական հաղորդագրութիւն, ճառ, եւայլն: Փոխանակ մտնելու երկարապատում խորհրդածութիւններու մէջ, որոնք շատ անգամ հեղինակն ու ընթերցողը կ'առաջնորդեն սըխալ ճամբաներու, «Հայաստան եւ Հայ Դատը» շարքին հեղինակը կը ներկայացնէ իր նիւթին վերաբերեալ փաստաթուղթերը, հոս ու հոն միայն միջամտելով անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը կամ ճշդումը ընելու: Աւելի կը թելադրէ քան կ'ըսէ, աւելի կը խօսեցնէ քան կը խօսի: Աւելին՝ կը մղէ ընթերցողը խորհրդածելու իր իսկ ծանօթութիւններու ծիրին մէջ, առանց ազդելու անոր մտածողութեան վրայ :

Շատեր հաւանաբար դիտել տան, որ այս հատորները ուսումնասիրութիւններ ըլլալէ աւելի, հաւաքածոներ են, ուր հեղինակին աշխատանքը կը կայանայ գլխաւորաբար մէջտեղել ու դասաւորել իր նիւթերը: Բայց Գ. Լազեան կ'ըսէ արդէն իր «երկու խօսք»ին մէջ, «մեր մտահոութիւնը եղած է ընթերցողին տալ փաստեր, վկայութիւններ, որպէսզի աննախապաշար կերպով խորհրդածէ եւ յանգի եզրակացութիւններու»: Գիտնալու համար թէ որքան դժուար է հաւաքել Հայ Դատի վերաբերեալ փաստաթուղթերը, կը բաւէ ըսել որ անոնք տարտղնուած են բազմաթիւ հայ եւ օտար հատորներու եւ հրատարակութիւններու մէջ, թէ անոնց մեծ մասը չէ թարգմանուած հայերէնի, թէ բաղդատական քննութիւն մը երեւան պիտի հանէր այդ վաւերագրերու մէջ գտնուող տարբերութիւնները, եւն., եւն.: Այդ վաւերաթուղթերու մէկտեղումը հաւաքածոներու մէջ պիտի ըլլար երախտաշատ աշխատանք եւ նպաստէր հայ քաղաքական մտքի զարգացման: Շատ մը հարցերու լուսաբանութեամբ պիտի վերնային բազմաթիւ անհասկացողութիւններ :

Գար. Լազեանի երրորդ հատորը, որ քանի մը ամիսներ առաջ լոյս տեսաւ «Յուսաբեր»ի տպարանէն, կարելի է բաղդատել անգլիական կապոյտ կամ ֆրանսական դեղին գիրքերուն, այն տարբերութեամբ որ այս վերջինները պաշտօնական հրատարակութիւններ ըլլալով, կրնան զանազան պատճառներով զանց առնել կարգ մը իրողութիւններ: Արդարեւ, սկսեալ այն օրէն, երբ Ռուսիա «տաք ջուրեր» իջնելու բաղձանքը ունեցաւ, կորսուած անկախութեան տիրանալու համար երազող հայ հայրենասէրներու առջեւ նոր հորիզոններ բացուեցան: «Մեծ Քեռիին» օգնութեամբ կամ անոր գործակցութեամբ ազատատենչ հայութիւնը պիտի ունենար ինչքի, պատիւի եւ սեփական հայրենիքի ապահովութիւնը : Քաղաքական դէպքերը, հանդրուանէ հանդրուան, զարգացան այնպէս, որ հայութիւնը դարձաւ ցիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն, Հայաստան՝ բաժան, անճիտուած եւ «փոխեալ», ճիշդ անոր կողմէ, որ խոստացած էր մեզի անկախութիւն: Տասնեակ անգամներ կրկնուած խոստումներ, զոհ գացին աշխարհակալ եւ հայատեաց քաղաքականութեան մը, զոր վարեց Ռուսիա՝ սպիտակ կամ կարմիր պատմուճան ուսերուն :

Հակառակ ռուսեւթուրք դաշնագրերու պերճախօսութեան, հակառակ պատմական դէպքերու իրողութեան, մեր ժողովուրդի մէկ մասը կը շարունակէ հիւսիսի արջին մօտ փնտռել իր երազած պաշտպանութիւնը :

Երեւանի հայ վարիչները այնքան առաջ տարին խնկարկութիւնը իրենց մեծաւորներուն առջեւ, որ սկսան ճառել Հայերու անխախտելի հաւատարմութենէն հանդէպ «եղբայրական Մեծ Ռուսիոյ», մոռնալով յուսախաբութիւնն ու ընդվզումը Աշտարակեցիներու, Աբովեաններու, Խանջեաններու եւ Զարենցներու, որոնք պահ մը հաւատացած էին անկեղծօրէն այդ բարեկամութեան: Այս կարգի թխածոյ աշխատասիրութիւնները ողողեցին հրապարակը, մանաւանդ հայրենիքի մէջ. անոնք կը հասնին նոյնիսկ արտասահման անտեղեակ ընթերցողը թիւրիմացութեան եւ սըխալանքի մէջ առաջնորդելու համար:

Հայ ժողովուրդի եւ հայ դատի նկատմամբ ոչ մէկ եւրոպական պետութիւն անկեղծ ու արդար վերաբերում ունեցաւ : Բոլորն ալ առաջնորդուեցան իրենց սեփական շահերէն, զոհելով իրենց աչքերն ու ականջները սրածուող ժողովուրդի մը աղաղակներուն դիմաց: Միամտութիւն պիտի ըլլար արդէն ապաւինիլ միայն մեծ պետութիւններու պաշտպանութեան կամ խոստումներուն, առանց նախապէս պատրաստելու ամէն հաւանականութեան դիմաց. բայց աւելի մեծ միամտութիւն է, այս բոլոր յոյսերէն ու յուսախաբութիւններէն ետք, կարծել որ եւրոպական միւս պետութիւններէն աւելի կամ հակառակ անոնց Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը վայելեցինք: Այսքան տարիներու փորձառութիւնը կուգայ անգամ մըն ալ հաստատելու «Դրօշակ»ի մէկ պատգամը. «Ծայրայեղ միամտութիւն է հանդստացնել ժողովուրդը, յոյս դնելով Թիւրքերի ողջմըտութեան եւ Ռուսների հայասէր տրամադրութեան վրայ: Հայ ժողովուրդը պէտք է ապրեցնել Հայաստանի մէջ,— եւ ով որ ընդունում է այդ նպատակը, պէտք է ընդունէ եւ միջոցները: «Դիւանագիտական միջոցը», որին կառչել են փոքրադոյն ճիգի սիրահարները, ամենայետինն է եւ ամենատկարը »:

Ըսել այս ճշմարտութիւնը եւ կրկնել զայն նուիրական պարտականութիւնն է ամէն ազատատենչ Հայու: Գաբրիէլ Լազեան ուրիշ բան չէ ըրած :

Ե. ՇԱՀԱՄԻՐ

ՅԻՍՈՒՍԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

●

Սեպտեմբեր 5էն ի վեր, յաւիտենական քաղաք Հռոմի մէջ բացուած է դարուս ամենակարեւոր Համագումարը : Արդարեւ, «Սեւ Պապ»ին եւ իրենց «զօրավար»ին՝ Հայր Ժանսէնի հրամայական կոչին պատասխանելով, 200 Յիսուսեաններ հաւաքուած են հոն այդ կարեւոր ժողովին մաս կազմելու համար :

1540էն ի վեր, վեցերորդ անգամն է որ Յիսուսեանները կը կազմակերպեն իրենց ընկերութեան արտակարգ նիստը :

Այս իսկ պատճառով, աւելորդ է անշուշտ նշել կարեւորութիւնը այս Համաժողովին, որ կապ ունի ո՛չ միայն կրօնական հարցերու, այլ եւ մարդկութիւնը հետաքրքրող բոլոր տեսակի խնդիրներու հետ :

Այս երկու հարիւր բանբերները (որոնցմէ վեցը միայն կուգան երկաթէ վարագոյրին ետեւէն՝ Լեհաստանէն) հաւաքուած են «անորոշ ժամանակ»ով մը եւ որոնց տեսքը առաջին ակնարկով իսկ կը ներկայացնէ միայն պարզ եւ հասարակ եկեղեցականներ, ուրիշ բան չեն եթէ ոչ ներկայացուցիչները 33.000 «Աստուծոյ զինուոր»ներու, որոնք ամէնէն ճարտար, ամէնէն վստահելի ծառայողներն են եկեղեցիին :

Իրենց պատմութեան ընթացքին, աշխարհի գլխաւոր երկիրներէն արտաքսուած, միշտ «դուռնէն դուրս ելած եւ պատուհանէն ներս մտած», զիրենք կը գտնենք այսօր դարձեալ այժմէական հարցերու գլուխը :

Միսիոնարներ, լրագրողներ, փրոֆէսէօրներ, աստղագէտներ, երդի հեղինակներ են անոնք: Կը ղեկավարեն Վատիկանի ռատիոկայանին բոլոր ձայնասփռումները, որ տեղի կ'ունենան 27 լեզուներով : Իրենց տրամադրութեան տակ ունին 95 համալսարաններ, 181 գոլէժներ, 8000 դըպրոցներ, 70 հիւանդանոցներ, 1300 թերթեր եւ պարբերաթերթեր, 13 ռատիոյի կայաններ, 15 բորոտաբուժարաններ :

Իրենց յանդուգն գործունէութեան դաժան տուրքը վճարած են. — Վերջին պատերազմին 96 քահանաներ Տախաուի մէջ արդեղափակուած են եւ 48 ուրիշներ տակաւին գերի կը մնան համայնավար Չինաստանի մէջ :

Հաւատարիմ իրենց հիմնադրին՝ Ինեասը Լոյոլայի սկզբունքին՝ «Աստուծոյ ամենակատարեալ փառքին համար», Յիսուսեանները ուրեմն ներկայիս կարեւոր հարցեր ունին լուծելիք :

Մարդ կը շփոթի երբ կը մտածէ իրենց իսկական նկարագրին մասին, անկասկած անոր համար որ, ըստ Շաթօպրիանի խօսքերուն՝ «Խորհրդաւոր ամպ մը կը ծածկէ միշտ Յիսուսեաններու գործունէութիւնը» եւ դարձեալ՝ որովհետեւ իրենց տուած որոշումները միշտ ալ վճռական հետեւանքներու կը յանգին :

Համաժողովի ընթացքին հարց պիտի ծագի՞ արդեօք բանուոր-քահանաներու, կոմունիստական աշխարհի եւ միսիոնարներու մասին:

Անկասկած որ այս բոլորին եւ տակաւին ուրիշ հարցերու մասին պիտի խօսուի: Ամէն պարագայի մէջ պէտք չէ յուսալ սակայն որ նիստերու ընթացքին — որոնք պիտի տեւեն երկու կամ երեք ամիս — տեղի ունենան շնորհալից դէպքեր, « ընդհատում»ներ եւ կամ հեւասպառութիւն առթող դրուագներ ...

Որովհետեւ Համաժողովը պատրաստուած է կատարեալ գաղտնապահութեան մթնոլորտի մը մէջ, կը ղեկավարուի նըրբին ճարտարութեամբ եւ կոռովի հաստատամտութեամբ եւ պիտի վերջանայ առանց փողի եւ թմբուկի ...

Բոլոր որոշումները պիտի առնուին հա-

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

●

Արէլեան – Արմէնեան խմբի «յաջողութեան մէկ մեծ բաժինը կը վերաբերի տըրուած պիէսին ինքնին հօյակապ գրուածք մը ըլլալուն, — ասում է Զօհրապը ,— անոր համար վերջին կեցցէներու մէջ Շիրվանզատէի անունը կցեցի իր դերակատարներու անունին » :

Այս սրտաբուխ ու անկեղծ գնահատականը շատ խոր տպաւորութիւն է թողնում Շիրվանզատէի վրայ: «Ժամանակ»ի խմբագրութեան ուղղած մի նամակի մէջ նա գրում է. «Միանգամայն ոգեւորութեամբ կարդացի յայտնի վիպասան Գրիգոր Զօհրապի նուրբ, խոր հոգեբանական յօդուածը»: Մի այլ նամակում (Տօքթ. Կամսարականին ուղղուած), Շիրվանզատէն գրում է.

« Այն ինչ ոգեւորութիւն էր, որ օտարութեան մէջ պաշարեց ինձ, երբ բաց արի այդ նուիրական կապոցը (Պոլսի հայերէն թերթերը) եւ կարդացի Զօհրապի.. եւ այլ թրքահայ խոշոր դէմքերի յուզիչ յօդուածները իմ բեմական երկերի մասին» (*) :

×

Իր կեանքի վերջին տարիներին գրած «էջեր ուղեւորի մը օրագրէն» ճամբորդական ակնարկների մէջ Զօհրապը անդրադառնում է ֆրանսիական թատրոնին, որը նա լաւ գիտէր ոչ միայն ֆրանսիական խմբերի Պոլսում տուած ներկայացումներով, այլեւ Փարիզում (ուր նա յաճախակի լինում էր) դիտած ներկայացումներով: Զօհրապը ընդհանրապէս գոհ չէ ֆրանսիական թատրոններից : «Ֆրանսական թատրոնը,— գրում է նա, — տիեզերական համբաւ մը կը վայելէ, թէեւ հիմա հանճարէ աւելի ճարտարութեամբ կազմուած է ան»:

Ֆրանսիական թատրոններից Զօհրապը զատորոշում է յատկապէս երկուսը, որոնք միայն, նրա կարծիքով, «յատկապէս ֆրանսական են, ֆրանսական ոգւոյն անեղծելի դրոշմը կը կրեն», Քոմէտի Ֆըրանսէզը և Օփերա Քոմիքը: Վերջինից Զօհրապը գոհ էր, որովհետեւ «սովորական կեանքի տրոփումները» տեղ էին գտնում նրա «ձեղունին տակ», իսկ Քոմէտի Ֆրանսէզը նա համարում է «ժամանակագրական սխալ»: Զօհրապը լաւ ծանօթ էր Քոմէտի Ֆրանսէզի « մեծ անցեալին » , նրա « շլացուցիչ » օրերին, «երբ որ ինքը միայն ֆրանսիական թատերգութիւնը իր ծոցին մէջ կ'ամփոփէր»: «Քոմէտի Ֆրանսէզ»ը դասական գրականութեան նուիրուած է. Մոլիէռի տունը գաղղիական նըրբամտութեան ապաստանն է. աշխարհիկ հաստատութիւն մըն է, բայց սովորական թատրոն մը չէ այն. դրեթէ ծիսական բան մը ունի. սրբավայրը՝ ուր մեծ թատերագիրները եւ մեծ դերասանները, ժողովուրդէն ճանչցուելու համար, անպատճառ պէտք է որ օծուին, սատիճան առնեն: Ամէն ինչ սեթեւեթ եւ հանդիսաւոր է հոն. խօսքերը, շարժումները, եւ երբ բովանդակ աշխարհ արուեստական կեանքէն խորշելով դէպի իրականը կը դառնայ, ոչ ոք Քոմէտի Ֆրանսէզին ժամանակագրական սխալ մը ըլլալը դեռ կը խոստովանի»: Ինչպէս տեսնում ենք, Զօհրապի դժգոհութիւնը այդ թատրոնից բխում է ռէալիզմի պահանջներից :

Զօհրապը դժգոհ է նաեւ ֆրանսիական ժամանակակից թատերագրութիւնից: « Բայց բաւական առեն կայ, — գրում է նա, — որ մեծ թատերագիր մը չարտադրեց ֆրանսական լուրջ մամուլը : Հոս թատերական արուեստին անկումի մատնուած ըլլալը, քողարկուած ձեւով մը հասկցնելու վրայ է: Փարիզեան թատերախումբերուն ներկայացուցած պիէսները՝ պարապութեան, ոչնչութեան ներգործութիւնը կը ձգեն հանդիսականին վրայ ··· Շէյքսպիր եւ Իբսէն երբեք յաջողութիւն գտած չեն Փարիզի մէջ: Պայծառութիւն, Վայելչութիւն, Սրամտութիւն, այս նըրբացած ժողովուրդին համար անհրաժեշտ պայմաններ են. բայց առանցմով միայն չի շինուիր կեանքը: Նոր շարժում մը պիտի չուշանայ կարծեմ վերանորոգելու ֆրանսական թատրոնին այժմու միաձեւ ֆորմիւլները եւ քիչ մը ջիղ ու արիւն մտցնելու անոր տկարացած մարմնին մէջ» :

Զօհրապի բոլոր յօդուածներն ու ասոյթները թատերագրութեան, թէ դերասանական արուեստի, իր ժամանակի ֆըրանսիական թատրոնի, թէ հասարակութեան ճաշակի մասին՝ վկայում են, որ ռէալիստ գրողը թատերական երեւոյթները դիտել ու գնահատել է ճշմարիտ արուեստի չափանիշներով, հասարակական խոշոր դեր է վերապահել թատրոնին: Հէնց դա էլ Զօհրապի թատերագիտական ժառանգութեանը տալիս է այնպիսի արժէք, որ իր նշանակութիւնը չի կորցնում նաեւ մեր օրերում :

ՄԻՆԱՍ ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

(*) Այդ յօդուածները լրացուած ուրիշներով, յետոյ ամփոփուեցին մի հատորի մէջ, որ հրատարակուեց Պոլսում 1911ին « Շիրվանզատէ եւ իր գործը» խորագրով :

ւանութեամբը Պապին, որ գերագոյն պետն է կազմակերպութեան եւ իւրաքանչիւր փոփոխութիւն անմիջապէս պիտի անցնի վաւերացման բովէն, առանց որեւէ հակաճառութեան :

Այսպէս է որ հաւանական կը նկատուի հրաժարեցումն ու փոխարինումը ներկայ «զօրավար»ին Հայր Ժանսէնի, ծագումով Պելժ, որ 1942ին ցկեանս ընտրուած էր, համաձայն ընդհանուր կանոնին :

Հայր Ժանսէն որ դիւրաբեկ առողջութիւն մը ունի եւ կը տառապի կուրծքի տկարութենէ, անցեալ տարի ստիպուած էր երեք ամիս հանգստանալ Աւստրիոյ մէջ, ինչ որ կը նշանակէ «իշխանութեան երկար արձակուրդ» մը: Իրեն օգնական մը նշանակելու հարցը հաւանաբար խնդրոյ առարկայ ըլլայ եւ արդէն Համաժողովի պատրաստութեան աշխատանքներուն մէջ զինքը երկրորդած է Հայր Ազքոնա՝ սպանիացի Յիսուսեաններու պետը :

Ինչ որ ալ պատահի, երկու հարիւր պատգամաւորները եւ 33·000 քահանայ հայրերը որոնք բաժնուած են գոլէժներու, սառցային բեւեռներու, օդերեւութաբանական կայաններու եւ կամ հրատարակչական ընկերութեանց դահլիճներուն մէջ, ցոյց պիտի տան ամբողջական հնազանդութիւն մը, ոչ միայն կրաւորական այլ եւ բոլորովին անջիղ, հետեւելով «դիակի մը նման» կարգախօսին :

Յիսուսեաններու բովանդակ զօրութիւնը եւ գործունէութիւնը հիմնուած է այն սկզբունքներուն վրայ, զորս չորս դարէ ի վեր գծած է մէկ մեթր հասակով, կաղ եւ հերաթափ մարդ մը որ 1495ին ծնաւ Լոյոլայի մէջ (Սպանիա):

Ազնուական ընտանիքի մը 12 զաւակներուն կրտսերը՝ Ինեաս տը Լոյոլա մինչեւ երեսուն տարեկանը իր կեանքը անցուց խաղի, կիներու, ասպետութեան եւ զէնքի միջեւ: Հերոսաբար մասնակցելով Փամփլիւնի 1521ին պաշտպանութեան համար Ֆրանսացիներուն դէմ մղուած կռիւներուն, կորսնցուց իր սրունքներէն մէկը, որ խորտակուեցաւ ռումբի հարուածով մը, զինքը հաշմանդամ դարձնելով :

Իր ապաքինման ցաւոտ շրջանին էր որ կարդաց երկու հոգեշունչ հատորներ որոնք իր մէջ արթնցուցին կրօնական կոչումը :

Լքելով իր ազնուականի պերճաշուք եւ ոսկեզօծ զգեստները, Ինեաս տը Լոյոլա դարձաւ Քրիստոսի ամենաքաջ զինուորներէն մէկը :

Տասներեք տարի ետք, 1534ին հիմը դրաւ այս մեծ կազմակերպութեան եւ երբ տասնվեց տարի ետք իր հոգին աւանդեց, արդէն գլուխը կը գտնուէր կազմակերպութեան մը որ իր մէջ կը հաշուէր հազար քահանաներ եւ 76 տուներ, որոնք բոլորն ալ թրծուած էին արդէն իր կողմէ հաստատուած սկզբունքներու շունչով :

Այսօր Յիսուսեանները տարածուած են 74 ազգերու մէջ, կ՚աւետարանեն 177 միլիոն «հեթանոս»ներու, իւրաքանչիւր տարի մէկ միլիոն քարոզ եւ դասախօսութիւն կուտան, 150·000 երախաներ կը պատրաստեն առաջին հաղորդութեան, կ՚օրհնեն 36·000 ամուսնութիւններ եւ կը բաժնեն վաթսուն միլիոն նշխարներ …

Ամբողջ աշխարհի մէջ իրենց ազդեցութիւնը չափազանց ընդարձակ է: 25 առ հարիւրը Յիսուսեաններուն Ամերիկացի են: Ամերիկայի արտաքին գործերու նախարար Տըլըսի զաւակն է Հայր Տըլըս եւ Հայր Մաք Կորմիքին ականջալուր է միշտ նախագահ Այզընհաուըր …

Եթէ այսօր գոյութիւն չունի որեւէ մէկը որ միջազգային բարդ հարցի մը պահուն բացագանչէ Ժօրէսի նման. «Յիսուսեաններէն կուգայ այս հարուածը» եւ թշնամական գիրք բանէ անոնց դէմ, կան սակայն ուրիշներ որոնք թշնամի են Յիսուսեաններուն, որովհետեւ անոնց ազդեցութիւնը աշխարհի մէջ հետզհետէ կը տարածուի եւ իրենց իմացականութիւնը հետզհետէ կը դառնայ աւելի պայծառ եւ ցայտուն :

Հռոմի մէջ կայանալիք արտակարգ Համաժողովին առթիւ երեւան եկած հետաքրքրութիւնը ցոյց կուտայ բացայայտ կերպով թէ Քրիստոսի Ընկերակցութիւնը բան մը չէ փոխած իր գործունէութենէն այն օրէն ի վեր երբ Պասքցի փոքրիկ ասպետ մը իր սուրը տրամադրեց Աստուծոյ եւ Պապին ծառայութեան ի խնդիր :

Քաղեց Ա. Գ.

ԻՆՉՊԷՍ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ ՔԱՐԻՒՂԸ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

●

ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ՝ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

*

Ֆրանսայի Գիտութեանց Ակադեմիան որոշած է ոգեկոչել տարօրինակ կեանքն ու խորհրդաւոր վախճանը մարդու մը՝ որ Սահարայի մէջ քարիւղը երեւան հանող առաջին անձն է. — Քոնրըտ Քիլիըն: Քըսան տարի առաջ Քիլիըն առաջին անգամ ըլլալով յայտնեց Սահարայի ընդերկրեայ հարստութեան գոյութիւնը եւ 1950ին, իբրեւ խենթ անարգուելէ վերջ՝ մեռաւ թշուառութեան մէջ:

Այս ոգեկոչման առիթով Ակադեմիան պիտի հրատարակէ 1948ին Քիլիընի կողմէ ընկերութեան դիւանին մօտ պահ դըրուած փակ տեղեկագիրը, որ բացուեցաւ 1951ին երկրադէտին ժառանգորդներուն առաջարկով. այս տեղեկագիրը կը յայտնէ քարիւղի գոյութիւնը՝ անապատին մէջ :

Քոնրըտ Քիլիըն ծնած է 1898ին, Արտէշի նահանգին մէջ:

Հայրը՝ Ալզասցի երկրաբան մըն էր եւ անդամ՝ տեղւոյն երկրաբանական հաստատութեան: Կարճ ժամանակի մէջ, երիտասարդ Քոնրըտ կը հետեւի իր հօր ուղղութեան : 1914 - 18ի պատերազմին հետեւանքով կէս կը մնայ ուսումը: 1920ին վերստին կը ձեռնարկէ իր աշխատանքներուն եւ արկածախնդրութիւնը կը սկսի…

1921ին Քիլիըն կը ծանօթանայ զուիցերիացի զոյգի մը, որ Ափրիկէի մէջ կ՚ուզէր զմրուխտի փնտռտուքներ կատարել: Կ՚առաջարկեն որ երիտասարդը ընկերանայ իրենց, իբրեւ երկրաբան՝ գտնելու համար զմրուխտ գոյութիւն ունեցող վայրերը :

Քիլիըն կը համաձայնի: Սակայն շուտով կը հաստատէ, թէ այս առաքելութիւնը գիտական ոչի՛նչ ունի: Ճամբորդութեան միակ նպատակը՝ արագօրէն հարստանալու յոյսն էր: Տակնուվրայ եղած այս գաղափարէն՝ կը լքէ իր ընկերները, խիստ վիճաբանութենէ մը ետք :

Զուննենալով ապրուստի միջոցներ՝ կը դիմէ Թամանրասէի զինուորական կայանին : Այն ատենուան Հոկարի կուսակալը՝ Վեյլա կը քաջալերէ զայն: Կուսակալին օժանդակութեամբ կը շարունակէ իր փնտռտուքները :

Սահարան կը կախարդէ երիտասարդ երկրաբանը: 1922էն մինչեւ 1939, ան ծայրածիր անապատին ամէն կողմը կը չափչփէ: Սակայն, միայն երկրագիտութիւնը չի հետաքրքրեր զինք: Կ՚աշխատի, որ տակաւին չճշդուած սահմաններով այդ հողամասը Ֆրանսական ըլլայ: 1928 Ապրիլին, իր ծախքերով եւ զինեալ խմբակով մը՝ Ֆրանսական դրօշը կը պարզէ Ռաթի եւ Թումոյի միջեւ, Ֆրանքեւլիբիական սահմանագլուխին վրայ :

Առաջիններէն մէկը եղաւ ան, որ Սահարայի քարայրներուն մէջ երեւան հանեց նաեւ նախապատմական նկարներ եւ վիմաքանդակներ: Ճամբայ մը կը բանար յաջորդ երկրաբաններուն՝ որոնք շարունակեցին իր գործը :

1936ին Քիլիըն քարիւղին գոյութիւնը կը հաստատէ Սահարայի ընդերքին մէջ: Այն ատեն՝ 38 տարեկան էր եւ ուժեղ անհատականութեան տէր: Մարդիկ իր քթին կը խնդան եւ խենթ կը կարծեն զայն : Իր երկրաբան պաշտօնակիցներուն հետ հակասութեան մէջ էր. անոնցմէ շատեր, որոնք հռչակաւոր դարձած են, յայտարարած են. — «Բացի Քիլիընէն, մեզմէ ո՛չ ոք հաւատաց որ քարիւղ գոյութիւն ունի Սահարայի մէջ, մինչեւ այն ատեն՝ երբ ժայթքեցաւ »:

Բ. Աշխարհամարտը պատճառ կը դառնայ որ Քիլիըն ընդհատէ իր աշխատանքները: Զինուորագրութիւն՝ եւ պատերազմ : Գերի կ՚իյնայ եւ 1942ին ազատագրուելով կը վերադառնա՛յ Ափրիկէ :

Շուտով կը կազմէ ընդերկրեայ հանքերու ցանկ մը: 1943ին կը տեսնէ, որ Ֆրանսական այս հողամասին վրայ օտարները սկսած էին օգտագործել այդ հանքերէն մէկը. կը տեղեկացնէ վերին իշխանութեանց եւ կը բողոքէ :

Շատ չանցած ծանրօրէն կը հիւանդանայ: Ին Սալահէն, ուր կը գտնուէր, կը փոխադրուի Ալժէ, բժիշկները կը հաստատեն, որ թունաւորուած էր, անբուժելիօրէն :

1944էն սկսեալ, իր արթնութեան պահերուն, Քոնրըտ Քիլիըն Պատերազմական նախարարութեան եւ սպայակոյտին տեղեկութիւններ կուտայ. կը մատնանշէ Սահարայի այն բոլոր շրջանները, ուր, իրեն համաձայն, քարիւղ կար: Կը ճշդէ յատկապէս Լիբիոյ շրջանը, ուր սկսած են այսօր քարիւղի աշխատանքները :

1948ին, նմանապէս, Գիտութեանց Ակադեմիային քով պահ կը դնէ փակ պահարան մը, մատնանշելով քարիւղ գտնուող վայրերը: Խորհրդաւոր պայմաններու մէջ թունաւորած, Քիլիըն կը մեռնի 1950 Ապրիլ 29ին :

Իր մահէն չորս տարի ետք, իր հետքերուն հետեւելով կարելի եղաւ գտնել քարիւղի առաջին հանքերը՝ Սահարայի մէջ:

Թ. Ա. Թ.

ԽՈՐՀՐԴ. ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԸ ԻՆՉԵ՛Ր ԿԸ ԳՐԷ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԵՒ ԿԱԳԱՆՈՎԻՉԻ ՄԱՍԻՆ

Վերջերս հրատարակուած 50 հատորներէ բաղկացած ռուսական մեծ համայնագիտարանը աւելի քան տասը էջերու վրայ կը բացատրէ, թէ Խ. Ռուսաստանի մէջ Կագանովիչի անունը կրող եօթը քաղաքներ կան:

Գալով Մոլոթովին, իր փառքն աւելի հիմնաւոր էր: Ըստ այդ համայնագիտարանի, հսկայ քաղաք մը (նախկին Պերմ) ինչպէս նաեւ Ռուսաստանի մէջ գիւղ մը կը կրեն Մոլոթովի անունը:

60 հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ գաւառ մը իր անունը կը կրէ: Ինչպէս նաեւ Մոսկուայի մէջ գըտնուող արուարձան մը:

Խ. Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունի նաեւ Մոլոթով անունով հրուանդան մը, ինչպէս նաեւ Պամիրի մէջ՝ Մոլոթով անունով լերան գագաթ մը:

Մոլոթով անունով չորս գիւղ, Ուզբէկիստանի մէջ Մոլոթովաբատ անունով քաղաք մը: Մեծ Ռուսաստանի մէջ ալ երկու Մոլոթովսկ:

Կայ նաեւ Մոլոթով անունով գեղարուեստի կաճառ մը, երկու բժշկական հաստատութիւններ, օփերա-թատրոն մը եւ Մոլոթով համալսարան մը Հայաստանի մէջ :

Խ. Ռուսաստանի ինքնաշարժներու հըսկայ գործարաններէն մէկը Մոլոթովի անունը կը կրէ, ինչպէս նաեւ խորհրդային ինքնաշարժ «Զիմ»ը, որուն վերջին տառը կը ներկայացնէ Մոլոթովի անուան սկզբնատառը:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ հապա Մոլոթով նապաստակը իր մութ-կապոյտ, սեւ եւ մոխրագոյն մուշտակով: Այս գեղեցիկ նապաստակը մասնաւորապէս ստեղծուեցաւ Խ. Ռուսաստանի մէջ Սթալինի «թիւ երկու» նախկին նապաստակը պատուելու համար:

Վերջին աշխարհամարտի ժամանակ «քոքթէյլ Մոլոթով » անունով պենզինի բոցավառ սրուակներ արձակուեցան գերման հրասայլերու վրայ:

Այժմ այս բոլոր անուններն են որ կը փոխուին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿԱՅԾԵՐ

●

Նա ասում էր, թէ անիծեալ Նեռը կը գայ, մի ահագին էշի վրայ նստած, թէ նրա աւանակի ականջները այնքան երկար կը լինեն, որ մի ականջի ծայրը կը հասնի մինչեւ արեւմուտք, իսկ միւսինը մինչեւ Արեւելք: Նա ասում էր, թէ այն ժամանակ կը յայտնուին «աջուջ - մաջուջները», թէ դրանք այնքան փոքրիկ թզուկներ են, որ իմ կօշիկները կարող էին նրանց համար բնակարաններ լինել :

Բայց ես աւելի սիրում էի տատիս հէքիաթները:

Ես դեռ յիշում եմ մի քանի հէքիաթներ, որ գիշերները պատմում էր նա: Երբեմն միանգամ սկսած հէքեաթը վերջացնում էր մի ամբողջ շաբաթուայ ընթացքում : Ախ, ինչպէս լաւ պատմում էր նա: Ես բոլորը, բոլորը հասկանում էի եւ միշտ ուրախութեամբ էի լսում: Բայց երբ պատմում էր դեւերի, սատանաների, կրողների եւ դժոխքի մասին, — ես սարսափում էի, եւ աւելի շատ էի վախենում, երբ խօսում էր մեռելների մասին:

Իսկ երբ տատս մեռաւ, նրանից չէի վախենում: Նա խիստ հանգիստ կերպով պառկած էր դագաղի մէջ, կարծես, քնած լինէր: Նրա դէմքը էլի այնպէս բարի էր, որպէս առաջ: Ես մտածում էի, թէ նա հրեշտակների մօտ կը գնայ, նրա համար որ, ինձ երբեք չէր ծեծում: Երբ նրան թաղեցին, ես շատ լաց եղայ: Մայրս ասում էր, թէ նա մի օր գերեզմանից կը վերկենայ. ես ուրախանում էի :

Իմ մօրը կոչում էին Նիգար: Դուք տեսե՞լ էք դեռ նոր բացուած մի ծաղիկ, որ թաշմել էր իր կոկոնի մէջ,— այդ իմ մայրն էր: Խեղճ կնիկ, ես երբեք չեմ կարող մոռանալ քո միշտ տխուր եւ գունաթափ դէմքը: Ինչո՞ւ դու ուրախ լինել կարող չէիր …: Ի՞նչու այնպէս սպաննուած էին քո գեղեցիկ աչքերը, որոնցից արտասուքը շատ քիչ էր պակասում …:

Մայրս մի բարձրահասակ կին էր, նիհար եւ թոյլ կազմուածքով: Ոտքի վրայ նա միշտ հիւանդ էր, բայց երբեք չէր պառկում: «Ո՞վ պիտի պահէ իմ երեխաներին», պատասխանում էր նա, երբ նրան ասում էին, թէ պէտք է փոքր ինչ հանգստանալ, թէ պէտք է փոքր ինչ կազդուրել սպառուած ուժերը: Ամբողջ օրը դադարում չունէր: Նա էր թխում մեր տան հացը, նա էր եփում կերակուրները, նա էր լուանում մեր շորերը, նա էր կարում եւ կարկտնում մեր հագուստը: Բայց տնային հոգսերը չէին, որ մաշում էին նրան, — նրա ցաւը սրտիցն էր …: Ես այն ժամանակ չէի հասկանում, բայց հիմա հասկանում եմ …:

Մեր գիւղում գովասանուած էր մօրս վարպետութիւնը կարելու եւ ձեւելու մէջ, բայց շատ քիչ էին վճարում նրա աշխատութիւնների համար: Շաբաթական մի քանի շահի հազիւ էր վաստակում եւ նրանցով ապրում էինք: Տատիս մեռնելէն յետոյ տան հոգսը բոլորովին մնաց մօրս վրայ: Քոյրերս՝ Մարիամը եւ Մագթաղը դեռ փոքրիկներ էին. դրնաք աւելի խանգարում էին մօրս, քան թէ օգնում էին :

Մարիամը եւ Մագթաղը երկուորեակներ էին, այնքան նման միմեանց, որ ես շատ անգամ սխալւում էի մինը միւսից որոշել : Մայրս նրանց ճանաչելու համար կարել էր զանազան գոյներով գդակներ, — Մարիամինը կանաչ գոյնով, իսկ Մագթաղինը կարմիր: Ես դեռ յիշում եմ այն անմեղ կռիւները, որ ծագում էին այդ երկու հրեշտակների մէջ իրանց գդակների մասին: Պատճառները շատ ծիծաղելի էին. օրինակ, երբ Մարիամին սիրում էին, Մագթաղը խլում էր նրա գդակը, դնում էր իր գլխին, որ ինքն էլ Մարիամ դառնայ եւ նրան էլ սիրեն :

Ես շատ անհանգիստ երեխայ էի, բայց դարձեալ մայրս ինձ չէր ծեծում, որովհետեւ նրա մի հատիկ տղան էի: Մօրս սէրը հասնում էր մինչեւ այն թուլութեանը, որ շատ անգամ ներում էր իմ անկարգութիւններին : Կը պատահէր՝ վաղ - առաւօտեան, ամենեւին երեսս չլուացած ու մազերս չսանտրած, տանից դուրս կը գայի, եւ ամբողջ օրը կը խաղայի, կը թափառէի դատարկաշրջիկ երեխաների հետ: Մայրս մասամբ գոհ էր լինում, երբ ես տանը չէի գտնւում, նրա համար որ, եթէ տանը մնայի, անպատճառ, կամ մի բան կը կոտրէի, կամ մի բան կը վիթէի, եւ եթէ ոչինչ չլինէր, կը սկսէի քոյրերիս ծեծել: Խեղճ երեխաներ, ինչպէս համբերում էին չար եղբօր կոպտութիւններին: Կարծես, նրանք զգում էին, թէ իրանք աղջիկներ էին, իսկ ես՝ տղայ. կարծես, մտածում էին, թէ ես շատ բանով բարձր էի նրանցից, ուրեմն, իրաւունք ունէի տանջելու: Եւ այսպէս, մանկութիւնից պատրաստւում էին լինել տըղամարդի ստրուկներ…: Ո՞վ մտցրեց նրանց մէջ այդ զգացմունքը :

Մեր դրացիները հանդստութիւն չունէին ինձանից: Նրանց մէջ կազմուել էր մի այսպիսի համոզմունք, թէ մայրս ինձ ծնելու միջոցին, ոգիները գողացել էին նրա տղան եւ փոխարէնը մի դեւ էին դրել: Բայց իմ եւ դեւի մէջ ոչինչ նմանութիւն չկար. ես բաւական գեղեցիկ երեխայ էի, ի՞նչ անենք, որ չար էի :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

յայտարարութիւններ ըլլան Դամասկոսի մէջ.— « Տըլըսի յայտարարութիւններէն անմիջապէս վերջ, Միացեալ Նահանգներ շարք մը միջոցներ ձեռք առին՝ որ Սուրիա յարձակում գործէ ինքն իր վրայ » ըսաւ սուրիական բանակին բանբերներէն մէկը՝ Դամասկոսի ձայնասփիւռէն :

Բանբերը աւելցուց.— «Արդարեւ, ամերիկեան պատերազմական հինգ նաւեր երէկ մօտեցան սուրիական ափերուն՝ ինչ որ հրապարակային յանցանք մըն է, միջազգային իրաւասութեանց մէջ: Միաժամանակ երկու պատերազմական օդանաւեր՝ որոնց ինքնութիւնը տակաւին ծանօթ չէ, շատ բարձրէն թռիչք կատարեցին Լաթաքիոյ վրայէն, սուրիական հողամասին մէջ» :

Դամասկոսի ձայնասփիւռէն կատարուած այս յայտարարութիւններէն ետք, բանակին բանբերը եզրակացուց.— «Այս բոլորը քողազերծելով, կը փափաքինք միջազգային հանրային կարծիքը տեղեակ պահել աշխարհակալութեան ձեռք առած միջոցներուն՝ ընդդէմ Սուրիոյ ազատութեան: Այսուհանդերձ, կը հաստատենք որ մեր երկիրը կապուած պիտի մնայ իր ազատութեան եւ պաշարիչնութեամբ պիտի դիմաւորէ բոլոր դրդութիւնները » :

Միջին Արեւելքի պաշտօնական բոլոր շրջանակներուն մէջ, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի յատկապէս Նասրի յայտարարութեանց: Արաբ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ լուրջ մտահոգութիւն պատճառեց Նասրի խզումը՝ Միացեալ Նահանգներու հետ :

Պէյրութի կառավարական շրջանակներուն կարծիքով, ցուցականօրէն Յորդանանին յանձնուած զէնքերը Եգիպտոսի Նախագահին առիթը ընծայեցին՝ որ կըրկին յայտարարութիւններ ընէ, ինքզինքը Արեւելքի չէզոք ղեկավարը հռչակելով՝ ինչ որ կը սպասէր արդէն:

× Ամերիկեան զէնքերը՝ որ յանձնուեցան Յորդանանի, Ամմանի մէջ ընդունուեցան չքեղ հանդիսութիւններով: Կառավարութեան ներկայացուցիչները դիմաւորեցին ամերիկեան օդանաւերը՝ Ամմանի օդակայանին մէջ: Պաշտօնապէս կը հաստատուի, որ ամերիկեան օդանաւերուն հինգը ուղղակի գացած են Միացեալ Նահանգներէն ու երեքն ալ՝ Արեւմտեան Գերմանիայէն :

Յորդանանեան մամուլը կը յայտնէ, թէ առանց պայմանի ընդունած են այդ զէնքերը՝ իսրայէլեան յարձակումի մը դէմ պաշտպանուելու համար. ծանօթ է, կը գրեն թերթերը, որ Յորդանան 650 քիլմ. երկայնութեամբ սահմանագլուխ մը ունի Իսրայէլի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ հողակոյտին վրայ աւելի քան չորս հազար հոգի խոնարհեցաւ. ինչպէս ծանօթ է, Իտալիոյ նախկին մենատէրին աճիւնները փոխադրուեցան իր ծննդավայրը եւ թաղուեցան քրիստոնէական արարողութիւններով: Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ զետեղուած են իր հողակոյտին, ինչպէս նաեւ ծնողքին եւ զաւկին դամբարաններուն վրայ :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ միշտ պատերազմական վիճակ կը տիրէ: Խռովութիւններու հետեւանքով պատահած զոհերուն թիւը բարձրացած է 250ի :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ ստորագրուեցաւ իտալեւպարսկական քարիւղի ընկերութեան համաձայնագիրը: Ընկերութեան դրամագլուխը՝ տասը միլիառ րիալ, գոյացած է երկու կողմերուն հաւասար մասնակցութեամբ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ չորս հարիւր օդանաւեր թռիչք կատարեցին, որուն ներկայ եղաւ նաեւ Կոմուլքա :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վերջին երկու օրերու ընթացքին ջրածնային միջակ ուժով ռումբ մը պայթած է, կը հաղորդէ ամերիկեան հիւլէական ուժի յանձնախումբը:

« ԻՒՄԱՆԻԹԷ»ի (համայնավարներու պաշտօնաթերթը) տնօրէնը Սէնի դատարանին կողմէ մեղադրուեցաւ՝ «զինուորականները անհնազանդութեան» մղելուն համար :

ԻՐԱՆԻ Շահը Սէուտ թագաւորին նամակ մը գրած է, որուն մէջ իր հաւանութիւնը կը յայտնէ իսլամ երկիրներու համագումարին՝ Միջին Արեւելքի կացութեան շուրջ :

ՄԱԿի համագումարին խորհրդային պատուիրակութիւնը կազմուած է, գըլխաւորութեամբ՝ Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Առաջնորդը Կրոեց, երկրին կրօնապետը, ձերբակալուած է Սեպտեմբեր 3ին, կը հաղորդեն Վիէննայէն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

Տէր եւ Տիկին Պատրիկ Կէնճեան, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Կէնճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պուճիքճեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿԷՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 84 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր չորեքշաբթի, ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբրեւ այդ նկատել ներկայս :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Փետրուար 23ին

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի երիտասարդ Հայուհի մը՝ քաջածանօթ անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կարեւոր հիմնարկութեան մը մէջ, մնայուն կերպով, պաշտօնավարելու համար Լիզպոնա, իբրեւ քարտուղարուհի ու սթէնօ - տագթիլօ յիշեալ երեք լեզուներով :

Անձամբ դիմել կէսօրէ վերջ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի :
Tél.: TRO. 03-18

Այրի Տիկին Արփինէ եւ իր զաւակները՝ Քրիստին, Մարթին եւ Սիլվի, Այրի Տիկ. Միքայէլեան, Բժ. Ստեփան Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկ. Արամ Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկ. Հիւթէր եւ իր զաւակները, Տիկ. Զագըրեան ինչպէս նաեւ Կուրտիկեան, Կէյվէլիեան, Զալըգեան, Ք. Փափազեան, Ակոբովիչ եւ Պարտիզպանեան ընտանիքները, սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՇԱՐԼ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, ուրբաթ գիշեր, 48 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի օր, Սեպտեմբեր 9ին, ժամը 15ին, Լիոնի Ս. Հաղորդութեան եկեղեցին, 15 Էթիէն Տոլէ փողոց:

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ:

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի:

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի դըրկել եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ:

Հոգաբարձութիւն
Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՍԱԿԱՐԱՆ (Սեպտեմբեր 9).— Ձոյլ ոսկի 517.000, նափոլէոն 3760, զուից. 3650, անգլ. 4570, քսան տոլարնոց 18280, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 443, սթերլին 1150, լիր 0.70, զուի. 105.25:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օգափ. կայանի այցելուներէն շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները :

Տէր եւ Տիկին Պագըճեանէ (Փարիզ) հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Գիւլխանճեանէ (Վիէն) հինգ հազար ֆրանք : Փարիզէն Տիկին Կիւլիստանէ 1500: Տիկին Եազըճեանէ 1500, Տիկ. Խաչիկեանէ 1000:

Ստացուած են նաեւ Տէր եւ Տիկին Կարոլեանէ երկու ճաշի համար անուշեղէն : Տէր եւ Տիկին Դատաւորեանէ խաղող: Տիկին Էլ. Բիւզանդէ խմորեղէն: Պօնպօն բերած են Տէր եւ Տիկին Պագըճան: Տէսինէն Տէրեւ Տիկին Ժամկոչեան: Տիկիններ Եազըճեան, Խաչիկեան, Կիւլիստան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ
Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 :
Գին՝ 1100 ֆրանք :
- Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ, :

Կ' Ո Ւ Զ Ո Ւ Ի Ն

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Տունը աշխատող գործաւորներ, ձեռնարկուներ (անթրփրնէօր) հագուստի համար: Դիմել՝
FURTEX,
132, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

×

Գործաւոր կամ գործաւորուհի (դերձակ) եւ աշկերտ մը : Դիմել՝
Minassian, 74, Rue d'Hauteville, Paris-10e

×

Ստիպողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար: Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով: Ներկայ կ'ըլլայ շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Կ Ո Չ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու երգիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
12
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
12 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7991 33ème ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3792

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.

Այս կիրակի, 15 Սեպտեմբեր, Դաշնակցային Գերմանիոյ միլիոնաւոր այր եւ կին քաղաքացիները իրենց ձայնը պիտի տան՝ ընտրելու համար նոր երեսփոխանական ժողովը (Պունտսթակ) չորս տարուան համար :

Ընտրապայքարը՝ որ ամիսներ առաջ սկսած էր, տենդոտ շրջանի մը մէջ մտած է չարաթներէ ի վեր :

Գերմանիոյ բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ զանազան կուսակցութեանց թեկնածուները հրապարակային ժողովներու մէջ կը պաշտպանեն իրենց տեսակէտները : Բոլորին ալ նպատակն է ընտրողներու քուէները ապահովել ի նպաստ իրենց :

Պայքարը բուռն է մասնաւորապէս գըլխաւոր երկու կուսակցութեանց՝ կառավարականներու եւ ընկերվարականներու միջեւ :

Վարչապետ Ատընաուըրի ընկերային-քրիստոնեայ կուսակցութիւնը նախորդ երկու ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն շահած ըլլալով, ութ տարիէ ի վեր իր ձեռքին մէջ կը պահէ իշխանութիւնը եւ իր հայեցողութեամբ կը վարէ երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը :

Իր ընտրապայքարին համար Ատընաուըր պարզապէս թուումն մասանցը կ'ընէ ութ տարուան ընթացքին կառավարութեան կատարած աշխատանքին եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն :

1949ին Գերմանիա աղքատացած եւ իրաւապուրկ ազգ դարձած էր, իբրեւ հետեւանք դժբախտ պատերազմի մը : Քաղաքներ ու գործարաններ քարուքանդ եղած էին : Հետզհետէ իր վէրքերը դարմանելով այսօր կրկին ոտքի կանգնած է : Դաշնակցային Գերմանիոյ Հանրապետութիւնը գերիշխան եւ հաւասարազօր իրաւունքներ ունեցող պետութիւն մըն է : Ուաշինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի եւ Մոսկուայի մէջ իր ձայնը լսելի է :

« Այլեւս մինակ չենք, կ'ըսէ վարչապետը : Ազատ աշխարհի պետութիւնները մեր բարեկամներն են, անոնք կ'երաշխաւորեն մեր ապահովութիւնը : Անոնք իրենց քաղաքականութեան նպատակ են դարձուցած մեր պատառոտած հայրենիքին վերստին միաւորումը, զոր մենք կարող չենք իրագործելու մեր սեփական ուժերով» :

Տարակոյս չկայ, որ Գերմանիա տասներկու տարուան ընթացքին հսկայաքայլ յառաջդիմեց շնորհիւ դաշնակիցներուն, որոնք ամէն հնարաւորութիւն տուին այս աշխատասէր ժողովուրդին շինարարական լուրջ աշխատանքի լծուելու :

Երեքուկէս միլիոն նոր բնակարաններ շինուած են պատերազմէն ասդին՝ քանդուած տուներու փոխարէն : Ու դեռ չինութիւնները կը շարունակուին տիւ եւ գիշեր : Ռմբակոծումի հետքերը տեսանելի են դեռ մանաւանդ մեծ քաղաքներու մէջ :

Տնտեսական մարզին մէջ Գերմանիոյ վերականգնումը բոլորին հիացում կը պատճառէ : Իր վէրքերը դարմանելէ զատ կարեւոր հատուցում բրաւ Իսրայէլի : Փոխ դրամ առաջարկեց Ֆրանսայի : Ճարտարարուեստական ձեռնարկներ կատարեց Թուրքիոյ մէջ :

Մարքը ներկայիս ամէնէն կայուն եւ վստահութիւն ներշնչող դրամն է տոլարին եւ զուիցերիական ֆրանքին պէս :

Ատընաուըր գերման քաղաքացիներուն ուղղած իր նամակին մէջ թուելէ վերջ այս ամէնը, կ'ըսէ թէ մասնագէտներու կարծիքով տասներկու տարուան ընթացքին յիսուն տարուան գործ կատարուած է՝ շնորհիւ բոլոր դասակարգերու գիտակից գործակցութեան : Ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը բարձրացած է տարուէ տարի : Ծերերու ապրուստը ապահովուած է : Ընկերային բարենորոգումներու շնորհիւ աշխատաւորներու վիճակը բարելաւուած է :

Վարչապետը կոչ կ'ուղղէ ժողովուրդին, որ ազատօրէն իր կամքը արտայայտէ : Ու եթէ ընտրողները կը կարծեն թէ լաւ է պահպանել ներկայ դրութիւնը, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, կը հրաւիրէ որ քուէները տան իր կուսակցութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

ԿՐՈՄԻՔՕ.— « ՍՈՒՐԻՈՅ ԴԷՄ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ՝ Գ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ

Վերջերս կարգ մը արտայայտութիւններ եղան երկաթէ վարագոյրէն անդին, որոնք այն տպաւորութիւնը կը ձգեն, թէ Միջին Արեւելքը նոր պատերազմի մը դուռը պիտի բանայ :

Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ մամուլի ասուլիս մը տալով հարուածեց արեւմտեան քաղաքականութիւնը՝ Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ : Յայտարարեց, թէ Սուրիոյ ներքին հարցերուն զէնքի ուժով միջամտելու սպառնալիք մը գոյութիւն ունի :

Կրոմիքօ կարդաց յայտարարութիւն մը՝ խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան մասին : Սակայն անիկա ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ծանօթութիւններ՝ ՄԱԿի համագումարին ապագինման եւ Միջին Արեւելքի հարցերուն մէջ Խ. Միութեան բռնելիք դիրքին մասին :

Ապազինման անդրադառնալով խորհրդային Արտաքին նախարարը յայտարարեց, թէ Արեւմտեանները իրենց առաջարկներով՝ ապազինման յաջողութեան բոլոր կարելիութիւններուն առջեւ «դուռը փակեցին» :

Գերմանիոյ հարցին շուրջ «Զորս»երու ժողովի մը մասնակցելու տրամադրութիւն չունի Մոսկուա, որուն ներկայացուցիչը յայտնեց թէ այդ խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ միայն Գերմանացիներու կողմէ :

Կրոմիքօ յայտնեց թէ թրքական սահմանագլուխին վրայ ներկայիս կը խմբուին զինեալ ուժեր, քաղաքական ճնշումներ բանեցնելով Դամասկոսի կառավարութեան վրայ եւ անոր ներքին հարցերուն միջամտելու սպառնալիք մը կը ստեղծեն :

Կրոմիքօ ծանրացաւ այն կէտին վրայ, որ Արեւմուտքը ուժ կուտայ Թուրքիոյ՝ Միջին Արեւելքի մէջ անոր դիրքը զօրացնելու նպատակով : Թուրք ղեկավարները համաձայն են իրենց բարեկամներուն, ըսաւ խորհրդային նախարարը, արաբական աշխարհին մէջ «ոստիկան»ի դեր խաղալու համար : Տեղական խնդիրները, Բ. Աշխարհամարտէն ի վեր, բազմաթիւ անգամ ընդհանրական դարձան.— «Արդէն Ա. եւ Բ. Աշխարհամարտերն ալ սկսան՝ իբրեւ տեղական արկածախնդրութիւններ » :

Արեւմտեանները այնպէս կ'ուզեն հաւատացնել, թէ Սուրիա համայնավարութեան սպառնալիքին ենթակայ է, սակայն՝ աւելցուց Կրոմիքօ, Միացեալ Նահանգներն են որ իրենց Վեցերորդ նաւատորմիղը ղրկեցին արեւելեան Միջերկրական, Սուրիոյ եւ արաբական այլ երկիրներուն տնտեսական դժուարութիւններ ցոյց տալով : Սակայն, «անոնք որ Սուրիոյ մէջ զինեալ միջամտութեան մը մասին կը մտածեն, պէտք չէ մոռնան Եգիպտոսի միջամտութեան առեն իրենց սատացած դասը » :

Ամերիկացի լրագրող մը հարց տուաւ, թէ Սուրիոյ դէմ կատարուած արեւմտեան դաւադրութիւնը Խ. Միութեան կողմէ այդ երկրին յանձնուած զէնքերո՞ւն յաջորդեց, թէ հակառակն էր : Պարոն Կրոմիքօ, կարմրելով պատասխանեց.— «Արեւմտեան տէրութիւնները, եւ յատկապէս Միացեալ Նահանգները, վերջին տարիներուն ընթացքին բազմաթիւ առիթներով փորձեցին խռովութիւններ եւ լարուածութիւն ստեղծել ...» :

Միւս կողմէ, Վարշաւայի մէջ Անգլիոյ Աշխատաւորականներուն պարագլուխ Պեւան մամուլի ասուլիս մը տալով, յայտնեց թէ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը կրնար համաշխարհային երրորդ պատերազմի մը պատճառ դառնալ : Պատասխանելով լեհ եւ արեւմտեան լրագրողներու հարցումներուն, Պեւան յայտնեց՝ թէ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը Միջին Արեւելքի հարցերուն պատասխան մը չէ.— «Նախընտրելի պիտի ըլլար, որ մեծ պետութիւններուն միջեւ համաձայնութիւն մը գոյանայ. Ներկայիս կարելի չէ ըսել, թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ այդ համաձայնութիւնը, սակայն դէպի առաջ առնուած մեծ քայլ մը պիտի ըլլայ՝ եթէ հետեւին մեզի .— համագործակցութեան սկզբունք » :

ՏԸԼԸՍ՝ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՅ

Իր կարգին մամուլի ասուլիս մը տալով, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը յայտնեց, թէ ինք կը հաւատար Սուրիոյ անցուդարձերուն խաղաղ պայմաններու մէջ ունենալիք բարեփոխման :

Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, Տըլըս ըսաւ, թէ Միջին Արեւելք ղրկուած ամերիկեան զէնքերը Իսրայէլի դէմ պիտի չգործածուին : Յիշեցուց, որ Միացեալ Նահանգները համաձայնած են օգնութեան հասնիլ Միջին Արեւելքի որեւէ երկրին, որ յարձակումի կ'ենթարկուի :

Բուռն կերպով պատասխանելով Խ. Միութեան կողմէ Միացեալ Նահանգներու հանդէպ կատարուած ամբաստանութեանց, Տըլըս ըսաւ, թէ անոնք կառավարութեան մը «շնորհք»ներն են, որ կ'ուզէ ուրիշներու վրայ բեռցնել :

Արտաքին նախարար Տըլըս մեծապէս մտահոգուած էր Խ. Միութեան բռնած դիրքէն եւ հաստատեց թէ իրապէս ծանր կացութիւն մը կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ. Ամերիկա պիտի չզլանայ իր օժանդակութիւնը՝ արաբական այն երկիրներուն, որոնք կ'ուզեն ապրիլ ազատ ու անկախ :

× Ամերիկացի ծերակուտական Ալըն Էլէնտըր, որ մէկուկէս ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան փոխ - վարչապետ Անաստաս Միկոյեանի հետ, յայտարարեց թէ այս վերջինին համաձայն՝ Խ. Միութիւն Սուրիոյ մէջ կատարուած ամերիկեան միջամտութեան մը փաստերը ունի :

Ա. Միկոյեան ըսած է նաեւ, որ եթէ Միացեալ Նահանգները շարունակեն խառնակութիւն ստեղծել Միջին Արեւելքի մէջ, ծանր հետեւանքներ կրնան ունենալ :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Պատահա՞ծ է, որ շրջանի մը մէջ քանի մը Հայեր իրարու քով գան եւ առաջին առթիւ չմտածեն եկեղեցի – դպրոց ունենալու մասին :

Մինչ ուրիշ ժողովուրդներու բեկորները իրենց հայրենիքէն դուրս իյնալով կը մտածեն տուն – տեղ շինելու, աշխատանքի եւ օրապահիկի մասին՝ Հայը, այդ բոլորին հետ եւ աւելի առաջ՝ աղօթքներու եւ շարականներու կարօտը կը զգայ եւ պապակը՝ մայրենի լեզուին :

Ինչպէս հայկական այլ գաղութներու՝ նո՛յնն է նաեւ պարագան Ֆրանսայի մէջ :

Եկեղեցի եւ դպրոց ...

Լսեցինք անշուշտ, որ Փարիզի արուարձաններէն Շաւիլի մէջ եկեղեցի մը կը շինուի, յարակից սրահով մը, որ իբրեւ դպրոց պիտի ծառայէ հայերէնի դասընթացքներուն համար : Երեւոյթը՝ բնական է անշուշտ : Անբնական գտնէք թերեւս այն պարագան՝ որ եկեղեցիին շինութեան ձեռնարկած են... երիտասարդները : Ճիշդ է, որ հայ երիտասարդութիւնը, եկեղեցի չերթար, բայց կը շինէ :

Ֆրանսայի մէջ ծնած ու հասակ նետած նոր սերունդը եկեղեցի կը շինէ : Այս երեւոյթը կուգայ փաստել՝ որ մեր երիտասարդութիւնը կապուած է իր ժողովուրդին, ո՛չ միայն անունով՝ այլ եւ սրտո՛վ ու հաւատքով :

Ծանօթ են դժուարութիւնները :

Երեսուն տարի առաջ Շաւիլի մէջ եկեղեցական արարողութիւնները կ'ըլլային ... սրճարանի մը սրահին մէջ : Տարիներ վերջ՝ կառատուն մը վարձած են եւ փայտաշէն մատուռի վերածած զայն : Յետագային՝ գնած նաեւ հողը : Այսօր՝ բարձրացած է փոքրիկ եկեղեցի մը, հայկական ոճով : Կը մնայ ներքին զարդարանքը :

Շաւիլի երիտասարդները խանդավառութեամբ ձեռնարկած էին այս աշխատանքին եւ հակառակ բազմաթիւ դժուարութեանց՝ չէ կոտրած իրենց թափը : Ս. Ծնունդէն առաջ կը մտածեն օծումը ընել եւ հայկական Ծնունդը տօնել՝ հայկական եկեղեցիին մէջ :

Ահաւասի՛կ Ֆրանսայի նոր սերունդը : Արդիական պայմանները, որքան ալ հոգեքանդ՝ չեն կրցած թափանցել սակայն մեր տղոց մէջ :

Անշուշտ՝ կան շատեր, որոնք անփոյթ են այս բոլորին հանդէպ եւ կը քալեն ... իրենց գիտցած ճամբէն : Անոնց կը մնայ օրինակ առնել իրենց ազգակիցներէն եւ հասակակիցներէն :

Ամէն պարագայի մէջ, իրապէս հոգեպարար երեւոյթ է Շաւիլի երիտասարդութեան ձեռնարկը, թերեւս առաջինը՝ իր տեսակին մէջ :

Կը մնայ թիկունք կանգնիլ անոնց եւ զանգերու առաջին ղօղանջին հետ՝ երթալ, հաղորդուիլ արարողութիւններով եւ լսունկի պարոյրներուն ընդմէջէն տեսնել փառքը հաւատքին, ապրիլ՝ Եկեղեցին Հայկական ... :

ԴԻՏ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ եռուզեռը սկսաւ : ՄԱԿի 12րդ համագումարը պիտի բացուի յառաջիկայ շաբաթ, եւ պիտի տեւէ մինչեւ Ծնունդ : Ինչպէս ծանօթ է, Հունգարիոյ հարցին հետ ՄԱԿի մէջ պիտի քննուի նաեւ Ալժերիոյ հարցը : Փարիզի կառավարութիւնն ու Ազգ. Ժողովը տակաւին չեն քննած Ալժերիոյ հարցը՝ Ֆրանսայի տեսակէտը ներկայացնելու համար Նիւ Եորքի մէջ, ուր տեղի պիտի ունենայ համագումարը :

Ֆրանսայի կառավարական փորձագէտներու եւ կուսակցութիւններու կողմէ արդէն սկսած է քննուիլ Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծը, որ պիտի ներկայացուի Ազգ. Ժողովին Սեպտեմբեր 24ին որոշած արտակարգ նիստին : Վարչապետ Մոնուրի Սեպտեմբեր 17ին արտակարգ ժողով մը գումարելու առաջարկը մերժեց ընդունիլ :

Կառավարութեան անդամները սկսած են բանակցիլ կուսակցութիւններու հետ, մինչեւ Սեպտեմբեր 24 հող պատրաստելու համար : Առջի օր, ընկերվարական պատուիրակութիւն մը, Փիէր Քոմէնի գլխաւորութեամբ ընդունուեցաւ Վարչապետին կողմէ, Մաթինեոնի մէջ : Անմիջապէս վերջ՝ Պուրժէս – Մոնուրի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ազգ. Ժողովի Նախագահ Լը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՆԴՐԱԳՈՅՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ»...

(ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ)

Ինչ որ գրուած է հին, միջին եւ նոր հայերէնով, կը կազմէ նիւթը հայ գրականութեան պատմութեան: Արտաքին թէ ներքին պայմաններու հետեւանքով՝ այս «նիւթ»ը պակասաւոր է: Շատ բան գրուած է դարերու ընթացքին, բայց քիչ բան հրատարակուած է: Ո՞ւր են չհրատարակները:

Ա) Կամ կորսուած են, գողցուած, հրոյ ճարակ եղած, ցեցակեր դարձած, եւ կամ

Բ) Պահուած են հանրային, պետական թէ անհատական մատենադարաններու, առաւելաբար վանքերու եւ վանական հաստատութիւններու մէջ:

Հարիւր հազարաւոր մագաղաթներ ու թանկագին ձեռագիրներ կան այսօր ի սփիւռս աշխարհի: Միայն Եգիպտոս՝ յունական Սէնթ Քաթերին վանքին մէջ (Սինայի անապատ) պահուած են բազմահարիւր ձեռագիր մատեաններ, զանազան լեզուներով եւ անհաշուելի արժէքով: Այդ հարուստ հաւաքածոյին մաս կը կազմեն նաեւ հայ լեզուով կամ Հայերու մասին գրուած հին ձեռագիրներ, որոնք ոչ միայն թարգմանուած կամ օգտագործուած չեն, այլեւ նոյնիսկ հետազօտուած չեն դեռ:

Արաբ պատմիչներու գործերը (ձեռագիր) նոյնպէս հետազօտուած եւ օգտագործուած չեն լիովին: Մեր հանգուցեալ բարեկամը՝ արաբագէտ Գէորգ Մըըլեան առիթով մը կ'ըսէր մեզի, թէ այդ գործերուն մէջ թանկարժէք տեղեկութիւններ, ծանօթութիւններ ու վաւերագրեր կան նաեւ մեր մասին:

Այսպէս՝ կարելի է եզրակացնել, թէ մագաղաթեայ գրականութիւնը «անծանօթ երկիր» է ոչ միայն մեզի՝ անհմուտներուս, այլեւ հմուտներուն համար իսկ: Ոչ մէկ բանասէր կրնայ ըսել, թէ գոնէ վերի վերոյ ծանօթ է այդ գրականութեան: Այս դժուարութիւնը արդիւնք է նախ այն իրողութեան, որ ձեռագիրները ցրուած են հոս ու հոն, յետոյ՝ լիակատար ցանկեր չեն կազմուած:

Մեր մէջ, մանաւանդ Մխիթարեան Հայրերը մեծ դեր կատարած են ձեռագիրներու ցուցակագրութեան գործին մէջ, որ սակայն անաւարտ կը մնայ դեռ: Հաշուուած է, որ մենք ունինք — «փրկուած»ները միայն նկատի ունենալով — շուրջ 20 - 22.000 ձեռագիր մատեաններ: Մինչեւ այսօր, սակայն, հազիւ 10 - 12 հազարը կարելի եղած է ցուցակագրել:

Վիեննայի Մխիթարեանները դրին հիմը այս օգտաշատ աշխատանքին՝ ձեռագիրներու ցուցակագրութեան: Այս ուղղութեամբ անփոխարինելի դեր կատարած է Հայր Յ. Տաշեան: Շնորհիւ այս տքնաջան վանականին եւ ուրիշներու, ցուցակագրուած են Լոնտոնի, Փարիզի, Վիեննայի, Պետրոգրատի, Լազարեան Ճեմարանի եւ այլ վայրերու կամ հաստատութեանց մէջ ցրուած ձեռագիրները, բայց դեռ մեծ մասը կը մնայ անծանօթ (մեր խօսքը միայն հայերէն ձեռագիրներու մասին է):

Երուսաղէմի մէջ կան մօտ երեք հազար ձեռագիրներ, Հայաստանի մէջ՝ աւելի քան հինգ հազար: Սրբ. Յակոբեանց միաբանութեան անդամներէն Գերշ. Տ. Նորայր եպիսկ. Պողարեան քանի մը տարիէ ի վեր լծուած է ձեռագիրները ցուցագրելու ծանր ու դժուարին գործին: Հայաստանի մէջ «գիտական աշխատողներ», բանասիրական գիտութիւններու թեկնածուներ սկսած են եւ կը շարունակեն օգտագործել պետական մատենադարանի ձեռագիրները, միաժամանակ հրատարակութեան տալով այդ ձեռագիրներու յիշատակարանները:

Բացի «մագաղաթեայ գրականութիւն»էն, գիտենք թէ բազմաթիւ ձեռագիր գործեր պահուած են մեր վանքերուն եւ մասնաւոր անձերու մօտ: Անոնց մէջ կան, որ արժանի են հրատարակութեան, եթէ ոչ ընթացիկ գործածութեան, գոնէ մեր բանասիրական գրականութիւնը ճոխացնելու տեսակէտով: Յիշենք, իբրեւ օրինակ, Միհրան Աւքանալի «Հոմանիշներու բառարանը», որուն ձեռագիրը կը գտնուի Երուսաղէմ:

Դեռ քանի մը տարի առաջ, հազիւ միայն մէկ երկու հոգի գիտէին, թէ այս տեսակ բառարան մը կայ Երուսաղէմի ձեռագրատան մէջ՝ ի պահ: Շնորհիւ մեր հետաքրքրութեան, մանաւանդ շնորհիւ Պողարեան եպիսկ.ի բարեացակամ ու գուրգուրոտ վերաբերումին, կարելի է ըսել հիմա, թէ «փրկուած» է Միհրան Աւքանալի մեծարժէք այս գործը: «Փրկուած» է ոչ այն իմաստով, որ հրատարակուած է ձեռագիրը, այլ այն իմաստով, որ դուրս հանուած է «մոռացօնք» է: Կրնայ ըլլալ, որ կրթասէր ու դրասէր հայ մը, օր մը, ուզէ այդ ձեռագիրը եւս ազատել դերութեան իր ճակատագրէն՝ զայն հրատարակութեան տալով:

Ատենին, բարեջան Տիւզեան ընտանիքի մեկենասութեամբ, Պոլսոյ մէջ հրատարակուեցաւ Գէորգ դպիր Պալատեցիի «Պարսկահայ բառգիրք»ը, որ կրնար կորսուիլ կամ ցեցակեր ըլլալ, առանց գրասէր այդ ընտանիքին նիւթական աջակցութեան: «Պարսկահայ բառգիրք»ը ընթացիկ գործածութեան սահմանուած գործ մը չէ անշուշտ, բայց անկասկած մեծ նպաստ մըն է մեր բանասիրական գրականութեան համար:

Հիմնուելով Աբրահամ Այվազեանի վկայութեան վրայ, յաջորդաբար երեք խմբագրականներ գրեցինք՝ հարցնելու համար Ս. Ղազարի Միաբանութեան Գերյարգելի Հայրերուն, թէ ճի՞շդ է, որ իրենց ի պահ տրուած է Գէորգ դպիրի նոյնքան արժէքաւոր ուրիշ մէկ գործը՝ «Արաբեւհայ բառարանը»:

Մեր հարցումը չէր հետապնդեր այն նպատակը, զոր Գերյարգելի Հայրերը կ'ուզեն հիմա վերագրել մեզի: Կ'ուզէինք պարզապէս գիտնալ, թէ ո՞ւր կրնայ ըլլալ այդ բառգիրքը, եթէ իրենց մօտ չէ:

Մեր հարցումը երեք անգամ կրկնելէ ետք, վերջապէս կրցանք պատասխան մը ստանալ: «Բազմավէպ», իր վերջին՝ Յուլիս - Օգոստոսի միացեալ թիւով, «Արաբեւհայ բառգիրք»ի մասին կը գրէր, իբրեւ պատասխան մեր հարցումին.

«Իսկ արաբեւհայ բառգրքի ձեռագիրները հետք չկայ Ս. Ղազարու մէջ: Ձեռագրաց Մատենադարանի ո՛չ հին, ո՛չ ալ նոր ցուցակները այդ մասին ակնարկ ունին: Նման բառարան մը երբեք մաս չէ կազմած մեր հաւաքածոյին:

«Արաբեւհայ բառգիրք (?) հրատարակուած է «Գիրք Վաստակոց»ին ետեւը, 1877ին, իբրեւ հեղինակութիւն Գէորգ Պալատեցիի, որ կուտայ կարգ մը դժուարիմաց բառերու լուծումները: Բայց ատոր ալ բնագիրը կը գտնուի Վիեննայի Մխիթարեաններու Ձեռագրաց Մատենադարանին մէջ (Տաշեան Ցուցակ, թ. 281, հին թիւ 26): Վենետիկի ձեռագիրը (թ. 1576) պարզապէս ընդօրինակութիւն մըն է, 1867ին, Վիեննայի ձեռագրէն: Վաստակոց Գրքի Վենետիկի միւս ձեռագիրները (թ. 1616, 225, 1901) չունին նման բառարան մը:

«Արդ, արդեօք Ա. Այվազեան չփոթած չէ՞, կամ ալ զոհ գացած չէ՞ թիւրիմացութեան մը, քանի որ արդէն ինք ալ վստահ չէ բոլորովին իր հաստատումին վրայ («Շար հայ կենսագրութեանց», Կ. Պոլիս, 1893, էջ 46):

«Կը մնայ անդրագոյն քննութեան հարկը»:

Եթէ, — կը մտածենք հիմա խրատմբ, — Մխիթարեան Գերյարգելի Հայրերէն եղենք պահանջենք «անդրագոյն քննութեան» այս հարկը, վախ ունինք, որ նորէն «տարապայմանօրէն հեղինակաւոր չեշտ» մը տուած կ'ըլլանք մեր խօսքին:

Արդարեւ, իբրեւ պատասխան մեր այն հարցումին, թէ ի՞նչ եղած են Գէորգ դպիրի ձեռագիրները, «Բազմավէպ»ի խմբագրութիւնը մեզի վերագրած էր «տարապայմանօրէն հեղինակաւոր չեշտ», «յախուռն բացատրութիւններ» եւ «անհիմն կասկածներ», ըսել ուզելով անշուշտ, թէ մենք ոչ խրատունք, ոչ ալ պարտականութիւն ունինք հետաքրքրուելու հայ մշակոյթով եւ թէ «անհիմն կասկածներ» կը սնուցանենք Մխիթարեան Գերյարգելի Հայրերու պարկեշտութեան մասին:

Ոչ մէկը, ոչ միւսը. անսահման յարգանք եւ երախտագիտութեան զգացում միայն ունինք Մխիթարեան զոյգ Միաբանութեանց կատարած գործին ու դերին հանդէպ: Չէինք գիտեր, թէ պարզ հարցում մը, թելադրուած՝ լուսաբանուելու եւ լուսաբանելու հարկէն, կրնար վիրաւորական թուիլ Ս. Ղազարի Գերյարգելի Հայրերուն:

Եւ սակայն, յանուն եւ ի սէր հայ մշակոյթին եւ մտաւորական մեր վաստակի անաղարտ պահպանումին, դարձեալ կը համարձակինք հարցնել.— Եթէ «Արաբեւհայ բառգիրք»ը Ս. Ղազարի Ձեռագրաց Մատենադարանին մէջ չի գտնուիր, ապա ուրեմն ո՞ւր պէտք է փնտռել զայն, Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեա՞ն մօտ, Երուսաղէմի Ձեռագրատա՞ն մէջ, հին Ամիրաներու ժառանգորդներո՞ւն քով, Պոլսոյ Պատրիարքութեան ենթակայ Մատենադարանի՞ն մէջ: Ո՞ւր, վերջապէս:

Վենետիկի Գերյարգելի Հայրերը պիտի չուզէին անշուշտ, որ մեր անփութութեան պատճառով անհետ կորսուին մեր թանկարժէք ձեռագիրները:

«Անդրագոյն քննութեան հարկը» կը մնայ միշտ ի զօրու...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՏԻԳՐԱՆ ԳԱՀՎԷՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արձակուրդէն վերադարձիս մահազդ մը գտայ նամակատուփին մէջ որ կը գուժէր Տիգրան Գահվէճեանի մահը (Օգոստ. 30):

Գահվէճեան ծնած է Տիգրանակերտ 1893ին, դեռ պատանի՝ 1907ին տունէն փախուստ տալով՝ Մշեցի եւ Սասունցի երիտասարդներու հետ (Տիգրանակերտ կուգային աշխատելու) Մուշ կը փախչի, կը յաճախէ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքին դպրոցը, 1912ին փոքր հասակին կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը: Առաջին համաշխարհային պատերազմին՝ Տիգրանակերտ կը գինուորագրուի, եւ վտանգ տեսնելով կը փախչի: Քիչ մը հոս ու հոն անօթի ծարաւ ապաստանելով, կ'ազատուի, իր ամբողջ ընտանիքը եւ ազգականները կը ջարդուին:

Հազարինը հարիւր տասնըեօթին Վանէն, Պիթլիսէն, Էրզրումէն եւ Մուշէն՝ Վանի ջարդարար կուսակալ Ճէվտէտ փաշային հետ տասնեակ հազարներով Թուրք գաղթականներ եկան ու լեցուեցան Տիգրանակերտ, ասոնց մէջ Ապտուլրահման անունով ջարդարար հրէշ մէջ կար որ օր ցերեկով կը պարծենար ըսելով — հարիւրաւոր կեավուրներ ջարդած եմ: Գահվէճեան եւ հայրենակից մը Մելքոնեան, ներկայիս Ամերիկա, կ'որոշեն մաքրել այս ոճրագործը: Գիշեր մը, գաղտնի կըմտնեն Թուրքին բնակարանը եւ գինքն ու տղան տեղն ու տեղը կը մաքրեն: Առաւօտուն ոստիկանները կը ձերբակալեն հրէշին Թուրք թշնամիները (կասկած չունենալով Հայերուն վրայ) եւ Մելքոնեանը՝ որ իրեն մօտ կ'աշխատէր փուռը քանի մը ամիս վերջը ազատ արձակուեցաւ:

Գահվէճեան 1919ին Քիւրտի հագուստներով ծպտուած Հալէպ կը փախչի. հոն կամաւոր արձանագրուելով Կիլիկիա կ'երթայ եւ իր ծնողաց վրէժը կը լուծէ: Օրուան վերին իշխանութիւնը զինքը կը ձերբակալէ՝ Թուրքերուն վնաս հասցու -

---

ԼԱՖԱՅԷԹԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 200 ԱՄԵԱԿԸ

Ֆրանսան տենդոտ պատրաստութիւններ կը տեսնէ վայելչօրէն տօնելու համար իր արժանաւոր մէկ զաւկին՝ Լաֆայէթի Մարքիզին ծննդեան 200ամեակը:

Ժիլպէռ տիւ Մոթիէ, Լաֆայէթի Մարքիզը ծնած է 6 Սեպտեմբեր 1757ին Օվէրնիայի մէջ:

Հայրը կանուխէն մահացած էր Մինտէնի ճակատամարտին մէջ, երբ Ֆրանսան կռիւ կը մղէր 1759ին՝ Անգլիացիներուն դէմ: 1770ին երիտասարդ Մարքիզը կը կորսնցնէր նոյնպէս իր մայրը եւ կը մնար բոլորովին որբ, սակայն հարուստ արդէն՝ 11 տարեկանին:

16 տարեկանին Լաֆայէթ, որ արդէն հասուն մարդու մը տպաւորութիւնը կը ...րծէր, կ'ամուսնանայ երիտասարդ եւ ...լնուազարմ աղջկան մը՝ Մարի Ատրիէնը Նուայլի հետ: Իր ամուսնութենէն անմիջապէս ետք, մասնաւոր կայսերական հրովարտակով կը նշանակուի տեղակալ հեծելազօրաց գունդի մը:

Յառաջդէմ գաղափարներու տէր այս երիտասարդը շուտով կը խանդավառուի Ամերիկայի անկախութեան դատով:

1777ին, իր ջանքերով պատրաստուած նաւով մը, որ ինքն իսկ մկրտած էր «Յաղթութիւն», կը մեկնի դէպի Ամերիկա, երդուելով «կամ մեռնիլ երիտասարդ հանրապետութեան համար եւ կամ յաղթել»:

Եւ արդարեւ, բաղաչափ մը կը մնայ որ Լաֆայէթ իր կեանքը վրայ տար Պրանտվինի մէջ մղուած ճակատամարտի ընթացքին, երբ գնդակ մը կը ծակծկէր իր սրունքը:

Ֆիլատելֆիոյ մէջ մեծ խնամքներ կը շռայլուին իրեն եւ իր ապաքինման շըրջանին ծանօթանալով Ամերիկեան ազատագրական շարժման ուրիշ մէկ հերոսին՝ Ժորժ Ուաշինկթընի հետ, կը դառնայ անոր մտերիմն ու սիրելին:

Պրանտվինի ճակատամարտը թէեւ վերջնական յաղթանակը չապահովէր Ամերիկացիներուն, սակայն Լաֆայէթ չի դադրիր վերջնական յաղթանակին համար ի սպաս դնել իր քաջութիւնն ու հերոսութիւնը: Նոյնիսկ ջանք չի խնայեր որպէսզի Ֆրանսայի թագաւորը՝ Լուդովիկոս ԺԶ. հետաքրքրուի ամերիկեան ազգային դատով:

Կը վերադառնայ Ֆրանսա եւ 1789ին Օվէրնիայի շրջանին ազնուականները զինքը կ'ընտրեն իբր ներկայացուցիչ պետական ժողովին մէջ:

Այս շրջանին Լաֆայէթ անսահման ժողովրդականութիւն կը շահի:

Իր մէջ կ'ողջունեն ամերիկեան անկախութեան հերոսը, եւ շատ ուրիշներ աւելի առաջ տանելով իրենց խանդավառութիւնը, իր մէջ կը տեսնեն Ֆրանսայի ապագայ անկախութեան դարբինը:

Լաֆայէթի ջանքերով է որ կը հռչակուի «Երբ ազգը ճնշուած է, ըմբոստութիւնը ամենանուիրական պարտականութիւնն է»ի սկզբունքը:

Եւ սակայն, վեց Հոկտեմբեր 1789ին, Լաֆայէթ ամէնէն առաջ ինք կ'ըմբռնէ այդ ըմբոստութենէն ծագելիք վտանգները, երբ Փարիզէն ճամբայ ելած զայրացած ամբոխը կը խուժէ Վերսայլի պալատէն ներս:

Լաֆայէթ կը հասնի, ժամանակաւորապէս կը փրկէ արքայական ընտանիքը խօսելով ամբոխին եւ կը խնդրէ թագաւորէն եւ թագուհիէն որ ամբոխին զայրոյթը մեղմացնելու համար վայրկեան մը երեւան պալատին պատշգամին վրայ:

Վրայ կը հասնի Վարէնի դէպքը (Լուդովիկոս ԺԶ.ի փախուստն ու ձերբակալութիւնը) եւ անմիջապէս ետքը յեղափոխութիւնը կը պայթի: Լաֆայէթի ժողովրդականութիւնը կը նուազի: Ամբոխը իր հերոսը կը փոխէ: Տարպեան ժայռը մօտիկ է Կապիտոլին...

Հինգ տարի շարունակ Լաֆայէթ գերի կը մնայ Աւստրիացիներուն ձեռքը, եւ այդ գերութեան երկար շրջանին խոր թախիծով կը վերյիշէ Ֆիլատելֆիոյ մէջ անցուցած իր երջանիկ օրերը:

Վրայ կը հասնին նոր դէպքեր եւ կը ծնի նոր հերոս մը՝ Նափոլէոն Պոնափարթ:

Իր ազատութիւնը վերագտած Լաֆայէթի առաջին գործը կ'ըլլայ մեկնիլ Ամերիկա, ուրկէ քանիցս հրաւէրներ էր ստացած:

1824ին կը մեկնի Միացեալ Նահանգները, ուր կ'ընդունուի արտակարգ պատիւներով, մասնաւորաբար Նիւ Եորքի մէջ, ուր անօրինակ խրախճանութիւններ տեղի կ'ունենան ի պատիւ իրեն:

Իր վերջին ճամբորդութիւնը կ'ըլլայ ասիկա: Արդարեւ, վերադարձին, 1834ին կը մահանայ, 8 ռիւ Պուռպոնի իր բնակարանին մէջ:

Բովանդակ Ամերիկան պաշտօնական սուգի մէջ կը մտնէ: Իսկ Ֆրանսայի մէջ, Լուի Ֆիլիփ թագաւորին կառավարութիւնը կը գոհանայ միայն «պաշտօնական եւ սառն յարգանքի արտայայտութեամբ» մը:

200ամեակի տօնակատարութեան առթիւ Ամերիկայէն հասած են ներկայացուցիչներ, որոնց գլուխը կը գտնուի Պ. Շփէյնէլ, «Ֆրանսայի թիւ 1 բարեկամ Ամերիկացին»:

Օդլիի օդակայանը հասնելուն, Պ. Շփէյնէլ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

«Ամերիկացի ժողովուրդը երբեք պիտի չմոռնայ որ շնորհիւ Լաֆայէթի եւ ֆրանսացի ժողովուրդին է որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները այսօր գոյութիւն ունին»:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ցած ըլլալուն համար, բայց կը յաջողի փախչիլ եւ ուրիշ շրջան մը երթալով ժանտարմա կ'արձանագրուի: Աւետիս չաւուշ անունով կը գործէ Հարիւրապետ Արտունիին հետ (Ներկայիս Ամերիկա) մինչեւ Կիլիկիոյ պարպումը :

Հազարինըհարիւր քանի Սեպտեմբերի վերջերը կ'երթայ Հայաստան, հազիւ ոտք դրած հայրենի հողը՝ պոլշեւիկները կը գրաւեն Երեւանը: Կը ձերբակալուի եւ քանի մը ամիս բանտ մնալէ վերջ ազատ կ'արձակուի: Հայ գաղթականներու, հետ Պոլիս կ'անցնի, այնտեղէն ալ՝ Յունաստան, ուր կը լծուի կուսակցական աշխատանքի :

1923ին կուգայ Փարիզ, հազիւ աշխատանքի սկսած քանի մը ընկերներով կը կազմեն Փորթ տ'Իթալիի Աղբիւր Սերոբ խումբը: Եղած է խումբերու եւ կոմիտէներու գործօն անդամ : Աւելի ուշ քանի մը հայրենակիցներու հետ կը կազմէ Տիգրանակերտի հայրենակցական միութիւնը, մնալով միշտ ամէնէն եռանդուն անդամներէն մէկը :

Փորթ տ'Իթալիի Թաղամասին մէջ իր ջանքերով՝ հայ մանուկներուն համար հայերէնի դասընթացքի դպրոց մը կը բանայ հարիւրաւոր աշակերտներով (հինգշաբթի օրերը): Ամէն տեղ էր ան, համակ եռանդ ու աշխատանք, յոգնիլ չէր գիտէր, հայրենակիցներուն եւ ընկերներուն օգտակար դառնալը իրեն համար վսեմ պարտականութիւն կը նկատէր : Փարիզ էր, բայց հայրենի յուշերով կ'ապրէր: Այնպէս ալ մնաց մինչեւ մահը: Չէր կրնար ընտելանալ տեղական պայմաններուն, բարքերուն, նիստ ու կացին: Օր մը Վազգէն Շուշանեանը ըսած էր իրեն. — Փարիզ կ'ապրիս՝ գիւղը փոխէ: Բառին իսկական առումով հայրենասէր դաշնակցական էր: Կոմսի նշած խոնարհներէն՝ հայ շինական, բնաւորութեամբ համեստ ու քիչ մը միամիտ, սուտն ու կեղծիքը չէր սիրեր եւ կ'ըմբոստանար անարդար վճիռներուն դէմ :

Վերջերս տարիքը առած ու յոգնած՝ քաշուած էր հրապարակէն, բայց մինչեւ մահը հաւատարիմ մնաց իր գաղափարներուն:

Հանգիստ իր տառապած ոսկորներուն :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Աղեքսանդրիոյ «Կամք»ի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած է միջ-քաղաքային պասքէթպոլի մրցում մը՝ Գահիրէի «Նիւ-Իսթ»ին եւ «Կամք»ին միջեւ: Աղեքսանդրիոյ հայկական խումբը 58-43 արդիւնքով յաղթած է:

Օգոստոս 31 եւ Սեպտեմբեր 1, յաջորդաբար երկու օր Գահիրէի մէջ տեղի ունեցած են Եգիպտոսի աթլէթիզմի ախոյեանական մրցումները: Այս մրցումներուն մասնակցած են «Կամք»ի մարզիկ-մարզիկուհիները, որոնց յաջողութիւններ արձանագրելով: Օրիորդներու խումբը առաջնութիւնը շահած է 4×100 մեթր դրօշարշաւին մէջ, վազելով 59·5 երկվայրկեանէն: Ջաւէն Բրուտեան՝ ձողով ցատկելու ախոյեան, 3·30 մեթր ցատկելով այս տարի գրաւած է երկրորդ տեղը: Ալեքս Զարմայրեան սկաւառակ արձակելու մէջ գրաւած է չորրորդ տեղը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Աթէնքի զինուորական հիւանդանոցին մէջ մեռած է գնդապետ Գուրգէն Բէգզատեան: Գնդապետը երկար տարիներ ծառայած է հելլէն բանակին մէջ, իբրեւ հեծելազօրք գունդի հրամանատար: Ծառայած էր նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան բանակին մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Խորհրդարանի հայ անդամներէն Ժոզէֆ Չատըր Ելմտական յանձնախումբի նախագահ ընտրուած է, իսկ մեթր Խաչիկ Պապիկեան՝ Ներքին կանոնագրի յանձնախումբին զեկուցաբեր :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ (Եգիպտոս) Հ. Կ. Խաչը, ամէն տարուան պէս՝ այս տարի ալ ունեցած է կազդուրման կայան մը հայ փոքրիկներուն համար: Այս առիթով եւ վարչութեան փափաքին ընդառաջելով «Կամք»ի սկաուտական խորհուրդը փոքրիկներուն համար կազմակերպած է գրօսապտոյտներ, գրական երեկոյթներ եւ հետաքրքրական ժամանցներ: Այս առթիւ կազմուած է յատուկ յանձնախումբ մը, որուն յայտագիրը պիտի գործադրուի ամէն տարի :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ընտրութեան առաջին տարելիցին առթիւ, Պէյրութի ոսկերիչներէն Նուպար Պասմաճեան գեղեցիկ պանակէ մը պատրաստել տալով նուիրած է Ն. Ս. Օծութեան: Պանակէին կեդրոնը զետեղուած է ընտիր միճէ մը (Յիսուս՝ ի ձեռին ունենալով աշխարհագունդը) շրջանակուած պատուական քարերով, բոլորշի, որոնց զանազան գոյները ներդաշնակ եւ տպաւորիչ ամբողջութիւն մը կը կազմեն, պատիւ բերելով հայ ոսկերչական արուեստին: Պանակէին երեսը փորագրուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը. — «Յիշատակ սիրոյ եւ յարգանաց, նուիրեալ առ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի Մեծն Տանն Կիլիկիոյ ի Նուպարէ Պասմաճեան ոսկերչէ Գերմանիկեցւոյ որ ի Պէյրութ Լիբանանու, ի 2 յամսեանն Յունիսի, յամի Տեառն 1957»:

Հ. ՆԱՍԻՊԵԱՆ, եգիպտահայ Թեմական Ժողովին ատենապետը, այցելութիւն մը տուած է Անթիլիաս եւ երկար տեսակցութիւն ունեցած Վեհափառ Հայրապետին հետ՝ ազգային-եկեղեցական այժմէական հարցերու շուրջ :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ մէջ երեք հայ ջութակահարներ՝ Էրնեստ Միքայէլեան, Ջաւէն Մելիքեան եւ Ժիրայր Գանթարճեան «Փափս» նուագահանդէսի խումբին մէջ մեծ յաղթանակ մը ապահոված են, հռչակաւոր խմբավար Արթհըր Ֆիտլէրի ճպոտին ներքեւ: Սան Ֆրանսիսքոյի վերջին երեսուն տարուան պատմութեան մէջ աննախընթաց յաջողութիւն մը արձանագրած է այս նուագահանդէսը : Ամերիկեան մամուլը մեծ գովեստով կը խօսի հայ ջութակահարներուն մասին :

ՓՐՈՖ. Ա. ԱԼՋԵԱՆ որ, Քալիֆորնիոյ համալսարանին տնտեսագիտութեան դասախօսն է, Փրինսթըն համալսարանին կողմէ կապիտալիստական գրականութեան ուսումնասիրութեան համար կազմուած «կապիտալիզմի գրադարան»ին խորհրդատու նշանակուած է :

ԹՐՔԱՍՏԱՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՎԵՑԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Էլազըղի երեսփոխան Սէլահատին Թօքէր կը պահանջէ որ հարցապնդումի ենթարկուի Ներքին Նախարար Նամըք Կէտիկ՝ Սեպտեմբեր 6-7ի դէպքերուն առթիւ :

Հիւրրիյէթական Թօքէր կ'ըսէ իր հարցագրին մէջ :

— 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը երկրին մէջ եւ երկրէն դուրս նիւթական եւ բարոյական մեծ վնասներ պատճառեցին : Այս դէպքերուն առթիւ վտանգուեցաւ ապահովութիւնը: Կարելի չեղաւ պահպանել անձնական եւ բնակարանային անձեռնմխելիութիւնը, կարելի չեղաւ պաշտպանել ժողովուրդին կեանքն ու ապրանքները: Զանազան քննութիւններէ վերջ, սակայն ստուգուեցաւ թէ այս դէպքերուն մէջ ոչ մէկ պատասխանատու կար : Ընդհանուր Ապահովութեան Օրէնքին Ա. յօդուածը, երկրին ընդհ. ապահովութեան գործերու պատասխանատու կը նկատէ Ներքին Նախարարը: Նոյն յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, Ապահովութեան Ընդհ. Տնօրէնութիւնը, ոստիկան-զինուորներու հրամանատարութիւնը եւ ի հարկին բանակին ուժերը կը դրուին Ներքին Նախարարին տրամադրութեան տակ: Հետեւաբար կը պահանջեմ որ հարցապնդում կատարուի Ներքին Նախարար Նամըք Կէտիկի դէմ, որ չգործածեց իր տրամադրութեան տակ դրուած այս ուժերը ատենին առաջքը առնելու համար Սեպտեմբեր 6-7 դէպքերուն :

Միւս կողմէ ընդդիմադիր կուսակցութիւններուն կողմէ հարցապնդում կը պահանջուի նաեւ Դատական Նախարար Կէօքթիւրքի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ դատաւորներուն վրայ ճնշում բանեցուցած է Օսման Պէօլիւքպաշի եւ այլ դատավարութիւններու առթիւ :

ՔԷՕՓՐԻՒԼԻՒԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր դեմոկրատ կուսակցութենէն հրաժարած էր փրօֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիւ: Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն :

Դեմոկրատ կուսակցութեան հիմնադիրներէն փրօֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիւ շաբաթ առաւօտ տուաւ իր հրաժարականը: Լրագրողներու կողմէ իրեն ուղղուած հարցումներուն, հետեւեալը պատասխանեց հրաժարեալ փրօֆէսէօրը .

« Դեմոկրատ կառավարութեան չորրորդ շրջանն է որ կը բոլորենք եւ կը տեսնեմ թէ այսօրուան կառավարութիւնը դեմոկրատ ըմբռնումներու հետ բոլորովին անհաշտ ճամբու մը մէջ կը գտնուի: Կառավարութեան այս կեցուածքը վնասակար կ'ըլլայ երկրին համար: Քանի մը անգամներ զգաստութեան հրաւիրեցի պատասխանատուները, որոնք սակայն ականջ չտուին թելադրութիւններուս: Այս պայմաններուն տակ չէի կրնար մնալ կառավարական մեքենային մէջ, հրաժարեցայ եւ միջոց մը սպասեցի : Բայց դարձեալ չփոխուեցաւ կառավարութեան դիրքը : Վերջապէս որոշեցի հրաժարիլ կուսակցութենէն :

Որովհետեւ նոր ընտրութիւններու համար ճշդուած թուականը ցոյց տուաւ թէ այլեւս անօգուտ էր ամէն ձեռնարկ : Հրաժարեցայ ուրեմն անոր համար որ, կուսակցութիւնը կը հեռանար իր մայր ծրագրէն: Իբրեւ անկախ քաղաքացի պիտի շարունակեմ աշխատիլ երկրին համար » :

Կարգ մը քաղաքական շրջանակներու համաձայն ուրիշներ եւս պիտի հետեւին Քէօփրիւլիւի օրինակին :

Ասոր փոխարէն Հիւրրիյէթական Իսմայիլ Ագլիւզ հրաժարեցաւ կուսակցութենէն եւ անդամակցեցաւ դեմոկրատ կուսակցութեան :

« ԴՈՒՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՈՒՐԱՆԱՍ ԶԻՍ »

« Փոէս-էնֆոռմասիոն» շաբաթաթերթը, Սեպտեմբեր մէկի թիւին մէջ, հետեւեալը կը գրէ «Դուն ալ պիտի ուրանաս զիս ...» խորագրին տակ .

« Պ. Յովնանեան, Սէն է Ուազի մենտեսական երեսփոխանը, Մոսկուա գնաց, ուր մասնակցեցաւ երիտասարդութեան համաշխարհային համագումարին :

Խորհրդային մայրաքաղաքը գտնուած ատեն, նախապէս Լիոն եւ Մարսէյլ բնակած եւ Ազատագրութենէն վերջ Կրեմլինի խոստումներուն վստահելով Հայաստան ներգաղթած Հայերու պատուիրակութիւն մը ուզած է Ֆրանսացի երեսփոխանին ներկայանալ, խնդրելու համար որ միջամտէ ռուս իշխանութեանց մօտ՝ որպէսզի արտօնեն իրենց վերադարձը Ֆրանսա, ուրկէ կը զղջան մեկնած ըլլալ: Նոյն դիմումը փորձած էին արդէն Պ. Փինոյի մօտ, երկու տարի առաջ, երբ այս վերջինը Հայաստանի մայրաքաղաքը Երեւան կ'այցելէր :

Պ. Յովնանեան, որ սակայն ինքն ալ հայկական ծագում ունի, մերժած է ընդունիլ պատուիրակութիւնը »:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿԱՅԾԵՐ

Բայց դարձեալ մայրս չէր հաւատում այդ զրոյցներին, նա ասում էր, եթէ մի այսպիսի բան լինէր, տատս կը գիտենար: Նա դեւերի հանգամանքները լաւ էր հասկանում :

Իմ հօրս յիշում եմ որպէս մի երազ : Այսքանը միտքս է գալիս, որ նա մի չոր ու ցամաք մարդ էր, մօրս նման բարձր հասակով, եւ դէպի ցած կռացած մէջքով: Նրա գլուխը պատած էր տարաժամ ալեւորած, սպիտակ մազերով: Նրան կոչում էին Հայրապետի տղայ Սհակ: Երեսուն եւ վեց տարեկան տղամարդ էր նա, բայց վաղահաս ծերութիւնը բոլորովին փոխել Նրա երիտասարդական դէմքը: Ի՞նչու այնպէս շուտ ծերացաւ նա. ինչո՞ւ մօրս նման նա էլ միշտ տխուր էր, եւ երբեք ուրախ լինել կարող չէր :

Մեր տանը խիստ սակաւ էի տեսնում հօրս : Նա, որպէս սովորաբար ասում են, դաշտի մարդ էր: Տարուայ երեք եղանակներում՝ — գարուն, ամառ եւ աշուն — նա մշակում էր իր հողերը եւ փոքրիկ այգին, իսկ ձմեռը իր ջուլհակի խորի մէջ կտաւ էր գործում: Բայց դարձեալ մնում էր միշտ աղքատ: Հայրս շռայլ մարդ չէր. ոչ արաղ էր խմում, ոչ ծխում էր եւ ոչ էլ լաւ ուտում կամ հագնում էր: Ես դեռ չեմ մոռացել նրա բազմամեայ հողաթափները, որոնք սէկ կարկատուելուց այնքան ծանրացել էին, որ հազիւ կարելի էր շարժել: Նրա մորթէ գդակը բոլորովին կորցրել էր իր մազերը: Էլ ի՞նչով պէտք էր բացատրել այդ խնայող եւ աշխատասէր մարդու դառն աղքատութեան պատճառները :

Լինում էր, շատ անգամ տանը հաց չունէինք ուտելու, քոյրերս լաց էին լինում սովից Եւ ահա, գիշերային տարաժամ պահուն յայտնւում էին հարկապահանջները: Սկսում էին դուռը զարկել: Կը կոտրէին, եթէ իսկոյն բաց չանէինք: Ներս էին թափւում մի խումբ կատաղի «ֆէրրաշներ»: Բոլորովին դժոխք էր դառնում այն ժամանակ մեր տունը: Ամէնքս սարսափում էինք: Հայրս մեռելի գոյն էր ըստանում, իսկ մայրս երկիւղից սկսում էր դողալ: Ես եւ քոյրերս փախչում էինք ու մտնում մեր քնաշորերի մէջ, թէեւ երբեք քնել կարող չէինք, բայց սուս էինք կենում :

Ֆէրրաշները հօրս բռնում էին ու կապում մեր խրճթի սան վրայ, այնքան պինդ, որ շարժուել կարող չէր, կարծես, ամբողջ մարմնով մեխած լինէր սան հետ: Նրա մօտ դիզում էր մի ահագին խուրձ դալար ճիպոտների. սկսում էին ծեծել հօրս: Նա մորմոքում էր, աղաղակում էր, աղաչանք էր անում, — բայց ո՞վ էր նրա ձայնը լսողը ...:

Ֆէրրաշները հարկ էին պահանջում : Եւ եթէ մի փոքր ուշանում էր, սկսում էին հօրս մերկ ոտների տակ կրակ լցնել, այդ բաւական չէր, նրա մարմինը այրում էին տաքացրած շամփուրներով: Այդ սոսկալի տանջանքների ժամանակ, ինչ որ իմ մօր դրութիւնն էր, Աստուած ազատէ, ես անկարող եմ նկարագրել : Նա բոլորովին գժւում էր: Նա կտրում էր իր գլխի եւ պարանոցի զարդերից ամենաթանկագինը եւ տալիս էր Ֆէրրաշներին: Նա աղաչում էր, պաղատում էր, որ չծեծեն հօրս, որ չտանեն նրան, որ սպասեն մինչեւ առաւօտ, մինչեւ լոյսը ծագի, որ հայրս կարողանայ մի տեղից պարտք անել եւ պահանջած հարկը վճարել :

Այս րոպէիս էլ իմ մարմնի վրայ դող է ընկնում, երբ մտաբերում եմ այն սարսափելի գիշերները....: Ֆէրրաշները գալիս էին միշտ գիշերով, ինչպէս չար երեխաները միշտ գիշերային մթութեան ժամանակ են քանդում խեղճ ծտի բոյնը, եւ գիշերով են բռնում նրան, որովհետեւ գիտեն, որ ողորմելի թռչունը այն ժամանակ մի ուրիշ պատսպարան չունի բացի իր օթեւանը :

Զարհուրելի գիշերներ...: Որքան արտասուքի եւ որքան տանջանքների պատճառ էին դառնում նրանք մօրս ... : Նա գիշերային այն մթին խաւարի մէջ, մենակ դուրս էր գալիս տանից, առնում էր իր հետ մի պղինձ, կամ մի ուրիշ բան, եւ տանում էր գինետուն, որ գրաւ դնէ եւ նրանց համար ըմպելիքներ բերէ: Նա մորթում էր մեր հաւերը եւ նրանց համար կերակուրներ էր պատրաստում. բայց անողորմ հիւրերի ուտելուն եւ խմելուն չափ չկար :

Այսպիսի դէպքեր պատահում էին համարեա միշտ, որովհետեւ հարկերը վերջ ու սահման չունէին: Ամէն բանի համար պահանջւում էր, թէ ցանքի համար, թէ անասունների համար եւ թէ մեր ընտանիքը կազմող հոգիների համար: Հաշիւ չկար. հաշիւը կախուած էր պահանջողի կամքից միայն: Վերջապէս հարկերը կարող էին ծագել հազարումէկ հանգամանքներից, եւ այնքան զանազան միմեանցից, որ շատերի անունները մոռացել եմ: Ո՞րտեղից պէտք էր վճարել : — Պէտք էր տանից մի բան ծախել, մի բան գրաւ դնել: Բայց մեր տանը ոչինչ չէր մնացել. մեր տունը նմանում էր մերկ գերեզմանի: Այդ կարո՞ղ էր հասկանալ ֆէրրաշը : Նա ինքն էր ծախել տալիս մեր կովը, մեր եզը եւ մեր գոմէշը, ամենեւին չմտածելով, թէ վաղը մեր արօրը կը դադարէ գործելուց եւ մի ամբողջ ընտանիք կը զրկուի ապրուստի միջոցներից :

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

Թրքէի հետ :

Գիւղացիները կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմեն : Ընկերվարական պատուիրակութիւնը Վարչապետին հետ քննութեան ենթարկեց գիւղացիներու դժգոհութեան պարագան եւ այնպէս կ'երեւի, թէ Պուրժէս - Մոնուրի գոհացում պիտի տայ, այս մարզին մէջ Ընկերվարականներու ներկայացուցած ծրագրին :

× Մինչ Ֆրանսայի մէջ աշխատանքներ կը տարուին Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծին շուրջ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար, անդին, զուիցերիական թերթի մը տեսակցութիւն մը շնորհելով Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին պարագլուխներէն Ֆերհաթ Ապպաս մերժեց ընդունիլ յիշեալ Օրինագիծը .— «Եթէ Ֆրանսա կ'ուզէ խորհրդակցիլ, յայտարարեց Աբբաս, կարելիութիւններ կան, սակայն՝ գաղթատիրական ծիրէն դուրս : Խորհրդակցութիւնները տեղի պէտք է ունենան հաւասար, ազատ եւ անկախ երկու ժողովուրդներուն միջեւ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ մեծ շուքով ընդունուած լեհական պատուիրակութեան անդամներուն ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուեցաւ : Այս առթիւ մառեչալ Թիթօ ուշագրաւ ճառ մը արտասանեց, շեշտելով .— Օտեր Նայսի սահմանը, Եւրոպայի խաղաղութեան միակ ու մնայուն լուծումն է : Կոմուլքա-Թիթօ հանդիպումին արդիւնքը անձկութեամբ կը սպասուի քաղաքական շրջանակներուն մէջ :

ԽՐԻՄԻ մէջ, ուր արձակուրդի է Խըրուշչեւ, Ընդունեցաւ Ֆրանսայի Արմատականներու պատուիրակութիւն մը, զոր կ'առաջնորդէր Տալատիէ : «Թաս» գործակալութեան համաձայն, խօսակցութիւնները ընթացած են բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ :

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆԻ Զահիր արքան Արեւմտեան Գերմանիա գնաց, Թագուհիին ընկերակցութեամբ :

ԱՐԱԲԻՈՅ Սէուտ Թագաւորը Պաղէն-Պաղէն հասաւ, իր հետեւորդներով :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պատերազմական նաւատորմիղին հիւլէական ռազմափորձերը ըսկսան Արքթիքի մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Տըլըս եւ Ռենօ խօսակցութիւն մը ունեցան, Ալժերիոյ, Սուրիոյ եւ Եւրոպայի շուրջ :

ՄԱԿի յառաջիկայ համագումարին նախապատրաստական աշխատանքները սկըսան՝ Հունգարիոյ հարցին քննութեամբ : Ամերիկեան պատուիրակ Լոճ ծանրօրէն քննադատեց Քատարն ու Խ. Միութիւնը՝ 36 երկիրներու անունով :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նաւատորմիղին բանբերներէն մէկը սուրիական կառավարութեան մեղադրանքներուն պատասխանելով, յայտնեց թէ ամերիկեան նաւեր չեն մօտեցած Սուրիոյ ափերուն : 6րդ նաւատորմիղին պատկանող նաւերուն մեծ մասը, աւելցուց ան, կը գտնուի Եգէական ծովուն մէջ, Սուրիայէն հարիւրաւոր քիլոմեթր անդին :

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Սքէչ»ը կը յայտնէ թէ Մարկարէթ իշխանուհին որոշած է ամուսնանալ Պիլլի Վալէյսի հետ, իր ամէնէն հաւատարիմ ասպետներէն մէկը :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ 15 տարու պատանի մը, որ ոճիր գործած էր, ելեկտրական աթոռի դատապարտուեցաւ : Բացառիկ երեւոյթ մըն է ասիկա, նկատելով որ 18 տարեկանէն վար եղող անձերը մահուան չեն դատապարտուիր :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առեւտրական պատուիրակութիւն մը հասաւ Վիէննա, ուր պիտի ուսումնասիրէ երկու երկիրներուն միջեւ ապրանքներու փոխանակութեանց կարելիութիւնները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, ինչպէս գրած էինք, հացթուխներուն 85 առ հարիւրը գործադուլ հռչակեց՝ երկու օրուան համար (չորեքշաբթի - հինգշաբթի) :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ խումբ մը լրագրողներ Միացեալ Նահանգներ երթալու համար անցագիր ուզած են. ամերիկեան կառավարութիւնը տրամադիր է գոհացնել համայնավար լրագրողներուն փափաքը :

ԱՆԳԼԻՈՅ Առեւտուրի եւ Արդիւնաբերութեան նախարարութեան անդամներէն էրով Համայնավար Չինաստան պիտի երթայ, կարգ մը համաձայնութիւններ կընքելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ հիւլէական հրթիռներ պիտի յանձնեն Իտալիոյ, կը հաղորդէ Հռոմի զինուորական իշխանութիւնները :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Շիշմանեանէ (Պարսկաստան) երկու հազար ֆրանք, Տիկին Բրաբիոն Թիւֆէնքճեանէ հազար ֆրանք :

×

Օր. Սոնի Թէրզեանի եւ Պարոն Ներսէս Թիւթիւնճեանի ամուսնութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացանք հինգ հազար ֆրանք Թիւթիւնճեան ընտանիքէն (Քլերմոն Ֆերան) :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Պետրոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ե. Սմատունիի (Լոնտոն) :

*

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վիէնէն Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Այանեան կը նուիրէ Մշակոյթի տան հազար ֆրանք, Մարսէյլէն, Տիկին Մարիամ Գալայճեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Հ. Բ. Ը. Մ.ԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Փետրուար 23ին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Բրաբիոն Թիւֆէնքճեան իր վերադարձին առթիւ (Ամերիկա) շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն որ զինքը հիւրասիրեցին : Նոյն առթիւ կարելիութիւն ունեցած չըլլալով հրաժեշտ առնել բոլոր բարեկամներէն, կը խնդրէ ներկայս իբր այդ ընդունիլ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի երիտասարդ Հայուհի մը՝ քաջածանօթ անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կարեւոր հիմնարկութեան մը մէջ, մնայուն կերպով, պաշտօնավարելու համար Լիզպոնա, իբրեւ քարտուղարուհի ու սթէնօ - տագթիլօ յիշեալ երեք լեզուներով :

Անձամբ դիմել կէսօրէ վերջ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպօնի :
Tél.: TRO. 03-18

Կ Ո Չ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին :

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "ընդհական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով ,հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ :

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

I, BLD DU NORD — LE RAINCY
Tél. Le Raincy 172

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ . — ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան թէյասեղանը :

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Թաղին եկեղեցւոյ սրահին մէջ : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ : Տեղի պիտի ունենան զանազան անակնկալներ, թէյասեղանի միջոցին պիտի քաշուի Միութեան վիճակահանութիւնը, արժէքաւոր նուէրներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փօղոս, Յովհաննէս, Գէորգ եղբայրներ և Պ. Միհրան Նաղաշեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի մօր եւ զոքանչ մօր

ՄԱՐԻԱՄ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Սէն Լու Կրան Փէնի) Ս. Գէորգ եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին իրենց ներկայութեամբ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով բարենպատակ կազմակերպութեանց :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առտու՝ Խաչվերացի տօնը եւ ընդհ. ննջեցեալներու յիշատակին Մեռելոցի հոգեհանգիստը, ինչպէս նաեւ իրիկունը՝ տօնին յատուկ անդաստանը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ : Մասնաւոր հոգեհանգիստ փափաքողներ կը հրաւիրուին նախապէս արձանագրուիլ : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տ. Պաւլ Եփս. Էթարեան :

CHAUFFEURS DE TAXI

Հայ շարժավարներու ուշադրութեան

Անոնք որ չունին կը փափաքին տիրանալ Թաքսիի մը : Դիմեն Պ. Տէրտէրեանի :
85, Rue des Monts Clairs à Colombes

Ամէն առաւօտ ժամը 8էն 10, կամ գրել ժամադրութեան համար :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայանալ անդամատետրով : Ներկայ կ'ըլլայ շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. «Անի»ի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Կ' Ո Ւ Զ Ո Ւ Ի Ն

Ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ հագուստի համար : Դիմել՝
CLAIRE, 13, Bld. Malesherbes, Paris (8e

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Տունը աշխատող գործաւորներ, ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) հագուստի համար : Դիմել՝
FURTEX,
132, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

×

Գործաւոր կամ գործաւորուհի (դերձակ) եւ աշկերտ մը : Դիմել՝
Minassian, 74, Rue d'Hauteville, Paris-10e

×

Սեփողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար : Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ Է

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԸ, ՈՒՐ, ԻՆՉՊԷՍ ՄԻՇՏ, ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ ԱՄԷՆ ԻՆՉ ԹԱՐՄ, ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՎԱՐՊԵՏԻՆ ՁԵՌՔՈՎ :

32, RUE DE TREVISE, PARIS (9e) — TAI. 65-44

ԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ ՄԻԱՍԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԻ ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ
Ծառերու ծաղկումը, դաշտերու դալարումը,
երկինքի ջինջն ու ծաւին
ՆՈՐ ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԶՈՒԱՐԹՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ԵՐԱՆԳՆԵՐ ԿՈՒՏԱՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆԳԱՐՆԱՆ ՀԵՏ ՄԻԱՍԻՆ
Նոյն ցնծութիւնները պիտի բերեն ձեր տուներէն ներս

Peintures
THOMLAC

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԵՒ ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ
Արդիական արուեստի ճաշակով
ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐԸ
Լինօլէոմի եւ փլասթիքի այլազան տեսակները
Խոհանոցի յատուկ ջինջ ու առողջապահական կիտուածեղէնները
եւ իր անփական արտադրութիւնները եղող ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐԸ
ՅԱՐԱՏԵՒ ԳԱՐՆԱՆ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԾԵՆ ՁԵՐ ԱՌՕՐԵԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

PEINTURES THOMLAC
16bis, Bld. Sébastopol, PARIS (4e) Angle Rue de la Reynie
Métro : Chatelet et Halles. Tél. ARC 26-61
64 Bd. de Belleville, Paris 20e 18 Rue Brézin, Paris 14e
52, Rue de Chalon, PARIS (12e), 4bis Rue Vaillant Couturier ARGENTEUIL
Սիրալիր եւ ջերմ ընդունելութիւն տնօրինութեան՝
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ :
166, Ave. Aristide Briand, PAVILLON - SOUS - BOIS
3, Rue de la Charronnerie, ST.-DENIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 13 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7992 33ème ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3793

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

•

Բ.

Դժուար չէ վարչապետ Ատընաուըրի համար համոզել գերման քաղաքացիները իր կատարած աշխատանքի արժէքին եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն մասին :

Միջին դասակարգի գերմանացին գոհ է ներկայ վիճակէն : Ժողովուրդը տասներկու տարիէ ի վեր լծուած է խաղաղ աշխատանքի եւ շինարար գործ կը կատարէ : Կառավարութիւնը երկրի պաշտպանութեան հոգը չունի եւ սպառազինութեան համար աւելորդ ծախքեր չի կատարեր : Այդ հոգը ստանձնած են Ամերիկացիները, որոնք Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն հետ միասին որոշ զինուորական ուժ կը պահեն գերման հողին վրայ :

Նպատակն է պատուար կանգնիլ բոլշեւիկներու յառաջխաղացման դէմ : Դաշնակից բանակներու ներկայութիւնը Գերմանիոյ հողին վրայ նաեւ երաշխաւորութիւն մըն է արեւմտեան Եւրոպայի բնակիչներուն համար :

Անդրադառնալով Արեւելեան Գերմանիոյ կացութեան, վարչապետ Ատընաուըր ողբալի կը գտնէ զայն : Կը ցաւի որ սահմանին միւս կողմը՝ բոլշեւիկեան լուծին տակ գտնուող իր եղբայրներն ու քոյրերը պիտի կրնային նոյն երջանիկ վիճակին հասնիլ ցարդ՝ եթէ միացած ըլլային դաշնակցային Գերմանիոյ :

« Անոնք բարեբախտութիւնն իսկ չունին ազատօրէն ընտրելու կառավարութիւն մը, որ ամբողջ ժողովուրդին բարօրութեան համար աշխատէր : Կ'ապրին անխիղճ վարչաձեւի մը տակ, ուր մարդիկ իրենց աշխատանքին պտուղն իսկ վայելելու հնարաւորութիւնը չունին» :

Վարչապետը տարրկայօրէն կը ներկայացնէ խորհրդային վարչաձեւին չարիքները : Իբրեւ օրինակ ցոյց կուտայ Հունգարիան : Կ'ըսէ թէ Մոսկուա չէ հրաժարած ամբողջ աշխարհին տիրելու իր ծրագրէն : Բոլշեւիկեան վտանգը չէ անհետացած դեռ :

Կը յիշէ իր այցելութիւնը Մոսկուա, Կրեմլինի վարիչներուն հետ հաւասարազօր գետնի վրայ՝ ազատ համաձայնութիւն մը կնքելու նպատակով : Սակայն բոլշեւիկները չեն ուզեր դեռ վերջնական խաղաղութիւն կնքել Գերմանիոյ հետ եւ հակառակ իրենց խոստումին չեն վերադարձներ պատերազմական գերիները :

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ Ատընաուըր Գերմանիոյ ճակատագիրը կը կապէ Ատլանտեան Ուխտի պետութեանց հետ : Կողմնակից է ատոմական զինաթափութեան եւ հակառակ՝ հիւլէական զէնքերու գործածութեան :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը իբրեւ ընդդիմադիր բուռն քննադատութիւններ կ'ուղղէ Ատընաուըրի արտաքին քաղաքականութեան դէմ : Իսկ ներքին քաղաքականութեան համար ունի իր որոշ սկզբունքները, որոնք կը բխին ընկերվարական ծրագրէն :

Ընկերվարականները եւս ջերմ կողմնակից են երկու Գերմանիաներու միացման : Ու կը մեղադրեն Ատընաուըրի կառավարութիւնը որ այսքան տարիներէ ի վեր ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարած է խորհրդային զօրքերը երկրէն դուրս հանելու համար :

Կը քննադատեն նոյնպէս Ատընաուըրը իբրեւ կողմնակից սպառազինման եւ հիւլէական ռումբի գործածութեան : Կ'արքասատանեն նոյնիսկ զայն՝ որ կ'ուզէ հիւլէական զէնքերու խարիսխ դարձնել Արեւմտեան Գերմանիան :

Միւնիխի շրջանի ընկերվարական թեկնածուներէն մէկը քաղաքացիներուն ուղղուած կոչի մը մէջ կ'ըսէ թէ պէտք չէ հաւատալ խօսքերուն, այլ՝ գործերուն :

«Սոցիալ - Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ամենադաժան հակառակորդն է Համայնավարութեան : Այդ է պատճառը, որ ընկերվարութիւնը արգիլուած է Գերմանիոյ խորհրդային գօտիին մէջ եւ բազմաթիւ ընկերներ բանտարկուած են» :

Թեկնածուն ետ չմնալու համար կառավարական կուսակցութեան քրիստոնէական դաւանանքէն, կը շեշտէ որ ընկերվարական կուսակցութիւնը հակառակ չէ կրօնքին եւ մեծ թիւով քրիստոնեաներ կը գտնուին իր շարքերուն մէջ : Ու կը բողոքէ հակառակորդ կուսակցութեան դէմ, որ քրիստոնէութիւնը իրեն մենաշնորհ կը նկատէ :

Ապրուստի սղութիւնը մատնանշելով, ընկերվարական թեկնածուն ատոր պատճառ կը նկատէ ծանր տուրքերը : Ու կը խոստանայ թեթեւցնել տալ առօրեայ ապրուստի համար անհրաժեշտ նիւթերուն վրայ դրուած զանազան տուրքերը :

Գերման ժողովուրդը այս կիրակի ազատ կամքով եւ առանց կաշկանդումի արտայայտուած իր քուէներով ցոյց պիտի տայ թէ յառաջիկայ չորս տարիներու համար ի՞նչ տեսակ կառավարութիւն կ'ուզէ : Կ'ուզէ՞ պահել գոյավիճակը թէ այս անգամ ալ քաղաքական նոր ուղեգիծ մը ընդգրկել :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ

•

ՍԱՐԱՃ ԳԱՀԻՐԷ ԳՆԱՑ

•

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆԻ ՆԱՄԱԿԸ՝ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ

Տըլըսի եւ Կրոմիքոյի յայտարարութիւններէն ետք, ինչպէս գրած էինք երէկ, Միջին Արեւելքի մէջ կացութիւնը հետզհետէ աւելի կը լարուի : Սուրիոյ Վարչապետը յատկապէս ըսաւ երէկ. — « Կրոմիքոյի յայտարարութիւնը, որ կը գգուշացնէ աշխարհակալները՝ Միջին Արեւելքի մէջ դաւադրութիւններ սարքելէ, հոյակա՛պ է» :

Վարչապետ Ասալի շարունակեց իր խօսքը. — «Այս դիրքորոշումը նոր էջ մը կ'աւելցնէ խորհրդային քաղաքականութեան պատմութեան վրայ, ի նպաստ իրենց անկախութեան համար պայքարող արաբ ժողովուրդներուն » :

Սուրիական կառավարութիւնը նամակներ գրկեց Իրաքի, Յորդանանի եւ Լիբանանի, հարց տալով այդ երկիրներուն, թէ արդեօք Միացեալ Նահանգներուն վախ յայտնեցի՞ն Սուրիոյ ստացած խորհրդային զէնքերուն համար :

Մինչ սուրիական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա կ'երթայ, Դամասկոսի պատերազմական իշխանութիւնները ռազմափորձեր կը կատարեն դիմադրաւելու համար ... ամերիկեան յարձակում մը, որ հաւանական կը նկատեն իրենք :

Միւս կողմէ, սահմանակից երկիրներուն մէջ, յատկապէս՝ Թուրքիա՝ նմանապէս ռազմափորձեր կը կատարուին : Սուրիացիք մտահոգութեամբ կը հետեւին այս անցուդարձերուն :

Սուրիական բանակի գաղտնի սպասարկութեան գրասենեակին ղեկավարը՝ գնդապետ Սարաճ, որ Դամասկոսի կառավարութեան «զօրաւոր մարդ»ը կը նկատուի, Դշ. օր անակնկալօրէն Գահիրէ գնաց եւ խօսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Նասըրի եւ Պատերազմական նախարար Ամէրի հետ :

Գնդապետ Սարաճի կ'ընկերանար սուրիական բանակի սպայակոյտի պետ՝ Աֆիֆ Պզրի :

Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութեանց համաձայն, Սուրիա - Եգիպտոս զինուորական խօսակցութիւնները երկու երկիրներուն պաշտպանողական ծրագրին միացման ծառայեցին : Զինուորական ղեկավարները ուսումնասիրած են նաեւ « զինուորական կացութիւնը՝ իր ամբողջութեան մէջ» :

Գահիրէի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ սուրիական կառավարութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ «ամերիկեան դըրդռութիւն»ը :

Սուրիոյ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն Թատալի եւ Աչա Լիբանան գացին եւ տեսակցութիւն մը ունեցան Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիքի հետ : Խօսակցութեանց առանցքն էր Հէնտըրսընի Պէյրութ այցելութիւնը եւ ՄԱԿի յառաջիկայ համագումարը :

Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիք այսօր մեկնեցաւ դէպի Նիւ Եորք, ՄԱԿի մէջ իր երկիրը ներկայացնելու համար : Միաժամանակ Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի անձնական մէկ նամակը կը տանի Այզընհաուըրի : Կը կարծուի թէ հարցը կը վերաբերի Միջին Արեւելքի եւ յատկապէս՝ Սուրիոյ ներկայ կացութեան :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Լիբանանի Նախագահը կը խնդրէ Այզընհաուըրէն, որ ամէն ձեւի բռնի միջոցներ ձեռք չառնուին ընդդէմ Սուրիոյ, նկատելով որ այդ պարագային արաբական բոլոր երկիրները անոր կողքին պիտի կենան :

Միւս կողմէ, արաբական երկիրները արդէն Սուրիոյ ներկայ անցուդարձերը կը նկատեն ներքին խնդիր, որով՝ ո՛չ մէկ պատճառ ունին միջամտելու : Այս երկիրներէն շատեր յիշեալ տեսակէտը յայտնեցին արդէն Դամասկոսի կառավարութեան :

Արաբիոյ Թագաւորն ու դեսպանը կարգ մը յայտարարութիւններ ըրին, որով՝ կը յայտնեն թէ Սուրիոյ դէմ ո՛չ մէկ քայլ պիտի առնեն :

Իր կարգին Լիբանան կը վարէ միեւնոյն քաղաքականութիւնը՝ Սուրիոյ նկատմամբ :

Յորդանան աւելի առաջ կ'երթայ՝ այս տեսակէտէն Ամմանի Արտաքին նախարարը յայտարարեց. — «Սուրիոյ մէջ ոչինչ պատահեցաւ, որպէսզի հաւատայինք թէ վտանգի մը առջեւ կը գտնուինք : Սուրիա ազատ է շարժելու այնպէս՝ ինչպէս յարմար կը սեպէ : Անիկա անկախ երկիր մըն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԻՆՉՈ՞Ւ...

Ինչո՞ւ յանկարծ միտքս ինկաւ Ստ. Կուրտիկեանի (Հայաստանի գրողներէն) այն անիրաւ մեղադրանքը որով խաչելութեան փայտին կը գամէր, արտասահմանի քննադատները, աւելի ճիշդ Դաշնակցական մամուլը, որ իբր թէ բոլորովին կ'անտեսէ հայրենիքին մշակութային վերելքը, եւ մասնաւորաբար հոն ծաղկած գրականութիւնը :

Միտքս ինկաւ, որովհետեւ չեմ մարսած տակաւին այդ անիրաւ յարձակումը, ծանր ու կոպիտ : Միտքս ինկաւ որովհետեւ միայն սա վերջին մէկ շաբթուան Յառաջները աչքի առջեւ ունենալով իսկ, օր ընդ մէջ քանի մը սիւնակ լուր, յօդուած, ուտանաւոր կարդացի Հայաստանէն : Իսկ այս միջոցին նոյն ինքն Ս. Կուրտիկեանէ պատմուածք մը...

Թո՞ւեմ Պ. Կուրտիկեան, Սեպտեմբեր 1էն 8 : Տեսա՞ք Գ. Զոհրապի մասին Մինաս Հիւսեանին (Սովետական Արուեստ) գրադատականը :

Երեւանի նոր Մատենադարանը (Սեպտ. 3) նոյն թիւին մէջ հնախուզային աշխատանքներու մասին տրուած լուրը : Երկու սիւնակ «Օրինագիծի փոփոխութիւն եւ ներքին ապահովութեան խնդրի » մասին լուրեր, Արձակ երգեր եւ բանաստեղծութիւն մը Արշի ճաշակը (Սեպտ. 8) : Իսկ դուք բարի եղէք, խնդրեմ այդ ժամանակամիջոցին ցոյց տալ ձեր թերթերու մէջ արտասահմանի հայութեան մասին որեւէ փոքր տեղեկութիւն :

Մենք չենք մեղադրեր ձեզ : Գիտենք որ ինչ որ ձեզ հրամցնեն, ան պարտաւոր էք ուտել, բայց ինչո՞ւ տանուտէրը գող բռնել, իրաւունք շահելու համար : Եւ ան ալ ի՛նչ բառերով... : Ցաւս այդ է արդէն : Քառասուն տարի վերջն ալ այդ երանելի աշխարհը տարրական արդարամտութիւն եւ քաղաքավարութիւն չէ սորվեցուցեր մեր աչքի ինկող գրողներուն իսկ : Ամբողջ քառասուն տարի գրգռել եւ ատելութիւն են քարոզեր, եղբայր եղբօր դէմ հանելով : «Դաշնակ մամո՛ւլ»... կարծես մեր դարաւոր թշնամին եղած ըլլայ այդ մամուլին տէրը. գրագէտ մարդ... որ գաղափարական տարբերութիւններ ունեցող իր եղբօր դէմ զգուանք ու զարշանք միայն կրնայ ձեւակերպել սիւնակներով, գրական թերթի մը մէջ :

Եւ այս դատողութեան առաջաւոր գաղափարաբանները ներկայ դարուն ամէնէն նոր, ամէնէն ժողովրդական վարդապետութիւնը կ'ուզեն գործադրել աշխարհի 2/3ին մէջ : Ափսոս : ՆՈՃԻ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

•

Դշ. օր, Նախարարաց Խորհուրդը անակնկալ նիստ մը գումարելով՝ որոշեց Խորհրդարանին վերաբացումը կատարել Սեպտեմբեր 17ին :

Ծանօթ է որ Վարչապետ Պուրժէս-Մոնուրի անձամբ դիմած էր Ազգ. Ժողովի նախագահ Լը Թրոքէրի, որպէսզի երեսփոխանները հրաւիրէ Սեպտեմբեր 24ին ժողով մը գումարելու համար :

Ինչո՞ւ յանկարծական այս փոփոխութիւնը, — հարց կուտայ տեղական մամուլը :

Յիշենք, որ Օգոստոսէն ի վեր պայքար մը սկսած էր Թուականին համար : Հողամշակութեան կազմակերպութիւնները կը պահանջէին, որ Խորհրդարանը գումարուի Սեպտեմբեր 17ին, կառավարութիւնը կողմնակից էր Սեպտեմբեր 24ին գումարուելու տեսակէտին, արագօրէն կարենալ ձեռք ձգելու համար Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծին քուէարկութիւնը :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ առաջիններուն տեսակէտը յաղթանակած է :

Սեպտեմբեր 17ի օրակարգին վրայ կը գտնուին Ալժերիոյ Օրինագիծին եւ տնտեսական քաղաքականութեան հարցերը :

Վարչապետ Մոնուրի Ազգ. Ժողովի Նախագահ Լը Թրոքէրի հաղորդեց, թէ կրնայ Ազգ. Ժողովը հրաւիրել Սեպտեմբեր 17ին գումարուելու համար :

Լուրը անմիջապէս հաղորդուեցաւ երեսփոխաններուն՝ Լը Թրոքէրի կողմէ :

× Նախքան Ազգ. Ժողովին գումարումը, Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը ըրաւ՝ Վարչապետին նախագահութեամբ, եւ վաւերացուց Ալժերիոյ Օրինագիծին բոլոր տրամադրութիւնները : Բազմաթիւ այլ նիւթեր ալ կը նախատեսուին, վերջնականապէս ճշդելու համար բոլոր հարցերը :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ողողումներու հետեւանքով երեք հազար տուներ քանդուեցան : Ջուրը չորս մեթր բարձրութեամբ ծածկած է բազմաթիւ թաղեր : Պոլսոյ ճամբան փակուած է, ինչպէս նաեւ երկաթուղիները : Թէեւ ցարդ չէ ճշդուած, սակայն կը կարծուի թէ աւելի քան հարիւր զոհ կայ :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ՝ ՀԻԹԻԹՆԵՐԸ

●

Հին Կտակարանի յիշած Քեթացիները դարեր անծանօթութեան մէջ մնացին, իսկ այսօր իւրաքանչիւր տարի հատոր մը կը հրատարակուի նոր անուանակոչումով: Վերջին հրատարակութեանց համադրումը կատարած է ծանօթ ուսումնասիրող Մարսէլ Պրիոն, «Ռըվիւ տը Փարի»ի Օգոստոսի թիւին մէջ: Մեզի համար հետաքրքրական է, որովհետեւ գիտուններէն ոմանք կ'ընդունին, թէ այս ժողովուրդէն սերած են նախնի Հայերը, կամ հայ ժողովուրդի նախահայրերը:

Նափոլէոն եգիպտական արշաւանքին ատեն իր հետ տարաւ հնախօսներ, որոնք Թեփէի եւ Աբու Սիմպել տաճարներու պատերուն վրայ գտնեցին Եգիպտացիներէն տարբեր ֆիզիքական տիպարներ: «Հայ գերիներու տիպարներ կան եգիպտական տաճարներու պատերուն վրայ», կը գրէր Տէքսան: Շամփոլիոն եգիպտաբանը կարդաց մեհենագրոշմ գրութիւնները, ուր յիշատակուած են Եգիպտոսի մղած պատերազմները Ասորիքի մէջ Քեթացիներու դէմ: Ասորաբաններ կարդացին ասորական բեւեռագիրները եւ հոն ալ հանդիպեցան Հին Կտակարանի եւ մեհենագրոշմներու յիշատակած ժողովուրդին:

Գերման Պիւրքհարտ ճամբորդը 1812ին Սուրիոյ մէջ հանդիպեցաւ շէնքի մը, որուն պատին մէջ զետեղուած էր պատկերներով եւ նշաններով ծածկուած քար մը: Ուրիշ ճամբորդ մը, Վիլհելմ Վըրայթ, կէս դար ետք Սուրիա եկաւ, շէնքն ու քարը փնտռելու համար: Բախտաւոր եղաւ ճամբորդը, որովհետեւ իր փափաքին գոհացում տուաւ հինգ ուրիշ արձանագրութիւններ գտնելով մօտակայ շէնքերու պատերուն վրայ: Անցաւ Հալէպ եւ մզկիթի պատին մէջ զետեղուած գտաւ նման քար մը, որուն առջեւ կ'աղօթէին տեղացիները, որովհետեւ աչքի հիւանդութիւններ բուժելու յատկութիւն ունէր: Նոր քարեր գտնուեցան, նոր արձաններ երեւան հանուեցան եւ վերջապէս 1833ին Թեքսիէ գտաւ Անգարայի մօտ, քետականհիթիթական պետութեան մայրաքաղաքին Պօղազ Քէօյի աւերակները, անցեալին մէջ Հաթթուս անունը կրող: Անգլիացի հետախոյզ մը, Համիլթըն, աւերակներ փնտռող, գտաւ ուրիշ քաղաքի մը Հէօյքի մնացորդները:

Աւելի հարաւ, Քարկեմիշի մէջ գտնուեցան մեհենագրոշմ արձանագրութիւններ, որոնց մեկնաբանութեամբ զբաղեցաւ Օքսֆորտի գիտունը Սէյս: 1900ին միայն, հիթիթական լեզուի մը գաղտնիքները յայտնուեցան: Գիտուններու առջեւ բացուեցաւ նոր աշխարհ մը, ուր մեզի նման մարդիկ ապրեր են, պետութիւն մը կերտեր են, պատերազմներ մղեր են, աշխարհակալութիւններ կատարեր են եւ հետեւելով բնութեան անյեղլի օրէնքին անկումի դիմեր են եւ թաղուեր դարերու դամբանին մէջ: Քաղաքներ եւ մարդիկ թաղուեր են աւերակներու տակ, բայց թողուցեր են քաղաքակրթութեան մը յիշատակարանները:

Հին Կտակարանը այս ժողովուրդը կոչած էր Հեթի – Քեթի զաւակները: Նախահայրն ու հիմնադիրն ըլլալու էր Հեթ մը, ուրկէ Հատեան, Հիթիթ անունները: 13 հազար տախտակներու վրայ արձանագրեր են իրենց պատմութիւնը եւ զետեղեր են զանոնք մայրաքաղաքին մատենադարանին մէջ: Հոն հաւաքեր են դիւանագիտական դիւանները: Այդ դարերուն դիւանագիտական լեզուն բաբելոնական է եղած, ինչպէս ֆրանսերէնը նոր դարերու: Արձանագրութիւնները բեւեռագիր են եւ հիթիթ լեզուով, որ երկար ատեն անծանօթ մնաց:

1925ին չեխ գիտունը Հրոզնի զբաղեցաւ տախտակներու ընթերցումով: Տարիներ պէտք եղաւ բանալին գտնելու համար: Հնախօսը պիտի նոյնացնէ նշանները, բաղդատութեան եզրեր գտնելու է եւ ծանօթ լեզուի մը միջոցով կարդալու է արձանագրութիւնը: Գիտուններ մրցումի ելան հիթիթ լեզուն հասկնալու համար: Անգլիոյ մէջ Սէյս, Ֆրանսայի մէջ Քօնթընոյ, Տըլափորթ, Գերմանիոյ մէջ Ուինքլեր եւ Պոսեր, Իտալիոյ մէջ Մերիճի եւ Ջեխեր Հրոզնիի հետ: Յարատեւութեան առջեւ տեղի կուտայ հիթիթ լեզուն եւ կը յայտնուին գաղտնիքները: Կազմակերպուած պետութեան մը պատմութիւնն է, սկսած մեր թուականէն տասնեւհօթ դար առաջ: Աւատապետներ կը միանան պաշտպանողական դաշնագրով մը, երբ գահ կը բարձրանայ Լապարնա արքայից արքան (1710 Ք. Ա.): Որդին Հաթթուսել կը ժառանգէ ուժեղ պետութիւն մը: Իր յաջորդները կը տիրանան Բաբելոնի, 1530ին:

Արեւելքի պետութեանց մէջ բացառութիւն ըլլալով, հիթիթ պետութիւնը արքայական ժողովը, արքային գործերը ճշդող, ձովը, արքային գործերը ճշդող, դող, որոշումները հաստատող եւ յաջորդները որոշող:

Սահմանադրութիւն մը կը ճշդէ աւատապետներու իրաւասութիւնները, օրինագիրք մը կը կանոնաւորէ դասակարգերու յարաբերութիւնները, կը պաշտպանէ տկարը հզօրին դէմ, մշակը հողատէրին դէմ:

Պետութիւնը իր զենիթին կը հասնի Սուփփիլիուլիում Ա.ի օրով (1375-1335), որ պատկառանք կ'ազդէ Եգիպտոսի: Թուէթ Անգ Ամմոնի այրին պատուիրակներ կը ղրկէ, որպէսզի որդիներէն մէկը ղրկէ Եգիպտոս, իրեն հետ ամուսնանալու եւ երկրին տիրանալու համար: Արքայից արքան անտարբեր կը գտնուի եգիպտուհիին դիմումին հանդէպ:

Տարիներ վերջ ժամանակի երկու հզօրները կը ճակատին Ասորիքի մէջ, Եգիպտացիներ կը պարտուին (1296) եւ Ռամզէս Բ. հազիւ կը ճողոպրի յաղթական բանակի հետապնդումէն:

Երկրին ծաւալումները, Ասորեստանի յարձակումները, երկարատեւ պատերազմները կը տկարացնեն պետութիւնը: Ներքին խլրտումներ ծայր կուտան, արքայից արքային հեղինակութիւնը կը տկարանայ, աւատապետներ կ'ընդվզին կեդրոնի իշխանութեան դէմ, իւրաքանչիւր իշխան անձնական շահը կը գերադասէ պետութեան շահերէն: Արեւմուտքէն օտար ցեղախումբեր՝ Փռիւգացիներ, Մուշքիներ կ'արշաւեն պետութեան վրայ, կը գրաւեն ու կը հրկիզեն Հաթթուշա մայրաքաղաքը (1200) հիթիթ կայսրութիւնը վերջ կը գտնէ:

Պետութիւնը կը քանդուի, ժողովուրդը կը պատսպարուի Նորեկներուն հետ, քաղաքակրթութիւնը կը մնայ, կը փոխանցուի յաղթականներուն: Բարբարոսներ էին եկուորները բաղդատմամբ բնիկներուն: Ազատամիտ եւ թոյլատու ոգի ունէր ժողովուրդ էր հիթիթ ժողովուրդը, կը յարգէր պարտուած ժողովուրդներու կրօնը, լեզուն, բարքերը եւ կ'աշխատէր դաշնակից ընել իրեն: Հիթիթ կրօնին հետքերը կը մնան Յոյներուն մօտ, Եւրոպացիներուն մօտ: Վեհապետներէն մէկուն Միւրսիլ Բ.ի (1350 Ք. Ա.) աղօթքը կը նմանի Ախնաթոն փարաւոնի եւ Յոբ նահապետի աղօթքին. «Աստուած Հաթթիի Փոթորիկին, Տէր իմ, եւ դուք աստուածներ, իմ Տէրերս, մեղանչեցի ես: Հայրս ալ մեղանչեց, Աստուծոյ խօսքերը դրժեց, Տէր իմ, հօրը մեղքը որդիին վրայ կ'իյնայ, իմ վրայ ինկած է հօրս մեղքը: Ահա կը խոստովանիմ Տիրոջս եւ իմ Տէրերուս: Քանի որ խոստովանեցայ հօրս մեղքը, թող մեղմանայ Փոթորիկի աստուծոյն, իմ Տիրոջս ոգին»:

Հիթիթներէն առաջ հոն կը բնակէր ուրիշ ժողովուրդ մը, հնախօսներէն կոչուած Նախահիթիթներ: Հիթիթական լեզուն հնդեւրոպական է, իսկ Նախահիթիթները կարճագլուխ կը տեսնուի հիթիթ հարթաքանդակներու վրայ: Պրիոն կ'աւելցնէ ուրիշներու հետեւելով. «կը թուի թէ Հայերը հեռաւոր սերունդներն են ասոնց»: Պատմաբանները Նախահիթիթները կը կոչեն ազիանիք, այսինքն ոչ սեմական, ոչ հնդեւրոպական: Ինչ որ ալ ըլլայ տեսութիւնը հնախօսներու, լեզուաբաններու, պատմաբաններու, բացայայտ է որ բնիկներ կային, հիթիթներ եկան եւ պատուաստուեցան, յետոյ ուրիշ ցեղեր արշաւեցին եւ նոր ժողովուրդներ կազմուեցան: Անատոլու բեմ մըն է, ուր իւրաքանչիւր ժողովուրդ կը կատարէ իր դերը եւ կը մեկնի անծանօթութեան մէջ, օր մը կը յայտնուի իր քաղաքակրթութեամբ, որ կը տեւէ դարեր: Հիթիթ քաղաքակրթութեան հետքերը 3600 տարուան (Ք. Ա.) հնութիւն ունին: Տըլափորթ կը յիշէ հիթիթներու մէկ սովորութիւնը, ամուսնութեան համար աղջիկ գնելու սովորութիւնը, որ աւելի սեմական կը թուի քան հնդեւրոպական, եւ որ կը տեւէ մինչեւ այսօր Հայերու մէջ ալ:

Եթէ իսկապէս Հայերը այս ժողովուրդին սերունդն էին, գոնէ պահած ըլլալու էին քաղաքակրթութեան հետքերը, աւատապետական սահմանադրութիւնը, ընկերային օրինագիրքը, քանի որ կազմախօսութեամբ կը նմանին հարթաքանդակներու վրայ տեսնուած տիպարներուն: Նոր գաղթողներ եկած են, բազմաթիւ պատուաստումներ կատարուած, լեզուներ փոխուած, ցեղեր այլասերած եւ անկումի դատապարտուած են: Յոյն իմաստասէրը Հերակլիտէս «ամէն ինչ կը հոսի» կ'ըսէր, ժամանակի սահանքին հետ ժողովուրդներ կուգան ու իրենց ընդունակութեանց չափով դեր մը կը կատարեն ու կ'անցնին: Հետք մը կը ձգեն իրենց ետին, ժառանգութիւն ապագայ սերունդներու: Իւրաքանչիւր արձանի, յիշատակարանի ետին պատմութիւն մը կայ եւ կ'ապրի հեղինակը, արուեստագէտը:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

Սրտի անսահման թեթեւացում մըն է որ կը համակէ մեզ, երբ Միջին Արեւելեան մեր գաղութներէն՝ Եգիպտահայ կրթական յարկերուն ունեցած գործունէութեան եւ ձեռք ձգած արդիւնքներուն շուրջ կը կարդանք:

Պատկերը առաւել խրախուսիչ է, երբ գիտենք թէ մասնաւորաբար այս տարի քաղաքական եւ զինուորական անակնկալ դէպքերու բերումով եգիպտահայ կրթական յարկերը հարկադրուեցան փակ մնալ շուրջ երկու ամիս եւ մեր ազգային վարժարաններէն մէկ քանին օգտագործուեցաւ տեղական զինուորական իշխանութեանց կողմէ:

Տարեվերջի տեղեկագիրները ցոյց կուտան սակայն, որ հակառակ կարգ մը դժուարութեանց, ազգային կրթական կեանքը եգիպտահայ գաղութէն ներս անցնող տարեշրջանին եթէ չէ արձանագրած յատկանշող վերելք, գոնէ պահած է անցեալի իր ուսումնական մակարդակը:

Գահիրէի մէջ, տասնեակ տարիներէ ի վեր հաստատուած է Գալուստեան Ազգային վարժարանը, Թաղամասերէն՝ Հելիոպոլսոյ մէջ, Նուպարեանը իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ Պօղոսեանը իր Մելքոնեան մանկապարտէզի բաժնով:

Բեղուն եւ արդասաւոր կեանք ունեցած են յիշեալ երեք կրթական յարկերն ալ, գաղութին մէջ:

Հիմնուած բարերար ազգայիններու նիւթական օժանդակութեամբը, վերեւ յիշուած երեք վարժարաններն ալ իրենց գոյութեան քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին. կրթած եւ դաստիարակած են, ազգային շունչով, հազարաւոր հայ մա –

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ԵՕԹՆ ՕՐՕՐՈՑ

●

Գարնանը Քարագլխի տակ, մասրենիները պճնւում էին վարդագոյն եւ սպիտակ ծաղիկներով: Ժայռերի ստուերում ծլում ու ծաղկում էին լայնաթերթ, վառ կարմիր կակաչներ, ալպիական ծիրանագոյն մանուշակներ, նազուն սուսամբարներ, չահոքրամներ, նարգիզներ եւ դեռ այնպիսի ծաղիկներ ու խոտեր, որոնք ըսպեղանի են սիրածի վիրաւոր սրտի, այրուածքի եւ ստամոքսի ցաւի համար:

Լեռնալանջի մոխրաւուն քարաժայռից ցոլցլալով բխում էր սառնաճեմ մի աղբիւր, որ կաթի նման կչկչալով ու չորորալով առաջ էր վազում, եւ իր ափերը կանաչ ներկելով՝ սահում կորչում էր [illegible] ու ծաղիկների մէջ:

Այժմ չորացել են թէ այդ աղբիւրը, թէ ծաղիկները եւ թէ մասրենիներն ու մի տխուր գորշութիւն է տիրում հովիւ Ղեւոնի սրնգած այս վայրերում:

Ինչո՞ւ է չորացել եւ ամայացել այս վայրը: Ինչո՞ւ հովիւ Ղեւոնի նստած դարաւոր ժայռը բարձունքից գլորուել - ընկել է լերան լանջը ու տակով արել այնտեղ նահապետական մեծ տունը:

×

Կանաչ ձորահովտից վերեւ՝ լեռնալանջին, պարսպապատ շինութեան մէջ ապրում էր Ճաղարի Բայանդուրը: Եօթը որդի ունէր նա իրարից մի - մի տարով փոքր, բոլորն էլ համեստ ու աշխատասէր, բոլորն էլ ազնիւ ու մարդասէր, ինչպէս իրենց հարիւրամեայ պապը՝ Ճաղարի Էլիազը, որ հերու հանդել էր՝ թիկն տըւած իր սիրած ընկուզենու բնին, անբաժան չիբուխը բերնին:

Ճաղարի Բայանդուրի եօթը որդին էլ դեռ արեւը Արծուաբլուրի ճակատը չհամբուրած՝ դուրս էին գալիս տնից, լուսաբացից մինչեւ երեկոյ հողի հետ կռիւ տալիս, անսասան պահում, հալալ հաց ուտում:

Մի բերքառատ տարի, ուշ աշնանը, երբ նոր բերքն արդէն լցուել էր ամբարները, Բայանդուրը որոշեց մեծ հարսանիք սարքել գիւղում, սեղան բաց անել պապենական ընկուզենու լայնածիր հովանու տակ ու միանգամից ամուսնացնել եօթ տղաներին:

Այդպէս էլ արեց:

Եօթը օր, եօթը գիշեր տեւեց Ճաղարանց եօթ տղաների հարսանիքը եւ ամէն օր անասուն էին մորթում, ամէն օր գինու նոր կարաս բացում... Եւ գիշեր ու ցերեկ գիւղի վրայ իշխում էր երգն ու նուագը..

Ուշ աշնանը եօթ հարս մտան Ճաղարի Բայանդուրի պապենական տունը, գեղեցկութեամբ ու կեանքով լցրին նրա օջախը: Եւ ինն ամիս յետոյ՝ եօթն օրօրոց օրօրուեց նահապետական օջախում:

Շէնացաւ Բայանդուրի օջախը: Մարջան խաթունը ջահելացաւ եօթ թոռների մէջ. նորահաս աղջկայ նման թեթեւաքայլ դէս ու դէն էր վազվզում, ջան ասելով, ջան լսելով օգնութեան հասնում իր հարսներին:

Ամէն օր, վաղ առաւօտեան, բացւում էր Բայանդուրի տան մեծ դարպասը, կրտսեր որդին՝ Ունանը, Բողարի ընկերակցութեամբ հօտն էր քշում արօտները. միջնեկը՝ Բաղին եզներն էր քշում արտը վարելու, երրորդը սերմն էր տանում ցանելու, չորրորդը այգի էր գնում՝ էտելու: Ամէն մէկն ունէր իր գործը, իր հալալ աշխատանքը:

Հանգիստ ու դադար չունէին եւ հարսները, մէկը գոմն էր մաքրում, միւսը՝ ջուր բերում, երրորդը՝ հաց թխում, չորրորդը՝ կով կթում, հինգերորդը՝ ձաւար ծեծում, կորկոտ պատրաստում: Այսպէս եռում՝ մի մեղուանոց էր տունը. եօթն օրօրոցներից լսւում էր մեղուների բզզին ու թռչունների դայլայլ...

Ամէն երեկոյ աշխատանքից յետոյ, երբ ձորամիջում միլիոն - միլիոն մանուշակ էր բացւում ու լեռնակատարները թաղւում էին մթնշաղի մէջ, եօթը եղբայրները տրեխները հողով լցուած, հողի բոյրը վրաները, գնում, լուացւում էին լեռնաղբիւրի սառցահամ ջրով, թարմացած գալիս տուն, եւ Բայանդուրը կանանցից անջատ, իրիկնահացի էր նստում իր եօթը զաւակների հետ:

Մարջան խաթունը փայտէ մեծ չերեփը ձեռին, երեսը մետաքսէ քողով ծածկած փոքր հարսի՝ Շամամի հետ միասին կաթսայով բերում էր ճաշը եւ ինքն էր չերեփով լցնում նախ Ճաղարի Բայանդուրին, ապա աւագ որդուն, եւ այսպէս եօթը որդիներին էլ՝ աւագութեան կարգով: Յետոյ գալիս, նոյն կարգով ճաշ էր ածում հարսներին եւ նրանց հետ ինքն էլ նստում էր հացի:

Բայանդուրի տանը յաջող էին գնում գործերը: Տարին բերքառատ էր, հորերը լցուել էին ցորենով, մառանները՝ այգիների բերքով:

Ձմռան ուշ գիշերին, երբ քառասուն աւազակների հեքեաթը լսելուց յետոյ բոլորը քաշուել էին իրենց տեղերը ու քնել, Բայանդուրը զարթուն, ներքին յուզումով հաշւում էր աշնանը վաստակած փողերը եւ ուրախանում. հիմա նա կարող էր քարապատել անասունների թիլը, սեփական ջրաղաց ու ձիթհանք կառուցել, բրուտանոց բացել:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

նուկներ եւ պատանիներ ։ Շատեր շրջանաւարտներէն դարձած են աչքառու ազգայիններ, օգտակար իրենց գաղութին ։

Նման պարագաներուն մէջ թուական պատկերը աւելի ցայտուն կը դարձնէ մեր խօսքը ։

Գահիրէի կրթական հաստատութիւններէն՝ Գալուստեանի մէջ այս տարեշրջանին ուսած են 750 աշակերտներ, ասոնցմէ 68ը բարձրագոյն բաժնին մէջ. 492ը միջնակարգ եւ 190ը յաճախած են մանկապարտէզի բաժինը ։

Նուպարեան Ազգ. վարժարան յաճախած են 431 աշակերտներ, հետեւեալ բաժանումով. նախակրթարան 288 աշակերտ, մանկապարտէզ 143 աշակերտ ։

Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանը ունեցած է 497 աշակերտ - աշակերտուհի, որոնցմէ 366 հոգի հետեւած է նախակրթարանին, իսկ 131ը մանկապարտէզի դասընթացքներուն ։

Այսպէս, ուրեմն, մեր ազգային կրթական հաստատութիւններուն մէջ, իրենց հայեցի դաստիարակութիւնը կը ստանան 1678 տղաք եւ աղջիկներ ։ Այս թուին վրայ հարկ է աւելցնել մէկ երկու հարիւրի թիւ մը, որոնք կը յաճախեն Մխիթարեան Հայրերու եւ Անարատ Յղութեան քոյրերու զոյգ վարժարանները ։

Հետաքրքրական է գիտնալ ուսման մակարդակը ։

Անշուշտ յարմարցուած է տեղական պայմաններուն, ուր 13 - 15 տարեկան տղոց եւ աղջկանց անհրաժեշտ է հայերէն լեզուին, ազգային եւ կրօնական պատմութեանց ու յարակից նիւթերուն առընթեր ուսուցանել արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները, ինչ որ մանկավարժօրէն անընդունելի է եւ որ սակայն ինքնին անհրաժեշտութիւն մըն է ։

Հակառակ այս իրողութեան, հարկ է հաստատել որ մեր վարժարաններու ուսման մակարդակը բարձր է, եթէ անշուշտ նկատի ունենանք վերեւ յիշուած պայմանները ։

Այսպէս, Պօղոսեան վարժարանի տնօրէնութիւնը արդար գոհունակութեամբ կը մատնանշէ որ արաբերէնի քննութեանց ներկայացած 129 աշակերտներէն ձախողած են միայն 9 հոգի ։

Նոյնն է պատկերը միւս լեզուներու առընչութեամբ ։

Այլ է նիւթական պատկերը ։ Մասամբ այն իրողութեան որ հայ ծնողքները դեռ եւս չեն գիտակցիր նիւթապէս օգնելու իրենց պարտաւորութեանց վրայ ու նաեւ համեստ միջոցներու տէր աշակերտութեան մը ներկայութիւնը դպրոցներէն ներս կը ստիպէ մեր ուսումնական մարմիններուն գոհանալ իրենց ծախսերը 45 առ հարիւր համեմատութեամբ գանձուած թոշակներով եւ կառավարձքերով եւ թողուլ մնացեալ 55 առ հարիւրի բացը ազգային մարմիններուն հոգատարութեան ։

Նիւթական այս ծանր պարտաւորու-

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ. — Պատմական գիտութիւնների թեկնածու Հ. Մարտիրոսեանի «Սով. Հայաստանի» մէջ շահեկան յօդուած մը գրած է հնագիտութեան մասին, ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը ։

Հայաստան իրաւամբ կը համարուի մարդկային մշակոյթի բնօրրաններէն մէկը ։ Ուրարտական քաղքներ Տուշպան եւ Թէյշէպայինին, հրաշալեղ Գառնին ու Տիգրանակերտը, Արծուաբոյն Ամբերդը, Անին ու Դուինը հնագիտական բացառիկ նշանակութիւն ունեցող յուշարձաններ են ։ Անոնց ուսումնասիրութիւնը՝ լայն հնարաւորութիւններ կ'ընձեռէ, լուսաբանելու համար հազարամեակներու խորքէն եկող հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակոյթին բազմաթիւ հարցերը ։

Հնագիտական աշխատանքներ կատարուած են վերջին երկու տասնամեակներուն ։

Հայաստան ինքնին հարուստ թանգարան մըն է՝ բաց երկինքին տակ ։ Թուագրուած յուշարձաններուն թիւը արդէն կը մօտենայ երեք հազարի ։ Պերճ է ենթադրել, որ տակաւին անյայտ մնացող յուշարձաններն ալ կրնան այդպիսի թիւ մը ներկայացնել ։

Վերջերս Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիան կոչ ըրաւ՝ յուշարձաններու պահպանման համար ։ Բոլոր հնագէտները զօրակոչի ենթարկուեցան, յայտնաբերուած յուշարձանները կորուստէ փրկելու համար ։ Կազմակերպուեցան փոքր արշաւախումբեր, որոնք մեկնեցան Հայաստանի տարբեր շրջանները ։

Այս արշաւախումբերէն մէկը, քանի մը օրուան մէջ այցելեց Սեւանա լիճին շըրջակայքը եւ այլուր ինկած բազմաթիւ հնավայրեր եւ ճշդորոշեց բացառիկ նշանակութիւն ունեցող քանի մը յուշարձաններ ։

Անոնց ամէնէն հետաքրքրականը Մարտունի շրջանի Ծակքար գիւղին մէջ յայտնաբերուած վիմագիր արձանագրութիւնն էր ։ Յուշարձանին ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուաւ, որ գիւղին հիւսիս - արեւմտեան շրջանին մէջ, Բախտակ կոչուող գետակի ափին եղած է հին հայկական բնակատեղի մը (Ք. Ա. Բրդ դար), ինչպէս նաեւ նոյն ժամանակաշրջանի քարարկղային եւ կարասային տիպի թաղումներ ։ Ասոնք զգալի նորութիւններ կը բերեն ։

Աստղխան գիւղին մէջ յայտնաբերուած է դամբարանադաշտ մը (Ք. Ա. Գ-րդ դար) ։ Դամբարաններէն մէկուն մէջ գտնուած է մարդկային երկու կմախք, երկու նրբախեցի, նարնջագոյն սափորիկ, պղնձեայ ապարանջան եւ բարձր արուեստով շինուած երեք մատանիներ, որոնք պատրաստուած են ոսկիէ եւ սարդոնիկսէ քարերով ։ Այս իրերը կը վկայեն ոսկերչական եւ փորագրական բարձր մակարդակը՝ Հայաստանի մէջ ։

Համեմատաբար շատ աւելի հին ժամանակներու կը պատկանին Շամշադինի Թովուզ (պատմական Տաւուշ) գիւղին մէջ գտնուած դրամներու երկու հաւաքածոները, բաղկացած՝ 102 եւ 62 դրամներէ ։ Գտնուած են նաեւ Տիգրան Բ.ի (Ք. Ա. 95 - 55) չորս արծաթ դրամները, պարթեւական եւ հռոմէական դրամներու քանի մը նմոյշներուն հետ ։ Այս դրամները կը պարզեն, որ Հայաստան, այն ատեն միջազգային առեւտուրի կեդրոն մըն էր եւ իր սեփական ապրանքները կ'արտածէր ։

Մարտունի շրջանին Ջոլաքար գիւղին մէջ յայտնաբերուած են նաեւ այլ դամբարանադաշտեր (Ք.Ա.Բ.րդ դար), որոնց մէջէն գտնուած են պղինձէ դաշոյններ, նետասլաքներ, նիզակներ, ժանեակներ, ապարանջաններ, հայելիներ, ուլունքներ, ամաններ եւ բազմաթիւ այլ իրեր, որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի բնիկներուն մշակոյթը ։

Նոր Արէշի «Կալեր» կոչուող վայրին մէջ յայտնաբերուած են կաւէ ամաններ ։

Այս բոլորը ցոյց կուտան, թէ մեծ արդիւնքներ կարելի է ձեռք ձգել այդ յուշարձաններուն ուսումնասիրութեամբ՝ հայ ժողովուրդի գիտական պատմութեան համար ։

թիւնները քիչ չափով կ'անդրադառնայ մեր դաստիարակներուն եւ կրթական ազգայիններուն վրայ, որոնք տարիներէ ի վեր անձնուիրաբար հետամուտ են իրենց կոչման պարտաւորութիւններուն ։

Այս կացութիւնը երեւոյթին կից պէտք է յիշել կարեւոր հարց մը ։ Այլեւս անհրաժեշտութիւն մը դարձած է բարձրագոյն կարգերով երկրորդական վարժարանի մը գոյութիւնը գաղութէն ներս, ուր կարելի պիտի ըլլայ ջամբել նախակրթարաններէն շրջանաւարտ մեր սերունդին հայագիտութիւն, եւ այս հասցնելու մօտ մեր կրթական, մշակութային եւ ազգային գործերուն տակ ու նուիրուած երիտասարդներ ։

Ծրագիրը մէջտեղն է ։

Վստահ ենք որ եգիպտահայ գաղութը, այս պարագային եւս պիտի գիտնայ արժեցնել ազգային իր գիտակցութիւնը եւ արժանապատուութիւնը, կեանքի կոչելով կրթական բարձր օրրան մը՝ հայ երիտասարդութեան ազգային դիմագծին պահպանման ի խնդիր ։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՐԱՄ ՏԻՒՋԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Ինչպէս գրած էինք քանի մը օր առաջ Հռոմի մէջ սրտի տագնապի մը զոհ գացած էր Պաղտատի մեր ընկերներէն Արամ Տիւզեան ։

Մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը եղաւ Սեպտ. 7ին, Պոլսոյ մէջ, բազմազգի և յարգալիր սգակիրներու ներկայութեան ։ Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցիին մէջ պատշաճ շուքով կատարուեցան արարողութիւնները ։

Ներկայ էր Պոլսոյ Պատրիարքը Գարեգին Արք. Խաչատուրեան, իսկ արարողութեանց կը նախագահէր Դպրեվանքի փոխտեսուչ Հոգշ. Տ. Շահան վրդ. Սվաճեան ։

Դասին մէջ սգակիր քահանաներէն զատ, կը նշմարուէին հանրային դէմքեր, կրթական մշակներ, մտաւորականներ ։

Երգեցողութիւնները ներդաշնակօրէն կատարուեցան Պէյօղլուի Դպրաց Դասու անդամներուն կողմէ ։

Մեռելական արարողութիւններու աւարտումէն ետք, Ամեն. Գարեգին Պատրիարք «Հողւոց» արտասանեց ողբ. Արամ Տիւզեանի դագաղին վրայ եւ յայտնեց իր վշտակցութիւնները ողբացեալին պարագաներուն ։

Թաղմանական արարողութիւնները շարունակուեցան Շիշլիի գերեզմանատան մէջ, ուր եւս իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին բազմաթիւ քահանայ հայրեր եւ երաժիշտներ ։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«Էքօլ տէ Մին», «Էքօլ տէ Փոն զ'է Շօսէ» եւ «Փօլիթեքնիք»ի մուտքի քննութեանց փայլուն յաջողութեամբ ընդունուած է Մարսէյլէն, Պ. Կրեկուար Գարակէօզեան ։

Պ. Գարակէօզեան ընտրած է Փօլիթեքնիքը ։

× Նոյն քննութիւններուն (Փօլիթեքնիքի մուտքի քննութեան) յաջողած են Էմմանուէլ Տատըրեան, Անտրէ Պէքեարեան, Ժան Գազանճեան ։

ՊԱՀԵՑՈՂԱԿԱՆ

Ա. ԳԻՏՈՒՆ. — Ըստ իս՝ մարդ իր առած սնունդին մէկ երրորդով կրնայ կատարելապէս սնանիլ ։

Բ. — Ուրեմն ինչի՞ կը ծառայէ մնացեալ երկու երրորդը ։

Ա. ԳԻՏՈՒՆ. — Ան ալ կը ծառայէ բըժիշկները սնուցանելու ։

×

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ. — Կարսոն, պիտի գա՞յ վերջապէս սա գինին ։

ԿԱՐՍՈՆԸ. — Ինչո՞ւ կը նեղուիք, պարոն, որքան ուշանայ, այնքան կը հիննայ ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿԱՅԾԵՐ

●

Հայրս վերջին ժամանակներում բոլորովին թողեց իր հողերի մշակութիւնը, որովհետեւ ստացած արդիւնքը մինչեւ անգամ չէր լրացնում հարկերի վճարը ։ Բայց այսպիսով նա դարձեալ չազատուեցաւ ֆէրրաշներից, նրանց այցելութիւնները դարձեալ շարունակւում էին ։

Ի՞նչով պէտք էր ապրել ։ Մնում էր մի բան, որ սոված չմեռնենք՝ — միշտ պարտք եւ պարտք անել ...

Բայց որքան ծանր էին տոկոսները ...։ Ես այն ժամանակ երեխայ էի, ի հարկէ, հաշիւներ չէի կարող հասկանալ, բայց դեռ չեմ մոռացել մեր անիրաւ վաշխառուի վայրենի դէմքը ։ Նրան կոչում էին Հաջի - Բաբա. դա մի հարուստ մահմեդական էր, բայց հոգէառ հրեշտակը ձեզ օրինակ, երբ յայտնւում էր տոկոսները հաւաքելու ։ Նա գրել - կարդալ չէր իմանում եւ ոչ տուած փողերի համար պարտամուրհակ էր պահանջում ։ Նրա պարտամուրհակը իր խղճմտանքն էր, իսկ ամսաթիւը կամ տարեթիւը հաշւում էր եղանակների փոփոխութեան վրայ ։ Նա մի տոպրակի մէջ իր հետ ման էր ածում փայտի փոքրիկ կտորներ, երկայն եւ կարճ, բարակ ձողերի նման, որոնց վրայ նշաններ էին արած գոյնզգոյն դերձաններով, — դրանք նրա հաշուեմատեաններն էին ։ Ձողերի վրայ կային շատ եւ փոքր թուով խազեր, որ նշանակում էին գումարների որքանութիւնը, իսկ գոյնզգոյն դերձանները պարտականների անունններն էին որոշում ։

Հաջի - Բաբան գանգատ անելու սովորութիւն չունէր, երբ նրա պարտականներից մէկը իր ժամանակին փոխ չէր վճարում կամ ուշացնում էր, — նա իր դատաստանը իր ձեռքովն էր անում ։ Ամէնին յայտնի էր Հաջի - Բաբայի ահագին մահակը, որով նա ջարդում էր իր պարտականների ոսկորները ։ Նա մինչեւ անգամ իր հրամանով բանտարկում էր շատերին եւ ծախել էր տալիս նրա տան կայքը ։

Ես դեռ յիշում եմ անգութ վաշխառուի խօսքերը, երբ նա տոկոսներն առնելու համար մեր տունն էր գալիս ։ — «Սհակ, ասում էր նա իմ հօրը, գիտե՞ս որքան է անցել, տես այս ծառը դեռ նոր էր տերեւ բացել (նա ցոյց էր տալիս մեր բակի ընկուզենին) հիմա կրկին կանաչել է նա, ուրեմն, անցել է մի բոլորակ տարի ։ Թէ գլուխը չես կարող տալ, գոնէ կաթը(տոկոս) տուր, թէ չէ, այդ ջուխտ աղջիկներդ կը տանեմ, կը թուրքացնեմ ...» ։

Մարիամը եւ Մագթաղը, երբ այդ խօսքերը լսում էին, կուչ էին գալիս, եւ միմեանց գրկելով, սկսում էին լաց լինել ։ Անմեղ արարածներ, կարծես նրանք հասկանում էին, թէ ինչ սարսափելի բան է թուրքի հարեմը ...։

Ահա այսպէս էին անցնում մեր սեւ օրերը ։

Հայրս, չկարողանալով հայրենի երկրում իր ընտանիքը պահել, ստիպուեցաւ դիմել դէպի պանդխտութիւն, օտար աշխարհներում բախտ որոնելու ։ Մենք տարանք նրան մինչեւ գիւղից դուրս ճանապարհ դնելու ։ Ես եւ քոյրերս շատ ուրախ էինք, երբ նա գնում էր, կարծում էինք, թէ բազարն է գնում, որ մեզ համար չամիչ կամ խուրմայ բերէ ։ Բայց մայրս լաց էր լինում ։ Տխուր էր եւ հայրս. մահուան չափ տխուր էր նա ։ Ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել այն խօսքերը, որ բաժանման րոպէում ասաց նա մօրս. — «Ամանաթ քեզ որդիքս, Նիգար, եթէ կենդանի կը մնամ, թող չեմ տայ որ նրանք սոված մնան» ... Շուտ եկ, շուտ, հայրիկ, կանչում էինք ես եւ քոյրերս նրա ետեւից, մեզ համար չամիչ եւ փշատ բեր» ։

Բայց նա գնաց, էլ չվերադարձաւ ...։

Տարի չանցաւ, հօրս մահուան լուրը մեզ հասաւ ։ Այդ ցաւալի մահը, որի մանրամասնութիւնները ես կը պատմեմ յետոյ, ամենասաստիկ ներգործութիւն ունեցաւ մեր դժբախտութեան վրայ ։ Այն ժամանակ յայտնուեցաւ Հաջի - Բաբան, տիրեց մեր բոլոր կայքերին եւ մեզ մերկ ու տկլոր դուրս արեց հայրենական տնակից ։ Մայրս բռնելով իմ եւ քոյրերիս ձեռքից, գնաց քեռուս տունը, այնտեղ ապրելու ։ Միակ ժառանգութիւնը, որ մնաց մեր հօր հարստութիւնից, էին՝ Մըրօն — մեր ահագին շունը եւ Նազլուն — տատիս մտերիմ կատուն. դրանք չբաժանուեցան մեզանից ։

Բ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Պարսկաստանի Ատրպատական կոչուած նահանգի ամենահարուստ գաւառներից մէկն է Սալմաստը ։ Նա բռնում է Ուրմիոյ ծովակի արեւմտեան ափերը, եւ շրջապատած լեռների ալիքաւոր բարձրութեամբ, կազմում է մի գեղեցիկ, բոլորակ հովիտ, որ ոռոգւում է Սօլայ գետով ։ Այդ գետը Սալմաստայ Նեխոսն է, որի բազմաթիւ ճիւղերի վրայ, մէկը միւսի մօտ, շարուած են մեծ եւ փոքրիկ գիւղեր, որոնց գեղեցիկ երեւոյթը ամենեւին չէ համապատասխանում աղքատ բընակիչների անմխիթար վիճակին ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

է եւ տէրը՝ իր ներքին գործերուն » :

Յորդանանի յանձնուած ամերիկեան զէնքերուն մասին Արտաքին նախարար Սամիր Ռիֆէ յայտնեց, թէ անիկա «յաւալի զուգադիպութիւն» մըն էր պարզա– պէս, որովհետեւ այդ զէնքերը խոստաց– ուած էին Յորդանանի՝ իր ներքին եւ արտաքին ապահովութեան համար, շատ առաջ կնքուած համաձայնութեամբ մը, այնատեն՝ երբ տակաւին Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ «պաղ պատերազմը» չէր սկսած :

Իր կարգին Իրաքի մամուլն ալ գիրք կը բռնէ Սուրիոյ հարցին նկատմամբ եւ ուժ– գնօրէն կը հարուածէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

« Ալ Ախպար» թերթը կը գրէ ·— «Եթէ Միացեալ Նահանգները չարունակեն Սուրիոյ նկատմամբ իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը՝ պիտի պարտադրեն զայն, որ աւելի եւս մօտենայ Խ. Միութեան, ինչպէս էր պարագան Եգիպտոսի՝ անցեալ տարի» :

Արաբական բոլոր երկիրները անխտիր, իրենց գլխաւոր թշնամին կը նկատեն Իս– րայէլը :

× Պաղտատի մէջ հինգ հոգի ձերբա– կալուեցան՝ սուրիական օժանդակու– թեամբ քաղաքական դաւադրութիւններ սարքելու յանցանքով :

× Կրեմլինի կողմէ եղած մեղադրանքներուն պատասխանելով, Թուրքերը կը յայտնեն թէ իրենց բանակը ներկայիս ռազմափորձեր կը կատարէ սուրիական սահմանին մօտերը, սակայն անոնք ոչ մէկ կապ ունին Դամասկոսի կառավարութեան որդեգրած քաղաքականութեան հետ :

× Պաշտօնապէս կը յայտարարուի, թէ այսօր կէսօրէ վերջ Հիւսէյն Թագաւորը Ամման պիտի վերադառնայ՝ քանն օրուան ճամբորդութենէ մը ետք (Թուրքիա եւ Սպանիա) : Օդակայանին մէջ մեծ շուքով պիտի ընդունուի արքան :

ԹԻԹՕ - ԿՈՄՈՒԼՔԱ ԳԱՂՏՆԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պելկրատի մէջ Թիթօ եւ Կոմուլքա գաղտնի խօսակցութեան սկսան, առաջին հանդիպումը տեւեց մօտ երեք ժամ, մառեշալ Թիթոյի բնակարանին մէջ:

Պաշտօնապէս՝ ոչ մէկ զեկոյց կայ երկու ղեկավարներու խորհրդակցութեանց մասին: Լեհ պատուիրակութեան անդամներէն մէկը, հարցապնդուելով, բաւարարուեցաւ յայտարարել, թէ խօսակցութիւնները «բարեկամական» մթնոլորտի մը մէջ են եղած ու երկու մարդիկը «քըննած են միջազգային բազմաթիւ հարցեր»:

Կիսապաշտօնապէս կը տեղեկացուի, թէ «գաղափարաբանական» հարցերը ծեծուած են առաջին հանդիպումին ընթացքին, ինչպէս նաեւ ապազինման, Գերմանիոյ բաժանման եւ «գործնական համակցութեան» խնդիրները :

Եուկոսլաւիոյ Արտաքին նախարարութեան դիւանը, խօսակցութիւններէն ետք յայտարարեց· — «Երկու պատուիրակութիւնները տեսակէտներու փոխանակութիւներ ունեցան երկու երկիրներու բարեկամական գործակցութեան շուրջ: Խօսակցութիւնները տեղի ունեցան բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ» :

Խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին Պրիոնիի մէջ, ուր լեհ պատուիրակութիւնը գնաց երէկ իրիկուն :

Մառեշալ Թիթօ պիտի չընկերանայ իր հիւրերուն՝ որոնք պիտի այցելեն կարգ մը շրջաններ :

Մոսկուայի եւ Փէքինի մէջ խանդավառութեամբ կը խօսին լեհ եւ եուկոսլաւ բարեկամութեան մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ տեղի կ'ունենան սպանեւփորթուկալեան խորհրդակցութիւններ՝ սպանիական Հասարակաց Շուկայի մը մասին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան: Կղզիին կառավարիչը յայտարարեց, թէ զէնք կրող իւրաքանչիւր անձին պատիժը պիտի ըլլայ՝ գնդակահարութիւն :

ԱՆԳԼԻՈՅ Աշխատաւորականներու պարագլուխը՝ Պեւան, Լեհաստանէն մեկնեցաւ Մոսկուա : Ինչպէս գրած էինք, Պեւան Խրիմի մէջ պիտի տեսնուի Խրուշչեւի հետ, որ արձակուրդի մէջ է :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Խորհրդարանին մէջ ընտրական օրէնքին քննութեան պահուն կռիւ մը ծայրառած է· բռունցքի եւ կիցի հարուածներէն ետք, բազմաթիւ երեսփոխան-

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ ·—Օգոստոս 27ին Պոմոնի մէջ տեղի ունեցած է Լեւոն Մանուկեանի յուղարկաւորութիւնը: Երիտասարդը որ գինուոր էր Մարոքի մէջ, զոհ գացած է անողոք հիւանդութեան մը, 23 տարեկանին:

Այս առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները· —

Մօրիկեան եղբարք եկեղեցւոյ հազար ֆրանք, Կապոյտ Խաչին հազար, Վ. Խալօղլուեան եկեղեցւոյ հազար, Յ. Տօլպաշեան Կ. Խաչին հազար, Տիրան Ներսէսեան Կ. Խաչին հազար, Վ. Քիւփէլեան եկեղեցւոյ հազար, Խորէն Ուլուսեան Մշակոյթի տան հազար, Արշամ Կոփոյեան Կ. Խաչին հազար ֆրանք :

ԽԱՉՎԵՐԱՑԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Խաչվերացի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ, Ս.Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Յետ պատարագի պիտի կատարուի Խաչահանգիստի աւանդական արարողութիւնը: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Խաչվերացի երեկոյեան Թափօր ժամը 4·30ին:

Երկուշաբթի օր յիշատակ մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առտու՝ Խաչվերացի տօնը եւ ընդհ. ննջեցեալներու յիշատակին Մեռելոցի հոգեհանգիստը, ինչպէս նաեւ իրիկունը՝ տօնին յատուկ անդաստանը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ: Մասնաւոր հոգեհանգիստ փափաքողներ կը հրաւիրուին նախապէս արձանագրուիլ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տ. Պասկ Ծ.Վրդ. Էքարեան :

ՄԱՐՉԱՅԱՆ ·— Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին մրցումը տեղի կ'ունենայ իր սեփական Քոտէր դաշտին վրայ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ԾԱՆՕԹ ·— Խաղավայր երթալու համար Կարիպալտիէն առնել 15 թիւ հանրակառքը եւ իջնել ճիշդ դաշտին առջեւ :

ներու զգեստները... պատռած են :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն՝ Ֆրանքօ եւ Տոն Ժուան հանդիպում մը պիտի ունենան :

ՍԱԿԱՐԱՆ, (Սեպտ. 11) ·— Չոյլ ոսկի 520·000, Նափոլէոն 3820, զուից. 3700, անգլ. 4620, քսան տոլարնոց 18·480, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1155, տոլար 445, զուից. 107·50, պելժ. 8·65, լիր 0·70:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Պ. Ժիրայր Չիլինկիրեան իր զաւկին մկրտութեան առթիւ կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ · — ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան թէյասեղանը :

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Թաղին եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ: Տեղի պիտի ունենան զանազան անակնկալներ, թէյասեղանի միջոցին պիտի քաշուի Միութեան վիճակահանութիւնը, արժէքաւոր նուէրներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօղոս, Յովհաննէս, Գէորգ եղբայրներ և Պ. Միհրան Նաղաշեան կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրելի մօր եւ զոքանչ մօր

ՄԱՐԻԱՄ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Սէն Լու Կրան Փէնի) Ս. Գէորգ եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ Մարսիլիոյ Հայ հասարակութեան՝ պատիւ ունինք ծանուցանելու թէ՝ Պոլսաբնակ Պ. Յովհ. Զաքարեան, յիսուն հազար ֆրանք արժէքով եպիսկոպոսական եւ վարդապետական երկգլխանի գաւազան մը եւ գեղեցիկ Զաթալթադ մը Ս. եկեղեցւոյս նուիրած ըլլալով, Թաղ. Խորհուրդս՝ առ ի երախտագիտութիւն եւ իր համաձայնութեամբ 15 Սեպտեմբեր, Վերացման Խաչի առաւօտ, յետ պատարագի, հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Զաքարեան, Նիկողոսեան եւ Խօքսիւզեան ընտանիքներու հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ: Ուստի, կը հրաւիրենք Հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեանց, յարգելու համար ազնիւ բարերարին եւ յիշեալ պարագայից ննջեցելոց յիշատակը :

Թաղ. Խորհուրդի Պոմոնի եւ Շրջ.ից

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի երիտասարդ Հայուհի մը՝ քաջածանօթ անգլերէնի, Ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կարեւոր հիմնարկութեան մը մէջ, մնայուն կերպով, պաշտօնավարելու համար Լիզպոնա, իբրեւ քարտուղարուհի ու սթէնօ - տագթիլօ յիշեալ երեք լեզուներով :

Անձամբ դիմել կէսօրէ վերջ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի :

Tél.: TRO. 03-18

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Նուիրեցէք ձեր պզտիկներուն հաճելի եւ օգտակար մատչելի նուէր մը: Թռուցիկ մը՝ թուղթէ, փլաստիքէ կամ կտաւէ հարիւր ֆրանքէն վեց հարիւր ֆրանք: Կամ աւելին՝ մաքի մարզանքի գիրք մը՝

« Le Jeu des Cerfs-volant et leur Construction »

550 ֆրանք 50 մօտէլ թռուցիկ շինելու գաղտնիքը պարզուած, 95 պատկեր եւ գծագրութիւն: Դիմել Սեպտ. 14 - 30,

La Foire de Marseille. Parc Chanot
Grand Palais, 2e Galerie
Concours Lépine

Ուրիշ տեղերէն ապսպրանքներն ուղղել՝

ZUMBULIAN
2, Ave. du Général Leclerc
St.-Raphaël, Var (France)
C.C.P. Marseille 231-52

Արտասահման կը ղրկենք գիրք թէ թռուցիկ ճամբու ծախսը ապսպրողին վրայ: Գրավաճառներուն, սկաուտական, պատանեկան, մարզական Միութեանց մասնաւոր գին :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ·— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով: Ներկայ կ'ըլլայ շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԱԼԱՆՍ ·— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ ·— Հ. Յ. Դ. «Անի»ի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փետրուար 23ին

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

14 – 15 տարեկան պատանի մը, ժամագործ – ոսկերիչի մը մօտ աշխատելու համար, արհեստ սորվելու եւ քուրսեր ընելու:

Կը խնդրուի ներկայանալ ծնողքին հետ: Դիմել՝

VENDOME
Joaillier - Bijoutier - Horloger
81, Bd. Voltaire, Paris XIe
Métro : St.-Ambroise

×

Ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ հագուստի համար : Դիմել՝

CLAIRE, 13, Bld. Malesherbes, Paris (8e

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Տունը աշխատող գործաւորներ, ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) հագուստի համար: Դիմել՝

FURTEX,
132, Rue d'Aboukir, Paris (2e)

×

Սոխպողարար հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար: Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նօր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վահագն Հովեան Ենովքի, Հայաստանի Նոր Բայազէտ քաղաքէն, որ մինչեւ 1940 կ'ապրէր Փարիզ (ճաշարանատէր), ունի տղայ մը՝ Ռուբիկ: Փնտռողն է իր եղբայրը՝ Արամ Հովեան, Երեւան, Բաղրամեան փողոց, տուն 2րդ, մուտք 6րդ, բընակարան 63րդ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Զրաքեանի,

49, Rue de la Défense
Issy-les-Moulineaux (Seine)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 14 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ— ԹԻՒ 7993 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3794

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Միչիկըն Արեւելագէտներու Համագումարին մէջ ամերիկացի փրոֆ. Ուէրնըր Ուինթըր, նախապէս Քանսասի եւ ներկայիս Թեքսասի (Օսթին) համալսարանի հնդեւրոպական լեզուներու ուսուցիչը՝ շահեկան զեկոյց մը տուաւ:

Նիւթն էր հայերէն լեզուի ստուգաբանական բառարանի մը հրատարակութեան անհրաժեշտութիւնը:

Երախտապարտ հայագէտը յայտնեց թէ Հիւբշմանի եւ Անթուան Մէյեէի գործերն են միայն, որ ցարդ իբրեւ առաջնորդ կը ծառայեն հայերէն լեզուի ուսումնասիրողներուն: Յիշեց նաեւ Հրաչեայ Աճառեանի եօթը հատորնոց Արմատական Բառարանը, որ գիտական հոյակապ գործ մըն է:

Փրոֆ. Ուինթըր աւելցուց, որ հայերէն Ստուգաբանական բառարանի մը խմբագրութիւնը մէկ մարդու գործ չէ: Բազմաթիւ մասնագէտներ պէտք է գործի լծուին: Ու մանաւանդ աշխատասիրողները հմուտ պէտք է ըլլան հնդեւրոպական լեզուներու:

Իրեն ձայնակցեցաւ անգլիացի հայագէտ Ջորջ Տօուսէթ, ուսուցիչ Լոնտոնի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին, որ միեւնոյն բաղձանքը յայտնեց:

Ֆրանսացի յայտնի լեզուաբան Պէնվէնիսթ նոյնպէս յիշելէ վերջ Հիւպշմանը, Մէյեէն ու Աճառեանը, շատ յախուռն յայտարարութիւն մը ըրաւ՝ ըսելով որ «Հայերէն լեզուի ո՛չ մէկ ուղիղ բառարան գոյութիւն ունի»:

Յանուն ճշմարտութեան խօսք առնելով, գիտել տուինք թէ արդար չէր այդ յայտարարութիւնը: Երեք լեզուաբաններն ալ կը մոռնային այն սքանչելի աշխատասիրութիւնը, որ լոյս տեսաւ Վենետիկի մէջ 1837 – 1838ին եւ որ կը կոչուի «Նոր Բառգիրք Հայկազեան Լեզուի», աւելի ծանօթ « Երից Վարդապետաց Բառարան» անունով:

Ըսինք թէ հակառակ այս վերջինի հրատարակութենէն ի վեր հարիւր քսան տարի անցած ըլլալուն, անիկա կը պահէ իր արժէքը: Երեք վարդապետներ՝ Աւգերեան, Աւետիքեան եւ Սիւրմէլեան տարիներով քրտինք թափած են՝ գիտական գործ մը մէջտեղ բերելու համար: Եզրակացնելով, յայտնեցինք թէ «Երից Վարդապետաց»ը կրնայ իբրեւ հիմ ծառայել ապագայ ստուգաբանական բառարանի մը խմբագրութեան համար, մանաւանդ որ կը պարունակէ շատ մը բառերու յունարէն եւ լատիներէն համազօրները:

Առանձին տեսակցութեան ընթացքին ամերիկացի եւ անգլիացի լեզուաբանները խրախուսանք տուին մեզի: Իսկ փրոֆ. Պէնվէնիսթ փափաք յայտնեց, որ Աճառեանի Արմատական Բառարանը հրատարակուի եւրոպական լեզուով մը, որպէսզի աւելի մատչելի դառնայ օտար լեզուաբաններուն:

Փրոֆ. Ուինթըրի առաջարկը կը մնայ իբրեւ փափաք: Արեւելագէտներու Համագումարը ո՛չ մէկ հանգամանք ունէր — ոչ ալ կարելիութիւն — գործնական քայլեր առնելու՝ իրականացնելու համար հայերէն ստուգաբանական բառարանի մը հրատարակութիւնը:

Գաղափարը հրապարակ նետուած է: Օտար գիտնականները բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը կը նկատեն նման բառարան մը: Հայերէնի դերը հնդեւրոպական լեզուներու շարքին շատ կարեւոր է եւ մեծապէս գնահատուած լեզուաբաններէ:

Ի՞նչպէս իրականացնել սակայն:

Գաղթահայ մեր պայմաններուն մէջ դժուար է գլուխ հանել այդպիսի գործ մը, որ կը պահանջէ հաւաքական աշխատանք: Մանաւանդ կը կարօտի մասնագէտներու:

Ո՞վ պիտի ստանձնէ նախաձեռնութիւնն ու ղեկավարութիւնը: Ո՞ւր գտնել պատրաստուած լեզուաբաններ եւ ի՞նչպէս աշխատանքի բաժանում կատարել անոնց միջեւ: Վենետիկն ու Վիեննան պիտի ուզե՞ն լծուիլ այդ պատասխանատու գործին: Պէտք գտնե՞ն նոր «երեք վարդապետներ»: Զենք գիտեր: Կը կարծենք թէ միակ վայրը, ուր կարելի կ'ըլլայ իրականացնել նման ծրագիր մը, Հայաստանն է: Հայաստանի Գիտական Ակադեմիային կը մնայ նախաձեռնութիւնն ստանձնել այս դերազանցօրէն օգտակար համազգային գործին եւ աշխատանքի լծել հայրենիքի եւ սփիւռքի հայ եւ օտար մասնագէտները:

Տարակոյս չկայ, որ հայերէն ստուգաբանական բառարանը պիտի տպագրուի հին ուղղագրութեամբ, այլապէս կը դադրի «ստուգաբանական» ըլլալէ:

Խորհրդային վարիչները իրենք ալ հասկցած են բոլշեւիկեան նոր ուղղագրութեան անհարազատ եւ գիտական հիմքէ զուրկ ըլլալը: Այդ պատճառով ալ թոյլ տուած են, որ Աճառեանի Արմատական բառարանն ու Ստեփան Մալխասեանի չորս հատորնոց Բացատրական Բառարանը տպուին մեր՝ դասական ուղղագրութեամբ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ-ՍՈՒՐԻԱ ԲԱԽՈՒՄԸ 12 ՄԵՌԵԱԼ

Վերջին երկու օրերուն կարգ մը միջադէպեր պատահեցան Միջին Արեւելքի մէջ:

Գնդ. Սարաճ եւ զօրավար Պզրի Դամասկոս վերադարձան, Գահիրէի մէջ Նասրի հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք: Հիւսէյն արքան Ամման վերադարձաւ, Թուրքիոյ եւ Սպանիոյ մէջ իր արձակուրդը անցնելէ վերջ: Հազիւ այս մարդոց վերադարձին լուրը հասած Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութիւնները Պէյրութէն հաղորդեցին թէ Սուրիա – Լիբանան սահմանագլուխին վրայ բախում մը պատահեցաւ, լիբանանեան ոստիկան-զօրաց խմբակի մը եւ սուրիացի զինեալ քաղաքացիներու միջեւ:

Մամուլի գործակալութիւնը հետեւեալ կերպով կը հաղորդէր միջադէպը:

Եչ. օր, առտուան դէմ քանի չափ զինուած Սուրիացիներ մուտք գործեցին Լիբանանեան հողամասը եւ Տէյր էլ Աշայեր գիւղին մօտ բախեցան ոստիկան – զօրաց խմբակի մը ընդդիմութեան:

Սուրիացիները մերժեցին յանձնուիլ, որմէ ետք զինամարտ մը սկսաւ: Վերջապէս Սուրիացիք փախուստի դիմեցին, վերադառնալով իրենց սահմանը, ուր, նմանապէս հետապնդուեցան Լիբանանցիներու կողմէ: Ուրեմն՝ մուտք գործեցին սուրիական սահմանէն, սակայն կանգ առին՝ երբ տեսան թէ սուրիական բանակին մէկ գունդը իր պաշտպանութեան տակ առաւ զանոնք:

Պէյրութի Ներքին Նախարարութեան համաձայն, լիբանանեան ոստիկան – զօրաց խմբակ մը կ'երթար խուզարկութիւններ կատարել Տէյր էլ Աշայեր գիւղին մէջ, երբ անակնկալօրէն յարձակում կրեց անծանօթներու կողմէ, որոնք զանազան անկիւններէ կրակ բացին:

Հրատարակուած տեղեկագիրը կ'աւելցնէ .— « Ոստիկան – զօրքը դիմադրեց ու երկու կողմերէն ալ զոհեր կան: Քննութիւնները կը շարունակուին: Յարձակում գործողները ապաստանեցան սուրիական սահմանը, ուրկէ շարունակեցին կրակել »:

Այնուհետեւ, պաշտօնական զեկոյցը խորհուրդ կուտայ, որ մամուլը ուշա -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՑՈՒՆ

Յամի Տեառն 1999:

— Լսեցի որ նախարարական բոլոր պաշտօնները լեցուած են եւ միայն արտաքին նախարարցու չէք գտած... Ես թեկնածու եմ, կ'ընդունի՞ք...

— Կախում ունի մեր քննութեանց արդիւնքէն... Քանի՞ տարեկան էք...

— Քառասունըչորս...

— Ո՞ր դպրոցները գացած էք:

— Դպրոց գացած չեմ, բայց ինքնօգնութեամբ մտաւորական եղած եմ...

— Շատ լաւ, հիմա ըսէք տեսնեմ — ենթադրենք որ դրացի պետութեան պահակները մեր սահմաններէն ներս մտան ու քանի մը գիւղեր աւերեցին... Դուք, իբրեւ արտաքին նախարար, ի՞նչ միջոցներ ձեռք կ'առնէք...

— Անկէ դիւրին գործ չկայ... Քառասունըութ ժամուան վերջնագրով մը, վնասուց հատուցում կը պահանջեմ... Տըւի՞ն, լաւ, չտուի՞ն՝ պատերազմ կը յայտարարեմ...

— Երթաք բարով...

×

— Լսեցի որ արտաքին նախարարցու մը կը փնտռէք եղեր... Եկայ իմ թեկնածութիւնս դնելու:

— Բարի եկաք, հազար բարի: Քանի՞ տարեկան էք...

— Յիսուն մը կամ...

— Ինչե՞ր գիտէք..:

— Դիւանագիտական բանաստեղծ եմ..

— Շատ լաւ... Ենթադրենք որ մեզի ոչ բարեկամ պետութիւն մը անիրաւ քայլեր առաւ իր սահմաններուն մէջ ապրող մեր հայրենակիցներուն դէմ... Ի՞նչ միջոցներու կը դիմէք...

— Շատ պարզ է... Անմիջապէս, կը հրաւիրեմ իրենց դեսպանին որ գայ զիս տեսնէ... Վերէն վար, աղուոր մը կը լուամ զինքը եւ ձեռքն ալ վերջնագիր մը կուտամ... Եթէ երեք օրէն, այդ անիրաւութիւնները դարմանեն, լաւ... Չդարմանեցի՞ն, պատերազմ կը հռչակեմ..

— Երթաք բարով...

×

— Երեւի դուք ալ արտաքին նախարարի պաշտօնին թեկնածու էք...

— Այո՛...

— Ի՞նչ գործ ունիք...

— Ատեն մը դերասան էի... վերջը վարդապետ եղայ...

— Օրուան քաղաքական անցուդարձին ծանօթ էք, անշուշտ...

— Անշո՛ւշտ...

— Լա՛ւ, ենթադրենք որ դրացի պետութիւնը մեր սահմաններուն մերձակայ շրջաններուն մէջ ռազմափորձեր կը կատարէ եւ գնդակներէն մէկը մեր կողմը իյնայ... ի՞նչ կ'ընէք, իբրեւ...

— Աւելորդ հարցում... Քանի որ մեր հայրենիքին շահերը պաշտպանելու գործը ինծի յանձնուած պիտի ըլլայ, կը պահանջեմ որ ռազմափորձերը վերջ գտնեն, անմիջապէս... Եթէ չընդունին, պատերազմ կը յայտարարեմ...

— Երթաք բարով...

×

— Դո՞ւք ալ թեկնածու էք...

— Այո՛...

— Ինչո՞վ կը զբաղիք...

— Առեւտրական եմ՝ քառասուն տարիէ ի վեր... Գլուխէս շատ փոթորիկներ անցած են եւ շատ փորձառութիւն ձեռք բերած եմ:

— Լա՛ւ... Ենթադրենք որ դրացի պետութեան խորհրդարանին մէջ, մեզի դէմ արտայայտուեցան եւ սպառնալիքներ ըրին... Ի՞նչ կ'ընէք...

— Չիմանալու կը զարնեմ եւ կ'աշխատիմ վէճը անուշի կապել: Կը յանձնարարեմ մեր վեհապետին որ այդ պետութեան դեսպանին վիզէն մեր ամէնէն մեծ պատուանշանը կախէ...

— Եթէ նորէն մեզի դէմ խօսի՞ն:

— Ես ալ, նորէն, իրենց սիրտը առնելու կ'աշխատիմ...

— Պատերազմ չէ՞ք յայտարարեր...

— Խե՞նթ եմ... Պատերազմով վէ՞ճ կը կարգադրուի... Մեղք չէ՞ մեր զինուորներուն...

— Ապրի՛ք, բարեկամ, դուք մեր արտաքին նախարարն էք... Քալեցէ՛ք ձեզ թագաւորին ներկայացնեմ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը սպառնալիքներ ըրաւ Յունաստանի, զգուշացնելով զայն, որ «Միջին Արեւելքի մէջ աշխարհակալներու փորձած արկածախնդրութեան» չխառնուի:

Մոսկուա չճշդեց թէ ինչո՞ւ Յունաստան կը մեղադրուէր Միջին Արեւելքի հարցին մէջ:

Ձայնասփիւռը աւելցուց.— «Յունաստան ներկայիս թշնամական վերաբերմունք մը ունի Սուրիոյ եւ իրենց անկախութեան տիրացած արաբական այլ երկիրներու հետ, հակառակ անոր, որ արաբական երկիրներու հետ կապուած է բարեկամական դարաւոր կապերով: Յունաստանի խաղացած միջնորդի դերը կարելի չէ պարզապէս սահմանափակել քաղաքական մնասներով»:

Մոսկուայի խօսնակը Յունաստանը «աշխարհակալներու» համակարծիք կը նկատէ, առանց փաստելու...:

× Խ. Միութեան Նախագահաց Խորհուրդը (Պրեզիտիում) նոր հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն, այսուհետեւ խորհրդային անձնաւորութիւններու անունները պիտի չտրուին քաղաքներու կամ հաստատութիւններու: Մամուլը արձագանգ հանդիսացաւ այս հրամանագրին, որ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը գրաւած է:

Յիշեալ հրամանագիրը պատրաստուած է համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ յայտնուած մտահոգութիւններուն առաջքն առնելու համար:

Այս ձեւով, բոլոր այն քաղաքները եւ հաստատութիւնները որ կը կրեն խորհրդային ղեկավարներու անունները՝ դարձեալ պիտի «կնքուին»:

× Լոնտոնի Արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ, թէ նամակ մը ղրկած է Մոսկուայի կառավարութեան, առաջարկելով որ երկու երկիրներու դիւանագիտական կազմակերպութեանց փոփոխութիւններուն վրայ պարտադրուած սահմանափակումները այսուհետեւ վերնան: Անգլիացիք կը յայտնեն, թէ Լոնտոնի կառավարութիւնը ստիպուած պիտի ըլլար կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել Անգլիոյ խորհրդային գործակալութիւններուն նկատմամբ, եթէ Խ. Միութիւն շարունակէ սեղմումներու ենթարկել Մոսկուայի բրիտանական դիւանագիտական գործակալութիւնները:

× Անգլիոյ Աշխատաւորականներու պարագլուխը Պեւան, իր կնոջ ընկերակցութեամբ Դշ. օր ժամանած է Մոսկուա:

× Խ. Միութեան Կրթական Նախարարը յայտարարեց, թէ այս տարի ութսուն հազար ճարտարագէտներ վկայական ստացած են. տասնմէկ հազար հոգի աւելի՝ նախորդ տարիէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ դրագէտ Ֆրիտրիխ Լենց երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ՝ Նացի գաղափարաբանութեամբ կտորներ գրած եւ ցրուած ըլլալու յանցանքով:

դրութիւն չընծայէ այս առիթով շրջան ընող զրոյցներուն, որպէսզի չպղտորէ Սուրիոյ հետ «եղբայրական յարաբերութիւններու մթնոլորտը»:

Սահմանային այս միջադէպը պատահեցաւ այն պահուն՝ երբ Սուրիա - Լիբանան յարաբերութիւնները բարելաւուելու վրայ էին: Լիբանանեան կառավարութեան կարծիքով՝ Սուրիացիք զէնքի մաքսանենգութիւն կ'ընեն, քաղաքական նպատակներով: Մինչդեռ, Պէյրութի մամուլը ուղղակի յարձակողականի անցնելով, շեշտը կը դնեն գնդպետ Սարաճի գործակալութիւններուն վրայ:

Միջադէպը խլած է 12 զոհ, երեքը՝ Լիբանանցիներ:

Սուրիոյ մէջ նոր շարժում մը սկսաւ, աւելցնելու համար «ժողովրդական դիմադրութեան» կամաւորներուն թիւը: 18 – 50 տարեկան ամէն մարդ կրնայ մաս կազմել: Ասոնք վեց շաբաթ կը մարզուին՝ իբրեւ զինուորական:

× Ինչպէս գրած էինք, Իրաքի մէջ ձերբակալուեցան հինգ Սուրիացիներ, որոնք դաւադրութիւն մը պիտի սարքէին, ըսպաննելու համար քաղաքական ղեկավարները:

Հինգ դաւադիրները պիտի դատուին մատնութեան Բարձր Ատեանին կողմէ:

Դաւադիրներուն բնակարանները խուզարկութեան ենթարկուած են ու երեւան ելած են «կարեւոր փաստաթուղթեր», կը հաղորդէ Պաղտատի ոստիկանութիւնը: Այս փաստաթուղթերը ցոյց կուտան, թէ դաւադիրները գնդապետ Սարաճի գաղտնի կազմակերպութեան պարագլուխներէն են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ Արք. Նիւ Եորք հասաւ, ուր յայտարարեց, թէ իր ճամբորդութեան նպատակն էր «գործակցիլ յունական կառավարութեան հետ՝ Կիպրոսի մասին լուսաբանութիւններ տալու համար ամերիկացի ժողովուրդին»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտ. նախարարութեան քարտուղարը՝ Մորիս Ֆոր կիրակի օր Թուրքիա պիտի երթայ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ արքային Ամման վերադառնալէն ետք, երեք մահափորձեր կատարուեցան, որոնք, սակայն, ձախողութեան մատնուեցան:

Հիւսէյն Թագաւոր կարեւոր որոշումներ պիտի տայ: Սուրիոյ ներկայ կացութեան առիթով բազմաթիւ վիճաբանութիւններ կը նախատեսուին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Իսրայէլեան դեսպան Էպան աւելի քան մէկ ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին Նախարար Տըլըսի հետ:

Իսրայէլի դեսպանը մտահոգութիւն յայտնած է Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն սպառազինման մասին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ընտրութիւններուն թուականը որոշուած է.— Հոկտեմբեր 19: Խորհրդարանը 31ի դէմ 361 ձայնով վաւերացուցած է ընտրական նոր օրէնք մը, որ կ'արգիլէ ընդդիմադիր – կուսակցութիւններու գործակցութիւնը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ եւ Օնասիսի բանակցութիւնները խզուեցան: Ինչպէս ծանօթ է, Օնասիս առաջարկած էր նաւթուղիներ կառուցանել Սուէզէն Փոր Սայիտ, Ջրանցքին ամբողջ երկայնքին:

ՄԱՐԶԱՅԻՆ.— Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին մրցումը տեղի կ'ունենայ իր սեփական Բոտէր դաշտին վրայ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԾԱՆՕԹ.— Խաղավայր երթալու համար կարիպալտիէն առնել 15 թիւ հանրակառքը եւ իջնել ճիշդ դաշտին առջեւ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30ին պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԷՔՍ ԼԷ ՊԷՆԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐԸ

Տէր եւ Տիկին Լ. Ղայթանճեան վեց հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Բամպուքճեան երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Խ. Գույումճեան հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Տէր Թումաեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Զէթէնճեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկ. Զատիկեան 1500, Տէր եւ Տիկ. Վէզիրեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մակասեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մեծմօրեան 1200, Տէր եւ Տիկ. Ս. Մանուկեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկ. Վ. Ղայթանճեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկ. Խ. Արապեան հազար, Տէր եւ Տիկին Յ. Գարակիւլեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան հազար, Պ. Գրիգոր Խաչատուրեան հազար, Տիկին Խամպաշեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան հազար, Տէր եւ Տիկ. Գասպարեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկ. Պէյլէրեան հազար, Տէր եւ Տիկին Եաղուպեան հազար, Պ. Ժ. Պէտիրեան հազար, Պ. Մանուկեան հազար, Պ. Ուշագլեան հազար, Տիկ. Փափազեան հազար, Պ. Ս. Աշոտ հազար, Պ. Ղօճակէօզեան հինգ հարիւր, Պ. Մավեան հինգ հարիւր, Պ. Խ. Նշանեան հինգ հարիւր, Տիկին Ս. Քէլէշակոբեան, Տիկին Փիլաֆճեան, Տիկ. Մ. Քէթէնճեան, Տէր եւ Տիկ. Մուֆեան հինգ հարիւրական ֆր., Պ. Բրուտեան երկու հարիւր, Տէր եւ Տիկ. Հայրապետեան հինգ հարիւր, Պ. Տէրմանեան հազար, Պ. Յովակիմեան հազար, Պ. Տօնապետեան հազար, Պ. Գ. Ահարոնեան հազար, Տիկ. Մելքոնեան հինգ հարիւր, Տիկ. Ասքանազ հազար, Պ. Ալէքսանեան հինգ հարիւր, Պ. Խաչերեան 500, Պ. Քէշիշեան հինգ հարիւր: Վիճակահանութիւն շահողներէ նուէր 3700, լուսանկարներու հասոյթ 2700, տոմսակներու վաճառումէ 12.600, ընդհ. գումար՝ 74.900, այլեւայլ ծախքեր 4900, զուտ հասոյթ 70.000, որուն տասը հազարը տրուած է Տէսինի դպրոցին: Դրամական նուէրներէ զատ՝ Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեան՝ կողով մը խաղող, Տէր եւ Տիկին Ունճեան՝ մէկ պատկեր դիտակ, Տէր եւ Տիկ. Մաֆեան՝ երկու զոյգ կօշիկ, Պ. Նշան Պետրոսեան՝ մէկ վետոն, Տէր եւ Տիկին Բամպուգճեան զոյգ մը կօշիկ, Պ. Գարակէօզեան՝ 4 գիրք:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Բոբեազեանի մահուան առթիւ Պ. Լեւոն Մեսթճեան եւ Սիւրմէեան ընտանիքը (Քազապլանքա) հազարական ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի առտու՝ Խաչվերացի տօնը եւ ընդհ. ննջեցեալներու յիշատակին Մեռելոցի հոգեհանգիստը, ինչպէս նաեւ իրիկունը՝ տօնին յատուկ անդաստանը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ: Մասնաւոր հոգեհանգիստ փափաքողներ կը հրաւիրուին նախապէս արձանագրուիլ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տ. Պսակ Քհնյ. Էթարեան:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան թէյասեղանը:

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, թաղին եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ: Տեղի պիտի ունենան զանազան անակնկալներ, թէյասեղանի միջոցին պիտի քաշուի Միութեան վիճակահանութիւնը, արժէքաւոր նուէրներով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Պ. Յարութիւնեան կը փնտռէ Մելիքեան Սիւզան, ծնեալ Թադէոսեան, ծնած 1898 Թիֆլիս, ունի աղջիկ մը որուն անունն է Իսէն: Կը կարծուի ըլլալ Զուիցերիա:

× Հայաստանէն Ղայրամ Յովսէփեան կը փնտռէ իր զաւակը Յովսէփեան, եղբօր անուններն են Պետրոս, Գէորգ, Ճան պէկ, Կարուշ եւ Թեւոս:

× Հայաստանէն Սիրանոյշ Պահատուրեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Յարութիւն Թօփալեան որ տարիներ առաջ կը բնակէր եղեր Լէ Լիլա:

× Եգիպտոսէն Տքթ. Յարութիւնի աղջիկը Զապէլ Զադոյեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Մուշեղ եւ Յովհաննէս Ալապալեանները (Բաբերդցի):

× Ռումանիայէն նոր Փարիզ եկած Պ. Գրիգոր Մալխասեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Սիմոն Սիմոնեան որ կը կարծէ ըլլալ Պոսթոն կամ Շիքակօ:

× Դերձանի գիւղէն Գարագուլաքցի Նաղուբ Պապոյեան կը փնտռէ իր ազգականները, Նազէն, Կիւլօ, Միսաք եւ Սեդրակ Պապոյեանները:

× Երեւանէն Ստեփան Գույումճեան կը փնտռէ իր հայրը Յակ. Գույումճեան որմէ 1937էն ի վեր ոչ մէկ լուր ունի:

× Երեւանէն Տիկին Վիքթորի Ճրոյեան, ծնեալ Աղաեան կը փնտռէ իր զարմիկը Յովհաննէս Աղաեան:

× Երեւանէն Պետրոսի կինը Աղաւնի կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Յակոբ Փափազեան: (Դերձակ):

× Հայաստանէն Արտեմ Հովեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վարդան Ենովքի Հովեան 64 – 65 տարեկան, ծնուած Նոր Պայազիտ:

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սարգիսեան:
Եդուարդ Նշանեան (պողպատ):
Տիգրանուհի Մուրատեան:
Աղասի Խաչատուրեան:
Օննիկ Պէյօղլուեան:

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

15 բիւ Ժան Կուժօն:

Դիւան եկեղեցւոյ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով: Ներկայ կ'ըլլայ շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի»ի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին:

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին:

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օժանդակութեան կայանին կը նուիրեն տասը հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան իրենց այցելութեան առթիւ:

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին:

GRAND-HOTEL

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 15 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7994 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3795

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թուրքիոյ Ներքին տագնապը սկսաւ 1954ի խորհրդարանական ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջ: Ուրեմն աւելի քան երեք տարուան պատմութիւն ունի:

Դեմոկրատները 1950ին առաջին անգամ ըլլալով յաղթած էին՝ վերջ տալով Հալքի կուսակցութեան մենատիրութեան:

«Հալք»ը ստեղծագործութիւնն էր Մուսթաֆա Քեմալի: «Միլլի» (ազգային) շարժման յաղթանակէն ետք, երբ Աթաթիւրք ջնջեց սուլթանութիւնը, ետքէն ալ խալիֆայութիւնը, միահեծան տէրը դարձաւ նոր Թուրքիոյ:

Օսմանեան կայսրութիւնը քանդուած էր, արաբախօս հողամասերը ընդմիշտ բաժնուած էին անկէ: Թուրքիա՝ կրճատեալ եւ անդամահատեալ ամփոփուած էր «Ազգային Ուխտ»ի սահմաններուն մէջ:

Մուսթաֆա Քեմալ իր իշխանութիւնը ամրապնդելու եւ տեւականացնելու համար պէտք է կռթնէր քաղաքական ուժեղ կազմակերպութեան մը վրայ, որուն մէջ մտնէին երկրին մտաւորականներն ու երեւելիները:

«Հալք» (Ժողովրդական) կուսակցութիւնը ստեղծուեցաւ այդ նպատակով:

Հրապարակի վրայ կը մնային տակաւին տխրահռչակ Իթթիհատ - Թէրագգըի հատուկտոր վարիչները, որոնք չէին փախած եւ կրնային վերակենդանացնել երբեմնի այդ ահաւոր կուսակցութիւնը: Աթաթիւրք մէկիկ մէկիկ մաքրեց զանոնք: Ինքը վերջնապէս ապահովելէ ետք դարձաւ կուսակցութեան գերագոյն պետն ու Հանրապետութեան նախագահը: Շարունակ վերընտրուելով ցկեանս պահեց երկու պաշտօններն ալ:

Իր ժառանգութիւնը անցաւ Իսմէթ Ինէօնիւի, որ Համաշխարհային առաջին պատերազմէն ի վեր իր սերտ գործակիցը եւ ազատագրական պայքարի ընթացքին ալ իբրեւ հմուտ ռազմագէտ իր աջ բազուկն էր եղած:

Վերջին պատերազմի վաղորդայնին, երբ Ամերիկացիները ոտք դրին Թուրքիոյ մէջ, ժողովրդավարական դառնալու մարմաջը զարգացաւ Թուրքերուն մէջ:

Ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը կազմելու փորձերը ձախողած էին Աթաթիւրքի օրով: Դեմոկրատները կազմակերպուեցան Իսմէթի օրով եւ հետզհետէ զօրացան:

«Հալք»ը աւելի քան քառորդ դար միահեծան կառավարած էր Թուրքիան: Զեղծումներն ու չարաշահութիւնները ընդվզեցուցիչ ըլլալու աստիճան գայրոյթ առաջ բերած էին: Նախարարներն ու երեսփոխանները իրենց դիրքը կ՚օգտագործէին՝ նիւթապէս նպաստաւորուելու եւ իրենց ազգականները հարստացնելու համար:

Ժողովուրդը զզուած էր Հալքէն եւ կ՚ուզէր որ բան մը փոխուի վերջապէս:

Ու 1950ին իր քուէներով ապարէզէն քշեց Իսմէթ փաշան եւ իր ամենազօր կուսակցութիւնը: Իշխանութեան գլուխ եկաւ Ճէլալ Պայարի Դեմոկրատ կուսակցութիւնը: 1954ի ընտրութեանց կրկին յաղթեց այս վերջինը:

Որով աւելի քան եօթը տարիէ ի վեր երկրին ղեկը կը գտնուի Դեմոկրատներու ձեռքը:

Վարչապետ Մէնտերէս եւ նախկին արտաքին նախարար Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ գլխաւոր վարիչները եղան երկրին՝ 1950ին սկսած նոր շրջանի ընթացքին:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք բերաւ արտաքին ճակատին վրայ: Քորէայի պատերազմին մասնակցելէ վերջ, յաջողեցաւ Թուրքիան ընդունիլ տալ «Ատլանտեան Ուխտ»ին մէջ: «Պաղտատի Ուխտ»ը երկրորդ յաջողութիւն մը եղաւ: «Եւրոպայի Խորհուրդ»ին եւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ եւս ամրապնդեց Թուրքիոյ դիրքը:

«Հալք»ը ընդդիմադիր դարձած՝ չարունակ քննադատեց Դեմոկրատներու արտաքին քաղաքականութիւնը: Սակայն ի վերջոյ տեղի տուաւ:

Ընդհանուր օրէնք է Թուրքիոյ մէջ, որ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները ներքին ճակատին վրայ իրարու մխ կ՚ուտեն, սակայն արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ միացեալ ճակատ կը ներկայացնեն:

Պարագան նոյնն է այսօր ալ:

Ինչ վիճակ կը պարզեն կառավարական եւ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները նոր ընտրութեանց նախօրեակին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՎԵՐԱՊԱՀ

Ուրբաթ առաւօտուն եւ կէսօրէ վերջ Նախարարաց Խորհուրդը իր լրիւ կազմով քննութեան ենթարկեց Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծը: Եօթը ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք, գրեթէ միաձայնութեամբ վաւերացուեցաւ Օրինագիծը. վերապահ մնաց միայն Պատերազմական Նախարարը՝ Անտրէ Մորիս:

Ցառաջիկայ շաբթու Նախարարաց Խորհուրդը անգամ մը եւս պիտի գումարուի, սակայն ոչ մէկ փոփոխութիւն կը նախատեսուի արդէն իսկ վաւերացուած Օրինագիծին մէջ. թէեւ՝ Պետական Խորհուրդն է, որ վերջնականապէս պիտի ճշդէ ծրագիրը:

Պատերազմական Նախարարը յստակօրէն կ՚ընդդիմանայ իր գործակիցներուն՝ «Ալժերիոյ մէջ քաղաքական նկարագիրով ժողովներ ստեղծել»ու համար:

Անտրէ Մորիս, տեղի տալով, վերապահ գտնուեցաւ. իր պատկանած կուսակցութեան (Արմատական - անջատուած թէեւ) վարիչ մարմինը Բշ. օր ժողով մը պիտի գումարէ կացութիւնը քննելու համար:

Արմատականները (անջատ թեւ) Սեպտեմբեր 5ին բանաձեւով մը մերժած էին արդէն «Ալժերիոյ մէջ գոյութիւնը՝ որեւէ ժողովի, որ ունենայ քաղաքական բնոյթ, կամ գործադիր մարմնի մը՝ որ ինքնավար ըլլայ»:

Նախարարաց Խորհուրդին նիստերուն մէջ, բազմաթիւ միջամտութիւններ ըրին Նախագահ Քոթի, Վարչապետ Մոնուրի եւ Ալժերիոյ Նախարար՝ Լաքոստ: Ասոնց կարծիքը հետեւեալ ձեւով կարելի է խտացնել.— «Շատ կարեւոր է, որ Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծը ընդունուի ազգային լայն շրջանակի մը կողմէ: Խենթութիւն եւ ոճիր պիտի ըլլար՝ համաձայնութեան մը չյանգիլ: Նման կացութեան մը առջեւ կասկածելի է յաջողութիւնը, Ալժերիոյ, մայր երկրին եւ ՄԱԿի մէջ: Ազգային մեծամասնութեան մը բողոքը ցոյց պիտի տայ Ֆրանսայի որոշումը: Ընդհակառակն, համաձայնութեան եւ մեծամասնութեան մը պակասը՝ ապստամբներուն քարոզչութեան ուժ պիտի տայ, որ կրնայ հաստատել՝ թէ Ֆրանսան չի գիտեր թէ ի՛նչ կ՚ուզէ Ալժերիոյ մէջ»:

Նախագահին խօսքերը խորապէս տպաւորած են ժողովականները:

Ալժերիոյ Նախարար Լաքոստ Պատերազմական Նախարարին հակառակութեան մասին խօսելով, յայտնեց թէ քաղաքական եւ հոգեբանական վտանգներ կրնան ստեղծուիլ Ալժերիոյ մէջ, այն պարագային՝ երբ Նախարար մը հրաժարի ...:

Ալժերիոյ յատուկ Օրինագիծին դէմ

(Շար.ը կառռա Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՏՈԼԱՐԸ ԵՒ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

— Ըսէ՛ նայիմ, ինչո՞ւ ձեր թերթը մեր հարսնիքները չի նկարագրեր... Անցեալները անհրաժեշտ եղբօրս թոռը կարգուեցաւ... Նստայ, ուրբ տասը էջով, հարսնիքը նկարագրեցի եւ ձեզի ղրկեցի... Երեք օր չանցած, թղթերս զամբիւղս ետ ղրկեր էիք... Տարօրինակ մարդիկ էք, եղբա՛յր... Յուղարկաւորութիւնները երկար, բարակ կը պատմէք, բայց երբ կարգը պսակին կուգայ, պապանձումն Քաքաբիայի... Ա՛լ չեմ խօսիր ծնունդներու եւ կնունքներու մասին... Բացատրութիւն կը պահանջեմ...

— Մեզի ղրկած թղթակցութիւնդ քո՞վրդ է...

— Այո՛, կարդա՞մ...

— Կարդա՛ նայիմ... Բայց միայն մէկ մասը, որովհետեւ շատ ժամանակ չունիմ:

— Շատ լաւ... Ահաւասիկ — «Շնորհալի հարսը հագուած էր շուշանափայլ շըրջազգեստ մը, որուն վրայ մարգրիտներ բանուած էին... Շրջազգեստին պոչը տասը ետրտայէն աւելի էր... Հարսը իր անտառախիտ ոսկեգոյն մազերուն վրայ կը կրէր սպիտակ ծաղիկներու պսակ մը, իսկ ձեռքը բռնած էր հրաշալի ծաղկեփունջ մը... Հարսնեքոյրերը, ընդամէնը վեց հոգի, վարդագոյն հագուած էին... Վեցն ալ իրական գեղուհիներ...» Անունները կարդա՞մ:

— Անցի՛ր... Քանի մը տող եւս կարդա՛ տեսնեմ...

— «Հարսը, որ աղջիկնեկ դուստրն է մեր քաղաքին յայտնի վաճառականներէն, Ստեփան էֆէնտի Լրագիրնեանի, իր կըրթութիւնը ստացած է թաղիս վարժարանը... Տանտիկնոջ մը բոլոր շնորհներով օժտուած եւ մաքրամաքուր նկարագրի տէր Հայուհի մը, որ պատիւ կը բերէ մեր ժողովուրդին... Փեսան, զաւակն է լուսահոգի Թադէոս աղա Խմբագիրեանի, որուն համար կ՚ըսեն թէ, ժամանակին, մատուռ մը շինել տուեր է իր գիւղը... Երիտասարդ փեսանիս սեւ մազեր ունի եւ բաւական լաւ ֆրանսերէն կը խօսի, որովհետեւ վերջին պատերազմին քանի մը ամիս Մարսիլիա ապրած է...

— Կը բաւէ...

— Ըսէ նայինք, ատ գրածներուս մէջ չտպուելիք ի՞նչ կայ եղեր... Աւելի աղէկ չէ՞ որ քիչ մը կարճ կապէք ատ կուսակցական ըսի ըսաւները ու ձեր լրագրին մէջ աւանդ աղուոր լուրեր տաք... Քանի չեմ մոռցեր, ըսեմ որ հարսնիքները մեզի համար շատ կարեւոր են... Առանց հարսնիքներու, մեր ազգին համբանքը եղած տեղը կը մնայ... Քաջալերելու էք մեր երիտասարդները որ ...

— Սիրելիս, մենք ամուսնութիւններ կարգադրող գործակալութիւն չենք եւ միջնորդի դեր չենք կրնար կատարել... Հարսնիք, կնունք՝ ազգը հետաքրքրող երեւոյթներ չեն... Ազգին հո՞գն է թէ այսինչ հարսը կարմի՞ր հագած էր թէ կանաչ... Շրջազգեստը տասը ետրտա է եղեր... Մեզի՞ ինչ... Պսակներու նկարագրութիւնը թող տան ուրիշ թերթեր... Մենք ուրիշ նիւթեր ունինք՝ մեր սիւնակները լեցնելու համար... Երբ սկսինք հարսնիքները նկարագրել, ետքն ալ պիտի փորձուինք ընտանեկան հաւաքոյթները նկարագրելու... «Շաբաթ իրիկուն, Տէր եւ Տիկին Թանապուրեանները շքեղ հացկերոյթ մը տուին իրենց խնամիներուն ի պատիւ... Սեղանին վրայ կային տեսակ տեսակ ուտելիքներ և խմելիքներ..»:

— Խելք ունենաք առնէք ալ կը նկարագրէք եւ բաժանորդ կը շահիք...

— Ինծի նայէ, բարեկա՛մ, մենք մամոնայի համար մեր սկզբունքներէն չենք հրաժարիր ...

— Ի՛շթէ՛, ատոր համար է քի չէք հարստանար կոր... Սկզբո՞ւնքս ինչ է եղեր.. Աշխարհը դարձնողը տոլարն է, աչքերնիդ բացէ՛ք ...

— Աչքերնիս 67 տարի առաջ բացինք ու տեսանք որ սկզբունքը ամէն բան է եղեր:

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, ես ալ թղթակցութիւնս ուրիշ թերթի մը կը ղրկեմ, մէջն ալ տասնոց մը ...

— Ղրկէ՛...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՑՈՒՐՔԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ԱՆԳԱՐԱՆ

Մառեշալ Բուլգանին զգուշացուց Թուրքերը, յայտնելով՝ թէ զինեալ միջամտութիւն մը, Սուրիոյ մէջ, համաշխարհային պատերազմի մը սկիզբը պիտի ըլլայ: Բուլգանին անձնական նամակ մը ղրկեց Թուրքիոյ Վարչապետ Մենտերէսի, սպառնալիքներ ընելով:

Մառեշալ Բուլգանին կը դատապարտէ Թուրքիան, որ զօրագունդեր կը խմբէ սուրիական սահմանագլուխին վրայ, Միացեալ Նահանգներու դրդումով: Ամերիկա, կ՚ըսէ խորհրդային մառեշալը, կը պատրաստուի Սուրիոյ մէջ զինուորական միջամտութիւն մը ընել եւ այս տեսակէտէն «որոշ դեր» մը յանձնած է Թուրքիոյ.— «Որոշ նշաններ ցոյց կուտան, թէ Թուրք ղեկավարները համամիտ են այս ծրագիրներուն: Զենք պահեր այն մտահոգութիւնը՝ որ ունեցանք, լսելով Թուրք զօրագունդերու համախմբումը՝ սուրիական սահմանագլուխին վրայ, ինչպէս նաեւ ամերիկեան զէնքերու յանձնումը Թուրքիոյ, Սուրիոյ դէմ կատարուելիք յարձակումի մը համար»:

Խորհրդային Վարչապետը կը յայտնէ, թէ Միջին Արեւելքը Խ. Միութեան մօտ գտնուելով, չի կրնար չհետաքրքրուիլ այդ շրջանին մէջ կատարուող անցուդարձերով:

Սուրիոյ դէմ կատարուած յարձակում մը «ոչ մէկ պարագայի մէջ այդ շրջանին մէջ կրնայ սահմանափակուիլ: Աշխարհագրական պայմանները, որոնց մէջ պիտի կատարուին յարձակումները, նկատի պէտք է ունենալ: Շրջանի մը մէջ սկսած զինուորական շարժում մը կրնայ մեծ համեմատութեանց հասնիլ: Այդ պարագային, դժուար պիտի ըլլայ սահմանները ճշդել»:

Վերջապէս Բուլգանին կը յայտնէ, թէ «Խ. Միութիւն տնտեսական կամ այլ շահագրգռութիւն չէ ունեցած երբեք Միջին Արեւելքի մէջ, բայց կը փափաքի որ խաղաղութիւնը պահուի այնտեղ»:

ՍՈՒՐԻԱ - ԼԻԲԱՆԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիա - Լիբանան սահմանագլուխին վրայ զինամարտ մը պատահեցաւ եւ յարձակում գործողները ապաստանեցան սուրիական հողամասին վրայ: Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութիւնները կը հաղորդեն, թէ Սուրիա լիազօրած է Լիբանանի կառավարութիւնը՝ հետապնդելու համար յարձակում գործողները:

Այս առիթով, Լիբանանի Ներքին նախարարութեան ներկայացուցիչներէն մէկը յայտարարեց, թէ սուրիական կառավարութեան տուած այս որոշումը ցոյց կուտայ, թէ Դամասկոս կը փափաքի գործակցիլ մեզի հետ, միջադէպին պատասխանատուները ձերբակալելու համար:

Թէեւ պաշտօնական ղեկոյց մը չկայ, սակայն, ըստ երեւոյթին, Սուրիացիներն ալ կը դատապարտեն միջադէպը եւ կ՚աշխատին պատասխանատուները ձերբակալել: Կարգ մը թերթեր հարց կուտան, թէ ինչո՞ւ սուրիական զօրագունդ մը իր պաշտպանութեան տակ առաւ յարձակողները ....:

ԶԳՐՈՒԱԾ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

●

«Հայաստանի Կոչնակ»ի մէջ (3 Սեպտեմբեր 1957, թիւ 31), Պ. Ենովք Արմէն «Հայ մտքի ժառանգութիւնները» խորագրով չահեկան յօդուած մը ունէր, որուն մէջ կ՚անդրադառնար, ժամանակագրական կարգով, քանի մը մտաւորական–գրագէտներու յետ մահու ձգած ժառանգութեան մասին, ժառանգութիւն որ կը բաղկանար ոչ միայն գիրքերէ, այլեւ կարեւոր նամակներէ, ձեռագիրներէ եւ լուսանկարներէ։

Մտքի աշխատաւորներու այդ ցանկին մէջ կը կարդանք Եղիա Տէմիրճիպաշեանի, Մինաս Չերազի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի եւ Արշակ Չօպանեանի անունները։ Վերջինին համար յօդուածագիրը կը հարցնէր. «Ի՞նչ եղած են, ո՞ւր մնացած են Չօպանեանի գիրքերը եւ ձեռագիրները»։

Այս ցաւոտ խնդիրն իր պատմութիւնն ունի։ Դժբախտաբար ոչ մէկ հանրային հաստատութիւն պատասխանատուութիւն զգաց հանրութեան ներկայացնելու, իր տխուր մանրամասնութեանը մէջ, ամբողջ պատմութիւնը։

«Վարդենիք Հայաստանի»ի հեղինակին եղերական մահուան յաջորդեց երկրորդ ողբերգութիւնը։ Վաթսուն տարիներու ընթացքին կազմուած մատենադարանը, իր յարակից մասերով, տեղի տուաւ խիստ անախորժ վէճերու եւ անհասկացողութեան։

Գիտէինք որ Ա. Չօպանեան հանրային դէմք մըն էր, գրագէտ եւ ազգային գործիչ։ Փոխադարձ իրաւունքներ եւ պարտականութիւններ ունէր մասնաւորաբար Հ. Բ. Ը. Միութեան հետ։ Հետեւաբար հաշուեյարդարութիւնը պէտք էր կատարէր այդ Հաստատութիւնը։ Երկար տարիներէ ի վեր Պօղոս Նուպար Փաշայի սահմանած տարեթոշակով հայագիտական դասախօսութիւններ կուտար Նուպարեան Մատենադարանին եւ ուսանողական տան մէջ, սահմանափակ թիւով ունկնդիրներու ներկայութեան։ Փարիզի մէջ, Հ. Բ. Ը. Միութեան հսկողութեան տակ Մելգոնեան հրատարակչական մարմին մը գոյութիւն ունէր, որուն նախագահն էր հանգուցեալը («Հայրէնիներու Բուրաստանը», ստուար հատոր մը, նոյն մատենաշարին մաս կը կազմէր)։

Այս բոլոր աշխատանքներով, Չօպանեանի եղերական մահէն ետք, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը միակ ժառանգորդը կը նկատուէր։ Նիւթական եւ բարոյական կապեր նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծած էին։ Եւ սակայն մեծ եղաւ անակնկալը, երբ անձ մը եւս ներկայացաւ իբրեւ ժառանգորդ, ձեռքը ունենալով ստորագրուած, վաւերական թուղթ մը։

Արդիւնքի մը յանգելու համար Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ այդ անձին միջեւ տեղի ունեցան բանակցութիւններ։ Մինչ այս մինչ այն Չօպանեանի բնակարանին սենեակները պաշտօնապէս կնքուեցան։ Օրեր ետք անշուշտ բացուեցան կնքուած սենեակները։

Տխուր պատկեր մը կը ներկայացնէր բնակարանին վիճակը։ Իրաւասու եւ ոչ իրաւասու անձերու երթեւեկը մէկ սենեակէն միւսը, անգոյ իրաւունքներով հեղինակութիւն եւ իրաւասութիւն ունեցողներու հովեր առնելը մէկ կողմէն, եղերական այդ մահով անձնական շահեր կորսնցնողները միւս կողմէն, անշնչելի մթնոլորտ մը ստեղծած էին։

Այս տխուր եւ անբաղձալի վիճակը շարունակուեցաւ տասնեակ մը օրեր։

Հարցնողներ եղան թէ քանի որ հանգուցեալ գրագէտը յաճախ ինծի կը հանդիպէր, երբեք առիթը չունեցա՞ւ մտերմօրէն խօսելու իր ծրագիրներուն մասին։ Յաճախ խօսած ենք, բայց ան կը խուսափէր որեւէ մտածում յայտնելէ։ Եւ սակայն յաճախակի խօսակցութիւններուն եզրակացութիւնը հետեւեալ կերպով կարելի է խտացն[illegible] որ պաշտօնական բանակցութիւններուն արդիւնքն ալ նոյնը հաստատեց բարեբախտաբար։

— «Թէեւ կանխահաս է, ըսաւ օր մը, երբ իր մօտ կը գտնուէի, որոշած եմ ունեցած ամբողջ գոյքերուս, մասնաւորաբար գիրքերուս, ձեռագիրներուս, անտիպ նամակներուս եւ լուսանկարներուս մասին կարգադրութիւն մը ընել։ Ունեցած հազարաւոր նամակներուս մէջ թանկագին վաւերաթուղթեր կան։ Վերջին վաթսուն տարիներու ընթացքին արեւելահայ ու արեւմտահայ ծանօթ գրագէտներէն բաղմաթիւ նամակներ ունիմ։ Ասոնց վրայ աւելցուցէք հանրային գործիչներու գործունէութեան նուիրուած ձեռագիրներս, որոնց վրայ աշխատիլ պէտք է, դասաւորել ու ցուցակագրել։ Գալով գիրքերուս, արդէն որոշ կարգադրութիւն ըրած եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հաղորդած եմ։ Բոլոր այն գիրքերս, որոնք Նուպարեան Մատենադարանին մէջ կը պակսին, այդ գիրքերը կը նուիրեմ Նուպարեան մատենադարանին։ Այս օրերս մատենադարանապետ Պ. Ա. Սալմասլեանին կը սպասեմ, ճշդելու համար յանձնուելիք գիրքերուն քանակը եւ տեղի ունենալիք ձեւակերպութիւնները»։

Բարեբախտաբար բանակցութիւնները որոշ արդիւնքի մը յանգեցան։ Բոլոր գիրքերը նախապէս Բարեգործականի դրասենեակներէն մէկուն մէջ փոխադրուեցան եւ 250 կտոր գիրքեր յանձնուեցան Մատենադարանին։

Պ. Ենովք Արմէն իրաւունք ունի երբ կը գրէր. — «Ո՛չ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւնով չգիտցուեցաւ թէ՝ ի՞նչ եղան իր գոյքերը, ո՞ր կողմէ գրաւուեցան, ո՞ւր ցանուեցան կամ պահուեցան»։ Շարունակութեանը մէջ կը կարդանք. — «Փարիզի մէջ, Չօպանեան մեծանուն, մեծատաղանդ, բազմավաստակ գրագէտին ամբո՛ղջ Մատենադարանին տէր կանգնող իշխանութիւն չի գտնուիր, ո՛չ անհատ, ո՛չ մարմին, ո՛չ ալ իրաւասու հեղինակութիւն, եւ այդ մեծարժէք Մատենադարանը ալան-թալան հովերուն կը ցրուի»։

Գիտէինք որ Ա. Չօպանեանի գոյքերուն, նամակներուն ու ձեռագիրներուն կարեւոր մէկ մասը Հայաստան փոխադրուած է։ Բայց եւ այնպէս վստահ չէինք։ Պ. Ենովք Արմէնին հարցումներուն գրական պատասխան կուտայ բարեբախտաբար Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, (10 Օգոստոս, 1957, թիւ 29), «Արշակ Չօպանեանի արխիւը» խորագրով։

Հայկական գիտութիւններու ակադեմիայի գրականութեան եւ արուեստի Թանգարանն է, որ այս տարուան Փետրուարին, Արտասահմանի հետ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան միջոցով կը ստանայ գրագէտ եւ բանասէր Արշակ Չօպանեանի հարուստ թղթածրարները։

Աչքի առջեւ ունենալով այդ պաշտօնական յայտարարութիւնը, քանի մը քաղուածքներ պիտի ընենք, յուսալով որ Պ. Ենովք Արմէն եւս գոհացում պիտի ստանայ։

Թղթածրարները կը պարունակեն գրական-գեղարուեստական «Անահիտ» հանդէսի նիւթերը, որոնց մէջ կան բազմաթիւ անտիպ երկեր։ Կան աւելի քան քսանեւհինգ հազար նամակներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Մօտաւորապէս տասնըհինգ հազար հայերէն նամակներու մէջ կան հազարէ աւելի ծանօթ գրողներու նամակները, ինչպէս Շիրվանզադէէն, Յ. Թումանեանէն, Ալ. Ծատուրեանէն, Աւ. Իսահակեանէն, Վրթ. Փափազեանէն եւ ուրիշներէ։ Աւելի մեծ թիւով նամակներ կան արեւմտահայ գրողներէ, ինչպէս Դ. Վարուժանէ, Սիամանթոյէ, Գր. Զոհրապէ, Միսաք Մեծարենցէ, Ա. Արփիարեանէ, Մելքոն Կիւրճեանէ, Ռուբէն Զարդարեանէ, Ռուբէն Որբերեանէ եւ ուրիշներէ։ Կոմիտասէն կայ միայն 28 նամակներ։ Ուրիշ արուեստագէտներէ եւս կան նամակներ, ինչպէս Թորոս Թորոմանեանէ, Մարտիրոս Սարեանէ, Խաչար Շահինէ եւ Մախոխեանէ։ Շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն այն նամակները, որոնք իր ժամանակակիցներէն են, ինչպէս՝ Եր. Օտեան, Լ. Բաշալեան, Անայիս, Զապէլ Եսայեան եւ ուրիշներ։

Ա. Չօպանեանի նամակներու ֆրանսերէն հաւաքածոն ուրիշ հարցեր կ՚ընդգրկէ։ Մեծ մասը կը վերաբերի հայ ժողովուրդի գրականութեան եւ պատմութեան, Այդ շարքին մէջն են նամակները Անաթոլ Ֆրանսի, Ալֆօնս Տոտէի, Էմիլ Զոլայի, Ֆրանսուա Գոբէի եւ ուրիշներու։ Կարեւոր են նաեւ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ ուրիշ լեզուներով գիրքերը, ինչպէս նաեւ պարբերականներու եւ թերթերու հաւաքածոները։ Հարուստ են նաեւ նկարներու թղթածրարները։

Այս կերպով գոհունակութիւնը կ՚ունենանք որ ողբ. Արշակ Չօպանեանի գիտանաթուղթերը, գոնէ կարեւոր մէկ մասը լաւագոյն պահեստը կը գտնուին այժմ, եւ հոն անվթար պիտի պահուին եւ մասնագէտներուն ուշադրութեան առարկայ պիտի դառնան։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԻՆՔՆ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

●

Հայ երաժշտապետ՝ Կոմիտաս Վարդապետ 1910 Օգոստոս 20ին իր ծննդավայր Կուտինայէն Աֆիոն Գարահիսար անցած էր, ուր զանազան առիթներով խուռն բազմութեան ներկայութեան կ՚երգէ «Լոյս զուարթ»ը, «Արի»ն, «Մեղեդի», «Սուրբ սուրբ»ը, «Ամէն ընդ հոգւոյդ քում», «Ամէն հայր սուրբ» եւ «Տէր ողորմեա»ն։

Քաղաքին հայ ուսուցիչներէն Լեւոն Ճէրահեան ունկնդրութիւն մը խնդրած ըլլալով՝ զանազան հարցումներ ըրած էր Վարդապետին՝ հայ երաժշտութեան մասին։ Չորրորդ հարցումը եղած էր. «Ի՞նչպէս գտաք հայկական երաժշտութեան գաղտնիքը»։ Վարդապետը կը պատասխանէ(*). «Սիրելիս, երբ կ՚ըսեմ թէ գաղտնիքը գտած եմ հայկական երաժշտութեան, մի կարծէք թէ պարզ խօսք մըն է, այլ ճշմարտութիւնն է։ Ճիշդ տասնըեօթը տարի է որ կը հետապնդեմ այս գործը եւ եթէ յանձն առած զոհողութիւններս ու յոգնութիւններս պատմեմ, կը զարմանաք։ Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանքը կը գտնուի հայկական հին խազերու լուսանկարներ, Տրդատ եպիսկոպոսի քով. գրեցի Սրբազանին որ ղրկէ ինձ լուսանկարները, բայց անլսելի մնացին իմ խնդիրքներս. յետոյ գրեցի ազդ. վարչութեան, օրուայ պատրիարքին, փոխանորդին, եւ վերջապէս չկրցայ հասնիլ նպատակիս ...։ Ուստի որոշեցի անցնիլ Եւրոպա։ Իտալիա անցնելով դիմեցի Պապին եւ նա մեծ հիւրասիրութեամբ բացաւ թանգարանները իմ առջեւ. հոն բաւական բաներ գտայ եւ ուսումնասիրեցի։ Անցայ եւ ուրիշ քաղաքներ՝ Պերլին, Փարիզ, յետոյ Զուիցերիա։ Բայց բոլորն ալ անըմբռնելի էին։ Պէտք եղաւ զանոնք կարդալու համար հին բառարաններու դիմել եւ ահա այդ սոսկալի աշխատութիւնը շատ յոգնեցուց զիս։ Բայց վերջապէս յաջողեցայ, երկար պրպտումներէ վերջ, հասնիլ նպատակիս։ Եւ ահա՛ այսօր գաղտնիք չէ մնացած ինձ հայկական երաժշտութեան մասին»։

Վարդապետը Աֆիոն Գարահիսարէն կը

(*) Ճէրահեան՝ Կոմիտաս Վարդապետի պատասխանը թրքահայերէնով տրուած է. ինչպէս ծանօթ է՝ Կ. Վարդապետ էջմիածին ուսած ըլլալով՝ ռուսահայերէնն էր իր լեզուն։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ԵՕԹՆ ՕՐՕՐՈՑ

●

Երբ իշխան Բայանդուրն իր կապոյտ ձին հեծած անցնում էր գիւղամիջով, պատերի տակ պպզած գիւղացիները ընդհատում էին իրենց զրոյցն ու վերկենալով գլուխ խոնարհում իշխանին։ Դէ, շատերն էին նրանից պարտք արել փող ու հացահատիկ վերցրել, շատերն էին իրենց աղունն աղացել նրա ջրաղացում, կտաւատը ծեծել նրա ձիթհանքում, ամաններ վերցրել նրա բրուտանոցից ու պարտական մնացել. բարեսրտօրէն շատերի պարտքի ժամկէտը երկարացրել էր նա՝ դրա փոխարէն աւելացնելով պարտքի տոկոսները։

Եւ իշխան Բայանդուրն այժմ աւելի էր սրել ծիծեռնակաթեւ բեղերը ու իշխում էր ամբողջ գիւղի վրայ։

— Որին ասար, որին բաւար. սուրբ հողը Աստծունն է, իսկ բերքը Բայանդուրինը. համախաղալ էլ կայ, կաղալ էլ. գիւղացու անէծքը մի օր կը բռնի, ասում էր ծերունի մաճկալ Սրգումանը։

Վշտահար ու յուսակտուր Հերիքնազը միշտ գնում էր Քարագլուխ, նստում ճիշդ այնտեղ, ուր Ղեւոնը բազմած՝ իշխանի ոչխարներն էր արածացնում, նստում էր ու լաց լինում՝ վերեւից դիտելով իշխան Բայանդուրի պալատական տունը, որ լցուած էր ամէն տեսակ բարիքներով։ Մինչդեռ իր սոված երեխաների ոտը ոտնաման, աչքը նոր շոր երբեք չէր տեսել։

Իշխանի ոչխարների հօտը արդէն մի ամբողջ լեռնալանջ էր սպիտակեցնում, իսկ հացահատիկը գիւղի բոլոր սայլերի վրայ չէր կարելի տեղաւորել։

Ամուսնու եղերական մահից ու երեխաների հոգսից ճնշուած՝ օրաւուր մաշւում էր Հերիքնազը, դժգունում, թառամում, ինչպէս լեռնային խնկածաղիկը՝ ամառուայ կիզիչ արեւի տակ։

Իշխան Բայանդուրի հարսները յաճախ էին նկատում Քարագլխին մենակ նստած Հերիքնազին, որ արտասւում էր, կարեկից էին լինում նրա վշտին, իշխանից թաքուն հաց էին ուղարկում նրա որբերին։

— Եթիմների հոգսը մաշում է խեղճին, Աստուած օգնական լինի, — հոգոց էր քաշում Մարջան խաթունը՝ իշխանին մեղաւոր դարձնելով նրա սեւ բախտի համար։

Եւ վաղ առաւօտուն ու մթնշաղին, երբ ծլնգում էր գիւղի հինաւուրց եկեղեցու կոչնակը, նա քայլերն ուղղում էր այնտեղ՝ իշխանի մեղքերին թողութիւն հայցելու եւ աղօթելու, որ նրա քար սիրտը փափկի։

Աչնանը Ղեւոնի կալատեղը մնաց դատարկ։ Իսկ թէ կրակ տայիր նրա խրճիթին, խանձահոտ էլ չէր դուրս գայ։

Այդպէս էր աշխարհը հին՝ մէկին ծով, մէկին՝ սով ...

Եղէգի նման նիհար ու սլացիկ Հերիքնազը որբերին սովից փրկելու համար լարում էր իր վերջին ուժերը, հաց թխում ուրիշներին։ Բայց ինչքան էլ յոգնած լինէր ծանր աշխատանքից, նա միշտ Քարագլուխ էր բարձրանում, այնտեղ երկար նստում, իր արտասուքով թրջում այն քարաժայռը, ուր մի ժամանակ Ղեւոնն էր նստում իր վեհաշուք գամփռի հետ։

Ընկուզենու հովանու տակ, թախտին նստած իշխանը թթի արաղը կուլ տալիս՝ յաճախ Հերիքնազին նկատում էր բարձունքում ժայռի վրայ մենակ նստած եւ տրամադրութիւնն ընկնում էր։ Չար սատանայ, նզովեալ կին սատա սոսկէ ա՞ա... — ւ. սեւ հողէառ լինէր՝ իր գլխին կանգնած։

— Հալալ հացս հարամ է լինում, երբ էդ բայղուշ հացթուխին տեսնում եմ, աչքիցս հեռացրէք նրան, — նեղսրտած պոռթկում էր նա՝ տնեցիներին։

Մարջան խաթունն անխօս, մեղսալարտ աչքերով նայում էր իշխանին, ապրշումէ գլխաշորը քաշում գլուխը եւ աղօթք մրմնջում։

×

Լեռնաշխարհում նորից գարուն էր։ Ծաղկել էին կեռասենիներն ու բալենիները, կանաչ զգեստաւորուել էր ձորահովիտը եւ պճնուել երփնափերթ ծաղիկներով։ Սակայն այդ տարին արագիլները չէին վերադարձել՝ իշխան Բայանդուրի բակում իրենց հին բոյնը նորոգելու։

Մարջան խաթունն անհանգիստ էր. դըրանից ինչ որ վատ բան էր գուշակում, տխրում անսահման։ Տխրում էին եւ հարսներն ու տղաները. միայն անտարբեր էին մնում իշխան Բայանդուրն ու աւագ որդին։

Առաջինը Ունանը ափսոսանքով նկատեց, որ չորացել է եւ դարաւոր ընկուզենին, հարազատ, սիրելի ընկուզենին, որի հովանու տակ Ճաղարի Բայանդուրի պապի պապն էր նստել, հալալ աշխատանքից յետոյ հանգստացել։

Մի օր ճաշի ժամանակ Մարջան խաթունը պոռթկաց.

— Աստծու թռչուններն էլ մեզանից հեռացան, ընկուզենին էլ չորացաւ ...

Իշխանի կոկորդին խցանուեց իրիկնահացը. նա վերցրեց թասը, մի քանի ումպ ջուր խմեց, յետոյ առանց մի բառ արտասանելու խէթ-խէթ նայեց Մարջան խաթունին, մի թաքուն հայեացք ածեց տղաների վրայ, որոնք լուռ ու տխուր նստել էին, քաշուեց իր անկիւնը եւ սկսեց արագ չխկչխկացնել համրիչը։

Գարնանային եռուզեռ սկսուեց իշխան Բայանդուրի տնտեսութիւնում։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(3 Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ԹԱԳԱՒՈՐ ՄԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ»

(Շարժանկար)

Երեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10ին Լոնտոնի մէջ առաջին անգամ ներկայացուեցաւ Շարլի Շափլինի վերջին ժապաւէնը՝ «Թագաւոր մը Նիւ Եորքի մէջ»:

Երկար ատենէ ի վեր այս գործը մեծ աղմուկ է յարուցած, նոյնիսկ ժողովրդեան լայն խաւերուն մէջ իր ամբողջական երեւումէն առաջ:

Ժապաւէնին հեղինակը, բեմադիրը, գլխաւոր դերակատարը եւ արտադրութեան ընդհ. տնօրէնը նոյնինքն Շարլի Շափլինն է:

Նիւթը՝ համառօտ: Գահազուրկ թագաւոր մը որ կ'ապաստանի Նիւ Եորք, իր ապրուստը հոգալու համար ինքզինքը կը տրամադրէ զանազան վաճառականական պիտակներու, անոնց արտադրած ապրանքներուն գովքը հիւսելու համար:

Նիւ Եորք բնակութեան իր շրջանին կը հետաքրքրուի ընչազուրկ տղեկով մը, կը հոգայ զայն, օգնութեան կը հասնի անոր, եւ սակայն այդ տղեկը համայնավար գաղափարներով է տոգորուած: Այս դէպքը պատճառ կ'ըլլայ որ գահազուրկ վեհապետը ամբաստանուի հակաամերիկեան գործունէութեամբ:

Լոնտոնի մէջ առաջին անգամ ժապաւէնին ներկայացումը տեղի տուած է զանազան կարծիքներու:

«Զաւեշտ չէ, այլ պարզապէս հանճարեղ Շարլի Շափլինի յղացում մը»:

«Հանճար մը՝ որ քաղաքականութեամբ կը զբաղի, Միւզիք-Հոլի Շէյքսփիր մը»:

Ասոնք են մօտաւորապէս այն բացագանչութիւնները, որոնք շրջան կ'ընեն այժմ Լոնտոնի մէջ, ժապաւէնին ցուցադրութենէն ետք:

Շարժանկարի քննադատները համաձայն են որ ժապաւէնը լի է զուարճալի տեսարաններով, եւ սակայն անոնք կը գտնեն որ քաղաքական պատգամ մըն է որ հանճարեղ կատակերգակը ուզած է արձակել:

Մամուլին յատկացուած ներկայացումէ մը ետք, լրագրողներէն մին կը յայտարարէ. «Դառնացած մարդու մը գործն է»:

«Տէյլի Սքէչ»ի մէջ Գանտիտիւս կը գրէ. «Համդարտէ՛ քիչ մը սիրելի Շարլօ», իսկ «Տէյլի Մէյլ» կ'ափսոսայ ու կը փնտռէ փոքրիկ դատարկապորտը իր սեւ գլխարկով եւ գաւազանիկով...

«Տէյլի Մէյլ» ամէնէն սուր ակռան ցոյց կուտայ Շափլինի նոր գործին հանդէպ — «Համր կատակերգութեան մէջ միշտ անհաւասարելի է, եւ սակայն անկարող է երկու լուրջ բառ արտասանելու: Երէկ ես անիծեցի խօսուն շարժանկարը...:»

Սակայն եթէ դարձնենք քաղաքական մէտալլոնին միւս երեսը, հոն կը գտնենք «Տէյլի Հերըլտ»ը (աշխատաւորական) որ կը հռչակէ Շարլոյի հանճարը եւ «Տէյլի Ուորքըր»(համայնավար)որ կը գրէ.«Շափլինի ամենագեղեցիկ գործն է: Վհուկներ հալածողները այս գործին մէջ լաւ տուշի մըն են ենթարկուած»...:

«Տէյլի Քրոնիքըլ» որ նոյնպէս համակրանքով կ'ընդունի Շարլոյի նոր ժապաւէնը, ազատական իր կոչումին հաւատարիմ, վերապահ է եւ կը կանգնի կարծիքներու կեդրոնը: Ան կը գրէ.— «Շարլոյի բոլոր մեծ ժապաւէններուն նման, այս վերջինն ալ թէ զուարճալի է եւ թէ յուզիչ»:

Ամերիկացի լրագրողները խիստ դիրք են բռնած Շարլոյի դէմ, մեղադրելով զայն որ Ամերիկայի դէմ դիտումնաւոր եւ աննպաստ գործ մըն է արտադրած:

Շարլօ պատասխանած է. «Պէ՞տք էր թոյլ տալ որ զիս ապտակէին եւ անարգէին, առանց որեւէ շարժում ընելու: Ես Ամերիկայի դէմ չեմ յարձակած, միայն քննադատած եմ հոն գոյութիւն ունեցող չարաչուք փոքրամասնութիւն մը: Եթէ մերժեցի որ իմ ժապաւէնս ցուցադրուի Միացեալ Նահանգներու մէջ, ատիկա պարզ այն պատճառով որ վստահ էի թէ իմ այս որոշումս կը համապատասխանէին Ամերիկեան իշխանութիւններու որոշումներուն: Ձեր գրաքննութիւնը երբեք թոյլ պիտի չտար ժապաւէնիս ցուցադրութիւնը»:

Ամերիկացի լրագրողներէն մին երբ դիտել կուտայ իրեն թէ, այնուամենայնիւ երկար տարիներ ապրած է Ամերիկայի մէջ եւ աշխատած է հոն առանց որեւէ արգելքի, Շափլին պատասխանած է.—

«Ձեզմէ լաւ գիտեմ ես այդ բանը: Ահա՛ քանի մը տարիներէ ի վեր է որ հաստատուած եմ Եւրոպա, եւ անկեղծօրէն կը զղջամ որ այդ բանը աւելի կանուխ չեմ ըրած: Գալով բոլոր անոնց որոնք կը պնդեն թէ ես իմ հարստութիւնս շահած եմ Ամերիկայի մէջ, չարաչար կը սխալին: Իմ եկամուտներու 75 առ հարիւրը միշտ ալ եկած են Եւրոպայէն եւ Ասիայէն: Միակ բանը որ Միացեալ Նահանգները առատօրէն ընծայած են ինծի, ատիկա իմ եկամուտներուս վրայ դրուած տուրքերն են եղած...»:

մեկնի Էսկիշէհիր, յետոյ Իզմիր եւ Ատափազար: 1910 Սեպտեմբեր 22ին Պրուսա է, ուսկից գրած է թղթակցութիւն մը Պոլսոյ «Ժամանակ»ին: Այդ թղթակցութեան մէջ իր մասին եղած սխալ տարաձայնութիւնները ջրելով՝ կը գրէ.— «Ես չեմ շլացել իմ ընդունակութեամբս:... Երաժշտութեան երկնապարգեւ շնորհը միայն Կոմիտաս Վարդապետի վրայ չէ իջել ... գիտակցելով հանդերձ թէ մի դրական բան գիտեմ՝ ինձ «միակ երաժշտագէտ» համարելու եւ հռչակելու ո՛չ յաւակնութիւնն եմ ունեցել եւ ոչ էլ երեւակայել: Ընդհակառակն, շատ տեղ, քանիցս առիթ եմ ունեցել մեծ բազմութեան առաջ խոստովանելու որ եթէ բաղտն ինձ չժպտար եւ ես Ս. Էջմիածին եւ ապա իմ անդրին բարերար Պ. Ալեքսանդ Մանթաշեանի միջոցաւ Գերմանիա չգնայի՝ կը լինէի իմ հայրենիքում, Կուտինայում, շատ շատ մի կօշկակար, որովհետեւ որբիս խնամող Յարութիւն հօրեղբայրս էլ կօշկակար էր եւ ակնյայտնի բան է որ ես էլ, ամենայն հաւանականութեամբ, նրան պիտի աշակերտէի» (Ժամանակ, Կ. Պոլիս, 1910 թ. 584 եւ 599):

Հ. Ե. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 40ԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ եռուզեռի մէջ են Մոսկուայի թատրոնները — (Յառաջ.— Սեպտեմբեր 1):

Այս առթիւ, զօրակոչի ենթարկուած են նաեւ Հայաստանի արուեստագէտները, որոնք բանդործ ձգած կը պատրաստուին համայնավարական շարժումին քառասնամեակը փառաբանել: Սակայն, ըստ երեւոյթին, Հայաստանի գրողները յուսախաբ ըրած են իրենց «տէր»երը:

Վերջին թղթաբերով մեր ստացած «Սով. Հայաստան»ներուն մէջ լայն տեղ յատկացուած է հայ արուեստագէտներուն: Թերթին Օգոստոս 31ի թիւէն կ'իմանանք, որ «Սոցիալիստական մե՜ծ ռեւոլուցիայի 40ամեակին» առթիւ կազմակերպուած էր թատերգութիւններու մրցում մը, որուն պայմանաժամը լրանալով, մրցանակաբաշխութեան դատական կազմը արձակած է իր վճիռը:

Որոշուած պայմանաժամին ընթացքին ներկայացուած են 52 թատերգութիւններ, որոնց 18 հատը միայն քննարկման արժանի նկատուած է:

Արդ, դատական կազմը կը յայտարարէ («Սով. Հայաստան», Օգոստոս 31), թէ իրեն ներկայացուած թատերգութիւններուն մէջ առաջին մրցանակի արժանի գործ ... չկայ: Բ. եւ Գ. մրցանակները տրուած են յաջորդաբար Ալ. Արաքսմանեանի, «Վարդեր եւ Արիւն» եւ Գ. Բեսի «Աղւէտ մարդը» թատերակներուն:

Հարկ կը զգանք ճշդել այստեղ, թէ Ալ. Արաքսմանեան եւ Գ. Բես Հայաստանի արդի գրականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն են:

Աշխատանքի լծուած են նաեւ Հայաստանի նկարիչները: Յակոբ Կոջոյեան պատրաստած է շարք մը կտաւներ, որոնց երկուքը պիտի ներկայացնէ Մոսկուայի ցուցահանդէսին եւ քանի մը հատ ալ նոյն առիթով Երեւանի մէջ բացուելիք ցուցահանդէսին:

Յ. Կոջոյեան իր կտաւներուն վրայ ցոյց տուած է հայ ժողովուրդի դառն անցեալը եւ «սոցիալիստական առօրեան»:

Հոկտեմբերի 40ամեակին կը նախապատրաստուին նաեւ կրտսեր արուեստագէտները, կը յայտնէ Երեւանի թերթը: Յովհաննէս Զարդարեան նախընտրած է հայրենի աշխարհը՝ ցուցահանդէսներուն ներկայանալու համար: Պատրաստած է շարք մը նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն Տաթեւի, Բիւրականի, Արզականի գեղեցկութիւնները:

Քանդակագործ Կարօ Մեծատուրեան կ'աշխատի «Դիզող»ը անուն արձանին վրայ. միաժամանակ պիտի պատրաստէ քանի մը այլ դիմաքանդակներ:

Գեղանկարիչ Ա. Պալեան կ'աշխատի կտաւներու վրայ ներկայացնել հանքափորներու կեանքը: Միաժամանակ՝ քանի մը «բոլշեւիկների դիմանկարները»:

Աւելորդ է ըսել, որ Մոսկուայի իրենց պաշտօնակիցներուն նման, Հայաստանի արուեստագէտներուն ալ մղձաւանջն է «սոցիալիզմ» կառուցանողներու, համայնավար մարտիկներու եւ մանաւանդ՝ մեծ Լենինի կեանքն ու գործը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԳԻՒՂԻ ՃԱՄԲԱՆ

Շատ ճամբաներ եմ անցել աշխարհում,
Այսօր էլ դեռ ինձ կանչում է հեռուն,
Բայց կարօտով եմ միշտ մտաբերում
Մեր գիւղի ճամբան:

Մեր հազարամեայ ձորի եզերքով
Փշատիների կամարի տակով
Անցնում է ոլոր առուակի երգով
Մեր գիւղի ճամբան:

Աղջկայ նման քնքուշ ու անբիծ
Դեղձին է նայում մօտակայ թմբից
Ու մարգարիտ է կաթկթում ամպից
Մեր գիւղի ճամբին:

Ոլորանի մօտ ուռին է լալիս,
Բարդին հովի հետ միշտ ծափ է տալիս,
Ծաղկած մասրին է ընդառաջ գալիս
Մեր գիւղի ճամբին:

Շուրջը այգիներ անհուն, անեզերք,
Խօսուն լուռութիւն ու ծղրիդի երգ,
Ախ, ինձ փարւում է մտերիմ մի ձեռք
Մեր գիւղի ճամբին:

Իմ բարի մարդը՝ անսահման սիրով,
Ծերացող հայրս անվերջ հոգսերով
Սպասում են ինձ ոսկի յոյսերով
Մեր գիւղի ճամբին:

... Ճամբաներ կան, որ շքեղ են այնպէս,
Ճամբաներ կան, որ կարօտում եմ ես,
Սակայն ուրիշ է աննշան, անտես,
Մեր գիւղի ճամբան ...

Ու որքան, որքան հեռու եմ գնում,
Ես այնքան, այնքան խորն եմ հասկանում,
Ախ, միակն է, որ ինձ տուն է տանում
Մեր գիւղի ճամբան:

ԺԻՐԱՅՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿԱՅԾԵՐ

Քեռուս տունը, ուր տեղափոխուեցանք մենք, մեզ հասած դժբախտութիւնից յետոյ, գտնւում էր Քօհնայ-Շահարում: Քօհնայ-Շահար նշանակում է հին քաղաք. այսպէս կոչում էին նրան Սալմաստայ նոր քաղաքից որոշելու համար, որի անունը Դիլման էր: Հին քաղաքը կորցրել էր իր անունը: Շատ հաւանական է, որ դա լինէր մեր Զարեհաւանը կամ Զարեւանդը, որի անունով մի ժամանակ կոչւում էր ամբողջ գաւառը:

Այս քաղաքներում բնակւում էին չորս ազգութիւններ, հայ, թուրք, ասորի եւ հրեայ. իւրաքանչիւր ազգութիւն զետեղուած էր առանձին թաղերում: Հայերը ունէին երկու եկեղեցի, իսկ Ասորիները՝ մէկ: Հին քաղաքն արժանի էր իր կոչմանը, այստեղ, կարծես, մի քանի քաղաքներ շինուած էին մինը միւսի վրայ: Նոր շէնք կառուցանելու համար նիւթեր պէտք չէին. քանդում էին գետինը եւ հողի տակից դուրս էին բերում ահագին քանակութեամբ աղիւս, կոփածոյ քարեր, եւ շատ անգամ բացւում էր մի ընդարձակ, ստորերկրեայ բնակարան: Որքան փորձանքներ, որքան յեղափոխութիւններ պէտք է կրած լինէր այդ քաղաքը. որքան ազգեր այնտեղ բնակուել եւ անհետացել էին. իսկ Հայը, նրա նախկին բնակիչը, դեռ մնում էր: Արաբներից մնացել էր մի լայնատարած գերեզմանատուն միայն, գեղեցիկ զարդարած տապանաքարերով:

Քաղաքի բոլորովին սպառուած մի անկիւնումն էր գտնւում քեռուս տունը, մեծ հեղեղատի ափի մօտ: Այս հեղեղատը գարնան անձրեւների ժամանակ յորդանում էր, եւ քանդելով աւերակները, բերում էր իր հետ զանազան հնութիւններ: Ես շատ ուրախ էի լինում, երբ հեղեղը փոքրանում էր, որովհետեւ մեր դրացի երեխաների հետ գնում էինք գետի ափերի մօտ եւ աւազների միջից գտնում էինք հին դրամներ, կանանց զարդեր, վաճառելով հրեայ ոսկերիչներին, փող էինք ստանում:

Հայերի տները թէեւ փոքրիկներ էին, բայց հովանաւորուած պարտէզներով եւ ծառերով, գեղեցիկ տեսք ունէին: Բնակարանը, ասում են, խիստ խորին կապ ունի մարդու կեանքի եւ բնաւորութեան հետ: Այս մտքով, Հայերի տների ձեւը եւ նրանց ներքին ու արտաքին դիրքը, ոչ միայն մեծ նշանակութիւն ունէին բնակիչների ճաշակի մասին, այլ առաւելապէս արտայայտում էին նրանց վիճակը եւ հասարակական դրութիւնը: Տները շատ սերտ եւ անմիջական կերպով կցած էին մինը միւսի հետ, այնպէս որ, տանիքների վրայով կարելի էր Հայոց թաղի մի ծայրից մինչեւ միւսը գնալ: Բոլոր տները ունէին գաղտնի հաղորդակցութիւն: Այդ հաղորդակցութիւնը պահպանւում էր զանազան ծակերի միջոցով, որ բացուած էին մի տանից միւսի մէջ: Ծակերը բացուած էին աննկատելի տեղերում: Նրանցից շատերը այնքան նեղ էին, որ մի ձեռք միայն կարելի էր անցկացնել եւ ծառայում էին աւելի բանաւոր հաղորդակցութեան համար: Երբ պատահում էր մի անսովոր դէպք, մի քանի րոպէի մէջ թաղի միւս ծայրում արդէն գիտէին: Ամէն մի լուր, ամէն մի խօսք, ծակերի միջոցով, կայծակի արագութեամբ տարածւում էր ամբողջ թաղի մէջ, առանց մի մարդ իր տանից դուրս գալու: Ծակերից շատերը այնքան մեծ էին, որ կարելի էր, մանաւանդ վտանգի ժամանակ, մի տան կայքը թաքցնել կամ տեղափոխել միւսի մէջ, կամ հարեւանի մօտ ապաստան գտնել: Թաքստի համար իւրաքանչիւր տան մէջ կային ստորերկրեայ մառաններ, որոնց գաղտնի մուտքը, միայն տան տիրոջն էր յայտնի:

Ասացի, Հայոց թաղի բոլորովին սպառուած ծայրումն էր քեռուս տունը, ուր մենք ապաստարան գտանք մեզ հասած դժբախտութիւնից յետոյ, այսինքն այն օրից յետոյ, երբ հօրս պարտատէրները մեզ արտաքսեցին հայրենական տնակից: Ամենօրեայ երկիւղը, գողերի եւ աւազակների յարձակումների յաճախ կրկնութիւնը ստիպել էին կանգնել տան շրջապարիսպը, որքան կարելի է, բարձր եւ հաստ պատերով, որոնք անձրեւից եւ խոնաւութիւնից ստացել էին մոյլկանաչ գոյն: Ժամանակի աւերող ձեռքը կիսով չափ մաշել էր շրջապարսպի վերին մասը, բայց նա տակաւին այնքան բարձրութիւն ունէր, որ կարող էր ընդդիմադրել ամենայանդուգն յարձակման: Պատերի քայքայուած ճեղքերից բուսել էին մացառներ փշոտ ոստերով եւ մանրիկ տերեւներով, որոնց միջից կանաչ մողէզները շատ անգամ դուրս էին նայում իրանց նենգաւոր աչիկներով:

Բայց ես մողէզներից չէի վախենում. երբեմն ձեռքով բռնում էի նրանց. ես վախենում էի միայն օձերից, թէեւ նրանք այնքան ընտելացած էին մեզ հետ, որ երբեք չէին կծում: Քեռուս տան մէջ այդ օձերի մասին պահուած էին խիստ հետաքրքիր աւանդութիւններ. պատմում էին, թէ նրանք թագաւոր եւ թագուհի ունեն, թէ երկուսի գլուխներն էլ զարդարած են ոսկի պսակներով, որոնք կրում են իրանց վրայ աշխարհի ամենաթանկագին գոհարները: Ասում էին թէ իմ մեծ քեռին շատ անգամ տեսել էր նրանց, բայց չէր կամեցել խլել նրանց պսակները, որովհետեւ այդ օձերի հետ մի գիւթական կապով կապուած էր նրա տան բախտաւորութիւնը:

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

կասթոն Տեֆէրի բանած դիրքէն ազդուած, կայլէ յիշեց ընկերվարութեան ուղեգիծը, Թուլուզի համագումարը եւ Ընկերվարականներու վարիչ մարմնին վերջին որոշումները :

Ալժերիոյ Օրինագիծին հարցը դրեթէ կարգադրուած է, կառավարութեան մէջ. — Կը մնան խորհրդարանականները եւ յատկապէս՝ կառավարութիւնը կը վախնայ որ աջ – կեդրոնը մերժէ իր ձայները տալ : Սակայն, մինչեւ վերջնական քուէարկութիւնը բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան տակաւին : Ներկայիս՝ մթնոլորտը կը տաքնայ անկախ - դիւղացիներու ազգային կեդրոնին մէջ :

× Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ազգային խորհուրդը, որ պիտի գումարուէր Սեպտեմբեր 22 - 23ին, տեղի պիտի ունենայ շաբաթ մը առաջ, Սեպտեմբեր 18 - 19ին, Փիւթոյի քաղաքապետարանին մէջ : Առաջին նիստ՝ Դշ. օր, առտուան ժամը 10ին :

Պարզ է, որ Ընկերվարականներուն գըլխաւոր մտահոգութիւնն է Ալժերիոյ հարցը, որ պիտի ծեծուի երկօրեայ նիստերուն ընթացքին :

ԹԻԹՕ - ԿՈՄՈՒԼՔԱ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պրիոնիի իր ապարանքին մէջ, մառեչալ Թիթօ գլուխ գլխի խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Կոմուլքայի հետ : Հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը յայտնէ թէ երկու մարդիկը «կարծիքի փոխանակութիւն ունեցան միջազգային հարցերու շուրջ» : Կը հաստատուի նաեւ, թէ «խօսակցութիւնները տեղի ունեցած են ընկերական մթնոլորտի մը մէջ» :

Հակառակ շատերու կարծիքին, յարաբերութիւններու բարելաւումը չի կրնար «միացեալ ճակատ» մը կազմել, համայնավար Չինաստանի մասնակցութեամբ : Նըման պարագայ մը պատճառ պիտի ըլլար, որ Թիթօ եւ Կոմուլքա կորսնցնէին խորհրդային ղեկավարներու օժանդակութիւնը : Հաւանական է, որ քաղաքական երկու դէմքերուն միջեւ կարգ մը համաձայնութիւններ ըլլան, որոնք կրնան նոյնիսկ չհրատարակուիլ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԱՄՈՍԻ Խորհրդարանին մէջ զինամարտ մը եղաւ, որուն ընթացքին երեսփոխան մը սպաննուեցաւ եւ չորս ուրիշներ վիրաւորուեցան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երկրաբան մը, որ գրոսաշրջիկներու խումբի մը հետ Արեւմտեան Գերմանիա դացած էր, ապաստանութիւնը ընտրած է : Գիտնականին անունը գաղտնի կը պահուի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ եւ Խ. Միութեան միջեւ մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծելու համար խորհրդակցութիւններ կը սկսին յառաջիկայ Հոկտեմբերին, կը յայտնէ Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը :

ԻՏԱԼԵՒՊԱՐՍԻԿ գործակցութիւնը հետզհետէ աւելի կը սերտանայ : Նախագահ Կրոնքիի Պարսկաստան այցելութիւնը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ :

ՄԱԿի ժողովին մէջ կը շարունակուի Հունգարիոյ հարցին քննութիւնը . մինչ Ամերիկա, Նորվեկիա եւ Հնդկաստան դատապարտեցին Խ. Միութիւնը, Եուկոսլաւիա վերապահ գտնուեցաւ :

ՄԱԼԵՆԿՈՎ Սիպերիոյ մէջ փորձած է անձնասպան ըլլալ, կը հաղորդէ Արեւմտեան Պերլինի թերթերէն մէկը :

ՊԱՏԵՆ - ՊԱՏԵՆԻ մէջ, Սէուտ արքային եւ իր հետեւորդներուն վերապահուած պանդոկին մէջ աւազակ մը մտնելով թռցուցած է մարգարտաշար վեց մանեակներ, 19.000 տոլար արժողութեամբ ճամբորդական չէքեր, անձնական թուղթեր եւ տարճանակ մը : Ջոհը եղած է թագաւորին տղաներէն մէկը :

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՅ մէջ Սեպտեմբեր 14ին տեղի ունեցաւ անգլիական հիւլէական նոր ռումբի մը փորձը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հինգերորդ հիւլէական սուզանաւը պիտի արձակուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 10ին :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ զինուորական հրամանատարին որոշումով փակուեցան մայրաքաղաքին մեծ թերթերէն շատեր եւ մամուլի երկու գործակալութիւններ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Միջերկրականեան ափերուն վրայ հրդեհներ պատահեցան, վերջին օրերուն : Քոթ տ'Ազիւրի վրայ հովը կը տարածէ բոցերը : Քորսիքայի մէջ հըրդեհը խլեց ութ զոհ : Հինգ հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցան : 6 - 8000 հեկտարի վրայ անտառները փճացան : Լասիոթայի մէջ, նմանապէս, պատահած հրդեհը զոհ մը խլեց : Վիրաւորներ ալ կան :

Անդադար փչող հովը կը սպառնայ հըրդեհը տարածել նաեւ այլ շրջաններու մէջ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

Այրի Տիկին Ա. Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը՝ Պատրիկ, ինչպէս նաեւ Բամպուքճեան, Իսպիրեան, Մոստիչեան, Գասապեան, Ինճուճեան, Ֆրէ, Մարթէն, Ինճէճեան, Ա. Գասապեան, Փափազեան (Պէյրութ), Մակարեան (Երեւան), Սերոբեան (Պոլիս), Նարլեան (Պոլիս), Մալխասեան, Ասլանեան եւ Ճնկարեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց կէսուր մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷՕԺԷՆԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պօզաճեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 13ին, իր բնակարանը, 10 րիւ Շաթօտէն, 64 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Սեպտ. 17ին) ժամը 15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի երիտասարդ Հայուհի մը՝ քաջածանօթ անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կարեւոր հիմնարկութեան մը մէջ, մնայուն կերպով, պաշտօնավարելու համար Լիզպոնա, իբրեւ քարտուղարուհի ու սթէնօ - տագթիլօ յիշեալ երեք լեզուներով :

Անձամբ դիմել կէսօրէ վերջ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի :

Tél.: TRO. 03-18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փետրուար 23ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վահագն Հովեան Ենովքի, Հայաստանի Նոր Բայազէտ քաղաքէն, որ մինչեւ 1940 կ'ապրէր Փարիզ (ճաշարանատէր), ունի տղայ մը՝ Ռուբիկ : Փնտռողն է իր եղբայրը՝ Արամ Հովեան, Երեւան, Բաղրամեան փողոց, տուն 2րդ, մուտք 6րդ, բընակարան 63րդ : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Զրաքեանի,

49, Rue de la Défense
Issy-les-Moulineaux (Seine)

Այրի Տիկին Պօշնաքեան, Այրի Տիկին Վերժին Տէր Թոմասեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Տէր Թոմասեան, Տէր եւ Տիկին Կողկողեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուրատ Պօշնաքեան եւ զաւակը Հրայր (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տէր Թոմասեան եւ աղջիկը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հիկար Դաւիթեան եւ զաւակները, Պ. Յակոբ Դաւիթեան (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Գըզըրեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, ազգականին՝ եւ բարեկամին՝

ՄԵՍՐՈՊ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի, 12 Սեպտեմբերին, իր բնակարանին մէջ, 21 րիւ Օկիւսթէն, Թիէրի, Փարիզ (19) :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի 16 Սեպտ., ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան քարտուղար Յ. Դաւիթեանի ամուսնութեան առթիւ, գոյացաւ 21.000 ֆրանքի նուիրատուութիւն մը հետեւեալ հայրենակիցներէ .— Տօնապետեան, Դաւիթեան, Տէրմէտեան, Սիմոնեան, Պաղտասարեան, Վեզիրեան, Ագըլեան, Գրիգորեան, Պուրնազեան եւ Թայեան :

Միութիւնս այս առթիւ ջերմապէս կը շնորհաւորէ նորապսակ ամոլը, մաղթելով երջանկութիւն :

Նոյնպէս, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, որոնց սրտաբուխ նուէրները կը նպաստեն Միութեանս բարգաւաճման :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը : Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ : Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան : (Թումանեանի պապերը, մանկութիւն, պատանեկութիւն : Թումանեանի ստեղծագործութիւններու վերլուծութիւն, պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, Գուգարաց աշխարհի մասին) :

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականներով : Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՄԵՔԱՆԻՍԻԷՆ, ՍԻՒՐԺԸԹԷՕԶ, ՖԻՆԻՍԷՕԶ եւ աշկերտ :

MAISON JASMINE
19, Rue du Fbg. St.-Denis, Paris

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առեւտուրով զբաղող մը, Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն մէկուն մէջ կը փնտռէ վարձու ազատ հողամաս մը, առնուազն երեքէն չորս հարիւր քռ. մեթր տարածութեամբ, ապրանքի մթերման համար : Տեղեկացնել՝

Mr, Partick, 43, Rue Jussieu, Paris (5e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին :

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին :

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլլիէի օգտափոխութեան կայանին կը նուիրեն տասը հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան իրենց այցելութեան առթիւ :

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին :

GRAND-HOTEL

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

Un Ouvrier Ebéniste et Un Machiniste
GOGEL
83, Rue des Haies, Paris - 20e
Tél. : MEN. 17-13

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Սախըողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար : Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նօր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

CHAUFFEURS DE TAXI

Հայ շարժավարներու ուշադրութեան

Անոնք որ շուտով կը փափաքին տիրանալ Թաքսի մը : Դիմեն Պ. Տէրտէրեանի :

85, Rue des Monts Clairs à Colombes

Ամէն առաւօտ ժամը 8էն 10, կամ գրել ժամադրութեան համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

14 – 15 տարեկան պատանի մը, ժամագործ – ոսկերիչի մը մօտ աշխատելու համար, արհեստ սորվելու եւ քուրսեր ընելու :

Կը խնդրուի ներկայանալ ծնողքին հետ : Դիմել՝

VENDOME
Joaillier - Bijoutier - Horloger
81, Bd. Voltaire, Paris XIe
Métro : St.-Ambroise

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՎԱՐԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ

A. HAPET

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

81, RUE RÉAUMUR, PARIS-2e

Ուր պիտի գտնէք կանանց յատուկ խընամով պատրաստուած ճաշակաւոր եւ տոկուն վերարկուներ, շինուած դերձակ արհեստաւորներու կողմէ : Շատ դիւրամատչելի գիներով :

Tél. : CEN. 96-29
Métro : Réaumur ou Sentier

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՂՐԿԵԼ ԾՐԱՐՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԵՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ ԻՍԿ ԿՈՂՄԷ

Maison MORY et Cie

10, Rue St-Quentin, PARIS 10e, Métro: Gare du Nord

Բոլոր ծախսերը եւ տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, եւ ստացողը ոեւէ ծախս չունի վճարելիք :

Պատրաստ ծրարներ չեն ծախեր (քոլի սթանտար) : Ղրկողը ինք կը գնէ ապրանքները ուզած խանութներէն : Ծրարները միայն նոր հագուստներ պէտք է պարունակեն :

Դիմողին կը ղրկուի տեղեկութիւններ (նօթիս) ձրիաբար :

Renseignements par Téléphone.- NOR 40-72 et 50-83. Service B.

Ներկայանալ թերթին կողմէ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MARDI
17 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7995 | 33ème ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3796

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Թուրքիոյ ընտրական օրէնքին համաձայն կուսակցութիւնները իւրաքանչիւր նահանգի համար թեկնածուներու առանձին ցանկեր կը ներկայացնեն : Քուէարկութիւնը տեղի կ'ունենայ այդ ցանկերուն վրայ եւ միայն մէկ անգամ : Համեմատականի մնալու խնդիր չկայ : Ձայներու առաւելութիւնը ստացող ցանկին թեկնածուները ընտրուած կը հռչակուին :

1954ի ընտրութեանց առեն Դեմոկրատները երկրորդ անգամ ըլլալով յաղթելին՝ շնորհիւ այս դրութեան : Մրցակից ցանկէն մէկ ձայն աւելի ստացողը շահած կը նկատուի :

Այս անարդար օրէնքին դէմ բուռն բողոք բարձրացուց Հալքը, սակայն ի զուր : Նոր ընտրութիւններն ալ հին օրէնքին հիման վրայ պիտի կատարուին :

Կառավարական Դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ միացեալ ճակատ յարդարած են Հալքը, Միլլիյէթը եւ Հուրրիյէթը :

Միլլիյէթը կազմուած էր պայքարելու համար «Հալք»ի դէմ, որ երկար ատեն իբրեւ միակ կուսակցութիւն անձարձակ ու միահեծան կը կառավարէր երկիրը, չահագործելով Աթաթիւրքի անունը :

Հալքի հիմնական սկզբունքներէն մէկն ալ աշխարհականացումն էր : Խալիֆայութիւնը ջնջելով, Մուսթաֆա Քեմալ կրօնքը անջատեց պետութենէն : Իսլամութիւնը դադրեցաւ պետական կրօնք ըլլալէ : Դահլիճին մէջ Շէյխիւլիսլամի պաշտօնին վերջ տրուեցաւ :

Միլլիյէթ այս գաղափարին դէմ ընդդէմ ելլելով է որ հրապարակ եկաւ : Իր կազմութեան սկզբնական օրերուն իսլամական մոլեռանդութիւնը քաջալերող ձեռնարկներ կատարեց : Միւէզզիններ Պոլսոյ մէջ փողոցի անկիւններէն սկսան արաբերէն «Ալլահու էքպէր» երգել եւ «Քուրան» կարդալ : Իսկ եւ իսկ յետադիմական շարժում :

Յետագային դէպի աջ թեքելով հանդերձ, «Միլլիյէթ» չափ դրաւ իսլամական բուռն արտայայտութեանց եւ դարձաւ ազգայնական կուսակցութիւն, այս անգամ իր յարձակումներուն թիրախ դարձնելով դեմոկրատ կառավարութիւնը :

«Միլլիյէթ»ի վարիչ հոգին է Օսման Պէօլիւքպաշը, յախուռն հռետոր մը, աւելի ճիշդ ամբոխավար մը, որ գաւառական զանազան քաղաքներու մէջ բուռն եւ գրգռիչ ճառերէ խօսելէ վերջ, անարգած էր Ազգային Մեծ Ժողովը : Այդ պատճառաւ ալ բանտարկութեան դատապարտուած :

Ընդդիմադիր երրորդ կուսակցութիւնն է «Հուրրիյէթ» (Ազատութիւն), որ կազմուեցաւ 1954ի ընտրութիւններէն վերջ՝ խումբ մը դժգոհ դեմոկրատներու կողմէ :

Սկիզբը 19 դեմոկրատ երեսփոխաններ, մեծ մասամբ մտաւորականներ, բաժնուեցան մայր կուսակցութենէն՝ բողոքելու համար դեմոկրատներու ոչ-դեմոկրատական քաղաքականութեան դէմ : Յետագային իրենց միացան ուրիշ դեմոկրատներ եւ նախկին նախարարներ :

Ասոնք կանգնած են իսկական ժողովրդական սկզբունքներու վրայ եւ կը պահանջեն մամուլի եւ մտածումի ազատութիւն : Կ'ընդվզին մարդկային տարրական ազատութիւնները կաշկանդող օրէնքներուն դէմ : Կ'ուզեն իրագործել Արեւմուտքի ազատ երկիրներու վարչաձեւը :

Ընդդիմադիր այս երեք կուսակցութիւնները մոռնալով իրենց փոխադարձ հակառակութիւնները, միացեալ ճակատ կազմեցին նոր ընտրութեանց նախօրեակին՝ ձախողութեան մատնելու համար կառավարական դեմոկրատ կուսակցութիւնը :

Միացեալ ցանկով ներկայանալը արգիլուած է ըստ օրէնի : Ուստի համաձայնութիւն գոյացուցած են իւրաքանչիւր նահանգի մէջ դեմոկրատներուն դէմ իրենցմէ մէկուն անունով թեկնածուներու ցանկ ներկայացնել եւ երեք կուսակցութեանց ձայները այդ ցանկին վրայ կեդրոնացնել : Նահանգներու ընտրութեան մէջ նկատի առած են այն կուսակցութիւնը որ առաւելագոյն ուժը կը ներկայացնէ տուեալ շրջանին մէջ :

Այս ձեւով կը յուսան փոքրամասնութեան մէջ ձգել դեմոկրատ կուսակցութիւնը եւ միանգամ ընդ միշտ հրապարակէն քշել զայն :

Դժուար ձեռնարկ :

Հակառակ իր անցուցած ծանր տագնապին, դեմոկրատ կուսակցութիւնը շատ ուժեղ է դեռ երկրին մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԷՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

270 ԱԹՈՌ՝ ՆԱԽԿԻՆ 253ԻՆ ԴԷՄ

Քաղաքական շրջանակները անձկութեամբ կը սպասէին Արեւմտեան Գերմանիոյ ընտրութիւններուն, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Սեպտեմբեր 15ին, խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ : Կէս գիշերին արդիւնքն ալ յայտնի էր արդէն. — Ատընաուէր յաղթական :

Արդարեւ, հակառակ այն բոլոր մեքենայութեանց՝ որ Խ. Միութիւն սարքեց, Ատընաուէրի ձախողութեան համար, Արեւմտեան Գերմանիոյ «զօրաւոր» Վարչապետը ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը ապահովեց իր կուսակցութեան : Վերընտրուեցան նախկին նախարարները :

Ատընաուէրի գլխաւոր հակառակորդն էր Օլլընաուէր, Ընկերվարականներու պարագլուխը : Մնացեալները աննշան խմբակցութիւններ են :

Արեւմտեան Գերմանիոյ գլխաւոր երկու հոսանքներուն միջեւ պայքարը սուր բնոյթ ստացած էր սկիզբէն ի վեր : Մինչեւ վերջին վայրկեանը, երկու կողմերն ալ վստահ էին իրենց յաղթանակին :

ԱՏԸՆԱՈՒԷՐ, ընկերակցութեամբ իր տղուն, առտուան եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, ժամը 11ին քուէարկեց : Քրիստոնեայ-Դեմոկրատներու ութսունամեայ ղեկավարը ժպտուն էր քուէարկելու պահուն եւ յոգնութեան ոչ մէկ նշան ցոյց կուտար, հակառակ անոր, որ ընտրապայքարը սուր բնոյթ ստացած էր, վերջին օրերուն :

Լրագրողները, որ կը սպասէին իր ժամանման, աւանդական լուսանկարին համար, առիթէն օգտուելով Ատընաուէրի կարծիքը հարցուցին : Բառախաղ մը ընելով, Վարչապետը ըսաւ. — «Օդը լաւ է»... արդարեւ, մինչեւ կիրակի օր, փոթորիկն ու կարկուտը իրար կը յաջորդէին մայրաքաղաքին մէջ :

ԷՐԻՔ ՕԼԼԸՆԱՈՒԷՐ, Ընկերվարական դեմոկրատներու նախագահը քուէարկեց ժամը 11.30ին : Լրագրողներու կողմէ հարցապնդուելով, Ատընաուէրի հակառակորդը վստահութիւն յայտնեց իր յաղթանակին համար :

Երկու կողմերն ալ կը սպասէին արդիւնքին :

Ժամը 23ին, յայտարարուեցան քուէարկութեան առաջին արդիւնքները :

Ատընաուէրի կուսակցութիւնը՝ քրիստոնեայ-դեմոկրատ, ստացած էր երկու միլիոն 669.025 ձայն :

Ընկերվարականները՝ (Օլլընաուէր) մէկ միլիոն 699.698 ձայն :

Ազատականները՝ 437.614 ձայն :

Միաժամանակ կը յայտարարուէր, թէ Պոննի արձանագրութիւններուն մէջ, Ատընաուէր վերընտրուած էր արդէն :

Անակնկալներու սպասելու հարկ չկար այլեւս : Ընկերվարականներու փոխ-նախագահը՝ Վիլհելմ Մելլիէս, առանց սպասելու վերջնական արդիւնքը՝ յայտարարեց. — «այնպէս կը թուի, թէ Քրիստոնեայ-դեմոկրատները ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեան տիրացան» :

Վերջնական արդիւնքը յայտնի եղաւ Բշ. օր, առտուան : Ստորեւ կուտանք Դաշնակցային Գերմանիոյ խորհրդարանը կազմող կուսակցութիւններուն ստացած ձայները. —

Քրիստոնեայ – Դեմոկրատները՝ 15 *միլիոն :*

Ընկերվարականները՝ *իննուկէս միլիոն :*

Ազատականները՝ *երկու միլիոն երեք հարիւր հազար :*

Տարագիրներու *կազմակերպութիւնը՝ մէկ միլիոն* 400.000

Գերմանական կուսակցութիւնը՝ *մէկ միլիոն :*

Նոր - Նացիները՝ *307.000 ձայն ստանալով՝ ոչ մէկ ներկայացուցիչ կարողացան ապահովել Խորհրդարանին մէջ :*

Այս ձեւով ճշդուած է Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը՝ յառաջիկայ չորս տարիներուն համար : Ատընաուէրի յաղթանակը, որ կասկածէ դուրս էր, մեծ նշանակութիւն ունէր, նախ՝ Գերմանիոյ եւ ապա Եւրոպայի քաղաքական ճակատագրի համար :

Ատընաուէր համայնավար կուսակցութիւնը արգիլած էր Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ : Կիրակի օրուան ընտրութիւնները ցոյց տուին, թէ Վարչապետը վստահ էր իր ուժերուն վրայ : 270 աթոռ ապահովեց ան՝ Խորհրդարանին մէջ :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՓԱՐԻԶՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ինչպէ՞ս սիրեցիր ... «մեր» Ամերիկան, օրիորդ Փարիզուհի :

— Աստուածդ կը սիրես, դուն ալ չըսկըսիս աս մերիններուն հայերէնը ընդօրինակել ... «ինչպէս սիրեցի՞ր»ս որն է ... Սըսոր ըսէ «հաւնեցա՞ր »...

— Ներողութի՛ւն ... Հաւնեցա՞ր «մեր» Ամերիկային ...

— Աս «մեր»ն ալ նետէ ... Թացիկնալու պէտք չունինք ...

— Կը ներես, բայց դուն ալ քիչ մը համը կը փախցնես կոր եւ հակիթին մէջ մազ կը փնտռես կոր : Երբ ըսեմ «մեր փողոցը», փողոցը մե՞րը եղած կ'ըլլայ ... Ի հարկէ ոչ ... խօսելու ձեւ մըն է ...

— Ես գիտեմ որ ատանկ է, բայց գիտեմ նաեւ որ մեր Ամերիկահայերը այդ «մեր»ը ուրիշ նպատակի մը համար կը գործածեն ... Այսինքն, ըսել կ'ուզեն ...

— Ինչ որ է, անցնինք, .. Հարցումիս պատասխան տուր ... Հաւնեցա՞ր ...

— Այո՛ ... Ըսելի՛ք չկայ, ամէն բան կատարեալ ... Զիտնելիք, չսպառելիք հարստութիւն ... Հարիւր յիսուն տարուան մէջ ալ, երկիր մը այսքա՛ն յառաջ կրնա՞յ երթալ եղեր ... Բայց, գացեր է .. Ամերիկացիները որքան ալ ողոքեն իրենց առաջնորդներուն համար, քիչ է ...Բայց ..

— Բայց ի՞նչ ...

— Քանի մը պզտիկ գանգատներ ունիմ :

— Ամերիկայի՞ դէմ ...

— Ո՛չ ... Ամերիկան մեր գլխուն վրայ տեղ ունի եւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները երախտապարտ են իրեն ...

— Կրնայի՞ սա գանգատներդ լսել ...

— Կը վախնամ կոր ...

— Մի՛ վախնար, ես քովդ եմ ... Որո՞նց դէմ է գանգատդ ...

— Ըսե՞մ ...

— Ըսէ՛ մի վախնար ...

— Մեր Ամերիկահայերուն դէմ :

— Ինչո՞ւ, երեւի պէտք եղածին չափ քեզ չհիւրասիրեցին ...

— Ընդհակառակն ... Աս Ամերիկահայերը աղուոր սովորութիւն մը ունին — դուրսէն հայրենակից մը եկա՞ւ, ա՛լ քառսուն կտոր կ'ըլլան ... կը գուրգուրան անոր վրայ, ամէնէն համեղ բաները կը կերցնեն, կը պտտցնեն՝ թէ կառքով եւ թէ ձեռքի վրայ ... Ատ կէտին մէջ, շիտակը, մէկ հատիկ են ... Բայց ...

— Կը սպասեմ ...

— Բայց, խօսքը մէջերնիս, քիչ մը շատ կախարդուած են Ամերիկայի ունեցածներով եւ դուրսի աշխարհին վրայ կը խնդան ... Ատիկա չեմ ներեր, ի՛նչ մեղքս պահեմ ...

— Քանի մը հոգի, միայն ...

— Ձէ՛ չէ, ... Քանի մը տասնեակ հազար ըսես, աւելի մօտեցած կ'ըլլաս ճշմարտութեան ...

— Օրինակներ տուր նայիմ, ինչպէ՞ս կը խնդան ...

— Տա՛մ ... Կը կենան կը հարցնեն — Դուք Եւրոպայի մէջ հեռաձայն ունի՞ք, ելեկտրականութիւն ունի՞ք, ասանկ նամբաներ ունի՞ք, մեծ շէնքեր ունի՞ք, սինեմա կամ թատրոն ունի՞ք, սառնարան ունի՞ք, ուտելիք, խմելիք ունի՞ք, րատիօ ունի՞ք, *Քոքը քոլա, հաթ տոկ, նայլան* ունի՞ք ...

— Թող հարցնեն, քեզի ինչ ... Այդ հարցումներուն մէջ, ես չարամտութիւն չեմ տեսներ ...

— Չարամտութիւն չկայ, գիտեմ, բայց ուրիշ բան մը կայ ...

— Ի՞նչ ...

— Կ'ըսեմ, բայց չըլլես լրագրին մէջ գրես ...

— Խօսք չեմ տար ...

— Է՛, հոգս, կ'ուզես նէ գրէ ... Այդ բոլոր հարցումներէն կը հասկցուի որ մեր Ամերիկահայերէն շատերը գաղափար չունին Եւրոպայի մասին եւ Փարիզն ու Լոնտոնը կամ Հռոմն ու Պերլինը կը շփոթեն Գասթեմոնիի մը կամ Գոնիայի մը հետ ... Ասիկա ներելի չէ ... Եւրոպան անօթի ալ ըլլայ, նորէն Եւրոպա է՝ իր փառքերով ...

— Համաձայն եմ ...

— Եթէ համաձայն ես, գրէ թերթին մէջ որ եկող գացողին *չալըմ* չընեն եւ յիմար յիմար հարցումներ չընեն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Սարգիս Քիւրքճեան (Լոնտոնէն) որ քանի մը օրուան համար Փարիզ կը գտնուի Սուտանի վարչապետ՝ Սայիտ Ապտալա Պէյ Խալիլի հետ :

Պէյրութէն՝ Տէր եւ Տիկ. Տոքթ. Խոսրով Գրիգորեան, Թեհրանէն՝ Տէր եւ Տիկին Շիշմանեան :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԻՆ ՊԵՏԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Մառեչալ Բուլղանինէն ետք, սուրիական սպայակոյտին ղեկավարը՝ զօրավար Աֆիֆ Պզրի յարձակումի անցաւ : Մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, թէ «Միացեալ Նահանգներ կը սպառնային յարձակիլ Սուրիոյ վրայ» ու եթէ իրենք չյարձակէին, «կրնային յարձակումի հրամանը տալ» :

Զօրավարը յայտնեց, թէ սուրիական սահմանագլուխին վրայ, վերջին տասը օրերու ընթացքին Թրքական ուժերու համախմբումը հետզհետէ աւելի լուրջ բնոյթ մը կը ստանար : Պզրի աւելցուց, թէ Սուրիա «հարկ եղած բոլոր միջոցները ձեռք առած էր՝ իր անկախութիւնը պաշտպանելու համար» :

Սուրիայի Զօրավարը յայտնեց, թէ ամերիկեան նաւատորմին պատկանող հինգ զրահաւորներ մօտեցած էին սուրիական ափերուն. — «Մենք կը կարծենք, թէ ասիկա ուժի ցուցադրութիւն մըն է՝ սու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Մէկ ասուպ եւս անյայտացաւ հայկական երկակամարից։ Դաշնակց.ը նորից սուգի մէջ է։ Հեռաւոր Պուէնոս-Այրէսի մէջ, աչքերը փակեց ընդմիշտ ընկեր՝ Դաւիթ Դաւիթխանեանը։ Դաշնակցական մոլեռանդ եւ ղեկավար ընկերներից մէկը, որն իր ողջ կեանքը, դեռ պատանի հասակից նուիրել էր Հայութեան եւ նրա ձգտումները մարմնաւորող Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Բնական օրէնք է, որ մահկանացուները, որոշ տարիքից յետոյ, կատարելով իրենց դերը անցաւոր այս երկրում, հեռանում են անդրի աշխարհը, սակայն խոր կսկիծ է համակում, երբ տեսնում էք, որ բոլոր լաւերը, նուիրեալները, գաղափարական գործիչները, մասնաւորապէս հայութեան մէջ, մահանում են օտարութեան մէջ, առանց մի ափ հող կամ մոխիր ունենալու Հայրենի երկրից իրենց շիրիմների վրայ։

Դառն է իրականութիւնը, սակայն այս է բախտը ընտրեալների։ Այդ տեսակէտից անմոռանալի է վերջին քսանամեակը։ Նա եղաւ մասնաւորապէս ողբալի Հայութեան եւ Դաշնակցութեան համար։ Շատերը Հայ Յեղափոխութեան կարկառուն դէմքերից մեռան օտարութեան մէջ։ Ահա մըշտադալարթ՝ Արշակ Ջամալեանը, ասպետ՝ Գիւլխանդանեանը, վերծանող՝ Ազգալեանը, փիլիսոփայ՝ Ռուբէնը, խոհուն՝ Հ. Օհանջանեանը, խեղճ՝ Բժ. Տէր Դաւիթեանը, գեղագէտ՝ Լ. Նազարեանցը, անկաշառ՝ Տ. Միսաքեանը, խիզախ՝ Դրօն, իմաստուն՝ Վ. Նաւասարդեանը, քուրմ՝ Ա. Յովհաննէսեանը, ներհուն՝ Լ. Շանթը, պնդամբեր Ա. Միքայէլեանը, գիտուն Ար. Աբէղեանը եւ դե՛ռ քանի քանիները լաւերից։ Հիմա գուժը հեռաւոր Արժանթինից, ընկեր Դաւիթխանեանը մեռած է Օգոստոս 7ին։

Մէկ նոր գերեզման օտարութեան մէջ, ուր հայրենի գեփիւռը հեռու է քնքշօրէն շոյելու շիրիմը նոր մեռեալի, յաւիտենական նինջ փափսալով իր խոնջացած մարմնին։

Դաւիթխանեանը պատկանում էր Դաշնակցութեան միջին սերունդին։ Նա ժամանակից չէր Քրիստափորին, այսինքն Հայկական Յեղափոխութեան վիպական շրջանին, նա ժամանակակից չէր նաեւ Նոբերին՝ Մնիկ Օհանջանեանին, Յակոբ Զարիֆեանին, ուսանող Գրիգորին եւ շատ ուրիշներին անկախութեան շրջանի սերունդից։

Նա՝ Հայութեան վիճակուած, ամենադժնդակ ժամանակների սերունդից էր, 1900-1918ի։ Մէկ շրջան, երբ Հայութիւնը ապրում էր մէկ կողմից լինել չլինելու օրեր, միւս կողմից լոյսի, յոյսի։ Իր երիտասարդ, խանդավառ տարիքին էր որ զուգադիպում էր Սասունի ապստամբութիւնը եւ պարտութիւնը, հայ-թաթարական կսկծալի օրերը, հայ եկեղեցիների գոյքերի գրաւումը եւ հայկական դպրոցների փակումը ռուս կառավարութեան կարգադրութեամբ, Դաշնակցութեան անխնայ եւ խելառ հալածանքը ցարական իշխանութեան կողմից։ Ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը եւ Օսմանեան Սահմանադրութիւնը, Կիլիկիոյ կոտորածները, հայկական բարենորոգումների ծրագիրը, վերջապէս 1915ի հայկական եղեռնը եւ ռուսական երկրորդ յեղափոխութիւնը 1917-18ին (ժողովրդավար եւ յետոյ բոլշեւիկ), իրեն վիճակուեց նաեւ տեսնել իրականացումը հայութեան երազի՝ Հայաստանի անկախութիւնը ու յետոյ նաեւ կործանումը Թուրքերի եւ բոլշեւիկների գործակցութեամբ։ Նրան վիճակուեց տեսնել, հայ ընտրանիի դժբախտութիւնը, շուրջ քառասուն տարիների տարագրութիւնը։ Պատմական վերոյիշեալ այդ ժամանակաշրջանին Դաւիթխանեանը միշտ եղաւ ժողովուրդի հետ եւ միշտ առաջաւոր եւ ղեկավար դիրքերում։

Հայութեան ճակատագրական այդ տարիներին, Դաւիթխանեանը ծնած, հեռու Հայաստանից, Վրաստանում, լինելով հարուստ ընտանիքի զաւակ, չը վարանեց իր բաժին մասնակցութիւնը բերել հայութեան ազատագրութեան գործին։ Մեծացած Թիֆլիս, Կովկասի այն ժամանակուայ շէն շող քաղաքը, Դաւիթխանեանը կարող էր իր բազմակողմանի շնորհների բերումով, անձնապէս մեծ դիրքերի տիրանալ, ապահով կեանք վարել, նա ընտրեց սակայն փշոտ ճանապարհը, նա գնաց գաղափարական սերունդի՝ Դաշնակցութեան ճանապարհով։

Հայութեան ծառայելը շատերից քչերի գործն էր, Դաւիթխանեանը եղաւ այդ քչերից։ Դեռ դպրոցական տարիքից Դաշնակցական, մոլեռանդօրէն ծառայեց Դաշնակցութեան եւ նրա միջոցով Հայութեան։

Դաւիթխանեանը պատկանում էր Դաշնակցութեան, այսպէս կոչուած «Աշխատաւորական» խմբակցութեան։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վրաստանի Կեդրոնական Կոմիտէն հրատարակում էր «Աշխատաւոր» թերթը։ Իր շուրջն էին խմբուած անզուգական գաղափարական երիտասարդ եւ տաղանդաւոր գործիչներ։ Ընկերներ՝ Վահան Խորէնի (գնդակահարուած 1920ին, Զանգեզուրում բոլշեւիկների կողմից), Կորիւն Ղազարեան, Տիգրան Աւետիսեան, Բագրատ Թուխչեան, Մինաս Մակարեան (բոլորը յետագային ձերբակալուած բոլշեւիկների կողմից եւ աքսորուած Սիբիր), Դաւիթ Դաւիթխանեան եւ ուրիշները։ «Աշխատաւորական» խմբակը մեծ դեր է խաղացել մասնաւորապէս 1917—20 թուականներին։ Մեծ վաստակ ունի թողած Դաշնակցութեան Վրաստանի մէջ ունեցած գործունէութեան։ Ընկեր Դաւիթխանեանը թէ իբրեւ շարունակական անդամ Վրաստանի Դաշնակցութեան Կ. Կոմիտէի, թէ իբրեւ անդամ Վրաստանի խորհրդարանի (պարլամենտ) եւ թէ այլ ազգային եւ միջազգային կազմակերպութեանց, մեծ ջանքեր է թափել ամէն տեղ հայութեան շահերը պաշտպանելու։

Իր հասարակական եւ քաղաքական գործունէութիւնը Կովկասի, թէ արտասահմանի մէջ, միշտ կապուած է եղել լաւի հետ, ի՛նչ անել, որ Հայութիւնը դրանից շահի։ Ղեկավարուելով այդ սկզբունքով, իր շիտակ ու բուռն բնաւորութեան շնորհիւ, նա երբեք չի դաւաճանել իր ժողովուրդի շահերին։ Թէ՛ լաւ եւ թէ՛ դժընդակ օրերին Դաւիթխանեանը մնացել էր հաւատարիմ Դաշնակցութեան եւ Թիֆլիսի «Աշխատաւոր»ի գաղափարներին։ Իր մահով թերեւս վերջին «աշխատաւորական»ն է որ հեռանում է մեզանից, քանի որ միւս տարաբախտ ընկերների մասին ստոյգ տեղեկութիւնները պակասում են։ Նրանք բոլորը մաշուեցին «յեղափոխական» բոլշեւիկների զնդաններում։

Անթառամ ծաղիկներ բոլորի անմոռանալի յիշատակին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-Ի ԱՌՋԵՒ

Անցեալ Գշ. օր բացուեցաւ ՄԱԿի Ազգաժողովի բացառիկ նստաշրջանը, քննելու համար հունգարական ապստամբութեան մասին պատրաստուած տեղեկագիրը։ Ինչպէս յայտնի է հունգարական ժողովրդական ապստամբութիւնը արեան մէջ խեղդուեցաւ անցեալ տարուան Նոյեմբերին, երբ խորհրդային հրասայլերը, Եանոս Քատարի ապօրինի կառավարութեան հրաւէրով, խուժեցին Փեշտայի փողոցներուն մէջ։ Աշխարհի բոլոր ժողովրդավար պետութիւնները եւ ազատասէր մարդիկ ձայնասփիւռներով, հեռագիրներով եւ բազմամարդ ցոյցերով բողոքեցին վանտալական այս միջամտութեան դէմ։ Նոյնիսկ բազմաթիւ համայնավարներ, գրագէտ, փիլիսոփայ եւ մտաւորական — չկրցան հանդուրժել գործուած անիրաւութեան եւ բարբարոսութեան։ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն ալ, որպէս ազգերու գերագոյն մարմին, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վճռեց, որ խորհրդային, օտար ուժերը քաշուին Հունգարիայէն, դադրի արիւնայեղութիւնը եւ իշխանութիւնը վերադարձուի երկրի օրինաւոր տէրերուն։

Դժբախտաբար, բոլոր միջամտութիւնները ի դերեւ ելան։ Բոլշեւիկները ոչ միայն արհամարհեցին միջազգային հանրային կարծիքն ու Ազգաժողովի հեղինակութիւնը, այլեւ բարբարոսային անդթութեամբ պատժեցին հունգարական հերոս ժողովուրդի ընդվզումը՝ ընդդէմ բռնակալութեան։

ՄԱԿը անզօր գտնուեցաւ պարտադրելու իր կամքը, վախնալով մասնաւորաբար համաշխարհային նոր պատերազմէ մը։ Ասոր փոխարէն, գոհացաւ ընտրելով յատուկ յանձնաժողով մը, որպէս զի հանգամանօրէն քննէ հունգար բանուորական յեղափոխութեան պարագաներն ու բնոյթը եւ պատրաստէ տեղակագիր մը՝ առ ի վաւերացումն։

Յանձնախումբը, որ կը բաղկանայ հինգ պետութիւններու ներկայացուցիչներէն եւ որուն նախագահն է Սիամցի իշխան Վան Ուայթայաքոն, պատրաստած է արդէն իր տեղեկագիրը եւ յանձնած Ազգաժողովին։

Մինչ այդ, ձեռնածալ չէր նստած Կրեմլինի խամաճիկը Եանոս Քատար, որ պարտադրուեցաւ հունգար ժողովուրդին կալանաւոր Իմրէ Նակիի փոխարէն։ Իշխանութեան գլուխ անցնելու առաջին օրերուն, ժողովուրդին խոստացաւ խորհրդային բանակները հեռացնել Հունգարիայէն, չդատել ապստամբութեան պատասխանատուները, արտօնել միւս կուսակցութիւններու կազմակերպումը, եւ այլն, եւայլն։ Աւելի առաջ, երբ անդամ էր Նակիի կազմած դահլիճին, Քատար ջերմօրէն կուսակից էր անոր քաղաքականութեան եւ նոյնիսկ օր մը պաշտօնապէս յայտարարեց որ հոկտեմբերեան այս ապստամբութիւնը «Հունգար ժողովուրդի փառաւոր յեղափոխութիւն է»։

Յետագային արար աշխարհ տեսաւ որ ան դրժեց իր խոստումը, դաւաճանեց իր ժողովուրդին, հլու գործիք դառնալով Կրեմլինի տէրերուն ձեռքը։

Հակադրելու համար ազատ աշխարհի բողոքներուն եւ ՄԱԿի որոշումներուն, Քատար հրատարակեց երեք հատորներէ բաղկացած Սպիտակ գիրքերը, որոնք իբր թէ լոյս պիտի սփռէին յեղափոխութեան մութ ծալքերուն վրայ. առաջին հատորին մէջ միայն, յստակօրէն կը դատապարտուի Նակիին (Ռաքոզի-Կերոէ) կառավարութեան քաղաքականութիւնը, որուն դէմ ընդվզած էին Պուտափեշտի բանուորները։ Վերջին երկու հատորներուն մէջ, ընդհակառակն, ոչ մէկ խօսք այս մասին, այլ դասական դարձած ստապատիր վերագրումներ վարչապետ Նակիի եւ ապստամբութեան ղեկավար զօր. Փալ Մալեթերի հասցէին, — ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի, հայրենիքի դաւաճան, լրտես, կայսերապաշտներու գործակալ, եւայլն, եւայլն։

Հունգարիոյ ներկայ ղեկավարները գիտէին որ հայրենասէրներու հանդէպ գործադրուած այս նախատական լեզուն չէր կրնար մոռցնել ապրուած ողբերգութիւնը. միւս կողմէ, հակադրելու համար ՄԱԿի աշխատանքներուն, համայնավար կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ միթինկներ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

ԵՕԹՆ ՕՐՕՐՈՑ

Առաջին աքլորականչի հետ հօտաղ Սեթը իշխանի ոչխարները քշեց դէպի ձորահովիտը, որտեղ արդէն աչք էր շոյում զմրուխտ կանաչը, երբ դեռ լեռնալանջերը գորշ էին։ Մաճկալներ Արզումանն ու Նիազանց Առստամը մի մի ձու ջարդեցին գիրացած եզների ճակտին գնացին իշխանի արտերը վարելու, Վաղունց Արսէնը գնաց իշխանի գետափնեայ բանջարանոցները մշակելու, իսկ Թափտուղանց Օհանջանը՝ իշխանը այգին կարգի բերելու եւ վազերը էտելու։

Լուսաբացի հետ Բայանդուրն էլ միշտ ոտքի վրայ էր. քունը չէր տանում. հարկաւոր էր հետեւել այդ «աննամուս հարամզադաներին», որպէս զի նամուսով աշխատեն, կարգին մշակեն արտն ու այգին, խնամքով արածացնեն հօտն ու նախիրը եւ հարամութիւն չմտցնեն գործի մէջ։ Իսկ բրուտի աշխատանքի արդիւնքը՝ կժերն ու կաւամանները երկու տղաների հետ վաճառելու ուղարկեց մօտակայ գիւղերը։

Այն օրը իշխան Բայանդուրը սովորականից շուտ վերադարձաւ տուն։ Քէֆը տեղը չէր։ Երեւի մրսել էր։ Տրամադրութիւնն աւելի փչացաւ, երբ Քարագլխին նորից նկատեց Հերիքնազին. որ միայնակ նստած արտասւում էր։

« Այս բայղուշը ի՞նչ է ուզում ինձանից, — ինքնիրեն խօսեց նա եւ հայեացքը շտապ հեռացնելով նրանից, դիտեց ձորամիջում ցրուած իր ոչխարներին, որոնք ախորժակով արածում էին նորածիլ, թարմ կանաչը։

Երկինք բարձրացող ծխի կապոյտ ժապաւէնի հետ իրիկնահացի անուշ բոյրը բռնել էր չորս բոլորը։ Մարջան խաթունն իր երեք հարսների հետ թոնրատանը հաց էր թխում ու ճաշ պատրաստում. միւս երկու հարսները գոմում կով էին կթում, իսկ երկուսը հսկում էին եօթն օրօրոցի։

Այդ ուշ պահին Հերիքնազը նորից քարաժայռը թրջում էր աղի արցունքներով։

Իշխան Բայանդուրը մռայլ, խոժոռած դէմքով սենեակ մտաւ, հանեց ոտնամանները եւ պառկեց՝ խալիչայով ու փափուկ բարձերով ծածկուած թախտի վրայ։

Հայեացքը առաստաղին մեխած՝ նա միտք էր անում իր տնտեսութեան մասին, նորից ու նորից հաշւում, թէ գիւղում ով ինչքան պարտք ունի իրեն, ինչքան տոկոս է աւելացել դրանց վրայ։ Էգուց ո՞ր պարտապանից պահանջի պարտքը։ Անիծած բախտից Ողունց Սիսակն էլ մեռաւ եւ պարտք մնաց իրեն։ Աւելի լաւ։ Ձորամիջում նա մրգատու այգի ունի. հէնց այդ էլ կը վերցնի պարտքի դիմաց։ Բայց չար սատանայ. իշխան Բայանդուրի աչքին առաստաղի վրայ նորից երեւաց այն անիծեալ որբեւայրին, Հացթուխը, աչքերը փոս ընկած, դէմքը գունատ, որ արտասուքով էր թրջում այն քարաժայռը, որտեղից նրա ամուսինն էր հսկում հօտը եւ բոլորին հմայում իր սրնգի դայլայլով։

Երեկոյեան կապոյտ լռութեան մէջ յանկարծ մի ահեղ որոտ լսուեց։ Գարնանային այս պարզ մթնշաղին, երբ երկնակամարում ամպի ծուէն իսկ չկար, չէր կարող ամպրոպ լինել։ Իշխանն անհանգստացաւ, ականջ դրեց լուսամուտից դուրս։ Եւ ահա այդ խուլ որոտին յաջորդեց մի ահեղ դղրդիւն, ասես երկինք երկիր իրար խառնուեցին։ Եւ այն վիթխարի քարաժայռը, որի վրայ արտասուք էր թափում Հերիքնազը, պոկուեց, բարձունքից վար գլորուեց եւ տակովն առաւ այն սենեակը, որտեղ պառկել էր իշխան Բայանդուրը։ Նա ջախջախուեց ապառաժի տակ, եւ այդպէս էլ նրան այլեւս ոչ ոք չտեսաւ։

Երբ գիւղացիներն օգնութեան վազեցին Բայանդուրի տունը, ականատես եղան մի հրաշագործութեան. բարձունքից ժայռը գլորուել էր այնպէս, որ տակովն էր առել, սպանել իշխան Բայանդուրին, իսկ եօթն օրօրոցները մնացել էին անվնաս։ Թամբաձեւ ժայռն իր թամբի կամարի մէջ ողջ առողջ պահել էր դրանց։

Մարջան խաթունը հարսներով եւ որդիներով շրջապատուած՝ կանգնել էր քարաժայռի մօտ եւ լուռ լաց էր լինում՝ հայեացքը եօթն օրօրոցներին, որոնց մէջ խաղաղ ննջում էին երեխաները։ Յետոյ դժգոյն, խորշոմած դէմքից սրբելով արցունքի կաթիլները, շշնջաց.

— Հերիքնազի աղի արցունքներից ժայռն էլ կակղեց, թուլացաւ, քոքահան եղաւ եւ Աստծու պատիժն իջաւ մեր օջախի վրայ... Դէ, խիղճը կորաւ, հալալ քրտինքին հարամ քրտինք խառնուեց...

Գիւղացիները մխիթարում էին Մարջան խաթունին եւ Աստծուն փառք տալիս, որ իր անտեսանելի աջովը դժբախտութիւնից պահպանել էր եօթն անմեղ օրօրոցները։

×

Հետեւեալ օրը վաղ առաւօտեան գիւղի եօթ քարտաշներ Հերիքնազի արցունքներից փափկած հսկայ քարաժայռի վրայ քանդակեցին եօթն օրօրոց։

Մինչեւ այսօր էլ Քարահունջ գիւղի մօտ, ձորամիջին մնում է այդ քարաժայռը, որը գիւղացիք կոչում են Եօթն օրօրոց։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(4 վերջ)

կը սարքեն, բողոքելու համար ՄԱԿի հաւաքած փաստաթուղթերուն դէմ, զոր կը համարեն միջամուխ ըլլալ իրենց երկրի ներքին գործերուն: Այս նպատակով բողոքի ցոյցեր ալ կը կազմուին Հունգարիոյ բոլոր շրջաններուն մէջ :

Սակայն, ինչպէ՞ս կարեւորութիւն տալ այս բողոքներուն, երբ յայտնի է որ նոյն այս ցուցարարներն էին որ ժամանակին հրապարակաւ կ'անարգէին Ռուսիոյ ազատարար պետը՝ Թիթօն եւ կը պանծացնէին Սթալինը՝ «Պատմութեան ամէնէնմեծ մարդը»,մինչդեռ ժողովուրդը իր բացարձակ մեծամասնութեամբ միայն յարգանք ու հիացում կրնար ունենալ հանդէպ Թիթոյի, որ համարձակած էր ծառանալ սթալինեան բռնատիրութեան դէմ եւ յաջողած իր երկիրը առաջնորդել դէպի անկախութիւն :

Վերջերս միայն Հունգար համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Նեփզապատսակ» սկսաւ հատուածներ հրատարակել ՄԱԿի յանձնախումբի տեղեկագրէն եւ «վերլուծել» զայն: Գիտենք թէ որքան անպարկեշտօրէն կը պատասխանեն համայնավար գրիչները իրենց հանդէպ եղած քննադատութիւններուն: Անջատած են քանի մը նախադասութիւններ իրենց պարբերութիւններէն եւ տուած անոնց իրենց փափաքած նշանակութիւնը :

Իրականութեան մէջ յանձնախումբին պատրաստած տեղեկագիրը լուրջ աշխատութիւն մըն է, որուն միացուած են բազմաթիւ փաստեր եւ փաստաթուղթեր: Տեղեկագիրը մանրամասնօրէն (150·000 բառ) կը ներկայացնէ հոկտեմբերեան ապստամբութիւնը եւ անոր յաջորդող իրադարձութիւնները. զօրաւոր փաստերով ցոյց կուտայ որ ապստամբութիւնը եղած է բնութրական, ինքնաբուխ եւ թէ ժողովուրդի բոլոր խաւերն ալ մասնակցած են անոր: Ապստամբութիւնը խեղդուած է արեան մէջ, բռնի ուժով, որուն պատասխանատուն է Խորհրդային Միութիւնը միայն :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու պատուիրակութեան նախագահը Պ. Լոճ ներկայացուցած է առաջարկ մը, որ կը դատապարտէ Խ. Միութեան միջամտութիւնը Հունգարիոյ ներքին գործերուն մէջ եւ կը պահանջէ որ իշխան Վան Ուայթայաքոնի պաշտօն յանձնուի երթալ Մոսկուա եւ Պուտափեշտ, տեղւոյն վրայ գործադրել տալու համար ՄԱԿի վճիռը: Պ. Լոճ, որուն առաջարկը ստորագրած են արդէն 37 պետութիւններ, կ'ընէ ծանրակշիռ յայտնութիւններ, համաձայն իրեն, ռուսական զօրքերու թիւը, անցեալ տարուան ընթացքին, 25·000էն բարձրացած է վաթսուն հազարի: 1956 Նոյեմբեր եւ 1957 Օգոստոս ամիսներու միջեւ դատապարտուած են, ըստ հունգար կառավարութեան պաշտօնական յայտարարութիւններուն, 1768 հոգի, 23 հոգի՝ գնդակահարուած. 51 հոգի՝ մահուան դատապարտուած, 29 հոգի՝ ցկեանս բանտարկութեան: Եւ այս բոլորը, հակառակ անոր, որ Քատար պաշտօնապէս խոստացած էր պատասխանատու չնկատել բոլոր այն անձերը, որ այս կամ այն ձեւով մասնակցութիւն բերած էին հոկտեմբերեան ապստամբութեան:

Աւելին, Պ. Լոճ կ'ամբաստանէ հունգար ներկայ կառավարութիւնը, որ դրժած է իր հետեւեալ ութ խոստումները.— խորհրդային զօրքերու հեռացում, յեղափոխականներու ազատութիւն. կուսակցութիններու կազմութեան արտօնութիւն. ազատ ընտրութիւններ, գործադուլի իրաւունք բանուորներուն. վերջ տալ խորհրդ. թալանին, խօսքի եւ արտայայտութեան ազատութիւն գրողներու եւ արուեստագէտներուն, կրօնական ազատութիւն :

Այս առաջարկը ստորագրող 37 պետութիւնները կը պահանջեն, որ Խ. Միութիւնը ամբողջական ազատութիւն տայ իշխան Վան Ուայթայաքոնի, որպէսզի այս վերջինը կարենայ այցելել իր փափաքած վայրը եւ գործել այնպէս՝ ինչպէս ինք յարմար կը դատէ :

Թ. Ա. Թ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԵՑԱՒ

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՑՐՈՒԵՑԱՒ ՍԵՊՏ. 11ԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք ընտրական նոր օրէնքին առթիւ :

Թուրքիոյ երեսփոխանական ընտրութեան օրէնքին կարգ մը յօդուածներու փոփոխութեան առնչութեամբ պատրաստուած օրինագիծը Սեպտ. 11ին, ներկայացուեցաւ Ազգ. Մեծ Ժողովին որ վերջնականապէս հաստատեց զայն: Համաձայն նոր օրէնքին, երեսփ. թեկնածուները պիտի չկրնան անհատաբարդնելիրենց թեկնածութիւնըեւպիտի չկրնան թեկնածու ներկայացուիլ ու ընտրուիլ ուրիշ կուսակցութեան մը կողմէ :

Կուսակցութիւնները ստիպուած են իւրաքանչիւր շրջանի մէջ առանձնապէս մասնակցիլ ընտրութիւններուն եւ իւրաքանչիւր շրջանի համար նշանակուած թեկնածուներու թիւը անփոփոխ պահել: Այս ստիպողութեան չենթարկուող կուսակցութիւնները կը կորսնցնեն ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունքը: Ազգ. Ժողովին նոր ընտրութիւնները վաւերացուցած թուականէն ետք, կուսակցութիւններէ հրաժարողները, չեն կրնար թեկնածու ցոյց տրուիլ ուրիշ կուսակցութեան մը կողմէ:

Վերի օրէնքին ընդդիմացողները 1 - 3 տարի բանտարկութեան կը դատապարտուին :

Որոշումներուն վրայ աւելցուեցաւ թէ մինչեւ երկու ամիս առաջ կուսակցութիւններէն հրաժարողները պիտի չկրնան թեկնածու ցոյց տրուիլ ուրիշ կուսակցութեան մը կողմէ :

Ազգ. Մեծ Ժողովի Սեպտեմբեր 10ի նիստին ներկայ եղան բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ մինչեւ վերջ խորունկ շահագրգռութեամբ հետեւեցան ընթացքին : Մինչ Ազգ. Ժողովի Դատական Յանձնաժողովին մէջ տեղի կ'ունենար ժողովը, ընդդիմադիր կուսակցութիւնները արտակարգ հաւաքոյթներով աչքէ կ'անցընէին կացութիւնը :

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները չեն յուսահատիր սակայն, վաւերացուած նոր օրէնքներուն առջեւ, որոնց նպատակն է առաւելապէս արգելք հանդիսանալ միջկուսակցական գործակցութեան, եւ կ'ըսեն թէ ոչ մէկ մտահոգութիւն կը պատճառէ իրենց այդ փոփոխութիւնը, այլ ընդհակառակն տուն կուտայ փոխադարձ բանաձեւերու :

ԱԶԳ. ՄԵԾ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՑՐՈՒԻ

Ազգ. Մեծ Ժողովը որ Չորեքշաբթի նիստին ընդունած է 27 Հոկտեմբերին երեսփոխանական ընտրութիւն կատարելու օրինագիծը, ցրուեցաւ Սեպտեմբեր 11ին:

ՈՐՈ՞ՆՔ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ԵՐԵՍՓ. ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Ընդունուած օրէնքին համաձայն, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Ճէմալ Պօյնուք, Մուամմէր Օպուզ, Րիւշտիւ Խօզալ եւ Իսմայիլ Ադիլիզ, որոնք Ազգ. Ժողովի ցրումէն քիչ առաջ հրաժարած էին կուսակցութիւններէն, կորսնցուցած են իրենց երեսփոխանական իրաւունքը :

Միւս կողմէ, կ'ըսուի թէ մէկ շաբաթուայ ընթացքին հրաժարող պետական պաշտօնեաները պիտի կրնան թեկնածու ներկայանալ ընտրութիւններուն առթիւ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿԷՆՃԵԱՆ

Անցեալ շաբաթ փարիզեան դարմանատուններէն մէկուն մէջ իր հոգին աւանդեց ծանօթ մտաւորական եւ հին գործիչ՝ Պ. Անդրանիկ Կէնճեան :

Հանգուցեալը ծնած էր 1873ին, Ատաբազար, ուր երկար տարիներ վարած է տեղւոյն 17 ազգային վարժարաններուն հոգաբարձութեանց ընդհ. քարտուղարութիւնը :

1918ի Կիլիկեան անցուդարձերուն ընթացքին, Ատանայի մէջ գործօն դեր է կատարած, աշխատակցելով տեղական թերթերու: Այդ շրջանին ծանօթացած է Զօր. Պրեմոնի, որուն մտերիմն է եղած: Ունի ինքնագիր եւ թարգմանական կարգ մը հրատարակութիւններ :

Մինչեւ վերջը անդամ եղած է Հնչակեան կուսակցութեան, մեծ յարգանք վայելելով իր ընկերներու շրջանակին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է անցեալ չորեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Դամբանական խօսած է Պ. Ս. Քարեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

« ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ» օրաթերթէն կ'իմանանք, թէ Ախուրեանի, Արթիկի, Կիրովականի, Վէտի եւ այլ շրջաններուն մէջ, այս տարեշրջանին գիւղական երիտասարդութեան տասը նոր միջնակարգ դպրոցներ կը բացուին: Այս տարի Հայաստանի բանուոր երիտասարդութեան դպրոցներուն մէջ 12·600, իսկ գիւղական երիտասարդութեան դպրոցներուն մէջ 6·500 տղաք ու աղջիկներ կ'ուսանին :

ԾԱՂԿԱՁՈՐԻ մէջ հանգստեան տուն մը կայ ,որ Հայաստանի աշխատաւորներուն հիմնական հանգստավայրերէն մէկն է : Երեւանի Գիւղատնտեսութեան հաստատութեան դասախօս՝ Մ. Գիւլխասեան « Սով. Հայաստան » թերթին մէջ նամակ մը հրատարակելով, կը յայտնէ թէ «հանգստեան տանը նորմալ պայմաններ չեն ստեղծուած: Սենեակներում մահճակալները դասաւորուած են շատ խիտ, այնպէս որ՝ հնարաւոր չէ նոյնիսկ սեղան դնել, չկան տարրական յարմարութիւններ, նոյնիսկ՝ անհրաժեշտ թուով աթոռներ. որոշ սենեակներում 4 – 5 հանգստացողին ընկնում է մէկ աթոռ: Հազուադէպ է աշխատում բաղնիքը: Ցածախակի տեղացող անձրեւներից առաջացող ցեխի պատճառով հնարաւոր չի լինում բակում շրջել: Լուրջ թերութիւններ կան սննդի կազմակերպման գործում: Թարմ պտուղ ու բանջարեղէն չեն տար: Գրատուն – ընթերցարանը կահաւորուած է անշուք...»:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ պասկէթ պոլի մրցումներ եղած են Հայաստանի եւ Տաճկաստանի միջեւ: Նախ խաղացած են աղջիկներու խումբերը եւ Հայուհիները 45 - 27 արդիւնքով յաղթանակը շահած: Երեւանի տղոց խումբին յաղթանակը աւելի դժուար եղած է. 57 - 50: Տաճկաստանի աղջկանց եւ տղոց զոյգ խումբերը պարտութեան ենթարկուած են :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք որ երաժշտագէտ Օննիկ Պերպերեան յառաջիկայ ամիս հրաւիրուած է Ֆիլատելֆիա վարելու համար տեղւոյն ֆիլարմոնիք նուագախումբը :

Յայտագրին մաս կը կազմեն նաեւ Օննիկ Պերպերեանի գործերը, որոնց շարքին՝ ջութակի քօնչերթօն (Ա. ունկընդրութիւն):

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆԸ.— Մարի, ո՞ւր պիտի հասնի մեզի հասցուցած վնասդ: Հինգ հարիւր տարուան թաղարս կոտրեցիր :

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Այդքան հի՞ն է եղեր. ես ալ նոր բան մը կարծեցի, այնքան վախցայ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿԱՅԾԵՐ

●

Գլխաւոր դուռը ներս էր տանում դէպի քառակուսի ընդարձակ բակը, որ հովանաւորուած էր դարեւոր թթենիներով եւ կեռասենիներով: Բակի մէկ ճակատում արեւելեան ճաշակով շինուած էին մի քանի մեծ եւ փոքրիկ սենեակներ, հնացած, քայքայուած, եւ միայն իրանց ծերութեան մէջ պահպանած հնութեան պատկառանքը: Այս տունը շինուած էր այն ժամանակ, երբ քեռուս պապը քաղաքի նշանաւոր եւ հարուստ բնակիչներից մէկն էր. հարիւրաւոր տարիներից յետոյ նա տակաւին պահպանել էր վաղեմի վայելչութիւնը: Ծառերի հետ փաթթուած խաղողի որթերը համարեայ թէ դրկում էին իրանց ծոցի մէջ այդ կիսանահապետական բնակարանը, որի նմանը անտառներում, կամ լեռների խուլ ձորերի մէջ միայն կարելի էր տեսնել: Փողոցից հոսող վտակից բաժանուած էր մի առուակ, որ անցնում էր բակի միջով եւ ոռոգում էր ոչ միայն պարտէզը, այլ պահպանում էր մի մշտական զովութիւն ,որ ազատում էր բնակիչներին ամառնային տօթերից :

Առ հասարակ այդ հնացած եւ մաշուած տունը իր ընդարձակութեամբ դարձեալ մեծ յարմարութիւն ունէր քեռուս հոյակապ ընտանիքի համար, որ կազմուած էր բազմաթիւ անդամներից: Մեծ քեռիս, այսինքն մօրս հայրը, դեռ կենդանի էր. նրան բոլորը դադա (հայր) էին կոչում : Նա հինգ որդի ունէր, բոլորը ամուսնացած, բոլորը բազմաթիւ չափահաս եւ անչափահաս զաւակների տէր էին: Մայրս իր եղբայրների միակ քոյրն էր: Առ հասարակ մի հատիկ քոյրը միշտ սիրելի է լինում իր եղբայրներին, բայց մօրս վերաբերութեամբ ընդհակառակն էր պատահել: : Մայրս այն հազուագիւտ բնաւորութիններից էր, որին անկարելի էր չսիրել: Բայց ի՞նչ էր պատճառը, որ նրա եւ իր ազգատոհմի մէջ տիրում էր մի տեսակ խուլ սառնասրտութիւն, մի տեսակ ծածուկ անհամակրութիւն, որը իսկոյն աչքի էր զարկում: Այստեղ մի գաղտնիք կար, որ ինձ համար այն ժամանակ անհասկանալի էր, թէեւ ես չէի կարող չնկատել, որ քեռիներս խիստ անտարբերութեամբ ընդունեցին իրանց քրոջ ամուսնի մահուան ցաւալի բօթը, եւ կարծես, ուրախ լինէին, որ Աստուծոյ արդար դատաստանը վերջապէս պատժեց նրան: Այդ էր պատճառը, որ մեզ պատահած դժբախտութիւնից յետոյ մայրս խիստ դժուարութեամբ յանձն առաւ իր եղբայրների մօտ բնակուել, եւ եթէ անճարութիւնն ու աղքատութիւնը չստիպէր նրան, գուցէ այդ ծանր զիջողութիւնը չէր անի :

Քեռուս տան այն մասը, ուր տեղաւորեցին մեզ, բոլորովին զուրկ էր ծառերից : Այստեղ գտնւում էր ախոռատունը, որի բակի մէջ կար փոքրիկ խրճիթ, բաղկացած մի սենեակից եւ նախասենեակից, որ շինուած էր ծառաների համար: Եւ որովհետեւ այժմ քեռիս ծառաներ չունէր, խրճիթը մնացել էր բոլորովին անբնակ. այնտեղ պահում էին տան կոտրատուած եւ անպիտանացած կարասիքը: Այդ մի թերքներին փոխարինեցինք մենք, որ մեր վիճակով շատ չէինք տարբերւում նրանցից : Այսուամենայնիւ, մենք գոհ մնացինք մեր բախտից, մաքրեցինք խրճիթը իր հին ապականութիւնից, շինեցինք եւ սարքեցինք նրան, թէեւ քայքայուած առաստաղը եւ խարխուլ պատերը բոլորովին անզօր էին անձրեւի հոսանքի առաջն առնելու, կամ պահպանելու մեզ վատ եղանակից :

Գ.

ՀԻՆ ՄԵՂՔԸ

Աշունը մօտենում էր իր վախճանին :

Այդ առաջին աշունն էր, որին հանդիպում էինք մենք, քեռուս տունը տեղափոխուելուց յետոյ: Դաշտերը սառնում էին տխուր եւ գունաթափ կերպարանք. կանաչ մարգագետինները, օրըստօրէ դեղնելով, մեռելային դէմք էին կրում : Անխղճաբար փչում էր սառը քամին եւ թափում էր մերկ ծառերի մնացած տերեւները:

Երկնքի խոժոռ եւ մոխրագոյն դէմքի վրայ գլորւում էին մթին ամպերի ահագին բեկորներ եւ արգելում էին արեւի թոյլ ճառագայթները: Խիստ տխուր եղանակով լսելի էր լինում կռունկների խուլ կանչիւնը, որոնք բարձր եթերքի միջով, եռանկիւնի շարքերով, դիմում էին դէպի օտար աշխարհ: Ծիծեռնակներ ամենեւին չէին երեւում, նրանք վաղուց էին գաղթել : Միայն մրջիւնները խիստ եռանդով կրում էին դէպի իրանց ամբարները ընդեղէնների զանազան տեսակներ: Ամէն արարած պատրաստւում էր ընդունել ձմեռը — իր անախորժ հիւրը :

Այս օրերը սակաւ հոգսեր չպատճառեցին մօրս: Ձմեռը, աղքատների թշնամին, մեզ պատժելու համար էր գալիս :

Մայրս իր հօր տունը տեղափոխուելուց մի քանի օրից յետոյ հրաժարուեցաւ կերակուրներ ընդունել նրանց սեղանից եւ ապրում էր իր անկախ աշխատանքով: Նա շուտով հաշտուեցաւ իր նոր վիճակի հետ, չկամենալով ծանրութիւն պատճառել իր եղբայրներին, որոնց շատ հաճելի չէր իրանց գերդաստանի վրայ ընդունած նոր բեռը: Մայրս աղքատութիւն շատ էր կրած, բայց երբեք իր տան չքաւորութիւնը օտարներին յայտնած չէր, թէ ինչպէս ապրում, կամ ինչ միջոցներով է պահում իր երեխաներին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րիական ջուրերուն մէջ: Իսկ եթէ կ'ուզէք գիտնալ թէ ի՞նչ է պատճառը սահմանագլուխի վրայ կեդրոնացող թրքական ուժերուն՝ աւելի լաւ պիտի ընէիք հարցնել զայն Պ. Հէնտերսընի »:

Իր կարգին, համայնավար Զինաստանի վարչապետ Զու Ան Լէ Փեքինի մէջ ճառ մը խօսելով, դատապարտեց Միացեալ Նահանգները, որ Սուրիոյ նկատմամբ «գրգռութիւններ» ի յայտ կը բերէին, աշխարհի խաղաղութիւնը վտանգի ենթարկելով:

Միացեալ Նահանգները, ըստ ան, «բացէ ի բաց զինուորական սպառնալիքներ կ'ընեն Միջին Արեւելքի մէջ եւ կը միջամտեն Սուրիոյ ներքին հարցերուն »:

× Թուրքիա յառաջիկայ մէկ երկու օրերու ընթացքին պիտի պատասխանէ մառեշալ Բուլղանինի նամակին, որ կը դատապարտէր Մենտերէսի վարած քաղաքականութիւնը: Ծանօթ է, որ խորհրդային Վարչապետը կը մեղադրէր Անգարան, սուրիական սահմանին վրայ զօրագունտեր համախմբելուն համար:

Կը կարծուի, թէ Թուրքիոյ պատասխանը հետեւեալ ձեւով պիտի ըլլայ. — Խ. Միութիւնը դերերը կը փոխէ... Թուրքիոյ վերագրելով յարձակողական նպատակներ, ինչ որ չունի: Թուրքիա չըսպառնար Սուրիոյ: Պարզապէս՝ Անգարայի կառավարութիւնը մտահոգ է այնտեղ կատարուող անցուդարձերով, քանի որ սահմանակից է. մտահոգ՝ որովհետեւ Սուրիա խորհրդային արբանեակ մը ըլլալու ճամբուն վրայ կը գտնուի, զինուորական օժանդակութիւն ստանալով Մոսկուայէն:

× Իրաքի Ֆէյսալ Թագաւորը, որ Պոլիս կը գտնուէր, վերադարձաւ Պաղտատ: Հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը յայտնէ Թագաւորին նշանտուքը՝ իշխանուհի Ֆաշիլէի հետ, 17 տարու: Եգիպտոսի Մոհամէտ Ալի իշխանին աղջիկն է ան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի մէջ Հունգարիոյ հարցին քննութիւնը տեւեց չորս օր ու երկար վիճաբանութիւններէ ետք ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ դատապարտուեցաւ Խ. Միութեան վայրագ միջամտութիւնը: Մոսկուայի բռնած դիրքը դատապարտուեցաւ տասնի դէմ վաթսուն ձայնով եւ 10 ձեռնպահութեամբ: Այս առթիւ Փեշտայի Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ պիտի մերժեն ընդունիլ ՄԱԿի ներկայացուցիչը Հունգարիոյ մէջ: (Տես Բ. էջ):

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ Թիթօ - Կոմուլքա խօսակցութիւնները կը շարունակուին: Մառեշալ Թիթօ, ճառ մը արտասանելով յայտնեց. — « Խ. Միութեան հետ կը գործակցինք կատարեալ հաւասարութեան գետնի վրայ »:

ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ մէջ, դեսպան Մոլոթով գիմաւորած է Եուկոսլաւ պատուիրակութիւն մը, կը հաղորդէ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ պաշտօնապէս առաջարկեց Յունաստանի, որ «Պալքանեան Միութիւն» մը կազմեն, ոչ - յարձակողական դաշինքով մը: Այս առաջարկը անակնկալ մը չստեղծեց Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Կը կարծուի թէ Յունաստանի պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ: Ռումանիա նոյն առաջարկը ըրած է միաժամանակ Ալպանիոյ, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ:

ԿԻՊՐՈՍԻ մասին խօսելով, Սելվին Լոյտ յայտարարեց, թէ Անգլիա տակաւին որոշած չէ անկախութիւն տալ կղզիին: Լոյտ Միացեալ Նահանգներ մեկնեցաւ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ «Ալ Նասր» օրաթերթը կը յայտնէ, թէ մօտ ատենէն Թիթօ եւ Նասր պիտի այցելեն Սուրիա: Թիթօ կարճ ժամանակի մը համար պիտի իջնէ Դամասկոս՝ դէպի Հնդկաստան իր ճամբորդութեան ընթացքին եւ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Նախագահ Քուաթլիի եւ սուրիացի այլ ղեկավարներու հետ: Իսկ Նասր Դամասկոս պիտի երթայ՝ Միջին Արեւելքի կացութեան շուրջ խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար Քուաթլիի հետ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մէջ Պապը ընդունեցաւ Ցիսուսեաններու 180 ղեկավարները, որոնք կը մասնակցէին Հռոմի համագումարին: Լատիներէն ճառ մը խօսելով, Պապը խորհուրդ տուաւ Ցիսուսեաններուն որ չծխեն...:

Այրի Տիկին Ա. Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը՝ Պատրիկ, ինչպէս նաեւ Բամպուքճեան, Իսպիրեան, Մոստիչեան, Գասապեան, Ինճուճեան, Ֆրէ, Մարթէն, Ինճէճեան, Ա. Գասապեան, Փափազեան (Պէյրութ), Մակարեան (Երեւան), Սերոբեան (Պոլիս), Նարլեան (Պոլիս), Մալխասեան, Ասլանեան եւ Ճնկտրեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց կէսուր մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷՕԺԷՆԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պօզանեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 13ին, իր բնակարանը, 10 րիւ Շաթօտէն, 64 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Սեպտ. 17ին) ժամը 15-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Համեստուհի Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Զիլինկիրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Պ. Պ. Յովհաննէս եւ Եդուարդ Զիլինկիրեան, Օր. Զարդար Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Զիլինկիրեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Գայլըմճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Մ. Զիլինկիրեան եւ զաւակը (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Գարատայեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), Պ. Տաճատ Կականեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Կականեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Էչքիլեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէսեան (Հայաստան), Եղիազարեան, Պէրպէրեան, Թէրզեան, Տէրտէրեան, Տէօքմէճեան, Սէֆէրեան ընտանիքները խոր ցաւով կուգան ծանուցանելու իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին՝

ՅԱԿՈԲ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 14 Սեպտեմբերին, Փիթիէ հիւանդանոցին մէջ, 52 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը եւ թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուին չորեքշաբթի կէսօրէ յետոյ Ալֆորվիլի եկեղեցին: Հաւաքուիլ ժամը 4ին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Թանկագին ընկեր Անթուան Օհանեանի մահուան քառասունքի առթիւ Տէր եւ Տիկին Մութաֆեան հազար ֆրանք կը նուիրեն, տեղւոյս դըպրոցին:

ՈՒԽՏԻ ՕՐ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ

Սեպտ. 29ին Վարագայ Ս. Խաչի տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծահանդէս ուխտագնացութիւն եւ մատաղի օրհնութիւն տեղի պիտի ունենայ Ս. եկեղեցւոյս մէջ:

Նոյն օրը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ վիճակիս Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան օրուան տօնին շուրջ:

Ս. պատարագի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները կը կատարէ Ս. եկեղեցւոյս հովանիին տակ կազմուած փոքրիկներու խումբը, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Գէորգ Հուպոյեանի:

Կը խնդրենք մեր հաւատացեալ ժողովուրդէն, որ կանխաւ բարեհաճի ղըրկել եւ կամ յանձնել նուէրները Տ. Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի հասցէով 31-33, Ռիւ Սէն Ժիւսթ, Արնուվիլ:

Հոգաբարձութիւն
վարագոյ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ
Արնուվիլ (Սէն է Ուազ)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԽԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Փետրուար 23ին

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակլութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան Շինութեան օր առաջ լրացումին համար մեր վերջին կոչին որպէս արձագանգ, լիցաբնակ (Անգլիա), Պ. Ժիրայր Ժամկոչեան, իբրեւ անմիջական օգնութիւն 50 սթերլին տրամադրած է, Պ. Տամլամաեանի միջոցաւ, անգլիաբնակ մեր ազնիւ հայրենակիցին այս ինքնամատոյց ժէսթը արժանի կը նկատենք գովեստի եւ շնորհակալութեան:

ՇԻՆ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ԵՒ
ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

×

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Քլէրմոն Ֆէրանէն Պ. Ներսէս Թիւթիւնճեանէ 20.000 ֆր. իր ամուսնութեան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեան իրենց մօր եւ զոքանչ մօր հանգուցեալ Նուարդ Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին:

Մարսէյլէն Պ. Մինաս Պօղոսեան Լիոն իր այցելութեան առթիւ Պ. Հ. Թադէոսեանի ձեռամբ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ տասը հազար ֆր.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առեւտուրով զբաղող մը, Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն մէկուն մէջ կը փնտռէ վարձու ազատ հողամաս մը, առնուազն երեքէն չորս հարիւր քռ. մեթր տարածութեամբ, ապրանքի մթերման համար: Տեղեկացնել՝

Mr, Partick, 43, Rue Jussieu, Paris (5e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին:

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին:

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին:

GRAND-HOTEL

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը: Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ: Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան: (Թումանեանի պայերը, մանկութիւն, պատանեկութիւն: Թումանեանի ստեղծագործութիւններու վերլուծութիւն, պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, Գուգարաց աշխարհի մասին):

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականներով: Մուտքը ազատ է:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI
18 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7996 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3797

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՈՒԺԸ

●

Թուրքիոյ երեք ընդդիմադիր կուսակցութեանց միացեալ ճակատ կազմելն խնդիրը պերճախօս ապացոյց մըն է, որ կառավարական դեմոկրատ կուսակցութիւնը կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնէ երկրին մէջ եւ կրնայ երրորդ անգամ յաղթական դուրս գալ հոկտեմբեր 27ի ընտրութիւններէն :

Ընինք արդէն թէ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ ընդդիմադիրները քննադատելիք շատ բան չունին: Դեմոկրատ կառավարութիւնը եօթը տարիէ ի վեր մեծապէս ամրապնդած է Թուրքիոյ դիրքը: Արեւմտեան պետութիւնները, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այդ երկրին՝ իբրեւ պատնէշ համայնավարութեան դէմ: Ու կ'աջակցին անոր :

Աւելի շատ ներքին քաղաքականութիւնն է, որ բուռն քննադատութեանց կը մղէ միւս կուսակցութիւնները :

Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար չհետեւեցաւ իր նախորդներուն՝ Մուսթաֆա Քեմալի եւ Իսմէթ Ինէօնիւի օրինակին, միահեծան վարիչը դառնալու համար իր կուսակցութեան :

Այդ պարտականութիւնը ստանձնեց Ատնան Մենտէրէս, որ եօթը տարիէ ի վեր իր ձեռքին մէջ կը պահէ երկիրը՝ իբրեւ յաւիտենական վարչապետ :

Անձնական մեծ հարստութեան տէր այս պետական մարդը, որ իր պաշտօնին համար կառավարութեան սնտուկէն ոչ մէկ թոշակ կը ստանայ, մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Թուրքիոյ մէջ, մանաւանդ գիւղացիներուն մօտ :

Մենտէրէս լաւ դիւանագէտ է, սակայն՝ վատ տնտեսագէտ ու ելմտագէտ :

Թրքական թղթադրամ ոսկին (լիրա) պաշտօնապէս կ'արժէ 120 ֆրանք: Սակայն սեւ սակարանի մէջ 25 - 30 ֆրանքի իջած է :

Թուրքիա տարիներէ ի վեր կը խեղդուի պարտքի տակ: Օտար երկիրները շատոնց վարկ չեն բանար Թուրք առեւտրականներուն : Այդ պատճառով ալ ոչ մէկ երկիր արտածում կը կատարէ դէպի Թուրքիա, ուր կը պակսին առօրեայ ապրուստի համար անհրաժեշտ բազմաթիւ սովորական ապրանքներ անգամ: Ժողովուրդը կը նեղուի նոյնիսկ միսի, կաթնեղէնի, հաւկիթի եւ տեղական երկրագործական այլ բերքերու պակասէն, մասնաւորաբար մեծ քաղաքներու մէջ :

Մինչ այս է կացութիւնը տնտեսական գետնի վրայ, կառավարութիւնը երկրին նիւթական - ելմտական կարողութենէն վեր ձեռնարկներ կը կատարէ: Գաւառի զանազան կողմերը բազմածախս մեծ գործարաններ կը բանայ, ելեկտրական կայաններ կը կառուցանէ, շէնքեր կը շինէ, գիւղացիներուն արդիական գործիքներ, թրաքթէօրներ եւ այլ մեքենաներ կը հայթայթէ, զինագործարաններ կը հիմնէ : Մէկ խօսքով կը ջանայ արդիականացնել երկիրը, եւրոպական իմաստով :

Վերջին անգամ Պոլիսը բարեզարդելու համար սկսաւ ամբողջովին հիմնայատակ քանդել բազմաթիւ թաղամասեր եւ բանալ մեծ պողոտաներ: Ծրագրած է նոյնիսկ կամուրջ մը կառուցանել Վոսփորի վրայ:

Այս բոլորին համար հսկայ գումարներ անհրաժեշտ են: Ո՛ղջ օրը, տպագրական մեքենան, որ գիշեր - ցերեկ կը բանի, շատով զերոյի հասցնելով թրքական դրամին արժէքը:

Ներքին քաղաքականութեան մարզին մէջ ընդդիմադիրները կը մեղադրեն նոյնպէս կառավարութիւնը, որ սեղմիչ օրէնքներով կաշկանդած է մամուլի ազատ արտայայտութիւնը, մեղանչած է ժողովրդավարական սկզբունքներուն դէմ՝ հալածելով եւ բանտարկելով ընդդիմադիր կուսակցութեանց գործիչները :

Վարչապետ Մենտէրէսի նախորդ դահլիճի անդամներէն ոմանք իրենց պաշտօնական դիրքը օգտագործելով տրվրգի եւ ներածումի չահագործումներ ըրած էին : Ընդդիմադիրները ժամանակին օգտագործեցին այդ գայթակղալից արարքները, վարկաբեկելու համար դեմոկրատ կուսակցութիւնը :

Վարչապետին միահեծան գործունէութեան դէմ ընդվզեցաւ նոյնինքն Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Մենտէրէսի ամէնէն մտերիմ ընկերը, որ 1950էն սկսեալ մինչեւ անցեալ տարի իր ձեռքին մէջ պահած էր երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը. Փրոֆ. Քէօփրիւլիւ չհանդուրժելով Մենտէրէսի մենատիրական ուղղութեան, հրաժարեցաւ արտաքին նախարարի պաշտօնէն: Այժմ ալ ընտրութեանց նախօրեակին հանդիսաւորապէս հեռացաւ դեմոկրատ կուսակցութենէն, որուն գլխաւոր հիմնադիրն էր եղած :

Ընդդիմադիրները հիմա սկսած են դեմոկրատներուն դէմ օգտագործել նաեւ 1955 Սեպտեմբեր վեցի ծանօթ դէպքը, որուն իրաւամբ պատասխանատու կը նկատեն Մենտէրէսի կառավարութիւնը :

Մեծ քաղաքներու եւ մտաւորական շրջանակներու մէջ մեծապէս վարկաբեկուած է դեմոկրատ կուսակցութիւնը : Սակայն Անատոլուի գիւղերուն մէջ շատ բարձր է իր վարկը :

Դեմոկրատները մեծապէս բարելաւեցին վիճակը գիւղացիներուն, որոնք ցարդ բոլորովին անտեսուած էին նախորդ կառավարութիւններէն :

Մենտէրէս մեծ յոյս դրած է գիւղացիներուն վրայ՝ նոր ընտրութեանց մէջ յաղթելու համար :

Պիտի յաջողի՞ : Հարցական է :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ՁԵՌՆԱՐՈՒՄԲԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ԵՆ ԴԱՄԱՍԿՈՍ.— ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄՕՏ: ՊԷՅՐՈՒԹ.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՎՐԱՅ

Վերջին օրերուն կացութիւնը դարձեալ պղտորեցաւ Միջին Արեւելքի մէջ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ՝ օր, առաւօտուն ուժանակներ պայթած են Դամասկոսի խորհրդային դեսպանատան մօտերը. վիրաւորներ չկան, ինչպէս նաեւ՝ նիւթական վնասներ: Կարգ մը ձերբակալութիւններ եղած են :

Միւս կողմէ, Պէյրութի մէջ, առջի գիշեր ձեռնառումբեր արձակուած են կառավարական «Ալ Ահանա» թերթին գրասենեակներուն առջեւ, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պէյրութի ակումբին վրայ: Ֆրանսական մամուլին համաձայն՝ զոհ չկայ :

Գահիրէի «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ, թէ վերջին ժամերուն կացութիւնը ողբերգական բնոյթ ստացաւ Յորդանանի մէջ եւ կրնայ յանգիլ Հիւսէյն թագաւորին հրաժարման :

Թերթը կ'աւելցնէ, որ տագնապին պատճառն է Միացեալ Նահանգներու դեսպանը, որ Յորդանանը կ'ուզէր տեսնել Պաղտատի Ուխտին մէջ:

Այս ուղղութեամբ պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց կայ: Լոնտոնի յորդանանեան դեսպանը մերժեց այս լուրերը: Միւս կողմէ, Ամմանի մէջ Հիւսէյն թագաւոր 18 երեսփոխաններու հետ քննեց Միջին Արեւելքի կացութիւնը եւ հաստատեց, թէ Յորդանան ոչ մէկ օտար դաշնակցութեան մաս

(Շար.ը կառղալ Դ. էջ)

◆ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ◆

●

ԳՐԱԳԷՏԻՆ ՇՈՒՆԸ ՄԵՌԱՒ

Կար ու չկար ...

Բայց, ներողութիւն, պատմութեանս հերոսը, երէկ ալ կար, այսօր ալ կայ: Ողջ առողջ է: Միայն թէ մե՛ծ դժբախտութիւն մը պատահած է իր գլխուն — իր շնիկը ա՛լ ողջ չէ: Սպաննուեցաւ, անցեալ օր, Քուպայի մայրաքաղաքին մէջ, ուր.. հակայեղափոխական քայլեր առած էր եւ իր հաչոցներով դիմաւորած էր քանի մը զինուորներ :

Հերոսին անունը էրնըսթ Հէմինկուէյ, Ամերիկայի գրագէտներու համաստեղութեան ամէնէն փայլուն աստղերէն մէկը:

Հարուստ մարդ է: Օր մը Ափրիկէ գացած կ'ըլլայ՝ առիւծ ու վագր որսալու համար, օր մըն ալ Եւրոպա է կամ Ասիա՝ նոր բաներ տեսնելու եւ նոր բաներ սորվելու մտահոգութեամբ: Տաղանդաւոր մէկն է, այդ մասին ո՛չ մէկ խօսք :

Ներկայիս Քուպա գացած է: Այնտեղ ալ բնակարան մը ունի:

Անցեալ շաբթու, օր մը, առտուան ժամը 4ին առենները, ոստիկան զինուորներու ջոկատ մը ափ կ'առնէ իր տան դուռը: Ջոկատը փախստականի մը ետեւէն ինկած էր :

Հէմինկուէյի հաւատարիմ շնիկը, օրիորդ — կամ պարոն — Մաչաքոսս, կը սկսի հաչել: Հաւատարիմ շուն մը, ի պաշտօնէ, պէտք է հաչէ, երբ «թշնամի» մը փորձէ բռնաբարել իր տիրոջ բնակարանին անբռնաբարելիութիւնը :

Ոստիկան - զինուորներէն մէկը, որ, երեւի շանազգիներու բնաւորութեան ծանօթ չէր, կը քաշէ իր հրացանը, որուն կոթով գետին կը փռէ օրիորդ — կամ պարոն — Մաչաքոսսն -

Շան թաղումը շուքո՞վ կատարուած է թէ ո՛չ, չեմ գիտեր: Բայց, *Թայմզ*էն կը լսեմ որ մեծահամբաւ գրագէտը սուգի մէջ է :

Այս սարսափելի՛... ոճիրին յաջորդ օրը, Հէմինկուէյ կը դիմէ զինուորական իշխանութեանց եւ բացատրութիւն կը պահանջէ.

— Սա՛, ըսէք նայիմ, շունս ինչո՞ւ ըսպաննեցիք ...

Անգամ մը եւս կրկնեմ — Հէմինկուէյ բազմաշնորհ ու բազմարդիւն, տաղանդաւոր ու հռչակաւոր գրագէտ մըն է: Իր հայրենիքին գրական փառքերէն մէկը: Իրեն դէմ բերան բանալու համար, մարդ պէտք է բաւական... անկիրթ ու յանդուգն ըլլայ :

Բայց, մենք, երբեմն, շատ բարեկիրթ ենք, երբեմն ալ շատ անկիրթ: Մեր անկրթութիւնը կ'արդարանայ երեք հազար տարիէ ի վեր մեր քաշածներով :

Ուրեմն, մեր ազգին անկրթութիւնը եւ յանդգնութիւնը բանիւ եւ գործով ապացուցանելու համար, պիտի նստիմ նամակ մը պիտի գրեմ իրեն եւ պիտի հարցնեմ.

— Գիտեմ, 1915ին երբ «Արեւելքի ենթըըլմէնը» հայ ժողովուրդը կը ջարդէր, դուն տասնըեօթը տարեկան պատանի մըն էիր: Անունդ մա՛րդ լսած չէր, բացի մամայէդ : Ուրեմն, այդ օրերուն չէիր կրնար բողոքել Թուրքին դէմ :

Բայց, 1943ին, քառասուներինը տարեկան մէկն էիր: Եւ հանրային դէմք մը — գրագէտ: Խօսքդ կշիռ ունէր, ձայնդ կրնար արձագանգել աշխարհի չորս կողմը: Ինչո՞ւ չբողոքեցիր, երբ Թուրքը կողոպտեց Պոլսոյ Հայերն ու Յոյները, իր *վարլըք վերկիսի*ով...

Երկու տարի առաջ, 1955ին, յիսունըեօթը տարեկան էիր: Եւ աշխարհահռչակ դէմք մը: Ինչո՞ւ, գոնէ կէս - բերան բողոք մը չներկայացուցիր թուրք ազգին, որ սեպտեմբեր վեցէն եօթը լուսնալու գիշերը, վայրագօրէն յարձակեցաւ Յոյներու եկեղեցիներուն վրայ եւ քարուքանդ ըրաւ Յոյնին ու Հայուն խանութները:

Հիմա, եթէ կը բողոքես Քուպացիներուն թէ շնիկդ սատկեցուցեր են: Եւ կարծեմ, աչքերդ ալ լեցուեր են : Անշուշտ, սեւ փողկապ մըն ալ անցուցած ես վզիդ... Յոյն եւ Հայ ժողովուրդները շո՞ւն մըն ալ չէին արժեր...

×

— Նամակ մի՛ գրեր, կ'ըսէ մէկը, քովէս:

— Ինչո՞ւ...

— Վրանիս խնդացնել պիտի տաս...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹԻԹՕ-ԿՈՄՈՒԼՔԱ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Պելկրատի Թիթօ - Կոմուլքա խորհրդակցութիւնները վերջացան եւ լեհ պատուիրակութիւնը վերադարձաւ Վարշաւա :

«Ցտեսութիւն, ընկեր Թիթօ, կը տեսնուինք Վարշաւայի մէջ», ըսած է Կոմուլքա, օդանաւ ելլելէ առաջ:

Երկու պատուիրակութիւններու բանակցութիւններէն ետք զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ուր ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ Խ. Միութեան մասին :

Անկասկած, մանեչալ Թիթօ եւ Կոմուլքա կարգ մը որոշումներ տուած եւ համաձայնութիւններ կնքած են, որոնք գաղտնի կը պահուին: Գալով հրատարակուած զեկոյցին, ամէնէն աւելի կը վնասէ Գերմանիոյ, ինչ որ կը նախատեսուէր արդէն: Եուկոսլաւիա իբրեւ Լեհաստանի վերջնական սահման՝ կ'ընդունի Օտէր - Նայսը :

Ասկէ զատ, համաձայն գտնուած են կարգ մը կէտերու շուրջ, — ապազինում, Միջին Արեւելք, գաղթատիրական հարցեր, Եւրոպայի ապահովութիւնը եւն... այս բոլորին մէջ կարելի է նշել այն պարագան, որ կապ ունի Սուրիոյ հետ, որ «կը վարէ անկախութեան քաղաքականութիւն մը»:

Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ ղեկավարներու խորհրդակցութիւններէն ետք, կարելի է ըսել որ Պելկրատ - Վարշաւա առանցք մը պիտի չստեղծուի, թէեւ սերտ գործակցութիւն մը պիտի սկսի երկու երկիրներուն միջեւ :

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը.—

1.— Գերմանեւլեհական սահմանը Օտէր Նայսի գիծն է, վերջնականապէս ... եւ պէտք է ճանչցուի բոլոր անոնց կողմէ՝ որ տակաւին չեն ընդունած :

2.— Գերմանիա.— Ուղղակի յարաբերութիւններ՝ երկու Գերմանիաներուն միջեւ, վերամիացման լուծումը գտնելու համար :

3.— Միջին Արեւելք.— Երկու կառավարութիւնները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան Միջին Արեւելքի կացութեան վրայ, ուր «խաղաղութիւնը վտանգուած է» եւ ճնշումներ կ'ըլլան «յատկապէս՝ Սուրիոյ վրայ, որ կը վարէ անկախութեան քաղաքականութիւն մը» :

4.— Ասիա - Ափրիկէ.— Ժողովուրդներու անկախութեան իրաւունքին ճանաչումը :

5.— Ապազինում.— հիւլէական զէնքերը եւ փորձերը արգիլել :

6.— Կուսակցութիւններուն միջեւ (համայնավար) յարաբերութիւններու բարելաւում :

ԹԱՅԼԱՆՏԻ կառավարութիւնը տապալեցաւ: Մառեչալ Թանարաթ, բանակին օժանդակութեամբ պետական հարուած մը ըրաւ եւ նախագահ Սոնկրամը վար առնելով իշխանութեան գլուխ անցաւ: Ոչ մէկ զոհ կայ :

ՆԵՎԱՏԱՅԻ անապատին մէջ Միացեալ Նահանգներ ստորգետնեայ հիւլէական զօրաւորագոյն ռումբը պայթեցուցին : 500 քիլոմեթր հեռաւորութենէ ռումբին առաջացուցած ամպերը տեսանելի էին :

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԻ»

●

Պատմագրեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

«Կ'երդնում քեզի, ո՛վ Տարօն,
Որ, Արեւը իր մոխիրին չհասած,
Իմ քնարիս լոյս լարերու
Կարմիր երգերը պիտի գամ,
— Քու անցեալիդ եւ քու սրտիդ ի
նուէր —
Իբր ժառանգ իմ հոգիս, երգելու...»

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Մեր մարզարէաշունչ դիւցազներգուն չհասաւ իր ուխտին, քանի որ Հայաշխարհի եաթաղանը կոկորդին մէջն իսկ խողխողեց այն երգը զոր կը սահմանէր Տարօնին: Բայց Կարօ Սասունի, որ մազապուր ճողոպրեցաւ թրքական եաթաղանէն ու բոլշեւիկեան տապարէն, ինքը իւրացուց Սիամանթոյի կիսատ ուխտը, ու Արեւը մոխիրին չհասած, լրացուց իր երգը որ կը կոչուի «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի»:

Առանց դաւաճանելու իր ծրագրին, հեղինակը կրնար իր գործը տիտղոսել «Պատմութիւն Հայաստան Աշխարհի», որովհետեւ եթէ Տարօն ամբողջ Հայաստանը չէ, ապա բովանդակ հայ հայրենիքի սկզբնական կորիզն է: Արդարեւ այս հողամասերի հայութիւնն է որ միշտ նախաքայլը կատարած է այն բարեշրջական շարժումներուն որոնք մեր ազգային պատմութեան գլխաւոր բաժանումները կը հանդիսանան:

Առաջինը այս հանգրուաններուն, այն է մեր ժողովուրդի ազնուական ծնունդը, ինքզինք կը հռչակէ ազատութեան պայքարով մը որուն դիւցազնը Հայկ Նահապետը եղաւ, ու ռազմաբեմը՝ Ներրովթ: Մի առարկէք թէ Հայկի գոյութիւնը հեքեաթ է. դերակատարը կրնայ երեւակայական ըլլալ, բայց զայն յղացող խաչալը, այս պարագային՝ ազատութեան ծարաւը, իրական ապրում եղած է մեր ժողովուրդին համար:

Երկրորդ տեղը կարելի է ընծայել Հայաստանի մէջ քրիստոնէութեան մուտքին որուն ազդանշանը տրուեցաւ Տարօն աշխարհի մայր երակը կազմող գետին՝ Արածանիի ափերէն, Լուսաւորչի և Տրդատի երկակողմանի հրովարտակով: Նոր կրօնքը, իր իմաստուն յօրինուածքով ու լայնախոհ սկզբունքներով, ներշնչեց ճաշակը նոր կեանքի մը, աւելի բարձր ու մարդավայել, որ իր այս հանգամանքովն իսկ աւելի կը նպաստաւորէր հայ ցեղի հոգեկան թռիչքները:

Ու անմիջապէս յետոյ Գիրերու գիւտը, Տարօնցիի մը ջանքերով իրագործուած, հրաշք մը որ հայ ժողովուրդը հաղորդակից դարձնելով քաղաքակիրթ աշխարհի մտային արտադրութեանց, զայն աւելի խորապէս ամրացուց իր ազգային գիտակցութեան մէջ:

Ցետագային ալ Տարօն չքեց յառաջապահի իր դերքը ազգային ճակատներու վրայ, ու երբ կորսուած ազատութիւնը վերստին ձեռք բերելու համար նոր զոհողութեանց կարիք զգացուեցաւ, Տարօն դարձեալ առաջին եղաւ իր նուիրական հողն ու ընտրագոյն զաւակները տրամադրելու սուրբ գործին, վկայ՝ դարձեալ յաւիտենական Ներրովթ, ու Մասնոյ ժայռերը, վկայ՝ Հրայրն ու Գէորգ, Սերոբն ու Սօսէն եւ հազարներ:

Այժմ խօսքը մասնաւորելով Կ. Սասունիի գործին, առանց խղճահարութեան կրնանք ըսել որ ան ալ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէր նմաններուն մէջ.—

Նախ իր բովանդակութեամբ որ ընդհանուր ծաւալին մէջ համառօտագրեց գիծեր կը ներկայացնէ ցարդ երեւցած նահանգային կամ աւելի սեղմ բացատրութեամբ ծննդավայրի պատմութեանց հետ: — Աշխարհագրութիւն, պատմական անձեր ու անցքեր, մասնայատուկ սովորութիւններ, բարբառային նմոյշներ եւն.: Այս բոլորը կը տեսնուին «Տարօնի Աշխարհի Պատմութեան» մէջ, եւ ինչպէս որ սպասելի էր, աւելի ձեռնհասօրէն մշակուած ձեւով:

Բայց այն ինչ որ Սասունիի գործին առանձնայատուկ արժանիքը կը կազմէ, այն գուրգուրոտ ուշադրութիւնն է որով հեղինակը կը ներկայացնէ մեր ազատագրական պայքարներու բաժինը: Զկրցայ գլուխ ըսել որովհետեւ Սասունին ինքն ալ ճիգ չէր ըրած զայն մեկուսացնելու իր գիրքին մէջ: Ազատութեան տենչանքը յորդառատ հովի մը նման կը թրթռացնէ Տարօնի Պատմութեան բոլոր թերթերը: Այդ սուրբ կարօտը տեսակ մը կենսանորոգ շիճուկ է զոր հեղինակը քամած է ազատութեան կամաւոր զոհերու երակներէն եւ հիմա զայն կը ձգտի ներարկել ոչ միայն վտարանդի Տարօնցիներուն, այլ Սփիւռքի ամբողջ Հայութեան: Անարդար պիտի ըլլար այս նախամեծար խնամքը վերագրել կողմնակալութեան, այն մտածումով թէ հեղինակը կը պատկանի այն կուսակցութեան որ իր գերակշիռ ճիգը ընծայած է նորագոյն ժամանակներու հայկական ազատամարտին, եւ թէ ինքը, Կ. Սասունի, իր մտաւոր ու ֆիզիքական կարելիութիւններով յաճախ մասնակից եղած է այս պատուաբեր շարժումին:

Մեր համոզումով, հեղինակին ընդգրկած ուղղութիւնը կը բխի աւելի բարձր ու անանձնական կամ աւելի ճշգրիտ որակումով: Զուտ հայրենասիրական մտահոգութենէ մը: Իրիւ թէ այս ըլլար գլխաւոր չարժառիթը բովանդակ Սփիւռքի գրական, գեղարուեստական արտադրութեանց եւ, ընդհանուր ձեւով մը, բոլոր հանրային ձեռնարկներուն: Զենք կրնար միեւնոյն սեղմ սահմանները մարթել նաեւ հայրենիքի գրողներուն եւ արուեստագէտներուն: Հայաստանի մէջ միտքի միջոցները բաւական բազմաթիւ են, այնպէս որ անոնցմէ մէկ քանին կրնան մայր երամէն բաժնուիլ եւ շեղ թռիչքներ փորձել ի խնդիր զուարճալի անակնկալներու: Ասկէ զատ, երկրին մէջ ապրող գրագէտն ու արուեստագէտը ունին շարք մը հայրենաբաշխ առաւելութիւններ որոնց արտածումը բնական անկարելիութիւն մըն է, ինչպէս՝ հողին ոյժը, օդի եւ ջուրի ազդեցութիւնը բարոյական մթնոլորտին ներթափանցումը, մէկ խօսքով՝ միջավայրին բարիքը, զոր կարելի չէ գտնել այլուր: Ատոնք բոլորը հայրենադրնակ գրողին կամ արուեստագէտին համար այնպիսի հզօր գործօններ են որ կրնան ազգային խորքէ թափուր անոնց արտադրութեանցն անգամ, ընծայել հայրենասիրական բնոյթ ու նկարագիր:

Արդ, Սփիւռքի հայ միտքի մշակը որ տարերային կարգադրութեամբ զուրկ է այս նպաստներէն, պարտաւոր է յաւելեալ ճիգեր կատարելու, որպէսզի կարենայ ամփոփել իր ուժերը եւ զանոնք օգտագործել հայապահպանումի ճամբուն վրայ:

Այսպիսի գործունէութեան մը իբրեւ օրինակ կրնայ ծառայել Կ. Սասունիի երկը կամ երգը քանի որ ուզեցինք անոր մէջ տեսնել Սիամանթոյի ուխտին գործադրութիւնը:

Զմոռնանք որ այս գործին մէջ Կ. Սասունի ուխտակիցներ ունի, այսինքն խմբագրական կազմի իր աշխատակիցները: Անոնցմէ Տօքթ. Արմենակ Ալիխանեանի հետ կապուած եմ ուսանողական յիշատակներով որոնք հելուետական ձիւղավայրներուն պէս ընդմիշտ անթառամ պիտի մնան: Իսկ Սմբատ Շահնազարեանի գրական կիրթ ճաշակն ու խնամուած ոճը յայտնութիւն մը եղան ինծի համար:

Հիմա, գիրքը կը պատկանի ընթերցողներուն որոնց շարքին բնականաբար Տարօնցիները մեծ համեմատութիւն մը պիտի կազմեն: Բայց խորապէս պիտի սխալէին ոչ–Տարօնցիները, եթէ կարծէին որ այս գիրք գիրենք չի հետաքրքրեր: Ոչ միայն պիտի սխալէին, այլ նաեւ բարոյապէս պիտի վնասուէին: Տարօն իր հողովն ու ջուրով, իր Սուրբ Մեսրոպով ու Մեծն Վարդանով, իր զուասններով ու ֆէտայիներով, իր անցեալն ու ներկայ անթիւ փառքերով, ընդհանուր Հայ Ազգի պապենական ժառանգութիւնն է, անկապտելի, հարազատ ու վաւերական:

Կարդացէք Տարօնի Աշխարհի Պատմութիւնը, անոր ընթերցումը ձեր կարօտ հոգիներուն պիտի պարգեւէ հայրենիքի աւերակներուն մէջ շրջելու սրբազան պատրանքը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐԸ

●

Մուսոլինիի աճիւնները փոխադրուեցան ծննդավայրը, ընտանեկան դամբանին մէջ, տասն եւ մէկ տարի վանքի մը մէջ թաքցուելէ յետոյ: Կուսակցութեան ներկայացուցիչներ, ընտանիքի անդամներուն հետ մասնակցեցան թաղման արարողութեան, յարգանքի վերջին տուրքը տալու համար իրենց երբեմնի պետին: Ուխտողներ եղան հաւատարիմ մնալու իր խտէալին՝ տեսնել հայրենիքը «մեծ, ազատ եւ յարգելի»: Իտալիոյ պարտութիւնը կը վերագրեն դաւաճանութեան, «օտարին ծախուածներու մատնութեան»:

Հաւատացողներ կան դեռ, այնքան յայտնութիւններէ յետոյ, թէ Իտալիան կրնար յաղթական ըլլալ աշխարհի հզօրներուն դէմ, առանց զինուորական պատրաստութեան, առանց ռազմամթերքի, առանց քարիւղի, այսինքն պատերազմը շահելու անհրաժեշտ տարրերուն: Դաւադրութիւնն ալ, որքան ալ անարդարանալի, սովորական է բռնապետական ռեժիմներու դէմ, իսկ արեւմտեան աշխարհի մէջ համայնավար լրտեսներ չէին պակսիր, դրամատիրական վարչաձեւը քանդելու համար:

Զըրչիլ յայտարարեց թէ «Մուսոլինի միակ պատասխանատուն է Իտալիոյ պատերազմի մուտքին», հետեւորդներ համոզուած ըլլալով, թէ «Տուչէն չի սխալիր», հետեւեցան իշխանապետին, որուն բաղձանքն էր Հռոմէական կայսրութիւնը ժառանգել, Միջերկրականի տիրանալ՝ ենթադրելով որ հին դարու ժողովուրդները ժամանակակից ժողովուրդներու նման, ազգութեան հասած զանգուածներ, պիտի համակերպին իտալական տիրապետութեան, Իտալիա պիտի կրնայ կառավարել բազմամիլիոն երկիրներ, ինչպէս կը կառավարէր երբեմն Հռոմ:

Ռուզվելթ աշխատեցաւ չէզոք պահել Իտալիան: Այդ նպատակով մէկ քանի պաշտօնական գրութիւններ ուղղեց Մուսոլինիի, Պապին միջնորդութեան դիմեց: Ռուզվէլթ կը յայտնէր Իտալիոյ դեսպանին, որ սպառազինումը սնանկութեան պիտի առաջնորդէր եւրոպական պետութիւնները: Վատիկանի մօտ Ռուզվելթի անձնական ներկայացուցիչը կը գրէր նախագահին, 19 Ապրիլ 1940ին, թէ պետական քարտուղար Կարտինալ Մայլինօ անհրաժեշտ կը նկատէ հրաւիրել Մուսոլինին, որ չէզոք մնայ: Կարտինալը դիմումը անմիջական կը գտնէր, որովհետեւ կ'ըմբռնէր թէ Իտալիոյ վարիչը կը պատրաստուէր պատերազմ յայտարարելու Ֆրանսայի: Ապրիլ 20ին Ռուզվելթի ներկայացուցիչը Թէյլըր կը ներկայանայ Ս. Քահանայապետին, որ կը թելադրէ Ամերիկայի նախագահին կողմէ դիմում մը Մուսոլինիի, որպէսզի հրաժարի պատերազմի մտնելու որոշումէն:

Ռուզվելթ կը գրէր Մուսոլինիի, թէ պատերազմի ծաւալումը ընդարձակ անդրադարձումներ կ'ունենայ Եւրոպայի եւ աշխարհի մէջ: Իսկ «Տուչէ»ն կը յայտնէ, թէ Եւրոպայի քարտէսը փոխելու է, հոն Իտալիա իր տեղն ունենալու է իբրեւ միջերկրականեան պետութիւն, մինչդեռ

ԽՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

●

Աղեքսանդր Փիլիպպի, — որ մակեդոնական արիւն ունէր, արամազդեան ճակատ, ղեւսեան վարսեր, հելլենական քիթ, աքիլլէսեան քաջութիւն, խաժ աչքեր եւ անյագ փառասիրութիւն, — ժառանգելէ ետք գահն ու սուրը իր հօր, զարկեց Հելլադայի մէջ ընդվզողները, հաւաքեց զօրք ու ասպար, զէն ու զրահ եւ ուղղուեցաւ Հելլեսպոնտոս:

Կանգնած ափին՝ նայեցաւ ծովուն, որ կը տարածուէր իր տեսողութեան սահմաններէն ալ անդին, ուր կային աշխարհներ, հարստութիւն ու փառք:

Եւ Աղեքսանդր իր մօտ կանչեց խորհրդականներէն ան, որ աշխարհագրագէտ էր, ու ըսաւ անոր.

— Հայրս, որ արքայ էր հզօր ու համբաւի տէր, աշխարհի ո՞րքան մասին տիրեց:

= Մէկ փոքր մասին միայն, տէր, — պատասխանեց խորհրդականը՝ զգուշաւոր ու վարանոտ, — ան յաջողեցաւ իրեն ենթարկել Մակեդոնիոյ կից ու մերձ երկիրներ, ինչպէս եւ հելլենախօս շրջանները՝ մինչեւ արեւելեան ափունքը այս ծովուն:

— Գիտեմ, — ընդմիջեց Աղեքսանդր ակնարկը միշտ սեւեռած ծովուն, — ես կը ցանկայի իմանալ չափը իր տիրակալած հողերուն՝ համեմատած աշխարհի, — թէեւ ինք, Լիկայի մէջ, աշխարհագրագէտ Տիքսարքոսէն մեծ շահագրգռութեամբ լսեր էր, շատ յաճախ, երկիրներու եւ անոնց տարածութեանց մասին:

= Օ՛, տէր արքայ, շտապեց լրացնել խորհրդականը՝ դեռ անկարող կռահելու Աղեքսանդրի միտ բանին, — աշխարհը այնքան լայն է ու տարածուն, որ արքայ Փիլիպպի կեանքը անբաւարար էր ոտքի տակ առնելու զայն եւ տիրապետելու անոր:

— Իսկ ես կը տիրակալեմ, — ձայնեց Աղեքսանդր՝ կտրուկ ու հպարտ:

Ու լռեց:

Ալիքները կը փռուէին իր ոտքերուն տակ, եւ իրիկնային մեղմ հովիկ մը կը զգուէր վարսերը երիտասարդ ու հպարտ արքային: Շքախումբը կանգներ էր հեռուն:

×

... Եւ Աղեքսանդր հրամայեց իր բանակին՝ շարժիլ դէպի Ասորեստան: Այդ երկրին փառքն ու համբաւը ծանօթ էին իրեն. դեռ պատանի՝ Նինուէն ու Բաբելոնը խորապէս հետաքրքրեր էին զինք:

Աղեքսանդր իր բանակով, — որ խանդավառ էր դեռ, — քերեց սախական ափունքը Միջերկրականի, անցաւ հելլենական շրջանները, եւ Տաւրոսի բարձունքներուն վրայ հարուածեց Պարսից արքան՝ Դարեհը: Եւ յաղթակա՛ն, արշաւեց ու գրաւեց Փիւնիկէն, ինչպէս եւ Ասորեստանն ու Իսրայէլը:

Եւ կանգնած Սիդոնի շքեղ պալատին մէջ, — ուր քանդակներ կային պատերուն վրայ, նախանցեալ դարերու ընթացքին իշխած արքաներու արշաւանքներն ու յաղթանակները փառաբանող, — կանչեց իր մօտ նոյն խորհրդականն ու հարցուց.

— Անջատ՝ Ասորեստանէն եւ Իսրայէլէն, քանի՞ երկիրներ կը բովանդակէ իր մէջ տաք աշխարհամասը, եւ ո՞ւր կը վերջանայ ան:

= Ասորեստանէն եւ Իսրայէլէն զատ կան Բաբելոնը, տէ՛ր արքայ, Կարմիր ծովը, աշխարհն Հալէպայ, Եգիպտոսը, Լիբիան ու անապատները անծայրածիր...

— Ու եղա՞ծ է, դարերու ընթացքին, արքայ մը, որ յաջողած ըլլայ իր իշխանութեան ենթարկել բոլո՛ր այդ երկիրները հաւաքաբար, — հարցուց ան կրկին, թէեւ ինք, Լիկայի մէջ, Թէոփրաստէն եւ Եւտիմէն խոր հետաքրքրութեամբ լսեր էր արշաւող ու տիրակալող արքաներու մասին:

= Տէր արքայ, — պատասխանեց խորհրդականը՝ լրջադէմ ու միշտ զգուշաւոր, — եղած են արքաներ, որոնք Եգիպտոսէն անցած են Ասորեստան: Կամ արքաներ, որոնք Բաբելոնէն ուղղուած են փարաւոններու երկիրը, ու գրաւած են, իշխած, ենթարկած իրենց մականին այս կամ այն երկիրը: Բայց ոեւէ արքայ, մարդկային պատմութեան ընթացքին, չէ յաջողած իր մականին տակ առնել այդ բոլոր երկիրները հաւաքաբար:

— Իսկ ես կը յաջողիմ, — գոչեց Աղեքսանդր՝ խրոխտ ու վճռական, ձայնին մէջ խտացնելով իր անընկճելի կամքը, ռազմագիտական հանճարն ու անսահման փառասիրութիւնը:

×

Եւ Աղեքսանդր իր բանակին հրամայեց շարունակել արշաւը: Եւ անցաւ ծովը Կարմիր: Մտաւ անապատները կիզիչ: Քերեց Նեղոսի ափունքը: Հասաւ մինչեւ «Մեծ ծով»ուն եզերքը, եւ տիրեց Եգիպտոսի: Փարաւոններու երկիրը, իր անծայրածիր աւազուտով, իր կախարդական պալատներով եւ հարստութեամբ հմայեր էր զինք եւ իր բանակը, ու մղեր՝ յաղթահարելու ճանապարհի բոլոր դժուարութիւնները:

Աղեքսանդր, — որ կուգար կապոյտ ու շարժուն, խաղաղ ու փրփրուն տարածութեանց ափունքներէն, — կանգ առաւ անդորր ու պապղուն, անշարժ ու համր աւազուտին առջեւ:

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(Շար. 1)

այժմ բանտարկուած է ծովուն մէջ, որուն դռները օտարներու ձեռքն են: Մուսոլինի կը բաղձար Իտալիոյ ազատութիւնը ծովերու վրայ տարածելու, ապա նաեւ Ատլանտեանի վրայ, հետեւաբար Անգլիա հեռանալու էր Ճիպրալթարէն, Սուէզի Ջրանցքի հարցն ալ կարգադրուելու էր ի նպաստ Իտալիոյ:

Արտաքին նախարար Չիանո կը պարզէ իտալական բաղձանքները Ամերիկայի դեսպանին: «Իտալիա պէտք է կարգադրէ Ֆրանսայի հետ Թունուզի, Ճիպութիի, Սուէզի հարցերը: Քորսիքա մնալու էր Իտալիոյ: Ճիպրալթարի խնդիրին լուծումն ալ անհրաժեշտութիւն մըն էր:

14 Մայիսին Ամերիկայի նախագահը կրկին կը դիմէր Մուսոլինիի. «Կոչ կ'ընէ որպէս խաղաղասէր ազգի մը պետը, որպէս սերտ բարեկամը ամերիկեան քըտան հանրապետութեանց: Կոտորածի ուժերը, Աստուած ժխտող ուժերը, որոնք կը ջանան տիրապետել մարդկութեան, հարիւր միլիոն խաղաղասէր մարդոց: Դուք, որ իտալական մեծ ժողովուրդին առաջնորդ կը կոչուիք, կարելիութիւնն ունիք արգիլելու պատերազմին ծաւալումը երկու հարիւր միլիոն անձերու վրայ, Միջերկրականի գօտիին մէջ, ուստի հրաժարեցէք որեւէ յարձակումէ»: 18 Մայիսին Մուսոլինի կը պատասխանէ. «Իտալիան չի կրնար բացակայ մնալ, երբ խնդրոյ առարկայ է Եւրոպայի ճակատագիրը»:

Ամերիկայի նախագահը այս անգամ կ'ազդարարէ, թէ Իտալիա պատերազմի մտնելով, կը ծանրացնէ անշուշտ կացութիւնը եւ Ամերիկա պարտաւոր պիտի ըլլայ ամէն օժանդակութիւն տալու Դաշնակիցներուն: Ամերիկա կը յայտնէր, թէ պիտի օգնէր Իտալիոյ հակառակորդներուն, ուստի իր դէմ պիտի գտնէր Մ. Նահանգները, իր ամէն կարելիութիւններով:

Պրազիլիոյ նախագահն ալ՝ Վարկաս, կը դիմէր Մուսոլինիի, որպէսզի խնայէ Իտալիոյ ժողովուրդին պատերազմի արհաւիրքը:

Յունիս տասնին Ուաշինկթընի իտալական դեսպանը Արտաքին նախարարութեան կը հաղորդէր, թէ Իտալիա պատերազմ հռչակած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ:

Ռուզվելթի եւ Վարկասի դիմումները, իտալական բանակի սպարապետին ընդդիմութիւնը, Ֆաշական Իտալիոյ Պալպոյի վերապահութիւնը անօգուտ եղած էին: Մեծագոյն Իտալիոյ մը կազմութեան գաղափարով տարուած իշխանապետն ու հաւատարիմ արբանեակները պատերազմի կը մտնէին, եթովպիական պատերազմին վէրքերը չսպիացած: Իտալական բանակները յունական դիմադրութեան կը բախէին, Ֆրանսա ընկճուած էր Հիւսիսէն, սահմանէն անցնիլը դիւրացած: Տունդ ֆաշական մը՝ «Ծորնալէ տ'Իթալիա»յի խմբագրապետ Վիրճինիոյ Կայտա, բանակներու առաջացումը հաղորդելով կը գոչէր Ֆրանսացիներուն. «Տունկի...»:

Երկու տարի առաջ ֆաշական երեսփոխանական ժողովին մէջ երեսփոխաններ «Թունուզ, Քորսիքա» կը գոչէին: Վարչապետ Տալատիէ կ'աճապարէր Ալժերիա եւ Թունուզ այցելել եւ խանդավառ ընդունելութիւն կը գտնէր բնակչութենէն: Արաբական շարժումը թոյլ պիտի չտար, որ Իտալիա հաստատուէր Ափրիկէի հիւսիսակողմը: Գերմանիա պիտի ուզէր իր տեղն ունենալ Մարոքի մէջ, պիտի գրաւէր Թանճերը եւ Սպանիա, Անգլիացիներու հեռենալէն ետք ուրիշի մը չէր ձգեր Ճիպրալթարը:

Գերմանիա անցեալ գարուն կը ցանկար Թրիէսթէն ունենալ:

Յաղթական Գերմանիա մը իրեն պիտի վերապահէր Ադրիականի ազատ նաւարկութիւնը: Պալքաններէն պիտի երկարէր Սելանիկ, Եգէական եւ եթէ վերադառնար Պաղտատի գծին, Միջերկրականը իտալական ծով մը չէր կրնար ըլլալ:

Մուսոլինի վստահ ըլլալու էր Առանցքի յաղթութեան, հակառակ Ամերիկայի ազդարարութեան եւ հաւանական միջամտութեան իրազեկ ըլլալու էր Հիթլէրի Խորհրդային Միութեան դէմ պատերազմ հռչակելու դիտաւորութեան, հետեւաբար Առանցքը պիտի ճակատէր աշխարհի դէմ:

Անբացատրելի է իշխանապետին ինքնավստահութիւնը, կը տեսնուի միայն իր հայրենիքին կորուստը, կէս դարու աշխատանքի մը ոչնչացումը:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՆՀԱՏԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻՆ ԴԷՄ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութեան Նախագահաց Խորհուրդը (Պրեզիտիում) հըրատարակեց որոշում մը, որ նոր հանգրուան մը կը ստեղծէ անհատի պաշտամունքին դէմ ծայր տուած պայքարին մէջ: Ծանօթ է, որ ցարդ պետական կամ քաղաքական դէմքերու, գիտուններու եւ մտաւորականներու անունները կը տըրուէին քաղաքներու, շրջաններու, կոլխոզներու, հաստատութիւններու եւ զանազան կազմակերպութիւններու:

Ներկայիս էական հարց մը կը նկատուի այլեւս վերջ մը գնել այս սովորութեան: Խորհրդային ղեկավարները անմահացնելու համար, այսուհետեւ, իրենց կենդանութեան, նախկին «կնունք»ները տեղի պիտի չունենան:

Այս ուղղութեամբ լոյս ընծայուած հըրամանագիրը կը շեշտէ միաժամանակ. — «Բացառիկ պարագաներու մէջ եւ աշխատաւորներու դիմումին վրայ միայն ողջ մարդոց անունները պիտի գործածուին»:

Խոստովանութիւն մըն ալ. — «Հակառակ լենինեան աւանդութիւններուն՝ յիմարութիւններ գործուեցան: Մեծն Լենին կ'ըսէր խորհրդայիններուն. — Խոնարհ եղէք, եւ ինք ալ խոնարհութեան եւ պարզութեան օրինակ մըն էր»: Վերջապէս, հրամանագիրը կ'աւելցնէ, թէ Լենինի մահէն վերջն էր միայն, որ Փեթրոկրատն ու Սիմպիրսկը փոխակերպուեցան Լենինկրատի եւ Ուլիանովսկի:

Տարօրինակ է, որ Կրեմլին այսքան երկար ժամանակ դրաւ՝ որոշում տալու համար: Արդարեւ, 1956 Փետրուարին, համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ էր, որ Խրուշչեւ հրապարակ նետեց այս գաղափարը. իր ճառին մէջ, յայտարարած էր ան. — «Ինչպէ՞ս կարելի է դատել հեղինակութիւնն ու կարեւորութիւնը՝ այս կամ այն ղեկավարին: Հիմնուելով իր անունը կրող քաղաքներուն, արդիւնաբերական հաստատութիւններու, կոլխոզներուն եւ սովխոզներո՞ւն վրայ... Ժամանակը չէ՞ եկած այս «անձնական հաստատութիւնները» ջնջելու եւ գործարանները, կոլխոզները, սովխոզները եւ զանազան հաստատութիւնները «ազգայնացնելու»... ասիկա պիտի օգնէ մեր պայքարին»:

Ճիշդ է, որ Խրուշչեւ միաժամանակ ըսած էր. — «Ասիկա պէտք է ըլլայ հանդարտօրէն եւ դանդաղօրէն: Եթէ այսօր սկսինք ամէն կողմէ անունները վերցնել, մարդիկ պիտի մտածեն, թէ յարգոյ ընկերները՝ որոնց անուններն են տրուած քաղաքներու եւ հաստատութեանց՝ դէշ ճակատագրի մը ենթարկուած են»:

Խրուշչեւ կը յիշեցնէր Ուքրանիացի Քոսիտը, որուն ձերբակալութիւնը կը հաստատուէր այն օրը՝ երբ Քիեւի ձայնասփիւռը դադրեցաւ ըսելէ. — «Այստեղ՝ Քոսիտ - Ձայնասփիւռն է...»:

Նշենք, որ Նախագահաց Խորհուրդին կողմէ տրուած որոշումը վերջնականապէս չանտեսեր անհատի պաշտամունքը, քանի որ կը նախատեսէ «բացառիկ պարագաներ»: Կ'ըսեն, թէ «աշխատաւորներու» փափաքին վրայ, միայն բացառիկ պատիւներ պիտի ըլլան բարձր անձնաւորութիւններուն: Այս ձեւով, դուռը բաց կը մնայ ամէն ձեւի ցոյցերուն, ինչպէս՝ Սթալինի շրջանին:

Շատ հաւանական է, որ աշխատաւորները առաջարկեն, — ուշ կամ կանուխ, — որ այս կամ այն քաղաքին Նիքիթա Խրուշչեւ անունը տրուի՝ իր մահէն ետք, կամ՝ պահեն «Խրուշչեւ» կնքուած հաստատութիւններու անունները: Արդեօք, Նախագահաց Խորհուրդին նկատի առած բացառիկ պարագաներէն մէկը չէ՞ Խրուշչեւ... հարց կուտայ տեղական Լը Մոնտի խորհրդային հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը՝ Անտրէ Փիէր:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆԻ առաջին ներկայացումը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ գիշեր Րէճսի մէջ պաշտօնական հիւրերու եւ դերասաններու ներկայութեան: Ինչպէս գրած էինք Վահէ Քաչայի այս վէպը շարժանկարի վերածած է Անտրէ Քայաթ: Կիրակի ցերեկ բեմադրիչը ձայնասփիւռէն բացատրեց թէ ինչու ընտրած էր Քաչայի վէպը, որուն նիւթը դիւրահաղորդ չէ: Առանձին կը խօսինք ֆիլմին մասին:

ԵՐԷՑ ԸՆԿԵՐԸ

Ընկ. Կ. Գուլումեանի վառ յիշատակին

Հայրենանուէր շունչ մը եւս շիջեցաւ: Հայ երկրի հողիով հարուստ զաւակներէն եւ իղձերով ազատատենչ սերունդի մը արժանաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը եւս, անդարձ կը փակէ հայրենակարօտ իր աչքերը:

Ընկեր Գուլումեան ոչ եւս է...

Իր սերունդը. արժանիքներով առլցուն մեր երէց սերունդը, որուն անփոխարինելի ներկայացուցիչներէն էր հանգուցեալ ընկերը, մահուան տժգոյն քմծիծաղով ու կեանքի դաժան հեղնանքով, մէկ առ մէկ ու անվերադարձ կը մեկնի:

Երէց սերունդը...

Խոյանքներու եւ հերոսամարտերու կերտիչներն են անոնք:

Վառ հոգիներու եւ արի իղձերու փաղանգն է այն. ու հայրենի լուսաթաղանթ ապագայի մը ի խնդիր մարտնչող ու երազող երէկուան հայրենորդիներն են:

Բախտի դաժան հարուածով, օտար ափեր տարտղնած երէկուան հայ երիտասարդութիւնը. նոյն բախտին տարօրինակ այլ բարեդէպ դիպուածով, շուրջ երեսնամեակէ մը ի վեր դարձաւ մեր երէց սերունդը. դարձաւ անհայրենիք նորահասներուս hոգեւոր եւ ոգեղէն հայրենիքը:

Ու որովհետեւ հայրենի սրբազան տաճարի մը վէմերն են որ մէկ առ մէկ կը քանդուին, մէկ առ մէկ շիջող իրենց հոգիներու անվերադարձ մեկնումով ուստի հասկնալի կը դառնայ կորուստին մեծութիւնը եւ կորուստին նուիրականութիւնը: «Ամէն փոս, կոչ մըն է», յիշել պէտք է Մեծ Հայուն դառն այլ ճշմարիտ այս հաստատումը ամէն անգամ որ դէմ յանդիման կը գտնուինք նուիրական շիրիմի մը:

Փոսը՝ այս պահուս, մեր սիրելի երէց ընկերոջ Գուլումեանի ազգանուէր սիրտն է, դադրած այլեւս փափախելէ:

Կոչը՝ այդ հայրենաշունչ սրտին իտէալն է եւ ուղին:

Ու մենք Դաշնակցական երիտասարդներս, ականջալուր քու նուիրական իտէալիդ, կ'ուխտենք սիրելի երէց ընկեր, ապրիլ կարօտով հայրենի երկրի հողին եւ երազով հայ հողի ազատութեան:

Դալար մնայ քու հողին, սիրելի երէց ընկեր:

ԺԻՐԱՅՐ

ԿԱՅԾԵՐ

Նա բաւական հպարտ կին էր: Նա ամէն յոյս դրած էր իր աշխատող ձեռքերի եւ Աստուծոյ վրայ: Բայց Աստուած շատ անգամ թոյլ է տալիս, որ դժբախտութիւնը մինչեւ վերջին ծայր տանջէ մարդուն: Այդ անում է Նա, որպէս ասում են, արարածների համբերութիւնը փորձելու համար: Մօրս համբերութիւնը երկաթի ամրութիւն ունէր: Բայց երկաթն էլ փշրւում է, երկաթն էլ խորտակւում է...:

Ես երբեք չեմ կարող մոռանալ մօրս արտասուալի աչքերը, երբ առաջին անգամ, ինձ եւ երկու քոյրերիս իր հետ առնելով, գնացինք դաշտը, հնձած արտերից թափուած հասկերը հաւաքելու: Դա մուրացկանութեան առաջին քայլն է, որին ենթարկւում է պատուաւոր աղքատը: Մենք մի ժամանակ արտեր ունէինք, հունձք ունէինք, եւ մեր հունձքը հաւաքելուց յետոյ խուրձերից ընկած հասկերը թողնում էինք Աստուծոյ աղքատներին եւ երկնքի թռչուններին: Բոլորը կորցրինք, եւ այժմ ստիպուած էինք ուրիշի արտերից հասկաքաղ(*) անել...: Արտերի կարճ խուզած տափարակի վրայ, մխաթների նման վեր ցցուած ձողերի սուր ծայրերը ծակծկում էին իմ եւ քոյրերիս բոլորովին մերկ ոտները: Բայց մենք ցաւ չէինք ըզգում: Մենք շատ ուրախ էինք եւ խիստ եռանդով կպանք գործին: Մարիամը եւ Մագթաղը իրանց մանրիկ ձեռներով հաւաքում էին ընկած հասկերը եւ ինձ վրայ ծիծաղում էին, որովհետեւ ես ծոյլ էի: Նրանք փունջեր էին կապում հասկերից, եւ երկու քոյրեր մրցութիւն էին անում, թէ որը շատ կը հաւաքէ: Խեղճ երեխաներ, կարծես, զգում էին, թէ ձմեռը քաղցած կը մնան, եթէ այժմ պաշար չպատրաստեն: Մայրս նայում էր նրանց վրայ եւ լաց էր լինում...:

Երեկոյեան ժամուն մեզանից ամէն մէկը իր հաւաքածը կապեց շալակին, դարձանք տուն: Մարիամը եւ Մագթաղը իրանց բեռներով մի առանձին հպարտութեամբ հանդիպեցին քեռուս երեխաներին, որպէս անխոնջ մշակներ, որ դառնում էին դաշտից:

Այսպէս ամէն օր, վաղ առաւօտեան գընում էինք դաշտը հասկաքաղ անելու եւ երեկոյեան վերադառնում էինք: Մեր խրճիթի դրան առջեւ կազմուեցաւ մի փոքրիկ դէզ հաւաքած հասկերից: Այնուհետեւ սկսեցինք մեր կալը կասել: Բայց նա այնքան մեծ չէր, որ հարկաւոր լինէր կասել ջարջարով: Մայրս սկսեց իր ձեռքով մանրել հասկերը մի հաստ փայտով, որը այնքան ծանր էր, որ ես դժուարութեամբ կարողանում էի բարձրացնել: Երբ յարդը քամուն տուեցինք, մաքուր ցորենը հաւաքեցինք թաղարների մէջ: Ձմեռուայ մեր հացի պաշարը արդէն պատրաստ էր:

Դեռ մնում էր ամենահարկաւորը — վառելիքը: Մեր խարխուլ բնակարանի համար պէտք էր բաւական տաքութիւն, մանաւանդ, որ ձմեռը այս կողմերում խիստ սաստիկ է լինում: Մայրս այնքան զբաղուած էր, որ ամենեւին ժամանակ չունէր հոգ տանելու վառելիքի մասին. այդ պատճառով, այդ հոգսը մնաց իմ եւ քոյրերիս վրայ: Մայրս իր ձեռքով հիւսեց երեք փոքրիկ կթոցներ, մէկը ինձ համար, երկուսը Մարիամի եւ Մաշթաղի համար: Տեսնելու էր, թէ որպիսի ուրախութեամբ մենք այդ կթոցներն առնում էինք մեր ուսերի վրայ եւ ամէն օր գնում էինք դաշտը. այնտեղ հաւաքում էինք քակորներ, ծառերից թափուած տերեւներ, փուշ եւ մացառներ, եւ բերում էինք ձմեռը մեր խրճիթը տաքացնելու համար: Ախ, որքան լաւ բան է եղել աշխատութիւնը: Ես այնուհետեւ միշտ յարգանքով էի նայում այն քակորների կոյտի վրայ, որ ինքս էի հաւաքել, եւ բարկանում էի, թէ ինչո՞ւ խնայողութեամբ չէին գործ ածում թէ եւ մօրս խնայողութիւնը հասնում էր ժլատութեան:

Ձմեռուայ մեր ապրուստը բաւական ապահովուած կը լինէր, եթէ մի մեծ դըժուարութիւն դեռ մնացած չլինէր: Մայրս պէտք է վճարէր հարկերի վերջին վեցամսեակը: Թէեւ մենք այժմ ոչ տուն ունէինք եւ ոչ տեղ, ոչ հող ունէինք եւ ոչ ցանք, բայց հարկը դարձեալ պահանջում էին: Պահանջում էին գլխաւորապէս հօրս գլխահարկը: Մայրս ցոյց էր տալիս այն նամակը որ ստացել էր հօրս մահուան մասին, եւ ասում էր, որ մեռելի համար հարկ չեն վճարում: Բայց նրան չէին լըսում, պատասխանում էին, թէ դուք խորամանկութեամբ հնարել էք այդ նամակը, որ հարկ չտաք, թէ նա դեռ կենդանի է: Մայրս աղաչում էր, որ փոքր ինչ ժամանակ տան, մինչեւ կարողանայ փող վաստակել եւ նրանց պահանջը լրացնել:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

(*) Մովսէս օրէնքով հրամայած էր արտերի եզերքը չհնձել եւ թողնել Աստուծոյ աղքատներին: Հայերի մէջ այդ սովորութիւնը նուիրագործուած է ժողովրդական աւանդութեամբ: Դա կոչւում է հասկաքաղ: Իսկ ճռաքաղը, այսինքն այգիների նիւթերի հաւաքումը, նոյնպէս աղքատներին է պատկանում:

պետի կողմէ :

Սուրիական սպայակոյտի պետ Աֆիֆ Պզրի օտար լրագրողներու առջեւ խօսք առնելով (Կիրակի) յայտարարեց .— Սուրիական ու եգիպտական երկու բանակները այսուհետեւ մէկ բանակ կը կազմեն :

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Իսրայէլի Արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Էյթան ժամուլի ասուլիս մը տալով յայտնեց, թէ Մոսկուայի իսրայէլեան դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը ձերբակալուած է խորհրդային գործակալութեանց կողմէ : Այնուհետեւ հրեայ նախարարը յայտնեց, թէ Խորհրդայինները ճնշում բանեցուցած են իրենց դիւանագէտին վրայ՝ որպէս զի լրտեսութիւն ընէ, ի նպաստ Մոսկուայի :

Իսրայէլեան դիւանագէտը ձերբակալուած է Սեպտեմբեր 7ի գիշերուան ժամը 9ին, Օտեսայի մէջ :

Հակառակ անոր, որ դիւանագիտական անցագիր ունէր հրեայ պաշտօնեան, ռուս ոստիկանները արգիլած են անոր՝ որ յարաբերութեան մտնէ իսրայէլեան դեսպանատան հետ : Այնուհետեւ, տեղ մը տանելով, Թարգմանի մը միջոցաւ հարցաքննութիւնը սկսած է :

Վերջապէս, պաշտօնեայ մը դիւանագիտական անցագիրը խլելով, ըսած է .— «Հիմա, մեր տրամադրութեան տակ կը գտնուիք» : Հրեայ դիւանագէտը կը յայտնէ, թէ իր կինը հիւանդանոցն է եւ պէտք է տեսնէ զայն. իրեն կը պատասխանեն . — «Երբեք պիտի չտեսնէք զայն, եթէ չհամաձայնիք աշխատիլ խորհրդային լրտեսական կազմակերպութեան մէջ» :

Հրեայ դիւանագէտը հարցաքննուած է յաջորդաբար 26 ժամ, որու ընթացքին յայտնած են իրեն. — «խորհրդային լրտեսական կազմակերպութիւնը Խ. Միութեան զօրաւորագոյն ուժն է, որ միջազգային ոչ մէկ իրաւասութեան ենթակայ է... կրնանք ձեզ անյայտացնել եւ ձեր հագուստները կը գտնուին ծովափի մը վրայ. կը պատահի յաճախ, որ մարդիկ լողալու երթան ու չվերադառնան... Ներկայիս ոչ մէկ օրէնք գոյութիւն ունի, որ կարենայ օգնել ձեզի, դուք կը գտնուիք մեր ձեռքերուն մէջ, եւ ուրիշ ընտրութիւն մը չէք կրնար ընել՝ եթէ կ'ուզէք տեսնել կրկին ձեր կինն ու աղջիկը» :

Յաջորդ օրը, իսրայէլեան դիւանագէտին արտօնած են տեսնել իր կինը եւ յարաբերութեան մտնել իր դեսպանատան հետ... պայմանները ընդունած էր : Սակայն, Թէլ Ավիվի համաձայն, անիկա հեռացած է Խ. Միութենէն՝ իր կնոջ ընկերակցութեամբ եւ չուտով պիտի հասնի Իսրայէլ :

× Իսրայէլի Արտաքին նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյր, դէպի Նիւ Եորք իր ճամբուն վրայ կարճ ժամանակի մը համար կանգ առաւ Փարիզի մէջ եւ տեսակցութիւն ունեցաւ Արտաքին նախարար Փինոյի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ Ուխտին տնտեսական յանձնախումբը Լոնտոնի մէջ գումարուելով անդամ երկիրներու միջեւ հասարակաց շուկայ մը ստեղծելու կարելիութիւնները կ'ուսումնասիրէ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ իրն անդամ աւելցուց իր զինուորական ծախքերը : Զինուորական ծախքերու համար որոշուած նախկին մէկ միլիոն մառքը բարձրացաւ մէկ միլիառ 367 միլիոնի :

ՖՐԱՆՔԵՒՌՈՒՍ մշակութային յարաբերութեանց յանձնախումբը իր առաջին ժողովը պիտի գումարէ Փարիզի մէջ, Սեպտեմբեր 25ին : Խորհրդային պատուիրակութեան պիտի նախագահէ Ժուկով :

ՍՊԱՆԻՈՅ մենատէրը՝ Ֆրանքօ, մօտ ատենէն տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Տոն Ժուանի հետ : Ինչպէս ծանօթ է, Ֆրանքօ կը մտածէ գահագուրկ արքան բարձրացնել Սպանիոյ գահին վրայ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ որ Հավր մեկնած էր, Բշ. օր, կէսօրէ վերջ Փարիզ վերադարձաւ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմին պատկանող օդանաւեր Թռիչք կատարած են Աղեքսանդրիոյ մօտերը :

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԻ մէջ Ալժերիոյ Ազատագրական ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը ունեցած են Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրուի հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ խորհրդային կցորդը՝ հաբիւրապետ Մալակին արտաքսուեցաւ երկրէն՝ լրտեսութեան յանցանքով :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ՇԱՐԼ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Լիոնի հայ գաղութը խոր յուզումով, լսեց Լիոնի հայկական եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին գործօն քարտուղար՝ Շարլ Միքայէլեանի մահը :

Իր այս պաշտօնին ձեռնարկելէ առաջ արդէն, Միքայէլեան բազմաթիւ բարեկամներ ունէր Լիոնի մէջ, հայ թէ ֆրանսացի : Բոլորին համակրանքը շահած էր :

Իր բնաւորութեան շնորհիւ շահած էր բազմաթիւ մարդոց բարեկամութիւնը եւ Շինութեան յանձնախումբին մէջ իր տարած գործունէութիւնը միջոց մը կը նկատէր, տարրական պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Դժբախտաբար, ինք պիտի չունենայ երջանկութիւնը՝ իր իտէալին իրականացումը տեսնելու, որուն համար այնքան աշխատած էր : Մեր հպարտութիւնը կազմող գործը չուտով պիտի վերջանայ եւ մեր ցաւը պիտի ըլլայ՝ զայն, չտեսնել մեր կողքին :

Այսուհանդերձ, չենք ուզեր որ անտեսուած մնայ այսքան աշխատանք, ընդհակառակն, կը կարծենք, որ մեր պարտականութիւնն է զայն ճանչցնել հասարակութեան, որպէս զի իբր օրինակ ծառայէ :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները՝ հանգուցեալին այրիին՝ Տիկին Միքայէլեանի :

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂ. ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Պ. Յարութիւնեան կը փնտռէ Մելիքեան Սիւզան, ծնեալ Թաղէոսեան, ծնած 1898 Թիֆլիս, ունի աղջիկ մը որուն անունն է Իւէն : Կը կարծուի ըլլալ Ջուիցերիա :

× Հայաստանէն Ղայրամ Յովսէփեան կը փնտռէ իր զաւակը Յովսէփեան, եղբօր անունները են Պետրոս, Գէորգ, Ճան պէկ, Կարուչ եւ Թեւոս :

× Հայաստանէն Սիրանոյշ Պահատուրեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Յարութիւն Թօփալեան որ տարիներ առաջ կը բնակէր եղեր Լէ Լիլա :

× Եգիպտոսէն Տքթ. Յարութիւնի աղջիկը Զապէլ Զադոյեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Մուշեղ եւ Յովհաննէս Աղապալեանները (Բաբերդցի) :

× Ռումանիայէն նոր Փարիզ եկած Պ. Գրիգոր Մալխասեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Սիմոն Սիմոնեան որ կը կարծէ ըլլալ Պոսթոն կամ Շիքակօ :

× Դերճանի գիւղէն Գարագուլաքցի Նազուլթ Պապոյեան կը փնտռէ իր ազգականները, Նազէն, Կիւլօ, Միսաք եւ Սեդրակ Պապոյեանները :

× Երեւանէն Ստեփան Գույումճեան կը փնտռէ իր հայրը Ցակ. Գույումճեանորմէ 1937էն ի վեր ոչ մէկ լուր ունի :

× Երեւանէն Տիկին Վիքթորի Ծրոյեան, ծնեալ Աղատեան կը փնտռէ իր զարմիկը Յովհաննէս Աղատեան :

× Երեւանէն Պետրոսի կինը Աղաւնի կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Յակոբ Փափազեան : (Դերճակ) :

× Հայաստանէն Արտեմ Հովեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վարդան Ենովքի Հովեան 64 – 65 տարեկան, ծնուած Նոր Պայազիտ :

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սարգիսեան :
Եդուարդ Նշանեան (պողպատճառ) :
Տիգրանուհի Մուրատեան :
Աղասի Խաչատուրեան :
Օննիկ Պէյօղլուեան :

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը :

15 րիւ Ժան Կուժօն :

Դիւան եկեղեցւոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԽԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փետրուար 23ին

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

14 – 15 տարեկան պատանի մը, ժամագործ – ոսկերիչի մը մօտ աշխատելու համար, արհեստ սորվելու եւ ֆուրսեր ընելու :

Կը խնդրուի ներկայանալ ծնողքին հետ : Դիմել՝

VENDOME
Joaillier - Bijoutier - Horloger
81, Bd. Voltaire, Paris XIe
Métro : St.-Ambroise

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Իր երեք ընկերոջ՝ Կարապետ Գուլումեանի ղառնակսկիծ մահուան տխուր առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբը կը նուիրէ հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, հազար ֆր. «Հայաստան»ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Էքս լէ Պէնի նուիրատուներու ցանկին մէջ մոռցուած էր Տէր եւ Տիկին Ս. Սիսլեաններու անունը, որոնք մասնակցած են հազար ֆրանքով : Միւս կողմէն կը փութանք յայտնել որ այդ հանդիսակութեան յաջողութիւնը կը պարտինք Պ. Պ. Լեւոն Ղայթանճեանի, Գրիգոր Խաչատուրեանի, Հայրապետեանի, Վէզիրեանի, Ղազիկեանի եւ Պերճ Նիզամեանի (լուսանկարիչ) որոնք իրենց ջանքերը չխնայեցին դաշտահանդէսի յաջողութեան համար :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՋԵՌՆԱԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ
(Accordéon)
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին :

Մուտքը ազատ է :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3·30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը : Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԷԼԵԱՆ : Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան : (Թումանեանի պապերը, մանկութիւն, պատանեկութիւն : Թումանեանի ստեղծագործութիւններու վերլուծութիւն, պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, Գուգարաց աշխարհի մասին) :

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականներով :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՍՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր - Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին :

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին :

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին :

GRAND-HOTEL

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյոն մը, երեք սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք, լուացարան եւ կառատուն, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն : Ունի նաեւ պզտիկ հողամաս մը տունին առջեւ :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Որակեալ գործաւորուհի մը (դերձակ) այր մարդու քոնֆէքսիոնի համար : Շաբաթական՝ 10էն 15.000 ֆրանք :

Մէկ աշկերտ (աղջիկ) 18 - 20 տարեկան, որուն արհեստագիտական պատրաստութիւնը ապահովուած է : Ժամական 160 ֆր. սկսելու համար : Աստիճանական յաւելում : Դիմել՝

YERO
KATCHADOURIAN
283, Rue de Belleville, Paris

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Սեփականատէր հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար : Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյոն :

CHAUFFEURS DE TAXI

Հայ շարժավարներու ուշադրութեան

Անոնք որ չուտով կը փափաքին տիրանալ Թաքսի մը : Դիմեն Պ. Տէրտէրեանի :
85, Rue des Monts Clairs à Colombes

Ամէն առաւօտ ժամը 8էն 10, կամ գրել ժամադրութեան համար :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 19 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7997 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3798

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱՐԱ

●

1918 Սեպտեմբեր 19 :

Արարատեան դաշտի դիւցազնամարտէն չորս ամիս վերջ, հայ վրիժառու բազուկը ոսկեղէն էջ մը եւս արձանագրեց մեր ազատագրական պայքարի պատմագրքին մէջ :

Արարատէն վերջ Արարա :

Անուններու ինչ տարօրինակ զուգադիպութիւն :

Արարատեան դաշտի 1918ի մայիսեան հերոսական կռիւները յանգեցան անկախ Հայաստանի ստեղծումին՝ մեր նախահայրերու պատմական հայրենիքի մէկ մասին վրայ :

Արարայի յաղթանակին նպատակն էր «Հայկական օջախ» մը, ինքնավար բոյն մը ապահովել տարագիր, բռնագաղթ հայութեան՝ ա՛յն հողերուն վրայ, ուր ամբողջ երեք դար (1080 - 1375) ծաղկած էր հայկական դրօշը :

1915ի Մեծ Եղեռնը խորապէս վիրաւորած էր ազգային արժանապատուութեան զգացումը բոլոր այն հայրենասէր երիտասարդներուն, որոնք Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս կ՚ապրէին :

Արիւնը կ՚եռար անոնց երակներուն մէջ: Ամօթ կը համարէին հանգիստ ապրիլ դաշնակից երկիրներու խաղաղ միջավայրին մէջ, երբ անդին իրենց անպաշտպան հայրերն ու մայրերը, անմեղ եղբայրներն ու քոյրերը Թուրք ոճրագործ կառավարութեան կողմէ գազանօրէն կը ջարդուէին :

Գաղափարը մարմին առաւ: Անոր շուրջ եղբայրօրէն համախմբուեցան հայկական բոլոր հոսանքները, համազգային վտանգին առջեւ մոռնալով ամէն վէճ ու տարակարծութիւն :

Պաղեստինի ճակատը մեծ կարեւորութիւն էր ստացած: Թուրքերը այնտեղ համախմբած էին իրենց լաւագոյն զօրաբանակներն ու հրամանատարները : Ցեղասպան կազմեցին Եըլտըրըմ Օրտուսու՝ Գերմաններու ղեկավարութեան տակ: Զօր. Ֆալքէնհայմին յաջորդեց մարեշալ Լիման Ֆոն Զանտէրս փաշա: Մուսթաֆա Քեմալ եօթներորդ, Ճէվատ փաշա ութերորդ բանակի հրամանատար նշանակուեցան :

Ֆրանսական զինուորական իշխանութիւնը իր մասնակցութեան բաժինը ուզեց բերել Պաղեստինի ճակատին վրայ մղուելիք կռիւներուն :

Ու կազմուեցաւ «Արեւելեան Լեգէոն»ը, Ազգային Պատուիրակութեան հետ համախորհուրդ :

Մուսա Լեռան քաջարի երիտասարդները — որոնք 1915ի հերոսամարտէն վերջ ապաստանած էին Փորթ Սայիտ — կազմեցին առաջին տարրերը Լեգէոնին: Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն եւ այլ վայրերէ հարիւրաւոր կամաւորներ դիմեցին դէպի Կիպրոս, ուր կը մարզուէին լեգէոնականները: Անոնց միացան Թրքական բանակէն Անգլիացիներուն ձեռքը գերի ինկած հայ սպաներն ու զինուորները, որոնք Եգիպտոս կը գտնուէին :

1917 Դեկտեմբերին անգլիական բանակը, որ կը կոչուէր «Եգիպտական արշաւաբանակ», գրաւած էր Կազան ու Երուսաղէմը: Անկէ վերջ ամբողջ տասը ամիս ոչ մէկ լուրջ կռիւ տեղի ունեցած էր Պաղեստինի ճակատին վրայ: Երկուստեք կը պատրաստուէին վճռական ճակատամարտի :

Կիպրոսէն հոն էր փոխադրուած նաեւ Արեւելեան լեգէոնը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կազմուած հայերէ, ֆրանս. սպաներու հրամանատարութեան տակ :

Զօրավար (ետքէն մարեշալ) Ալլէնպի 1918 Սեպտեմբեր 18ին արձակեց իր ընդհանուր յարձակողականը : Թրքական ճակատը անգլիական ռումբերու տարափին տակ պիտի ճեղքուէր շուտով :

Հայ կամաւորներուն համար վրէժի ժամը հնչած էր: Առիւծի պէս կռուեցան անոնք: Քանի մը տասնեակ կորիւներ զոհ տալով, գրաւեցին Արարայի անառիկ դիրքը, ուր ամրացած էր Թուրք զինուորներու ընտրանին, արդիական թնդանօթներով :

Ճամբան բացուած էր: Թրքական բանակը խուճապահար սկսաւ նահանջել : Մուսթաֆա Քեմալ՝ 7րդ բանակի հրամանատարը՝ Նապլուսի իր բանակատեղիէն գիշերանց փախաւ դէպի Դամասկոս, անտէր ձգելով իր զինուորները :

Նոյն բախտը վիճակեցաւ «Եըլտըրըմ»ի ընդհ. հրամանատար Լիման Ֆոն Զանտէրսի, որ Նազարէթէն հազիւ կրցաւ ճողոպրիլ :

Տասնեակ հազարներով Թուրք զինուորներ ու սպաներ գերի ինկան :

Ցաղթական բանակը Պաղեստինէն վերջ գրաւեց Սուրիան ու Լիբանանը, Արեւելեան Լեգէոնի աջակցութեամբ :

Գրաւեց նաեւ Կիլիկիան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏԱՏԱՆԻ

●

ԵՐԵՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՀՐԱԺԱՐԻԼ

Երեքշաբթի օր բացուեցաւ Ազգ. Ժողովի բացառիկ նիստը որ մինչեւ երկուշաբթի պիտի զբաղի հողամշակութային հարցով: Բչ. օր միայն, Ալժերիոյ նոր Օրինագիծը (տես Գ. էջ) պիտի ներկայացուի երեսփոխաններուն : Մինչ այդ կառավարութիւնը դատապարտուած է լուրջ տագնապի մը, որ կրնայ ճակատագրական հետեւանքները ունենալ: Ազգ. Ժողովի ներքին յանձնախումբը կը քննէ Ալժերիոյ Օրինագիծը լարուած մթնոլորտի մը մէջ : Ոմանց համար (անկախ, ժողովրդական հանրապետական) Օրինագիծը շատ հեռուները կը տանի եւ կը պատրաստէ անկախ Ալժերիա մը: Ուրիշներու համար (ընկերվարականներու մէկ մասը, մենտեսեան արմատական) Օրինագիծը պէտք եղած ազատութիւնը չի տար տակաւին Ալժերիոյ :

Վարչապետ Մոնուրի այս կացութեան առջեւ կ՚ուզէ որոշ փոփոխութիւններ մտցնելով գոհացում տալու համար բոլորին եւ ապահովել դահլիճին գոյութիւնը, որուն տապալումը նման ժամանակամիջոցի մը շատ ծանր կ՚ըլլայ Ֆրանսայի համար :

Վարչապետին գլխաւոր մտահոգութիւնն է պատերազմական նախարարը՝ Անտրէ Մորիս, որ բազմաթիւ կէտերու մէջ համաձայն չէ եւ ներկայացուցած է հակառաջարկներ: Ինչպէս յայտնի է Ա. Մորիս արմատականներու բաժնուած թեւին կը պատկանի եւ իր հրաժարումը պատճառ կը դառնայ երկու ուրիշ արմատական նախարարներու հրաժարման :

Վերջին վայրկեանին սակայն, վարչապետը տեղի տուած է մէկ յօդուածի վրայ: Օրինագիծը կը նախատեսէր թէ «Դաշնակցային խորհուրդը կը կառավարուի նախագահի մը կողմէ, որ կ՚ընտրուի ամէն տարի »:

Անշուշտ հաւանական կը թուէր որ այս նախագահը ըլլայ մահմետական մը եւ աջակողմեանները հոս կը տեսնէին շախազանց ազատութիւն մը՝ տեղացիներուն :

Վարչապետ Մոնուրի տեղի տալով, մանաւանդ Անտրէ Մորիսի, փոխեց այս յօդուածը հետեւեալ ձեւով.— «Դաշնակցա-

(Շար.ը նայիլ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

ՍԷՈՒՏԻ ՆԱՄԱԿԸ՝ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ

●

ՄՈՐԻՍ ՖՈՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Խորհրդային տնտեսական առաքելութիւն մը կը սպասուի Դամասկոս :

Սուրիոյ Պատերազմական նախարար Խալէտ էլ Ազմ, տեսակցութիւն մը շնորհելով իտալական «Սթամփա» թերթին թղթակցին, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, յայտնելով միաժամանակ՝ թէ Սուրիա խորհրդային արբանեակ մը ըլլալու վտանգին ենթակայ չէ :

Իտալացի լրագրողը հարց տուած է.— Կը կարծէ՞ք, որ խորհրդային տնտեսական օժանդակութիւնը եւ մասնագէտներու ու փորձագէտներու ժամանումը, քարոզչութեանց ընկերակցութեամբ՝ քանի մը տարուան մէջ Սուրիան կրնան վերածել համայնավար երկրի մը :

Ազմ պատասխանած է.— Եթէ այդպէս ալ ըլլար՝ ոչ մէկ անպատեհութիւն պիտի տեսնէի Սուրիոյ եւ աշխարհի համար :

Իտալացի լրագրողը կը նշէ նաեւ կարգ մը այլ յայտարարութիւններ, որոնք եղած են Պատերազմական նախարարին կողմէ. — Ներկայիս Ռուսեր չկան Սուրիոյ մէջ, բայց քանի մը օրէն բաւական թիւով պիտի հասնին՝ երկրին յառաջդիմութեան համար: Այլեւս չենք ուզեր գործ ունենալ աշխարհակալներու եւ գաղթատիրական նպատակներ հետապնդողներու հետ: Կը համաձայնի՞ք 1948ի զինադադարի յանձնախումբին կողմէ որոշուած Իսրայէլի սահմանները յարգել եւ միտք չունինք երբեք յարձակելու Իսրայէլի վրայ :

Իր կարգին, Արտաքին Նախարար Սալահ Պիթար շաբաթական իր մամուլի ասուլիսին ընթացքին յայտարարած է, թէ, կրնայ ըլլալ որ Սուրիա ՄԱԿի ժողովին դիմելով սեղան դնէ օտարներու միջամտութեան հարցը, որ եղած է իր ներքին գործերուն մէջ: Պիթար ըսած է միաժամանակ, թէ երբ հարցը ՄԱԿի ժողովին երթայ, պիտի արծարծուի նաեւ ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմին ներկայութեան խնդիրը՝ սուրիական ափերուն վրայ :

× Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Շամուն Արաբիոյ դեսպանը ընդունելով խօսակցութիւն մը ունեցաւ, որու ընթացքին ի յայտ եկաւ, թէ Սէուտ Թագաւոր նամակ մը ղրկած է Նախագահ Այզընհաուըրի :

Այս նամակին մէջ, Սէուտ Ամերիկայի եւ Սուրիոյ միջեւ ստեղծուած տարակարծութիւնները յիշելով, փափաք յայտնած է, որ տագնապին արագ լուծում մը գտնուի :

× Ֆրանսայի Արտաքին փոխ-Նախարարը՝ Մորիս Ֆոր, Պոլսոյ մէջ Մամուլի ասուլիս մը տալով, գլխաւորապէս ծանրացաւ երեք կէտերու վրայ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ.— Աւելի քան երբեք, այս երկիրները պէտք է գործակցին ազատ աշխարհին հետ եւ իրենց քաղաքականութիւնը բարելաւեն իրարու հետ :

ԱԼԺԵՐԻԱ.— Շատ լաւ գիտենք, որ վաղուան Ալժերիան պիտի չնմանի երէկուանին: Ասիկա իւրայատուկ հարց մըն է եւ պէտք է իւրայատուկ լուծում մը գտնել :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ.— Այնատեն, երբ Ֆրանսայի մասնակցութեան հարցը ծագեցաւ, կացութիւնը նոյնը չէր: Այսօր, Ֆրանսա ոչ մէկ քայլ պիտի առնէ այս Ուխտին դէմ :

Մորիս Ֆոր շեշտած է միաժամանակ, թէ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ Կիպրոսի հարցը դժուարութիւններու դուռ չի կրնար բանալ :

Ֆոր եւ իր հետեւորդները Փարիզ վերադառնալու համար օդանաւ առին Պոլսէն :

ՆԱՋԼԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ

Պէյրութի վերջին թղթարերէն ցաւով կ՚իմանանք Արհ. Յովհաննէս Արք. Նազլեանի մահը որ տեղի ունեցած է Կիրակի, Սեպտեմբեր 15ին Պաապտաթի մէջ :

Նազլեան Գերապայծառ առողջաւոր եպիսկոպոսն էր Տարօնի եւ հեղինակ բազմաթիւ հրատարակութիւններու : Եղած է բազմահմուտ եւ ազգանուէր եկեղեցական մը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է երեքշաբթի առաւ. Պուրճ - Համուտի Ս. Փրկիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը ամփոփուած է Զմմարի վանքին դամբարանին մէջ :

Առանձին կ՚անդրադառնանք իր կեանքին :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

●

Ինչպէս գրած էինք, քաղաքական շրջանակները անձկութեամբ կը սպասէին Գերմանիոյ ընտրութիւններուն: Վարչապետ Ատընաուըրի տարած ջախջախիչ յաղթանակը եկաւ փաստել, թէ Արեւմտեան Գերմանիա պիտի հետեւի իր որդեգրած քաղաքականութեան՝ Արեւմուտքի կողքին :

Ստորեւ՝ ընտրութեանց արձագանգները:

ՖՐԱՆՍԱ.— Վարչապետ Ատընաուըրի յաղթանակն ու գերման ժողովուրդին որդեգրած յստակ ուղղութիւնը լաւ տպաւորութիւն ձգեցին Փարիզի դիւանագիտական շրջանակներուն վրայ : Վարչապետին ապահոված մեծամասնութիւնը կ՚ապահովէ գերմանական քաղաքականութեան շարունակութիւնը: Այս է ահաւասիկ ամէնէն էական արդիւնքը ընտրութեանց, նկատելով որ Վարչապետ Ատընաուըր գործօն դեր մը ունեցաւ Ֆրանսա — Գերմանիա մերձեցման մէջ եւ ապահովեց երկու երկիրներու գործակցութիւնը :

ԱՆԳԼԻԱ.— Վարչապետ Ատընաուըրի յաղթանակը պիտի դիւրացնէ Մեծն Բրիտանիոյ գործակցութիւնն ու մերձեցումը՝ Հասարակաց Շուկայի վեց երկիրներուն հետ: Գալով Գերմանիոյ վերամիացման հարցին, որ Անգլիոյ գլխաւոր մտահոգութիւնն է, Ատընաուըրի յաղթանակը առջեւը պիտի առնէ երեւոյթներու՝ որոնք կրնային վտանգաւոր ըլլալ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ.— Պաշտօնական շրջանակները իրենց գոհունակութիւնը չեն ծածկեր՝ Ատընաուըրի յաղթանակին առիթով, որուն մէջ Ամերիկացիք կը տեսնեն Գերմանիոյ քաղաքականութեան ապահովութիւնը :

Նախագահ Այզընհաուըր անձամբ յայտնեց իր «մեծ գոհունակութիւնը» յաղթանակի մը համար՝ որ շահեցաւ իր «լաւ բարեկամ»ը: Ատընաուըրի դիրքը աւելի զօրացած է՝ ընդդէմ Ռուսիոյ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Զայնասփիւռը Ատընաուըրի յաղթանակը յայտնելով, յայտարարեց թէ երկու Գերմանիաներու միջեւ բացուած փոսը հետզհետէ աւելի կ՚ընդլայնի :

Հաւանական է, որ Գերմանիոյ նոր դահլիճին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով կին նախարար մը ըլլայ: Կը խօսուի Տիկին Ռեհլինկի մասին, որուն պիտի վստահուի Ընտանեկան Նախարարի պաշտօնը :

Ատընաուըրի յաղթանակը մեծապէս բարձրացուց Գերմանիոյ դիրքը՝ քաղաքական բոլոր շրջանակներուն մէջ :

ԼԵՐԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(ՄՈՒՍԱ ԼԵՐԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Մուսա Լերան հերոսական ժողովուրդը Սեպտեմբեր 15ին տօնեց իր դիւցազնամարտին 42րդ տարեդարձը։

Հեռու Մուսա Լերան առինքնող ներկայութենէն, բայց հարուստ անոր խրախուսիչ խորհուրդով, ափ մը հայութիւն, Այնճարի դաշտին վրայ, իրմով հպարտ եւ իր զգացումներուն բաժնեկից արենակիցներուն հետ, կ'ոգեկոչէ անմահ յիշատակը իր դո՛հերուն եւ յաղթանակի մը՝ որ հայութիւնը տարաւ դարաւոր թշնամիին վրայ, խիզախ մարտնչումովը իր հերոս զաւակներուն։

Համատարած սուգի օրերուն, երբ ոչխարի հօտերու նման ամբողջ ժողովուրդ մը կը քշուէր անծայրածիր անապատներ, երբ Եփրատը կը կարմրէր Հայու արիւնով, դառնացան արծուաբոյներ, որոնք կեանքի դրօշը պարզեցին մահուան անագորոյն ուժերուն դէմ եւ արիւնալիր էջեր կտակեցին յետնորդ սերունդներուն։

Ապրելու եւ բարգաւաճելու թաքուն ուժն ու կամքն էր որ իր խտացումը կը գտնէր այդ հայորդիներուն մէջ, որոնք օրհասական կռիւներ կը մղէին թիւով գերազանց ուժերու դէմ, «մահ կամ ազատութիւն» սրբազան նշանաբանով։

Մուսա Լեռը եղաւ այդ արծուեբոյներէն մէկը։ Սուէտիոյ ժողովուրդը նախընտրեց իր հայրենի հողին վրայ մեռնիլ, քան թէ անապատներու խորը, եաթաղաններու ներքեւ։

Մուսա Լերան հերոսամարտը կը հանդիսանայ մեր պատմութեան վերջին յիսնամեակը փառապարդող էջ մը, փառաւոր էջ մը, որ իրականացաւ հայ ժողովուրդի հրաշալի յաղթանակով, կենդանի էջ մը վերջապէս, որ պիտի շարունակէ ներշնչել նոր սերունդները։

Մուսա Լերան հերոսամարտը լոյսի ժայթքում մըն էր այն օրերուն, երբ մութը իջած էր Հայոց աշխարհին վրայ։ Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը աքսորեալներու թափօրները կը լեցնէին ճամբաները, մինչեւ հեռաւոր անապատները կիզիչ Արաբիոյ։

Ժողովուրդներու պատմութեան մէջ հազուագիւտ են այսպիսի թուականներ։ Գերմարդկան խոյանք մըն է Մուսա Լերան հերոսամարտը, որ օրհասական ու անհաւասար պայքար մը եղաւ իր ապրելու իրաւունքը տեւականացնել ուզող եւ զայն տապալելու ծրագիրներ յղացող թշնամիի մը միջեւ։ Անիկա վեհ խոյանքն է ազնիւ ու քաջամարտիկ ժողովուրդի մը, որ կ'արհամարհէ տրամաբանութեան նեղ սահմանները՝ մահուան գիշերը վերածելու համար լուսաշող արշալոյսի։

42րդ տարեդարձն է Մուսա Լերան հերոսամարտին, որ այլեւս միայն Սուէտիոյ քաջարի ժողովուրդին չի պատկանիր, այլ համայն հայութեան։ Ահա թէ ինչու, ամէն տարի, հարիւրաւոր հայրենակիցներ ուխտաւորի ջերմեռանդութեամբ կ'երթան Այնճար՝ անգամ մը եւս հաղորդուելու այն ոգիով, որ դիւցազնութիւններու մղեց ազնուական ժողովուրդ մը։

Ազատասէր հայութիւնն է՝ որ կը հաւաքուի Այնճարի «Սօսեաց Անտառ»ին մէջ՝ վերանորոգելու իր ուխտը, վերամկրտուելու իր նախնեաց ոգիով եւ վերապրելու ու ոգեկոչելու հերոսական շրջանի մարտնչումները։ Ազատասէր այս հայութեան համար մահ չկայ։ Անմահութիւնը գերագոյն վարձատրութիւն է այս ժողովուրդին, որ կրցաւ դիմանալ դարերու մաշումին եւ խիզախօրէն ճակատիլ իր նուիրական իրաւունքներուն համար։

Այսօր թէեւ հեռու է Մուսա Լեռը՝ որդեկորոյս ու սգաւոր, բայց անոր զաւակները իրենք զիրենք մօտ կը զգան այդ լերան խորհուրդին եւ երբ պատգամ կը լսեն 42 տարիներ առաջ այդ լերան բարձունքէն գոռացող թնդանօթներու որոտը, հաւատարիմ՝ իրենց դոհերու անմահ յիշատակին։

(Խմբագրական՝ ԱԶԴԱԿի)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ŒIL POUR ŒIL

(ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ)

Անցեալ երկու տարի առաջ դեռ անծանօթ՝ Վահէ Քաչա, իր այս գործով, դարձաւ ծանօթ անուն մը ոչ միայն Ֆրանսական գրական եւ շարժանկարի շրջանակներուն, այլ եւ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ։ Իր գիրքը արդէն թարգմանուած է գերմաներէնի, ճափոներէնի, իտալերէնի, հոլանտերէնի եւ հայերէնի։ Իսկ անցեալ տարի մը առաջ Ֆրանսացի հռչակաւոր բեմադրիչ Անտրէ Քայաթ ժապաւէնի կը վերածէր այս գործը։ Այս միջոցին փարիզեան երեք սրահներ, Նորմանտի, Րէքս եւ Մուլէն Ռուժ կը ցուցադրեն այս ժապաւէնը։ Աւելորդ չըլլար եթէ ըսեմ որ Հայուն եւս խորունկ գոհունակութիւն մը կը զգայ, երբ մութ սրահը մտնելով պաստառին վրայ փայլուն գիրերով գրուած, կը կարդայ Հայու մը անունը։ Գանք ժապաւէնին։ Ժիւսքիս էֆէր, Նու սոմ թուս տէ զ'ասասեն կամ Ավան լը տէլիւժ բեմադրիչ Անտրէ Քայաթ իր նախորդ գործերով արդէն եզակի տեղ մը գրաւած էր ֆրանս. շարժանկարին մէջ։ Իր ամէն մէկ գործին մէջ տեսակէտ մը կը պարզէր եւ անկեղծ համոզումով մը կը պաշտպանէր այդ տեսակէտը։ Մէկ խօսքով, ընկերային հարցերը իր գործին առանցքը հանդիսացած են։ Անտրէ Քայաթ իբրեւ նախկին փաստաբան, իր այս նոր ասպարէզին մէջ ալ, կը պաշտպանէ ընկերութեան թերի օրէնքներուն զոհերը։ Իր այս նոր ժապաւէնին մէջ ալ զոհեր կան։ Բայց Քայաթ թէր կամ դէմ դիրք չի բռներ, այլ կը գոհանայ մատնանշելով այդ զոհերուն տառապանքը։ Պատճառը այս կրաւորականութեան այն է որ Վահէ Քաչայի հերոսները ընկերութեան զոհերը չեն, այլ իրենց անհատական թերիներուն, իրենց հոգեկան բարդոյթներուն։ Գանք նիւթին։

Տոքթօր Ուալթէր, արեւելքի մէկ քաղաքին մէջ հաստատուած եւրոպացի բժիշկ մը, իր հիւանդանոցի յոգնեցուցիչ աշխատանքները լրացնելէ ետք, տուն կ'երթայ եւ իր ջիղերը հանգստացնելու համար կ'ուզէ լոգանք մը առնել եւ հանգչիլ։ Պորթակ, Արեւելքցի մը, գիշերով իր դուռը կը զարնէ։ Իր կինը դուրսը ինքնաշարժին մէջ, հիւանդ է. արդեօք բժիշկը կ'ուզէ՞ քննել զայն։ Ուալթէր կ'առաջարկէ Պորթակին որ իր կինը հիւանդանոց առաջնորդէ. հիւանդանոցը քսան վայրկեան կը տեւէ կառքով։ Պորթաք կը մեկնի, բայց կառքը ճամբու ընթացքին խանգարում մը կը կրէ։ Եւ տեղատարափ անձրեւի մը տակ Պորթակ իր կինը ուսերուն վրայ առած, ժամերով քալելէ ետք կը հասնի հիւանդանոց, ուր կինը կը մեռնի։ Արդ, ո՞վ է յանցաւորը։ Բժիշկը կրնա՞ր գուշակել որ Պորթակին կառքը խանգարում մը պիտի կրէ։ Անպարտաճանաչ է բժիշկը հիւանդը չքննելուն համար։ Թերեւս. բայց բժիշկը կը պատճառաբանէ իր այս թերացումը ըսելով որ «եթէ կինը ծանր հիւանդ էր, պէտք էր ամէնպարագայի մէջհիւանդանոց փոխադրել. ինչ որ ըրի։ Իսկ եթէ թեթեւ հիւանդ ըլլար, հանգստացուցիչ դեղ մը առնելով հարցը կը փակուէր եւ բժիշկի ալ պէտք չէր ունենար»։

Այս արդարացուցիչ բացատրութիւնները եթէ առարկայօրէն քննուին կրնան գոհացում տալ ասոր-անոր, բայց ոչ Պորթակին՝ որուն կինը մահացած է։ Անոր համար յանցաւորը Տոքթ. Ուալթէրն է։ Իսկ բժիշկին համար՝ ո՞վ է յանցաւորը, կա՞ռքը, ճակատագի՞րը։

Բժիշկը կ'ըսէ. «Եթէ նոյնիսկ ես գործողութիւնը ընէի, հիւանդը դարձեալ պիտի մեռնէր»։ Ընդունինք պահ մը որ անկեղծ է իր այս յայտարարութիւնը։ Բայց ինչո՞ւ հապա իր խիղճը զինքը այսքան կը տանջէ։ Կ'ուզէ ամէն գնով համոզել Պորթակը թէ կինը դատապարտուած էր։ Պորթակ անդրդուելի կը մնայ։ Ցորչափ անդրդուելի կը մնայ, հանգիստ չկայ Ուալթէրին համար։ Պորթակ որոշած է անէացնել բժիշկը։ Բայց հասարակ ոճրագործի մը պէս չէ որ կ'ուզէ մեռցնել իր «թշնամին»։ Իր մահացած կնոջ վրէժը հասարակ մահով մը չի կրնար լուծել։ Ինչպէ՞ս յագուրդ տալ այդ ծարաւին, որ ամէն մարդկային զգացում ցամքեցուցած է իր մէջ։ Իր կնոջ մահով, Պորթակ դադրած է մարդ ըլլալէ։ Մահը նոյնիսկ անտարբեր կը ձգէ զինքը։ Բայց այս աշխարհէն հրաժեշտ առնելէ առաջ, այն հրէշային ոխը, զոր կը տածէ հանդէպ անոր որ զինքը հոգեկան այս անկումին հասցուց, կ'ուզէ թօյնի մը պէս սրսկել բժիշկին էութեան մէջ։ Եւ Պորթակ սարսափելի մամուկի մը պէս կը սկսի մաքիավելական ցանց մը հիւսել, ուր մէջ իր զոհը կամայ-ակամայ կը բռնուի։ Պորթակ այն ատեն միայն ազատ կ'արձակէ իր զոհը երբ ան կ'ենթարկուի հոգեկան նոյն ահռելի փլուզումին, բարոյական նոյն անկումին, որուն նոյն ինքն Պորթակ արդէն ենթարկուած էր։

Վահէ Քաչայի գործը շարժանկարի վերածելը ինքնին յանդուգն քայլ մըն էր, քանի անոր մէջ գործողութիւնները կը կատարուին հերոսներու ներաշխարհին մէջ։ Քաչայի տիպարները կարելի է նմանցնել Տոսթոյեւսքիի տիպարներուն՝ այն պարբերութեամբ որ այս վերջինները աւելի խօսուն են եւ իրենց ապրումները մենախօսութիւններով կը հաղորդեն ձեզի։ Քաչայի հերոսները լռակեաց են. չեն խօսիր. բայց իրենց այս լռութիւնը սահմռկեցուցիչ բան մը ունի։ Կը սպասէք որ բան մը ըսեն, պարզեն իրենց զգացումները եւ թեթեւցնեն մթնոլորտը։ Բայց ոչ։ Անոնք որոշած են իրենց լռութեամբ ճնշել ձեր վրայ, ձեր կոկորդը սեղմելով, մինչեւ որ դուք գերմարդկային ճիգով մը խուսափիք անոնց սեղմումէն եւ դուրս տաք այն, ինչ որ կ'ուզէիք որ անոնք ըսէին։ Ահա ինչու վտանգաւոր ձեռնարկ մըն էր ժապաւէնի վերածելը «Ակն ընդ Ական»ը։

Ի պատիւ Քայաթի պէտք է ըսել թէ բացարձակ մտաւորական պարկեշտութեամբ մօտեցած է այս նիւթին։ Իրեն համար դիւրին էր շարժանկարի յատուկ միջոցներով խարդախել եւ աւելի մատչելի ժապաւէն մը պատրաստել։ Բայց Քայաթ ընտրած է դժուար ճամբան։ Ան հարազատօրէն տուած է գիրքին պատկերը։ Անոնք որ սիրած են գիրքը, պիտի սիրեն նաեւ ժապաւէնը։ Բայց անոնք որ պիտի երթան ժամանցի համար տեսնելու այս ֆիլմը, վստահ եմ որ չբաժնեն առաջիններուն տեսակէտը։

Քուրդ Իուրկէնց կը կատարէ բժիշկին դերը։ Հազուագիւտ է որ դերասան մը այնքան մեծ պատասխանատուութեամբ մը ծանրաբեռնուած ըլլայ, որքան ինքը այս ժապաւէնին մէջ։ Պէտք է ընդունիլ թէ ան յաղթական ելած է այս հսկայական պատասխանատուութենէն։ Չեմ գիտեր թէ ինչ չափով արուեստի այս գեղեցիկ գործը, նիւթական յաջողութիւն պիտի ունենայ, բայց վստահօրէն կարելի է ըսել թէ դեռ տարիներ վերջն ալ պիտի յիշուի իբրեւ բացառիկ ստեղծագործութիւն մը ու պիտի յիշատակուի դասական մեծ գործերու կարգին։

Վահէ Քաչա, որ անցեալ երկու տարի առաջ դիմաւորուեցաւ Ֆրանսական գրական շրջանակներու մէջ իբրեւ նոր տաղանդ մը, կը շարունակէ մեծ հետաքրքրութիւն շարժել նոյն այդ շրջանակներուն մէջ։ Վստահ ենք թէ դեռ շատ գրիչներ պիտի շարժին իր գործերուն մասին։ Եր-

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

Երկար ու խոհուն դիտեց բուրգերն անխօս։ Իր անձը հռչակել տուաւ փոխանորդը Ամոնի՝ Եգիպտոսի արեւ — աստծոյն։ Եւ իր բանակին հետ իջաւ Բաբելոն։

Տիգրիսի ափին, ուր կամուրջներ կ'անջատէին արքայական պալատները քաղաքէն, Աղեքսանդր, երբ մայրամուտին այլեւս տմոյն շողերը կը ցոլցլային հոսուն ջուրերուն վրայ, կանգնեցաւ լուռ ու թեւերը խաչաձեւած կուրծքին, մտածեց։ Մտածեց ու վճռեց իրականացնել երազն իր հօր, — արշաւել աշխարհը Պարսից։

×

Եւ նախ քան այդ, իր հետեւորդներով մեկնեցաւ Կորնթոս։

Կորնթոսի մէջ՝ Աղեքսանդր, արքայ հզօր ու յաղթական, կանգ առաւ հրապարակի մը անկիւնը, տակառի մը առջեւ, որուն մէջ ծերունի մըն էր նստած, դրեթէ կիսամերկ, սպիտակ ու խուիւ մազերով, որոնք անխնամ կերպով կ'իջնէին մինչեւ ծոծրակը։ Խորը ինկած աչքերուն մէջ դեռ կը կայծկլտային յարաշարժ բիբերը։

Եւ Աղեքսանդր, ամբոխին հետաքրքիր նայուածքներուն տակ, պահ մը լուռ դիտեց ծերունին, եւ յետոյ, իրեն համար անսովոր մեղմութեամբ եւ նոյնքան անսովոր հեզութեամբ ըսաւ.

— Կուգամ Եգիպտոսէն եւ Բաբելոնէն, զորս ենթարկեցի մականիս, ու կը մեկնիմ երկիրը Պարսից՝ նուաճելու համար զայն եւս... Արշաւելէ առաջ, ցանկացի այցելել Կորնթոս ու հարցնել թէ ի՞նչ կը ցանկաս, որ տամ քեզի։

Ծերունին, որ կը մնար բոլորովին անշարժ ու անտարբեր՝ իր դէմ կանգնած արքային եւ անոր սպառազէն շքախումբին նկատմամբ, բարձրացուց գլուխը, չեչտակի նայեցաւ Աղեքսանդրի եւ՝

= Մի խափաներ արեւս — պատասխանեց չեշտով մը, որ եւ դժգոհանք կ'արտայայտէր, եւ անտարբերութիւն, ու մի խլեր ինձմէ այն, զոր չես կրող ընծայել ինձ...

— Ծերունի, ընդվզեցաւ արքային հետեւորդներէն երիտասարդ զօրական մը, որ չէկ վարսեր ունէր եւ բաւական եռուն արիւն՝ երակներուն մէջ, — քեզի հետ կը խօսի արքայ Աղեքսանդր, իշխողը երկիրներու, ծովերու եւ անապատներու....

= Աղեքսանդրներ եղեր են, կան ու միշտ պիտի ըլլան, — պատասխանեց ծերունին արհամարհանքով։

— Բայց ոչ «մեծ»եր, — չտապեց ճշդել զօրականը՝ աւելի սրտնեղած։

= Այդ «մեծ»ութիւնը ցնորք է ու մեծամտութիւն, գոչեց ծերունին չոր ու կտրուկ...

— Ցնորքն ու մեծամտութիւնը այս տակառին մէջ են միայն, — գայրացաւ զօրականներէն ուրիշ մը։

= Ջղոյշ եւ յարգալիր, — սաստեց Աղեքսանդր՝ խստօրէն նայելով զոյգ զօրականներուն եւ, դէմքը կրկին դարձնելով դէպի ծերունին, աւելցուց՝ իր կարգին խոր յարգանքով, այս տակառին մէջ իմաստութիւնն է...

— Զարմանալի, շշնջեց երիտասարդ զօրականը՝ իր քով կանգնողին, — ո՞վ է այս ծերունին, որուն նկատմամբ ոչ միայն հանդուրժող, այլ եւ յարգալիր եղաւ արքան։

= Դիոգինէս, — պատասխանեց միւսը՝ նոյնպէս շշնջուն։

— Փիլիսոփա՞ն...

= Այո, աւելցուց Աղեքսանդր՝ հեռանալով ծերունիէն, եթէ Աղեքսանդր եղած չըլլայի, պիտի ուզէի Դիոգինէս ըլլալ...

— «Եթէ»...—, լսուեցաւ հեգնական ձայնը Դիոգինէսի, որուն լռութիւնէն չէին խուսափած վերջին խօսքերն Աղեքսանդրի։

×

Եւ Աղեքսանդր, վերադառնալով Բաբելոն, իր մօտ կանչեց խորհրդականներն ու զօրականները, եւ բաշխեց անոնց ինչ որ ունէր։

— Տէր արքայ, համարձակեցաւ առարկել զօրականներէն մին, մեզի բաշխեցիր ինչ որ ունէիր, ի՞նչ պահեցիր քեզի։

= Յոյսը, պատասխանեց Աղեքսանդր՝ իր սուրին նման հատու չեշտով մը։

Եւ, ապաւինած այդ «Յոյս»ին, հեծած իր անբաժան նժոյգին՝ Բուցեֆալիսի վրայ, արշաւեց դէպի արեւելք։ Ու գրաւեց Պարսից երկիրը։ Կնութեան առաւ դուստրը արքային։ Իր անձը հռչակել տուաւ փոխանորդը նաեւ Պարսից աստծոյն։ Տիրացաւ նոր հարստութեանց։ Արժանացաւ նոր փառքերու։ Եւ իր մօտ կանչելով աշխարհագրագէտ խորհրդականը՝ հարցուց.

— Պարսից երկրէն անդին ո՞ր երկիրներն կը մնան, որոնք ենթարկուած չեն իմ մականիս։

= Տէր արքայ, ըսաւ խորհրդականը՝ կռահելով Աղեքսանդրի միտքը, եւ զըսպուած դժգոհանք մը դնելով իր ձայնին մէջ, — Պարսից երկրէն անդին աշխարհը դեռ շատ ու շատ լայն է, ու ծայրն անոր՝ անհասանելի...։ Կայ Հնդկաց երկիրը։ Հնդկաց երկրէն անդին՝ Ցինի երկիրն անսահման։

— Իսկ Ցինի երկրէն անդի՞ն, — հարցուց Աղեքսանդր, որ այնքան լաւ գիտէր այդ բոլորը՝ որքան իր խորհրդականը։

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(2 Շար.)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Ծանօթ է, որ ՄԱԿի այս համագումարին պիտի քննուի Ալժերիոյ հարցը: Այս առթիւ, Նախարարաց խորհուրդը պատրաստած էր Օրինագիծ մը, որ ներկայիս կը քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Ալժերիոյ յատուկ այս Օրինագիծը սուր պայքար ստեղծեց իր շուրջ, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ: Տեղական մամուլը հրատարակեց Օրինագիծը, որուն կարգ մը կէտերը կրնան փոփոխութեան ենթարկուիլ, երեսփոխաններու վինաքանութեանց ընթացքին:

Ստորեւ՝ գլխաւոր կէտերը:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԲԱԺԱՆ ՄԱՍՆԻԿԸ

Ֆրանսական Հանրապետութեան անբաժանելի մէկ մասնիկը՝ Ալժերիա, կազմուած է դաշնակցային հողամասերէ, որոնք ժողովրդավարօրէն եւ ազատօրէն կը վարեն իրենց յատուկ գործերը:

Հանրապետութիւնը կը ճանչնայ եւ կ'ապահովէ ալժերիական անհատականութիւնը:

Կը ճանչնայ անոր տարբերութիւնը՝ հաստատելով հողամասերու ինքնավարութիւնը, այնպէս՝ ինչպէս որոշուած է Օրինագիծին մէջ: Հասարակաց շահագրգռութիւններուն համար՝ կ'որդեգրէ դաշնակցային սկզբունքը:

Առանց ցեղի, կրօնքի եւ ծագումի խտրութեան, Հանրապետութիւնը կ'ապահովէ բոլոր քաղաքացիներուն հաւասարութիւնը. ունին բոլոր իրաւունքները եւ քաղաքական, տնտեսական ու ընկերային ժողովրդավար ազատութիւնը, ինչպէս՝ Ֆրանսացի քաղաքացիներ:

Հանրապետութիւնը կ'ապահովէ զանազան համայնքներու իրաւունքները եւ ընտրական ազատութիւնը:

ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Իւրաքանչիւր շրջան ինքնավարութիւնը կը ստանայ եւ իր գործերը ժողովրդավարական սկզբունքներով վարելու իրաւունք՝ շրջանային ժողովի մը միջոցաւ, որ պիտի ընտրուի ժողովուրդին կողմէ. ժողովը պատասխանատու է կառավարութեան առջեւ, այս վերջինին կողմէ որոշուած պայմաններուն մէջ:

ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ալժերիոյ մէջ, Հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիները պիտի մասնակցին ազգային գերիշխանութեան աշխատանքներուն՝ Խորհրդարանի իրենց ներկայացուցիչներուն միջոցաւ: Անոնք իրենց ներկայացուցիչները ունին նաեւ Սահմանադրութեան կողմէ նախատեսուած այլ ժողովներու մէջ: Անոնց մասնակցութեան պայմանները որոշուած են Օրէնքին կողմէ:

Հանրապետութեան, իր այլ կազմերուն կամ ներկայացուցիչներուն վերապահուած են հետեւեալները. —

1.— Ազգութեան եւ քաղաքացիական իրաւունք:

2.— Արտաքին գործեր, ազգային պաշտպանութիւն, զօրահաւաք, ընդհանուր ապահովութիւն:

3.— Ալժերիոյ կրթական կազմակերպութիւնը եւ ընտրական օրինագիծը:

4.— Դրամ, սակարան, մաքս, տուրք եւ պետական ծախքերը:

5.— Արդարութիւն եւ պատժական իրաւունք. շրջանային ժողովներուն ձգելով ընդհանրական բնոյթ չկրող յանցագործութիւններն ու պարզ ոստիկանութիւնը:

6.— Պետական վկայական տրուող ուսումնարաններուն կազմակերպութիւնն ու հսկողութիւնը:

7.— Ժողովրդական ազգային մարզին վարչակարգն ու ուժը:

8.— Ազգային գործակալութիւններն ու ժողովրդական հաստատութիւնները:

Ալժերիոյ մէջ Հանրապետութեան ներկայացուցիչը նախարար մըն է, որ մաս կը կազմէ Ֆրանսական կառավարութեան:

Ալժերիոյ նախարարը կը վարէ Պետութեան քաղաքացիական գործերը, բացառութիւն կը կազմեն Արդարութիւնն ու Լուսաւորութիւը:

Իշխանութիւն ունի՝ Հանրապետութեան կառավարութեան ներկայացուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն վրայ:

Կը հսկէ դատախարակութեան, իրաւունքներու եւ ազատութեանց պահպանման վրայ, Սահմանադրութեան համաձայն:

Կը նախագահէ Դաշնակցային Ժողովին նիստերուն:

Բացակայութեան պարագային՝ զինքը կը փոխարինէ պետութեան մէկ ներկայացուցիչը:

Կը հսկէ իրաւարար-ատեանին որոշումներուն գործադրութեան, ինչպէս նաեւ Օրէնքին լրիւ գործադրութեան վրայ:

ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փոխանցման ատեն, շրջանային առաջին ժողովները պիտի կազմուին քաղաքապետական եւ հասարակական խորհուրդներու կողմէ ընտրուած անձերով: Անոնց իշխանութիւնը պիտի վերջանայ այն ատեն՝ երբ ընտրութիւնները կատարուին:

Առժամեայ դաշնակցային խորհուրդ մը, կազմուած շրջանային կառավարութեանց թեկնածուներով եւ Հանրապետութեան նախարարին նախագահութեամբ, պիտի հսկէ փոխանցման աշխատանքներուն:

Նախարարաց խորհուրդին հրամանագիրները, Պետական Խորհուրդին կողմէ վաւերացուելէ ետք, պիտի որոշեն այս օրէնքին կիրարկման-եղանակները, որոնք կրնան փոփոխման ենթարկուիլ:

Ազգ. Ժողովը պէտք է քննէ զանոնք, երկու ամսուան ընթացքին ընդունելու, մերժելու կամ բարեփոխելու համար եւ յանձնէ՝ Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ): Այս վերջինը երեսուն օրուան ընթացքին պէտք է տայ իր որոշումը:

Հրամանագիրներուն քննութիւնը, Խորհրդարանին կողմէ, պէտք է վերջանայ չորս ամսուան ժամանակամիջոցին. պայմանաժամը կը սկսի Ազգ. Ժողովի Դիւանին յանձնուած թուականին:

Պայմանաժամին լրանալէն ետք, հրամանագիրները ի զօրու կը դառնան, եթէ չեն բարեփոխուած կամ մերժուած՝ Խորհրդարանին կողմէ, կամ այնպէս ինչպէս Խորհրդարանը ընդունած է:

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Քանի մը օր առաջ, Կարօ Մէրճանեանն ալ ինկաւ հեռաւոր Ալժերիոյ մէջ, համակ խանդ ու եռանդ, այն Կարօն, որ 1919էն սկսեալ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին մէջ գործօն դեր կատարած էր, մինչեւ 1925, երբ գընաց հաստատուիլ Սէթիֆ, Ալժերիա:

Կարօ յաճախած էր Պէրպէրեան, եւ վկայուած Ատափազարի Կեդրոնականէն: Աւարտած էր նոյնպէս Պոլսոյ իրաւաբանականը եւ սակայն միշտ հմտութեան ծարաւ ու կատարելագործելու համար իր ուսումը՝ աւարտեց նոյնպէս Փարիզի իրաւաբանական վարժարանը, այն դերագոյն յոյսովն որ օր մը պիտի կարենար օգտակար ըլլալ իր նորազատ հայրենիքին:

Տարագրութեան մէջ կորսնցուցած էր ծնողքը: (Հայրն ու եղբայրը նոյնպէս Դաշնակցական էին): Կարօն մնաց միշտ հաւատաւոր ու չմիացաւ երբեք անոնց որոնք գերութիւնը նախընտրեցին ազատութենէն: Խառնուածքով բուռն ու վիճաշէր, ան միշտ բան մը ունէր ըսելիք, կը պայքարէր ու ի վերջոյ կը համակերպէր կացութեան:

Հեռաւոր Ալժերիոյ մէջ, վստահ եմ որ անիկա մինակը մնաց հիւանդանոցի մը անկիւնը եւ ոչ ոք փակեց անոր հայրենակարօտ աչքերը: Խեղճ Կարօ, Մոտոյի Թոռան նման, աչքերդ յառած առաստաղին, ով գիտէ որքան յիշեցիր մանկութեանդ քաղցր օրերը, երբ սնարիդ քով միշտ մէկը կար արթուն հսկող վրադ, լքուած բոլորէն եւ նոյնիսկ հայրենիքէն որուն համար լաւագոյն երազներդ հիւսած էիր միշտ:

Ու, այսպէս, մի առ մի կը մեկնին մեր պատրաստուած ու լաւագոյն ընկերները:

Մերճանեան Կարապետէն վերջ կորսնցուցինք նաեւ Տոքթ. Թօզաթլեան Մադսուտը, երկու հայրենակիցներ պատրաստուած ու հասուն միտքեր, որոնց տեղը լեցնողները հազուագիւտ են այլեւս:

Այս այն բժիշկն էր, որ Կարսի կռիւներուն ձգած իր հիւանդներն ու վիրաւորները. ճակտէն զարնուած գնդակի մը հրացանն առած խրամներուն մէջ թշնամին կը դիմադրէր: Ու երբ նոր վիրաւորները դարմանելու համար զինքը կը փնտռէն անհագնատող կը պոռար. «բայց թշնամին, ով պիտի անցնի մեռելներուն տեղը»:

Այսպէս երկու մաքուր ուժեր, մին բոլորովին անջատուած բունէն, միւսը Մարսիլիոյ մէջ, կ'երթան անդարձ:

Հանգիստ ձեր տառապած ոսկորներուն, որոնք ամէն վայրկեան հայրենիքը միայն երազեցին:

Ազնիւ ընկերներ Տոքթ. Թօզաթլեան եւ Մերճանեան Կարօ, ձեր յիշատակը, ամէն Ատափազարցիի մտքին մէջ դրոշմուած՝ պիտի չմոռնանք երբեք:

Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Խորհրդարանին անդամներէն եւ Պէյրութի «Ազդ» օրաթերթի տնօրէն Պ. Տիգրան Թոսպաթ խորհրդարանական պատուիրակութեան մը հետ մեկնած է Լոնտոն, ուր պիտի մասնակցի երեսփոխանական միջազգային համագումարին: Սեպտեմբեր 17ին, Տիգրան Թոսպաթ Միացեալ Նահանգներ մեկնած է, պետական հրաւէրով՝ շրջապտոյտ մը կատարելու համար:

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը, որ տարիէ մը ի վեր ընտրուած էր, կազմած է իր դիւանը՝ հետեւեալ ձեւով. — ատենապետ՝ Նորայր Պէրպէրեան, ատենադպիր՝ Թ. Աճէմեան, գանձապահ՝ Գէորգ Զավուշեան եւ Յակոբ Յակոբեան՝ հաշուեքննիչ:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ (Թուրքիա) Անարատ Յղութեան Ս. Աստուածածին եկեղեցիին հիմնարկութեան (1857) հարիւրամեակը պիտի տօնուի յառաջիկայ Նոյեմբեր վերջին:

ԳԱՐԹԱԼԻ (Թուրքիա) խնդրակատար Ս. Նշան եկեղեցիին հարիւրամեակին տօնակատարութիւնը, որ յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր 13ին: Այս եկեղեցին կառուցուած է 1857 Սեպտեմբերին, ինչպէս արձանագրուած է տաճարին մուտքի դրան ճակատին:

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԴԱՏԸ

Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ի (Սեպտ. 13ին) թղթակցին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Պ. Նուպար Կիւլպէնկեան յայտարարած է որ ինք դատ բացած է իր հանգուցեալ հօր՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի հիմնած բարենպատակ հաստատութեան դէմ, որուն գործունէութիւնը, աւելցուցած է ան, սկսած է մտահոգել զինք:

Կիւլպէնկեան հաստատութիւնը, որուն գլխաւոր խնամակալներն են Գէորգ Եսայեան, Պ. Հինդ առ հարիւրի փեսան, եւ Զարլս Ուիշոյ, իր կողմէ դիմած է Փորթուգալեան դատարաններուն՝ բեկանելու համար նոր միլիոնատէրին բացած դատը:

կու շաբաթէն «Փլոն» հրատարակչականը հրապարակ պիտի հանէ իր մէկ նոր գործը «Լ'Համսոն»: Այդ մասին առանձին պիտի անդրադառնանք: Մինչ այդ յաջողութիւն կը մաղթենք այս երիտասարդ Հայորդիին, որ օտար բեմերուն վրայ բարձր կը պահէ Հայու դրօշը:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿԱՅԾԵՐ

Թէեւ ընդունուեցաւ խնդիրքը, բայց շատ թանդ նստեց այն մի ամիս ժամանակը, որ շնորհեցին մեզ, որովհետեւ առանց կաշառքի չէր կարելի գրաւել հարկապահանջների բարեբարութիւնը: Այնուհետեւ մայրս գիշեր ու ցերեկ հանգստութիւն չունէր. ասեղը, ջահրէն եւ թէշին անդադար գործում էին

Բայց ի՞նչ կարող էր լինել մօրս աշխատանքը, մանաւանդ մի այնպիսի երկրում, ուր տիրում էր ընդհանուր աղքատութիւն, ուր ամէն մարդ ինքն էր կատարում իր տան գործերը: Նա ընդունում էր երբեմն ապպրանքներ հրեայ մանրավաճառներից, որոնք մի շալիկ կամ մի արխալուղ կարելու համար վճարում էին խիստ չնչին վարձատրութիւն: Այդ նրա ցերեկուայ պարապմունքն էր: Իսկ գիշերների մեծ մասը անց էր կացնում նա իր ջահրէով, կամ բամբակից թել էր պատրաստում եւ մանածը վաճառում էր ջուլհակներին, եւ կամ թէշիով բուրդ էր մանում չուլ գործողների համար: Ծրագլուսի ծախսը դուրս գալուց յետոյ, մնում էր այնքան վաստակ, որ հազիւ բաւական էր լինում շաբաթը մի անգամ, այսինքն տօն օրերում, միս գնելու եւ տաք կերակուր ուտելու: Մնացած օրերը ապրում էինք հաց-մաթեա ցամաք հացով:

Մեզ շնորհուած մի ամիս ժամանակն անցաւ ստուերի պէս: Մայրս չկարողացաւ մի ամսում պատրաստել պահանջուած գումարը: Հարկահանները ծախեցին մեր կայքից ամէն բան, որ կարող էր փոքր ի շատէ գին բերել, եւ նրանց թւում վաճառուեցաւ ցորենի մթերքը, որ հաւաքուած էր իմ, Մարիամի եւ Մագթաղի ձեռքով: Երեւակայեցէք մեր արտասուքը եւ մեր դրութիւնը այնուհետեւ: Աղքատութիւնը հասցրեց իր վերջին հարուածը, եւ շատ զգալի էր...:

Այդ բոլորը կատարուեցաւ իմ մեծ քեռու եւ իմ մօր հինգ եղբայրների աչքի առջեւ: Բայց նրանք այնքան աղքատ չէին, որ չկարողանային օգնել մեզ, որ չկարողանային ազատել մեզ մեր անտանելի թշուառութիւնից:

Ես յետոյ, շատ յետոյ, հասկացայ այն սառնասրտութեան պատճառը, որ տիրում էր իմ մօր եւ նրա ազգատոհմի մէջ եւ որը արդէն ատելութեան կերպարանք էր ստացել: Մայրս, որպէս վերեւում յիշեցի, իր եղբայրների միակ քոյրն էր, նա իր աղջիկ ժամանակը շատ սիրուած էր թէ եղբայրներից եւ թէ հօրից: Ամէն կողմից խնդրում էին մօրս ձեռքը, ոչ այն պատճառով միայն, որ նա շատ գեղեցիկ էր, այլ ամէն երիտասարդ մի առանձին բախտաւորութիւն էր համարում լինել փեսայ այն ընտանիքի, որ ամբողջ գաւառի մէջ վայելում էր մեծ յարգանք: Փեսաների թիւը այնքան շատ էր, որ չգիտէին, թէ որին պէտք էր ընտրել, կամ որին պէտք էր մերժել: Վերջապէս ընտրեցին Մահլամ գիւղի մէլիքի որդուն, ի հարկէ, առանց հարցնելու իմ մօր կամքը եւ առանց ըստանալու նրա հաճութիւնը: Երբ կատարւում էր հարսանիքի հանդէսը, հէնց այն գիշերը, երբ նորահարսին եւ փեսային պէտք է եկեղեցին տանէին, յանկարծ գիտան նորահարսին անյայտացած գօր տընից: Խայտառակութիւնը չափ եւ սահման չունէր: Չար լեզուները սկսեցին զանազան կերպով բացատրել նրա պատճառը. ոմանք ասում էին՝ Թուրքերը գողացել են նորահարսին, ոմանք ասում էին՝ իրան սպաննել է, ոմանք ասում էին՝ որ նա ծածուկ սիրում էր մի ուրիշին եւ նրա հետ փախել է: Այդ կարծիքներից արդեօ՞ք ո՞րն էր ուղիղ, — այն ժամանակ դժուար էր ստուգել, իսկ ինչ որ ճշմարիտ էր, այն էր, որ իմ մայրը կորաւ եւ կորաւ:

Անցան տարիներ, իմ մօր մասին տեղեկութիւն չկար: Նրա մայրը կսկիծից մեռաւ. նա չկարողացաւ տանել իր աղջկայ ցաւը: Միւսները բոլորովին մոռացան նրան:

Յանկարծ յայտնուեցաւ նա իր ամուսնի եւ երեք զաւակների հետ: Այն ժամանակ միայն ստուգուեցաւ, որ վերջին ենթադրութիւնը ուղիղ էր. արդարեւ, մայրս փախել էր իր սիրած տղամարդի հետ: Հասարակական կարծիքը սկսեց դատապարտել նրան: Նրան չներեցին հարազատ եղբայրները եւ մինչեւ անգամ հայրը, չնայելով, որ նա արդէն ամուսին էր եւ երեք զաւակների մայր: Բայց ի՞նչով էր մեղաւոր հին յանցաւորը, ի՞նչով էին մեղաւոր նրա զաւակները. մի՞թէ ծնողների յանցանքը տարածւում է որդիների վրայ:

Իմ քեռիները զայրացան աւելի այն պատճառով, երբ տեսան, որ իրանց քոյրը ամուսնացել է մի տղամարդի հետ, որին ատում էին, որի ազգատոհմի հետ ժառանգական թշնամութիւն ունէին, եւ որ աւելի գլխաւորն է՝ — աղքատ էր: Այսպիսի ամուսնութիւնները մոռանալ են տալիս հին ոխակալութիւնը եւ բառնում են հին վրէժխնդրութիւնը երկու տոհմերի միջից: Բայց մայրս չկարողացաւ քաւել այդ մեղքը. նրա ամուսնութիւնը չկարողացաւ կապել թշնամի տոհմերին միմեանց հետ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

յին խորհուրդը կը կառավարուի նախարարին կողմէ որ կը ներկայացնէ Հանրապետութիւնը » :

Երեքշաբթի գիշեր վարչապետը որ նախարար Լաքոստի հետ քրտինք կը թափէ պաշտպանելու համար Ալժերիոյ Օրինագիծը, յայտարարեց յանձնախումբին ժողովին.— « Միակ ելքը Ալժերիոյ համար՝ քաղաքական է եւ ոչ թէ զինուորական, բայց կը յայտարարեմ թէ ըստ ինծի գրեթէ հասած ենք մեր զինուորական ճիգին վերջաւորութեան » :

Ամէն փորձ ի գործ պիտի դրուէր չորեքշաբթի առտու Նախարարաց Խորհուրդին մէջ, առաջքն առնելու համար Պաշտպանողական նախարարին հրաժարման : Անդրէ Մորիս դրպանը պատրաստ պահած է այդ հրաժարականը՝ հարկ եղած վայրկեանին մէջտեղ հանելու համար :

Այս կացութեան զուգընթաց չորեքշաբթի օրուան համար ընդհանուր գործադուլ յայտարարուած էր Ալժերիոյ մէջ, բայց վերջին վայրկեանին հրահանգը ետ առնուեցաւ :

× Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդը իր կարգին պիտի ճշդէ իր դիրքը :

Եթէ Չորեքշաբթի առտուան Նախարարաց Խորհուրդը յաջողի պահել Ա. Մորիսը իր պաշտօնին գլուխը, յանձնախումբը մինչեւ երկուշաբթի քննելէ ետք Օրինագիծը պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին : Սեպտեմբեր 28ին վստահութեան քուէ պիտի տրուի Ալժերիոյ մասին, իսկ Սեպտեմբեր 30ին՝ հողամշակութեան :

ՔԱՆԻ՛ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Անգլիոյ Աշխատաւորականներու պարագլուխը՝ Գեւան, ընդունուեցաւ Խրուշչեւի կողմէ : Մամուլի « Թաս » գործակալութեան համաձայն՝ տեսակցութիւնը եղած է երկար եւ բարեկամական :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ Զին. Ատեանին առջեւ, դաղտնի ոստիկանութեան նախկին երեք բարձրաստիճան պաշտօնեաններուն դատավարութիւնը սկսաւ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ Քուանթունկի մէջ հակահամայնավար ըմբոստութիւններ եղած են, որոնք խեղդուած են արեան մէջ : Գործակալութիւնը կը յայտնէ, թէ «24 ոճրագործներ, որոնք կը վարէին ապստամբութիւնը, ձերբակալուեցան » :

ՖՐԱՆՔԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ խորհրդակցութիւնները, Ժընեւի մէջ, կը վերսկսին այսօր : Կը նախատեսուի, որ համաձայնութիւն մը գոյանայ երկու երկիրներուն միջեւ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ՝ օդանաւային ուժերու սպասարկութիւնը արձակած է հրթիռ մը, որ 1600էն 6400 քիլոմեթր բարձրութեան մը միջեւ գիտական տեղեկութիւններ պիտի հաւաքէ :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ 16 մսագործներ պօրէն կերպով կատարուած սղութեան համար դատապարտուեցան բանտարկութեան եւ երեսունէն 350.000 ֆրանք տուգանքի : Միւս կողմէ, Մառնի շրջանին մսագործները գործադուլ հռչակեցին՝ որոշուած գիները անբաւարար գտնելով :

ԹՐԻԷՍԹԻ քաղաքապետական խորհուրդը ցրուեցաւ՝ 32 խորհրդականներու հրաժարման պատճառով :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կողմէ Օտէր Նայսի ճանաչումը՝ իբրեւ Լեհաստանի սահման, Պոննի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ յուզում պատճառեց : Արեւմտեան Գերմանիոյ եուկոսլաւ դեսպանը Պելկրատ կանչուեցաւ՝ տեղեկագիր մը ներկայացնելու համար : Թէեւ տակաւին երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական եւ դիւանագիտական խզումի մը խօսքը չկայ, սակայն Գերմանները մեծապէս կը ցաւին մառեչալ Թիթոյի ըրած ցուցական յայտարարութիւններուն համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ խորայէլեան դեսպանատան կցորդը՝ Հաղան, որ ձերբակալուած էր խորհրդային գաղտնի գործակալութեանց կողմէ, իր կնոջ եւ աղջկան ընկերակցութեամբ Իսրայէլ հասած է :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը կը յայտնէ, թէ ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմին պատկանող բազմաթիւ օդանաւեր դարձեալ թռիչք կատարած են Եգիպտոսի մօտերը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Սեպտեմբեր 17).— Ոսկի ոսկի 521.000, նափոլէոն 3810, զուից. 3690, անգլ. 4620, քսան տոլարնոց 18.360, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 445, սթերլին 1140, զուից. 106.25, պելժ. 8.65, լիր 0.70 :

ԱՐԱՐԱՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ա) Կամ. եւ Ռազ. Բարեկ. Միութեան Պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի դրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Պ. Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ'ընդունին՝ ժամը 6.30 – 8.30, ամէն Բշ. իրիկուն :

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարայի ճակատամարտին 39րդ տարելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր : Առտուն՝ հանդիսաւոր պատարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ : Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցւոյ բակին մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր. Քաղաք. եւ Զին. իշխանութեանց :

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօրի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան : Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարեկամներուն համար :

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ'ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ. Կամաւորներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկներուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը դնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՍՐՈՊ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ Կապոյտ Խաչին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Քիզիրեան հինգ հազար ֆրանք, Պ. Միլոյեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան երկու հազար :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Լօժէնի Սերոբեանի մահուան առթիւ Պ. Հ. Թ. (Փարիզ) երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ազգաստխնամին, երկու հազար ֆրանք Որբերու Օգն. Մարմնին, երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան Թատերասրահը, 32 րիւ տը Թրէվիզ :

Գեղարուեստական բաժին : Ծօխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդականները, բանակումի մասնակցող ընկեր - ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի (Սեպտ. 22) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՍԹԵՐ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Աւետիսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց որդւոյն եւ եղբօր՝ ողբացեալ Խտմոն Աւետիսեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց հօր եւ ամուսնոյն Միհրան Աւետիսեանի : Եւ Աւետիսեան, Վարժապետեան, Պէտէլեան եւ Աւագեան ննջեցեալներու համար : Այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, րիւ Լուի Պլան :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՋԵՌՆԱԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ
(Accordéon)
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին :

Մուտքը ազատ է :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30ին պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3.30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը : Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան : (Թումանեանի պապերը, մանկութիւն, պատանեկութիւն : Թումանեանի ստեղծագործութիւններու վերլուծութիւն, պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, Գուգարաց աշխարհի մասին) :

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականներով :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին :

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին :

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին :

GRAND-HOTEL

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր - Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան » խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայանալ անդամատետրներով : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ, իրիկուն Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատեղին, ժամը 21.30ին : Կարեւոր օրակարգ :

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյեօն մը, երեք սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք, լուացարան եւ կառատուն, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն : Ունի նաեւ պզտիկ հողամաս մը տունին առջեւը :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Որակեալ գործաւորուհի մը (դերձակ) այր մարդու քոնֆէքսիոնի համար : Շաբաթական՝ 10էն 15.000 ֆրանք :

Մէկ աշկերտ (աղջիկ) 18 - 20 տարեկան, որուն արհեստագիտական պատրաստութիւնը ապահովուած է : Ժամական 160 ֆր. սկսելու համար : Աստիճանական յաւելում : Դիմել՝

YERO
KATCHADOURIAN
283, Rue de Belleville, Paris

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ'ուզուի : Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն : Դիմել անմիջապէս՝ Ազգաստխնամի դրասենեակը՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Ստիպողաբար հսկող ուսուցչուհի մը, Դպրոցասէրի համար : Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նօր : Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի - Փավիյեօն :

CHAUFFEURS DE TAXI

Հայ շարժավարներու ուշադրութեան

Անոնք որ չունին կը փափաքին տիրանալ Թաքսի մը : Դիմեն Պ. Տէրտէրեանի :

85, Rue des Monts Clairs à Colombes

Ամէն առաւօտ ժամը 8էն 10, կամ գրել ժամադրութեան համար :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ● VENDREDI 20 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7998 33ème ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3799

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

●

Արարան բացած էր Կիլիկիոյ ճամբան :

«Արեւելեան Լեգէոն»ը դարձած էր «Հայկական Լեգէոն» :

Զարաչար պարտուած՝ Պաղեստինի եւ Պալքաններու ճակատին վրայ, Թուրքիա ծունկի եկաւ եւ 1918 Հոկտեմբեր 30ին Մուտրոսի մէջ կնքուած Զինադադարով անձնատուր եղաւ :

Հայկական Լեգէոնի պաշտպանութեան տակ Կիլիկիան շուտով վերածուեցաւ փոքրիկ Հայաստանի :

Ֆրանսական իշխանութիւնները ամէն աջակցութիւն ընծայեցին՝ անապատներէն հաւաքելու եւ Կիլիկիոյ մէջ տեղաւորելու համար ջարդերէն ու տարագրութենէն վերապրող Հայերը :

Երբեմնի տաճկախօս Ատանան անճանաչելի էր դարձած : Թուրքերէնը ընդմիշտ վտարուած, փողոցներուն, նոյնիսկ դրօսավայրերուն մէջ միայն հայերէն լեզու եւ հայերէն երգ ու երաժշտութիւն կը լսուէին :

Յոյսի ու խանդավառութեան ի՜նչ լաւ օրեր էին :

Կիլիկիոյ Թուրքերը՝ ամքած ու ամօթահար՝ անզօր կատաղութեամբ ականատես կ՚ըլլային այս բոլորին :

Կը զգային թէ հնչած էր վերջապէս արդարութեան ժամը : Ու իրենք կը կրէին պատիժը այն չարագործութեանց, զորս գործած էին անմեղ ու անպաշտպան հայ ժողովուրդին հանդէպ :

Ազգային Միութիւն կազմուած էր Ատանայի մէջ : Ընդհանուր, համազգային համերաշխութիւն կը տիրէր : Հայերէն լեզուով թերթեր կը հրատարակուէին : Լեռնային Կիլիկիոյ շրջանի բնակիչները հետզհետէ կը վերադառնային իրենց ծննդավայրը :

Երկար չտեւեցին սակայն այդ երջանիկ ու երանելի օրերը :

Ոգեւորութիւնը շուտով տեղի տուաւ հիասթափութեան,

«Հայկական Լեգէոն»ը, որ 1918 Սեպտեմբեր 18էն վերջ զօրացած էր Թրքական բանակի բազմաթիւ հայ սպաներով եւ զինուորներով, լուծուեցաւ Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ :

Տարբեր հովեր սկսած էին փչել Փարիզէն : Ֆրանսա աւելի արժէք կ՚ընծայէր Լիբանանի եւ Սուրիոյ քան Կիլիկիոյ :

Ժորժ Փիքօ երբ ցամաք ելած էր Պէյրութ, կը կրէր «Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Հայաստանի մարզպան» տիտղոսը :

Նոր մարզպան զօրավար Կուրօյի օրով փոխուեցաւ կացութիւնը :

Մուսթաֆա Քեմալի «Միլլի» շարժումը Սամսոնէն վերջ դէպի Կարին ու Սեբաստիա տարածուելով հասած էր մինչեւ Կիլիկիա :

Միլլիականները սկսած էին սիրաբանիլ Մոսկուայի վարիչներուն հետ, որոնք դրամով ու զէնքերով մեծ աջակցութիւն ցոյց կուտային անոնց :

Անգլիացիք Կիլիկիան Ֆրանսացիներուն յանձնած ատեն՝ «Միլլի» Թուրքերուն ձգած էին իրենց զէնքերը, ըսելով որ «մեզմէ վերջ ուրիշներ պիտի գան. կրնաք պէտք ունենալ...» :

Այդ բախտորոշ օրերուն էին, որ Մարաշ ու Հաճըն միայնակ մղեցին իրենց հերոսական կռիւները ու քաջաբար ինկան : Այնթապն ալ ունեցաւ իր հերոսամարտը :

Սեւրի դաշնագիրը Կիլիկիոյ փոքր մէկ մասը կը թողուր Ֆրանսայի, մնացեալը կը վերադարձնէր Թուրքերուն :

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Արիսթիտ Պրիան Անգարա փութացուց ծանօթ Թրքասէր Ֆրանքլէն - Պույեոնը՝ Կիլիկիան ամբողջովին պարպելու համաձայնագիրը ստորագրելու համար :

Պրիան այդ ձեւով կը յուսար Թուրքերը փրկել բոլորովին բոլշեւիկներուն գիրկն իյնալէ... : Այդպէս կը բացատրէր իր քաղաքականութիւնը :

Հայկական Լեգէոնի, Արարայի յաղթանակին եւ կիլիկեան քաղաքներու դիւցազնամարտին արդիւնքն եղաւ Կիլիկիոյ ամբողջական պարպումը :

Ա՛յս եղաւ մեծ դաշնակիցներու երախտագիտութեան տուրքը բազմաչարչար ու անբախտ հայ ժողովուրդին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Ինչպէս յայտնի էր արդէն Ֆրանսական դահլիճը տագնապի ծանր օրեր կ՚ապրի : Վարչապետ Պուրժէս - Մոնուրի վերջին փորձ մը կ՚ընէ, կոչ ուղղելով Ազգ. Կուսակցութեանց, համաձայնութիւն գոյացնելու համար Ալժերիոյ օրինագիծին շուրջ :

Հակառակ իր եւ Նախագահ Քոթիի ջանքերուն՝ Արմատականներու անջատուած թիւը ընդդիմադիր կը մնար եւ Պատերազմական Նախարարը՝ Մորիս միշտ հետը կը պատցնէ իր հրաժարականը : Զորեքշաբթի առտու Նախարարաց Խորհուրդին նիստէն վերջ կացութիւնը աւելի ծանր էր, կառավարութիւնը անդրադարձաւ թէ ներկայ պայմաններու մէջ Օրինագիծը երբեք պիտի չկարենայ ստեղծել ոչ թէ կարեւոր մեծամասնութիւն՝ այլ պարզ մեծամասնութիւն մը :

Ընդդիմադրութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ Վարչապետը Ազգ. Ժողովին դիւանին յանձնած է Օրինագիծը, առանց ապահոված ըլլալու Նախարար Մորիսի հաւանութիւնը : Այս վերջինը անդրդուելի կը մնայ իր տեսակէտին վրայ եւ չի կրնար ընդունիլ որ նման Օրինագիծ մը Ազգ. Ժողովին ներկայացնայ առանց իր ստորագրութեան, այսինքն առանց հաւանութեանը Պատերազմական նախարարութեան, որ ի վերջոյ խօսքի եւ կարծիքի իրաւունք ունի նման խնդրի մը մէջ :

Սպառնացող ճախողանքին առջեւ, Վարչապետը վերջին ճիգ մը կը փորձէ եւ Նախարարաց Խորհուրդին նիստէն վերջ կոչ մը ըրաւ, կառավարութեան հաւանութեամբ : Այդ կոչով, Վարչապետը ուրբաթ օրուան համար ժողովի կը հրաւիրէ կարգ մը քաղաքական անձնաւորութիւններ եւ ազգային կուսակցութեանց պարագլուխներ (բացի անշուշտ Համայնավար կուսակցութենէն) որպէսզի փորձեն միջին ճամբայ մը գտնել ապահովելու համար ազգային լայն մեծամասնութիւն մը՝ Ալժերիոյ Օրինագիծին համար :

Միւս կողմէ, տարակարծութիւններ կան նաեւ Ազգ. Ժողովին ներքին յանձնախումբին մէջ : Վարչապետը եւ Ալժերիոյ նախարարը դժուարութեամբ պաշտպանեցին Օրինագիծը, մինչ Իզորնի (անկախ) Բոքլոր (անկախ) նեղը կը դնէին կառավարութիւնը առարկելով թէ 10րդ յօդուածով մանաւանդ լայն ասպարէզ կը բացուի Ալժերիոյ անկախութեան, (համաձայն այդ յօդուածին Խորհրդարանը իրաւունք ունի պարզ օրէնքով մը դաշնակցային կազմակերպութեանց փոխանցել գերիշխանութեան որոշ իրաւասութիւններ, ինչպէս Ազգ. Պաշտպանութիւն, ապահովութիւն, դրամ, արտաքին գործեր եւայլն) :

Վարչապետը առարկեց թէ բան մը «կարելի է» ըսել՝ անպայման ըլլալ չի նշանակեր :

Դիտողութիւններ ըրին նաեւ Քայէօ (Ժողովրդական Հանրապետական), իսկ Ժագ Տիւգլօ միշտ հեգնական ժպիտով մը հետեւած է խօսակցութեանց :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

ՍԽՈՒՏ ԴԱՄԱՍԿՈՍ Կ՚ԵՐԹԱՅ

Ամմանի ձայնասփիւռը խիստ յարձակումներ գործեց սուրիական բանակի հրամանատար զօրավար Պզրիի եւ գաղտնի գործակալութեանց ղեկավար Սարաճի դէմ : Յորդանան կը դատապարտէ այս երկու մարդիկը՝ իբրեւ Խ. Միութեան գործակալ : Պզրիի եւ Սարաճի յայտարարութիւնները, աւելցուց ձայնասփիւռը, կը փաստեն որ Սուրիոյ իշխանութիւնը անցած է համայնավար զինուորականներու խմբակի մը ձեռքը, որ Սուրիան դէպի անդունդ կը տանի :

Յորդանան տարօրինակ կը գտնէ այն պարագան, որ սուրիացի ժողովուրդը իր ճակատագիրը յանձնած է այսպիսի մարդոց եւ կը հետեւի անոնց խաղերուն՝ փոխանակ, մէկ մարդու պէս ոտքի ելլելու եւ «սուրբ պատերազմ» հռչակելու :

Սուրիացիներուն դիմելով, ձայնասփիւռը յայտարարեց. — Տարօրինակ է, որ առանց ընդդիմանալու կը դիտէք ձեր երկրին խորհրդայնացումը, իբրեւ թէ ձեզի հետ երբեք կապ չունենար անիկա ... :

Այնուհետեւ, դրացի երկիրներուն ուղղելով իր խօսքը, Ամման ըսաւ. — Ձեր պարտականութիւնն է ուշադրութիւն ընել Սուրիոյ եւ արաբական այլ երկիրներու դէմ նիւթուած դաւերուն : Այսօր, Սուրիա ենթարկուած է գլուելի վարչակարգի մը, որուն մէջ կը վխտան համայնավար կուսակցութիւններ եւ ծրագիրներ կ՚որոճան՝ յարձակում գործելու համար արաբ եղբայրներուն եւ քոյրերուն վրայ :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Սուրիոյ Պատերազմական նախարար Ազմ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած էր իտալական «Սթամփա»թերթին թղթակիցին, հաստատելով իր երկրին խորհրդայնացումը : Խալէտ Էլ Ազմ, այս ուղղութեամբ յայտարարեց, թէ ինք այդ տեսակ բաներ չէ ըսած եւ թէ Սուրիա համայնավար երկիր մը չէ ...

Սուրիոյ վարչապետ Ասալի եւ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար լրագրողներուն յայտնեցին, թէ Արաբիոյ Սէուտ թագաւորը Դամասկոս պիտի հասնի Սեպտեմբերի վերջը, միջազգային տօնավաճառին այցելութիւն մը տալու համար :

Միւս կողմէ, խորհրդային 18 փորձագէտներ Դամասկոս հասած են, ճշդելու համար Խ. Միութեան տնտեսական օժանդակութեան քանակը :

Փորձագէտները սուրիացի ներկայացուցիչներուն հետ պիտի քննեն օժանդակութեան հարցը՝ իր ամբողջութեան մէջ : Իւրաքանչիւր ծրագրին համար առանձին համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի : Խորհրդային պատուիրակութիւնը առնուազըն երկու շաբաթ պիտի մնայ Դամասկոսի մէջ :

Կիսապաշտօնական լուրերու համաձայն խորհրդային օժանդակութիւնը 140էն 500 միլիոն տոլար պիտի արժէ :

Շուտով Դամասկոս պիտի հասնին նաեւ գերմանացի (Արեւելեան) փորձագէտներ եւ մասնագէտներ՝ միասնաբար քննելու համար օժանդակութեան հարցը :

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ «ՀԱՅԱԹ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՎՐԱՅ

●

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

●

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Պէյրութի մէջ յարձակում մը եղած էր արաբական Հայաթ թերթին վրայ, ինչպէս նաեւ Դաշնակցական ակումբին վրայ :

Այս առթիւ Պէյրութի վերջին թղթաբերէն (Ազդակ, Սեպտեմբեր 18) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

Կիրակի գիշեր, ժամը 11.15ին, զօրաւոր պայթում մը ցնցեց այն թաղամասը, ուր կը գտնուին «Ալ - Հայաթ» թերթի խմբագրատունն ու տպարանը, որոնց վրայ անծանօթներ ուժանակի խոշոր ձեռնառումբ մը նետած էին : Բաւական լայն շրջանակի մը մէջ, մօտակայ տուներու բոլոր ապակիները կոտրեցան եւ բնակիչներէն շատեր իրենց տուներէն դուրս փախան՝ փողոցին մէջ ցրուելու համար :

Շուտով դէպքին վայրը հասնելով, ոստիկանները պաշարեցին շէնքը եւ սկսան արձանագրել հարեւան շէնքերու բնակիչներուն վկայութիւնը :

Երէկ առտու, քննութիւնները շարունակուեցան Վերաքննիչ Ատեանի դատախազ Պ. Շիւքրի Սապայի ղեկավարութեամբ : Տակաւին յայտնի չեն նախնական քննութեանց արդիւնքները : Նիւթական վնասները կը հասնին հազարաւոր ոսկիներու : Շէնքին մօտ դրուած երկու պզտիկ ինքնաշարժներ ամբողջովին քանդուած են :

Կիրակի, 15 Սեպտեմբեր, կէսօրէ ետք ժամը 2.45ին, զօրաւոր պայթում մը լսուեցաւ Զոքաք էլ Պլաթի շրջանին մէջ : Շատ չանցած, ստուգուեցաւ որ անծանօթներու կողմէ Ժողովրդային Տան սենեակներէն մէկուն պատին ներքեւ, դրսի կողմէն, երկու պատուհաններու միջեւ զետեղուած ուժանակի պայթումն էր եղածը : Պատին վրայ բացուած է երեսուն սանթիմեթր տրամագծով ծակ մը եւ քարի կտորներ թափած են սենեակէն ներս : Նիւթական որեւէ վնաս չկայ :

Հակառակ ոստիկանութեան կողմէ կատարուած անմիջական հետապնդումներուն՝ դեռ եւս անծանօթ կը մնան այս ոճրափորձին հեղինակները :

ԹԱՅԼԱՆՏԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՑՐՈՒԵՑԱՒ

●

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Թայլանտի ձայնասփիւռը յայտարարեց, որ Սահմանադրութեան 65րդ յօդուածին համաձայն թագաւորը ցրուած է երկրին Ազգ. Ժողովը :

Պաշտօնական զեկոյցը կ՚աւելցնէ միաժամանակ թէ ներկայ Սահմանադրութիւնը փոփոխութիւններ կրած ըլլալով՝ կ՚որդեգրեն 1932ի Սահմանադրութիւնը, որ երկու Ժողովներ կը սահմանէր :

Երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան ընթացիկ տարուան վերջաւորութեան : Նոր Խորհրդարանը պիտի ընտրէ Վարչապետը՝ «ժողովրդավարական սկզբունքներու համաձայն» :

Մինչ մարեշալ Թանարաթ հաստատած է իր առժամեայ իշխանութիւնը, նախկին Վարչապետ մարեշալ Սոնկրամ գացած է Քամպոճ, ուրկէ պիտի անցնի Սայկոն :

Անդրադառնալով նախկին Վարչապետին, մարեշալ Թանարաթ յայտնեց թէ կրնայ դուրս ելլել իր պահուած տեղէն եւ հաստատուիլ երկրին մէջ. արդարեւ, Թանարաթ ոչ մէկ թշնամութիւն կը յայտնաբերէ իր նախկին պաշտօնակիցին հանդէպ :

Գալով Արդարութեան նախարար Սրիանոնտի, օդի ճամբով Զուիցերիա մեկնեցաւ. քանի մը ժամուան համար երբ Հռոմ իջած էր, նախարարը լրագրողներուն յայտարարեց թէ արձակուրդ առած է եւ Լոնտոն, Փարիզ ու Ամերիկա հանդիպելէ վերջ՝ պիտի վերադառնայ իր երկիրը :

Մարեշալ Թանարաթ, որ կը գտնուի իշխանութեան գլուխ, երկրին քաղաքականութեան մասին խօսելով յայտարարեց՝ թէ Թայլանտ պիտի շարունակէ իր արեւմտեան քաղաքականութիւնը :

(Լուրերու Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԻՇԵ՛ՆՔ ՈՒ ՄԵԾԱՐԵՆՔ...

●

Կոմանայի մէջ 407 Սեպտեմբեր 14ին կը մեռնի Ս. Յովհաննէս Ոսկեբերան: Ուստի այս տարի մահուան 1550ամեակն է այն լուսաշող եւ հոյակապ անձին, զոր կարելի է հայ սուրբերու եւ մեծագոյն դէմքերու շարքին մէջ դասել, քանի որ մեղի հա - ճելի աւանդութեան մը համաձայն՝ հայրենի մայր ունեցած է ան, բայց մասնաւորապէս անոր համար, որ անոր ազդեցութիւնը հայ եկեղեցական կեանքի եւ հայ մտքի ու սրտի զարգացումին վրայ՝ շատ բարերար եղած է:

Յոհան Ոսկեբերան ծնած է Անտիոքի մէջ եւ որդին է Սեկունդոս զօրավարին, որ վաղաժամ կը մեռնի եւ քսանամեայ կինը այրի կը թողու: Սա կին է կորովի եւ ժրաջլուխ: Գիտէ զաւակին լաւ կրթութիւն տալ՝ դնելով զայն Լիբանոս ճարտասանին մօտ, որ ուրախութեամբ կը տեսնէ ուշիմ աշակերտին յառաջդիմութիւնը: Մինչ կը խորհի զայն իրեն յաջորդ նշանակել, Յովհաննէս կը ծանօթանայ քրիստոնէութեան եւ փաստաբան ըլլալէ ետք կը մկրտուի: Զինք կնքող Մելիտոս եպիսկոպոսի մահէն ետք՝ ամէնուն կողմէ անոր արժանաւոր յաջորդը կը նկատուի, սակայն ան ինքզինք անարժան կը համարի եւ կը պահուըտի: Ապա քահանայ կը ձեռնադրուի եւ պերճախօս քարոզներով կը հմայէ ունկնդիրները:

Անոր սրբութեան, խոհեմ գործունէութեան եւ ճարտասանութեան համբաւը կը տարածուի. Արկադիոս կայսրը, հակառակ Անտիոքի ժողովուրդին եւ Յովհաննէսի տրամադրութիւններուն, զինք Կ. Պոլսոյ հայրապետ կը նշանակէ: Ձեռնադրութիւնը տեղի կ՚ունենայ 398 Փետրուար 26ին, մեծ հանդիսութեամբ Նորընտիր եպիսկոպոսը ուժեղ նկարագրի եւ բարձր սկզբունքներու տէր — կ՚ըլլայ հովիւ քաջ եւ կը դնէ անձը իր ոչխարներուն վրայ, կը հանդիսանայ բանիբուն քարոզիչ եւ կը ժառանգէ Ոսկեբերան տիտղոսը, կը շինէ հիւանդանոցներ, ուրկանոցներ, աղքատանոցներ, նոյնիսկ բաղնիքներ, Եկեղեցւոյ շահերն ու իրաւունքները կը պաշտպանէ, Որոգինեան հարցին մէջ կը ջանայ խոհեմօրէն շարժիլ, Եւդոքիա կայսրուհիին քմահաճոյքներուն տեղի չուզեր տալ եւ հարկ եղած ատեն արիաբար ձայն կը բարձրացնէ:

Հալածուիլ եւ տառապիլ՝ մեծ մարդերու բաժին է, եւ Յովհաննէս վշտի ու նեղութեան բաժակին լեղին կը խմէ՝ մեծ մարդու մեծ ոգիով: Կ՚աքսորուի Կուկուսոս, ուր ջերմ յարաբերութեան մէջ կը մտնէ Հայերու հետ: Ապա հրահանգ կը ստանայ աւելի հեռուները տարագրուելու, որպէսզի իր շուքն անգամ չտեսնուի, բայց Կոմանա քաղաքէն հազիւ կէս ժամ հեռացած՝ կը նուաղի, ուժէ կը զրկուի եւ այլեւս չի կրնար զրկանքներու եւ տառապանքներու տոկալ: Զինք կը վերադարձընեն Կոմանա, ուր վաթսունամեայ հասակին կը մեռնի:

Յովհաննէս ոչ միայն Ոսկեբերան է, այլ ոսկեգրիչ: Անոր գրութիւնները շատ են եւ մէկը միւսէն աւելի գերազանց՝ լեզուով ու բովանդակութեամբ, գաղափարներու վեհութեամբ եւ մտածումի խորութեամբ: Մեր նախնիքները կը գնահատեն զանոնք եւ դասական հայերէնով կը թարգմանեն Մատթէոսի Աւետարանին, Պօղոսի թուղթերուն, Եսայիի մարգարէութիւններուն, Սաղմոսներու մեկնութիւններ ուճառեր: Ս. Գրքի հայ մեկնիչները անոր գրութիւններէն կը ներշնչուին ու ծաղկաքաղ կ՚ընեն եւ անոր դպրոցին աշակերտներ կ՚ըլլան շատ մատենագիրներ: Հայուն համար Յովհան Ոսկեբերան է եւ կը մնայ մեծ մարդ ու մեծ սուրբ:

Իմ այս հակիրճ ու անշուք տողերս թող ըլլան գրգիռ հանդիսութիւններու եւ գրութիւններու — նաեւ հրատարակութեան՝ անոր անտիպ գործերուն — իր մահուան 1550ամեակին առթիւ:

Յիշենք ու յարգենք, զի պարտական ենք, զի արժանի է:

Հ. ՀԱՄԶ. ՈՍԿԵԱՆ

ՊԷԼՖՕՆԹԷՆ

●

(ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ)

Այս նոյն սիւնակներու մէջ, քանի մը օր առաջ, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ նկարագրած էր արդէն Կապոյտ Խաչի կայանը, բայց մթնոլորտը այնքան խանդավառութիւն կը պատճառէ, որ ես ալ կ՚ուզէի քանի մը տպաւորութիւններ գրի առնել:

Ինծի բախտ որ հանդէս կար այդ իրիկուն: Գացեր էի կայանի նորոգութեանց գործերու քննութեան:

Մարգագետնին վրայ շէնքին բոլորտիքը, գոյնզգոյն թիթեռնիկներու նման կը ցատկռտէին սեւաչուի մանչուկներ եւ չքնաղ աղջնակներ:

Կայանի տնօրէնուհի Օր. Փափազեան եւ Կապոյտ Խաչի նախագահուհի Տիկին Է. Բիւզանդ մեզ կը դիմաւորեն, շէնքին մուտքին:

Իտալացի յանձնառուին հետ կ՚այցելեմ յարկաբաժինները եւ աչքէ կ՚անցընեմ 1957ի ընթացքին կատարուած վերանորոգութիւնները: Որքան փոփոխութիւն անցեալ տարուան վրայ: Ներքնայարկի ընդարձակ ճաշասրահին եւ առաջին յարկի ննջասենեակին վրայ, աւելցած է աւելի ընդարձակ ննջարան մը, երկրորդ յարկին վրայ, օդասուն եւ լուսաւոր:

Ութսուն երկու երախաներ կ՚ապրին հոն, Օր. Փափազեանի անզգիւտ խնամքներուն յանձնուած, որ իր կարգին շրջապատուած է վկայեալ շէֆ‑էճճներով: Ոչինչ չի խնայուիր լաւագոյն կերպով ծառայելու իրենց յանձնուած Հայու զաւակներուն: Գուրգուրանք, հոգածութիւն եւ նուիրում բոլորի կողմէ:

Կարելի՞ է չի հպարտանալ այս կայանով, որ ագարակ մըն էր դեռ երեք տարիներ առաջ, իսկ այսօր վերածուած է օգափոխութեան կայանի եւ կը պատկանի Ֆ. Կապոյտ Խաչին:

Ֆրանսական դրացի կայաններու տնօրէնները յաճախ այցելած են մեր կայանը եւ զարմանքով հաստատած են տիրող կարգապահութիւնը, սնունդը եւ մաքրութիւնը:

Իրիկուն է: Հրաւիրուած ենք կնոջս հետ ընթրիքի, մեզ հետ հրաւիրուած է նաեւ յանձնառու իտալացի Պ. Տիլէնան իր կնոջ հետ: Կը բոլորուինք 15 հոգինոց նահապետական սեղանի մը շուրջ: Տիկին Էլ. Բիւզանդ կը յայտնէ թէ այն կերակուրները որ պիտի հրամցուին մեզ, նոյնն են ինչ որ ճաշակած են քիչ առաջ երախաները:

Արդարեւ կէս ժամ առաջ ներկայ եղած էինք իրենց ճաշին, որքան կարգապահ, տպաւորիչ լռութեան մէջ բոլորը կը ճաշեն առատօրէն եւ ուզողին կրկին կը տրուի: Նման ճաշ մանուկներու կայանի համար, շատերուն նախանձը պիտի շարժէր, որքան համադամ, բազմատեսակ եւ այնքան առատ, խկապէս չնորհաւորելի: Մեզ հետ սեղանակից էին նաեւ խոհարարապետը եւ պաշտօնէութիւնը:

Կ ուզեն որ աճապարենք, որովհետեւ տեղի պիտի ունենայ վերջին շաբաթ գիշերուան հանդէսը:

Անակնկալներ, երգեր, պարեր, արտասանութիւններ ու մեներգներ իրար կը յաջորդեն որոնց կ՚ընկերանայ պանճոյով իրենց կառավարիչը Պ. Լեւոն Մոմճեան:

Հայկական երգը, հոս, այս ամայի լեռներուն մէջ, Զուիցերիոյ սահմանակից անտառներու նոճիներուն արձագանգ կու տայ:

Ակամայ պահ մը կը տարուիմ, ու կը յիշեմ այն օրը երբ Է. Բիւզանդի հետ այցելած էինք այդ շէնքը գնման յարմարութիւնները ուսումնասիրելու: Ախոռ մըն էր այսօրուան հանդիսասրահը, մութ, մգլոտած եւ աղբերով ծեփուած գետիններն ու պատերը: Աչքիս առջեւ է դեռ Տիկ. Էլլէնի յուսահատ դէմքը, շէնքէն դուրս փախած էր եւ կը պոռար «եղբայր դուրս եկ, չըլլալիք բան է, ինչպէս կարելի է այս ախոռը կայանի վերածել»:

Եւ սակայն, այսօր այդ ախոռը վերածուած էր ճաշասրահ - հանդիսասրահի պէթօնէ առաստաղով եւ սալայատակով, խոշոր պատուհաններով եւ ելեկտրական լոյսերով: Այս անգամ քովս նստած Էլլէն Բիւզանդը գոհունակութեան ժպիտ ունէր շրթներուն, հայկական հանդէս էր սարքուած ու հայ մանուկները կ՚երգէին:

Հայու շինարարական ոգին անգամ մը եւս ցոյց տուած էր իր դէմքը Ժիւրայի նահանգին մէջ շնորհիւ Կապոյտ Խաչի Տիկիններու ջանքերուն, հայ ժողովուրդի առատաձեռն նուէրներուն եւ պետական իշխանութեանց քաջալերանքին ու օժանդակութեանց:

Կապոյտ Խաչի այս օդափոխութեան կայանը իսկական պարծանքը կրնայ կազմել Ֆրանսահայութեան, ան քոյրն է Փարիզի Մշակոյթի Տան:

Մաղթենք որ սոյն երկու կարեւոր հաստատութիւնները շուտով հասնին փափաքուած կատարելութեան ի փառս Ֆրանսահայ գաղութին:

Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻ՞ՒՆ

●

Ինչպէս գրած էինք, Ռումանիա Յունաստանի առաջարկած էր պալքանեան համագործակցութեան դաշինք մը կնքել՝ բոլոր մարզերու մէջ. միաժամանակ՝ ոչ-յարձակումի դաշինք մը: Նոյն առաջարկը եղած էր նաեւ Ալպանիոյ եւ Թուրքիոյ:

Արդ, Պուքրէշ կ՚առաջարկէ միջ-Պալքանեան երկիրներու կառավարութեանց ներկայացուցիչներու համագումար մը, քննելու համար բոլոր հարցերը:

Ռումանիա լուրջ կարելիութիւններ կը տեսնէ Պալքանեան երկիրներու իրերահասկացողութեան համար, հիմնուած հաւասար իրաւունքներու գետնի վրայ. գերիշխանութեանց փոխադարձ ճանաչում: Իրարու ներքին հարցերուն միջամտութիւն պիտի չըլլայ: Միւս երկիրներուն դէմ ճակատելու բնոյթ չունի այս դաշնակցութիւնը, այլ՝ կազմակերպութիւն մըն է, որ պիտի դիւրացնէ համագործակցութիւնը եւ ապահովութեան միջոցներուն փնտռտուքը: Այս ձեւով, պալքանեան երկիրները հասարակաց սահմաններ պիտի ունենան, փոխադարձ վստահութիւն եւ որեւէ պարագայի մէջ յարձակում պիտի չգործեն իրարու վրայ: Պուքրէշ յոյս յայտնած է, որ Աթէնքի եւ Պալքանեան այլ երկիրներու կառավարութիւնները ուշադրութեամբ պիտի ուսումնասիրեն այս առաջարկը, խաղաղ մթնոլորտ մը ստեղծելու համար:

Արդարեւ, ռումանական առաջարկը պարզապէս համագործակցութեան բնոյթ ունի՝ երկուքի բաժնուած պալքանեան երկիրները իրարու մօտեցնելու տեսակէտէն:

Հելլէն կառավարութիւնը շահագրգռութեամբ կ՚ուսումնասիրէ այս առաջարկը: Թէեւ շատեր այն կարծիքը ունին՝ որ Աթէնքի պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ, սակայն, իրականին մէջ, դժուար է գուշակութիւն մը ընել այս ուղղութեամբ, քանի որ Պուքրէշի ներկայացուցած հարցը ուշադիր քննութիւն մը կը պահանջէ ու կարգ մը փափուկ խնդիրներու դուռ կը բանայ: Ազգայնական մամուլին կարծիքով՝ ռումանական առա-

---

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

●

= Յինէն անդին, վրայ բերաւ խորհրդականը՝ միշտ նոյն վերապահութեամբ, ջուրը անծայրածիր, անյաղթահարելի ու աննուաճելի ...

— Աննուաճելի՞, խստօրէն ընդմիջեց Աղեքսանդր:

= Այն իմաստով, որ փորձեց մեղմել արքային խստութիւնը խորհրդականը, անսահման ծով է, ու եղքը անծանօթ ...

— Ուսերուդ վրայ ծանրացող տասնամեակները ընկճեր են կամքդ, ծերունի, կատակեց Աղեքսանդր՝ իր հուժկու ձեռքը դնելով անոր ուսին ու ժպտելով:

= Թերեւս ճիշդ է, տէր արքայ, պատասխանեց խորհրդականը՝ նոյնպէս ժպտուն, ինչպէս ճիշդ է եւ այն, որ Մակեդոնիոյ հզօր արքային մէջ երիտասարդ արիւնն է որ դեռ կ՚իշխէ ...

— Եւ ոչ թէ ալեհեր գլխի սառն դատողութիւնը, չէ՞, լրացուց Աղեքսանդր եւ ծիծաղեցաւ կուռ ու լիահագագ:

×

Ու Աղեքսանդր հազար հազար զօրքեր առաւ նաեւ Պարսից երկրէն եւ իր բանակը շարժման մէջ դրաւ դէպի աշխարհը Հնդկաց:

Անցաւ լեռ ու հովիտ: Նուաճեց նոր աւաններ: Եւ իրեն ենթարկեց նոր հողեր ու նոր ցեղեր: Այլ սակայն իր երիտասարդ արիւնը բաւական չեղաւ քշելու իր խառնատարր բանակը՝ անկոխ անտառներու, անջրդի տափաստաններու եւ բարձրաբերձ լեռներու ընդմէջէն:

Եւ յոգնաբեկ, սոված, սպառած բազմութիւնը այդ մարդոց, որոնք ոչ միակամ խտէալ ունէին, ոչ ալ՝ նոյնատարր արիւն ու համայնական լեզու, եւ որոնց արշաւը դրդուած էր մարդկային կիրքերուն ամէնէն հասարակովը՝ ընչաքաղցութեամբ, ընդվզեցաւ յանկարծ նժոյգի մը նման, որ հրաշունչ սուրալէ ետք կը խրտչի ու կը ցցուի ընդոստ:

Աղեքսանդր փորձեց սանձել այդ «նժոյգ»ը, բայց չյաջողեցաւ:

Եւ երեք օր ու երեք գիշեր առանձնանալէ ետք իր վրանին մէջ, հրամայեց նահանջել:

Իր բանակէն, զօրակիցներէն, հետեւորդներէն ետք, զինք լքեր էր նաեւ «Յոյս»ը, որուն առաւելապէս ապաւինած էր..

×

— Փակեցէք, փակեցէք դուռը՝ ընդդէմ տակառին, գոչեց Աղեքսանդր՝ ցցուելով մահիճին մէջ, իր դողդոջուն ձեռքով ցոյց տալով դահլիճին դուռը, փակեցէք, կ՚ըսեմ ձեզի ...

Եւ իր երկու ափերով փակեց ականջները: Դէմքը շառագուներ էր բարձրացող ջերմութենէն: Բերանը՝ պապակեր: Աչքերը իջեր էին խորը, գգալապէս նեհարցեր էր ու կը դողդղար՝ Բաբելոնի արեւահայեաց դահլիճին մէջ, ուր հիւանդ պառկեր էր մէկ քանի օրէ ի վեր:

Իր շուրջ կանգներ էին իր երկութիկնապահներն ու երկու խորհրդականները, որոնք ապշած կը նայէին անոր եւ չէին ըմբռներ, թէ ինչ տակառի մասին կը խօսի արքան՝ իր զառանցանքին մէջ:

Աղեքսանդր, որ, դեռ ձեռքերը ականջներուն, նստած կը մնար մահիճին մէջ, յանկարծ բշեց դահլիճէն դուրս ամէնքը եւ, ուժգնութեամբ փակելով դուռը, թեւերը տարածած եւ կռնակը դրան՝ կանգնեցաւ, միշտ դողդոջուն ջերմէն, փորձելով խափանել ամէն մուտք:

Բայց մեծ եղաւ իր զարմանքը, նոյնքան մեծ՝ իր խռովքը, երբ նկատեց, որ փակ դռնէն ներս իր առջեւ կը գլտորի տակառ մը հին, որուն մէջ նստած է ալեհեր ու գխախուխ ծերունի մը, թաւ ու սպիտակ մօրուքով, յարաշարժ բիբերով, գրեթէ ոսկրացած դէմքով:

Աղեքսանդր, անշարժ, իր սպիտակ մահճակալին մէջ, բոլէապէս տըժգուներ ու համրացեր էր, մոմիայի մը նըման, այդ տեսիլքէն:

— Եկայ փոխադարձ այցի քեզի, ըսաւ ծերունին՝ մեղմ ու հանդարտ շեշտով մը՝ ակնարկը սեւեռած Աղեքսանդրի, ու երկու ոսկրոտ ձեռքերը դրած տակառի եզրին, չէիր սպասեր անշուշտ:

= Կը սպասէի, հազիւ լսելի ձայնով պատասխանեց Աղեքսանդր՝ մնալով միշտ անշարժ:

— Բայց չէիր ցանկար, աւելցուց ծերունին՝ նայուածքը սեւեռած արքային աչքերուն:

= Ոչ, խոստովանեցաւ Աղեքսանդր՝ երկչոտ, թէեւ ինծի կը թուէր, որոշ ատենէ ի վեր, թէ կը հետեւիս ինծի:

— Կը հետեւի՞մ քեզի, զարմացաւ ծերունին՝ մեղմ ժպիտ մը շրթներուն, մի՞շտ:

= Այո... Պարսից երկրէն անդին մանաւանդ:

— Եւ ինչո՞ւ, երբ դուն գիտէիր, թէ ես Կորնթոս կը բնակիմ, ու վատոյժ ծերունի մըն եմ՝ զուրկ քու ռազմագիտական հանճարէդ ու զօրավարի արժանիքներէդ՝ կարենալ աշխարհը ոտքիս տակ առնելու համար:

= Այսուհանդերձ սուրերդ ու մանաւանդ ձայնդ այդ շշնջուն, ինչպէս եւ որոտալից աղմուկը տակառիդ սկսեր էին յարատեւօրէն խռովել գլխս:

— Ըսէ՛ Պարսից երկրէն անդի՞ն, կըրկին հարց տուաւ ծերունին:

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(3 Շար.)

Ջարկը կապ ունի Խ. Միութեան պաշտպանողական նպատակներուն հետ եւ կ՚աշխատի չէզոքացնել պալքանեան երկիրները: Ծանօթ է, որ 1953ի Անգարայի Ուխտէն ի վեր, Մոսկուա եւ իր արբանեակները աշխատեցան անդամահատել Պալքանեան Դաշնակցութիւնը (Եուկոսլաւիա, Յունաստան, Թուրքիա), կամ նոր անդամներ աւելցնել անոնց վրայ.— Ալպանիա, Ռումանիա եւ Պուլկարիա, որոնք համայնավար կառավարութիւններ ունին: Հարց է, թէ Յունաստան պիտի ընդունի՞ անոնց գործակցութիւնը՝ Արեւմուտքին ընդդիմանալով, կամ Ալպանիա, Ռումանիա եւ Պուլկարիա պիտի կարենա՞ն հրաժարիլ Վարշաւայի Ուխտէն, Աթէնքի հետ գործակցելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, կայ նաեւ Թուրքիան, որ կրնայ պատուար մը քաշել բոլորին առջեւ: Արդարեւ, եթէ ճիշդ է Պուքրէշի կառավարութեան առաջարկին մէջ հետապնդուած նպատակը՝ Թուրքիա անհրաժեշտ է Պալքանեան Ուխտի մը մէջ: Ենթադրենք պահ մը, որ Թուրքիան ալ ընդունեցաւ եղած առաջարկը: Այդ պարագային, Աթէնք եւ Անգարա պիտի համաձայնի՞ն խմբուիլ նոյն սեղանին շուրջ:

1953ի Անգարայի դաշնագրով եւ անկէ վերջ, Ատլանտեան Դաշնակցութիւնը, Ամերիկա եւ իր դաշնակիցները եթէ չկարողացան հաշտեցնել Յունաստանն ու Թուրքիան, դժուար է հաւատալ, թէ պալքանեան այլ պետութիւնները կարենան յաջողիլ այս մարզին մէջ:

Կը գտնուինք ճիշդ այն կացութեան առջեւ՝ ինչ որ կը ներկայանար 1953ի Անգարայի դաշնագրին ստորագրութեան ատեն: Համագործակցութեան խոստումներ եւ ստորագրութիւններ՝ որոնք սակայն թաղուած են այսօր:

Տակաւին կայ ուրիշ հարց մը.— Յունաստանի յարաբերութիւնները չեն բարելաւուած Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ հետ:

Այս բոլորը նկատի առնելով, մասնագէտներու կարծիքը այն է, որ Ռումանիոյ առաջարկը ձախողութեան դատապարտուած է, նոյնիսկ՝ եթէ համագումարի ծրագիրն ալ իրականութիւն դառնայ:

× Ռումանական առաջարկը՝ որ միաժամանակ եղած է Եուկոսլաւիոյ, պաղ ընդունելութիւն մը գտած է Պելկրատի քաղաքական շրջանակներուն կողմէ: Տարբ ոչ մէկ պաշտօնական զեկոյց՝ այս մասին: Այնպէս կը թուի, թէ Եուկոսլաւները չեն ուզեր կորսնցնել Յոյներու եւ Թուրքերու բարեկամութիւնը, նկատելով որ Խ. Միութեան մեքենայութիւններէն մէկն է Ռումանիոյ առաջարկը:

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ.

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթ Գրական Թերթին 1957 Օգոստոս 18ի թիւին մէջ Բ. Արշակեան եւ Հ. Վարդեան շահեկան յօդուած մը գրած են դպրոցական քննութեանց մասին, ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը:

Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնարանները ընդունուելու համար այս տարի ալ մեծ թիւով երիտասարդներ դիմում կատարած են: Անոնք եկած են գրեթէ բոլոր շրջաններէն, քաղաքներէն, գիւղերէն, Ատրպէյճանէն, Վրաստանէն: Քննութիւնները սկսած են Օգոստոս մէկին եւ կը շարունակուին: Այս օրերուս, Երեւանի բարձրագոյն որեւէ ուսումնարանին քննութիւնները լսելով դժուար չէ գաղափար մը կազմել դպրոցներու մակարդակին մասին:

Այս նպատակով այցելեցինք Երեւանի Պետական Համալսարանը եւ ներկայ եղանք «Խ. Աբովեան» մանկավարժական հաստատութեան քննութիւններուն, տեսանք հայերէնի գրաւոր աշխատանքները, ահա թէ ինչ տպաւորութիւն կրեցինք.—

Մեր խնդրանքով Համալսարանին հայ գրականութեան քննիչ յանձնախումբին նախագահը մեզի յանձնեց գրաւոր աշխատանքները: Թերթատեցինք զանոնք, որոնց գլխաւոր առանցքը կը կազմեն մեր գրողներն ու անոնց ծանօթ գործերը: Կան աշխատանքներ, որոնք ունին մտքի յստակութիւն, պատշաճ տրամաբանութիւն եւ լեզուական մաքրութիւն (շատ քիչ): Սակայն անոնց կողքին կան նաեւ տհաճութիւն պատճառող բազմաթիւ փաստեր: Ուսանողներէն շատեր չեն գիտեր թէ Պռոշեան, Շիրվանզադէն, Սունդուկեանը եւ ծանօթ այլ գրողներ բանաստե՞ղծ են, վիպագի՞ր թէ թատերագիր...

Ձեռագիրներէն շատերուն մէջ կը բացակայի մտքի յստակութիւնը. խառնաշփոթն ու ճապաղութիւնը աչք կը ծակեն:

Միջնակարգ դպրոցը ոսկիէ եւ արծաթէ շքանշաններով աւարտածներէն շատերը բաւականին դոհացուցիչ կոստան իրենց գիտելիքներով: Սակայն այս մրցանակաւորներուն մէջ նոյնիսկ կը պատահին այնպիսիներ, որոնք համապատասխան պատրաստութիւն չունին, անհրաժեշտ չափով չեն գիտեր մայրենի լեզուն եւ գրականութիւնը: Յատկապէս տխուր պատկեր կը ներկայացնեն արծաթեայ շքանշան ստացողներուն գրաւոր աշխատանքները:

Զրոյցներու ընթացքին պարզուած է, որ նոյնիսկ ոսկիէ շքանշան ստացողներէն շատեր հարուստ գիտելիքներ չունին:

Երեւանի « Խ. Աբովեան » մանկավարժական հաստատութեան ընդունուելու համար դիմում կատարողներէն շատեր նոյնպէս չունին կայուն գիտելիքներ:

« Նար - Դոս » դպրոցի շրջանաւարտներէն եօթը շքանշան ստացողներուն մէջէն միայն մէկ հոգի տուած է գոհացուցիչ պատասխաններ:

Հայերէն լեզուի մէջ շատ դէշ են յատկապէս ռուսական դպրոցներ յաճախող աշակերտները:

Պետական համալսարանի աշակերտներուն մէջ քննութիւն մը կատարելէ վերջ, ակամայ հարց մը կը ծագի.— տասնը երբեւիցէ սորվա՞ծ են հայ լեզուն, կարդացա՞ծ են մեր դասական եւ ժամանակակից գրողներուն գործերը, տարրական տրամաբանութիւն ունի՞ն... ցաւոք սրտի, սորված են, եւ այն ալ՝ տասը տարի...

Ասոնք փաստեր են, որոնց քովէն կարելի չէ անտարբեր անցնիլ: Ի՞նչ է պատճառը, որ միջնակարգ վարժարաններու շրջանաւարտները այսպիսի արտառոց տգիտութիւն կը դրսեւորեն եւ հասունութեան վկայական կը ստանան:

Հարցը այն է, որ Կրթական Նախարարութիւնն ու ժողովրդական կրթութեան յանձնախումբերը մտահոգուած են միջնակարգ դպրոցներու աշակերտութեան քանակը աւելցնելով, իսկ անոնց որակը, ըստ երեւոյթին չի հետաքրքրեր զիրենք: Իրօք, ուսուցիչներն ու տնօրէնները կը փառաբանուին, «բարձր» յառաջդիմութեան համար, իսկ այդ յառաջդիմութիւնը որքանո՞վ կը համապատասխանէ իրականութեան, ան այնքան ալ կարեւոր չի համարուիր:

Եթէ Կրթական Նախարարութիւնը քիչ մը քննութիւն բանեցնէ այս բոլորին վրայ, գոնէ յառաջիկայ տարի հայերէն անգամ չգիտցող աշակերտները հասունութեան վկայական չեն ստանար:

Այս հարցը առաջին անգամ չէ, որ առաջ կը քշուի: Մամուլին մէջ յաճախ կը խօսուի այս մասին եւ յատկապէս այն մասին՝ որ Հայաստանի ռուսական դպրոցներուն մէջ շատ դէշ է հայերէնի ուսուցումը: Սակայն տարիները կ՚անցնին եւ վիճակը նոյնը կը մնայ...:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բնակարաններու շինութիւնը հետզհետէ մեծ թափ կը ստանայ: Ծրագրուած է մօտ ապագային երկու միլիոն 250 հազար քառ. մեթր տարածութեան վրայ բնակարաններ շինել: Նախապէս նոր բնակարաններու կառուցման համար կը փլէին հին տուները, այժմ կառավարութիւնը որոշած է թոյլ չտալ որ հին տուները քանդուին:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ լոյս տեսած է «Հայ պարբերական մամուլի բիբլիոգրաֆիա»ն, մեծածաւալ աշխատութեան երկրորդ հատորը, որ կազմած է Յ. Պետրոսեան: Այս հատորը կ՚ընդգրկէ 1900էն մինչեւ 1956 լոյս տեսած 1.174 պարբերականներու մատենագրութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ոսկերչական գործարանը ձեռնարկած է ակնաքարերու արտադրութեան: Տարբ նման քարեր կ՚արտադրուէին միայն Մոսկուայի մէջ: Երեւանի ոսկերիչները կարճ ժամանակի մէջ խուրացուցած են կիսաթանկարժէք եւ հրաբխային ծագում ունեցող կարծր քարերուն յղկումն ու տեղադրման դժուարին գործը: Բնականէն զատ, գործարանին մէջ կը պատրաստուին նաեւ արհեստական ակնաքարեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ Խազախստան գացած հայ տղոց եւ աղջիկներուն մասին խօսող հօդերու թերթը խմբագրական մը գրած է « Արեւմտեան Հայաստանի պատուիրակները» խորագրին տակ, գրուատելով անոնց աշխատանքը:

ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ).— Սեպտ. 17: Կիրակի, բազմահազար ժողովուրդի մասնակցութեամբ, Այնճարի մէջ տօնուեցաւ Մուսա Տաղի հերոսամարտին տարեդարձը:

Շաբաթ գիշերուընէ սկսեալ մինչեւ Կիրակի իրիկուն, Այնճարը ժամադրավայրը դարձած էր Լիբանանի, Սուրիոյ եւ իրենց արձակուրդը այս հիւրընկալ երկրին գեղածիծաղ լեռներուն վրայ անցնելու համար քոյր գաղութներէն եկած հերոսապաշտ հայութեան: Դուրսէն եկած եւ ներսէն դուրս թափած հայութիւնը, խանդավառութեամբ, երգերով եւ աղաղակներով այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծած էր, որ երկրորդ հայրենիքի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր: Գիւղի մուտքէն սկսող եւ մինչեւ Այնճարի «Սօսեաց Անտառ»ը երկարող մայր պողոտան լեցուած էր մարդկային հեղեղով մը, բազմամարդ քաղաքի մը մէկ շատ բանուկ ճամբան յիշեցնող եռուզեռով մը: Անտառի մուտքին շինուած կամարէն եւ անոր վրայ ծածանող լիբանանեան եւ հայկական զոյգ դրօշակներուն ներքեւէն կ՚անցնէր ժողովուրդը, ոգեկոչելու համար Մուսա Տաղի հերոսամարտը եւ հաղորդուելու համար ազատութեան մարտիկներուն նուիրական ոգիէն:

Ինչպէս սովորութիւն է, նախ մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ: Կը պատարագէր Լիբանանի Թեմի առաջնորդ՝ Խորէն Արք. Բարոյեանը: Օրուան պատշաճ եւ մեծապէս բովանդակալից ճառ մը խօսեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. խաչին եւ Մուսա Տաղի բարձունքներուն վրայ թափուած արեան խորհուրդը վեր առնելով: Պատարագէն ետք կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ օրհնուեցաւ աւանդական հերիսան:

Ապա սկսան կերուխումը, խնճոյքը եւ շարունակուեցաւ մինչեւ իրիկուն, խանդավառութեամբ, երգով ու պարով:

Վեհափառին, Առաջնորդ Սրբազանին, երեսփոխաններուն եւ ազգային մարմիններու ներկայութիւնը, հազարաւոր ժողովուրդի մասնակցութեան հետ, իրապէս աննախընթաց տօնի մը շուքը տուին տարեդարձին, ազգային հպարտութեամբ մը լեցնելով ներկաներուն հոգիները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿԱՅԾԵՐ

Մօրս հայրը անիծեց նրան եւ այնուհետեւ չհամարձակուեցաւ ոտք կոխել ծնողական տան շէմքի վրայ, մինչեւ այն օրը, որ հօրս մահը մի փոքր մեղմացրեց նրանց խստասրտութիւնը:

Այժմ պիտի խօսեմ այդ ցաւալի մահուան մասին: Հայրս դիմելով դէպի պանդխտութիւն, նպատակ ունէր Կ. Պոլիս գնալ, ուր այն ժամանակ լինում էին հայ գաղթականները: Նա պէտք է անց կենար Էրզրումից: Այստեղ, մի օր փողոցից անց կենալու ժամանակ, յանկարծ մի Թուրք յարձակւում է նրա վրայ, եւ իր դաշոյնի մի հարուածով կտրում է նրա պարանոցը, եւ գլուխը մի կողմ գլորելով, ուրախութեամբ գոչում է. «ես տարայ... ես տարայ...»: Թուրքերի բազմութիւնը հաւաքւում է նրա շուրջը, հետաքրքրութեամբ հարցնում են, թէ ի՞նչը տարաւ: — «Ընկերիս հետ վիճում էինք, պատասխանում է եղեռնագործը, — նա ասում էր, թէ իմ դաշոյնը աւելի սուր է, իսկ ես ասում էի, թէ իմն է աւելի սուր: Վճռեցինք փորձել այդ գաւուրի պարանոցի վրայ, դրազ գալով, թէ մեզանից ով որ մի հարուածով կը կտրէ պարանոցը, միւսը պէտք է պարտաւորուի իր հաշուով հիւրասիրել նրան մի ֆինջան քաղցր ղահուէով եւ նարգիլէյով: Այժմ ես տարայ»: Բազմութիւնը գովաբանում է սրիկայի քաջութիւնը, ասելով՝ «մաշալլա... մաշալլա»... եւ հեռանում է: Իսկ սրիկան, իր ընկերի ձեռքից բռնելով, քարշ է տալիս դէպի ղահուէտուն, որ ստանայ խոստացած մրցանակը: Մի ամբողջ օր հօրս դիակը մնում է հրապարակի վրայ: Մուսուլմանները ծաղրելով են անցնում նրա մօտից, թէ որքան թոյլ է եղել «գաւուրի» պարանոցը, որ մի հարուածից կտրուել է. իսկ ոմանք զարմանում էին սրիկայի բազկի զօրութեան եւ նրա դաշոյնի սրութեան վրայ: Բայց տեղային Հայերը, երկիւղից չէին համարձակուել ցերեկով մօտենալ նրան, եւ միայն գիշերով վեր էին առել դիակը ու թաղել:

Այդ սարսափելի եղեռնագործութեան լուրը խիստ սառնասրտութեամբ ընդունուեցաւ մեր կողմերում, որպէս թէ, սովորական անցքերի կարգից դուրս մի բան չլինէր: Մեր թշնամիները ուրախացան, իսկ մեր բարեկամները աւելորդ համարեցին տրտմել: Աւելի հաւատացող մարդիկ այսպէս էին բացատրում, թէ Աստուած նրա ճակատին այնպէս էր գրած, պէտք է այս տեսակ մահով վախճանուէր: Իսկ իմ քեռիները ասում էին, թէ Աստուած պատժեց նրան, որովհետեւ նա գողացել էր նրանց քրոջը հօր տանից, եւ մի այսպիսի մարդ չէր կարող բախտաւոր լինել: Մի սիրող սիրտ միայն խորին կերպով խոցուած էր, դա իմ մօր սիրտն էր: Այդ ողորմելին մինչեւ մահ չկարողացաւ մոռանալ թշուառ ամուսնի կսկիծը: Ես եւ իմ քոյրերս ոչինչ չէինք հասկանում. մենք միայն անգիտակցաբար լաց էինք լինում, երբ տեսնում էինք, որ մեր մայրը լաց էր լինում: Բայց ես երբ մեծացայ այն ժամանակ միայն հասկացայ բոլորը, եւ դառն վրէժխնդրութիւնը, իմ հասակի հետ, սկսեց փոքր առ փոքր աճել...

Դրանից աւել այլ ես ի՞նչ կարող էր լինել, որ ազդէր որդու սրտի վրայ, որ զուրկ չէր զգացմունքից, որ սկսել էր հասկանալ, թէ ի՞նչ բան է բարբարոսութիւնը: Իմ հօր պարանոցի վրայ կատարուել էր մի սոսկալի փորձ, որը եթէ գործ դրուած լինէր մի հաւի, մի այծի եւ մինչեւ անգամ մի շան պարանոցի վրայ, անտարակոյս, անպատիժ չէր մնալու չարագործը: Բայց հայ մարդը — գաւուրը — աւելի ստոր էր այդ անասուններից: Նա տէր չունէր, նա գին չունէր. նրա հետ կարելի էր անել ամէն բան եւ անպատիժ մնալ...

Իմ քեռիները արհեստով զինագործ էին. այդ արհեստը ժառանգաբար անցել էր նրանց տոհմի մէջ, եւ հարիւրաւոր տարիների ընթացքում զարգացել եւ բաւական կատարելագործուել էր: Պարսկաստանում, ինչպէս եւ Տաճկաստանում, առ հասարակ բոլոր զինագործները Հայեր էին. նրանք զէնք էին պատրաստում իրանց թշնամիների համար, որոնք, թէեւ շինելը չէին իմանում, բայց գործ ածելու մէջ շատ հմուտ էին: Ես միշտ մի առանձին բարկութեամբ էի մտածում այն աղետալի անցքի մասին, թէ անպատճառ մի հայ արհեստաւորի ձեռքով պէտք է շինուած լինէին այն դաշոյնները, որոնցմով փորձ փորձեցին իմ հօր պարանոցի վրայ:

Իմ քեռիները մեր գաւառին նշանաւոր զինագործներն էին, այդ պատճառով նրանց արհեստանոցը ամբողջ տարի միշտ գործ եւ աշխատութիւն ունէր: Արհեստանոցը զետեղուած էր տան գլխաւոր մուտքի գաւիթում եւ բաժանւում էր կանանոցից առանձին բակով: Այստեղ միշտ կարելի էր տեսնել մի խառնիճաղանջ բազմութիւն, բաղկացած Պարսիկներից, Թուրքերից եւ Քրտերից, որոնք բերել էին իրանց զէնքերը շինել տալու: Հեռու կամ օտար երկրներից եկողները այնտեղ մնում էին օրերով եւ շաբաթներով, մինչեւ կը պատրաստուէին նրանց զէնքերը: Այս վերջիններից շատերը կերակրւում էին քեռիներիս սեղանից եւ մինչեւ անգամ փող չէին վճարում նրանց աշխատութեան համար:

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

ՄԱԿի ԺՈՂՈՎԸ ՍԿՍԱՒ

Դչ. օր, Նիւ Եորքի մէջ բացուեցաւ ՄԱԿի համագումարը: Ներկայ էին բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները:

Ժողովը անմիջապէս գործի անցաւ՝ ընտրելու համար իր նախագահը: Մեքսիկայի ներկայացուցիչին միջամտութենէն ետք, Լիբանանի ներկայացուցիչ Շարլ Մալիք յայտնեց, թէ ինք ետ կը քաշէ իր թեկնածութիւնը: Վերջապէս ընտրուեցաւ Նոր Զելանտայի ներկայացուցիչ Մընրօ:

Ժողովը սկսաւ քաղաքավարական մթնոլորտի մը մէջ: Այս տարի աւելցած էր ՄԱԿի 82րդ անդամը՝ Մալեզիա:

ՄԱԿի համագումարին նախագահելու համար գրեթէ մեծամասնութեամբ ընտրուած Մընրօ 56 տարեկան է, փաստաբան եւ դիւանագէտ: 1942 - 1952, տասը տարի շարունակ վարած է խմբագրապետի պաշտօն եւ 1946ին մասնակցած լրագրողներու միջազգային համագումարին:

1952էն ի վեր, Մընրօ Նոր Զելանտայի Ուաշինկթընի դեսպանն է եւ ՄԱԿի ներկայացուցիչը:

× Նիւ Եորքի հակահամայնավար Ռուսերու կազմակերպութիւնը խորհրդային պատուիրակութիւնը դիմաւորելով, բողոքանք յայտնեց որ Կրոմիքօ ունենայ... Մոլոթովի ճակատագիրը:

Արդարեւ, երբ խորհրդային պատուիրակութեան նախագահ Անտրէյ Կրոմիքօ ժողովէն ետք երբ դուրս կ՚ելլէր ՄԱԿի շէնքէն, դէմ յանդիման եկաւ մայթին վրայ, իրարու եաեւէ շարուած ռուս ցուցարարներու, որոնք կը կրէին մեծ տաներ՝ նախադասութիւն մը կազմելով. — «Կօ թու Մոնկոլիա» (Մոնկոլիա գացէք):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ բողոքեց Մոսկուայի, Վլատիվոսթոկի ծովախորշին փակման դէմ, յայտնելով թէ անիկա ծովու ազատութեան սկզբունքին դէմ առնուած քայլ մըն էր: Խ. Միութիւնը մերժեց ընդունիլ Լոնտոնի ներկայացուցած բողոքագիրը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախարարէն մէկը՝ Մարոսան, փորձած է տապալել Քատարի իշխանութիւնը, սակայնձախողելով հսկողութեան ենթարկուած է ոստիկանութեան կողմէ, կը յայտնէ Վիէննայի կաթոլիկ օրաթերթերէն մէկը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատերազմական երկու նաւեր կը սպասեն սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստը:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Ախպար» թերթին համաձայն, մօտ ատենէն Դամասկոսի մէջ տեղի պիտի ունենայ Նասր-Սէուտ - Քուաթլի խորհրդակցութիւն մը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը, Տրոնի նախագահութեամբ Սոֆիա հասած է:

ՍՊԱՆԻՈՅ մենատէր Ֆրանքօ եւ գահընկէց արքան՝ Տոն Ժուան գաղտնիտեսակցութիւն մը ունեցած են Կալիսիան ծովուն բացերը, կը հաղորդեն կիսապաշտօնական աղբիւրներ:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ Թագաւոր Հաքոն Է.ի առողջական վիճակը վատթարացած է. բժիշկները կը հաստատեն թէ արքային վիճակը շատ ծանր է:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուըր յայտարարեց, թէ Իսրայէլի հետ պիտի հաստատէ դիւանագիտական յարաբերութիւններ՝ առանց նկատի առնելու արաբական երկիրներու կարծիքը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ փորձեցին միջերկրային իրենց «Նաւաժօ» անուն հրձիգը՝ ութ հազար քիլոմեթր արագութեամբ: Ֆլորիտայի մէջ կատարուած այս փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ հեղեղանման անձրեւներու հետեւանքով 42 հոգի խեղդամահ եղաւ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարարութիւնը յայտնեց, թէ առանց պետութեան արտօնութեան համայնավար Չինաստան այցելած 42 երիտասարդ Ամերիկացիներու անցագիրները ետ պիտի առնուին:

ՍԷՆ ՇԱՐԼԻ հանքերուն մէջ, 700 մեթր խորութեան մը տակ արկած մը պատահեցաւ, որուն հետեւանքով մէկ հոգի մեռաւ ու երկու ուրիշներ վիրաւորուեցան:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին կարգ մը բախումներ եղած են ըմբոստներու եւ բանակայիններու միջեւ: Զանազան շրջաններու մէջ 40 ապստամբներ սպաննուած են:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեանի իր զաւակներուն եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ողբացեալ Կարապետ Գուլումեանի մահուան առթիւ, եւ այս տխուր առթիւ, վարչութիւնը կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք դպրոցին:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան Թատերասրահը, 32 րիւ տը Թրէվիզ:

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց:

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդականները, բանակումի մասնակցող ընկեր - ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի (Սեպտ. 22) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՍԹԵՐ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆի

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Աւետիսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց որդւոյն եւ եղբօր՝ ողբացեալ Խտմոն Աւետիսեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, նոյնպէս իրենց հօր եւ ամուսնոյն Միհրան Աւետիսեանի: Եւ Աւետիսեան, Վարժապետեան, Պէտէլեան եւ Աւագեան ննջեցեալներու համար: Այս Կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, րիւ Լուի Պլան:

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հայկազեան վարժարանը կը վերաբացուի 3 հոկտեմբեր, հինգշաբթի, ժամը 2ին: Արձանագրութիւնները՝ նոյն օրը:

Հասցէ. — 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Հոգաբարձութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը ծանուցանենք Պոմոնի մեր հաւատացեալ ժողովուրդին, որ այս կիրակի առաւօտ, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Թաղիս՝ Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ Անթիլիասի միաբաններէն՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ.:

Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Եօժէնի Սերոբեանի մահուան առթիւ Կարմիր Խաչին կը նուիրեն՝ Այրի Տիկին Բերուզ Գ. Մոստիչեան երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Գ. Մոստիչեան երկու հազար ֆր.: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ: Դիմել գրաւոր հետեւեալ հասցէին. —

Ա. ԱԺՏԷՐԵԱՆ, 41 Ավընիւ տէ Կոպըլէն, Փարիզ (13):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուներ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Այրի Տիկին Ովսաննա Ստեփանեանի մահուան առթիւ: Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէէն հազար ֆրանք Պուլվար Օտտոյի Ազգ. դպրոցին, Պ. Ղ. Քէչիշեան հինգ հարիւր ֆր. եկեղեցիին եւ հինգ հարիւր ֆր. Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Նոյն առթիւ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գառնիկ եւ Վրէժ Ստեփանեաններուն, իրենց սիրեցեալ մօր կսկծալի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գառնիկ եւ Վրէժ Ստեփանեաններուն, եւ իրենց բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ մօր կսկծալի մահուան առթիւ:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Նիսի մէջ, օդասուն եւ գեղեցիկ տեսարանով յարկաբաժին մը ձմեռուան համար: Մէկ կամ երկու սենեակ, խոհանոցով, բոլորովին անկախ: Մատչելի պայմաններ: Դիմել՝

Mr. KILTIKIAN — Victoria Parc
72, Bd. des 2 Corniches, Nice

ՋԵՌՆԱԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ
(Accordéon)
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին:

Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ՚ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3·30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայարկը: Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ: Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան: (Թումանեանի պապերը, մանկութիւն, պատանեկութիւն: Թումանեանի ստեղծագործութիւններու վերլուծութիւն, պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, Գուգարաց աշխարհի մասին):

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականներով: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Հոկտեմբեր 12ին, Շաբաթ գիշեր:

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, Փետրուար երկուքին:

Հայ Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Մայիս 11ին:

×

Որբերու Օգն. Միութեան (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 24ին:

GRAND-HOTEL

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր - Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս չաբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրներով: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս չաբաթ, իրիկուն Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատեղին, ժամը 21·30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ, ժամը 20·30ին, ընկ. Նշանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշիկի աշխատանոց մը (15 րիւ տը Պէլվիլ), ամէն արհեստի համար կարելի է պայ ընել: Կազ, ելեկտրականութիւն, լուսաւոր տեղ մը, ամէն կարգի յարմարութիւններով:

Դիմել Վարպետեանի,

76, Rue de La Mare

Ամէն օր բացի չաբաթէ եւ կիրակիէ, ժամը 14էն 15:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

14 - 15 տարեկան պատանի մը, ժամագործ - ոսկերիչի մը մօտ աշխատելու համար, արհեստ սորվելու եւ քուրսեր ընելու:

Կը խնդրուի ներկայանալ ծնողքին հետ: Դիմել՝

VENDOME
Joaillier - Bijoutier - Horloger
81, Bd. Voltaire, Paris XIe
Métro : St.-Ambroise

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյեօն մը, երեք սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք, լուացարան եւ կառատուն, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն: Ունի նաեւ պզտիկ հողամաս մը տունին առջեւը:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Ջեռնարկուներ (անթրփրնէօր) տունը աշխատող գործաւորուհիներ, երախայի հիւսուածեղէնի համար (մոնթաժ թրիքօտանփան): Դիմել՝

MALLE PARISIENNE
19, Rue du Caire, Paris (2e)

×

Որակեալ գործաւորուհի մը (դերձակ) այր մարդու քոնֆէքսիոնի համար: Շաբաթական՝ 10էն 15·000 ֆրանք:

Մէկ աշկերտ (աղջիկ) 18 - 20 տարեկան, որուն արհեստագիտական պատրաստութիւնը ապահովուած է: Ժամական 160 ֆր. սկսելու համար: Ատտիճանական յաւելում: Դիմել՝

YERO
KATCHADOURIAN
283, Rue de Belleville, Paris

×

Մասնագէտ խոհարար մը կ՚ուզուի: Լաւ պայմաններով եւ բնակարանի դիւրութիւն: Դիմել անմիջապէս՝ Աղքատախնամի գրասենեակը՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

×

Մտխտղաբար հսկող ուսուցչուհի մը Դպրոցասէրի համար: Դիմել ամէն օր, 1 Պուլվար Տիւ Նոր: Փանթէնէն առնել 146 հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի - Փավիյեօն:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 21 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7999 33ème ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3800

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ «ՓԱՆԱՄԱ»Ն

●

Ողբացեալ Յարութիւն Շահրիկեան ժամանակին «Փանամա» որակած էր Երուսաղէմի խնդիրը, որ տարիներով զբաղեցուցած էր Պոլսոյ Ազգային Ժողովը (1909 - 1914) :

Ղեւոնդ վարդ. Մաքսուտեանի խնդիր մը կար: Այս կղերականը որ «գործի մարդ» էր կրօնաւոր ըլլալէ առաջ, Երուսաղէմի վանքին մատակարարն էր: Կալուածներու առուծախին պատասխանատուն ինք էր: Բազմաթիւ հասութաբեր կալուածներ գնած էր վանքին համար :

Բայց հաշիւ չէր տար : Վանքը պարտքի տակ ինկած էր :

Մաքսուտեան վարդապետ ունէր իր պաշտպաններն ու հակառակորդները : Ազգային երեսփոխան Սարգիս Խմէրեան, որ վերջերս մեռաւ Պոլսոյ մէջ, վիճաբանութեանց ամէնէն տաք վայրկեաններուն կը սպառնար բանալ իր նշանաւոր «սնտուկ»ը, որուն մէջ գաղտնի փաստաթուղթեր կային, ըստ իրեն, որ կրնային վարկաբեկել կարգ մը բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ :

Ազգային Ժողովը ի վերջոյ իր կողմէ իբրեւ լիազօր պատուիրակ Երուսաղէմ ղրկեց նախկին պատրիարք Օրմանեան Արք.ը, իրեն օգնական տալով Ազգ. երեսփոխան Վահան Թէքէեանը :

Պատուիրակները Երուսաղէմ հասան ընդհ. պատերազմի նախօրեակին: Մաքսուտեանի կուսակից միաբանները չէին վարանած ձեռք վերցնելու խեղճ Թէքէեանի վրայ, որ շուտը Եգիպտոս առած էր: Հոն ալ մնաց ամբողջ պատերազմի ընթացքին: Իսկ Օրմանեան Արք. պատրիարքական տեղապահի պաշտօն վարեց մինչեւ 1917ի գարունը, երբ Կիլիկիոյ Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս՝ դարձաւ միաժամանակ էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոս ու Երուսաղէմի ու Պոլսոյ պատրիարք, Թուրք կառավարութեան կարգադրութեամբ :

Եւ սակայն Երուսաղէմի «Փանամա»ն մնաց անլոյծ: Մաքսուտեան վարդ. անձնական բարեկամն էր Սահակ կաթողիկոսին: Իր օրով վանք վերադառնալով պատուոյ տեղը գրաւեց :

Այս պատմութիւնը յիշեցինք ակամայ, երբ մեր օրերուն ականատես կ'ըլլանք նոր «Փանամա»յի մը, այս անգամ տեղապահական - պատրիարքական հարցերուն շուրջ :

Այլեւս չկայ Պոլսոյ Ազգային Ժողովը, որ իր ձայնն ունէր Երուսաղէմի պատրիարքի ընտրութեան մէջ: Սրբոց Յակոբեանց Միաբանական Ընդհ. Ժողովն է, որ կ'ընտրէ հիմա պատրիարքը: Իսկ Յորդանանի կառավարութիւնը կը վաւերացնէ զայն :

Այժմ Տէրտէրեան - Ներսոյեան վէճը իր ազգային սեմ շրջանակէն դուրս ելլելով դարձած է Յորդանանի Գերագոյն Ատեանի եւ Երուսաղէմի Միաբանական ընդհ. ժողովի վէճ :

Կատարեալ Թնճուկ :

Միաբանութիւնը պաշտօնանկ ընելով նախկին տեղապահը՝ Տիրան արք.ը ընտրած էր նախ իբրեւ տեղապահ, յետոյ ալ՝ մարտ 20ին՝ պատրիարք: Սակայն Յորդանանի կառավարութիւնը ցարդ չէ վաւերացուցած Միաբանութեան կատարած ընտրութիւնները :

Քանի այդ վաւերացումը չէ կատարուած, Տիրան Արք.ի պատրիարքական դահակալութիւնն ալ չի կրնար տեղի ունենալ: Այդ պատճառաւ ալ ցարդ իր անունը իբրեւ Երուսաղէմի պատրիարք չի յիշատակուիր պատարագի ընթացքին, — գոնէ Փարիզի եկեղեցին մէջ :

Երուսաղէմի պաշտօնաթերթ «Սիոն»ի Յուլիս - Օգոստոս թիւէն կը տեղեկանանք թէ Եղիշէ Արք. նոր «դիմումնագիր» մը տուած է Յորդանանի Թագաւորին, որուն մէջ Տիրան Արք.ի եւ իր կուսակիցներուն համար կ'ըսէ թէ՝ «բռնի տիրացած են վանքին եւ որդեգրած կործանարար սկզբունքները համայնավարութեան: ... Այս հաւաստումները կ'ընեմ՝ հիմնուած ոչ միայն իմ անձնական տեղեկութիւններուս վրայ, ըստ որում Տիրան Արք. յարաբերութիւններ ունի անոնց հետ՝ որոնք կը գործեն տարածելու համար Միջազգային Համայնավարութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, այլ նաեւ այն աւելի եւս լուրջ եւ սարսափելի տեղեկութեանց վրայ, որոնք կը պահուին Հանրային Ապահովութեան պաշտօնատան թղթածրարներուն մէջ... : »

Նախկին տեղապահը Թագաւորէն կը խնդրէ հանել հրովարտակ մը, որ իրեն տայ «անհրաժեշտ օժանդակութիւնը մաքրագործելու նախ Հայոց Պատրիարքարանը եւ ապա Հայրենիքը Միջազգ. Համայնավարութեան այս գործակալներէն ...» : (Պաշտօնական հաղորդագրութիւն Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան Ս. Աթոռոյ Դիւանին, 24 Օգոստոս 1957) :

Ի՞նչ լուծում պիտի ստանայ Երուսաղէմի այս նոր Թնճուկը, որ աստիճան մը աւելի կը խռովէ Մերձաւոր Արեւելքի մեր հայաշատ գաղութներուն հանդիստը, երբ դեռ չեն դադրած «հերձուած» եւ «անկախ համայնք» հոլովող կղերականներն ու անոնց պաշտպան աշխարհականները : Չե՛նք գիտեր :

Մենք կ'արձանագրենք միայն փաստերը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

●

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՕՐԻՆԱԳԻԾԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Նախագահ Քոթիի եւ Վարչապետ Մոնուրիի հրաւէրին ընդառաջելով, Ֆրանսայի Ազգ. կուսակցութիւններու գլխաւոր ղեկավարները սեղանի մը շուրջ բոլորուեցան՝ քննելու համար Ալժերիոյ Օրինագիծը : Համայնավարները հրաւէր չստացան, նկատելով որ յստակ է անոնց բռնելիք դիրքը եւ... վերջնական :

Ծանօթ է, որ կուսակցութիւններու միջեւ տարակարծութիւն կայ Ալժերիոյ Օրինագիծին նկատմամբ : Եւ այս խորհրդակցութիւններէն ետք ալ, եթէ Վարչապետը չկարենայ մեծամասնութիւն գոյացնել, Ալժերիոյ Օրինագիծը Ազգ. Ժողովին պիտի չներկայացնէ : Այս պարագային, բազմաթիւ նախարարներ կրնան ներկայացնել իրենց հրաժարականները :

Տեղական կարգ մը թերթերու համաձայն՝ Վարչապետը, — որ կը վայելէ Նախագահ Քոթիի անվերապահ աջակցութիւնը, — պիտի կարենայ մեծամասնութիւն մը գոյացնել այս հարցին շուրջ : Մանաւանդ՝ երբ Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդն ալ իր հաւանութիւնը տուաւ 656ի դէմ 2970 ձայնով եւ 132 ձեռնպահութեամբ: Ժողովը, իր աշխատանքները վերջացնելով, ընդունեցաւ հետեւեալ բանաձեւը.— «Ազգ. Խորհուրդը կը հաստատէ, որ Ալժերիոյ Օրինագիծը, այնպէս՝ ինչպէս կառավարութեան կողմէ ներկայացուած է Ազգ. Ժողովին, չի հակասեր Թուլուզի ազգային համագումարին մէջ որդեգրուած սկզբունքին :

Վստահութիւն՝ կուսակցութեան ղեկավար դասին, խորհրդարանական խմբակցութեան եւ կառավարութեան մէջ գտնուող ընկերներուն, տանելու համար հարկ եղած աշխատանքը՝ որպէս զի կարելի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել սկզբունքի վրայ, ստեղծելու համար նոր Ալժերիա մը, խաղաղ եւ ժողովրդավար» :

Ընկերվարականներուն Թուլուզի համագումարին մէջ մեծամասնութիւնը ապահովուած էր 779ի դէմ 2547 ձայնով Վերտիէի հատուածը ստացած էր 498 ձայն :

Ընկերվարականներու Ազգ. խորհուրդը քննած է նաեւ կարգապահական կաժմին ներկայացուցած բողոքը՝ տասնըմէկ երեսփոխաններու մասին: Ինչպէս ծանօթ է, անցեալ Յուլիսին Բացառիկ Իրաւասութեանց հարցին քուէարկութեան ատեն, յիշեալ տասնըմէկ ընկերվարական երեսփոխանները ձայն չտուին :

Ազգ. Խորհուրդը կուսակցութենէն արտաքսեց երեսփոխան Փուառօն: Միւս տասը երեսփոխանները վեց ամսով կախակայուեցան :

Փուառօ անգամ մը արտաքսուած էր արդէն կուսակցութենէն, 1956ի երեսփոխանական ընտրութեանց ատեն համայնավարներու հետ միացեալ ցանկ մը պատրաստած ըլլալուն համար :

ԱԼԺԵՐԻԱ ԽՌՈՎՔԻ ՄԷՋ

55 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Ալժերիա կրկին խռովեցաւ : աբնակայիններու եռուզեռը սկսաւ բովանդակ հողամասին վրայ :

Ալժերիոյ Օրինագիծին հակառակորդները գործի վրայ են եւ կը մտածեն բողոքի ցոյցեր կազմակերպել : Պատկան իշխանութիւնները հաւանական նոր խռովութիւններու առաջքն առնելու համար զգալեցին գանոնք: Կը կարծուի թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է :

Մինչ այս մինչ այն, Շանտերի եւ Մուսայի շրջանին մէջ, ապստամբները Թակարդի մէջ ձգեցին ջոկատ մը. կռիւը շարունակուեցաւ՝ բազմաթիւ անդամներ ընդհատուելէ ետք: 18 ըմբոստներ սպաննուեցան ու երկու ուրիշներ բանտարկուեցան :

Միւս կողմէ, ուրիշ խմբակ մը կռիւի բռնուեցաւ օդային ուժի զինուորներուն հետ, որոնք պտուտակաւոր օդանաւերով (էլիքօփթէր) բերուած էին :

Գրաւուած են բազմաթիւ զէնքեր եւ փաստաթուղթեր, որոնց մեծ արժէք կ'ընծայուի :

Քապիլիի շրջանին մէջ երկու բախումներ պատահեցան, որոնց ընթացքին երեսունի մօտ ապստամբներ սպաննուեցան : Սեթիֆի մէջ կատարուած խուզարկութեանց ընթացքին 93 ըմբոստներ ձերբակալուեցան :

Կոստանդինի շրջանին մէջ վեց ապստամբներ սպաննուեցան եւ մէկ հոգի ձերբակալուեցաւ :

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը հրատարակած է պաշտօնական զեկոյց մը, յայտնելով թէ Պաքարիայի զինուորական կայանին վրայ (Ֆրանսական) յաջորդական երկու յարձակումներ կատարուած են Սեպտեմբեր 16ին եւ 17ին :

Սեպտեմբեր 16ին, ըմբոստները պատեբարազմական արդիական զէնքերով եւ ձեռնառումբերով յարձակում գործած են զօրակայանին վրայ եւ կրակի տուած են հաստատութիւնը, կարեւոր վնասներ պատճառելով :

Յաջորդ օրը յարձակումը կրկնուած է, այս անգամ արդիական ծանր զէնքերով եւ զինուորական բազմաթիւ կառքեր փճացուած են եւ չէնքին մնացեալ մասն ալ հրդեհի տրուած է: Մարդկային զոհերուն թիւը յայտնի չէ:

× Ծանօթ է, որ Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու Ալժերիոյ մասին ծրագիր մը պատրաստած է, բաղկացած՝ հինգ կէտերէ: Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի պաբագլուխները, որ Նոր Տելհի կը գտնուին, յայտարարած են, թէ Նեհրուի ծրագիրը չեն ընդունիր, նկատելով որ անիկա զինադադար կ'առաջարկէ՝ անկախութենէ առաջ:

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն կը տեղեկանանք թէ Կաթ. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան Փարիզ կը վերադառնայ այսօր, Շաբաթ :

Ինչպէս գրած էինք Եպիսկոպոսը քանի մը շաբաթ առաջ Երուսաղէմ մեկնած էր:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՆԱՒԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՓԵՐՈՒՆ

Ինչպէս գրած էինք, խորհրդային երկու ռազմանաւեր ճամբայ ելած էին դէպի Սուրիա : Մոսկուայի ձայնասփիւռը այս ուղղութեամբ խօսելով յայտնեց թէ «Ժտանով» եւ «Սուսլովի» ռազմանաւերը, որոնք Եուկոսլաւիա կը գտնուէին, քաղաքավարական այցելութիւն մը տալու համար մեկնած են սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստը :

Այս լուրը հաստատուեցաւ միաժամանակ Սուրիոյ Պատերազմական նախարար Խալէտ էլ Ազմի կողմէ, որ ամերիկեան մամուլի գործակալութեան մը շնորհուած տեսակցութեան մը ընթացքին յայտարարեց.— Միջերկրականը, որքան գիտեմ, Միացեալ Նահանգներուն չի պատկանիր միայն, ուր արգիլուած է մուտքը տարբեր երկիրներու պատկանող նաւերուն : Կ'երեւակայեմ, թէ եթէ խորհրդային նաւատորմիղ մը քաղաքավարական այցելութիւն մը տայ ամերիկեան նաւահանգիստի մը, ոչ ոք պիտի ընդդիմանայ :

Կը կարծուի, թէ դէպի Սուրիա ճամբայ ելած խորհրդային նոր տիպի սուզանաւերը հրթիռներ արձակելու ի վիճակի են :

Այս այցելութիւնը, որ պիտի տեւէ տասը օր, ծրագրուած էր խորհրդային Պատերազմական նախարար Ժուկովի եւ Սուրիացի իր պաշտօնակից՝ Ազմի միջեւ գոյացուած համաձայնութեամբ մը: Առաջին անգամն է, որ խորհրդային պատերազմական նաւեր պիտի տեսնուին Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ :

Միւս կողմէ, Գահիրէի «Ալ Ախպար» թերթը կը յայտնէ, թէ եգիպտական սուզանաւեր ներկայիս կարեւոր ռազմափորձեր կը կատարեն լիբիական սահմանէն մինչեւ Սինայի սահմանը երկարող Եգիպտոսի ափին վրայ: Այս ռազմափորձերը տակաւին պիտի տեւեն բաւական երկար ատեն :

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ սպայակոյտի պետերը խորհրդակցութիւն մը ունեցան Գահիրէի մէջ :

× Մէքքէի ձայնասփիւռին համաձայն, Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը յայտարարած է.— Սուրիան պիտի պաշտպանենք՝ որ եւ է տեսակի յարձակումի մը պարագային :

Սուրիոյ վերջին անցուդարձերէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով սէուտական նման յայտարարութիւն մը կ'ըլլայ, պաշտօնապէս :

Սուրիական կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, Սէուտ արքան Սուրիոյ կառավարութեան հրաւէրին ընդառաջելու Դամասկոս պիտի այցելէ : Հաւանաբար՝ ամսուս վերջ:

Լրագրողները հարց տուին Արտաքին նախարար Սալահ Պիթարի, թէ արդեօք Նախագահ Նասրն ալ նոյն ատեն Դամասկոս պիտի գտնուի՞: Պիթար պատասխանած է, թէ կառավարութիւնը Նասրը հրաւիրած է արդէն եւ ան խոստացած է գալ՝ երբ որ կարելի ըլլայ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Պատերազմական Ատեանը տասը տարուան արգելափակման դատապարտեց Ամերիկացիներու հաշւոյն աշխատող լրտես մը, որ կը կոչուի Հենց Վեչիէ :

(Լուրերու Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԸ
ԵՒ ՄԵՐ ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐԸ

●

Ժամանակ առ ժամանակ, հայ ժողովուրդի հակայեղափոխականները կը մըտաբերեն Անդրանիկը՝ քուրմը հայ յեղափոխութեան :

Կը վերյիշեն ոչ թէ անոր յիշատակին յարգանքի տուրք տալու համար, այլ, ընդհակառակն, զայն վարկաբեկելու պատեհական բամբասանքներով :

Ծածկանուններու ապաւինած թշուառականներ չինծու պատմութիւններ եւ առասպելներ կը թխեն ցոյց տալու համար, թէ Անդրանիկ տարակարծութիւններ ունեցած է Դաշնակցութեան դրօշին տակ կռուած ատեն կամ թէ վէճեր ունեցած է իր զինակիցներուն հետ, իսկ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին՝ թիւրիմացութիւններ օրուան կառավարութեան հետ :

Ընդունինք, որ Անդրանիկ միշտ վէճեր ունեցած է իր զինակիցներուն եւ գաղափարակից ընկերներուն հետ : Արտակարգօրէն դժնդակ այն շրջանին, ուր ապրեցաւ ան, շատ բնական էր որ վէճեր ու տարակրածութիւններ ալ գոյութիւն ունենային այս կամ այն գործի եւ գործելակերպի մասին, բայց ոչ մէկ թիւրիմացութիւն՝ Հայաստանի կամ հայ ժողովուրդի ազատ ու անկախ ապրելու պահանջին շուրջ :

Ընդհակառակն, Անդրանիկ աւելի ծայրայեղ էր. կ'ուզէր, որ հայ յեղափոխութիւնը աւելի մեծ թափով, ի գին աւելի մեծ զոհողութիւններու շարունակէ պայքարը թշնամիին դէմ :

Ի վերջոյ որո՞նք էին Գարահիսարի Արծիւին զինուորները, զինակիցները, խորհրդականները եւ որո՞ւ դրօշին տակ ան արձանագրեց մեծագոյն յաղթանակները : Տարօնի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Զանգեզուրի սարերն ու ձորերը վկա՛յ են Անդրանիկի անհաւասար մարտնչումներուն :

Նոյն թուականներուն Թիֆլիսի այլասերած Հայերէն դաս մը, Պոլսոյ էֆէնտիներու ուրիշ խմբակ մը, մութի մէջ պարուրուած, կ'անիծէին Անդրանիկը :

Վերջապէս, 1917ի ռուսական յեղափոխութեան օրերուն, երբ Լենինի հրահանգով զինուորը կը լքէր կովկասեան ճակատը եւ ահաւոր աղէտ մը կը պատրաստուէր Հայաստանի դէմ, հայ յեղափոխութեան վաշտը՝ Անդրանիկ՝ կը հնչեցնէր ահազանգը :

Պատմական այդ շրջանին ի՞նչ ըրին մեր անիծեալ հակայեղափոխականները : Թող պատմէ Միկոյեան, որ իր այսօրուան դիրքին առաջին սանդխամատը սկսաւ, դաւաճանելով իր սեփական հայրենիքին դէմ : Ան լսեց ոչ թէ Անդրանիկի, այլ Լենինի «դէպի տուն» կոչը : Շահումեանները, Միկոյեանները չկրցան վնասել Սարտարապատի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի ինքնապաշտպանութեան : Բայց Բագուի դիմադրութիւնը ներսէն խորտակեցին եւ պատճառ դարձան քսան հազար Հայերու ջարդին : Երկու շաբաթ եւս այդ դիմադրութիւնը եթէ շարունակուէր, Պուլկարիոյ նման Թուրքիա եւս զինադադար կը խնդրէր, եւ բոլորովին տարբեր պիտի ըլլար հայութեան դիրքը Կովկասի, մանաւանդ Բագուի մէջ :

Հայ հակայեղափոխականները ատեն ատեն կը վերյիշեն Անդրանիկը ու կը պատմեն անոր մասին, որովհետեւ վերջին տարիներուն ան քաշուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութենէն :

Շատ լաւ : Պահ մը ընդունինք, որ Անդրանիկ Դաշնակցական չէր նոյնիսկ այն օրերուն, երբ կը կռուէր թրքական բանակին դէմ : Պարագայ մը վիճելի չէ այս կամ այն նկատումով, այն՝ որ հայ յեղափոխութեան, հայ ազատագրական շարժումի մեծագոյն դէմքը Անդրանիկն է :

Արդարեւ, արդի Հայաստանը երախտագէտ է համազգային յարգանքի եւ պաշտամունքի առարկայ իր մեծագոյն հերոս Անդրանիկին :

Բայց ինչ հեգնանք ու կեղծիք : Հայ հակայեղափոխականները, որոնք իբրեւ թէ պաշտպան կը հանդիսանան Անդրանիկի, գոհ են որ ռուս խորհրդային իշխանութիւնը թոյլ չի տար հայ ժողովուրդին՝ համեստ յիշատակարան մը կանգնելու մեծ յեղափոխականին անունը անմահացնող :

Ոչ թէ յիշատակարան կամ արձան, այլ Անդրանիկի անունը չէք կրնար գտնել Հայաստանի հողին վրայ լոյս տեսած տասնեակ հազարաւոր գիրքերու եւ գրքոյկներուն մէջ 37 տարիէ ի վեր, երբ հաստատուեցաւ բոլշեւիկեան արիւնարբու բռնակալութիւնը :

Դեռ աւելին : Առաջին անգամ ըլլալով, Խորհրդային իշխանութիւնը թոյլ տուաւ, որ հրատարակուին Սիամանթոյի բանաստեղծութիւնները : Բայց մենք չզարմացանք, երբ «Հայորդիներ»ու շարքէն դուրս ձգուած տեսանք մանաւորապէս Անդրանիկի նուիրուած դիւցազներգական պոեման :

Օտար, բռնակալ իշխանութիւն մը անտարակոյս թոյլ պիտի չտար յիշատակութիւնը Անդրանիկի, որուն անունն ի լուր սրտեր պիտի տրոփէին եւ մոռացութեան պիտի տրուէին կոմսոմոլն ու կոմպարտիան, ճամբայ պիտի հարթուէր ընդհատուած հայ յեղափոխութեան՝ փշրելու համար Լենինի եւ Ստալինի արձանները :

Բոլշեւիզմը գիտէ իր ուզածը եւ ըրածը : Սփիւռքի մէջ խումբ մը անսկզբունք, հաւատուրաց մարդիկ, որոնք չեն գիտեր, թէ ինչ կ'ուզեն, ծախուած իրենց ասպարէզին մէջ, կուրցած՝ չար նախանձէ, միակ դրդում մը ունին՝ նախատել, զրպարտել հայ յեղափոխութիւնը եւ հայ յեղափոխականը : Կը չարափոխեն, կը խեղաթիւրեն պատմութիւնը, ապացուցանելու համար թէ զուր է հայ ժողովուրդի պայքարը ի խնդիր իր ազատութեան, թէ Թուրքը եւ Ռուսը այնքան բարեգութ են, որ առանց արիւնալի պայքարի, աւելի մեծ Հայաստան մը պիտի պարգեւեն մեզի ···:

Այդ մտածումները անհարազատ են, հակոտնեայ են Անդրանիկի կեանքին եւ գործին :

Ոչ ոք պիտի կրնայ աղարտել մեծ հերոսին յիշատակը : Ենթակաները պարզապէս ծիծաղելի եւ արգահատելի կը դառնան իրենց արարքով :

Հայ ժողովուրդի երկու տաղանդաւոր գրագէտները՝ Սիամանթօ (1903ին) եւ Աւետիս Ահարոնեան քառորդ դար ետք (1927ին) ներկայացուցին Անդրանիկի պայծառ դէմքը :

Ահա նաեւ ուրիշ մտաւորական մը՝ անկուսակցական Սուրէն Պարթեւեան 1918 Յուլիս 14ին «Յուսաբեր»ի մէջ կը գրէր Անդրանիկի մասին :

« Անդրանիկ ֆետային եղաւ, ամէն բանէ առաջ, ասպետական հայդուկը, որ մռայլ փոթորիկներուն մէջէն վեր կը բարձրանայ, տառապանքի եւ արցունքի հովիտներէն վեր, սարերու կատարներուն վրայ հնչեցնելու, որոտացնելու համար վարը քաշկռտուող ստրուկներուն բողոքը : Մրրկահաւուն պէս թեւադրական, անիկա համակերպութեան տմոյն ուխտաւորներուն կը ներշնչէր ըմբոստ խիզախումներու կամքութիւնը, ու ցեղին դարերով ինկած բարոյականը կը բարձրացնէր՝ զայն ազատ լեռներն ի վեր քաշելով, առինքնելով, զոհերու շլացած աչքերուն առջեւ դառնալով շանթ ու պատուհաս՝ բռնութեան ու կեղեքումի ուժերուն գլխուն ···

— Սուրբ մատաղ : Անդրանիկ ···

Ու նորէն մարմնացումն եղար դուն վերարծարծուած հայ յոյսերուն ··· Ձայնը որ հնչեց ռազմահրաւէր, ու միաւորեց— մինչեւ անդրատլանտեան հեռուներէն — Թորգոմի արիական վայրավազին ճետը՝ զայն առաջնորդելու համար Դիլմանի ու Պիթլիսի սքանչելի նուաճումներուն, որոնց մոսկովեան նենգութիւնը կուրօրէն դաւաճանել չտապեց ···

— Անդրանիկ, պահապան հրեշտակ փախստական հայութեան » :

Այսպէս փառաբանած է դաշնակցական մամուլը իր հարազատ զաւակը, իր զինուորը, հայ յեղափոխութեան մեծ քուրմը :

Բնաւ չենք զարմանար, որ հայ հակայեղափոխականներ եւ մեր յեղափոխութեան թշնամի Թուրքն ու Ռուսը ձեռք ձեռքի տուած կը ջանան մոռացութեան տալ Անդրանիկի անունը խորհրդային երկիրներու եւ Թուրքիոյ մէջ : Բայց հայ ժողովուրդը անվերջ ու լիաթոք պիտի երգէ «Անդրանիկը քաջ»···, իսկ գալիք սերունդներ պիտի լրացնեն անոր կիսատ ձգած գործը՝ կերտելով Ազատ, Անկախ եւ Ամբողջական Հայաստանը :

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ
ՆԵՐԿԱՅ ՔԱՂԱՔԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ.— Լը Մոնտի արեւելեան հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը՝ էտ. Սապլիէ, որ ներկայիս Թուրքիա կը գտնուի, յօդուած մը գրած է Թուրք ղեկավարներու ներկայ քաղաքականութեան մասին : Կը թուի, թէ Սապլիէ ինչպէս արեւմուտքը, մեծապէս շահագրգռուած են Թուրքիոյ քաղաքականութեամբ ···

Կ'ուտանք գլխաւոր մասերը առ ի տեղեկութիւն ···

Խ. Միութիւն, մէջ-երկրային իր հըրձիգներով Փարիզն ու Լոնտոնը ռմբակոծելու եւ Թէլ Ավիվը քարուքանդ ընելու այնքան սպառնալիքներ ըրաւ, որ այլեւս ոչ մէկ կառավարութիւն արժէք կ'ընծայէ նման ազդարարութեանց : Ահա՛ թէ ինչու, — հակառակ թերթերու շռնդալից յայտարարութեանց —, մարեշալ Բուլկանինի նամակը հազիւ թէ կրցաւ խանգարել Թուրքերուն հանդարտութիւնը : « Ռուսական քաղաքականութիւնը մեզի երբեք պատրանքներ չէ տուած» կ'ըսէր Թուրք բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը, հեգնական ժպիտ մը դէմքին : Հակառակ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող որոշ քաղաքավարութեան եւ կապերուն՝ կառավարութիւնը կը շարունակէ զգուշանալ իր Հիւսիսի դրացիէն : Թուրքերու կողմէ խորհրդային դեսպանատան նաւային կցորդին ձերբակալութիւնը՝ լրտեսութեան յանցանքով, ցոյց կուտայ թէ պաղ պատերազմը կը շարունակուի երկու երկիրներուն միջեւ (ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, խորհրդային լըրտեսը ազատ արձակուեցաւ Թուրքերու կողմէ, նկատելով որ դիւանագիտական անցագիր կը կրէր) :

Այսուհանդերձ, պաշտօնական շրջանակներուն մէջ նկատելի է որոշ երեւոյթ մը. — տասներկու տարի առաջ, Կրեմլին Թուրքիայէն կը պահանջէր Արեւելեան հողամասերը, դաշնակցային մեծ գործունէութիւն մը ցուցաբերելով : Միացեալ Նահանգներ, օգնութեան հասնելով Աթէնքի եւ Անգարայի, կը զինէին զանոնք : Շատ չանցած, Սթալինեան այս կեղծ ռազմափորձը կը վերադրուէր խորհրդային

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

●

= Այո :

— Երբ հարկադրուած եղար կասեցնել արշաւդ՝ Հնդկաց երկրին մէջ :

= Այո, — Կրկին խոստովանեցաւ Աղեքսանդր :

— ··· Ու նահանջել, լրացուց ծերունին չեշտակի :

= Ու նահանջել, կրկնեց Աղեքսանդր դառնութեամբ :

— Այսինքն՝ սկսած այն օրէն, երբ քու խելայեղ արշաւանքիդ զօրավիգ եղող բանակդ սկսաւ տրտնջալ քու դէմ, զօրքերդ աղմկեցին ու ծառացան, եւ քու գործակիցներդ իսկ դժգոհեցան ···

= Օ, ընդմիջեց Աղեքսանդր՝ քայլ մը յառաջանալով դէպի տակառը եւ բաց ափը բարձրացուցած օդին մէջ, զօրքերուս բողոքէն ու աղմուկէն աւելի քու մեղմ, քու չչնջուն ձայնդ էր, որ յարատեւ կերպով կը բախէր ականջիս, եւ ես ի զուր կը ճգնէի ազատիլ քու ձայնէդ ու քու նայուածքէդ :

— Եւ դուն, որ Եգիպտոսը ընկճեր էիր, Ասորեստանն ասպատակեր, Բաբելոնը գըրաւեր, Դարեհը պարտութեան մատներ, Պարսից երկիրը ենթարկեր քեզի ··

= Այո, հակառակ այդ բոլորին ···

— Հակառա՞կ, թէ այդ բոլորին իսկ պատճառով, ընդմիջեց ծերունին խստութեամբ :

= Զգիտեմ, մրմնջեց Աղեքսանդր շփոթած, գուցէ ատոնց իսկ պատճառով :

— Կ'ըսեմ ատոնց իսկ պատճառաւ, ձայնը բարձրացուց ծերունին՝ խստաբիր նայելով Աղեքսանդրի, որ սիւնի մը նման անշարժացեր էր կրկին, շողշողուն չքախումբդ, խառնիճաղանճ բանակդ ու կայծակնավազ նժոյգդ քեզի ներշնչեցին հզօր ըլլալու պատրանքը ··· Ու դուն մինչ կը կարծէիր հրամայել անոնց բոլորին, չանդրադառնար թէ ինքդ գերին ու կամակատարն ես այլ ուժի մը ···

= Կամակատա՞ր ··· Ե՞ս ···, — ընդվզեցաւ Աղեքսանդր՝ ցցելով գլուխը եւ բարձրացնելով ձայնը :

— Կ'ընդվզիս, տես, միշտ նոյն ուժէն դրդուած, — գիտել տուաւ ծերունին ժպտուն :

= Զեմ հասկնար ի՞նչ ուժի մասին կը խօսիս, — ընդմիջեց Աղեքսանդր անհամբեր ու շփոթ :

— Այն ուժի մասին, որ քու պատանեկութենէդ ի վեր կը գերէ ու կը վարէ քեզ : Կ'իշխէ քու վրայ, ու դուն, իշխելով հանդերձ երկիրներու եւ արքաներու, բեհեզներով հանդերձեալ ու շքախումբերով շրջապատեալ, հլու կամակատարն ես անոր :

= Կ'ակնարկես հօ՞րս, — կրկին հարցուց Աղեքսանդր՝ միշտ տարտամ ու միշտ հետաքրքիր :

— Ոչ : Ան ծրագրեց ու դուն՝ անոր վախճանումէն ետք՝ ցանկացար իրականացնել :

= Ու դուն կը կարծես, թէ հօրս հրահանգո՞վն եմ կատարած այդ արշաւանքները :

— Ընդհակառակն : Ես գիտեմ. թէ դուն կը տագնապէիր զաղտնօրէն, հօրդ կենդանութեանը, ի տես անոր յաջողութիւններուն, ու կը մրկէր հոգիդ այն մտածումէն, թէ ան իր թաթը կը դնէ աշխարհի վրայ ու փառքի որեւէ առիթ չի մնար քեզի ···

— Շատ դաժան ես, ծերունի, — ընդմիջեց Աղեքսանդր սրտնեղած

— Բայց՝ ճիշդ ···: Ու նոյն այդ փառքի տենչը, որ քու ռազմական հանճարիդ բնատուր երկուորեակն է մէջդ, քեզ քշեց սահմանէ սահման, ինչպէս դուն նժոյգդ կը քշէիր ···: Զօրավարներ՝ գլխահակ քու առջեւ՝ իրենց սուրերը յանձնեցին քեզի : Արքաներ իրենց գահերը տրամադրեցին : Թուրմեր ու մոգեր ստուածացուցին քեզ : Եւ անունդ ու փառքդ, արեւին հետ ու արեւին նման, երկրէ երկիր համասփռուեցան շողափայլ···: Ու ճամբուդ վըրայ կատարուած կոտորումներուն, կուտակուած դիակներուն եւ հրդեհուած բընակարաններուն ահաւոր տեսքը չքացաւ, տեւապէս, տեսողութեանդ առջեւէն, որովհետեւ նոյն այդ փառասիրութիւնը, որ արքայօրէն բազմեր էր մէջդ, կուրացուցեր էր քեզ :

— Բայց, այդ բոլորը ես կատարեցի ի փառս եւ ի ապահովութիւն Մակեդոնիոյ, — առարկեց Աղեքսանդր՝ փորձելով արդարացնել իր գործը :

= Ի փառս, — հեգնեց ծերունին՝ կըրկին բարձրացնելով ձայնը, — եւ ի ապահովութիւն Մակեդոնիոյ ···: Ճիշդ ինչպէս հայրդ··· Ինչպէս քեզ նախորդող բոլոր արշաւողները···: Հելլադան իր փառքը կերտեց եւ իր բարգաւաճումը ապահովեց ոչ սուրով եւ ոչ ալ արքաներ գերելով ···: Արիստոտէլ, որուն Լիկան ուսած ես դուն եւս, քան քայլ տարածութեան վրայ կ'երթեւեկէր օրն ի բուն՝ իր աշակերտներով, բայց իր փառքն ու մտաւոր տիրակալութիւնը տարածուեցան աւելի շատ ու մանաւանդ աւելի տեւական, քան քու արշաւանքներուդ ընծայած յաջողութիւնները : Իսկ դուն՝ «ի փա՛ռս Մակեդոնիոյ» առաջին դափնիդ ուզեցիր խլել բարձրանալով Ողիմպոս՝ իբրեւ յաղթական :

— Ինձ հարկաւոր էր ճնշել ընդդիմութիւնները՝ մեր սահմաններուն մերձենա խքան սկսիլն արշաւանքի :

= Ճնշել··· Ու գրաւելով՝ կարծեցիր տիրած ըլլալ անոնց, առանց կարենալ ըմբռնելու, թէ ինչի մէջ կը կայանայ իրական տիրակալութիւնը :

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(4 Տար.)

դիւանագիտութեան գործած մէկ սխալին:

Ներկայիս, Թուրքիոյ մէջ Մոսկուայի նամակը կը նկատուի քարոզչութեան համար առնուած քայլ մը: Անցեալ Նոյեմբերին ալ «խորհրդային վերջնագիրը» ազդեցութիւն գործեց արաբական հանրային կարծիքին վրայ՝ Եգիպտոսի նոր վարչակարգին պաշտպանման եւ զինադադարի համար, այսօր՝ նոյնն է սուրիական վարչակարգին նկատմամբ: Այսուհանդերձ, ճիշդ է, որ Թուրք իշխանութիւնները չեն մտածեր զինուորական ուղղակի միջամտութիւն մը ընել Սուրիոյ մէջ, ինչպէս կը մտածէ Խ. Միութիւնը: Կան ուրիշ միջոցներ, սակայն այդ մասին ներկայիս չի խօսուիր:

Ներկայ կացութեան մէջ, Այզընհաուըրի վարդապետութեան անբաւարարութեան վրայ կը շեշտուի: Սպասելով ամերիկեան կառավարութեան «զարթօնք»ին, Թուրքիա կ'աշխատի աւելի սերտ կապ հաստատել արաբական երկիրներու՝ Յորդանանի եւ Իրաքի հետ:

42 տարի առաջ, համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, Հիւսէյն էլ Հաշէմի Շէրիֆը կը ծառանար Բարձր. Դրան դէմ: Թուրքերը տխուր յիշատակ մը պահած են այդ օրերէն: Ահա թէ ինչու տարօրինակ է տեսնել, թէ իրենց դէմ ծառացած Շէրիֆին Թոռնիկները դառած է Թուրքիա՝ բովանդակ արաբական աշխարհին մէջ ...

Երիտասարդ այս երկու Թագաւորները, Հիւսէյն եւ Ֆէյսալ, Պոլսոյ մէջ երկար տեսակցութիւններ ունեցան Թուրք ղեկավարներու հետ, սուրիական վտանգէն զգուշանալու համար: Համագործակցութեան ուղի մը որդեգրուեցաւ: Աւելին՝ Մենտերէսի դիւանագիտութիւնը աւելի զօրացած կը թուի, խնամիական քաղաքականութեամբ մը ... Ֆէյսալ Թագաւոր կը յայտարարէ թէ նշանուած է իշխանուհիի մը հետ, որ Թրքական ծագում ունի, մօր կողմէ: Գալով Հիւսէյն Թագաւորին, որուն ամուսնալուծումը՝ Տինա Թագուհիին հետ գրեթէ վերջացած է, երիտասարդ Թրքուհիի մը հետ կը սիրաբանի ...

Այս պայմաններու մէջ է, որ վրայ կը հասնի Մորիս Ֆորի կիսապաշտօնական այցելութիւնը: Արեւելեան երկիրներու մէջ իր սկսած շրջապտոյտը վերջացնելով, Ֆրանսայի Արտաքին փոխ-նախարարը գնաց Պոլիս: Այս առիթով, Թուրքերը բարեկամութեան նշաններ ցոյց տուին, հանդէպ Ֆրանսայի:

Ֆոր տեսակցութիւն ունեցաւ նախագահ Պայարի հետ եւ Ալժերիոյ նկատմամբ իր ներկայացուցած տեսակէտները համակրանքով դիմաւորուեցան Թուրքերու կողմէ: Թէեւ, Թուրք հանրային կարծիքը սխալ ըմբռնած է Ալժերիոյ հարցը: Կառավարութիւն ու ժողովուրդը համակարծիք չեն: Այսուհանդերձ, Արաբներու նկատմամբ իր որդեգրած քաղաքականութիւնը շարունակելու համար, Անգարայի կառավարութիւնը կը փափաքի որ Ալժերիոյ խնդիրը արագօրէն լուծուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՊՈՒԻՆ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

●

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան առիթով, Մոսկուայի մէջ ձեռնարկած են նախապէս արգիլուած գիրքերու տպագրութեան. գիրքեր՝ որոնք անգտանելի դարձած էին Խ. Միութեան մէջ: Ապասթալինացումը այս մարզին մէջ ալ ... օգտակար եղաւ:

Հրատարակութեան յանձնուած է Անթոնով-Օվսենքոյի «Յիշատակներ»ը, որ կապ ունէր 1917ին Լենինկրատի Ձմրան Պալատին գրաւման եւ ժամանակաւոր կառավարութեան նախարարներուն ձերբակալութեանց հետ: Տակաւին չէ մոռցուած, որ «հերոսական» շրջանի այս յեղափոխականը դատապարտուեցաւ Սթալինի կողմէ, իբրեւ «ժողովուրդի թշնամի»: Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ, Անաստաս Միկոյեանի կողմէ յարութիւն առաւ: Մոսկուայի «Լիտերատուրնայա Կազեթա»ն նոր սերունդին կը թելադրէ կարդալ անոր մէկ գիրքը՝ «Յեղափոխութեան մէջ» խորագիրով: Իր կարգին «Սովեթսքայա Կուլտուրա» թերթը կը յայտնէ ամերիկացի համայնավար Ճոն Ռիտի հռչակաւոր գիրքին հրատարակութիւնը, որ կը կրէ «Տասը օրեր որոնք խախտեցին աշխարհը» խորագիրը: Թերթը կը յիշէ, թէ այս գիրքը առաջին անգամ տպուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, 1919ին, եւ 1923ին՝ Խ. Միութեան մէջ: Յետագային արգիլուեցաւ Սթալինի կողմէ: Այսօր, այս գիրքը կը հրամցուի հասարակութեան, Լենինի փառքը հիւսող յառաջաբանով մը:

ՀԱՅ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼ ՄԸ

●

Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը Սթոքհոլմէն կը հաղորդէ, թէ Թրքահպատակ ճարտարապետ մը՝ Պետրոս Զարդարեան, որ տարուան սկիզբը լրտեսութեան յանցանքով տասը տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած էր, քանի մը օր առաջ, գիշերով փորձած է փախչիլ Սթոքհոլմի կեդրոնական բանտէն: Պահակ մը նշմարած է Զարդարեանը այն պահուն, երբ ան պատէ մը վեր կը մագլցէր: Պետրոս յաջողած էր սղոցել երրորդ յարկի վրայ գտնուող իր խուցին ձողերը եւ բազմաթիւ սաւաններու միջոցաւ՝ իջած մինչեւ բանտին բակը:

Դատավարութեան ընթացքին ան ընդունած էր իր յանցանքը սակայն յետոյ մերժած: Արդարեւ, Զարդարեան ստորերկրեայ ամրութիւններու յատակագիծներ խորհրդային պաշտօնատարներուն յանձնած ըլլալու ամբաստանութեան տակ կը գտնուէր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ համալսարանի 1957 – 1958 տարեշրջանի դասախօսութիւնները սկսած են Սեպտեմբեր 2ին: Համալսարանը պիտի ունենայ մօտաւորապէս հինգ հազար ուսանող: Այս տարի, արձանագրութեան համար Երեւանի Պետ. Համալսարան դիմած են երեք հազար միջնակարգ վարժարան աւարտած աշակերտներ, որոնցմէ ընդունուած են 517 հոգի միայն: Անցեալ տարուան ինը ֆաքիւլթէներու փոխարէն, համալսարանը կ'ունենայ 11, աւելի քան 470 դասախօսներով:

Համալսարանական 248 ուսանողներ, որոնք մեկնած էին հեռաւոր Ղազախստան, «խամ ու խոպան» հողերը մշակելու համար, բերքահաւաքէն ետք, պիտի վերադառնան Երեւան, շարունակելու համար իրենց ուսումը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զանազան շրջաններուն մէջ Սեպտեմբեր ամսուան սկիզբը տեղի ունեցաւ դպրոցական ընդհանուր վերամուտը: Բացուած են նոր դպրոցներ եւ աւելցած դասարաններու թիւը, սակայն կարգ մը տեղերէ կը տեղեկացնեն որ դասագրքի եւ գրենական պիտոյքի պակաս ունին:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ խամ ու խոպան հողերուն մէջ Հայաստանէն գացած աշխատաւորները կարճ ժամանակուան ընթացքին գեղեցիկ քարաշէն ակումբ մը կառուցած են որ տեղացիներուն ցանկութեամբ կոչուած է «Երեւան» ակումբ:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ զանազան վարժարանները այս տարի պիտի յաճախեն 17.143 աշակերտներ: Նոր բացուած գիշերօթիկ վարժարանին արձանագրուած են երեք հարիւր երախաներ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը Օգոստոս 28ին այցելած է Հայաստան: Այցելելէ ետք Երեւան, Սեւան, Արտաշատ եւ Էջմիածին, պատուիրակութեան նախագահ՝ Տոյվօ Իլմարի յայտարարած է. «Ֆին ժողովուրդը հնուց ի վեր մեծ համակրանք կը տածէ դէպի հայ ժողովուրդը: Մանուկ հասակիս մէջ, ես յուզումով կը հետեւէի ձեր ժողովուրդի պատմութեան այն ողբերգական իրադարձութիւններուն, որ ծաւալեցան Ա. Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ: Ֆիններու կարծիքով, Հայաստանը գեղեցիկ երկիր է, իսկ անոր զաւակները՝ հոգիով արի եւ ազատասէր մարդիկ: Մենք կը սիրենք ձեր ժողովրդական երաժշտութեան սքանչելի մեղեդիները: Շատ ուրախ ենք, որ հայ ժողովուրդը կը զարգացնէ իր ազգային մշակոյթը:

× Հունգարացի ճարտարապետներու խումբ մը Սեպտեմբերի սկիզբը մեկնած է Հայաստան եւ այցելած Երեւանի, Էջմիածինի, Գառնիի, Գեղարդի եւ Սեւանի ճարտարապետական հին ու նոր յիշատակարանները: Հունգարացի ճարտարապետները սքանչացումով դիտած են հայկական ճարտարապետութեան կոթողները եւ գոհունակութիւն յայտնած՝ տարուած աշխատանքներուն համար:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԲԲԱՀԱՅՐ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌԻՆ ի պատիւ, Սեպտեմբեր ութին Քէյմպրիճի (Ամերիկա) Քըմենթր պանդոկին մէջ ողջերթի հացկերոյթ մը տրուած է, Դատեմի Ուսումնասիրաց Ընկ. Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Նախագահած է ընկեր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան, իսկ հացկերոյթը սկսած է Պատուելի Մկրտիչեանի աղօթքով: Ճաշէն ետք կարգ մը ուղերձներ արտասանուած են, հայերէն եւ անգլերէն:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը գործադրուած է:

Ի վերջոյ Գերապայծառ Աբբահայրը շնորհակալութեան խօսք ըսած է. հաւաքոյթը փակուած է Տիգրան Քհնյ. Խոյեանի աղօթքով:

ՆԻԱԿԱՐԱ ՖՈԼԶԻ մէջ (Ամերիկա) Օգոստոս 31ին եւ Սեպտեմբեր մէկին տեղի ունեցած են Հ. Ե. Դաշնակցութեան 24րդ տարեկան Ողոմպիական մրցումները, մասնակցութեամբ գրեթէ բոլոր Ուխտերու մարզիկներուն, բացի Քալիֆորնիոյ շրջանէն, որ առանձինն կը կազմակերպէ նոյն մարզախաղերը, իր շրջանին մէջ:

Բազմահարիւր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ ամբողջ երեք օր ապրած են մարզական մրցումներու խանդավառ մթնոլորտին մէջ ու երեկոները ունեցած են ընկերական պարահանդէսներ, հոծ բազմութեամբ:

Մրցակցութիւնը խիստ եղած է, մանաւանդ Նիւ Եորքի, Փրովիտենսի եւ Ուոթըրթաունի խումբերուն միջեւ, եւ ի վերջոյ, երրորդ անգամ ըլլալով, Փրովիտէնսը դարձեալ խլած է ախոյեանութեան բաժակը: Բոլոր մարզիկներն ալ գեղեցիկ յաջողութիւններ արձանագրած են:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Կիպրոսի մէջ Օգոստոս 31ին իր մահկանացուն կնքած է շրջանի մեր արժէքաւոր եւ գործօն ընկերներէն՝ Նազարէթ Գալֆայեան:

Բնիկ Եւերեկցի, Գալֆայեան շուրջ 55 տարեկան էր: Իր մահով Կիպրոսի շրջանը կը կորսնցնէր հաւատաւոր եւ անձնուէր ընկեր մը:

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

ՏԻԿԻՆԸ. — Մարի, քեզ գործէ կ'արձակեմ, բայց կը խղճամ, որովհետեւ մէջտեղ կը մնաս:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ. — Ինչո՞ւ մէջտեղ պիտի մնամ, տիկին, առնուազն ձեր կրկնապատիկը աւելի գրաւիչ եմ:

ՏԻԿԻՆԸ. — Ո՞վ է ըսեր քեզի:

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ. — Ամուսինդ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿԱՅԾԵՐ

●

Ես փոքր ժամանակս չէի կարողանում հասկանալ, թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունէր այդ նահապետական հիւրասիրութիւնը՝ համ ձրի աշխատել, համ կերակրել, համ փող չստանալ: Յետոյ հասկացայ, որ այդ հիւրասիրութիւնը ցոյց էին տալիս ոչ բոլորին, այլ նշանաւոր անձնաւորութիւններին միայն: Խաների, բէկերի, սէիդների, շէյխերի եւ զանազան քուրդ ցեղապետների համար աշխատում էին ձրի: Դրանք մահմետական ժողովրդի առաջնորդներն էին, դրանց պէտք էր քաղաքավարի կերպով կաշառել, դրանց բարեսրտութիւնը պէտք էր գրաւել, որպէս զի կարելի լինէր դրանց շնորհիւ հասարակ մահկանացուներից վարձատրութիւն ստանալ: Հակառակ դէպքում, անհնար էր գործել, առաջնորդները կարող էին հրամայել, որ բոլորովին ձրի աշխատեցնեն արհեստաւորներին կամ զանազան չարեր կը սարքէին: Իսկ այժմ ոչ մի Թուրք, ոչ մի պարսիկ, եւ ոչ մի քուրդ չէր համարձակւում իր վճարը չհատուցանել, որովհետեւ գիտէր, որ պետերը յարգում են, պաշտպանում են վարպետ Բաբային, այսպէս էր իմ մեծ քեռու անունը:

Կար եւ մի ուրիշ բան: Մեր գաւառում բնակւող զանազան մահմետական ցեղերը, մանաւանդ Քրտերը, անհաստատաբնակ ժողովուրդ էին. գարնան սկզբից սկսած մինչեւ աշնան վերջը իրանց հօտերով եւ վրաններով թափառում էին լեռնային ամարանոցներում, եւ ձմեռը միայն վերադառնում էին իրանց տները: Թափառումների ժամանակ ամէն մի խումբ պէտք է իր հետ զինագործ ունենար. որովհետեւ զէնքը նրանց ամենահարկաւոր գործիքն էր: Եւ այս մտքով ման էին ածում իրանց հետ զինագործի շարժական արհեստանոցներ: Իմ մեծ քեռու հինգ որդիներից չորսը մի մի քուրդ ցեղի վարպետներ էին եւ իրանց աշակերտներով շրջում էին նրանց հետ: Նրանք վերադառնում էին տուն ձմեռը, բերելով իրանց հետ բեռներով իւղ, պանիր, բուրդ եւ մեծ քանակութեամբ ոչխարներ, կովեր, եզներ եւայլն: Քրտերը վճարում էին այն մթերքներով, որ ստանում էին իրանց անասուններից:

Միւս որդիների բացակայութեան ժամանակ, մեծ քեռուս մօտ մնում էր միայն կրտսեր որդին: Ես, կարծես, հէնց այս րոպէիս տեսնում եմ իմ աչքի առջեւ ծերունի արհեստաւորին, նստած սնդանի առջեւ, կաշեայ գոգնոցով, անդադար ուղղում է քթի վրայ դրած ահագին ակնոցները, եւ երկաթի կտորը ունելիքով բռնած, կամ խարտում է, կամ յղկում է եւ կամ փոքրիկ մուրճով ծեծում է: Նրա շուրջը լսելի են լինում ահագին կռանների դաշնակաւոր ձայները, փուքսերը գոռում են, շիկացրած երկաթը դուրս են բերում քուրայի միջից, դնում են սնդանի վրայ եւ մեծ մեծ կռաններով կռում են, — իւրաքանչիւր հարուածի հետ դուրս է ցայտում կայծերի մի ամբողջ հեղեղ: Չգիտեմ, թէ ինչո՞ւ այդ կայծերը իմ ամենափոքր հասակից միշտ մի առանձին կախարդական ազդեցութիւն ունէին իմ վրայ. ես տեսնում էի նրանց մէջ մի անբացատրելի խորհուրդ, մի գաղտնիք, որը հասկանալ չէի կարող: Երկաթի մէջ թաքնուած կայծերը դուրս էին ցայտում այն ժամանակ միայն, երբ սառ երկաթը սաստիկ ջերմացնում էին, եւ երբ սկսում էին ծեծել, հարուածել նրան: Երկաթի հանգիստ եւ խաղաղ դրութեան ժամանակ կայծերը, կարծես, քնած էին լինում. հէնց որ տաքացնում էին երկաթը, հէնց որ զարկում էր առաջին կռանը, իսկոյն շանթերի կտորակների նման նրանք դուրս էին ցայտում եւ սփռւում էին դէպի ամէն կողմեր ... Ուրիշ երեխաներ կարող էին վախենալ, բայց ես միշտ մի առանձին զուարճութեամբ էի նայում այդ հրեղէն տարափի վրայ: Ես մինչեւ անգամ սիրում էի մրրիկը, երբ երկինքը սարսափելի կերպով որոտում էր, երբ օդի մէջ տիրում էր մի սոսկալի ալեկոծութիւն եւ երբ կայծակը դուրս էր շողում մթին ամպերի միջից: Ինձ երեւում էր, թէ այնտեղ, երկնքի բարձրութեան մէջ, կատարւում է մի սաստիկ պատերազմ, հրեշտակները ահագին կռաններով փշրում էին ամպերը, ես լսում էի նրանց հարուածների ձայնը եւ տեսնում էի, թէ որպէս կայծերը հրեղէն օձերի նման դուրս էին ցայտում ամպերի միջից: Ի՞նչու օդի խաղաղ ժամանակը չէին յայտնւում նրանք, բայց երբ սկսւում էր փոթորիկը, երբ սկսւում էր տարերքի միմեանց հետ ընդհարումը, միմեանց հետ զարկուելը, — այն ժամանակ միայն յայտնւում էին երկնքի կայծերը: Ինձ թւում էր, թէ այնտեղ կատարւում էր մի եւ նոյնը, ինչ որ կատարւում էր իմ քեռու դարբնոցի մէջ ...

Դ.

ՈՐՍՈՐԴԸ

Անցան մի քանի ամիսներ այն օրից, երբ հարկապահանջները ծախեցին մեր տան կայքը, — անցան մի քանի դառն եւ մահաբեր ամիսներ ...

Մեր շուրջը տիրում էր արդէն ձմեռ, որ սառն ձեռքով խլեց դաշտերի եւ լեռների բոլոր գեղեցկութիւնները: Ցուրտը օրըստօրէ սաստկանում էր եւ մոյգ մոխրագոյն երկնքի երեսը աւելի եւ աւելի խոժոռ կերպարանք էր ստանում:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթը յօդուած մը գրելով դիրք կը ճշդէ Ննննիական ըն - կերվարականներու դէմ եւ կը յայտնէ թէ խալացի կաթոլիկները պիտի չգործակ - ցին անոնց հետ, նոյնիսկ այն պարագա - յին՝ երբ Ննննիականները ամբողջու - թեամբ խզուին համայնավարներու հետ եւ որդեգրեն ազգային ուղղութիւն :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ հեռաձայնային սպասար - կութիւններուն չդթայացերծած գործա - դուլը կը շարունակուի : Կիսապաշտօնա - կան աղբիւրներու համաձայն ոստիկա - նութիւնը ձերբակալած է հեռաձայնի եւ հեռագրի երեք հարիւր պաշտօնեաներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին փոխ - նա - խարարը Մոսկուայի անգլիական դեսպա - նին յայտնեց, թէ հաւանական չէր որ Խ. Միութիւն Վլատիվոսթոքի ծովախորշին նկատմամբ տրուած որոշումը ետ առնէր :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ համայնավար բազ - մաթիւ երեսփոխաններ ձերբակալուեցան, գիներու բարձրացման դէմ Կալկաթայի մէջ կատարուած ցոյցի մը ընթացքին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ Խ. Միութեան նախկին Արտաքին նախարար Շեպիլով, որ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ դասախօս նշանակուած էր, ձեռնարկած է իր պաշտօնին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ ընկեր Կար. Գուլումեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ե - ղած են հետեւեալ նուէրները. —

Այրի Տիկ. Թագուհի Գուլումեան, Պո - մոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին հինգ հազար ֆրանք, Պոմոնի եկեղեցիին 5000 :

Գուլումեան եղբայրներ Մամբրէ, Կար - պիս, Մասիս, Պոմոնի Կ. Խաչին եւ Մշա - կոյթի տան 5000ական ֆրանք:

Տիկին Մարի Հայգազեան Զաւարեան ենթակոմիտէին երկու հազար :

Պ. Ժորժ Հայգազեան Պոմոնի Կ. Խա - չին երկու հազար, եկեղեցիին հազար ֆր :

Ընկ. Յակոբ Պետրոսեան Պոմոնի Կ. Խաչի դպրոցին հազար ֆրանք :

Ընկ. Վահան Փարաւոնեան Մշակոյթ. տան հինգ հարիւր ֆրանք :

Ընկ. Ղազար Տէրտէրեան Մշակ. Տան 500 ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Եօթնեղբայրեան Մշակ- Տան հազար ֆրանք :

Ընկ. Համբարձում Աւետիսեան Պոմոնի Կ. Խաչին հինգ հարիւր ֆրանք :

Ընկ. Համբարձում Աւետիսեան Պոմոնի Նոր Սեբաստիոյ հինգ հարիւր ֆրանք :

Սէն Ժերոմի Հայաստան ենթակոմիտէն Մշակ. Տան հազար ֆրանք :

Պ. Դանիէլ Եղիշեան Մշակ. Տան 500 ֆր :

Պ. Անտոն Սանտալեան Ազգասիրաց հինգ հարիւր ֆրանք :

Ընկ. Միհրան եւ Մկրտիչ Նազաշեան Մշակոյթի Տան հազար, Պոմոնի Կ. Խաչին հազար, Նոր Սեբաստիոյ հազար, «Յա - ռաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէ Մշակոյթի տան երկու հազար :

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւար. ենթակոմի - տէն Կ. Խաչի դպրոցին երեք հազար :

Պոմոնի Կ. Խաչ՝ Պոմոնի դպրոցին երեք հազար ֆրանք :

Պոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստ՝ Մշակ. տան երկու հազար :

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուս. եկեղ. թաղ. Պոմոնի դպրոցին երեք հազար :

Պ. Կարապետ Կիւլամիրեան Պոմոնի դպրոցին հազար :

Պ. Կղեմէս Պետրոսեան Պոմոնի եկեղե - ցիին հազար ֆրանք :

Պ. Կամսար Հայգազեան Պոմոնի Կ. Խաչին հազար ֆրանք, Եկեղեցիին հա - զար ֆրանք :

Պ. Աւետիս Սանտալեան Պոմոնի դպրո - ցին հազար ֆրանք :

Պ. Յովսէփ Մարաշլեան Պոմոնի եկեղե - ցիին հազար ֆրանք :

Պ. Մինաս Պօղոսեան Մշակոյթի Տան հազար ֆրանք :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հայկազեան վարժարանը կը վերաբաց - ուի 3 Հոկտեմբեր, Հինգշաբթի, ժամը 2ին : Արձանագրութիւնները՝ նոյն օրը :

Հասցէ. — 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Հոգաբարձութիւն

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթա - կոմիտէի վարչութիւնս իր բոլոր ընկեր - ներուն կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Կարապետ Գուլումեանի կսկծալի մահուան առթիւ իր այրիին Տիկին Թա - գուհի Գուլումեանի, զաւակներուն եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաս - տիի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կող - մէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան Թատերասրահը, 32 րիւ տը Թրէվիզ:

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւ - ֆէ, հաճելի ժամանց :

Կը հրաւիրուին Նոր Սեբաստիականները, բանակումի մասնակցող ընկեր - ընկերու - հիները եւ համակիրները :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ 22 Սեպտեմբեր Կիրակի ժամը 3·30ին, Սալ տէ Ֆէթի վերնայար - կը: Կը դասախօսէ ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ : Նիւթը՝ Յովհաննէս Թումանեան : (Թու - մանեանի պապերը, մանկութիւն, պատա - նեկութիւն : Թումանեանի ստեղծագոր - ծութիւններու վերլուծութիւն, պատմա - կան եւ աշխարհագրական տեղեկութիւն - ներ, Գուգարաց աշխարհի մասին) :

Կը նուագուի նաեւ Տիգրանեանի Անուշ օփերան, մանրամասն բացատրականնե - րով : Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը ծանուցանենք Պոմոնի մեր հաւա - տացեալ ժողովուրդին, որ այս կիրակի ա - ռաւօտ, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Թաղիս՝ Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ Անթիլիասի միաբաններէն՝ ԳԱՐԵ - ԳԻՆ ՎՐԴ. :

Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւն

Կ' ՈՒԶՈՒԻՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ

եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ, կարուած հագուստի համար, սեռի : Տա - րեկան գործ : Դիմել՝

Ets. ROBERT, 124 Rue la Boëtie, Paris
BAL. 09-89

×

Մեքանիսիէն - փլաքէօզներ : Դիմել՝

M. Korman, 22, Rue Dussoubs, Paris

×

Ձեռնարկուներ (անբրփրնէօր) տունը աշխատող գործաւորուհիներ, երախայի հիւսուածեղէնի համար (մոնթաժ թրիքօ անփան) : Դիմել՝

MALLE PARISIENNE
19, Rue du Caire, Paris (2e)

×

Ործկեալ գործաւորուհի մը (դերձակ) այր մարդու քոնֆէքսիոնի համար : Շա - բաթական՝ 10էն 15·000 ֆրանք:

Մէկ աշկերտ (աղջիկ) 18 - 20 տարե - կան, որուն արհեստագիտական պատրաս - տութիւնը ապահովուած է : Ժամական 160 ֆր. սկսելու համար : Աստիճանական յաւելում : Դիմել՝

YERO
KATCHADOURIAN
283, Rue de Belleville, Paris

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, ո - րոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթար - կուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի ա - ւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թեր - թին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վի - ճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշե - ցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կան - խիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրա - ցնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի հո - գաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ ըս - տացած է Պ. Օննիկ Թիւթիւնճեանէն (Փարիզ) երեք հազար ֆրանք ի նպաստ դպրոցին :

ՁԵՌՆԱԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ (Accordéon) ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - բաստիի Շրջ. վարչութեան եւ նախաձեռ - նութեամբ Նոր Սեբաստիի Պոմոնի «Քրիս - տափոր» խումբին :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Հոկտեմբեր 12ին, Շաբաթ գիշեր :

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյեօն մը, երեք սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք, լուացարան եւ կառատուն, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն : Ունի նաեւ պզտիկ հողամաս մը տունին առջեւը :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր - Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օ - րակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտօ - յի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ըն - կերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21 - ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու - թիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայանալ ան - դամատետրներով : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խում - բի ժողովը այս շաբաթ, իրիկուն Փլաս տէ Ֆէթի սովորական հաւաքատեղին, ժա - մը 21·30ին : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժա - մը 20·30ին, ընկ. Նշանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

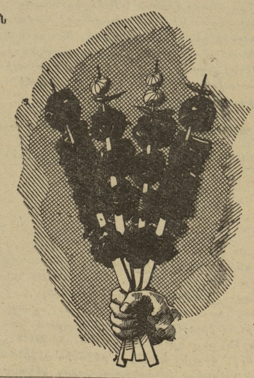
ԾԱԽՈՒ Է

Կօշիկի աշխատանոց մը (15 րիւ տը Պէլվիլ), ամէն արհեստի համար կարելի է պայ ընել : Կազ, ելեկտրականութիւն, լուսաւոր տեղ մը, ամէն կարգի յարմա - րութիւններով :

Դիմել Վարպետեանի,

76, Rue de La Mare

Ամէն օր բացի շաբաթէ եւ կիրակիէ, ժամը 14էն 15 :

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise -
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 22 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8000 33ème ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3801

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

Իրարմէ շատ հեռու չեն երկու բառերը, վերամուտ եւ վերանորոգում :

Առաջինը գործածելով, մենք ընդհանրապէս դպրոցներու վերաբացումը կը հասկնանք :

Բառը ունի շատ աւելի լայն իմաստ : Օրինակ, այս երկրին մէջ վերամուտ է (ռանթրէ) ոչ միայն դպրոցներու, այլեւ դատարաններու եւ ուրիշ հանրային հաստատութեանց համար, մէջն ըլլալով խորհրդարանը :

Ամէն վերամուտ անշուշտ քիչ - շատ նորութիւն, թարմութիւն կ'ենթադրէ :

Մեր մէջ ալ, վերամուտ համարելով ազգային գործունէութեան նոր շրջանը, իրաւունք ունինք դոնէ աշխուժացում ըսպասելու :

Նոր շունչ : Նոր հորիզոն : Եւ մանաւանդ նոր կորով՝ օրուան պահանջները գոհացնելու համար :

Ուրեմն վերանորոգում : Ամէն ճակատի վրայ : Եւ բոլոր կարելի միջոցներով :

Ցաճախ բացատրած ենք : Մեր գաղութին լճացման գլխաւոր պատճառը այն է որ վարիչ տարրերը կը գոհանան եղածը պահելով : Կը խուսափին նոր ճիգերէ, ամփոփուելով շատ սահմանափակ շրջապատի մը մէջ :

Եւ, միեւնոյն ոճգոյն տեսարանը կը պարզուի, մէկ տարիէն միւսը :

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը կարծեն թէ ամէն բան կարգի կը մտնէ եւ մեքենան կը բանի, եթէ հոգեւոր հովիւ մը ունենան : Վարդապետ կամ եպիսկոպոս :

Անցեալ երեսուն տարիները բաւական չեղան, համոզուելու համար թէ գաղութը կը կարօտի ոչ թէ վեղարներու շուքին, այլ հաւաքական եւ գործօն աշխատանքի :

Ի՞նչ կը փոխուի Փարիզի, Լոնտոնի եւ Միլանի հանրային կեանքին մէջ, եթէ վաղը վերադառնան իրենց հոգեւոր հովիւները՝ եպիսկոպոսական մակամով :

Նոյն ամայութիւնը պիտի տիրապետէ, եթէ աշխարհական եւ ընդունակ տարրերը անճրկին իրենց սահմանուած դերին մէջ :

« Զաթալ - Թաղը » չէ որ պիտի զօրացնէ ինքնապաշտպանութեան պայքարը, այլ ծրագրեալ աշխատանքը :

Ամէն տեղ ալ ազգապահպանում կը հոլովեն, իսկ իբրեւ գործունէութիւն՝ կը գոհանան բանկալը չէն պահելով :

Մեր բնակած երկրին մինչեւ հարեւան գաղութները լուրջ վերանորոգումի մը կը կարօտին, կանգուն մնալու համար :

Այստեղ, վերանորոգման առաջին պայմանն է ընդհանուր կազմակերպութիւն, որպէսզի գոնէ ներքին կապ մը հաստատուի հայաշատ կեդրոններու միջեւ :

Լոնտոնի Համայնական Խորհուրդը, Պրիւսէլի Գաղթ. վարչութիւնը, Միլանի Գաղթ. կամ Ազգ. Միութիւնը լայն միջոցներ ունին, արդիւնաւոր աշխատանքներ կատարելու համար :

Որքան գիտենք, այդ երեք շէն գաղութներուն մէջ ալ միջանկեալ գործ մը կը համարուի սերունդի փրկութեան հոգը :

Ահաւասիկ անգամ մը եւս կը հարցնենք հրապարակաւ, մեր խօսքը մասնաւորապէս ուղղելով Լոնտոնի, Մանչէսթըրի, Պրիւսէլի, Անվէրսի եւ Միլանի երիտասարդութեան. —

Ի՞նչ պարտականութիւններ ստանձնած էք այս ճակատին վրայ, թեւ տալու համար ազգային կազմակերպութեանց, որպէսզի կէս ճամբան չմնան :

Որեւէ վերանորոգում ցնորք է առանց երիտասարդական կորովի եւ յարատեւութեան :

Վերոյիշեալ գաղութները որեւէ պատրուակ չունին ճերկելու : Ոչ ընկերային, ոչ ալ տնտեսական պատճառներով :

Ի՞նչ կ'արժէ երիտասարդութիւն մը առանց հաւաքի եւ կամքի :

1955, Սեպտ. 23 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՏԸԼԸՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱԿի համագումարին մէջ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարը՝ Տըլըս բուռն ճառ մը խօսեցաւ, ապագլխման ամերիկեան առաջարկին մասին, միաժամանակ ծանրօրէն հարուածելով խորհրդային թափանցումը՝ Միջին Արեւելքի մէջ :

Տըլըս շեշտեց յատկապէս. — Համագումարը առնուազն պէտք է քննէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը : Այս մարզին մէջ, Միացեալ Նահանգներ առաջարկներ ունին ընելիք :

Ի՞նչ ըսել կ'ուզէր Ամերիկայի Արտաքին նախարարը : Արդարեւ, ոչ ոքի յայտնած էր սուրիական հարցը արծարծելու իր նպատակը : Նոյնիսկ իր Ֆրանսայի եւ անգլիացի բարեկամները լուր չունէին :

ՄԱԿի այս համագումարին մէջ, որ պիտի տեւէ մինչեւ Ս. Ծնունդ, Ամերիկացիներու գլխաւոր նպատակը Խ. Միութիւնը դատապարտելու մէջ չի կայանար. այլ կ'ուզեն իրենց կողքին ունենալ ժողովականներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը՝ գլխաւոր կարգ մը հարցերու մէջ :

Միացեալ Նահանգներու պատուիրակութիւնը այս մասին սկսաւ մտածել Հունգարիոյ հարցին քննութենէն ետք : Ամերիկա չէր յուսար, թէ տասնի դէմ վաթսուն ձայնով եւ տասը ձեռնպահութեամբ պիտի ընդունուէր իր առաջարկը : Այս պարագաներուն մէջ, հաւանական է որ Տըլըս չահի ժողովին բացարձակ մեծամասնութիւնը :

Ամերիկա նպատակ ունի Միջին Արեւելքի մէջ Խ. Միութեան կատարած անուղղակի միջամտութիւնը դատապարտել եւ գոհ պիտի ըլլայ՝ եթէ կարենայ վաւերացնել ապագլխման արեւմտեան առաջարկը :

Տըլըսի առաջին ճառին գլխաւոր մասը յատկացուած էր Ապագլխման հարցին. — Զենք կրնար հաւատալ, ըսաւ ան, որ Խ. Միութիւնը վերջնականապէս մերժեց ընդունիլ Արեւմուտքի առաջարկը :

Գալով Միջին Արեւելքի խնդրին, Տըլըս յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը չի յարգեր 1949ին ՄԱԿի կողմէ տրուած որոշումները եւ միջամտութիւններ կ'ընէ անկախ պետութեան մը ներքին հարցերուն : Թուրքիա սպառնալիքի ենթարկուած է, իր դրացին սպառազինման առջեւ : Պէտք չէ մոռնալ, որ սահմանագլուխին վրայ սուրիացի զինուորներ ալ կը գտնուին :

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՊԱՆԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼՂԱՐԻԱ

ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Ռումանիա Պալքանեան Դաշնակցութեան մը առաջարկը ներկայացուցած էր Յունաստանի, Թուրքիոյ, Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ :

Ալպանիա եւ Պուլկարիա ինչպէս կը սպասուէր, անմիջապէս յայտնեցին թէ կրնային մասնակցիլ Պալքանեան Դաշնակցութեան մը համար գումարուելիք ժողովին : Կը սպասուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ պատասխաններուն : Խնդրոյ առարկայ բոլոր երկիրներուն մէջ եւս կոմունիստ կառավարութեան բռնած դիրքը կ'ուսումնասիրուի : Պելկրատի դիւանագիտական շրջանակները անակնկալի եկան, այս ուղղութեամբ մարեշալ Թիթոյի տուած համաձայնութեան համար, որ քիչ մը աճապարանքով եղաւ :

Մարեշալ Թիթօ նամակ մը գրած է Աթէնքի կառավարութեան : Այս ուղղութեամբ, յունական մայրաքաղաքին մէջ դիւանագիտական եռուզեռ մը ծայր տըւած էր : Խորհրդակցութիւն՝ Եուկոսլաւ դեսպանին հետ, որմէ ետք, յայտարարուեցաւ, թէ մարեշալ Թիթօ կը համաձայնէր խորհրդաժողովին երթալ, պայմանաւ որ՝ պալքանեան երկիրներու կառավարութեանց բոլոր պետերը իրենց մասնակցութիւնը բերեն : Այնպէս որ, Թիթոյի համաձայնութիւնը կապ ունի Յոյներու եւ Թուրքերու պատասխանին հետ : Այսպէս կը մտածեն նաեւ Ուաշինկթընի մէջ :

Միւս կողմէ, Աթէնքի մէջ շրջան ընող կիսապաշտօնական զրոյցներու համաձայն, շատ հաւանական է, որ Յունաստան ընդունի պալքանեան երկիրներու համագումարին առաջարկը, սակայն, ժողովին մէջ պիտի մերժէ նոր Ուխտ մը կազմելու ծրագիրը :

Յունաստանը չէզոքացնելու խորհրդային նպատակը յստակ է այլեւս : Մոս-

(Լուրերու Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տպարանի փոխադրութեան պատճառով եւ չուզելով ընդհատել թերթիս հրատարակութիւնը ստիպուեցանք ժամանակէն առաջ պատրաստել մեր այսօրուան թիւը : Մեր ընթերցողները ներողամիտ կ'ըլլան որ այդ պատճառով չկրցանք տալ վերջին լուրերը :

Մեր յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ ՅԱՌԱՋի տպարանը, Մշակոյթի Տան ներքնայարկը :

«Յառաջ»ի խմբագրութիւնը ամէն ջանք պիտի թափէ որպէսզի չընդհատուի թերթին հրատարակութիւնը, բայց եթէ յապաղումներ պատահին յայտարարութեանց կամ առաքումին մէջ, մեր կամքէն անկախ, կը խնդրենք որ մեր ընթերցողները ներողամիտ ըլլան :

Այս առթիւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը պարտք կը սեպէ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել Պ. Բիւզանդ Թօփալեանին որ աւելի քան չորս տարի ապահովեց թերթիս կանոնաւոր հրատարակութիւնը : ՅԱՌԱՋ

✤ ՕՐԷ ՕՐԻՆ ✤

« ԶՊԱԽԱԼ ... »

Ամէն Պոլսահայ լսած է Սամաթիացի Թաղականին պատմութիւնը :

Ճկնավաճառ Սեդրոսը, հրաշքով մը, Թաղական Խորհուրդին անդամ — եւ Ատենապետ — կ'ընտրուի : Եւ օրին մէկն ալ, Պատարագէն ետք, ժողովին մէջ կ'առաջարկէ .

— Փէք աղէկ ամա, սա վարժապետնեբուն աչչափ փարա քի կուտանք կոր նէ, խապար ունի՞նք քի չոճուխներուն բան մը կը սորվեցնե՞ն կոր մի չեն սորվեցներ կոր ...

— Ի՞նչ կ'առաջարկես, կը հարցնեն, Թաղական Խորհուրդին մնացեալ անդամները :

— Բսե'մ... Վաղ առտու, ամէնս մէկէն կ'երթանք դպրոց կ'երթանք եւ չոճուխներուն քանի մը հարցում կ'ընենք ..

Յաջորդ առտու, Թաղական Խորհուրդին անդամները, ձկնավաճառ Սեդրոսի առաջնորդութեամբ, կ'արշաւեն վարժապետ Արթինի դասարանէն ներս : Եւ կը սկսին «չափել» աշակերտներուն գիտցած հայերէնը :

Ձկնավաճառ Սեդրոսի աչքին կը զարնէ կայծակի նայուածքով մանչուկ մը :

— Հո'ս եկու, նայիմ, մանչս ...

Կաս - կարմիր զգնոցով մանչուկը թեւերը կռնակին վրայ կապած, կը ներկայանայ Թաղական էֆէնտիներուն :

Եւ ձկնավաճառ Սեդրոսը, որ չմոռնանք, Թաղական Խորհուրդին Ատենապետն է, կը հարցնէ .

— Ըսէ : , նայիմ , պախալին հայերէնը ի՞նչ է ...

Կայծակէ աչքերով մանչուկը կը դողայ, կը դողդղայ, կը կարմրի, կը ներմըկի եւ աղերսարկու նայուածքներ կը նետէ իր դասընկերներուն, որոնք իրեն չափ սմքած էին հարցումին ... մեծութենէն : Բայց, յանկարծ, վրան քաջութիւն մը կուգայ : Ու կը պատասխանէ՝ հերոսաբար .

— Զպախալ, էֆէնտի ...

X

Այս անուշիկ մանչուկին գիտցած «հայերէն»ին հետ կարելի է բաղդատել մեզ շրջապատող կարգ մը ոչ-մանչուկներու գիտցած «գրաբարը» :

Մարդիկ, որոնք ձեւեր կ'առնեն, հովեր կ'առնեն, կը բարակնան եւ ամէնէն սովորական խօսակցութեան մէջ անգամ կը գործածեն կիրակնօրեայ բառեր : Որպէս զի դիմացինը ըսէ .

— Աս ի՛նչ զարգացեալ մարդ է ալէ.. Անանկ բառեր գիտէ կոր որ մեր վարդապետը անգամ չի գիտեր ...

Առտուն կանուխ կամ իրիկունը ուշ առտեն, ճամբադ կը կտրէ այս «բարակցող»ներէն մէկը : Սովորութիւն մը յարգած ըլլալու համար, կը հարցնես .

— Ի՞նչպէս էք, տնեցինե՞րը ինչպէս են, Տիկի՞նը, մայրի՞կը :

Կը սպասես որ պատասխանէ .

— Շատ լաւ են, շնորհակալ եմ :

Ձէ', այդքանը չի բաւեր : Պէտք է զգացնել տայ քեզի թէ մաքրամաքուր հայերէն գիտէ : Եւ ահաւասիկ գլխուդ վրայ կը պարպէ տօնական օրերու գործածուող բառերու իր տոպրակը .

— Իմ որպիսութիւնս սքանչելապատում կացութեան մը մէջ պարուրուած ըլլալով հանդերձ, խորապէս կը ցաւիմ ու կը տառապիմ եւ մինչեւ իսկ կը տուայտիմ ու կը տոչորիմ յայտարարելու համար որ իմ սիրասուն տիկնոջս առողջական վիճակը իր լաւագոյն եւ գերագոյն բարձրութեան եւ վեհութեան գագաթնակէտէն գահավիժած է դէպի անդունդը խորխորատի մը եւ օր ըստ օրէ կը վատթարանայ եւ դառնակսկիծ հոգեկան տառապանքներու ճանկերուն եւ չղթաներուն մէջ կ'առնէ իմ բովանդակ էութիւնս ... Իսկ իմ թանկագին եւ աստուածատիպ ու աստուածապարգեւ մայրիկս ...

Համբերութիւն — եւ ժամանակ — պիտի ունենաս որ իրեն չպատմես Սամաթիացի մանչուկին պատմութիւնը : Եւ պատուիրես իրեն խստօրէն .

— Բարեկա'մ, մի' «գրաբարաճար» ...

Պախալին հայերէնը «նպարավաճառ» է ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱԼԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԷ ՍԵՊՏ. 30ԷՆ ԱՌԱՋ

Ինչպէս գրած էինք, ազգային կուսակցութեանց պարագլուխներու ժողով մը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր : Կառավարութեան բաղձանքին ընդառաջելով, որոշուեցաւ Ազգ. Ժողովին առաջարկել՝ որ Սեպտեմբեր 30էն առաջ երեսփոխանները քուէարկեն Ալժերիոյ Օրինագիծը : Հակառակ պարագային Ազգ. Ժողովը պէտք է անդրադառնայ երեք դիմումնագիրներու վրայ (մօսիոն տը սանսիւր), որոնք դիւանին յանձնուած են արդէն երեսփոխաններուն կողմէ՝ հողամշակութեան հարցին շուրջ :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ մէջ կառուցուած առաջին ամերիկեան եկեղեցիին հարիւրամեակը տօնուեցաւ չորեքշաբթի օր Փարիզի Գէորգ Ե. պանդոկին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

«ԱՄԻՍԷ ՄԸ, ՏԱՐԻԷ ՄԸ»

Եթէ նոյնիսկ ցաւալի երեւոյթ է, պէտք է ընդունիլ սակայն թէ Ֆրանսայի արդի գրականութեան մեծագոյն դէմքը դարձած է երիտասարդ եւ համարձակ աղջիկ մը՝ Ֆրանսուազ Սական։

Այս գրագիտուհին ասկէ երեք տարի առաջ յայտնութիւնն եղաւ Ժիւլիար հրատարակչական տան՝ «Բարեւ, տխրութիւն» անուն գիրքով մը։ Եթէ իսկապէս այդ գիրքին հեղինակն էր 18 տարեկան աղջիկ մը, կարելի էր այն ատեն նկատել որ Սական օժտուած է որոշ տաղանդով մը, իր գրքին հերոսները ունէին հոգեբանութիւն մը՝ որ սովորական է այսօրուան կեանքը ապրողներուն համար։ Այսինքն քիչ մը սինիզմ, պուտ մը ժպիտ, բաւական յուսահատութիւն, քիչ մըն ալ դառնութիւն եւ մանաւանդ լաւատեսութեան պակաս։

Նման պարագաներու մէջ, կը սպասուի հեղինակին երկրորդ գործին։ Այդ երկրորդ հատորն էր «Որոշ ժպիտ մը» որ քիչ մը ապսպրանքի վրայ գրուած վէպի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր։ Անշուշտ այս կացութեան մէջ, մեծ յանցանք ունին նաեւ մամուլը եւ հրատարակիչին առեւտրական նպատակները։ Եթէ նոյնիսկ Ֆրանսուազ Սական տաղանդ ունէր (չենք ուզեր ըսել թէ չունի) իրեն համար դժուար էր խուսափիլ եւ արհամարհել փառքը եւ առեւտրական առաւելութիւնները որ իրեն կը սպասէին։ Առաջին յաջողութենէն վերջ, պէտք էր երկրորդ վէպ մը հասցնել, երբ տակաւին թարմ էր իր անունը բոլորին յիշողութեանց մէջ։ Քիչ մը ատեն ալ իր կառքի արկածը պատճառ դարձաւ որ անունը չմոռցուի եւ կարգը եկաւ երրորդ գիրքի մը անհրաժեշտութեան, — «Ամիսէ մը, տարիէ մը»։

Ամէնէն անյաջող գործը։ Ընդունինք սակայն որ Ֆրանսուազ Սական յաջող վերնագիրներ կը գտնէ իր գիրքերուն։ Ինքնատիպ, խոստմնալից, քիչ մըն ալ մելամաղձոտ, ճիշդ ինչ որ պէտք է ներկայ դարուս։

Ի՞նչ կը պատմէ Ֆրանսուազ Սական։ Արդար ըլլալու համար ըսենք որ անկարելի է նիւթը պարզել։ Իրաւացի կերպով «Մոնտ»ի գրական քննադատը Էմիլ Անրիօ դիտել կուտար թէ տասը էջ կարդալէ վերջ մոռցած էր թէ ո՞վ որուն կինն է, ո՞ր տղան որ աղջկան սիրահարն է, ո՞վ որու բարեկամն է եւն.։ Եւ առանց չափազանցութեան ճիշդ պատկերն է զոր կուտայ Անրիօ։

Խումբ մը տղաք եւ աղջիկներ, որոնց անունները կը շփոթէք քանի մը էջ կարդալէ վերջ եւ ի վիճակի չէք այլեւս հետեւելու անոնց կեանքին։ Ի՞նչ կեանք։ Ինչո՞ւ կ'ապրին, ի՞նչ կ'ընեն այս մարդիկը, — դժուար է հասկնալ։ Անշուշտ Օր. Սական ուզած է ներկայացնել արդի տիպարներ, մարդիկ որ չեն գիտեր ո՞վ կը սիրեն, ո՞վ չեն սիրեր, ինչո՞ւ կը սիրեն, ինչո՞ւ կ'ապրին, եւն.։ Պատկերը՝ դժբախտ բայց իրական միջավայրի մը, որու սակայն միայն մակերեսային երեւոյթը կուտայ։

Մնաց որ լեզուն եւ ոճը խնամուած չեն եւ գիրքը հապճեպով վերջացած գործի մը տպաւորութիւնը կը թողու աւելի արժանի լրագրողի մը՝ քան գրագիտուհիի մը։

Բայց կարելի չէ ուրանալ թէ այս աղջիկը բան մը ունի ըսելիք, եւ եթէ ձգուէր իր վիճակին, վերջ տալով անտեղի ծանուցումներուն եւ չռայլուած գովասանքներուն (Անտրէ Մօրուա կ'ըսէ թէ Օր. Սականը Փրուսթը կը յիշեցնէ ...) կարելի է Ֆրանսուազ Սական տար մեզի շահեկան գործ մը, հոգ չէ թէ «ամիսէ մը, տարիէ մը»։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ց. Գ. — «Որոշ ժպիտ» մը տալու համար մեր ընթերցողներուն, յիշենք որ «Մոնտ»ի քննադատը հակառակ իր բոլոր ջանքերուն (ինք կը խոստովանէր թէ 10 էջ յետոյ, կրկին ծայրէն սկսած է որպէսզի անունները իրար չխառնէ) շփոթութեան մէջ մնացած է։ Մինչ կը գրէ թէ «Պեռնար կը սիրէ Պէաթրիսը», իրականին մէջ Պեռնարը բնաւ չի սիրեր Պէաթրիսը, այլ՝ Ժօզէն, ինչպէս սրամտութեամբ դիտել կուտայ Փարի-Փրէսի քրոնիկագիրը։ Ա. Մ.

ԿԷՕԹԷԻ «ՖԱՈՒՍՏ»ԻՆ ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

1902 տարուան աշունն էր։ Երկու ամսուան ամառնային արձակուրդէն ետք, կազդուրուած կը վերադառնայինք Կարին։ Սանասարեան վարժարանի Գ. դասարանը կը մտնէի։ Անօրինակ խանդավառութիւն կը տիրէր բոլոր դասարաններուն մէջ։ Մրջնային եռուզեռ մը ամէն կողմ։ Մեր դասարանը կը բաղկանար տասնեւութը աշակերտներէ։

Գերմաներէն ընթերցանութեան համար Շիլլէրի Վիլհէլմ Թէլը պիտի սկսէինք։ Տարի մը առաջ կարդացեր էինք Մառի Սթուարթը եւ Աւազակները, նոյն հեղինակէն։ Գերմաներէն ուսուցչին յանձնարարութեամբ, Թէլէն ետք, Կէօթէի Ֆաուստը պիտի կարդայինք, բաղդատելով հայերէն թարգմանութիւնը բնագրին հետ։ Աշխարհահռչակ գերման հանճարին գլուխ գործոցին հայերէն թարգմանութիւնն ալ ունէինք ձեռքի տակ, թարգմանութեամբ Գէորգ Բարխուդարեանի, որ 1902ին հրապարակ կը հանէր այդ ողբերգութեան առաջին մասը։

Հեղինակին ուրիշ գործերը կարդացեր էինք արդէն։ Հերման եւ Տորոթէան, Վէրթերը հայերէն թարգմանութեամբ, իսկ Էկմոնտը՝ գերմաներէն։

Յիշատակելի թուականներ էին։ Գերմանական գրականութեան դասականները, Կէօթէէն ու Շիլլէրէն ետք, Լիսինկ, Հայնէ, Փաուլ Հայզէ եւ ուրիշ դէմքեր, ընթերցանութեան մեր առօրեայ գիրքերն էին։

Ճիշդ յիսուն եւ հինգ տարիներ ետք պոլսահայ Պ. Արամ Սամանճեանն է որ լոյս կ'ընծայէ Ֆաուստի նոր թարգմանութիւնը, Ա. եւ Բ. մասերը միասին։

Խօսելէ առաջ այս թարգմանութեան մասին, տեսնենք թէ Ֆաուստի ուրիշ թարգմանութիւններ տեղի ունեցա՞ծ են մեր մէջ։

Մեսրոպ Նուպարեան 1881ին Ժէրար տը Նէրվալի Փրանսերէն թարգմանութեան վրայէն կը թարգմանէ հայերէնի, արձակ եւ տեղ տեղ ոտանաւորով եւ Իզմիրի «Մէտէօրա» հանդէսին մէջ լոյս կ'ընծայէ։ Երկրորդը՝ Լեւոն Տիգրանեանի թարգմանութիւնն է 1900 թուականներուն։ Երրորդը՝ Գէորգ Բարխուդարեանցինն էր, տաղաչափուած եւ առաջին մասը միայն։

Այս թարգմանութիւնն էր որ մեր ուսանողի գրասեղաններուն վրայ կ'ունենայինք, օգտուելու համար անկէ եւ գերման հեղինակին խորհրդապաշտ ողբերգութեան եւ այլաբանութիւններուն դժուարին տեղերը կարենալ հասկնալու համար։ Եթէ վհուկներու, ոգիներու եւ կենդանիներու տեսարանները խորհրդաւորութիւնը կը շեշտէին, Ֆաուստի եւ Մարգարիտի հանդիպումը փողոցին մէջ եւ անոնց խօսակցութիւնը այնքան բնական ու մարդկային կը ներկայանար, որ կարծէք թէ այդ տեսարանը այսօր է որ տեղի կ'ունենայ եւ մեր շուրջը։

Բազմաթիւ մատենագիրներ, թիւով քանի մը տասնեակ, գրի առած են իրենց սեփական Ֆաուստները, օգտուելով ժողովրդական աւանդութենէն, բայց կայ ու կը մնայ Կէօթէի Ֆաուստը։ Հետաքրքրական է դիտել տալ, թէ, ինչպէս ուրիշներ ալ հաստատած են «Ֆաուստը» հեղինակին կեանքն է։ Լաւագոյն վկայութիւնը Կէօթէէն է. — «Ես ալ Ֆաուստի պէս փորձեցի գիտութեան բոլոր շրջանները եւ շուտով հասկցայ անոր ունայնութիւնը։ Ես ալ անոր պէս կեանքի բոլոր ճամբաներէն քալեցի, եւ ամէն անգամ կը վերադառնայի աւելի անբաւական ու տանջուած»։

Ուսանողութեան շրջանին, 1770ին է որ Կէօթէ իր գլուխ գործոցին առաջին յղացումը կ'ունենայ։ Վաթսուն եւ երկու երկար տարիներ հեղինակը կ'աշխատի այս ողբերգութեան վրայ եւ 1831ին կ'աւարտէ միայն։ Կէօթէի այս գլուխ գործոցը կարելի է նմանցնել ծիրանի գօտիի մը կամարին, որ կը խորհրդանշէ իր բովանդակ կեանքը, երիտասարդութեան փոթորկայոյզ եւ փայլուն գոյները, չափահասութեան պայքարներն ու ճիգերը եւ ծերութեան իմաստութիւնը։ Գալով Ֆաուստի երկրորդ մասին, Էմըրսըն կ'ըսէ. «Գրականութեան փիլիսոփայութիւնն է բանաստեղծութեամբ ներկայացուած, մարդու մը գործը, որ ինքզինքը պատմութեան, դիցաբանութեան, գիտութեան եւ ազգային գրականութեան վարպետ կը դաւանի»։

Պ. Արամ Սամանճեանէն առաջ Սանասարեանցի Կարապետ Իւզլիւպէյեան մեզի տուած է տաղաչափուած թարգմանութիւն մը, տակաւին անտիպ, որմէ հատուածներ լոյս ընծայեց «Անդաստան» պարբերականը, թիւ Ե.։

Պարոն Արամ Սամանճեանի թարգմանութիւնը ամբողջական է։ Մեզի կը տրուի Ա. եւ Բ. մասերը տաղաչափուած։ Մէկ կողմէն գերմաներէն լեզուին դժուարութիւններուն յաղթահարելը, միւս կողմէն գրական եւ բանաստեղծական բացառիկ գործի մը հրատարակութեան նիւթական դժուարութիւնները եւ նման աշխատութեան մը համար ընթերցողներուն սահմանափակ թիւը աչքի առջեւ ունենալով, մեր վրայ պարտք կը ծանրանայ շնորհաւորել թարգմանիչը անվերապահ կերպով։

Ի՞նչ մեթոտի եւ թարգմանչական արուեստի հետեւած է Պ. Սամանճեան։ Հիմնական սկզբունքն եղած է բնագրին հաւատարմութիւնը, յաճախ զոհելով յստակութիւնը հարազատ ու բառական թարգմանութեան։ Թարգմանիչը ինքն ալ կը զգայ թէ «Ձեւին եւ չափին յարմարելու սիրոյն կարելի է իրաւամբ պիտի մեղադրուիմ, լեզուն զոհած ըլլալուս համար»։

Թերեւս անխուսափելի էր, սակայն եւ այնպէս պէտք է մատնանշել թէ գրաբար ձեւեր, հինցած ոճեր եւ ուրիշ թոյլ ու անյաջող տողեր գործածած ըլլալու ստիպուած է եղեր, բացարձակ անկարելիութեան եւ անկարողութեան առջեւ գտնուած ըլլալով ակամայ, այն վստահութեամբ որ այդ բոլորը ներողամիտ աչքով պիտի դիտուին։

Կրնա՞նք թարգմանչին հետեւեալ խօսքը չքմեղանք նկատել. — «Եթէ այդ բանը (թարգմանութիւնը) դէշ աղէկ իրականացած է. այսօր, անիկա կարելի եղած է, որովհետեւ ես գրագէտի համբաւ մը չունէի վտանգելիք եւ մանաւանդ՝ որովհետեւ իբրեւ ժամանց եւ մարզանք ձեռնարկած էի անոր, առանց ամբողջացնելու լուրջ մտադրութեան» (Յառաջաբան)։

Կարելի է շատ բան ըսել առհասարակ օտար որեւէ լեզուէ նիւթի մը թարգմանութեան անչութեամբ, եթէ մանաւանդ այդ նիւթը բանաստեղծական է եւ Կէօթէի պէս տիեզերական հանճարի մը Ֆաուստն է։

Պ. Արամ Սամանճեան ստիպուած էր բազմաթիւ արգելքներու հանդիպիլ, պահելու համար

Ա) Բնագրին հարազատութիւնը.

Բ) Չհեռանալ ազատ թարգմանութեան, որուն կը դիմեն առհասարակ, աւելի դիւրին ու տանելի օտար լեզուէ փոխանցում մը կատարելու համար.

Գ) Գործածել արդի գեղեցիկ աշխարհա-

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

Եւ դուն, որ, դեռ արքայազն ու գահաժառանգ, եկար Աթէնք ոսկիներով՝ իբրեւ ընծայ Արիստոտէլի՝ աշակերտելու համար անոր, չկարողացար սորվիլ, թէ ինչպէս եւ ինչով է, որ այդ գրեթէ ուժասպառ մարդը մեն մինակ յաջողած է տիրակալել այնքան հզօր կերպով, որ հայրդ իսկ իր անձն ու քեզ երջանիկ կը համարէր անոր ժամանակակից ըլլալուն համար։

— Արիստոտէլ իր ճամբով, ես՝ իմ, — վրայ բերաւ Աղեքսանդր։

= Ու քու այդ ճամբադ քեզ տարաւ Եգիպտոս՝ ի փառս եւ ի պահովութիւն Մակեդոնիո՞յ՝ ինչպէս ըսիր ... — նոյն հեզնանքով հարց տուաւ ծերունին՝ ուղիղ նայելով Աղեքսանդրի։

— Այո։

= Ըսէ՝ ի փառս անձիդ ...

— Կ'ըսեմ՝ ի փառս Մակեդոնիոյ, — աւելի ուժգին կրկնեց Աղեքսանդր։

= Մակեդոնիոյ, որ անձդ իսկ էր կամ՝ նոյնացած քեզի հետ... Եւ Եգիպտոսի մէջ կանգ առիր, անշուշտ, բուրգերուն առջեւ։

= Այո, — մրմնջեց Աղեքսանդր։

= Եւ այդ բուրգերը, ինչպէս եւ այդ համր՝ բայց խօսուն սփինքսը ոչի՞նչ ըսին քեզի... Անոնք քեզի չըսի՞ն, թէ իրենց ամրակուռ կառոյցին ներքեւ հանգչող փարաւոնները եւս քեզի նման, «ի փառս եւ ի պահովութիւն» իրենց երկրին, արշաւանքներ էին կատարած, ընկճած հպատակեցուցած էին երկիրներ եւ ժողովուրդներ, գերած՝ արքաներ, ու մինչ կարծած էին տիրած ըլլալ անոնց, դեռ իրենց փառքի այդ օրերուն իսկ սկըսան մտածել այն փոքրիկ վայրի մասին, որ միակ «մշտնջենականն» է, — եւ որ, իրականին մէջ, աւելի մեծ չէ քան իմ կենդանութիւնս պարփակող այս տակառը, — եւ զայն ամրակուռ պատեցին՝ գոնէ իրենց դիակը մնայուն պահելու միամտութեամբ։

— Այո, գիտեցի այդ բուրգերը եւ հիացայ, — գոչեց Աղեքսանդր՝ իր կարմրած աչքերուն մէջ յաղթականութեան կայծեր ցոլացնելով։

= Հիացա՞ր, — զարմացաւ ծերունին, — մինչդեռ հարկ էր լսել զանոնք...: Հարկ էր լսել փարաւոն Քէոփսի բուրգը, կամ՝ առիւծամարմին ու մարդագլուխ սփինքսը՝ փարաւոններու գերակայ հզօրանքը մարմնաւորող, ու իմանալ, թէ նիզակներու եւ նետերու ընծայած պատրանաւոր այդ հզօրանքէն ի՞նչ մնաց իրենցմէ վերջ...: Կանգնելով անծայրածիր աւազուտին առջեւ, միթէ՞ չանդրադարձար թէ դուն անոր տիրեցիր ժամանակաւորապէս, եւ թէ՝ քու ռազմագիտական հանճարով ու զօրեղ բանակով անցանելի եղար նաեւ դուն՝ կարաւանի մը նման, ու անզօր, անհամեմատօրէն նուաստ՝ նոյն այդ Եգիպտոսի պապիրուսներուն, «յաւիտենական քար»ին, հոյակերտ տաճարներուն, արձանագրութեանց ու նկարներուն առջեւ ... Արժէքներ, որոնք իրմէ դուրս կը տարածուին ու պիտի մնան տեւապէս ...: Ու անցար Բաբելոն։ Տեսար պալատներն ու կամուրջներն առկախ եւ հիացար, անշուշտ։

— Այո, սքանչելի էին։

= Եւ քու արքայական ինքնասիրութիւնդ եւ փառատենչ հոգիդ լիացան, երբ բազմեցար այդ պալատներուն մէջ՝ միշտ ի փառս եւ ի պահովութիւն Մակեդոնիոյ...: Եւ մոռցար, դարձեալ, կամ բնաւ չանդրադարձար, թէ քու յաղթական մականիդ ենթարկուած հողեղէն Բաբելոնը ունեցեր էր մտաւոր եւ հոգեկան նուաճումներ, զորս ընկճելու կամ քու սուրիդ ենթարկելու անզօր էիր դուն։ Որովհետեւ քու սուրդ անհասնելի կը մնայ անոր կատարած գիտերուն՝ աստղաբաշխութեան ու երկնային մարմիններու շարժումներուն, ժամանակի ու տարածութեան մասին, — նուաճումներ, որոնք Բաբելոնի անկումէն վերջ ալ կանգուն ու տիրակալ կը մնան։

— Բայց ես անաղարտ պահեցի այդ բոլորը, ու խստօրէն արգիլեցի բնաջնջել այդ նուաճումները։

= Որովհետեւ կը զգայիր, թէ անոնք աւելի հզօր են, աւելի տիրական եւ աւելի նուաճողական ու տեւական՝ քան դուն ...: Ու անցար նաեւ Ասորեստան։ Որքան մեծ էր տենչանքդ, կը խորհիմ, քեզի ենթարկելու նաեւ Համուրապիի երկիրը, որուն սահմանները տարածուեր էին անընդհատ՝ միշտ ի փառս եւ ի պահովութիւն անոր։ Բայց, այսօր նոյն այդ Ասորեստանը ենթակայ է քեզի՝ ի փառս եւ ի պահովութիւն, անշուշտ, Մակեդոնիոյ... ։ Ու դուն, հեծած բարձրապինչ նժոյգդ, հազարաւոր մարդոց հիացիկ նայուածքներուն տակ, երբ անցար կիսաքանդ Նինուէի փողոցներէն՝ փառքի նոր դափնի մը եւս ճակտիդ, մոռցար կամ թերեւս բնաւ չմտածեցիր, թէ քու առջեւ գլխահակ Ասորեստանի արքաներէն Թիկլաթ-Պալասար քեզմէ առաջ արշաւած էր Եգիպտոս, ու յետոյ՝ մինչեւ ափունքը Վանայ ծովուն՝ ընկճելով Ուրարտուն ...

— Գիտեմ, գիտեմ։ Լսեր ու սորվեր եմ այդ բոլորը Լիկայի մէջ։

= Սորվեր ես, բայց չես ըմբռներ ...

— Շատ յանդուգն է վճիռդ, ծերունի։

= Յանդո՞ւգն... Իսկ եթէ ըմբռնեցիր, մոռցար։ Քու անսահման ու անյագ փառասիրութիւնդ անտեսել տուաւ քեզի պատմութեան վճիռը, որ աւելի յանդուգն է եւ աւելի անողոք, քան իմ վճիռը։

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(5 Շար.)

բարը, թէ՞ յաճախ դիմել մեր նախնեաց մատենագրական լեզուին, ուրիշ խօսքով՝ գրաբարին, դժուարութիւնները յաղթա-հարելու համար․

Դ) Զոհել բնագրին իմաստը եւ խորքը, փրկելու համար տաղաչափական կանոնները, կշռոյթը, չափը եւ վերջապէս տողերուն վերջաւորութիւնը, յանգերը․

Ե) Թէ՞ ընդհակառակն չզոհել բնագրին իմաստը, զոհելու համար բանաստեղծական գրուածքին մնացած մասերը, — տաղաչափութիւնը, կշռոյթը, եւ լեզուն։

Այս պայմանները նկատի առնելով, Ֆաուստի նոր թարգմանիչը, հետեւած է բացառաբար հեղինակին լեզուին, յաճախ բառ առ բառ թարգմանելով։ Այս պարագային է, որ մեզի ներկայացուած Ֆաուստի նոր թարգմանութիւնը խոցելի կը գտնենք բազմաթիւ տեղեր, բնագրին նախադասութեան կարգը պահելով նոյնութեամբ եւ ամէն մէկ բառին ալ՝ հայերէն նշանակութիւնը քով քովի շարելով։ Միեւնոյն ատեն փորձած է հաւատար թիւերով վանկերու մէջ վերարտադրել բնագրին իմաստն ու ոճը։ Որովհետեւ թարգմանիչը հաւատացած է թէ պէտք էր ամէն խօսք իր մասնաւոր յատկութիւնը, նշանակութիւնը պահէր, իմաստին, միեւնոյն ատեն չափին մէջ։ Այսինքն բնագրին ութ վանկով մէկ տողը պէտք չէր տասներկու վանկով թարգմանել։ Կրնաք հետեւաբար զգալ բոլոր այն դժուարութիւնները, որոնց հանդիպած է թարգմանիչը առաջին տողէն մինչեւ վերջը, հաւատարիմ մնալու համար թարգմանելի նիւթին, լեզուին եւ իմաստին, ձեւին ու կշռոյթին, մէկ խօսքով տաղաչափական օրէնքներուն։

Աչքի առջեւ ունիմ այս ողբերգութեան Գէորգ Բարխուտարեանցի թարգմանութիւնը (1900) Ա. մաս, Արամ Սամանճեանի թարգմանութիւնը 1955 – 1957, ինչպէս նաեւ գերմաներէն բնագիրը, երկու հատորներ, տպագրուած Լայփցիկ, Ունի-վէրսալ – Պիպլիօթէքի մատենաշարէն։

Գաղափար մը կազմելու համար քանի մը տողերու բաղդատութիւնը պիտի ընենք, չօշափելի դարձնելու համար տարբերութիւնները։ Կ'ընտրենք ամէնէն պարզ տեսարանը, ուր Ֆաուստ կը հանդիպի Մարգարիտին։

Փողոցին մէջ, Ֆաուստ Մարգարիտին քովէն կ'անցնի․—

Ֆաուստ․— Սիրուն օրիորդ, թոյլ կը տա՞ք ինձ,
Տալ ձեզ իմ թեւը, լինել ուղեկից։

Մարգարիտ․— Ո՛չ օրիորդ եմ եւ ոչ էլ սիրուն,
Կարող եմ մենակ գնալ ես իմ տուն։
(Խլվում է եւ գնում)։

Ֆաուստ․— Աստուա՛ծ իմ, ի՜նչ գեղեցիկ է այս երեխան,
Ես կեանքիս մէջ դեռ չեմ տեսել ոչինչ նման,
Ի՜նչպէս համեստ է նա, ի՜նչպէս առաքինի,
Եւ միեւնոյն ժամանակ սուր լեզու ունի։
Շրթունքների վարդագոյնը, փայլն այտերի,
Ինչքան ապրեմ, ես մոռանալ ինձ չեմ ների։
Երբ աչքերը խոնարհեցրեց պարկեշտաբար,
Նա իմ սրտին տիրապետեց իսկոյն ի սպառ.
Նա ինձ այնպէս կարճ ու կտրուկ պատասխանեց,
Որ իմ խելքը յափշտակեց, հոգիս հանեց։

Թարգմ․ ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒՏԱՐԵԱՆՑ

Նոյն տեսարանին Պ. Ա. Սամանճեանի թարգմանութիւնը․—

Ֆաուստ․— Ո՛վ գեղեցիկ իմ օրիորդ՝ թոյլ կուտա՞ք,
Որ թեւըս տամ, ընկերանամ ձեզ յուղարկ։

Մարկրիտ․—Ո՛չ օրիորդ եմ, ոչ գեղեցիկ,
Կրնամ երթալ տուն միս մինակ։
(Ճամբան կը շարունակէ եւ կը հեռանայ)

Ֆաուստ․— Ի՛նչ գեղեցիկ, երկի՛նք, այս աղջիկ,
Երբեք տեսած չեմ իր առակ.
Այն ի՛նչ պարկեշտ, առաքինի,
Բայց յանկուցիչ միշտ բան մ'ունի։
Շուրթին կարմիրն ու փայլն այտին,
Ցրմահ չերթայ մըտքէս անդին։
Եւ աչքերուն նայուածքը վար
Տարաւ իմ սիրտըս գերիվար,
Իսկ իր կտրուկ խօսուածքն ըսեւ,
Այդ սխրալի է իսկապէս։

Ահաւասիկ մեր թարգմանութիւնը գերմաներէն բնագրէն, առանց տաղաչափութեան օրէնքները նկատի առնելու․—

ՓՈՂՈՑ

Ֆաուստ․— Գեղեցիկ օրիորդս, թոյլ կու տա՞ք ինծի
Որ թեւս տամ ձեզի և ձեզի ընկերանամ։

Մարգարիտ․— Ես ոչ օրիորդ եմ եւ ոչ ալ գեղեցիկ,
Առանց ընկերակցի կրնամ տուն երթալ։
(Ինքզինքը կ'ազատէ ու կը հեռանայ)։

Ֆաուստ․— Երկինքը վկայ, այս աղջիկը գեղեցիկ է,
Անոր նմանը չեմ տեսած.
Պարկեշտ ու առաքինազարդ է,
Ինչպէս նաեւ քիչ մը հեգնող։
Շրթունքները վարդագոյն եւ այտերը7 լուսավառ,
Կեանքիս մէջ չեմ մոռնար։
Երբ աչքերը խոնարհեցուց
Խորապէս գրաւեց իմ սիրտս․
Երբ կտրուկ պատասխանեց՝
Զիս յափշտակեց։

Ինչպէս կը տեսնէք, երկու թարգմանիչներն ալ, իրենց խորքին մէջ հաւատարիմ մնացեր են բնագրին եւ որպէսզի տաղաչափութեան օրէնքները յարգուին, ադատ զգացեր են բառեր աւելցնելու, նախադասութիւնները վանկերով հաւասարեցնելու եւ հոմանիշներ գործածելու։ Այս բանը կը նկատուի սկիզբէն մինչեւ վերջը, առանց բացառութեան։

Ֆաուստը տիեզերական ողբերգութիւն մըն է, յաւիտենական իր նիւթով։ Խորքին մէջ եւ արուեստով, կրնայ զանազան փոփոխութիւններ կրել, բայց եւ այնպէս փիլիսոփայութեամբ, մարդկային ճակատագրին վրայ ձգած իր առեղծուածով, համամարդկային է։ Բարիի եւ չարի պայքարը, գիտութեան եւ սատանայական հակոտնեայ դիրքը, որուն ենթակայ է մարդկային թշուառ էակը, միշտ կենդանի կը պահեն եւ արթուն մեր որոնումի բնազդը, յաճախ դիմելու նաեւ ոգիներու միջամտութեան, մեր հարցումներուն պատասխանը անոնցմէ լսելու համար։

Իր ներկայ վիճակով, երախտապարտ ենք Պ. Արամ Սամանճեանի, որ Ֆաուստի զոյգ մասերով, մեր թարգմանչական գրականութիւնը հարստացուց, տիեզերական գլուխ գործոցի մը ընթերցումը ապահովելով հայ ընթերցողներուն։

ՖԱՈՒՍՏ․ Եօհան Վօլֆկանկ Ֆօն Կէօթէ թարգմանեց՝ Արամ Սամանճեան․ Ա․ եւ Բ․ մասեր, Իսթանպուլ, 1057։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

●

Երկուշաբթի Սեպտեմբերի 16ին Փարիզի Ռատիոյէն (Փարի էնթէրէն) ժամը 11․30 առաւօտեան լսելի եղաւ Արամ Խաչատուրեանի սիւիտան (սուիթ) իր «Գայանէ» պար-օպերայէն, որ նուագախումբի վերածած էր հեղինակը եւ իրեն ղեկավարութեամբ կատարուած։

Սիւիտայի չորս մասերը՝ երիտասարդ աղջիկների պարը, Պար եւ զարթում Այիսայի, Լեզգինկա եւ Սուրերի պարը, այն աստիճան յաջող են, որ ունկնդրի ամբողջ ուշադրութիւնը կը գրաւեն։ Արեւելեան եւ հայկական եղանակները այնպիսի ինքնուրոյնութեամբ, ազատութեամբ, հարուստ ներդաշնակութեամբ են ներկայացուած, որ հասկանալի է դառնում գործի մեծ յաջողութիւնը թէ Մոսկուա, թէ միւս քաղաքներում։ Եթէ կարելի է այդպիսի վարպետ երգահանի համար ասել, որ առաւել եւս յառաջադիմութեան ճանապարհին վրայ է, ազատուելով օտար երաժշտական ազդեցութիւններից, դա անտարակոյս է։ Ցանկալի պիտի լինէր ամբողջ երկը լսել, իսկ այս չորս կտորների մասին կարելի է ասել, որ մէկը միւսից հաճելի է։ Ֆիլարմօնիա նուագախումբը ղեկավարում էր հեղինակը եւ ինչ աքանչելի բիթմով եւ ինչ վարպետութեամբ։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՍՈՒԵՏԻԱ

●

Պզտիկ գիւղեր, դուք մեծցաք,
Անհունօրէն մեծցաք դուք՝
Երբ բնակիչ չունեցաք։

Ու ձեր այն լեռը մեծցաւ,
Լեռն անծանօթ, մըշուշոտ,
Պայծառացա՜ւ, հայա՜ցաւ։

Պզտիկ գիւղեր, ի՞նչ մըթերք
Էր քաջութեան, մեծութեան,
Ձեր ծոցին մէջ հաւաքուած։

Ո՞ր հեռաւոր, լուսաւոր
Աղբիւրներէն Հայութեան.
Այդ ուժը հոտ էր հոսած։

Պզտիկ, Խաղաղ դուք գիւղե՜ր,
Երբ թշնամին սպառնաց,
Եղաք յանկարծ բանակներ։

Օրհնեալ անյաղթ բանակներ՝
Որոնց դիմաց թշնամին
Ճանչցաւ Հայու սիրտն անյաղթ։

Օրհնեա՜լ ձեր հողը բլլայ,
Զի Հայաստանն ալ ամբողջ
Ինքզինք ճանչցա՜ւ ձեր վըրայ․․․։

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԱՌԱԿՆԵՐ

ՀՌԵՏՈՐ ԱՅԾԸ

●

Այծը կանգնած ամբխոնի մօտ,
Մըկկում էր, ճառում կրակոտ.
Բամբասում էր նա բոլորին,
Ամենից շատ՝ խեղն կովերին.
— Շատ ուտում էք,
Քիչ կաթ տալիս․․․
Պլանները չէ՛ք կատարում
Քանի ամիս․․․
Հռետոր այծը
Երկար ճառեց,
Մի կողմից էլ հովիւներին
Կոթեց, վառեց։
— Լսի՛ր, ո՛վ այծ,— հովիւն ասաց, —
Հերի՛ք ճառես ու մըկկաս.
Լաւն այն է, ինքդ կաթ տաս․․․
Ամբողջ օրը մըկկում ես
Ու թափառում․․․
Մատնոց ու կէս կաթ ես տալիս,
Եօթ ժամ ճառում․․․

ԱՐՇ․ ԴԱՐԲՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿԱՅԾԵՐ

●

Արեգակը, կարծես, խռովել էր երկրից եւ չէր ուզում իր դէմքը ցոյց տալ։ Վերջապէս եկաւ ձիւնը եւ թանձր սպտանը տարածեց երկրի վրայ։

Մութ փոթորկային գիշեր էր։ Դրսում քամին կատաղի կերպով մռնչում էր եւ նորեկ ձիւնի փխրուն տարափը ահագին քանակութեամբ տարուբերում էր մի տեղից միւս տեղ։ Մեր խրճիթը դողդողում էր սարսափելի մրրիկից։ Մտածում էինք, ահա «Թուֆանը» հիմքից կը խլէ նրան, եւ խառնելով ձնային լեռների հետ, կը տանէ հեռու եւ հեռու, եւ կը փչրէ դաշտերի մէջ։

Մայրս նստած էր իւղային ճրագի մօտ, կարում էր մի բան։ Նա այնքան խորին կերպով ընկղմուած էր իր մտածութիւններում մէջ, որ ամենեւին չէր զգում, թէ ինչ էր կատարւում դրսումը։ Մարիամը եւ Մագթաղը երկար լաց եղան, որ մի բան ուտեն, եւ երբ ոչինչ չգտան, այնպէս քաղցած քնեցին։ Ես նստած էի վառարանի մօտ եւ շուտ շուտ գցում էի նրա մէջ ցամաք տերեւներ եւ չոր մացառներ, որ քոյրերիս հետ հաւաքել էինք այգիներից։ Նրանք յանկարծ բռնկւում էին, բոցավառւում էին եւ մի քանի րոպէից յետոյ կրկին հանգչում, մոխիր էին դառնում։ Այդ խաղը պատճառում էր ինձ աւելի զուարճութիւն, քան խրճթի մէջ որ եւ իցէ տաքութիւն։

Դուռը սաստիկ զարկեցին։ Մայրս չըլսեց եւ գնացի բաց արի։ Ներս վազեց ըսպիտակ գնդակի նման մի բան. երբ անցաւ շէմքից. կատուի պէս թուեց մարմինը եւ ձիւնը բամպակի գլուխների նման թափուեց ցած։

— Տօ, Մարօ, գետինը մտնես, ո՞րտեղից եկար, հարցրի ես։

Փոքրիկ աղջիկը ոչինչ չպատասխանեց եւ իմ վրայ ուշադրութիւն անգամ չդարձրեց, միայն գցելով մօրս մօտ թաշկինակի մէջ կապած մի բան, վազեց դէպի վառարանը եւ սկսեց իր լըջացած ձեռքերը տաքացնել արդէն մարած կրակով։ Երբ նկատեց, որ ջերմութիւն չկայ, գնաց մօրս մօտ, եւ գրկելով նրա պարանոցը, կպաւ կուրծքին։

— Հայրս ուղարկեց, ասաց նա, ցոյց տալով կապոցը։

Ցետոյ դարձաւ դէպի ինձ, կարծես, նա չէր կարող համբերել, որ իմ կոշտ հարցմունքը թողեց առանց պատասխանի.

— Ես քեզ նման պառաւ տատիկ չեմ, որ կրակի մօտը նստեմ, ու տնից դուրս չգամ։

Մօրս տխուր դէմքի վրայ երեւաց մի անսովոր ժպիտ, նա դրեց Մարօյի սառած ձեռքերը իր ծոցի մէջ, եւ գրկելով նրան, սկսեց տաքացնել։ Նրա լեզուն բացուեցաւ։

— Հարսի, ասաց նա մօրս մի առանձին ուրախութեամբ, — այնքան ձիւն է եկել այնքան ձիւն է եկել, ուղիղ մի արշին, — տես այսքան (նա ձեռքով չափեց իր ոտից մինչեւ գլուխը)։— Ֆարհատ, դարձաւ նա դէպի ինձ, առաւօտեան ձնագնդի կը խաղանք, այնպէս չէ՞։ — Ո՞ւր է Մարիամը, խօսքը փոխեց նա, թող լուսանայ, ես նրա աչքը կը հանեմ․․․ Մագթաղին ձիւնով չեմ խփի, նա լաւ աղջիկ է։ Բայց այդ սատկած Մարիամը, բերնումը ինչ որ գալիս է, դուրս է տալիս․․ Թող լուսանայ․․․

— Ես ինքս կը ծեծեմ Մարիամին, կը պատուիրեմ, որ քեզ վատ բան չասէ, հանգստացնում էր նրան մայրս։

— Լեզուն կտրէ, որ սուս կենայ։

— Կը կտրեմ․․․ պատասխանեց մայրս ժպտալով։

Մարօն տեսնելով, որ պատիժը աւելի սաստիկ պէտք է լինէր, քան այն վիրաւորանքը, որ Մարիամը հասցրել էր նրան, յետ առեց իր խօսքը։

— Չէ, մի կտրէ, ասա, որ ինձ վատ բան չասի, թէ չէ, ծամերը մէկ մէկ կը փետեմ․․․

Մայրս սեղմեց նրան իր կուրծքին եւ համբուրեց։

— Հարսի, առաջ տարաւ չատախօս Մարօն, ինչ լաւ է ձիւնը․․․ վազում ես, վազում, չես կշտանում․․․ ընկնում ես, այնքան փափուկ է, որ կողքդ չէ ցաւում․․․ Հարսի, ե՞րբ կը սառչի մեր լիճը։

Մարօյի վերջին հարցմունքը մեր տան մօտ գտնուած փոքրիկ լճակի մասին էր, որը ձմեռը սառչելով, մեծ զուարճութիւն էր պատճառում խաղասէր երեխաներին։ Մայրս այդ մասին ոչինչ չպատասխանեց, միայն հարցրեց, արդեօք չվախեցա՞ւ նա, որ այնպիսի մթին եւ վատ եղանակում մեր տունը եկաւ։

— Ինչի՞ց պիտի վախենամ, ասաց նա մի առանձին հպարտութեամբ, գայլ չիկայ, սատանայ չկայ, բոլորը ցրտից փախել, մտել են իրանց ծակերը։ Ես խո Մարիամը չեմ, որ վախենամ։— Ուհ, սատկած, հիմա կը քնե՞ն։ Տես, ի՞նչպէս քնել է, մտիկ տուր, Ֆարհատ, մտիկ տուր, Հարսի․․․

Վերջին խօսքերի միջոցին Մարօն այնպիսի մի հեգնական ծամածռութիւն գործեց իր սեւուկ դէմքի վրայ, որ չէր կարելի առանց ծիծաղելու նրա երեսին նայել։ Բայց յանկարծ նրա մեծ եւ գեղեցիկ աչքերը վառուեցան, նա դուրս թռաւ մօրս գրկից եւ վազեց մահճի մօտ, ուր քնած էին քոյրերս։

(Շար․) ՐԱՖՖԻ

կուա իր բոլոր միջոցները գործի կը լծէ Հեւլէնները բաժնելու համար Արեւմուտ – քէն: Տարբեր ձեւով կարելի չէ բացատրել նաեւ Պուլկարիոյ կառավարութեան նոր առաջարկը՝ տնտեսական, մշակութային եւ այլ համաձայնութիւններ կնքելու մա – սին: Միաժամանակ, Սոֆիա կ՛առաջար - կէ, որ երկու երկիրներու զինուորներուն թիւը յիսուն հազար հոգիով նուազի:

Այս առաջարկը նկատի չառնուեցաւ Ա – թէնքի կողմէ, որ Պուլկարիոյ այսօրուան բանակին մեծ թիւը Փարիզի դաշնագիրին խախտումը կը նկատէ արդէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԻԱԿԱՆ ԿՌԻՓԸ սկսաւ տարածուիլ Եւրոպայի մէջ: Անգլիոյ մէջ ութ հոգի մեռաւ համաճարակէն, որ սկսած է տես - նուիլ Ֆրանսայի, Պելժիոյ ու մանաւանդ՝ Իտալիոյ մէջ, ուր մօտ մէկ միլիոն հոգի վարակուած է:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զինուորնե – րուն թիւը հարիւր հազար հոգիով պիտի պակսի, մինչեւ 1958 Յունիս՝ ամէնէն ուշ:

ԺԸՆԵՒԻ ֆրանքեւեգիպտական խորհր - դակցութիւնները, որ տասներկու օրուան ընդհատումէ մը ետք վերսկսան, երկու երկիրներուն միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու վրայ կը գտնուին:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Նուիրեցէք ձեր պզտիկներուն հաճելի եւ օգտակար մատչելի նուէր մը: Թռուցիկ մը՝ թուղթէ, փլաստիկէ կամ կտաւէ հա- րիւր ֆրանքէն վեց հարիւր ֆրանք: Կամ աւելին՝ մաքի մարզանքի գիրք մը՝

« Le Jeu des Cerfs-volant et leur Construction »

550 ֆրանք 50 մօտէլ թռուցիկ շինելու դաղանիքը պարզուած, 95 պատկեր եւ գծագրութիւն: Դիմել Սեպտ. 14 - 30,

La Foire de Marseille. Parc Chanot
Grand Palais, 2e Galerie
Concours Lépine

Ուրիշ տեղերէն ապսպրանքներն ուղղել՝

ZUMBULIAN
2, Ave. du Général Leclerc
St.-Raphaël, Var (France)
C.C.P. Marseille 231-52

Արտասահման կը ղրկենք գիրք թէ թը- ռուցիկ ճամբու ծախսը ապսպրողին վրայ: Գրավաճառներուն, սկաուտական, պատանեկան, մարզական Միութեանց մասնաւոր գին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տա – րեկան պարահանդէսը Հոկտեմբեր 12ին, Շաբաթ գիշեր:

Կ՛ՈՒԶՈՒԻՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐ

եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ, կարուած հագուստի համար, սեռի: Տա- րեկան գործ: Դիմել՝

Ets. ROBERT, 124 Rue la Boëtie, Paris
BAL. 09-89

×

Ձեռնարկուներ (անբրփրնէօր) տունը աշխատող գործաւորուհիներ, երախայի հիւսուածեղէնի համար (մոնթած թրիքօ անփան): Դիմել՝

MALLE PARISIENNE
19, Rue du Caire, Paris (2e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներու, ո – րոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթար - կուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի ա- ւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թեր- թին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վի - ճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Ցրչե - ցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կան – խիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրա - ցնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյեօն մը, երեք սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք, լուացարան եւ կառատուն, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջերմութիւն: Ունի նաեւ պզտիկ հողամաս մը տունին առջեւը:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Նիսի մէջ, օդասուն եւ գեղեցիկ տեսա - րանով յարկաբաժին մը ձմեռուան հա – մար: Մէկ կամ երկու սենեակ, խոհանո - ցով, բոլորովին անկախ: Մատչելի պայ - մաններ: Դիմել՝

Mr. KILTIKIAN — Victoria Parc
72, Bd. des 2 Corniches, Nice

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Կ՛ՈՒԶՈՒԻ

14 – 15 տարեկան պատանի մը, ժա - մագործ – ոսկերիչի մը մօտ աշխատե – լու համար, արհեստ սորվելու եւ քուրսեր ընելու:

Կը խնդրուի ներկայանալ ծնողքին հետ: Դիմել՝

VENDOME
Joaillier - Bijoutier - Horloger
81, Bd. Voltaire, Paris XIe
Métro : St.-Ambroise

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշիկի աշխատանոց մը (15 րիւ տը Պէլվիլ), ամէն արհեստի համար կարելի է պայ ընել: Կազ, ելեկտրականութիւն, լուսաւոր տեղ մը, ամէն կարգի յարմա - րութիւններով:

Դիմել Վարպետեանի,

76, Rue de La Mare

Ամէն օր բացի շաբաթէ եւ կիրակիէ, ժամը 14էն 15:

ԱՐԱՐԱՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ա) Կամ. եւ Ռազ. Բարեկ. Միութեան Պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէ- քէեանի գրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Պ. Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ՛ըն - դունին՝ ժամը 6·30 – 8·30, ամէն Բշ. երեկուն:

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարայի ճակատամարտին 39րդ տա- րելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր: Առտուն՝ հանդիսաւոր պա - տարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ: Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդի- սութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեց. րակին մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր. Քա - ղաք. եւ Զին. իշխանութեանց:

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօռի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆը - րանքեւհայ բարեկամութեան: Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարե - կամներուն համար:

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ՛ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ. Կամաւոր - ներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկնե - րուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը դնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ:

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957:
Գին՝ 1100 ֆրանք:
Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հայկազեան վարժարանը կը վերաբաց - ուի 3 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, ժամը 2ին: Արձանագրութիւնները՝ նոյն օրը: Հասցէ. — 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Հոգաբարձութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Փետրուար 23ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առեւտուրով զբաղող մը, Փարիզի մօ – տակայ արուարձաններէն մէկուն մէջ կը փնտռէ վարձու ազատ հողամաս մը, առ - նուազն երեքէն չորս հարիւր քռ. մեթր տարածութեամբ, ապրանքի մթերման համար: Տեղեկացնել՝

Mr, Partick, 43, Rue Jussieu, Paris (5e)

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՎԱՐԱՆ ԴԻՄԵՑԷՔ

A. HAPET
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
81, RUE RÉAUMUR, PARIS-2e

Ուր պիտի գտնէք կանանց յատուկ խը- նամով պատրաստուած ճաշակաւոր եւ տոկուն վերարկուներ, շինուած դերձակ արհեստաւորներու կողմէ: Շատ դիւրամատչելի գիներով:

Tél. : CEN. 96-29
Métro : Réaumur ou Sentier

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՂՐԿԵԼ ԾՐԱՐՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԵՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ ԻՍԿ ԿՈՂՄԷ

Maison MORY et Cie

10, Rue St-Quentin, PARIS 10e, Métro: Gare du Nord

Բոլոր ծախսերը եւ տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, եւ ստացողը ոեւէ ծախս չունի վճարելիք:

Պատրաստ ծրարներ չենք ծախեր (քօլի սթանտար): Ղրկողը ինք կը գնէ ապ - րանքները ուզած խանութներէն: Ծրարները միայն նոր հագուստներ պէտք է պարունակեն:

Դիմողին կը ղրկուի տեղեկութիւններ (նոթիս) ձրիաբար:

Renseignements par Téléphone.- NOR 40-72 et 50-83. Service B.

Ներկայանալ թերթին կողմէ

TERZIAN

Un Maître dans le Tricot

MAISON FONDÉE EN 1928

3 Rue **Poissonnière**, PARIS 2ème — Tél. CEN 93-75

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice: ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15 69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 2 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MARDI 24 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 8001 33ème ANNÉE
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3802

8001

Մեր այսօրուան թիւը կը տպուի «Յառաջ»ի տպարանին մէջ, Մշակոյթի Տան ներքնայարկը:

1925ին, երբ մեր սիրացեալ խմբագրապետը կը հիմնէր Յառաջը, կը վերջացնէր իր խօսքը, ըսելով. — «Բայց աւելի լաւ է թողուլ որ գործը ինք խօսի»:

Եւ այդ գործը խօսեցաւ աւելի քան երեսուն տարի իր շունչով, իր կորովով իր անզուգական գրիչով:

Երեսուն տարի «Յառաջ»ի տպագրութիւնը ունեցաւ շատ դժուարութիւններ, տպարանէ տպարան, թաղէ թաղ: Մեր խմբագրապետը մաշեցաւ, մանաւանդ իր վերջին ամիսներուն, որպէսզի, ի գին ամէն զոհողութեան, բարոյական թէ ֆիզիքական, լոյս տեսնէ «Յառաջ»ը:

Եւ «Յառաջ»ը ապրեցաւ: Եւ բաժանորդը որ ամէն առտու կը ստանար իր թերթը չգիտցաւ թէ ինչ ճիգեր կը թափուէին որպէսզի ան չզրկուէր իր թերթէն:

Իր մահէն քանի մը շաբաթ առաջ էր որ ծրագրուեցաւ Մշակոյթի Տան ներքնայարկը փոխադրել թերթին տպագրութիւնը:

Օրաթերթի մը համար անհրաժեշտութիւն է իր տպարանը ունենալ որպէսզի կանոնաւորապէս հրատարակուի:

Ինք չէր հաւատար որ կը յաջողինք: Եւ մեզի կ'ըսէր մահէն մէկ քանի օր առաջ.— Մէջն ինչպէ՞ս պիտի երթաք, չէք կրնար, ինչ մեծ պատասխանատուութեան տակ կը մտնէք»:

Ճիշդ է որ իր մահը շատ բան փոխեց եւ նոյնիսկ վայրկեան մը մտածեցինք, թէ այլեւս կ'արժէ՞ր իրագործել մեր ծրագիրը, երբ ինք չկար:

Ինք չկար այլեւս որ մեզի ուժ տար, որ մեր կողքին ըլլար եւ աշխատէինք այն նպատակով միայն՝ որ իր վերջին տարիներուն գոնէ տեսնէր իր գործին բարգաւաճումը: —

Բայց վայրկեան մը վարանելէ ետք, մտածեցինք թէ աւելի քան երբեք հարկ էր իրագործել մեր ծրագիրը, որպէսզի շարունակուի իր գործը, եւ ինք ալ շարունակէ ապրիլ մեզի հետ, ամէն օր, երբ լոյս տեսնէ «Յառաջ»ը: Եւ այսօր, այս թիւը կը տպենք թերթին մեքենաներուն վրայ: Ուրա՞խ ենք: — —

Ոչ: Ուրախ չենք, որովհետեւ ինք չտեսաւ այդ օրը, եւ ինք էր ամէնէն արժանին: Իր մահէն ետք, յաղթահարեցինք բազմաթիւ դժուարութիւններ եւ կը շարունակենք, որովհետեւ իրեն համար էր որ աշխատեցանք: —

Աշխատեցանք՝ որպէսզի ինք, մահէն ետքն ալ, շարունակէ ծառայել իր ժողովուրդին, իր պաշտած Կուսակցութեան, եւ Մայրենիքին: Թէեւ բացակայ՝ ինք է սակայն, որ ամէն օր լոյս կ'ընծայէ «Յառաջ»ը, իր հաւատքն է որ ուժ կու տայ մեր անփորձութեան:

Ուրախ չենք, այսօր, որովհետեւ մեզի հետ չէ, անզուգական Վարպետը, դուն պիտի ուրախանայիր, եւ այս նոր հանգրուանէն վերջ, ուժ տայիր՝ որպէսզի յաղթահարենք այն բոլոր նոր դժուարութիւնները որոնց առջեւ կը գտնուինք: —

Ան՝ որ կ'ուզէ ուրախանալ այսօր, սիրտին խորը ցաւ մը ունի.— բացակայութիւնը:

Անշուշտ պէտք չէ որ բացակայ ըլլար նման օր մը՝ մեր հիմնադիր–խմբագրապետը:

Տեսնելու էր որ տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը «Յառաջ»ի այսօրուան թիւը 8001 է: Ութ հազար թիւեր հրատարակելէ ետք տասնըվեց տպարաններ «Յառաջ» այսօր նոր հանգրուան մը կը բանայ իր կեանքին մէջ:

Բայց երբ մնացած «Յառաջ»ը վստահ է թէ իր վայելած լայնժողովրդականութիւնը, իր ընկերներուն անվերապահ աջակցութիւնը եւ ընթերցողներուն համակրանքը թոյլ պիտի տան որ՝ ապրի եւ շարունակէ իր գործը: —

Գիտակից էր ատոր, մեր մեծ վարպետը, որ այսօր կը հանգչի, ինք ալ վստահ թէ գործը կէս չի մնար:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ «ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆԻ»Ն ՇՈՒՐՋ

Տակաւին անորոշ է ֆրանսական կառավարութեան ապագան եւ վարչապետ մտահոգ՝ Ազգ. Ժողովի քուէարկութեամբ:

Իր վերջին փորձը՝ հասնելու ազգային կուսակցութեանց պարագլուխները, մէկ–նոլորտը, պատրաստելու համար, հողի կրցաւ համաձայնութիւն մը գոյացնել: Եւ հիմա Պուրժէս–Մոնուրի ստիպուած է առաջարկել մինչեւ Սեպտեմբեր 30 սպասելու համար մեծամասնութիւն մը Ալժերիոյ Օրինագիծին շուրջ:

Ուրեմն տասը օրուան «կլոր սեղանին» ժողովը (յիշենք որ բուն սեղանը կլոր չէր, այլ քառանկիւն...) եւ վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ չորրորդ ցերեկ: Տարակարծութիւնները կային մանաւանդ նախկին վարչապետ Կի Մոլէի եւ անկախ երեսփոխան Ռոժէ Տիւշէի միջեւ: Մինչ ընկերվարական երեսփոխանը համաձայն էր օրինագիծին այն ձեւով որ այդ օրինագիծը կը սահմանէ Ալժերիոյ յառաջիկայ հաստատութիւնները, անդին Ռոժէ Տիւշէ, որ նախապէս համաձայնած էր պաշտպանողական նախարար՝ Ա. Մորիսի հետ, կը կարծէ որ այդ օրինագիծը շատ իրաւասութիւններ կու տայ Ալժերիոյ:

Միջին ճամբայ մը կը փնտռէին արմատական Քէյ, եւ կարգ մը ուրիշ երեսփոխաններ որոնց նպատակն էր համաձայնիլ բանաձեւի մը շուրջ որպէսզի Ազգ. Ժողովը անմիջապէս կարենայ սկսիլ վիճաբանութիւններուն:

Արդարեւ պէտք է մինչեւ Սեպտեմբեր 30 վերջանայ Ալժերիոյ Օրինագիծին քուէարկութիւնը, որպէսզի Հոկտեմբերին սկսին Ազգ. Ժողովի սովորական նիստերը: Ներկայ ժողովները, արտակարգ են: Ինչպէս ամէն տարի երբ վերամուտի սովորական ժողովները սկսին, երեսփոխաններ պէտք է ընտրեն նոր դիւան մը:

Անհամաձայնութեանց գլխաւոր կէտն էր թիւ 12 յօդուածը (Ալժերիոյ Օրինագիծին) որ ունի երեք պարբերութիւններ: Անփոփոխ կը մնայ առաջին եւ վերջին ջնջուած երկրորդը՝ «Դաշնակցային Խորհուրդին ժողովներուն կը նախագահէ Հանրապետութեան ներկայացուցիչ նախարարը: Աշխատանքները կը կատարէ անդամներէն մէկը, որ կ'ընտրուի ամէն տարի»:

Այս յօդուածին տեղ պիտի հանուի օրէնք մը, ընտրութիւններէն 18 ամիս ետք, երբ արդէն տեսնուին Օրինագիծին արդիւնքները:

Շաբաթ ժամը 13.30ին վերջացաւ այս ժողովը, որուն անմիջապէս յաջորդեց Նախարարաց Խորհուրդի նիստը, նախագահութեամբ՝ Քոթիի:

Կառավարութիւնը երկուշաբթի օր պիտի ներկայացնէր նոր բանաձեւը ներքին յանձնախումբին: Պուրժէս Մոնուրիի արտօնուած է վստահութեան քուէ պահանջել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՐՔԱՑԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լուրը այնքան ալ տարօրինակ չէ:

Իրաքի Ֆէյսալ Թագաւորը Վաշինկթոնի ափերուն անցուցած իր արձակուրդէն ետք յայտարարեց, թէ նշանուած է. իշխանուհիի մը հետ որ օսմանեան ծագում ունի, մօրը կողմէ:

Լաւ, հապա թէ արձագանգած էր, երբ լրագրողները յայտնեցին, որ Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորն ալ կը սիրահարի Թրքուհիի մը հետ... Արդէն Տինա Թագուհիին հետ իր ամուսնալուծումը վերջնական հարց կը նկատուի:

Անշուշտ Թուրքերը բան մը գիտէին, երբ Պոլիս հրաւիրեցին երիտասարդ երկու պահակները: Վոսփորեան արքայական աշխարհին մէջ, հակամարտ հոսանքները մինչ ռազմավարձեր կը կատարեն դիւանագիտական մարզին վրայ, Թուրքիա, բնականաբար, իր շահը կը փնտռէ: Արաբները գիրք բռնած են Թուրքերուն դէմ: Իսկ Անգարա յաջողած է ապահովել Պաղտատի եւ Ամմանի բարեկամութիւնը:

Եւ, դաշնագիրներով, խոստումներով ու փոխադարձ այցելութիւններով չբաւարարուելով «մէհմէտճիկ»ները կը դիմեն իրենց հնօրեայ քաղաքականութեան: Խնամութիւն...

Այնպէս կ'երեւի, թէ ատոնք աւելի դիւանագէտ են քան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հզօրները: Լաւ գիտնալով թէ թուղթերու վրայ եղած ստորագրութիւնները օր մը կրնան թնդանօթներու կապուիլ՝ կը դիմեն սրտի ձայներուն: Կը վարեն խնամիական քաղաքականութիւն...

Եւ ինչո՞ւ չէ, քանի որ ունին գեղածիծաղ ափերը Վոսփորի, քաղաքավարութիւն մը՝ որ յաճախ ամէնէն արդիական Եւրոպացիներն անգամ կը զարմացնէ, ունին շլացուցիչ պալատներ եւ որոշ ժամերու համար «պահ» դրուած հատընտիր թրքուհիներ...

Անշուշտ ժամանակը ցոյց պիտի տայ, թէ որո՞ւն վարած քաղաքականութիւնը աւելի ճիշդ է:

Զմոռնանք, որ խնամիական այս դիւանագիտութիւնը ատենին բաւական յաջողութիւններ ապահոված էր Թուրքերուն: Գնչուհիներով դիմաւորուող Լոթիներ իրենց գրիչը ի սպաս կը դնէին թրքական ... քաղաքակրթութեան, իրողութիւններն իսկ ուրանալու աստիճան:

ԱՐՄԷՆԱԿ

ՄԱԿ-Ի ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԿՐՈՄԻՔՕՅԻ ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՏԸԼԸՍԻ ԴԷՄ

Ինչպէս գրած էինք, ՄԱԿի համագումարին մէջ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս ճառ մը խօսելով ծանրօրէն քննադատած էր Միջին Արեւելքի խորհրդային քաղաքականութիւնը, որ խաղաղութեան համար լուրջ վտանգ մը կը ներկայացնէր: Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը սակայն օգտուեցաւ՝ հարուածելու համար Արեւմտեան պետութիւններն ու յատկապէս՝ Միացեալ Նահանգները: Կրոմիքօ խօսք բառեր գործածեց իր հակաճառութեան ընթացքին:

ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակութեան նախագահը ոչ մէկ նորութիւն բերաւ: Հրատապ հարցերու մասին խօսելով կրկնեց այն յանկերգը, որ ծանօթ է բոլորին.— Ազդարարութիւններ՝ Միջին Արեւելքի պատերազմի «հրձիգներ»ուն, Խ. Միութեան զօրաւոր գիրքը, սահմանակից երկիրներու նկատմամբ Մոսկուայի հետաքրքրութիւնը եւայլն:

Խորհրդային Արտաքին նախարարը ժխտեց այն վարկածը, որուն համաձայն Սուրիա կը ստանայ իր զրահներուն եւ աւելցուց, թէ այս մեղադրանքներուն միակ նպատակն էր արեւմտեան աշխարհակալներուն աշխուժութիւնը կեդրոնացնել այս հողամասին վրայ, միջամտութիւններ ընելու համար: Կրոմիքօ յայտնեց, թէ համագումարին կը մնար խաղաղութիւնը ապահովել Արեւելքի մէջ, ինչպէս ըրաւ անցեալ տարի՝ Եգիպտոսի համար:

Ապագինման հարցն ալ մաս կը կազմէր խորհրդային ներկայացուցիչին երկարապատում ճառին.— «Ապագինման շուրջ արեւմտեան առաջարկները, որ Տըլըս ներկայացուց այստեղ, համաձայնութեան ոչ մէկ հիմ ունին: Պատահական չէ, որ Նախարարը աւելի շատ խօսեցաւ սպառազինումը սահմանափակելու, քան՝ ապագինման մասին: Փոխանակ ձայնակցելու անոնց՝ որ կ'առաջարկեն հիւլէական եւ ջրածնային զէնքերը արգիլել, Նախարարը գրեթէ քնարերգական փառաբանութիւն ըրաւ՝ այս կամ այն տեսակի հրթիռներուն»:

Իր խօսքը վերջացնելով Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ փափաք յայտնեց որ միջազգային լարուած կացութիւնը քիչ մը մեղմանայ եւ երբեւ մեկնակէտ՝ առաջարկեց. —

1.— Համաձայնութիւն մը՝ Եւրոպայի ապահովութեան համար եւ Ատլանտեան ու Վարշաւայի Ուխտերուն միջեւ դաշինք մը՝ ուժի գործածութիւնը արգիլելու համար:

2.— Համաձայնութիւն մը ճշդելու համար թէ ի՞նչ պետական յարձակում պի–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ) 6

ՔԷՏԻՃԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ

Պէյրութի վերջին թերթերէն խոր ցաւով կ'իմանանք թէ Պետրոս Արք. Քէտիճեան վախճանած է Հռոմի մէջ 67 տարեկանին:

Շրջանաւարտ Հռոմի Համալսարանէն՝ հանգուցեալը վարած է Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան Լուսաւորչական երկրորդական վարժարանի տեսչութիւնը: 1922 – 1936 եղած է հոգեւոր հովիւ Փարիզի հայ կաթողիկէ համայնքին: Պէյրութի մէջ կը ստանայ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն, Պատ. փոխանորդի պաշտօնով կը զրկուի Հռոմ, ուր կը վարէր Լեւոնեան վարժարանի վերատեսչութիւնը եւ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի գործակալութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼԻԶՊՈՆԱ ԿԵՐԹԱՅ

Յառաջիկայ Կիրակի (Սեպտ. 29) Պոլսոյ պատրիարքը Գարեգին արք. Լիզպոնա կը մեկնի Պ. Գ. Եսայեանի հրաւէրով՝ զբաղելու համար Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Թրքահայոց յատկացումներուն առնչութեամբ: Պատրիարքին կ'ընկերանայ վարչութեան անդամ՝ Պ. Մկրտիչ Շէյխեան: ի

Պատուիրակութիւնը որ Հռոմի ճամբով կ'երթայ Լիզպոնա, 3 – 4 օր մնալէ վերջ պիտի անցնի Լոնտոն, ուր պատրիարքը հրաւիրուած է Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին կողմէ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի տպարանը փոխուած է բայց խմբագրութեան եւ վարչութեան հասցէն կը մնայ՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ:

Խմբագրատունը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՄՈՒԹ ՈՒ ԼՈՅՍ

Խօսքը գիշերուան ու ցերեկուան մասին չէ, այլ հայ կեանքի մասին:

Ժողովուրդի մը կեանքը չի կրնար միշտ լոյսի մէջ ըլլալ. անոր պատմութիւնն ու ճակատագիրը չեն կրնար միշտ նոյնը կամ նոյնանման ըլլալ. փոփոխական են, ճիշդ բնութեան նման — օր մը ցուրտ, օր մը տաք. օր մը մութ ու մառայլ, օր մը լուսաւոր ու պայծառ:

Հայ ժողովուրդի ճակատագիրը մաս կը կազմէ մարդկային պատմութեան: Հայոց պատմութիւնը մէկ էջն է ժողովուրդներու կեանքի պատմութեան մէջ. էջ մը՝ որ լեցուած է տրտմութեամբ, արցունքով ու արիւնով. եւ լեցուած է մութով, առհասարակ, եւ, նաեւ, լոյսով, երբեմն միայն:

Չկայ ժողովուրդ մը, սակայն, մեծ ըլլայ թէ փոքր, հզօր ըլլայ թէ տկար, որ բացառիկ կեանք մը ունենայ. որուն կեանքը միայն ողորկ, դիւրին ճամբաներու վրայէն ընթանայ: Ազգերու պատմութիւնը յաճախ դժուարին ճամբաներու վրայ կը գրուի:

Փոքր ժողովուրդներունը, եւ անոնց կարգին Հայուն պատմութիւնը կը գրուի ոչ թէ դժուարին, այլ դժնդակ, քարքարուտ ճամբաներու, լպրծուն զառիթափերու վրայ:

Թողունք հին դարերը:

Եթէ նկատի ունենանք մեր օրերը, ժամանակակից հայ կեանքը, պիտի ունենանք մէկէ աւելի պատճառներ, ամէն բան մութ տեսնելու. խաւար, յուսահատական, նոյնիսկ անյոյս համայնապատկերով մը:

Կարելի՞ է ուրիշ կերպ:

Փոքրիկ ժողովուրդ մըն է Հայը, որ քանի մը հատուածներու բաժնուած է բռնօրէն. ճակատագրական, անողոք ձեռքերու միջոցով, իր հայրենիքին հետ միասին:

Ունի հայրենիք, հին դարերէն մնացած, բայց բաժան բաժան: Բեկոր մը՝ որ հազիւ ազատութիւնը ճանչցած, ինկաւ բռնակալ թաթի մը տակ. ուրիշ բեկոր մը, նուիրական յիշատակներով ու յիշատակարաններով, ամայի ու աւերակ այսօր, տասնամեակներէ ի վեր. զաւակները՞ ուր:

Աւելի մռայլ պատկերով կը ներկայանայ Հայը:

Մէկ մասը՝ հայրենի հողին վրայ, բայց բռնութեան տակ. մէկ մասը՝ խորհրդային բռնատիրութեան ալեկոծ ծովերուն մէջ ցիրուցան, առանց ազգային կապի ու կամուրջներու, զուրկ՝ հոգեկան ու իմացական շարժումներէ: Եւ ուրիշ, կարեւոր հատուած մը, արեւմտահայ յորջորջումով ծանօթ, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած. բեկոր առ բեկոր, լեռներով եւ ծովերով բաժնուած իրարմէ:

Թափառական, անապահով ու անստոյգ ապագայով:

Այս հատուածը, ինքն իր մէջ հազար բեկորներու բաժնուած, ունի իր լեզուն, գիրն ու գրականութիւնը, իր մշակոյթը, ազգային մտահոգութիւնները, սակայն, այս բոլորը, օտարութեան մէջ կը հալին ու կը մաշին օրէ օր: Կը տժգունին ու կը հատնին, ժամանակի ժանիքներուն տակ:

Հայ մարդը քաղաքացի է կամ հպատակ հազար երկիրներու, «երկրորդ հայրենիք»ներու բազմութեան մը մէջ նետուած. օտար, անհարազատ հզօր հովերու ու ազդեցութիւններու ենթակայ. լեզուական, հոգեկան, քաղաքական ու մշակութային խորշակներէ ծեծուած

Ո՞ւր է Հայը, Հայութիւնը, որ հետզհետէ վերացական անուն մը կը դառնայ, չըսելու համար պատմական: Նոր, երեւ-բայաջորդ սերունդները չեն ճանչնար հիները. չեն հասկնար զիրար: Տարօրինակ պատկերով ու ներաշխարհով շատերը՝ մեր գաղութներէն — ֆրանսական, ամերիկեան, արժանթինեան, պալքանեան, թրքական ...

Ժամանակակից այս հայութիւնը ունի իր եկեղեցիները, որոնք յաճախ պարապ կը մնան, կամ շատ քիչ աղօթողներով. ունի դպրոցներ, որոնցմէ շատերը՝ անուանական նշանակութիւն ունին. առանց աշակերտի:

Եւ ունի լեզու, գիր ու գրականութիւն. գիրք ու թերթեր ալ, որոնք շատ քիչ տեղեր կը կարդացուին. հին ու միջին սերունդին կողմէ, մասնաւորապէս:

Մէկ միլիոն հայ արտասահմանի մէջ եւ քանի մը տասնեակ գիրք ու թերթեր՝ որոնք դժուարաւ կը կարդացուին եւ շատ աւելի դժուարութեամբ կը հրատարակուին:

Ի՞նչ պիտի պատահի վաղը, երբ հինները անհետանան եւ նորերը գան ժառանգելու ինչ որ ունինք:

Մութ է ու անստոյգ պատասխանը, յուսահատական ըլլալու աստիճան:

Այս պատկերը երեւակայական չէ, ոչ ալ յոռետեսութեան արդիւնք. իրականութեան մէկ երեսն է ան, որ կ'արիւնէ գիտող սիրտերը:

Դառնանք սակայն ուրիշ կողմ մը. խաւարէն դուրս:

Փոքրիկ, հայրենազուրկ ու ցիրուցան ժողովուրդ մը, որ Հայն է, հակառակ այս բոլոր դժբախտութիւններուն, արիւնէն ու կրակէն հալածական, կ'ապրի այսօր, ապրում ու բարգաւաճ վիճակով:

Վերջին երեք տասնամեակներուն, հալածական այս բեկորները, ամէն տեղ գործ ու գիրք ստեղծեցին. հիւղաւաններէն դուրս գալով, տուներ, վիլլաներ, նոյնիսկ ապարանքներ կառուցին. առեւտրական տուներ ու բազմաճիւղ գործեր վերահաստատեցին. դպրոցներ ու ճեմարաններ բացին: Եկեղեցիներ եւ ազգային իշխանութիւններ հաստատեցին:

Թափառական նոյն Հայը ունեցաւ եւ ունի այսօր իր գիրն ու գրականութիւնը. քանի մը տասնեակ թերթեր ու պարբերականներ կը հրատարակէ: Հարիւրաւոր գիրքեր կը հրատարակէ, որոնք կը կարդացուին, եւ նոյնիսկ կը վերահրատարակուին:

Նոր եկեղեցիներ կը կառուցանէ ան եւ մեր դպրանոցները նոր եկեղեցականներ կը հասցնեն:

Հայը ունի իր մտաւորականութիւնը, որ հարուստ է գաղափարական տարրերով, ունի իր քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք կը պայքարին ազատութեան համար:

Այդ փոքրիկ ժողովուրդը, որուն կէսը արեան մէջ խեղդուեցաւ, գիտցաւ սակայն իր միւս կէսովը հայրենիք ու անկախութիւն, բանակ ու օրէնք, համալսարան ու մշակոյթ ստեղծել:

Այդ փոքրիկ ժողովուրդին միւս մասը, այսօր, կայուն կեանքով մը, հաստատուած երկրէ երկիր, յամառօրէն կառչած է իր գոյութեան ու ազգային արժէքներուն, կը շարունակէ իր ստեղծագործ ճիգը: Հրաշքներ կը գործէ, վառ պահելով իր հայրենասիրական ոգին, հայրենիքի կարօտը: Կը պահէ իր լեզուն, աւելի քան երբեք գեղեցիկ ու մշակուած. կը պահէ իր միտքն ու մշակոյթը, նոր անուններով հարուստ:

Կը պայքարի ան ինքն իր մէջ, պառակտումի տպաւորութիւնը տալով. սակայն համերաշխ է ան, ըստ էութեան, իր ընդհանրական ոգիին, տիրական մեծամասնութեան:

Կը հաւատայ վաղուան իր ճակատագրին, անոր համար ալ կը պայքարի, լուծելու համար իր ազգային դատը, արդարագոյնը բոլոր դատերուն

Հայ կեանքը լի է մութով, անշուշտ, բայց նաեւ լոյս ունի ան: Մութին հետ լոյսը, որ կրնայ տիրական դառնալ, եթէ մենք ուզենք:

Այսպէս ապրած է մեր ժողովուրդը դարերով եւ կը հաւատանք, թէ այսպէս ալ պիտի շարունակէ ապրիլ, մինչեւ որ գայ Ազատութիւնը եւ հալածուի մութը, առնուազն ստուերի վերածուի եւ լոյսը դառնայ տիրական:

Գիշերը յաւիտենական կը թուի գիշերուան պահերուն, տկար հոգիներուն համար:

Բայց գիտենք, թէ միշտ ալ կը ծագի արեւակը ու կը շողայ արշալոյսը:

Տարակոյս չկայ, որ Հայը պիտի ողջունէ իր արշալոյսը, եթէ պահէ իր ազգային ու հոգեկան ուժը: Եթէ գիտնայ դիմանալ:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՌՈՒԲԷՆ ՊԻՆԵՄԷՃԵԱՆ

Պինեմէճեան ընտանիքը Արեւմտահայ Թատրոնին մէջ աշխատանքի մեծ բաժին մըն է բերած:

Արդարեւ, այս ընտանիքին բոլոր անդամները, մեծով ու պզտիկով դերասաններ եղած են:

Ռուբէն Պինեմէճեան ծնած է 1857ին, Անտրիանուպոլիս (Էտիրնէ):

Սկզբնական շրջանին, Ռուբէն Պինեմէճեան թատերական շրջանակէն մուտք գործած է իբրեւ յուշարար, Մ. Պէնկլեանի գուսանըրդական խումբին մէջ:

Սակայն բեմին հանդէպ իր տածած սէրն ու խանդավառանքը յագուրդ չեն կրցած ստանալ յուշարարութեան անշուք գործով եւ օր մը վերջապէս որոշած է բեմ նետուիլ:

Իր բեմական գործունէութեան առաջին շրջանը կ'անցնի Պէնկլեան Թատրոնին մէջ: Եւ սակայն, իբրեւ դերասան Ռուբէն Պինեմէճեան համբաւի կը տիրանայ Մնակեան Թատրոնի գործունէութեան շրջանին, ուր աչքի կը զարնէ բեմական մասնաւոր սեռի մը՝ երիտասարդ-սիրահարի դերերով:

Ռուբէն Պինեմէճեանի մասին, իր ժամանակին, կարծիքները տարբեր եղած են:

Արեւմտահայ Թատրոնի 1870-80 շրջանի ամենայաջող երիտասարդ-սիրահարը ընդունուած ըլլալով հանդերձ, պնդողներ ալ գտնուած են թէ ան համբաւի է տիրացած շնորհիւ իր դերերու համակրելի հանգամանքին:

Ժամանակի կարծիքներու մէջէն, հոս մէջ կը բերենք, իբրեւ ամենավաւերականը, Շարասանի հետեւեալ դատաստանը.

«Անկեղծօրէն խոստովանելու ենք որ Ռուբէն Պինեմէճեանի անունը շրջանակով համբաւի լուսապսակը ծնունդ տուած է ու մնացած ոչ այնքան իր խաղարկութեան վարպետութենէն եւ կամ գեղարուեստական բարձրութենէն, այլ պարզապէս իր դերերուն նկարագրին համակրելի հանգամանքէն: Այսուհանդերձ ինք իբրեւ դերասան ունի որոշ արժէք մը, որ սակայն յաչս քննադատին, ինչպէս ըսինք, երբեք համեմատական չի կրնար ըլլալ իր վայելած հասարակական համբաւին հետ: Բեմի լաւ գործաւոր մըն է եղած ինք, խաղարկութեան գրեթէ բոլոր գաղտնիքները իրեն ծանօթ են, դերերուն պահանջքին մասին ալ խղճամիտ է, սակայն միօրինակութիւնը, ձայնի ու շարժումի կաշկանդուած ձեւապաշտութիւնը, որ կը տիրէ անխափ իր բոլոր դերերուն մէջ, լաւ նիշ մը չէ անշուշտ իր անուանին»:

Տակաւին կը քննադատէին Ռուբէն Պինեմէճեանը որ ան չէր կրնար իր ստանձնած դերերուն նկարագիրն ու հոգեբանութիւնը խոր ուսումնասիրութեան մը բովէն անցընել:

Ժողովրդեան ուրիշ հատուած մըն ալ մեծապէս կը գնահատէր ու կը սիրէր Ռուբէն Պինեմէճեանը իբրեւ արժէքաւոր

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱԼԸ

Եւ շարունակեցիր քալել քու ճամբով: Այնինչ՝ այն ճամբով, ուրկէ փորձեր էին Կիւրոս, Ասուր Նազիր Աբալ, Թութմօս, Համուրապպի... Եւ փառասիրութիւնդ, որ այլեւս կիրք մըն էր դարձեր մէջդ, քեզ անյագ դարձուց նաեւ հողի նըկատմամբ: Ու նժոյգդ քշեցիր Գանգէս ու Հիմալայա: Եւ ի վերջոյ, պարտուեցար նոյն այն ուժէն, որուն շնորհիւ կարծած էիր յաղթական ըլլալ, — քու իսկ բանակէդ: Եւ սկսար լսել ձայնը տակառիս, երբ փողի ու թմբուկի ձայները դադրեցան, ու սկսաւ շշնջել գիտակցութեան ձայնը ...: Ո՞ւր է Փարմենիոնը, — գոչեց յանկարծ ծերունին՝ ցցելով գլուխը:

— Օգնակա՞նս:

= Այո:

— Սպաննել տուի, — շշնջեց Աղեքսանդր՝ ցնցուած այս անակնկալ հարցումէն:

= Անոր որդին՝ հեծելազօրաց հրամանատար Փիլո՞տը:

— Սպաննել տուի նոյնպէս:

= Քու մտերիմդ՝ Կլիտո՞ն:

— Սպաննեցի ես ինքս՝ խնջոյքի մը ընթացքին:

= Որովհետեւ կը զգայիր, թէ նոյնիսկ անոնք քու շուրջդ են, բայց այլեւս քեզի դէմ ...

— Այո:

= Ու ի՞նչ մնաց այդ բոլորէն: Կամ՝ ի՞նչ պիտի մնայ այդ բոլորէն, որոնք անցաւոր են քեզի նման՝ կապուած ըլլալով անձիդ եւ զուրկ՝ որեւէ մտաւոր կամ հոգեկան արժէքէ... Նուաճումներ ի փառս քու եւ ի վայելումն հետեւորդաց քու... Կը հարցնեմ քեզի՝ ի՞նչ պիտի մնայ այդ բոլորէն:

— Անունս, — մրմնջեց Աղեքսանդր վարանոտ:

= Անունդ... Աղեքսա՞նդր ...

— Աղեքսանդր Մեծ ..., — վրայ բերաւ աւելի համարձակ, — արդէն իսկ «մեծ» կ'որակեն զիս:

= Մեծ... Մեծն Աղեքսանդր... Այդ «Մեծ» որակումը եւս, իր կարգին, այլ ձեւի պատրանք մըն է, ու ծնունդը՝ իրական մեծութեան մասին մարդոց ունեցած փոքր կամ սխալ ըմբռնումին ...: Քեզ մեծ կ'որակէ քու ժողովուրդդ, այո՞...: Այն՝ ի փառս եւ ի ապահովութիւն որուն դուն իր ու այլ ժողովուրդներու զաւակները անշունչ ու անթաղ թողուցիր օտար տափաստաններու կամ հովիտներու վրայ...: Որովհետեւ բազմութիւնները եւս ենթակայ են ու գերեալ նոյն այն կիրքին, որ վարեց քեզ...: Քու Մակեդոնիան եւս, ինչպէս ամէն մէկ երկիր կամ ժողովուրդ, իր հաւաքական փառասիրութիւնը ունի, նոյն անսանձ ու անյագ, նոյն կոյր ու կուրացող տենչը, տիրապետելու կամ ընկճելու նոյն մոլուցքը...: Եւ, ի յագեցումն այդ մոլուցքին, ան կը ցանկայ «Մեծ» տեսնել այն անձը, որ՝ իբրեւ արքայ՝ հեծած է իր ուսերուն, եւ զինքը կը քշէ խոյանքէ խոյանք, փոյթ չէ թէ արեան գետերու եւ արցունքի հեղեղներու գնով եւ իր անձնական փառքին ի խնդիր ...: Որովհետեւ ան իր ազգային — հաւաքական «մեծութիւնը» կը տեսնէ իր ուսերուն հեծած պերճակալին անձնական «մեծութեանը» մէջ...: Եւ, այդ կերպով, ի գին անթիւ զոհերու, կը յագեցնէ իր փառասիրութիւնը հաւաքական:

— Բայց, փառասիրութիւնը եւս իր ինքնանպատակ էութեանը մէջ իսկ, միշտ ազդակ է, խրախոյս ու խթան՝ կատարելու գործեր երբեմն նոյնիսկ մեծ ու փարթամ, կամ պատմական:

= Դուն որ իմաստասիրութիւն ես ուսած, միթէ՞ կը դժուարանաս ըմբռնելու, թէ որ գործերն են իրապէս մեծ ու փարթամ, բայց մանաւանդ՝ պատմական ...: Կը յիշես, անշուշտ, Կորնթոս այցելութիւնդ ինծի:

— Կը յիշեմ:

= Ու կը յիշես, նաեւ, թէ ինչ եղաւ իմ պատասխանը քու այն հարցումին թէ ի՞նչ կը ցանկայի որ տայիր ինծի՝ արշաւանքդ սկսելէ վերջ:

— Կը յիշեմ... Զօր ու կարուկ. նոյնիսկ արհամարհանքով մը պատասխանեցիր — «մի խափաներ արեւս»:

= Եւ դուն հակեցար մէկ կողմ՝ չխափանելու համար արեւս, չէ՞:

— Այո:

= Այդքա՞ն:

— Ա՛յդքան:

= Եւ քու արշաւանքիդ ամբողջ տեւողութեան այլեւս երբեք չանդրադարձա՞ր իմ այդ պատասխանիս, որ ինքնըստինքեան կանխազգուշացում մը եւ հրահանգ մըն էր՝ քեզի ուղղեալ ...

— Հրահա՞նգ մը ...

= Այո. խորիմաստ, մարդկային, վսեմ հրահանգ մը՝ տակառակալին կողմէ աշխարհակալին ուղղուած ...

— Կը խոստովանիմ, որ չանդրադարձայ երբեք:

= Եւ խոստովանէ, որ չես ըմբռներ նաեւ այժմ:

— Ճիշդ է, — մրմնջեց արքան շփոթած:

= Աղեքսանդր, Աղեքսանդր, — հառաչեց ծերունին՝ ուղղելով մէջքը եւ [illegible] շեշտով մը շարունակեց, — ես քեզի թելադրեցի չխափանել արեւն իմ, ու կարծեցի թէ իմ անձին վերաբերեալ այդ արտայայտութեանս մէջ կը լսես ապագային ու յաւիտենական ձայնը բազմաթիւ ժողովուրդներու կամ ցեղերու, որոնց հանդիպեցար ճանապարհիդ, եւ որոնց արեւը խափանեցիր ...:

(Շար.)

դերասան, եւ ամէն անգամ որ ան կը բարձրանար բեմ, կ'արժանանար խանդավառ ընդունելութեան։

Այս բոլորը սակայն կրնա՞ն պատճառ մը ըլլալ, որ քանի մը տասնեակ տարիներ ետք երբ այսօր խօսուի Արեւմտահայ Թատրոնին մասին, Ռուբէն Պիննէմէճեանի յիշատակէն կ'ընծայուի երախտագէտ յարգանք։

Մենք կը կարծենք որ, ընդհակառակն, երկար տարիներու անշահախնդիր ծառայութեամբ, Ռուբէն Պիննէմէճեան սատարած է իր ուժերուն ներած չափով Արեւմտահայ Թատրոնի զարգացման, եւ բացի այդ, ան հասցուցած է զաւակներ, որոնք իրենց կարգին հայ Թատրոնի արժանաւոր աշխատաւորները հանդիսացած են։ Այդ իսկ պատճառով իր անունը երախտիքով պէտք է յիշուի այսօր եւ գալոց սերունդներուն մէջ։

Ռուբէն Պիննէմէճեան մեռած է 1910ին Պոլսոյ մէջ։

×

Ըսինք որ Պիննէմէճեան ընտանիքը մեծով ու պզտիկով դերասաններ են եղած. Նախ Տիկին Պիննէմէճեան (բեմական անունով Ագաւնի-Զապէլ) Արեւմտահայ Թատրոնի լաւագոյն դերասանուհիներէն մին է եղած, եւ երկար տարիներ Մնակեան Թատրոնին մէջ գործած է մեծ յաջողութեամբ։

Եղած է շրջան մը, ուր մեծանուն դերասանուհի Զապէլ Հէքիմեանի բացակայութեան պատճառաւ Ագաւնի-Զապէլ արժանաւորապէս փոխարինած է զայն։ Ագաւնի-Զապէլ մասնաւոր յաջողութիւններ ձեռք բերած է մանաւանդ սուպրէթի դերերով, որոնց մէջ միշտ ալ դերազանցած է ինքզինքը։

Ռուբէն Պիննէմէճեան ունեցած է չորս զաւակներ, երկու մանչ եւ երկու աղջիկ։

Աղջիկները՝ Ատրինէ եւ Էլիզ Պիննէմէճեան Արեւմտահայ Թատրոնի վերջին շրջանին փայլած են իբրեւ կանացի լաւագոյն ուժեր։

Մանաւանդ Էլիզը (Գովան) մեծ ժողովրդականութիւն է ձեռք բերած հայ Թատրոնին մէջ։ Զինադադարի շրջանին, Պոլսահայ Տրամաթիքի խանդավառ գործունէութեան ընթացքին, ողբացեալ Շահխաթունիին հետ անման զոյգ մը կազմած, Էլիզ Գովան Պիննէմէճեան Պոլսահայ երիտասարդութեան պաշտամունքի առարկան էր դարձած, մանաւանդ Ֆրանսական նոր գործերու Պոլսոյ բեմերուն վրայ առաջին անգամ բեմադրութեամբ։

Էլիզ-Գովան Պիննէմէճեան իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Փարիզահայ բեմերուն վրայ, միշտ նոյն խանդավառութեամբ եւ եռանդով։

Ատրինէ Պիննէմէճեան, երկար տարիներ Պոլսահայ, Փարիզահայ բեմերուն կանացի լաւագոյն ուժերէն մին հանդիսացած է։

Էլիզը բեմէն քաշուած այժմ կ'ապրի, եթէ չեմ սխալիր, Սէն Ռաֆայէլ, իսկ բարի ու հեզահամբոյր Ատրինէն, աւա՜ղ. մեզմէ անդարձ բաժնուած է։

Օննիկ Պիննէմէճեան, անդրանիկը Պիննէմէճեան եղբայրներուն, երկար տարիներ ծառայած է Թուրք բեմերուն (Տար Իւլ Պէտայի) եւ ցանցառ կերպով երեւցած է հայ բեմերուն վրայ. կրտսեր Պիննէմէճեան (որուն անունը դժբախտաբար կը վրիպի յիշողութենէս) թէեւ ոչ մշտական դերասան, սակայն եղած է բեմին շատ մօտիկ եւ զայն սրտանց սիրող եւ անոր ուրախութիւններն ու տխրութիւնները բաժնող երիտասարդ մը։

Այս քանի մը տողերը գրի առի, վասնզի մեր օրերու մեծանուն վարպետ՝ անզուգական Վահրամ Փափազեան, չեմ գիտեր ի՞նչ միտումով, իր յուշերու հատորին մէջ, ուզած էր չարամիտ տողերով վարկաբեկել տաղանդաւոր Էլիզ-Գովան Պիննէմէճեանը, որ արժանաւոր զաւակն է ողբացեալ դերասան Ռուբէն Պիննէմէճեանին, եւ ուրեմն, արժանի ամէն յարգանքի եւ երախտագիտութեան։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՋՐՈԳԱԿՇԻՌ ՄԸ

1856 թուականին Բ. Դրան հռչակած Խաթթը Հիւմայունը ոչինչ կը փոխէր հայ ժողովուրդի դժնդակ կեանքէն։ Նոյն անմարդկային վերաբերումը, նոյն պարբերական կոտորածներն ու սրածումները կը շարունակուէին։ Սան Սթեֆանոյի ծանօթ 16րդ պարբերութիւնն ալ մեծ եւ անտանելի յոյսեր չի ներշնչեր մեր ժողովուրդի այդ օրերու առաջնորդներուն։

1878ին, Պերլինի վեհաժողովի գումարման առթիւ, Ներսէս Վարժապետեանի կարգադրութեամբ Պատրիարքարանը կ'որոշէ յատուկ պատուիրակութիւն մը ղրկել Եւրոպա, հետապնդելու համար Հայկական Դատը։

Պատուիրակութեան անդամներէն՝ Խորէն Նար պէյ կը մեկնի Ս. Փեթերսպուրկ, իսկ Խրիմեան Հայրիկ եւ Մինաս Չերազ կ'ուղեւորուին դէպի Հռոմ։

Մարտ 27ին, հայ պատուիրակները կը տեսակցին Իտալիոյ Արտաքին նախարար՝ Կոմս Գորդիի հետ։ Ապրիլ ութին կը ներկայացնեն յուշագիր մը Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարար Վատինկթոնին։

Պատուիրակութիւնը ապրիլ 11ին կ'անցնի Լոնտոն, ուր կը տեսակցի Լորտ Սալըզպըրիի, նոյնպէս արտաքին գործերու նախարար եւ Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսի հետ։

Ու այսպէս շարունակական դիմումներ եւ յուշագրեր աջ ու ձախ, դեսպաններու եւ պետական աչքառու անձնաւորութեանց։

Արդիւնքը՝ գիտենք պատմութենէն։

Վեհաժողովին բազմած, աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող մեծ պետութիւններէն ոչ մէկը անհրաժեշտ եւ բաւարար ուշադրութիւն ցոյց տուաւ մեր պահանջքներուն։

Իւրաքանչիւր երեք միլիոն հաշուող ժողովուրդի մը գոյութեան հարցն էր որ հրապարակ կը դրուէր։ Չէր արժեր աւելի լայն ու սրտցաւ հետաքրքրութիւն։

Որքան ատեն որ Անգլիա ի հաշիւ մեզ կ'իւրացնէր Կիպրոսը ու Ռուսիան գիտէր թէ այս կամ այն պարագայի տակ Կարս, Արտահան, Պաթումը իր թաթին կցուած պիտի մնային։ Հայերս դատապարտուած էինք անպաշտպան եւ անօգնական մնալ։

Ու հայութեան շալլուեցաւ անգոյ արժէք գիր մը, 61րդ յօդուածը։

Անցեալ Հոկտեմբեր-Նոյեմբերին ապստամբ Հունգարները մահու կենաց կռուի մղեցին բռնատիրական խրուսկարդի մը դէմ, ու այս առթիւ ծանօթ է բոլորին այն սրտաճմլիկ կոչերը որ դարերէ ի վեր Եւրոպայի սրտին հաստատուած ժողովուրդ մը՝ Մաճարները հետապնդեցին մարդկութեան։

Արդիւնքը՝ անտարբեր ու երեւութօրէն չահագրգռուող Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ծանօթ նիստերն ու որոշումները։

Կազմուեցաւ յանձնախումբ մը քննելու մօտէ թէ Կրեմլինի արիւնախանձ ձեռքերը որքա՞ն Հունգարներ սրածած են ու որքա՞ն թուով Մաճարներ հեռացուած են իրենց հողէն եւ արտաքսուած մինչեւ հեռաւոր սահմանները եւն.։

Յանձնախումբին ներկայացուցած հարիւր յիսուն հազար բառերէ կազմուած վիճակագրական տուեալները կուգան կը յանգին «դատապարտութեան» որոշումին։ Ինչ որ սակայն տարօրինակ է, այն է որ գտնուեցան ազգեր որոնք անիմաստ եւ ծանր գտան յիշեալ վերագրումը ու պահանջեցին որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը գոհանայ «ցաւալի երեւոյթ» մը նկատել Ռուսերու միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ։

Մարդիկ կը վիճին բառական իմաստին շուրջ երբ բովանդակ մարդկութիւնը լաւատեղեակ է, թէ անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր ազատատենչ ժողովուրդ մը կը տառապի ու կ'անճիտուի բռնատիրական խրուսկարդի մը հասցուցած բիրտ եւ դաժան հարուածներուն ներքեւ։

1878էն 1957 ոչինչ փոխուած է մարդոց հոգեբանութենէն եւ մտայնութենէն։

Երէկ՝ ի լուր մարդկութեան հայ ժողովուրդն էր որ կ'անճիտուէր Թուրք բարբարոսներուն ձեռքով։

Այսօր՝ Հունգար եւ այլ ազգեր են, նաեւ հայութիւնը որոնք կը կորսնցնեն իրենց ապրելու եւ գոյատեւելու տարրական իրաւունքը, կարմիր ասպատակներէն։

Այսպէս կոչուած քաղաքակիրթ մարդկութիւնը, թէ երէկ թէ այսօր, կը գոհանայ դատապարտելի անտարբերութեամբ լուռ ականատեսի դերին մէջ մնալ։

Դատախարակիչ զուգակշիռ։

ԺԻՐԱՅՐ

ՌՈՒՍ ՊԱՏՄԱԳԷՏ ԹՈՄԱՇԵՒՍԿԻ ՄԵՌԱԾ Է

Օգոստոս 24ին ռուսական գրականութիւնը կորսնցուց իր տաղանդաւոր պատմագէտներէն մէկը՝ Պորիս Թոմաշեւսկի, որ իր արձակուրդը անցնելու համար Խրիմ գացած էր։ Անիկա յատկապէս մասնագէտ էր ռուս բանաստեղծ Պուշկինի, որուն ձեռագիրները ուսումնասիրած էր Լենինկրատի «Պուշկինի Տուն» մէջ, ուր խմբուած են ռուս քերթողին գործերը։

Լրջօրէն ուսումնասիրած էր եւ ծանօթ՝ Պուշկինի ազդեցութեան ենթարկուած գրողներուն, որոնք կը նշէր միաժամանակ ֆրանսական գրականութեան մէջ։ Այնքան խոր հմտութիւն ունէր բանաստեղծութեան օրէնքներուն մասին, որ երբ քննադատեց արդի քերթողութիւնը, զինքը «ձեւապաշտ» կոչեցին։ Իր կարծիքով, «բանաստեղծութիւնը միշտ ենթակայ էր չափի եւ յանգի օրէնքներուն։ Հրատարակած է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ Պուշկինի, Տոստոեւսկիի, Կոկոլի, Լերմոնտովի մասին, որոնց մէջ զգալի է գրական ճաշակն ու քննադատի նուրբ տեսողութիւնը։ 1928ին, Փարիզի Համալսարանին հրաւէրին ընդառաջելով, այստեղ եկած եւ դասախօսութիւն մը տուած էր Սորպոնի մէջ։ Մօտերս դարձեալ պիտի այցելէր Ֆրանսա, կարգ մը դասախօսութիւններ տալու եւ Ֆրանսայի իր բարեկամները տեսնելու համար։ 67 տարեկան էր։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ԱՄԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

1892ին Սեբաստիայէն Պոլիս ղրկուած թղթակցութենէ մը կը քաղենք.—

Ամրան տաք օրերուն, սեբաստացիք օդափոխութեան կ'երթան դէպի Պաղ-Ջերմուկ, Տաք-Ջերմուկ, Ս. Նշան, Անապատ, Ս. Յակոբ, Խնդրակատար։ Երբ ջերմուկ կ'ըսենք, ոչ բաղնիք կայ, ոչ իջեւան, այլ միայն լայն եւ խորունկ ականքներ հանքային ջուրի։ Իջեւան ու տուն չգտնուելուն համար, ընտանիքները վրան կը տանին միասին եւ վրաններու մէջ կ'անցընեն Յուլիսի եւ Օգոստոսի տաք օրերը։

Այս ջերմուկները ջղային հիւանդութեանց քիչ շատ օգուտ ունին։ Հիւանդ չունեցող ընտանիք մը, սակայն, ջերմուկները երթալով, օգուտ մը չունենալէ զատ գուցէ վնաս ալ կ'ընէ, մանաւանդ երբ զաւակներ ալ ունին, որոնք օրն ի բուն արեւուն տակ շրջագայելով տեսակ տեսակ հիւանդութեանց կ'ենթարկուին։

Քաղաքին մէջ ջերմուկէն վերադարձող մը ճանչնալը դժուար չէ. ամբողջ մորթին գոյնը փոխուած. երեսները ճաթռտուած. ահա օգուտը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿԱՅԾԵՐ

Դ.

ՈՐՍՈՐԴԸ

Նա խոնարհուեցաւ, համբուրեց Մագթաղի երեսը, բայց Մարիամի մազերից այնպէս սաստիկ ձիգ տուաւ, որ խեղճ աղջիկը ծուաց, սարսափելով քնած տեղից վեր թռաւ, եւ տեսնելով իր ոխերիմը կշտին նստած, գոչեց վրդովուած ձայնով.

— Տօ, սեւ սատանայ, այստեղ ինչ ես շինում։

Դեռ քնաթաթախ Մարիամը ջանք արեց, որ նրան բռնէ, վրէժը առնէ, բայց վայրենի Մարոյի ճարպիկ մատները պինդ սեղմուեցան նրա կոկորդին եւ շնչասպառ աղջիկը գլորուեցաւ բարձի վրայ։ Ես դուրս վազեցի, որ ազատեմ քրոջս։ Նոյն միջոցին Մարօն կատուի արագութեամբ դուրս թռաւ, եւ աներեւութացաւ գիշերային խաւարի մէջ։ Մայրս չգիտէր՝ ծիծաղե՞լ, թէ բարկանալ. նա ասաց ինձ, որ գնամ եւ այն «դեւի ծնունդին» հասցնեմ իրանց տունը, չլինի թէ ճանապարհին փորձանք հանդիպի։ Ես դուրս վազեցի, նա արդէն աներեւութացել էր, միայն փողոցում տեսայ մի աղօտ կերպարանք, որին մօտեցայ Մարօն։ Դա նրա հայրն էր։

— Մի՞թէ կարելի է թողնել փոքրիկ աղջկան այս խաւարում, այս ձների մէջ, տնից դուրս գալ, հարցրի նրանից։

— Թող սովորէ... պատասխանեց հայրը եւ հեռացաւ։

Այդ սառն եւ խստասիրտ պատասխանը ինձ խիստ օտարոտի երեւաց։ Ի՞նչ պիտի սովորէր փոքրիկ աղջիկը։ — Գիշերային փոթորիկի ժամանակ, ձիւնի եւ սառնամանիքի մէջ միայնակ ման գալ։ Ես չէի հասկանում դրանում ինչ միտք կամ նպատակ կարող էր լինել։ Այդ ինչ տարապայման կրթութիւն էր, որ խստասիրտ հայրը ցանկանում էր տալ մանկահասակ աղջկան։ Մարօն առանց դրան եւս վայրենի բնաւորութիւն ունէր։ Ամէն անգամ, երբ մեր տունն էր գալիս, առանց մէկին կծելու, առանց միւսին ճանկռտելու, չէր հեռանայ։ Նա անպատճառ մէկ «զալմազալ» պէտք է սարքէր։

Այս պատճառով վերջին անկարգութիւնը մեզ երեւաց բոլորովին սովորական։ Նա խիստ չար աղջիկ էր, բայց մենք ամէնքս սիրում էինք այդ կենդանի լի եւ միշտ ուրախ փոքրիկին։ Իսկ Մարիամի հետ նրա ոխակալութիւնը ունէր իր պատմական պատճառները. չգիտեմ մի տարի առաջ, թէ երբ, միանգամ Մարիամը նրան կոչել էր «բոշայ». այդ վիրաւորանքը Մարօն երբեք չէր կարող մոռանալ, թէեւ քրոջս խօսքը բոլորովին հեռու չէր ճշմարտութիւնից, որովհետեւ Մարոյի մէջ կար շատ ինչ բօշայական։ Մարօն չէր կարող համբերել, երբ նրան յիշեցնում էին, թէ նրա երեսը սեւուկ գոյն ունի, թէ նրա մեծ, կրակոտ աչքերը «Ֆալ բաջուղի» (կախարդի) աչքեր էին, թէ նրա մանր գանգուրներով թուխ ծամերը միայն Արաբները կարող էին ունենալ։ Հարկաւոր չէր ուղղակի նկատողութիւնը, բաւական էր ասել, թէ Մարիամի երեսը ճերմակ է, կամ նրա մազերը չէկ ոսկու գոյն ունին, — այն ժամանակ Մարօն իրանը հասկանում էր։ Նա մինչեւ անգամ նախանձում էր, որ Մարիամը մի եւ նոյն անունն է կրում, ինչ որ ինքն ունէր, եւ այս պատճառով ամենեւին չէր բարկանում, երբ նրան կրճատած կերպով Մարօ էին կոչում. դրանով գոնէ իր անունը զանազանում էր։

Ինձ հետ Մարոյի յարաբերութիւնները նոյնպէս բարեկամական չէին. երբ ես բարկացնում էի, նա պատրաստ էր պատասխանել ինձ, բայց զգալով իր ուժի անհաւասարութիւնը, միշտ սպառնում էր, թէ «գիշերը իմ քնած ժամանակը, նա կը գայ, եւ կը խեղդէ ինձ»։ Մարօն հաշտ էր միայն Մագթաղի հետ, որովհետեւ չափազանց փափուկ բնաւորութիւն ունեցող Մագթաղը թեքւում էր նրա առջեւ եւ համարեա բոլորովին ենթարկուած էր նրա ազդեցութեանը։ Այդ պատճառով Մագթաղի նոյնպէս ճերմակ երեսը եւ չէկ մազերը չէին բարկացնում նրան, եւ չէին յիշեցնում, թէ ինքը բօշայի դէմք ունի։

Մարոյի այն գիշեր բերած կապոցը այնպիսի սովորական բան էր, որ մենք առանց բաց անելու, գիտէինք, նրա միջում ինչ կար։ Դա որսի խորոված միս էր հացի հետ, որ երբեմն ուղարկում էր նրա հայրը, չնայելով, որ ինքն էլ ոչ սակաւ աղքատութեան մէջ էր ապրում։ Երբ Մարիամին հրաւիրեցին ուտելու, նա հրաժարուեցաւ, ասելով. թէ ինքը քաղցած կը մեռնի, եւ այն «սեւ սատանայի» բերած ողորմութեանը չի մօտենայ։ Բայց մայրս միշտ գոհութեամբ էր ընդունում բարեբար ձեռքի օժանդակութիւնը, այն մարդից, որի հետ ամենեւին ծանօթութիւն չունէր, որը միանգամ եւս ոտքը ներս դրած չէր մեր շեմքից, թէեւ մեր ամենամօտ դրացին էր։ Միայն Մարօն, որ յաճախ գտնւում էր մեր խրճիթում, պատմել էր իր հօրը մեր թշուառ դրութիւնը, եւ նա համարեա ամէն գիշեր չէր դադարում ուղարկել իր տնում գտնուածից մեր բաժինը, եւ այնպէս ծածուկ, որ ոչ ոք չէր հասկանում։

Մարոյի հօրը կոչում էին Ափօ — նրա իսկական անունը ես չգիտէի։ — Նա ահագին բարձրութեամբ մի վիթխարի տղամարդ էր, որ պարապւում էր որսորդութիւնով։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տի նկատուի, որեւէ չափով :

3.— Տնտեսական եւ առեւտրական գործակցութիւն՝ ազգերու միջեւ :

4.— ՄԱԿի դերը աւելի զօրացնել, որպէսզի գործիք չդառնայ պետութեան մը կամ պետութեանց խմբակցութեան մը ձեռքը :

× Գահիրէի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլի նամակ մը ստացած է մարեչալ Վորոշիլովէն : Սուրիոյ պաշտօնական շրջանակները մերժեցին որեւէ տեղեկութիւն տալ նամակին պարունակութեան մասին, յայտնելով միաժամանակ թէ ան կ՚անդրադառնար Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան եւ բացառիկ նշանակութիւն մը ունէր :

× Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը յայտնէ, թէ սուրիական հարցը պիտի ներկայանայ ՄԱԿի Համագումարին, ուր արեւմտեան պետութիւնները պիտի առաջարկեն, որ դէնքի առաքումը դադրի՝ մէկ տարուան համար :

Թերթը կը նշէ, որ Համագումարին մէջ Տըլլըս եւ Կրոմիքօ յայտնեցին թէ ժողովը պէտք է հետաքրքրուի Սուրիոյ անցուդարձերով, սակայն չճշդեցին թէ ի՞նչ ձեւի միջամտութիւն մը պիտի ըլլայ : Այս առթիւ, «Թայմզ» կը խորհրդածէ .— « Սուրիան Համագումարին օրակարգին վրայ դնել՝ ժամանակի կորուստ մը պիտի ըլլայ » :

× Դամասկոսի ձայնասփիւռը յայտարարեց .— «Հաստատելով որ Սուրիա ենթարկուած է Մոսկուայի՝ Տըլլըս անդիտանալ կը ձեւացնէ, մինչեւ որոշ թուական մը սուրիացի ժողովուրդին գործակցութիւնը՝ Արեւմուտքի հետ : Սուրիա դէպի Արեւելք դարձաւ ռազմական եւ տնտեսական օժանդակութիւն ստանալու համար, երբ յոյսը կտրեց Արեւմուտքէն : Այս բոլորը Դամասկոս կ՚ուզէր ունենալ առանց քաղաքական եւ զինուորական պայմանադրութեան : Խորայէլի յարձակումը՝ Եգիպտոսի վրայ, Թրքական ագրեսորութիւնները եւ ամերիկեան ճնշումները պարտադրեցին մեր երկրին, որ իր պաշտպանութեան միջոցները փնտռէ ուրիշ տեղ » :

Միւս կողմէ, պաշտօնապէս կը յայտարարուի, թէ Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը Նախագահ Քուաթլիի հրաւէրին ընդառաջելով Դամասկոս պիտի երթայ Սեպտեմբեր 28ին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՈՅԻ պզտիկ Հանրապետութեան մէջ, համայնավարները տէր են կացութեան վերջին դէպքերէն ետք :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ նոր օրէնքի մը համաձայն վիժում մը պաշտօնապէս արտօնուած է հետեւեալ չորս պարագաներուն մէջ.— Ա) երբ կինը ունի արդէն չորս զաւակ կամ աւելի, Բ) Երբ հայրը գինով է, Գ) Երբ կինը լքուած է, ամուսնալուծուած է կամ չէ ամուսնացած : Դ) Երբ կինը տարիքոտ է եւ ի վիճակի չէ ապահովելու երախային կրթութիւնը :

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Հաքոն է. որ ծանր հիւանդ էր մեռաւ չարաթ առտու : Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հոկտեմբեր մէկին : Երկրին մէջ սուգ նշանակուած է մինչեւ Հոկտեմբեր 2 : Իրեն կը յաջորդէ տղան Օլաֆ Ե. : Ըստ երկրին սահմանադրութեան 1906էն ի վեր Նորվեկիոյ մէջ ջնջուած է թագադրութեան արարողութիւնը : Նախագահ Քոթի այս առթիւ ցաւակցական հեռագիր մը գրկած է նոր թագաւորին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը Գերագոյն Խորհուրդի հրաւէրով առջի օր ընդունուեցաւ Անաստաս Միկոյեանի կողմէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Զարխափան Ս. Աստուածածնի նորաշէն խորանին համար ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պ. Իսահակ Պօյաճեանէ, Վահան Քէսէկեանէ, Արտաշէս Մենտիկեանէ՝ փոխան ծաղկեպսակի հազարական ֆր., ողբ. Նուպար Տէրտէրեանի մահուան առթիւ : Իսկ ողբացեալ Կարապետ Գուլումեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Օ. Սարաֆեանէ հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի :

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17 Rue Bleue - PARIS-IX

Այրի Տիկին Փելիքեան, Պ. Սերժ Եօթնեղբայրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յ. Եօթնեղբայրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հիւսնեան եւ զաւակները (Լոս Անճելըս), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Փելիքեան եւ զաւակները (Թուրքիա), Տէր եւ Տիկին Ֆ. Փելիքեան եւ զաւակները (Թուրքիա), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Փելիքեան եւ զաւակները (Իսթանպուլ), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրտէրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յ. Տէմիրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բ. Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Քիւլաւճեան եւ զաւակը (Փրովիտէնս), Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ժ. Գարակիւլեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Քիւլաւճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Բորժ Քիւլաւճեան, (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Քիւլաւճեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Տէրտէրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Թիլքեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գալուստեան եւ զաւակները, եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԲԱՐՍԵՂ ՓԵԼԻՔԵԱՆԻ
(Տայլին Գարահիսարցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ առտու, 72 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Երեքշաբթի, ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Համբարձումի Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Չիլինկիրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Չիլինկիրեան եւ զաւակները, Պ. Պ. Յովհաննէս եւ Եդուարդ Չիլինկիրեան, Օր. Զարդար Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Չիլինկիրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գիրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ 27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 9 Մարտ 1958, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց Աղջկանց վարժարանը կը վերաբացուի 30 Սեպտեմբեր Երկուշաբթի կէսօրէ ետք, ժամը 15ին : Ծնողներէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հայկազեան վարժարանը կը վերաբացուի 3 Հոկտեմբեր, Հինգշաբթի, ժամը 2ին : Արձանագրութիւնները՝ նոյն օրը :

Հասցէ. — 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Հոգաբարձութիւն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 : Գին՝ 1100 ֆրանք :

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններու

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեգործականի գրասենեակէն կը հաղորդեն թէ յառաջիկայ Ուրբաթ, ամսոյս 27ին, առաւօտեան ժամը 10.30ին, Պանթէօ Փարիզէն գերեզմանատան Հայ Մտաւորականներու դամբարանը պիտի փոխադրուին հետեւեալ ազգայիններու աճիւնները .—

Արշակ Չօպանեան, Լեւոն Շանթ, Արամ Անտոնեան, Տոքթ. եւ Տիկին Թորգոմեան, Հայկ Գէորգեան եւ Ստեփան Քոչարեան :

Այս արարողութիւնը պիտի կատարուի Հայ. Եկեղեցիի մեռելական աղօթքներով եւ օրհնութեամբ :

Հանգուցեալ մտաւորականներու յիշատակը յարգողներ ընականաբար ներկայ պիտի ըլլան այս թաղումին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԽԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ
Փետրուար 23ին

ԱՐԱՐԱՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ա) Կամ. եւ Ռազ. Բարեկ. Միութեան Պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի գրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Պ. Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ՚ընդունին՝ ժամը 6.30 – 8.30, ամէն Բշ. իրիկուն :

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարատի ճակատամարտին 39րդ տարելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր : Առտուն՝ հանդիսաւոր պատարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ : Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցական մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր. Քաղաք. եւ Զին. իշխանութեանց :

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօրի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆրանքօ-Հայ բարեկամութեան : Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարեկամներուն համար :

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ՚ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ. Կամաւորներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկներուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ. նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը դնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առեւտուրով զբաղող մը, Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն մէկուն մէջ կը փնտռէ վարձու պատ հողամաս մը, առնուազն երեքէն չորս հարիւր քռ. մեթր տարածութեամբ, ապրանքի մթերման համար : Տեղեկացնել՝

Mr. Partick, 43, Rue Jussieu, Paris (5e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice: ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15'69 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 2 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
25 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8002 33ème ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3803

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ամիսներ առաջ «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ արծարծած էինք Հայագիտական Ընկերութիւնը վերակազմելու եւ Հայագիտական Հանդէսը վերհրատարակելու անհրաժեշտութիւնը: Այդ առթիւ ըրած էինք նաեւ կարգ մը թելադրութիւններ:

Մեր կոչը ո՛չ մէկ արձագանգ գտաւ ցարդ դժբախտաբար:

Արեւելագէտներու համագումարը, որ վերջերս գումարուեցաւ Միւնիխի մէջ, կրկին այժմէական կը դարձնէ հայագիտութիւնը զարգացնելու եւ զայն հաստատ հիմերու վրայ դնելու հարցը:

Համագումարին մէջ հայագիտական բաժինը ողբալի պատկեր մը կը ներկայացնէր, չգործածելու համար աւելի ծանր բառ մը:

Ո՞վ է պատասխանատուն: Որո՞ւն օժանդակութեան կրնանք բռնել:

Այս հարցումները կը մնան օդին մէջ:

Չունինք որեւէ կազմակերպուած մարմին կամ ընկերակցութիւն, որուն նպատակն ըլլար զարկ տալ հայկական ուսումնասիրութեանց Եւրոպայի մէջ, հրատարակել պարբերաթերթ մը գիտական ձեւով, աշխատակցութեամբ հայ եւ մանաւանդ օտար մասնագէտներու, ինչպէս ունեցած ենք ժամանակին՝ 1920 – 1933, շնորհիւ խումբ մը ֆրանսացի հայագէտներու եւ արեւելագէտներու նախաձեռնութեան եւ նուիրումին:

Առա՞ջ կ'երթանք թէ ետ:

Քառորդ դարէ ի վեր ձեռնածալ նստած ենք: Ո՛չ ոք կը յանդգնի վճռական քայլ մը առնել:

Ձեռնարկը կը պահանջէ զոհողութիւն: Զոհողութիւն՝ նախ բարոյական իմաստով: Ու նաեւ՝ նիւթական զոհողութիւն:

Կը կարծենք թէ նիւթականը կարելի է դիւրութեամբ լուծել: Ժամանակին՝ երբ Փարիզը հայկական փոքրիկ գաղութ մը ունէր միայն, քանի մը անուանի հարուստներ կը հայթայթէին հայագիտական հանդէսի հրատարակութեան ծախքերը:

Այդ հարուստները անդարձ մեկնած են այս անցաւոր աշխարհէն: Սակայն անոնց փոխարէն այժմ ունինք հարիւրաւոր անանուն հարուստներ, որոնք ոչ թէ մէկ, այլ տասնեակ մը նման թերթեր ապրեցնելու ի վիճակի են:

Երեսունեւհինգ տարի առաջուան «գաղթական» Հայերը չենք այլեւս: Սերունդ մը փոխուած է արդէն: Նոր սերունդը ուսումով ու զարգացումով, բարքերով ու սովորութիւններով ոչ մէկ տարբերութիւն ունի տեղացիէն: Բոլոր ասպարէզները բաց են իր առջեւ:

Առեւտրական հրապարակին վրայ հին ու միջին սերունդներն անդամ փայլուն յաջողութիւններ արձանագրած են:

Ուրախալի է այս պարագան, որ անգամ մը եւս կուգայ հաստատելու այն փաստը թէ անհատ Հայը նախաձեռնող ոգի եւ յանդգնութիւն ունի առեւտրական ճիւղին մէջ: Անհրաժեշտ է այդ ունեւոր նոր տարրերը, հուսաքական աշխատանքի մըղել, հանրային գործի սէրը արթնցնել անոնց մէջ:

Անդրադառնալով հայագիտութեան, ցաւով նկատեցինք որ Համագումարին մէջ առանձին տեղ չէին յատկացուցած հայկական բաժնին, մինչ Թրքագիտութիւնը հսկայական տեղ կը գրաւէր:

Լսեցինք որ 1954ին Քէմպրիճի Համագումարին առթիւ մասնաւոր դիմում կատարուած էր յաջորդ համագումարներուն մէջ հայագիտութեան առանձին բաժին յատկացնելու համար: Ըսուեցաւ նոյնիսկ որ դիմումին նպաստաւոր պատասխան տրուած էր:

Դժբախտաբար իրականութիւնը բոլորովին տարբեր էր: «Հայկական»ը Իրանի եւ Կովկասի մէջ կլանուած էր: Մաս մըն ալ ասորագիտութեան եւ բիւզանդագիտութեան կապուած էր: Նոյնիսկ ստորաբաժանումի մը մաս չէր կազմեր:

Մնաց որ ներկայացուած նիւթերն ալ չէին արդարացներ մասնաւոր բաժինի յատկացումը:

Համագումարին ներկայացուելիք նիւթերուն ընտրութիւնը պէտք չէ բախտին ձգել: Անհրաժեշտ է կազմակերպել հայագիտական ընկերակցութիւնը: Ունենալ պատասխանատու մարմին մը, որ ժամանակ առաջ լրջօրէն զբաղի արեւելագէտներու համագումարներուն հետ կապուած հարցերով:

Յաջորդ համագումարը 1960ին տեղի պիտի ունենայ Լենինկրատի մէջ:

Կը յուսանք որ Հայաստանի Գիտական Ակադեմիան եւ պատկան մարմինները պիտի կրնան իրենց ազդեցութիւնը գործ դնել՝ առանձին հայկական բաժին մը ունենալու համար:

Մանաւանդ կը յուսանք որ այժմէն միջոցներ ձեռք պիտի առնեն՝ գիտական լուրջ ուսումնասիրութիւններով եւ մեծ թիւով հեղինակներու մասնակցութեամբ ներկայացնելու համար հայագիտութիւնը երեք տարի վերջ՝ խորհրդային ոստանին մէջ:

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մինչ խորհրդային սպառնալիքը խարխլած են արդէն սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստը՝ եռուզեռը կը շարունակուի արաբական եւ իսրայէլեան մայրաքաղաքներուն մէջ:

Երուսաղէմի մէջ Իսրայէլի կառավարութիւնը ժողով մը գումարեց Ելմտական նախարարին նախագահութեամբ, նկատելով որ Պէն Կուրիոն բացակայ է քաղաքէն: Ժողովին նպատակն էր Իսրայէլ եւ խորհրդային յարաբերութեանց զեկոյցը լսել: Արտաքին գործերու նախարարութեան վարչական տնօրէնը էյթան ման բամասնութիւններ տուաւ հրեայ դիւանագէտ Հազանի մասին, որ ձերբակալուած էր Օտեսայի մէջ եւ յետոյ արձակուած: Էյթան ժողովին յայտնեց Խ. Միութեան Արտաքին փոխ նախարար Սեմիոնովի պատասխանը՝ որ կը մերժէր Իսրայէլի մեղադրանքները: Կառավարութիւնը մերժելով Խ. Միութեան տուած բացատրութիւնները, հաստատեց որ Հազանի յայտնութիւնները ճիշդ են:

Միւս կողմէ Իսրայէլի խորհրդային դեսպանը՝ Աբրամով Դամասկոս մեկնեցաւ, ներկայ ըլլալու համար Սուրիա – Խ. Միութիւն բանակցութեանց:

Թէլ Ավիվի «Մաարիվ» թերթին տեսակցութիւն մը շնորհելով, իսրայէլեան օ[illegible] ըը յայտարարեց, թէ իր երկիրը այնքան զօրացած էր հիմա, որ ունէր այնքան օդանաւեր՝ որքան Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միացեալ օդուժը:

Ան յայտնեց միաժամանակ, թէ եգիպտական օդուժը կազմակերպուած էր անցեալ աշունէն ի վեր եւ կազմուած՝ խորհրդային «Միկ 17» եւ «Իլիուշին 28» ռմբարձակներով:

Իսրայէլի վարչապետ Պէն Կուրիոն բանակին պաշտօնաթերթին յայտարարեց, թէ «Ֆրանսայի բարեկամութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունի Իսրայէլի համար: Մեր կարելին պիտի ընենք, աւելցուց ան, որ Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի բարեկամութիւնը աւելի զօրանայ եւ ընդարձակուի մեր գործակցութիւնը՝ եւրոպական այն ազգերուն հետ, որոնք բարեկամական յա–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ) 6

Օր Օրին

ՃԻՐ Է

Տեսարանը կ'անցնէր Մոսկուայի մէջ, 1939ի Օգոստոս 23ին:

Լուսացնցուղ դահլիճի մը գրասեղանին առջեւ, Մոլոթով եւ Ռիպէնթրոփ կը ստորագրէին ոչ – յարձակման դաշնագիր մը:

Արարողութեան ներկայ էր շանսատակ «հանճարափայլ»ը, որուն թաւ պեխերուն շուքին տակ կը գծագրուէր ժպիտներուն ամէնէն դիւայինը:

Եւ ինչո՞ւ պիտի ժպտէր այդ հրէշը, որ երեսուն տարուան մէջ, երեսուն միլիոն մարդու գլուխ կերաւ:

Դահլիճէն քանի մը քայլ անդին, ուրիշ պաշտօնատան մը մէկ գրասենեակին մէջ, Լոնտոնի արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը, հէքեաթները կը լսէր Սթալինի հաւատարիմներէն մէկուն բերնէն.

— Մենք ձեզ շա՜տ կը սիրենք … Ձեզի հետ դաշինք մը կնքելու միտք ունինք…

×

Օգոստոս 23ի դաշնագրով, գազանաբարոյ Սթալինը եղբայրակա՜ն օգնութիւն հասցուց իր դրացիին: Մինչեւ որ այդ դրացին, խոռ կերած կատուի մը պէս խենթեցած եւ իր խաբուսիկ յաղթանակներով շլացած, իր թնդանօթներուն երախը դարձուց դէպի Մոսկուա: Դէպի Կովկաս:

Խելագարին կայսրութեան սահմանները 1941ի վերջերը կ'երկարէին Ատլանտեանի [illegible] Մոսկուայի դուռները:

Դաշնագիրը ազդանշանն էր մօտալուտ փոթորիկին, որ պայթեցաւ Սեպտեմբերի 1ի առտուն, երբ Հիթլերի սպառազէն բանակները յանկարծ, արշաւեցին Լեհական սահմանէն ներս: Քառասուն ութ ժամ ետք, սկսած էր Երկրորդ Աշխարհամարտը:

Պատմութեան մնացած մասը ծանօթ է մեզի: Ամէնքս ալ ականատես՝ այն ահաւոր ողբերգութեան, որուն հետեւանք – ները, տակաւին, կը յամենան մեր բոլորտիքը, հակառակ անոր որ ջարդուփշուր եղան խելագարին ե'ւ բանակը, ե'ւ վարդապետութիւնը:

Դժբախտաբար, յաղթութիւնը իր լրութեան չհասաւ: Այո, զոռոզ ու ամբարտաւան բռնակալ մը ջախջախուեցաւ, բայց անոր գահը յանձնուեցաւ ուրիշ զոռոզ ու ամբարտաւան իշխանութեան մը, որ ահաւասիկ, 8, 10տարիէ ի վեր, կը յոխորտայ, կ'ազդարարէ, եւ փրփուրներ կը թափէ իր երախէն, որովհետեւ միտքը դրած է իր ճանկին մէջ շնչահեղձ ընել բովանդակ մարդկութիւնը եւ անոր բոլոր սրբութիւնները:

— Այսպէս կ'ընեմ այնպէս կ'ընեմ, գիտցա՛ծ ըլլաք… Աս ունիմ, ան ունիմ.. Ամէնքդ ալ պիտի թաղեմ …

Կը թուի թէ բազմազան վտանգներով յղի այս կացութիւնը ստեղծուած չէր ըլլար, եթէ Արեւմտեան դաշնակիցներէն մէկուն առաջնորդը, հետեւելով նրբամիտ ու հեռատես Չրչիլի խորհուրդին, թոյլ տուած ըլլար որ Երկրորդ Ճակատը, 1944ի Յունիս 6ին, բացուած ըլլար Եգէականի ափերէն: Եթէ այդ ծրագիրը ընդունուած ըլլար, այսօր, Արեւելքն ու Արեւմուտքը իրարմէ բաժնող սահմանագիծը հաստատուած պիտի ըլլար Պալքանեան լեռնաշղթայէն հիւսիս ու կանխուած պիտի ըլլար վտանգը, որ հիմա, կը սպառնայ Արեւմտեան Եւրոպայի, Պեր – լինի ճամբով:

Թափած կաթին համար չեն լար, կ'ըսէ Անգլիացին: Եղածը եղած է: Եւ պէտք է ճարը գտնել, որ Վիշապը աւելի հեռուները չնետէ իր թաթերը:

[illegible] որ կը կոչի միջազգային համայնավարութեան անբարոյութեան դէմ, չզոհաբայ միայն քրիստոնէավայել Սաղմոսերգութեամբ ու չյայտարարէ Տրլըսներու բերնով.

— Ճիր չէ համայնավար կառավարութիւններ հաստատել, այս կամ այն երկրին մէջ…

Ճիր է: Զզուելի եւ անասելի ճիր:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՆՈՐ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

ԺՈՒԿՈՎ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Մարաջախտ Ժուկովի Պելկրատ այցելութիւնը՝ յառաջիկայ Հոկտեմբեր 8ին, աւելի քաղաքական նպատակներու համար է, քան զինուորական, կը յայտնեն Պելկրատի դիւանագիտական շրջանակները: Մարաջախտ Ժուկով, որ Սթալինի մաքրագործումներէն ազատուած էր եւ հակառակ ռնատէրին կամքին՝ բարեկամութիւնը պահած Թիթոյի հետ, լաւագոյն անձը կը նկատուի Եուկոսլաւ ղեկավարներուն հետ բանակցելու համար:

Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան մէջ Ժուկով կարեւոր դեր մը սկսաւ խաղալ Բուլկանինի կառավարութեան կազմուելէն ի վեր (1956 Փետրուար): Մասնակցեցաւ Ժընեւի ժողովին, գնաց Հնդկաստան եւ Պիրմանիա, ուր կնքեց կարգ մը համաձայնութիւններ: Լեհական ապրիլներու համաձայն, ներքին մարզին մէջ կարեւոր դեր մը խաղացած է Խրուշչեւի յաղթանակին մէջ, ընդդէմ Մոլոթովի, Մալենկովի եւ Կագանովիչի: –

Խ. Միութեան Պալքանեան Դաշնակցութիւն մը ստեղծելու նպատակը, որ առաջարկուեցաւ Ռումանիոյ կողմէ, մասնաւոր նշանակութիւն մը կը ստանայ Ժուկովի Պելկրատ այցելութեամբ: Ծանօթ է, որ Ներկայիս Եուկոսլաւիա դուրս կը մնայ արեւելեան թէ արեւմտեան որեւէ դաշնակցութենէ:

× Յունաստան պաշտօնապէս մերժեց մասնակցիլ պալքանեան երկիրներու համագումարին, որ առաջարկուեցաւ Ռումանիոյ կողմէ: Աթէնքի կառավարութեան մերժումը յայտնուեցաւ Ռումանիոյ դեսպանին՝ Յունաստանի Արտաքին նախարարին կողմէ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Հանրապետութեան Նախագահ Հապիպ Պուրկիպա «Շարժում» թերթին յայտարարութիւն մը ընելով, կ'առաջարկէ որ Ֆրանսա եւ Հիւս. Ափրիկէ խորհրդակցութիւն մը ունենան՝ Համըրշոլտի մասնակցութեամբ, լուծելու համար Ափրիկէի եւ Ալժերիոյ թնճուկը: Ինչպէս Պուրկիպան ալ կը շեշտէ՝ այս առաջարկը նոր չէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ցեղային պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ: Սպիտակամորթները ոչ մէկ զիջում կ'ընեն Սեւամորթներուն, անոնց մուտքը արգիլելով՝ դպրոցներու մէջ: Այս ուղղութեամբ Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց, թէ ամէն միջոցի պիտի դիմէ՝ Օրէնքը պարտադրելու համար բոլոր Ամերիկացիներուն, հաւասարապէս: Հակառակ պարագային՝ բանակն ալ գործի պիտի լծուի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացանք ընկ- Ներսէս Տակառեանէ հինգ հազար ֆրանք:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ՎԵՐ

Օտարներու մուտքը Խ. Միութեան սահմաններէն ներս խափանելու համար, ըՍթալինի ստեղծած խիստ կարգերը՝ զգալի չափով մը բարեփոխուեցան վերջին մէկ քանի տարիներուն :

Կիսովին բաց են այլեւս, տասնեակ տարիներէ ի վեր փակ պահուածերկաթապատ ամրաշէն դուռները : Համեմատաբար դիւրացած՝ մուտքի արտօնութեան եւ ճամբորդութեան պայմանները :

Հիմա, այցելողները՝ «բացառիկ բախտաւոր»ները չեն միայն, եւ ոչ ալ անվիճելի եւ զտարիւն «կարմիր»ները : Եթէ տակաւին առաջին գծի վրայ կ'իյնան՝ Խ. Միութեան«պաշտօնական հրաւիրեալներն ու ներկայացուցիչները», կան նաեւ պարզ զբօսաշրջիկներ՝ ամէն ազգի քաղաքացիներէ :

Գլխաւորաբար քարոզչական նկատումներով օտարներուն տրուած դիւրութիւնները, անշուշտ լրիւ չեն եւ ենթակայ՝ սահմանափակումներու եւ կաշկանդումներու : Հնարաւոր չէ օրինակ, այցելել երկրի բոլոր մասերը, դուրս գալ արտօնուած շրջաններէն, շրջագայել առանձին, չփում ունենալ ժողովրդական լայն զանգուածներու հետ եւ ծանօթանալ անոնց մտածումներուն ու իրական ապրումներուն :

Հակառակ այս իրողութիւններուն, Խ. Միութիւն այցելողները, տեղւոյն վրայ կատարուած պրպտումներով եւ ձեռք բերուած տեղեկութիւններով, հնարաւորութիւն կ'ունենան համեմատաբար աւելի յստակ գոյներով ներկայացնել խորհրդային իրականութիւնը :

Ոչ մէկ իրական փորձ՝ նսեմացնելու բազմազան մարզերու մէջ ձեռք բերուած յաջողութիւնները : Սակայն, ոչ ալ արհեստական որեւէ ճիգ՝ քօղարկելու գոյութիւն ունեցող բացասական իրողութիւնները :

Այս ձեւով աստիճանաբար աւելի թափանցելի կը դառնայ՝ օտարներու տեսողութիւնը խանգարելու համար սահմանուած այն ծանր քօղը, որով վարագուր– [illegible] պէտք ըլլար ստեղծուած այս նոր պայմաններուն մէջ, խնդրոյ առարկայ դարձնել օտար այցելուներու կողմէն Խ. Միութեան նուիրուած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւնները :

Արդար եւ ճիշդ պիտի չըլլայ նոյնպէս, ընդգծել մատնանշուած բացասական երեւոյթները միայն, անտեսելով դրական կողմերը, եւ կամ հակառակը :

Պէտք է ընդգծել, որ մարդկութիւնը՝ ընդհանրապէս, արեւմտեան ժողովրդավար երկիրներու ժողովուրդները՝ մասնաւորապէս՝ կենսական անհրաժեշտութիւն մը կը նկատեն, աւելի յստակութեամբ տեսնել եւ ծանօթանալ խորհրդային իրաւակարգը՝ իր դրական եւ բացասական կողմերով :

Միտումնաւոր եւ միակողմանի ոգով հրատարակուած ուսումնասիրութիւնները չեն որ կը փնտռուին այս պարագային : Եւ ոչ ալ գունաւորուած հեղինակները :

Կրկնակի այս պահանջները բաւարարելու մտահոգութիւն ունին բոլորը՝ հեղինակն ու ընթերցողը :

Անիմաստ եւ անտեղի չէին այս մտահո– [illegible] Խ. Միութեան դռները կիսով բացուելէն ետք, օտար ականատեսներու վկայութիւնները դրաւոր թէ բանաւոր — աւելի քան արժէքաւոր են : Դէպքերն ու իրողութիւնները՝ կարելի առարկայականութեամբ ներկայացնելու ճիգերը՝ ակներեւ :

Որեւէ ատենէ աւելի, ներկայիս հնարաւոր է աւելի յստակօրէն ընդհանուր գաղափար մը կազմել Խ. Միութեան իրականութեան մասին : Ծանօթանալ՝ իր տեսանելի ու շօշափելի նուաճումներուն եւ ձեռք բերուած առաւելութիւններուն : Բայց միաժամանակ, բաց աչքով եւ մտքով դիտելու եւ չափելու՝ ձեռք բերուած յաջողութիւններու հետ զուգընթացաբար աճող անարդարութիւնները, թշուառութիւնը, չարաշահութիւնը եւ աշխատաւոր զանգուածներու աղքատութիւնը :

Այսպէս եւ այս եղանակով միայն կարելի պիտի ըլլայ վերջի վերջոյ, աւելի յստակ եւ պայծառ գոյներով տեսնել խորհրդային «դրախտ»ը :

Եւ հաւանաբար, աւելի հիմնաւորելու Արեւմուտքի հետ համակեցութեան պա– [illegible] ներու մեծագոյն երազը :

Բոլոր այս իրողութիւններու մէջ, ինչպէս տեսանք բացառիկ կարեւոր դեր մը կը կատարեն Խ. Միութեան այցելող օտարները՝ պարզ զբօսաշրջիկ թէ պաշտօնական տիտղոսաւոր :

Օտարները՝ ճշգրտօրէն կ'ըմբռնեն իրենց դերը : «Սովեասէր» կամ ոչ, իրենց միակ ձգտումն է ծանօթանալ անծանօթին : Եւ անոնք կը ծանօթանան բաց աչքով եւ աւելի քան բաց հոգիով :

Այսպէս է որ անոնց վկայութիւնները կշիռք եւ արժէք կը ստանան :

Ի՞նչ կը մտածեն Խ. Միութիւն այցելող մեր հայրենակիցները :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԵԼԵՐԸ

Մարդիկ երկար դարերու ընթացքին գոհացած են բուսական թէ կենդանական բնական թելերը գործածելու իրենց մարմինը ծածկելու եւ ցուրտին ու տաքին դէմ պաշտպանուելու համար :

Իսկ ներկայիս, արուեստական թելերը, համադրական ըլլան անոնք թէ բազմամաս (փոլիմէր) տարրերով եւ կամ խորշանիւթէ (սէլիւլոզ) արտադրութիւն, կու գան ոչ միայն գոհացնել երկրագունդիս հետզհետէ աճող բնակչութեան պահանջները այլ եւ իրենց բազմազան յատկութիւններով յաճախ գահընկեց ընելու բնական թելերը :

Ճիշդ է, երբ կ'ըսուի թէ գիւտերը շատ յաճախ արդիւնք են պատահական արկածներու : Արուեստական թելերու պատմութիւնն ալ արկածէ մը սկիզբ կ'առնէ : Արդարեւ, Պըզանսոնցի համեստ քիմիագէտ մը Շարտոնէ, որ կը զբաղէր նաեւ լուսանկարչութեամբ, իրիկուն մը երբ լուսանկարչական ապակիին զգայուն խաւը կը պատրաստէր, յանկարծ գոլոտիոնին շիշը ձեռքէն սահելով՝ սեղանին վրայ կը փրշուի : Շարտոնէ սրտնեղած կը ձգէ այդ վիճակին մէջ ու կ'երթայ ընթրելու : Յաջորդ օրը երբ կուգայ աշխատանոց եւ կ'ուզէ մաքրել սեղանին վրայ սփռուած գոլոտիոնը, կը տեսնէ որ թանձրացած է ու մեթաքսը յիշեցնող թելի վերածուելու յատկութիւնն ունի : Ասիկա առիթ մը կ'ըլլայ որ Շարտոնէ ուսումնասիրէ այդ երեւոյթը : Եւ ահա 1884ին արտօնագիր մը ձեռք կը ձգէր «մեթաքսին նմանող արուեստական թելի շինանիւթի մը համար» : 1889ին, Փարիզի տօնավաճառին ցուցադրուած Շարտոնէի մեթաքսը մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ : Սակայն դժբախտաբար այդ մեթաքսը որ պարզ նիթրոսէլիւլոզ (սէլիւլոյիտ) էր, շատ դիւրավառ էր, հետեւաբար վտանգաւոր : Եւ այդ պատճառաւ ապահովագրական ընկերութիւնները պահանջեցին կառավարութենէն գոցել Շարտոնէի հիմնած գործարանը : Եւ այդպէս ալ եղաւ : Այնուհետեւ, շատեր սկսան ուսումնասիրութիւններ կատարել, ոչ դիւրավառ թել մը գտնելու համար : Բոլորին ալ ուսումնասիրութեան առարկան խորշանիւթն էր : Նախանիւթ մը՝ որ կ'ընդգրկէր ամբողջ բուսական աշխարհը, որով՝ գրեթէ անսպառ էր ու դիւրաւ կը ստացուէր : Սակայն խորշանիւթը դիւրաւ լուծելի նիւթ մը չէր : Վերջապէս այդ ալ գտնուեցաւ : Շվայցերի հեղուկն էր «պղինձի եւ անուշադրի լուծոյթ» որ կը լուծէր խորշանիւթը (սէլիւլոզ) : Ասով «պղինձի մեթաքսը» ծնունդ կ'առնէր, որ իր կարգին շուտով իր տեղը պիտի տար վիսքոզի պատրաստութեամբ ստացուած թելերուն, որոնց մասին ժամանակին գրած եմ մանրամասն կերպով : Այս վերջին թելերը մեծ վերելք ունեցան : Բայց 1930ին ծայր տուաւ ծանր տագնապ մը որու հետեւանքով այդ թելերը դադրեցան բնական մեթաքսին մրցակիցը դառնալէ եւ «արուեստական մեթաքս» անուանակոչումէ ձգուելով Ռէյոն եւ ֆիպրան անունները տրուեցան անոնց :

Այնուհետեւ հսկայաքայլ յառաջդիմեց արուեստական թելերու ճարտարարուեստը : Այժմ, նիլոնի գերակշռութեան շրջանն է : Անցողակի ըսենք թէ բոլոր արուեստական թելերուն ճարտարարուեստական անունները ֆրանսական հնչումով կը գրենք, սկսելով նիլոնէն (անգլերէն՝ նայլըն) :

Հասարակ գնորդը կը լսէ հրապարակ եկած կարգ մը թելերու անուններ, որոնցմէ յիշենք չորս կարեւորները — Ռիլսան Թերկալ, Գրիլոր, Ռովիլ, որոնց ոչ նիւթին եւ ոչ ալ առանձնայատկութիւններու մասին գաղափար ունի : Ճիշդ ատոր համար կուտամ համառօտ ծանօթութիւններ ատոնց իւրաքանչիւրին մասին, առանց մասնագիտական մանրամասնութիւններու մէջ մխրճուելու :

Նիլոնը հնարողը եղած է Ամերիկեան ամենամեծ ընկերութեան՝ Տիւփոն տը Նըմուրի գիմիագէտներէն երիտասարդ Գեըր Թըրըր, իր օգնականին՝ Ճիւլիան Հայլի գործակցութեամբ : 1935ին էր որ գտաւ այդ թելը եւ ուզեց ճարտարարուեստականացման դրուելէ առաջ զայն խորապէս ուսումնասիրել ու կատարելագործել : Սակայն ընկերութիւնը չսպասեց եւ 1939ին հիմնեց առաջին գործարանը, երբ արդէն երիտասարդ հնարիչը մեռած էր : Նիլոնը բազմամաս (փոլիմէրիգէ) նիւթ մըն է : Կազմուած՝ ֆէնոլէն ստացուած երկու գործարանական նիւթերու խառնուրդով : Նիլոնը իր հռչակը հանեց կնոջական գուլպաներու ճարտարարուեստով : Նիլոնին տոկունութիւնը բաղդատելով բամպակին եւ բուրդին հետ, առաջինէն 15 անգամ աւելի է, իսկ երկրորդէն՝ 50 անգամ : Անոր միակ անպատեհութիւնը ջուր չծծելն է որով քրտինքը եւս չի ծծուիր : Ատոր դարմանը մասամբ մը գտնուած է, ֆիպրանին նման շարունակական թելերը որոշ երկարութեամբ կտրելով, գզելով ու դարձեալ թելի վերածելով, տանտիկինները գիտեն որ նիլոնը չի ճմրթկիր եւ զայն արդուկելու պէտք չկայ : Այսուհանդերձ կարելի է շատ թեթեւ տաքութեամբ արդուկել : 250 աստիճան տաքութենէն վեր, նիլոնը կը սկսի հալիլ : Նիլոնին արտադրութիւնը այնքան արագ է որ միակ թելհանէն (ֆիլիէր) վայրկեանը հազար մեթր թել կ'ելլէ : Ինչ որ մէկ թելհանին տարեկան արտադրութիւնը կը հաւասարի յիսուն հազար ոչխարներու բուրդին ծանրութեան : Ֆրանսայի մէջ նիլոնի շինութիւնը սկսաւ երկրորդ աշխարհամարտէն ետք՝ Տիւփոն ընկերութեան յատուկ արտօնութեամբ, Ռէյոնի պատրաստութեան մասնագիտութիւնը Ֆրանսացիներու կողմէ այդ ընկերութեան փոխանցուած ըլլալուն փոխարէն : Այժմ Ֆրանսայի արտադրութիւնը բարձրացած է տարեկան 15 հազար թոնի եւ ֆրանսական նիլոնը որակով աւելի լաւ է ամերիկեանէն :

Միւս թելերէն յիշեցինք չորս անուններ : Որովհետեւ մնացեալներուն շինանիւթերը ու պատրաստութեան եղանակը նոյնն են, միայն անունները կը տարբերին երկրէ երկիր : Այսպէս, Գրիլորը Գերմանիոյ մէջ կը կոչուի Տոլան : Իսկ Ամերիկայի մէջ՝ Օրլոն : Թերկալը Ամերիկայի մէջ կը կոչուի Տաքրոն : Գերմանիոյ մէջ՝ Տիոլէն : Իտալիոյ մէջ՝ Թերիթալ : Հոլանտայի մէջ՝ Թերիլէնքա : Իսկ Անգլիոյ մէջ՝ Թէրիլէն :

Նիլոնին շատ մօտիկ տարազ մը ունի գերմանական փերլոնը : Տարակոյս չկայ որ այս թելերուն ամէնէն տարածուածն ու գործածուածը նիլոնն է :

Ռիլսանը, որ նիլոնին պէս փոլիամիտ մըն է կը ստացուի տզկաղատի իւղէն (հիւիլ տը րէսէն) սակայն կարելի է պատրաստել նաեւ համադրական միջոցով, քարիւղէն ստացուած նիւթերով :

Ռովիլի յատկութիւնն է իր տոկունութիւնը՝ զօրաւոր թթուներու եւ սոտ քոստիքի կամ փոթաս քոստիքի նկատմամբ : Ինչ որ յարմար է աշխատանոցի գոգնոցներու եւ շապիկներու պատրաստութեան համար : Կը պատրաստուին նաեւ վարագոյրներ՝ արեւին լոյսին եւս անհազորդ ըլլալով : Ինչպէս կերպընկալ միւս նիւթերը, Ռովիլը եւս իր մակերեւոյթին ելեքտրական հոսանքով փոշիները իր վրայ քաշելու անպատեհութիւնը ունի : [illegible] րը գտած են ռէյոն կամ ֆիպրան խառնելով :

Թերկալը եւ Գրիլորը, ինչպէս նիլոնը, ջուր ծծելու յատկութենէ զուրկ ըլլալով, լուացուելէ ետք շուտով կը չորնան : Անոնց առաւելութիւնը այն է որ լուացուելէ ետք չեն քաշուիր ու չեն կարճնար : Իրենց այս յատկութիւնը կը փոխանցեն նաեւ խառն թելերով պատրաստուած հիւսուածեղէններուն :

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՆ ՈՒ ՏԱԿԱՌԱԿԱՆԸ

Զրկեցիր զանոնք կեանքի ամէնէն տարրական ու ամէնէն սրբազան իրաւունքէն, զոր բնութիւնը շնորհած էր իրենց,— լոյսէ ու ջերմութենէ, որ ազատութիւնն իսկ է... : Եւ յարատեւ կերպով խրախուսեցիր քեզի հետեւող բանակներն ու հորդաները, որպէսզի դաժան ու ամեհի կանգնին անոնց առջեւ, եւ ստուեր ձգեն անոնց կեանքին վրայ : Եւ այդ բոլորը համարեցիր «մեծութիւն» դուն եւս, քեզի շնորհուած այդ անփառունակ փառքին մէջ գտնելով կեանքիդ իմաստն ու հոգեկան տենչերուդ բաւարարումը ...

— Բայց, ես ազատ թողուցի զանոնք՝ իրենց հոգեւոր պաշտամունքներուն մէջ, ու թոյլ տուի որ շարունակեն պաշտել այն, զոր կը դաւանին :

= Դուն քեզ հռչակել տալով, սակայն, փոխանորդը այդ դաւանեալ աստուածներուն :

— Ատիկա հարկաւոր էր իշխանութիւնս անսասան պահելու համար :

= Կամ՝ անձդ արքայացնելէ վերջ՝ աստուածացնելու համար... Լսէ,— ձայնը բարձրացուց ծերունին,— մեծ, փառթամ ու պատմական են այն գործերը, որոնք հոգեկան ու մտաւոր լոյս ու ջերմութիւն կ'ընծայեն կամ կ'ապահովեն մարդոց : Ընչազուրկ Սոկրատ մը, առանձինն, իր ուսերուն վրայ տեւապէս բարձր ու կանգուն պիտի պահէ Հելլադան, առանց յիշելու իրապէս այլ մեծութիւններ,—

Հոմերոս, Սոփոկլէս, Պղատոն, որոնց անունները «մեծ» որակումին պէտք չունին, իրենք ինքնատինքեան մեծ ըլլալով : Փարաւոններուն նման, որոնք ուշ կամ կանուխ կ'անցնին իրենց բուրգերուն հետ, կ'անցնիս նաեւ դուն : Ոչ Եգիպտոսը կը կոչուի Աղեքսանդրի Եգիպտոս, ոչ Ասորեստանը՝ Աղեքսանդրի Ասորեստան, ոչ ալ Բաբելոնը, Պարսկաստանը կամ աշխարհը Հնդկաց... : Որովհետեւ, դուն հերթական ու ժամանակաւոր խառովքներէն մէկն ես մարդկային պատմութեան մէջ, կամ մէկը այն ուրականներէն, որոնք անսանձ են, խելայեղ, կը սուրան՝ իրենց ճամբուն վրայ տապալելով ամէն ինչ կամ խառնելով իրար, բայց, ի վերջոյ, դատապարտուած են իրենց [illegible] վրայ փուլ գալու... : Իսկ այս տակառը կը գլտորի դարերուն հետ ու դարերու ընդմէջէն, եւ կը մնայ տեւապէս՝ իբրեւ «Դիոգինէսի Տակառը»... : Կեանքի մէջ, մարդ պէտք է ջանայ գրաւել միայն այնքան տեղ, որքան կարող է արժեւորել՝ իր հոգեկան, մտաւոր կամ ֆիզիքական կարելիութիւններով : Մնացեալը կիրք է՝ ինչպէս քու մօտ ...

— Միայն կի՞րք,— ընդմիջեց Աղեքսանդր սրտնեղած :

= Ոչ, կիրք մը՝ հանճարային էութեամբ : Կան բնատուր ձիրքեր՝ երբեմն շատ հզօր, որոնք տարերային թափով մը անընդհատ կը քշեն այն անձը, որուն շնորհուած են, որպէսզի կիրարկէ զիրենք : Ու ենթական, որ օժտեալն է այդ ձիրքով, իր գործին «մեծութենէն» ինք եւս յափշտակուած, այլեւս չանդրադառնար թէ իր արարքը մարդկայի՞ն է թէ հակամարդկային ... : Աւելի լաւ է աշխարհի մէջ միայն տակառի մը տիրականը ըլլալ ու այդ տակառին մէջ աշխարհ մը ստեղծել, քան՝ փորձել աշխարհի տիրակալութիւնը՝ առանց, սակայն, այդ աշխարհին մէջ նոյնիսկ այս տակառին չափ տեւական տեղ մը ունենալու ....

— Ճշմարիտ է,— գոչեց Աղեքսանդր՝ ձեռքերովը փակելով դէմքը, որ կը շարունակէր այրիլ ջերմութենէն :

= [illegible] էիր թէ պիտի ուզէիր Դիոգինէս մը ըլլալ՝ եթէ Աղեքսանդր մը եղած չըլլայիր ... :

— Ոչ,— գոչեց Աղեքսանդր՝ գլուխը բարձրացնելով եւ աչքերը խոնարհեցուցած, — ոչ... ոչ այդ «եթէ»ն... Կ'ուզէի Դիոգինէս մը ըլլալ՝ փոխանակ Աղեքսանդր մը ըլլալու ...

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

(7 վերջ)

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

ԵՒ... "Ա ԼԱ ԹՈՒՐՔԱ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ"

« Ենի Իսթանպուլ»ի թղթակից Ալի Քաբաքուրթ որ անցեալները Սուրիոյ մէջ շրջապտոյտ մը կատարած էր, իր տպաւորութիւնները կը պարզէ այս ձեւով.—

Այն պահուն երբ Ռուսերը գէնք., այլազան կազմածները, նոյնիսկ նայլըն եւ զարդեղէններ Սուրիա ղրկելով կը ջանան սիրաշահիլ ժողովուրդը, կ'ուզեն դարմանել իրենց գործած մէկ սխալը:. Ա., ո–րու հետ տեսակցեցայ Դամասկոսի Ֆնորք Քասր էլ Քէպիրի Րէշիտ պանդոկին մէջ, ինծի հաղորդած էր թէ Հայու մը հետ պիտի ծանօթացնէ: Ա. կ'ըսէր ինծի.—

Հայերուն բազմաթիւ խոստումներ շըռայլեցին, Ռուսիա տանիլ ուզեցին: Եթէ համայնավարութիւնը լաւ մը տեղաւորուի Սուրիոյ մէջ, այստեղի Հայերուն կացութիւնը շատ եղերական պիտի ըլլայ: Անոնց մեծ մասը հարուստ եւ վերիվերոյ առեւտուրին փորձաքարն են:

Շատ չանցած, հակառակ 35 տարեկան ըլլալուն բաւական տարեց երեւցող մարդ մը սենեակին դռնէն ներս մտաւ: Ա.ի հետ արաբերէն խօսեցաւ: Մարդը ինծի յստակ Թրքերէնով մը հարցուց .—

« Թուրքիայէ՞ն եկաք, ուրեմն լրագրո՞ղ էք: Հիմա այստեղ Ռուսերը կան, չէ՞ք վախնար՝:

Խնդալս հաճոյ թուեցաւ Տիգրանեանի: «Ես, ըսաւ, Ռուսիայէն եկայ: Իլճիլիրեցի եմ: Իլճէլիրէի մէջ Թրքացեղ Սուրիացի–ներուն հետ հանգստօրէն կ'ապրէինք: Հանր. Նախագահ Քուաթլի Հալիտ էլ Ազմ, Շէյխ Մէհմէտ Ռուսիա գացին եւ վերադարձան: Վերադարձին հաղորդուեցաւ թէ Հայերուն Հայաստանի մէջ ինչք եւ կալուած պիտի տրուի, գործ պիտի հայթայթուի, հանգիստ կեանք մը պիտի ապրին: Արաբախօս Ռուսերը եւ Ռուսիայէն եկած Հայերը մեզի այնքան գեղեցիկ բաներ ըսին որ բազմաթիւ Հայեր Հայաստան երթալու ցանկութիւնյայտնեցին: Կինըս եւ 2 զաւակներս առնելով հազարաւոր Հայերու հետ Հայաստան գացի: Հայաստանի մէջ մեզ երկուքի բաժնեցին: Ես ագարակ մը ինկայ: Տուն եւն. չկար: Ագարակին մէջ ախոռի նման տեղ մը կը պառկէինք կ'ելլէինք: Առաւօտուն կանուխ սուինաւոր պահակներ մեզ կ'արթնցնէին եւ մինչեւ գիշեր անասնաբար կ'աշխատցնէին: Աննկարագրելի թշուառութեան մը մատնուեցանք: Գլխաւոր բաղձանքս էր խոյս տալ: Զաւակներս ու կինս կային: Օր մը պահակներէն մին կնոջս վրայ յարձակեցաւ: Միջամտել ջանացի, սուինի հարուած մը ստացայ: Անպատուուած էի, վերջապէս յաջողեցայ Թուրքիա խոյս տալ: Առեն մը Թուրքիա մնացի: Մեզի օրական երեք ոսկի, ուտելիք եւ պառկելիք տեղ տուին: Բայց Սուրիոյ մէջ քիչ մը հող ունէի: Սուրիա երթալ ուզեցի: Պաշտօնեայ մը գիս բերաւ մինչեւ Ճէվզի փաշա, սահմանին վրայ Սուրիոյ ոստիկանութեան յանձնեց: Նայինք ասկէ վերջ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ճակատագիրը »:

Տիգրանեանի պատմածները ուրիշ երկիրներու Հայերուն բերնէն ալ լսած էինք: Բայց շատ զարշելի էր կնոջը պատիւը բռնաբարող զինուորին կողմէ սուինահարուիլը: Նախայարձակ զինուորն ալ չէր պատժուած:

Տիգրանեան աւելցուց.—

« Յարձակումները միայն կնոջս վրայ չեն գործուած: Միայն այս պատմութիւնները պատմել գիս կը տանջէ» :

Խեղճը լալ սկսաւ: Կնոջը բռնաբարուած պատիւը խորհելով, կուլար: Ընկերոջս յանձնարարեցի զայն դուրս հանել եւ ամոքել: Տիգրանեան ստուերի մը նման անձայն դուրս սահեցաւ:

Սուրիոյ մէջ ռուսական ազդեցութենէն, երկրին համայնավարացումէն ամէնէն աւելի վախ զգացողները Հայերն են: Հայերը կը պատրաստուին կացութիւնը ալ աւելի վտանգաւոր դառնալուն պէս խոյս տալ Լիբանան: Միայն Հնչակ եւ Դաշնակ կուսակցութեանց դիրքը յայտնի չէ: Այս կացութիւնը հարուստ Սուրիացի Հայերն ալ երկարօրէն խորհելու կը պարտադրէ:

Ողջմիտ Սուրիացիներն ալ Հայոց դիրքին մատնուած են: Սուրիա հասած ամէն ռուսական զէնք դաշոյնի նման կը մխրճուի անոնց սիրտը: Միայն թէ անոնք համոզուած են որ ամէն վտանգի առաջքը պիտի առնէ Ապտիւլնասր, զոր Աստուծոյ նման կը պաշտեն: Ռուսերը վերոյիշեալ պարագաները առաւելագոյն չափով նկատի առնելով թէ Հայերուն եւ թէ Հաբուստ Սուրիացիներուն հանդէպ առաւելագոյն չափով լաւ կը վերաբերուին, արտածումի եւ ներածումի մասին դիւրութիւն ցոյց կուտան: Եւ սակայն զառնուկի մորթ հագած գայլին թաթերը կ'երեւին:

Գրիլորը բնական մետաքսի տեսքը ունի մանարանէն ելած ատենը: Սակայն երբ Փիպրանի դրութեամբ պատրաստուին թելերը, բնական բուրդին կը նմանին: Ասկէ կը պատրաստուին ծածկոցներ ու կերպասներ: Իսկ Թերկալը գրիլորին եւ նիլոնին յատկութեանց խառնուրդ մը կը ներկայացնէ:

Ուրեմն, ինչպէս տեսաք, արուեստական թելերը եկան ճոխացնելու հիւսուածեղէնի մթերքը:

Այժմ, ամէնէն դժուարահաճն ու նրբաճաշակը իրենց տրամադրութեան տակ կը գտնեն՝ չուարումի մատնուելու աստիճան, կերպասներու այլազանութիւն մը: Գրեթէ վերջ գտած է զուտ բուրդի, բամպակի, մետաքսի կամ քթանի հիւսուածեղէնի արտադրութիւնը: Յարմար խառնուրդներով կը պատրաստուին զերազանց յատկութիւններով օժտուած կերպասներ:

Ահա, գիտութիւնը դարձեալ կուգայ իր լայն հնարաւորութիւններով ծառայելու մարդկային բարօրութեան:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երգի եւ պարի խումբը Օգոստոս 29ին հասած է Ալպանիա: Թիրանայի օդակայանին մէջ հայ արուեստագէտները ջերմ ընդունելութիւն գտած են: Սեպտեմբեր մէկին համերգ մը տուած են, որուն ներկայ եղած է 15 հազար հոգի: Յաջորդ օրը, Թիրանայի օփերային բացման առիթով տուած են ուրիշ համերգ մը, որ նմանապէս մեծ յաջողութիւն արձանագրած է:

Սեպտեմբեր երեքին համերգ մը տուած են Տուրես քաղաքին մէջ: Ալպանական թերթերը մեծ գովեստով խօսած են հայ արուեստագէտներուն մասին: Հայկական խումբը Ալպանիա պիտի մնայ մինչեւ Սեպտեմբեր 27 եւ պիտի տայ 96 համերգ:

ԵՐԵՒԱՆԻ Ժողովրդական տնտեսութեան խորհուրդին կից կազմակերպուած է գիտահետազօտական հաստատութիւն մը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ֆութպոլի «Սպարտակ» խումբը Թիֆլիս երթալով հանդիպում մը ունեցած է բանակի խումբին հետ. Հայերը պարտուած են 2 – 1 արդիւնքով:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ քիմիական Բ. Համագումարը տեղի ունեցած է Երեւանի Գիտութեան Ակադեմիայի նիստերու դահլիճին մէջ: Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի նախագահութեան անունով Վ. Համբարձումեան կատարած է համագումարին բացումը: Հայ գիտնականներու կողմէ խօսք առած են Գ. Աղաջանեան եւ Գ. Դաւիթեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ Հայֆիլարմոնիայի ամառնային թատերասրահին մէջ Սեպտեմբեր 5ին տեղի ունեցած է հայ գիտնականներու համագումարը՝ նուիրուած հիւլէական եւ ջրածնային զէնքերու արգիլման հարցին: Քուէարկուած է բանաձեւ մը, որ խստօրէն կը քննադատէ հիւլէական զէնքերու փորձերը եւ ապագինում կը պահանջէ:

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ծննդեան վաթսունամեակը կատարուած է Սեպտեմբեր 21ին: Հայաստանի ժողովուրդը, իր մտաւորականներով եւ բանուորներով մեծ փայլ մը տուած է տարարախտ քերթողին նուիրուած հանդիսութեան:

Գիտութիւններու Ակադեմիային գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ, Եղիշէ Չարենցի նուիրուած բաժինը հարստացած է նոր նիւթերով: Մամիկոն Գէորգեան նուիրած է տասը գիրքեր, որոնք հեղինակային մակագրութիւններ ունին բանաստեղծին կողմէ: Գէորգեան թանգարանին նուիրած է նաեւ Չարենցի մասին գրած իր յուշերը: Գիրքերը ցուցադրուած են բանաստեղծին ծննդեան 60ամեակին առիթով կազմակերպուած հանդէսին:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶԻ «Սիամանթօ եւ Խաչեզարէ» քերթուածը թատերգութեան վերածուած է եւ կը խաղցուի Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է Լոնտոն բնակող Իտա Քարի (Քարամեան) լուսանկարներու ցուցահանդէսը, որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է: Իտա Քար աւելի քան 18 տարիէ ի վեր կը զբաղի լուսանկարչութեամբ: Շնորհալի արուեստագիտուհին կարգ մը լուսանկարներ պիտի առնէ նաեւ Հայաստանի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ այցելած են Լատուիոյ համալսարանին աշխարհագրութեան ճիւղին հետեւող ուսանողները եւ ուսումնասիրած կարգ մը աշխատանքներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս» երաժշտանոցին կից հաստատուած է «հեռակայ բաժին» մը՝ դասատուներու երաժշտական գիտելիքները հարստացնելու համար: Ուսման տեւողութիւնը հինգ տարի է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պետական երգչախումբը շրջապտոյտ մը կատարելով համերգներ տուած է կարգ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են Հայաստանի ըմբշամարտի ախոյենական մրցումները: Առաջնութիւնը շահած է Երեւանի ըմբիշներու խումբը: Լենինականը գրաւած է երկրորդ տեղը:

ՀԱՅԵՐԸ ՍՎԱԶԻ ՄԷՋ

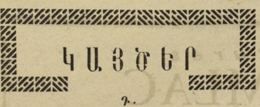
ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՏԱՍԸ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ

Սվազէն թղթակից մը կը գրէ «Մարմարա»յի (17 Սեպտեմբեր).—

Հոգեշնորհ Տ. Սահակ Ծ. վարդապետ Փափազեան, որ Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ, գաւառի հաւատացեալներուն հոգեւոր մխիթարութեան համար այցելութեան ելած էր, անցեալ շաբթու կը գտնուէր Սվազ եւ կիրակի օր տունի մը մէջ պատարագեց: Հայր Սուրբին կը ըսպասաւորէին Սվազցի Դպրեվանքի սանեբէն Շաւարշ եւ ուրիշ մէկ երկու նորահասներ: Ս. Պատարագէն վերջ Հայր Սուրբը հաղորդութիւն բաշխեց եւ կարդաց Ս. Պատրիարք Հօր խրատական քարոզը, միեւնոյն ատեն բառ առ բառ բացատրելով անոնց իմաստը: Հայր Սուրբը ըսաւ թէ հաւատացեալները այդ խօսքերը պէտք է լսեն ոչ միայն ականջով այլ նաեւ սրտի ականջով:

Հաւատացեալները խոր լռութեամբ ու երկիւղածութեամբ ունկնդրեցին Հայր Սուրբի խօսքերը: Նոյն օրը, եւ յաջորդ օրը կատարուեցաւ տասնի մօտ կնունք եւ Տ. Սահակ Ծ. վարդապետ Փափազեան մեկնեցաւ քաղաքէս դէպի Գայսէրի եւ ուրիշ վայրեր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

Դ.

ՈՐՍՈՐԴԸ

Ավօն մեր քաղաքի բնիկներից չէր, բայց մի քանի տարի առաջ, մի սաստիկ ձմեռնային եղանակում, նա յայտնուեցաւ մեր քաղաքում, բոլորովին միայնակ, որպէս մի փախստական: Յետոյ փոքր առ փոքր կազմուեցաւ նրա ընտանիքը: Այդ ընտանիքը շատ մեծ չէր, ինքը որսորդը իր միակ զաւակի Մարոյի հետ — ահա բոլորը: Դրանց թւում գտնւում էին՝ մի մշտական ծառայ, մի բոլոր գործը կատարող, մի արնակալուչ կին, որին կոչում էին Խաթուն եւ մի պատանի, որին կոչում էին Հասօ: Այս վերջինը որսորդի որդեգիրն էր: Ո՞վքեր էին դրանք եւ ո՞րտեղից եկան, — յայտնի չէր: Միայն մեր քաղաքում որսորդի մասին խօսւում էին շատ զարմանալի պատմութիւններ, իբր թէ նա տաճկական Հայաստանի արեւելեան կողմերից էր, թէ նա իր հայրենիքում մի նշանաւոր մարդ է եղել, թէ նա շատ կռիւներ է ունեցել Քրդերի հետ եւ իր գլխի մազերի համրանքով մարդիկ է սպաննել եւ այլն: Որքան ստոյգ էին այդ զրոյցները, մենք չգիտէինք, մեզ այսքանը միայն յայտնի էր, որ Ավօն մի բարի մարդ էր եւ մեր ամենալաւ դրացին, թէեւ ամէնքը ատում էին նրան եւ խորշում էին նրանից, որպէս մի սարսափելի եղեռնագործից:

Ճշմարիտ է, որ Ավօն իր միշտ լուռ, միշտ տխուր եւ ծածկամիտ բնաւորութեամբ մնաց ամէնի համար որպէս մի մթին հանելուկ: Նրա ճակատի վրայ դըրած խոր ալքն իր ահաւորութեամբ մի առանձին արտայայտութիւն էր տալիս դէմքի խոշոր, միեւնոյն ժամանակ աւագակային գծագրութեանը, որ յայտնւում էր նայողի մէջ ակամայ երկիւղ եւ կասկած: Այսուամենայնիւ, նա շատ բարեսիրտ մարդ էր. ես, Մարիամը եւ Մագթաղը ամենեւին չէինք վախենում նրանից: Երբ գնում էինք նրա տունը, նա առնում էր մեզ իր երկայն եւ ահագին ծնկների վրայ, օրօրում էր եւ «պոչը կտրած մկան» — «քոսոտ այծի» հէքիաթներն էր պատմում, մենք թուլանում էինք ծիծաղելուց: Մարօն չէր կարողանում համբերել, երբ տեսնում էր, որ իր հայրը Մարիամին նոյնքան սիրում էր, որքան Մագթաղին եւ ինձ: — «Նա էլ քո քոյրն է» ասում էր հայրը եւ խրատում էր նրան նախանձոտ չլինել: Ամէն անգամ, երբ մենք գնում էինք որսորդի տունը, նա անսահման ուրախութիւն էր պարգեւում մեզ: Ավօն տալիս էր մեզ իր որսած թռչուններից որը դեռ կենդանի էր մնացած. մենք կապում էինք նրա ոտը թելով եւ օրերով խաղ էինք անում նրա հետ:

— Ֆարհատ, ասաց ինձ միանգամ որսորդը, — դու շատ ես չարչարում թռչուններին, եթէ այսպէս կը վարուես, ես միւսանգամ քեզ ոչինչ չեմ տայ:

Ես, սկսեալ փոքր հասակից, խօսքի ետեւից ման եկողներից չէի. իսկոյն պատասխանեցի.

— Ես խօ չեմ սպաննում, բայց դու սպաննում ես թռչուններին ու ինձ ասում, թէ ինչո՞ւ ես չարչարում:

— Սպաննելու եւ տանջելու մէջ մեծ զանազանութիւն կայ, ասաց նա ժպտելով. — վերջինը աւելի վատ է:

Ամէն անգամ, երբ մեր թաղի մէջ ձայն էր տարածւում, թէ Ավոյի ծուղակի մէջ գայլ, արջ, կամ մի ուրիշ գազան է ընկել, ամբողջ թաղը թափւում էր այնտեղ տեսնելու: Նա իր ծուղակը կազմել էր քաղաքից դուրս, որ շատ հեռու չէր մեր բընակարանից: Դա մի բոլորակ վիրապ էր, բաւական ճարտարութեամբ գետնի մէջ փորած, եւ քանի արշինի չափ խորութիւն, հինգ արշինի չափ լայնութիւն ունէր: Երեւակայեցէք ձեզ մի սամովար, որի ջուր լցնելու տեղը դատարկ է, իսկ կրակ լցնելու տեղը ամբողջ է. — վիրապը մի այսպիսի ձեւ ունէր: Վիրապի մէջտեղում, ուր մի հաստ սիւնի նման պինդ գետին էր բարձրանում, նրա վրայ ամէն գիշեր դրւում էր մի գէշ, իսկ սիւնի չորս կողմի դատարկութիւնը ծածկւում էր եղեգներով, այնքան թոյլ կերպով, որ եթէ մի հաւ ուզենալու լինէր ծածկոցի վրայ, իր ծանրութեամբ կարող էր իսկոյն ցած գլորուել: Գազանները գէշի հոտը առնելով, մօտենում էին նրան, բայց դեռ գէշին չհասած, ընկնում էին վիրապի մէջ:

Վաղ – առաւօտեան յայտնւում էր որսորդը Մըհէի հետ: Բազմութիւնը հետաքրքրութեամբ սպասում էր, թէ ինչպէս պէտք է դուրս բերեն գազանին. որը կատաղած, զայրացած, եւ անհանգիստ կերպով պտտւում էր վիրապի մէջ, մռնչում էր, զարհուրելի ձայներ էր արձակում եւ փորձեր էր փորձում դուրս գալ, բայց չէր կարողանում: Այդ միջոցին վիթխարի Մըհէն, աջ ձեռքում մի ահագին երկաթէ մահակ բռնած, իսկ ձախ ձեռքում բռնած շղթաներով ամրացած Քալափչէն(*), իջնում էր վիրապի մէջ:

(*) Քալափչէ մի տեսակ երկաթից շինած գործիք է, որ անց են կացնում գազանների բերանը, նրանց զսպելու համար, այդ գործիքը մեր լեզւում կոչւում է «գայլ»:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բաբերութիւններ ունին Ֆրանսայի, Ա․-րեւմտեան Գերմանիոյ եւ Հասարակաց Շուկայի այլ երկիրներուն հետ»։

Մինչ Իսրայէլ անգամ մը եւս իր դիրքը կը ճշդէ, անդին, Սուրիոյ նոյ պարագլուխներէն ընդդէմ Սարաճ յայտարարեց՝ թէ իր երկիրը ո՛չ Արեւելքի եւ ո՛չ ալ Արեւմուտքի արբանեակը պիտի ըլլայ։

Սուրիոյ «զօրաւորագոյն» մարդը աւելցուց, թէ հակառակ անոր որ ստացած են խորհրդային զէնքեր եւ Մոսկուայի հետ ստորագրած՝ տնտեսական գործակցութեանց դաշնագիրներ, Սուրիա որոշած է պահել իր անկախութիւնը։ «Մենք, ըսաւ ան, Ֆրանսացիներուն հետ կռուեցանք քարերով կամ այն ատրկաներով՝ որոնք կը գտնուէին մեր ձեռքը։ Այսպիսի ժողովուրդ մը պիտի չհրաժարի երբեք իր անկախութենէն՝ ի նպաստ Ռուսիոյ նման երկրի մը»։

Իր կարգին, Հանրապետութեան Նախագահ Գուաթլի յայտարարեց, թէ Խ․ Միութեան հետ իր երկրին յարաբերութիւնները սահմանափակուած են միայն փոխադարձ շահի գործակցութեան մէջ եւ համայնավարութիւնը իրեն չէ ենթարկած Դամասկոսը․ — «Մենք թոյլ չենք տար, որ երկու հոսանքներէն որեւէ մէկը խարխլներ հաստատէ մեր հողին վրայ»,աւելցուց Նախագահը։

Ուաշինկթընի մէջ Արաբիոյ Ֆէյսալ իշխանը Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի հետ կէս ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունենալէ ետք, յայտարարեց թէ իր երկիրը մտահոգ չէր Սուրիոյ անցուդարձերով․ — «Ի՞նչ է պատճառը, որ կը մտածէք թէ Սուրիա ազատ ու անկախ պետութիւն մը չէ» հարցուցած է ան ամերիկացի լրագրողի մը։

Անդրադառնալով Միջերկրականի մէջ գտնուող խորհրդային նաւերուն, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց․ — «Հասարակաց ոչինչ կայ Միջերկրականի մէջ գտնուող ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմիղին եւ խորհրդային նաւերուն միջեւ։ Խորհրդային երկու նաւերուն սուրիական Լաթաքիա նաւահանգիստին տրուած այցելութիւնը արար որեւէ ժողովուրդի վրայ ճնշում բանեցնելու կամ սարսափ ազդելու նպատակ չունի»։

× Լոնտոնի մէջ Պաղտատի Ուխտին յանձնախումբը ժողով մը գումարեց, որուն ներկայ էին Անգլիա, Իրաք, Պարսկաստան, Փաքիստան եւ Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի համագումարին մէջ Քանատայի ներկայացուցիչը յայտնեց, թէ իր երկիրը համաձայն է օդանաւային հսկողութեան եւ ապազինման ենթայանձնախումբին անդամներուն թիւը աւելցնելու տեսակէտին։

— Հունգարիոյ հարցը արձանագրուեցաւ օրակարգի վրայ տասնի դէմ 57 ձայնով եւ վեց ձեռնպահութեամբ։ Խ․ Միութեան Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ յայտնեց, թէ այս քայլը առնողները կ՚ուզեն ժողովին մթնոլորտը թունաւորել։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երկու հոգի գնդակահարուած է․ դատապարտեալները փորձած էին ռումբ մը պայթեցնել Քանթոնի մէջ։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 25 հոգիներ, որոնք ղեկավարած էին բողոքի ցոյց մը՝ Թոքիոյի մէջ հաստատուած ամերիկեան օդային խարիսխներուն դէմ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ 27ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 9 Մարտ 1958, կէս օրէ վերջ, ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փետրուար 23ին

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 րիւ Պօնըֆուա։

Ծոխ պիւֆէ եւ հաճելի մթնոլորտ։ Շրջանի Նոր Սերունդականները սիրով կը հրաւիրուին։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Ֆ․ Հ․ Կապ․ Խաչի հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Հոկտ․ 3ին։ Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց պզտիկները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիգրան Գահվէճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Մկրտիչ Աչճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

×

Տիկին Ովսաննա Ստեփանեանին մահուան առթիւ Պ․ Խորէն Տէր Նազարէթեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին եւ Մշակոյթի Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ոսկերիչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Սեպտեմբեր 29ին Փարիզի Ս․ Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ մահուան Գ․ տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Այս առթիւ Տիկին Ոսկերիչեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, տասը հազար ֆրանք Լիոնի եկեղեցիին Ուխտի մը համար և երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

(Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչխարանճագի Հայր․ Միութեան Գռմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Սիրվարդ Հագալմազեանի զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն (Ամերիկա), իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին հայրենակից Տիգրան Հագալմազեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 9ին։

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆրանք տրուած է այրիին Միութեան կողմէ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց Աղջկանց վարժարանը կը վերաբացուի 30 Սեպտեմբեր երկուշաբթի կէսօրէ ետք, ժամը 15ին։ Ծնողներէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957։

Գին՝ 1100 ֆրանք։

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիտարքրոջ որդին, Տօնիկ Զառացեան, ծնած Պոլիս, Հօրը անունը Ոսկիան, մօրը Հայկանուշ, Հայաստանէն գինուոր եղած է։ Կը կարծուի գերի ինկած է Գերմանիա, ապա անցած Ամերիկա։ Տեղեկացնել՝

Filor Aslanian, 29, Rue Antoine Courbarien, Clamart Seine France

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17 Rue Bleue - PARIS-IX·

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին։

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը։

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել։ Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են։

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ․ 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Պօշնաքեան, եւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ գրաւոր, ծաղկեպսակով, կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՄԵՍՐՈՊ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեգործականի գրասենեակէն կը հաղորդեն թէ յառաջիկայ Ուրբաթ, ամսոյս 27ին, առաւօտեան ժամը 10·30ին, Պանթէօ Փարիզին գերեզմանատան Հայ Մտաւորականներու դամբարանը պիտի փոխադրուին հետեւեալ ազգայիններու աճիւնները․ —

Արշակ Զօպանեան, Էտկար Շահին, Արամ Անտոնեան, Տոքթ․ եւ Տիկին Թորգոմեան, Հայկ Գէորգեան եւ Ստեփան Քոչարեան։

Այս արարողութիւնը պիտի կատարուի Հայ․ Եկեղեցիի մեռելական աղօթքներով եւ օրհնութեամբ։

Հանգուցեալ մտաւորականներու յիշատակը յարգողներ բնականաբար ներկայ պիտի ըլլան այս թաղումին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հայկազեան վարժարանը կը վերաբացուի 3 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, ժամը 2ին։ Արձանագրութիւնները՝ նոյն օրը։

Հասցէ․ — 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Հոգաբարձութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ, Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբի ընկերները այս կիրակի ժամը 15ին, Գեղունի ակումբին մէջ։

Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ․ կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Արամ» ենթակոմիտէին եւ Շ․ Միսաքեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պոնըֆուա։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐԱՐԱՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ․—Ա) Կամ․ եւ Ռազ․ Բարեկ․ Միութեան Պատ․ Նախագահ Պ․ Շ․ Տ․ Թէքէեանի գրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Պ․ Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ՚ընդունին՝ ժամը 6·30 - 8·30, ամէն Բշ․ իրիկուն։

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարայի ճակատամարտին 39րդ տարելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր։ Առտուն՝ հանդիսաւոր պատարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ։ Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցւոյն մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր․ Քաղաք․ եւ Զին․ իշխանութեանց։

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօռի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան։ Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարեկամներուն համար։

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ՚ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ․ Կամաւորներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկներուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ․ նախագահ Պ․ Շ․ Տ․ Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը դնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիսարցի, բուն անունը Ազապի, աղջիկը Աւետիս Թիլքէլեանի, իր գիւղին մէջ Զէփքէն անունով ծանօթ եւ մայրը Երանիկ կը փնտռէ իր տօրեղբօրորդիները Միհրդատ եւ Օհան Թիլքէլեանները։ Կը կարծուի որ Ամերիկա կը գտնուին։ Գրել Տիկին Սարաֆեանի՝

46, Rue St.-Just, Arnouville-les-Gonesses (S et O.) France

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27ԻՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15669 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 2 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 26 SEPTEMBRE 1957

88ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8003 33ème ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13Ր.. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3804

"ՈՉ ՄԷԿ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ„

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՄԵՆՏԵՐԷՍ

« Եթէ Ֆրանսան եւ Թուրքիան աւելի շատ շփումներ ունեցած ըլլային անցեալի մէջ, շատ բան կը փոխուէր Միջերկրականի մէջ » :

Այսպէս կը խօսի վարչապետ Ատնան Մենտերէս, տեսակցութեան մը ընթացքին Խտուար Սապլիէի հետ, որ Մոնտի աշխատակիցն է եւ արեւելեան հարցերու մասնագէտ լրագրող :

Եւ Խտուար Սապլիէ կը պատմէ որ իր դիմացը կ'երեւայ հանդարտ, զուարթ եւ կատակախօս վարչապետ մը, փոխանակ մտահոգ, յոգնած, ջղային մէկու մը որ ամիսէ մը պիտի ներկայանայ ընտրութիւններուն :

Երբ Սապլիէ հարց կուտայ յաջորդ ընտրութիւններու մասին, Մենտերէս կը պատասխանէ «ամէն մարդու պէս, սխալներ գործեցինք, որովհետեւ գործ տեսանք : Երկիրը այսօր խակական շինարան մըն է : Ամէն ինչ փոփոխութեան մէջ է, շաքարի արտադրութիւնը եռապատկուած է երեք տարուան մէջ, պողպատինը կրկնուած, ինչպէս նաեւ ելեքտրականութիւնը : Ամէն տեղ կը շինենք, նաւահանգիստներ, ճամբաներ, պարտէզներ :

Մեր ժողովուրդը հասկցաւ թէ ինչ կ'ուզենք ընել : Ատոր համար ալ ոչ միայն կ'ընդունի մեր աշխատանքը այլ կ'օժանդակէ մոլեգնութեամբ : Եւ ատոր համար ալ ապահով ենք :

Այս վարչապետը կ'անդրադառնայ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ բարեկամութեան եւ սերտ յարաբերութեանց որ սանկ — ծուած են Մորիս Ֆորի ճամբորդութենէն ի վեր : Կը շեշտէ որ քաղաքական գետնի վրայ երկու երկիրները որեւէ տարակարծութիւն չունին, մանաւանդ Կիպրոսի հարցին շուրջ : Ցետոյ Մենտերէս կ'անդրադառնայ այն երկու գլխաւոր հարցերուն որ Թուրքերուն սիրտին շատ կը խօսին եւ որոնց իրագործումը կախում ունի մանաւանդ ֆրանսական օժանդակութենէն : Կամուրջ մը Վոսփորի վրայ եւ պատնէշ մը Եփրատի վրայ : Երկու մեծ գործեր որոնք սակայն պիտի բարելաւեն Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը :

Այս մասին թէեւ շատ տաք չէին բիւ ար Բիւլըլի կողմերը (Ֆրանսայի նիւթական նախապայմանները) սակայն Թուրքերը յոյս ունին որ պիտի յաջողին համոզել Ֆրանսան :

Անդրադառնալով նաեւ Մորիս Ֆորի ճամբորդութեան քաղաքական նպատակներուն Թուրքիոյ վարչապետը յայտարարած է «Մոնտ»ին թէ «Մ. Ֆոր ապահովութիւն տուած է Թուրքիոյ որ Ֆրանսան անդամակցելով հանդերձ Պաղտատի Ուխտին ոչինչ պիտի ընէ անոր դէմ : Շատ լաւ կը հասկնանք այն պատճառները որ ժամանակին պատճառ եղան որ Ֆրանսան մտահոգուի այդ Ուխտով, ձեր երկիրը կ'ուզէր մանաւանդ լաւ յարաբերութիւններ պահել Սուրիոյ հետ » :

Գալով Ալժերիոյ հարցին Մենտերէս կը յայտարարէ.— « Հարկ է ըսել թէ արդէն յանձնած մը կը մաղթենք Ալժերիոյ համար : Մէկդի դնելով այն բարեկամութիւնը որ կը կապէ մեր երկու երկիրները, Թուրքիան հաւատարիմ գործակիցն է Ատլ. Ուխտին : Եւ արեւմտահամերաշխութիւնը պարզապէս խօսք մը չէ մեզի համար» :

Եւ «Մոնտ»ի աշխատակիցը կ'աւելցնէ թէ Մենտերէս այս վերջին բառերը արտասանած է շատ դանդաղ շեշտով մը, եւ խիստ դէմքով մը : Այս առթիւ Սապլիէ կը յիշէ թէ Թուրքիա շատ փափուկ կացութեան մէջ է ալժերիական հարցով : Մէկ կողմէ իր կրկնակի կապը Ֆրանսայի

եւ Ատլանտեան դաշինքին հետ, միւս կողմէ մահմետական եւ արաբական երկիրներու հետ յարաբերութիւն պահելու անհրաժեշտութիւնը : Թրքական դիւանագիտութիւնը կը փորձէ համբերութիւն եւ չափաւորութիւն քարոզել արաբական աշխարհին եւ արդարութիւն ու յանդգնութիւն Ֆրանսայի դաշնակիցներուն : Այս պարագային մէջ վարչապետը իր խօսքը կը վերջացնէ յիշելով թրքական առած մը : «Հէր թքնեմ պեխս, վար թքնեմ մօրուքս» :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ ԽՈՐՀՐԴ. ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ

●

Գչ. օր արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները պատասխանեցին խորհրդային կառավարութեան նամակին, որ յանձնուած էր իրենց Սեպտեմբեր 3ին :

Երեք շաբաթ առաջ, Կրեմլին առաջարկած էր Երեքներուն՝ հասարակաց դեկոյց մը հրատարակել եւ Միջին Արեւելքի մէջ ուժի գործածութիւնը արգիլուած հռչակել :

Արեւմուտքը պատասխանեց՝ փափկանկատութեամբ :

Ցատակ է այսօր, թէ Խ. Միութիւնը Արեւելքի մէջ կը վարէ միաժամանակ գոյգ եւ հակասական քաղաքականութիւն մը :

Մէկ կողմէ կը լսուին խաղաղասիրական կանչեր, միւս կողմէ, ծանօթ է, որ Մոսկուա կը շարունակէ պատերազմական կազմածներ տալ Սուրիոյ եւ Դամասկոս դրկել զինուորական բազմաթիւ փորձագէտներ : Երեւոյթներ՝ որոնք պարզապէս կոչուած են կացութիւնը հետզհետէ աւելի լարել :

Արեւմուտքին բռնած դիրքը, Մոսկուան կը դնէ իր պատասխանատուութեան ... չու ու կը մերժէ շնորհք ընել՝ որ ան շարունակէ իր քարոզչութիւնը Արեւմտեաններու համբերութեան պատճառով, խորհրդային քարոզչութիւնը արդէն բաւական ճամբայ կտրած է :

Միջին Արեւելքի մէջ Խ. Միութեան գործունէութիւնը դատապարտելէ ետք եւ Զօրսերու հասարակաց յայտարարութեան առաջարկը մերժելով, ֆրանսական պատասխանը կ'աւելցնէ.— «Ապարդիւն ենթայանձնախումբին մէջ Խ. Միութեան ժխտական դիրքը եւ միջ երկրային հրձիգի մը դիւաէն անմիջապէս վերջ բրած բապանչելիքները, չեն հաւաստեր թէ Խ. Միութիւն չինարար ոգի ունի եւ կ'ուզէ պահել խաղաղութիւնը » :

Միւս կողմէ Անգլիա պատասխանեց Սեպտեմբեր 3ին Կրեմլինի բրած մեղադրանքներուն՝ Օմանի հարցին առթիւ :

Ծանր բառերով եղած բրիտանական պատասխանը կը ճշդէ, թէ Արեւելքի լարուած կացութեան պատճառը Արաբներու եւ Իսրայէլի կռիւներուն հետեւանքն է : Լոնտոն ցաւ կը յայտնէ, որ այսպիսի պայմաններու մէջ, Ռուսիա կը շարունակէ զինել արաբական կարգ մը երկիրներ, աւելի եւս ծանրացնելով ներկայ կացութիւնը : Եզրակացնելով Անգլիա կը յայտնէ թէ այս պայմաններու մէջ երկար ատեն Ռուսիոյ հետ նամակներ փոխանակելու տրամադրութիւն չունի :

Ամերիկեան պատասխանին մէջ՝ Ուաշինկթըն կը յայտնէ թէ Միջին Արեւելքի կացութեան միակ պատասխանատուն Խ. Միութիւնն է :

Արեւմտեան երեք պետութիւններուն պատասխաններն ալ խստօրէն կը հարուածեն Մոսկուայի քաղաքականութիւնը :

Օրը Օրին

ՓՐԿՈՒԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ

— Ըսէ՛ տեսնեմ, սա հայերէնի դասերը օգտուող կա՞յ ... Մտաւորականները ականջ կախած չունին քու խրատներուդ, որքան նկատած եմ ... Պարապ տեղը ինչո՞ւ շունչ կը հատցնես ...

— Այդ նախակրթարանի դասերը մեր բա՛րձր մտաւորականներուն համար չեն .. Այդ «բարձր»երը բարձր նիւթերով կը զբաղին ... Մեր նպատակն է ո՛չ-զարգացեալներուն քանի մը տարրական բաներ սորվեցնել ...

— Չէ, չէ, շատ ալ տարրական չեն ... Մեր վարժապետները անգամ կրնան օգտուիլ, եթէ ուզեն, եթէ զիջանին ... Բայց, ըսելիքս ատ չէր ... Ըսելիքս հետեւեալն է — ո՞ւր պիտի հասնի մեր լեզուն եթէ հասնողը «ես խմբագիր եմ, ես գրագէտ եմ» ըսելով ելլէ յօդուած գրէ ...

— Եթէ քանի մը «ոստիկան»ներ այդ «խմբագիր»ներուն եւ այդ «գրագէտ»ներուն փէշէն չքաշեն, կարծեմ, ասկէ քսան տարի ետք, մեր լեզուն անդունդին եզերքը հասած պիտի ըլլայ ...

— Վա՛խ եմ ըսեր ... վե՞րջը ինչ պիտի պատահի ...

— Պիտի պատահի այն ինչ որ կը պատահի անդունդին եզերքը հասած ոեւէ մէկուն, որեւէ բանի ... Օրին մէկն ալ անդունդը գլորեր է եւ արհնըւսյ վի նակի մէջ փռուեր է քարերուն վրայ ... Ու նկատելով որ անդունդները, ընդհանրապէս, սանդուխ չունին, որպէսզի վար իջնես ու դիակը վեր հանես, բան մըն ալ պիտի չկարենանք ընել ... Վերէն վար պիտի նայինք ու պիտի լանք ...

— Այդ կէտին մէջ, քիչ մը սխալեցար ... կայ բան մը որ կրնանք ընել ...

— Ի՞նչ ...

— Փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կը կատարենք ... Բայց կնտակը մէկ կողմ, ձեւ մը կա՞յ որ մեր հայերէնը անդունդին եզերքը չհասցնենք ...

— Ըլլալու է, պէտք է փնտռել :

— Ես փնտռած, գտած եմ ...

— Ապրի՛ս ...

— Այո՛ գտած եմ ... խոստմնալից ձեւ մը ...

— Ըսէ նայիմ ...

— Հիմա Սեպտեմբեր է, գիտես ...

— Այդքան բան գիտեմ ... Սեպտեմբերէն ետքն ալ Հոկտեմբերը կուգայ ...

— Կատակի մի՛ ելլեր, ըսելիքս շատ լուրջ բան է ... Դպրոցները պիտի բացուին ... Մեր դպրոցներն ալ պիտի բացուին ...

— Ներողութիւն, մենք, այստեղ դպրոց չունինք ...

— Լա՛ւ, լա՛ւ, հաւկիթին մէջ մազ մի՛ փնտռեր ... Ըսելիքս աս է ... Չե՞նք կրնար այդ դպրոցներուն մէջ մեր մենծ աղա գրողներուն համար ալ դասարան մը բանալ եւ անոնց ալ քանի մը հիմնական բաներ սորվեցնել ...

— Պատերազմ կը ծագի եւ ազգը տակնուվրայ կ'ըլլայ ... Ո՞ր մենծ աղա գրողը կուգայ եւ հայերէն քերականութիւն սորվելու կը զիջանի ... Ըլլալի՛ք բան չէ ... Վերջապէս, մտաւորական ու գրագէտ մէկն ալ արժանապատուութեան զգացում կ'ունենայ ... Խենթ պիտի ըլլայ որ գայ եւ յիսուն տարի առաջուան դասերը նորէն առնէ ...

— Բայց շատ համեստ, շատ խոնարհ մտաւորականներ ալ ունինք :

— Ո՛ւ, միակն համեստ ... խօսքը այն շնորհքներուն մասին է, որոնք «այբ»էն նամբայ կ'ելլեն, մինչեւ «ֆէ»ին հասնին, չաչրմիչ կ'ընեն :

— Ուրեմն ծրագրիս համաձայն չե՞ս ...

— Չեմ ...

— Այսինքն, պիտի ձգենք որ մեր լեզուն իր մահկանացուն կնքէ՞ ...

— Բոլոր երեւոյթները այդպէս նեթադրել կուտան ... Քանի «ես սասնկ պիտի գրեմ»ի, «ես բան պիտի չսորվիմ»ի յամառութիւնը կայ մեր գրողներուն քով, մեր լեզուն փրկութիւն չունի ... Ըսածս պատին վրայ գրէ եւ 1977ին նորէն քովս եկուր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

●

ՆԵՐՔԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԹԻՒ 12 ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Ինչպէս գրած էինք վարչապետը « կլոր սեղան»ի մը շուրջ համաձայնութիւն մը առաջարկած էր ազգ. կուսակցութեանց պարագլուխներուն, եւ դժուարութեամբ կրցած էր միջին ճամբայ մը գտնել :

Զորեքշաբթի կէս օրէն վերջ պիտի սկսէին վիճաբանութիւններ Ազգ. Ժողովին մէջ, բայց մինչ այդ ներքին յանձնախումբը մերժեց ընդունիլ «կլոր սեղանի» բանաձեւը :

Ներքին յանձնախումբին տեղեկաբերն ալ, Բօքլոր, իր հրաժարականը տուաւ Երեքշաբթի գիշեր :

Այս տարակարծութիւններուն իբրեւ հետեւանք, վարչապետը որոշեց վստահութեան քուէ պահանջել «կլոր սեղանի» շուրջ ընդունուած ծրագրին վրայ :

Կացութիւնը ծանր կ'երեւայ դահլիճին համար : Անկախները մանաւանդ չեն ուզեր տեղի տալ որոշ կէտերու շուրջ :

Զորեքշաբթի առտու ինչպէս ամէն շաբաթ, նախարարաց խորհուրդը նիստ ունէր Պ. Քօթիի նախագահութեան տակ : Օրակարգին վրայ կար մանաւորաբար արտաքին նախարարին դեկոյցը միջազգային կացութեան վրայ :

× Ընկերային կեանքն ալ, ինչպէս ամէն վերամուտի, դժուարութիւններ պիտի ստեղծէ կառավարութեան համար :

Երկաթուղիի պաշտօնեաները 48 ժամուան գործադուլի ծրագիր մը ունին Հոկ-

տեմբերի առաջին օրերուն համար :

Բնոյթ բանուորները ութրաթ օր արգէն գործադուլ հռչակած են :

Այս պայմաններու տակ եւ մանաւանդ Ալժերիոյ հիմնական օրէնքին առթիւ, կառավարութեան վիճակը աւելի քան երբեք անկայուն է եթէ ազգ. ժողովը չուզէ տեղի տալ որոշ կէտերու շուրջ եւ մերժէ վարչապետին վստահութիւն ընել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Գ. Սարաֆեանէ (Ամերիկա(4000 ֆրանք :

ՓԷՔԻՆԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ Ինտոնեզիոյ նախկին փոխ — նախագահը՝ Հաթա առաջարկած է որ Միացեալ Նահանգներ եւ Խ. Միութիւն 25 տարուան համար ոչ — յարձակողական դաշինք մը կնքեն : Համայնավար Չինաստանի Վարչապետ Չու Ան Լէ թիկունք կը կանգնի այս առաջարկին :

Հաթա եւ Չու Ան Լէ յայտնեցին, թէ աշխարհի մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու միակ միջոցն է երկու հսկաներուն ոչ-յարձակողական դաշնագիրը :

Իսկ կը գրէ տեղական մամուլը, այս ... ... հաստատուիր, ... որ ... ... ժամանակ կ... 25 տարուան ... :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՆԱԼՊԵԱՆ

Վստահ եմ որ զինքը ճանչցողներէն շատեր, ինծի պէս, պիտի զգացուին ի լուր Արհի. Յովհաննէս Արք. Նալպեանի մահուան, ու զգան անոր կորուստը :

Ան իր վերջին նամակովը, 24 Օգոստոս, 1957ին, Պապաստէն (ուր ամառնային օգափոխութեան գացած էր) ինծի ուղղած նամակին մէջ կը գրէր. —

« Գիւղագնացութեանս շրջանը յայսօր անկողնոյ մէջ անցուցի, այս առտու քիչ մը աւելի եկելով պատարագեցի եւ կրցայ այս նամակը քեզ գրել: Վախնամ թէ հիւանդութեանս պատճառաւ չկարենամ գլուխ հանել ուրիշ շահեկան պատմութիւն մը՝ Հայ Կաթողիկէ համայնքը ժթ. դարու մէջ: Աստուծոյ կամաց համակերպելէ զատ ուրիշ ելք չեմ տեսներ »:

Պատկառելի ծերունին զգացած էր իր մօտալուտ վախճանը :

Իմ ծանօթութիւնը ողբացեալին հետ 1911էն է, երբ ան Տրապիզոնի կուսակալութեան, Հայ Կաթողիկէ Եպիսկոպոսական թեմին Եպիսկոպոս ընտրուած էր : Նոյն թեմին սահմանին մէջ կը գտնուէր Սամսոն, ուր հաստատուած էինք մենք ընտանեօք : Ինքը իր պաշտօնին բերմամբ ստէպ կ'այցելէր այս քաղաքն ալ եւ մենք բախտն ու պատիւը կ'ունենայինք զինքն հիւրասիրելու մեր տան մէջ :

Շատ հաճելի կը գտնէինք իր խօսակցութիւնը: Ունէր մտքի բազմակողմանի պաշար, փիլիսոփայական, գիտական, բանասիրական, պատմական, լեզուաբանական :

Այն ժամանակէն ի վեր մեր փոխադարձ մտերմութիւնը ինծի համարձակութիւն տուաւ, վերջերս իրմէ խնդրելու իր կենսագրականը, որովհետեւ նպատակ ունէի իր Փրանսերէն հրատարակած երկհատոր Յուշերու մատեանին մասին գրախօսական մը պատրաստել, եւ անոր առընթեր ներկայացնել նաեւ հեղինակը իր [illegible] գործերովը :

Ամենայն փութկոտութեամբ [illegible] կատարեց, 24 Մարտ, 1957ին ընդարձակ նամակով մը, զոր կը վերջացնէր, գերեզմանը պիտի փակէ ամէն ինչ... բառերով :

Նալպեան ծնած է 28 Յունուար 1875ին Խարբերդի մօտ Մեզրէ, որ կառավարութեան կեդրոնն էր եւ էր նաեւ կեդրոն դպրոցներու :

1886ին ղրկուած է Կ. Պոլիս Հայ-Կաթողիկէ կղերանոցը, ուր շարունակած է իր նախնական ուսումը եւ հետեւած է Փրանսերէն, իտալերէն, լատիներէն լեզուներու դասընթացքի: Իսկ՝ 1889ի վերջերը ղրկուած, է Հռոմ, Լեւոնեան վարժարան: Հոն՝ հայ լեզուի, գրականութեան, մատենագրութեան, լատին եւ յոյն դպրութեանց պատրաստական ընթացքէն յետոյ, երկու տարի հետեւած է փիլիսոփայութեան, ինչպէս նաեւ բարձր մաթեմաթիքի եւ Ֆիզիքական ու քիմիական գիտութիւններու, ապա՝ չորս տարի ալ ուսած է տեսական աստուածաբանութիւն, եկեղեցական պատմութիւն, հնախօսութիւն եւ եկեղեցական օրէնսդրութիւն :

Յիշեալ ճիւղերուն մէջ ստացած է տոքթորայի տիտղոս, որուն վրայ աւելցած է «Ս. Թովմա Աքուինացի» Ակադեմիայի Տոքթորան :

Յետագային անդամ ընտրուած է «Արգատիա» կոչուած հին Ակադեմիային, որ յատկապէս հին եւ նոր գրականութեանց կաճառ մըն էր :

7 Մարտ, 1898ին քահանայ ձեռնադրուած է եւ այն թուականէն մինչեւ 1900 դասաւանդած է Հռոմ, Լեւոնեան վարժարանին մէջ զանազան ճիւղերու վրայ :

1900ին մեկնած է Խարբերդ, հոն ժողովրդապետութենէն զատ վարած է Հայ-Կաթողիկէ դպրոցի տեսչութիւնը եւ ուսուցչութիւն ըրած :

1904ի վերջերը Հռոմէն կանչուած ըլլալով, այնտեղ Լեւոնեան վարժարանի [illegible] տեն հայերէն լեզուի դասախօս Ուրբանեան Համալսարանի մէջ, ուր դասախօսած է նաեւ, լատիներէն լեզուով, բարձրագոյն դասի ամէնազգի ուսանողներու, «Ակադեմիա Սէն Թոմա տ'Ակէնի» փիլիսոփայութեան այժմէական զանազան նիւթերու վրայ :

Պատրաստած է յոյն եւ լատին քերականութեանց հետ հայերէն գրաբարի համեմատական ուսումնասիրութիւն մը:

Ունի անձնական յուշերու եւ մտածումներու ծրար մը եւ ուրիշ բազմաթիւ մասնակի ուսումնասիրութիւններ, որոնք կը մնան ձեռագիր: Հայ եւ լատին ոտանաւորներու մեծկակ ծրար մըն ալ կը մնայ դարակներու մէջ :

Պէտք է ըսել թէ աշխարհիս վրայ գտնուող լատինագէտներու մէջ նոյն լեզուին լաւագոյն հմտութիւնն ունեցողներէն էր: Իր լատիներէն ոտանաւորները առ հասարակ Վիրգիլեան ոճը կ'իւրացնեն :

Իր գործերէն տպուած են նաեւ առանձնական պրակով «Մեր Մեծաքանչը» եւ Նահատակ Հայութեան մասին ճառեր, եւայլն :

Ըրած է Ազգութեան վրայ ջատագովական բանախօսութիւններ, մին 1914ին, Փրանսերէն լեզուով Լուրտի(*), միւսը 1934ին, լատիներէն լեզուով, Պուտափեշտի կրօնական միջազգային համաժողովներուն մէջ :

1911 Հոկտեմբեր 15ին, Հռոմի մէջ կ'օծուի Եպիսկոպոս, եւ կ'ընտրուի Տրապիզոնի թեմին Առաջնորդ հովիւ, եւ այն թուականէն մինչեւ 1928 կը պահէ «Եպիսկոպոս Տրապիզոնի» տիտղոսը ու ապա իրեն կը տրուի «Եպիսկոպոս Տարանի» տիտղոսը :

1921ին կ'անուանուի Արքեպիսկոպոս, կ'ընտրուի Առաքելական Այցելու Կ. Պոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան, եւ, պաշտօնը կը մնայ իր վրայ մինչեւ 1928 :

Զինադադարի սկիզբի շրջանին, պարագաներու պահանջին բերմամբ, Պոլսոյ մէջ կազմուած համազգային ժողովին մէջ կ'ունենայ եռանդագին գործօն դեր մը, մասնաւորաբար որբերու հաւաքման եւ անոնց տեղաւորման գործին մէջ: Կ'ըլլայ նաեւ, Փարիզի մէջ կազմուած Պօղոս Նուպար փաշայի հայկական պատուիրակութեան անդամ եւ կը մասնակցի անձամբ Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կատարուած դիւանագիտական դիմումներուն: Սակայն ափսոս, յաղթական պետութեանց հեղինակաւոր անձնաւորութեանց կողմէ տրուած խրախուսիչ խոստումները կը մնան յետագային խաբէական ...:

Կ. Պոլսոյ մէջ իր Առաքելական Այցելուի եւ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան տեղապահի հանգամանքին շնորհիւ, երբ դաշնակից պետութիւններու կողմէ Պոլիսը տակաւին գրաւուած էր, Փրանսական մարտանաւ մը զինքը կը տանի այցելելու իր թեմի քաղաքները, Սամսոն եւ Տրապիզոն, այս երկու քաղաքներուն մէջ ան կը գտնէ աղեխարշ ամայութիւն մը Հայ [illegible] եւ յուսահատ կը վերադառնայ Պոլիս :

Տրապիզոնի մէջ, Փրանսական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Լէփոբէի ընկերակցութեամբ իր թափուր մնացած Առաջնորդարանը եւ պաշտօնական զանազան տեղեր այցելութեան գացած ատեն իր ականջներովը կը լսէ, տակաւին Հայու արեան անյագ Թուրքերու վայրահաչումը. — «Պութոյ էլիմիզտէն քաչմըշ...» (այս խաչը որսը փախուցեր ենք մեր ձեռքէն...) :

1922ին դաշնակից պետութիւններու գրաւման բանակներուն Պոլսէն հեռանալէն մի քանի տարիներ ետքը կը մեկնի Հռոմ, միանալու համար Թէրզեան Կաթողիկոսի, որ հոն կը մնար, եւ երկուքը միասին 1928ին կուգան Փարիզ, կը տեսակցին Արտաքին Նախարար Արիսթիտ Պրիանի հետ եւ ապա կ'երթան Պէյրութ, ուր կը փոխադրուի Պոլսէն, Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութիւնը եւ Նալպեան Արքեպիսկոպոս կ'ըլլայ ընդհանուր փոխանորդ Կաթողիկոսի :

Քիչ ժամանակ ետքը Թէրզեան Կաթողիկոս կը վախճանի Հռոմի մէջ, եւ անոր կը յաջորդէ Աւետիս Արքեպիսկոպոս Արփիարեան :

Նալպեան Արք. կը մնայ միշտ իր ընդհ. փոխանորդի պաշտօնին վրայ :

Այդ ժամանակամիջոցին էր որ ան կը հիմնէ Պատրիարքարանի օրկան «Աւետիք» պարբերաթերթը ի յիշատակ Արփիարեան կաթողիկոսի Աւետիս անունին :

Յիշեալ Կաթողիկոսի վախճանումէն մօտաւորապէս տարի մը ետքը, 30 Նոյեմբ. 1937ին Աղաճանեան Եպիսկոպոս կ'ընտրուի Կաթողիկոս-Պատրիարք :

Նալպեան Արք. նկատի առնելով իր յառաջացած տարիքը, կը քաշուի իր ընդհ. փոխանորդի պաշտօնէն, իր տեղը թողլով երիտասարդներու, եւ մեկուսանալով կը նուիրուի գրականութեան, հրապարակագրութեան, եւ մասնաւորաբար կը ձեռնարկէ իր Յուշերու Փրանսերէն երկհատոր մատեանին պատրաստութեան :

Աւելի քան տասն եւ հինգ ամեայ մանրակրկիտ եւ տքնաջան աշխատանքով մը ի լոյս կ'ընծայէ զայն, 1955 տարւոյն ընկերը, Ապրիլեան Եղեռնի քառասունեւորդ տարեդարձին : Հրաշակերտ կոթող մը Հայկական Արդար Դատին պաշտպանութեան ի նպաստ :

Բարձրաստիճան, ամրասիր եւ հմուտ կղերականի մը կողմէ գրուած այս մատեանը, արդարութեան նժարին վրայ իր ծանր կշիռը պիտի ունենայ, եւ միեւնոյն ատեն պիտի ըլլայ, քաղաքակիրթ աշխարհի անարդար դատաւորներու խղճին խայթող մը :

ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

(*) 1914ին Լուրտի մէջ գումարուած կարտինալներու, Եպիսկոպոսներու, քահանաներու եւ ուխտաւորներու միջազգային կրօնական 25րդ համաժողովին մասնակցելուն պատճառով էր որ զերծ մնաց Տրապիզոնէն կամ Սամսոնէն տարագրուելու եւ ջարդուելու ստոյգ վտանգէն :

ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԵԱՆԻ ԺԱՌԱՆԳԻՆ ՄՈՒԹ ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐԸ

Պ. Մկրտիչ Պարսամեան օգտակար մըտածումն է ունեցած «Յառաջ»ի 3795րդ թիւով արձագանգ տալու «Հայրենանի Կոչնակ»ի 1957, թիւ 31ով յուզած նիւթին՝ «Հայ մտքի ժառանգութիւնները», լուսաբանելու համար ակնարկուած չորս դէմքերէն (երեքը ըլլալով Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Նորայր Բիւզանդացի, Մինաս Չերազ) վերջինին՝ Արշակ Չոպանեանի գրենական գոյքերուն ճակատագիրին կարգ մը կէտերը :

Մինչեւ հիմա թանձր մութի մէջ մնացած այդ հարցին մասին Պ. Պարսամեան բաւականաչափ լուսաւէտ յայտնութիւններ կը կատարէ, օգտուելով նաեւ Երեւանի «Գրական Թերթ»ի 1957 Օգոստոս 10ի թիւին տեղեկատուութիւններէն, որոնցմէ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՄԻԱՒՈՐԸ

●

Կան մարդիկ, որ աշխարհի երեսին ապրում են հէնց այնպէս, իրենց բաւականութեան համար: Դրանք միշտ երջանիկ են զգում իրենց, եթէ վատ մարսողութիւն չունեն (իսկ գերազանցապէս նրանք հրաշալի են մարսում), գիտութիւններով չեն զբաղւում, եթէ յիմար չեն եւ գերադասում են փոքր դոզաներով գործածել այն խելքը, որ տուել է նրանց Արարիչը, — վախենալով չպատռուի այն յանկարծ ու աշխարհը միանգամից չզրկուի նրանց դատողութիւնները լսելու բաւականութիւնից :

Ստամոքսն այն կենդրոնն է, դրանց կարծիքով, որի շուրջը պտտւում են պատմութիւնը, մարդկային հասարակութեան սոցիալական շարժումները: Այս ելակէտն ընդունելով, նրանք իրենց գործունէութեան կենդրոնը դարձնում են սեփական ստամոքսը բարւոք վիճակում պահելը, մտածելով, որ դրանով իսկ հասարակական — պատմական մեծ պրոբլեմ են լուծում: Սա մարդ — ստամոքսային միաւորի իդէոլոգիայի միջուկն է: Այս տեսանկիւնով էլ նրա մտքերը ճիւղաւորւում են բազմաթիւ ուղղութիւններով :

Ահա ստամոքսային միաւորը քայլում է քաղաքին գլխաւոր փողոցով: Դուք ասէք, թէ օրուայ որ ժամին է նա քայլում, եւ խակոյն կ'որոշեմ նրա մտքի ընթացքը: Մինչ այդ, չմոռանանք ասել, որ ամէն բանից շատ նա սիրում է իր սեփական քայլուածքը: Քայլում է նա ասֆալտի վրայ, քայլում է զբօսավայրում, քայլում է պարկետի վրայ: Ու ամէն տեղ նրա քայլուածքն ունի իր հմայքը, ասֆալտի վրայ այն չէ՝ ինչ պարկետի վրայ, պարկետի վրայ այն չէ՝ ինչ զբօսավայրում :

Ու այդ ամէնէն յատուկ ճոխութիւն է տալիս նրա ոտնաձայնը: Համաչափ, ոչ արագ, առնական ու հաստատ այդ ոտնաձայնն ասէք յաղթական երթով է լցնում նրա ողջ կեանքի ճանապարհը: Պիտի խոստովանել, որ այդ քայլուածքը ստամոքսային միաւորը բնութեան կողմից իրեն շնորհուած ձիրքերից մէկն է համարում եւ ողջ կեանքում նա յարմարցնում է իր քայլուածքին: Երբ մի քիչ [illegible]ցնում է իր ընթացքը, նրա գլուխն արդէն այն գիրքը չունի, ինչ որ դանդաղ քայլուածքի ժամանակ: Եւ միշտ, ինչպէս էլ քալելիս լինի նա, մեծ ներդաշնակութիւն կայ նրա ողջ էութեան ու քայլուածքի մէջ: Քայլուածքի այդ եղանակը նա մշակել է բաւական երկար ժամանակ ուսումնասիրելով ջայլամի ու սիրամարգի քայլուածքը: Եւ նրանց քայլուածքը իւրացրել է քննադատօրէն: Ջայլամից նրան դուր չի գալիս գլխի վերին աստիճան կեցուածքը, դա ինչ որ աքլորային է: Սիրամարգը լաւ կեցուածք ունի, հանդիսաւորութիւն կայ նրա մէջ, սակայն, նա ասես քայլում է դաղտագողի, մարախ մըտածի նման: Նա ընտրել է այդ երկուսի միջինն ու մշակել իր սեփական քայլուածքը :

Այժմ դառնանք նրա մտքի ընթացքին :

Եթէ առաւօտեան կանուխ է նա դուրս եկել տնից եւ եթէ դուրս գալուց առաջ զօտեպնդուել է լաւ նախաճաշով, ապա օպտիմիստ է մինչեւ ականջների ծայրերը, բարի է, կենսուրախ, նա հեշտութեամբ լուծում կուտայ միջազգային ամենակնճռոտ հարցերին: Ամենադժուարդ հարցերը սակայն, ոչ մի լուծում ստանալ չեն կարող, անտանելիօրէն կը խճուեն, եթէ կէս ժամ է մնացել ճաշից ու չգիտի ստամոքսային միաւորը՝ կինն այդ օրը կարողացե՞լ է իր պատուիրած ճաշը պատրաստել, թէ ոչ: [illegible]ցուած ֆանթազիայի տէր է նա, ու միտքը չտեսնուած թռիչքներ է գործում, երբ ստամոքսային միաւորը կարեւոր մի տեղ ճաշի է հրաւիրուած: Դիւրագրգիռ, ջղային ու անտրամադիր է չյագեցուած ընթրիքից յետոյ: Այդ ժամերին պիտի խուսափել նրա հետ գործ ունենալուց :

Բոլորովին այլ կերպարանք ունի ստամոքսային միաւորը կուշտ, զօտեպնդող ընթրիքից յետոյ: Ահա այդ ժամերին է, որ ստամոքսային միաւորն իրենից ներկայացնում է այն՝ ինչ որ կայ, այդ ժամերին է, որ պէտք է զրուցել նրա հետ եւ ունկնդրել նրա մտքի գոհարներին :

Սիկարի ծխի միջից անորոշ մի կէտի նայելով, ասես ինքն իրեն նա մտմտում է.

— Նափոլէոնը Բորոտինոյում այդպիսի կորուստներ չէր ունենայ, եթէ այդ օրը նրա բանակը լաւ կերակրուած լինէր. դա փաստ է: Անկասկած Բորոտինոն երկրորդ Աւստերլից կը դառնար, եթէ այդ առաւօտ Նափոլէոնի գրենաթէօները կերած լինէին գերմանական վետչինա ու տաքացած լինէին երկուական սրուակ ռոմով..

Ընդհանրապէս հաճելի մարդ է ստամոքսային միաւորը, դա յոյժ զարգացած եւ խիստ բազմակողմանիօրէն պատրաստուած մարդ է: Հաճելի է զրուցել նրա հետ: Ինչ ոլորտ էլ ընդունի զրոյցը, նա խօսակցութեան նիւթի շուրջը Գոգոլի Չիչիկովի նման անսպառ տեղեկութիւններ [illegible] պատմութեան, [illegible] ու փիլիսոփայութեան բնագաւառից :

Այս տիպը, որ շատ տարածուած էր յեղափոխութիւնից առաջ, բնութեան միջից միանգամից անէանալ չէր կարող: Նա հասել է մինչեւ մեր օրերը իր ձեւաւորումը փոխած ամբողջովին, խստօրէն հետեւելով տեսակէտների զարգացման կանոններին :

(1 Շար.) Բ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

(« Ս. Գրականութիւն»)

առաջին անգամը ըլլալով կը լսենք թէ՝ Զօպանեանի գրենական գոյքերուն կարեւոր մէկ մասը Հայաստան փոխադրուած է՝ «Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան» միջոցով եւ յանձնուած «Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարան»ին :

«Գրական Թերթ»ի էջերէն նոր լսուած այս յայտնութիւնը անշուշտ ցնծալից ուրախացուցիչ է եւ իբր լուր մասնակի կերպով գոհացուցիչ, բայց նիւթին «տրամաբանական եւ օրինական ամբողջական լուծումը չէ»: Որովհետեւ տակաւին կը մնան կարգ մը մութ հանգոյցներ, որոնք պէտք է լուսաւորուին — եւ պատճառ չկայ անոնց անլուծելի մութ մնալուն — որպէսզի հանրութիւնը ծանօթանայ նիւթին ամէն փուլերուն :

Ջանանք պատկերացնել դէպքը իր յաջորդական գրուագներով, հարցումներու շարքի մը մէջ շեշտելով այն կէտերը, որոնք տակաւին մութ կը մնան: Զի գիտցուիր թէ այն անհատները կամ մարմինները, որոնք հաղորդուած եւ զբաղած են ողբացեալ մեծանուն գրագէտին գրենական գոյքերով, ինչո՞ւ հրապարակով չեն պարզաբաներ նիւթին այդ խաւար էջերը :

Զօպանեան արկածահար կը մահանայ :

1. Բնականօրէն ան օրինական ժառանգորդ մը պէտք է ունենայ իր թողօնին համար, ի՛նչ որ ալ ըլլայ ան. այս պարագային վաթսուն տարիներու ընթացքին դիզուած ամէն լեզուէ գիրքերու, նամակներու, Անահիտի աշխատակիցներէ եւ իրմէ անտիպ ձեռագիրներու ստուարադանդուած անփոխարինելի արժէքով դէզ մը: Ո՞վ եղած է այս գրենական մեծարժէք ստացուածքին ժառանգորդը: Բարեգործակա՞նը: Կամ ուրիշ անհա՞տ մը: Ո՞րը, ո՞վ: Ինչո՞ւ այս օրինական ժառանգորդութիւնը չի ճշդուիր :

2. Հանգուցեալին մահէն ետքը անոր «բնակարանին սենեակները պաշտօնապէս» կը կնքուին: Ո՞ր մարմինը պաշտօնապէս կը կնքէ եւ ո՞ր մարմինն է որ «կնքուած սենեակները օրեր ետքը», կը բանայ, այն տեսակ պայմաններու մէջ որ՝ հոն գտնուած գոյքերուն իւրաքանչիւր «տէր»երը ճշդել կարելի չըլլար: Լսուա՞ծ է երբեք որ ժառանգութեան մը շուրջը այս կարգի բաբելոնական խառնակութիւն տիրէ: Կամ գրաւոր կտակ մը կայ, հետեւաբար ժառանգորդը յայտնի է, կամ չկայ՝ հետեւաբար թողօնը կը մնայ օրէնքով ժառանգորդ եղողին, անձ, մարմին կամ այլ : Այս երեք պարագաներէն ոչ մէկուն մէջ վէճի շարժառիթ չի կրնար մնալ: Զօպանեանի թողօնին շուրջը ծագած վէճերը ի՞նչ իրաւունքներու վրայ կրնան հիմնուած ըլլալ: Ինչո՞ւ պարզ չի կրնար գիտնալ այս թնճուկին գաղտնիքը, որպէսզի փարատին բազմաձեւ ենթադրութիւններ:

3. Զօպանեանի մէկ կարգադրութեան համաձայն, « բոլոր գիրքերը Նոր Բարեգործականի գրասենեակներէն մէկուն մէջ կը փոխադրուին » (ինչպէս կը յայտնէ Պ. Պարսամեան), որպէսզի անոնց մէջէն Բարեգործականի Մատենադարանին չունեցածները զատուին եւ առնուին : 250 գիրքեր կը յանձնուին Մատենադարանին : Ի՞նչ կ'ըլլան «բոլոր գիրքերուն» միւսները, Զօպանեանի բնակարա՞նը կը վերադառնան, ուրիշ տե՞ղ կը մնան, թէ կը թալանուին: Ինչո՞ւ մութ կը պահուի այս կէտը՝ դէպքով չհաղորդուողներուն կողմէ :

4. Առանց պաշտօնական որեւէ զեկոյցի, յանկարծ զրոյց կը հնչէ թէ՝ Զօպանեանի գոյքերուն մէկ մասը Հայաստան փոխադրուած է: Ո՞ր իրաւասու անձը կամ մարմինը այդ գոյքերը Հայաստանի Մատենադարանին նուիրած է, անոնց «տէր» ըլլալու իրաւունք ձեռք բերելէ ետքը : Կտակի ի՞նչ վաւերագիրով ժառանգած է զանոնք: Եւ եթէ «մէկ մասը» Հայաստանի նուիրած է, ի՞նչ եղած է մնացորդը :

5. Քանի որ գոյքերուն Հայաստան ղրկուած մասը «Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան» միջոցով է կատարուեր, անշուշտ անձ մը կամ մարմին մըն է որ յարաբերուեր է անոր հետ: Ինչո՞ւ կարելի չըլլար գիտնալ թէ՝ ո՞վ կամ ո՞ր մարմինն է որ կատարեր է փոխանցումը: Եւ եթէ ան (անձ կամ մարմին) իրաւասու գտնուեր է տէր կանգնելու Զօպանեանի գոյքերուն» մէկ մասին, ինչո՞ւ չէ կրցեր տիրանալ նաեւ մնացորդին: Ի՞նչ կտակի յենլով գոյքերուն մէկ մասը կրցեր է անոր պատկանիլ, եւ մնացորդը չպատկանիլ: Ժառանգին մէկ մասին տիրանալու իրաւունք ստացող մէկը՝ չի կրնար չգիտնալ թէ մնացորդը ի՞նչ եղած է, քանի որ բաշխումի պայման մը պէտք է գոյութիւն ունենայ՝ «մաս»երը ճշդելու համար :

Այս հարցումներուն (եւ տակաւին մանրամասնելի նման ուրիշներու) շարքէն մեքենականօրէն կը հետեւի որ՝ թանձր խաւար մը կը տիրէ տակաւին Զօպանեանի ամբողջական գոյքերուն ճակատագիրին մասին, եւ եթէ անոնց մէկ մասը բարեբախտաբար փրկուելով Հայաստան է փոխադրուեր, մնացածին ալ գտնուիլը չի՛ դադրիր առեղծուած ըլլալէ, — առեղծուած՝ որ պէտք է լուսաբանուի, որպէսզի այն ժողովուրդը՝ որուն ծառայութեանը նուիրեց Զօպանեան իր ամբողջ կեանքը, տեղեակ ըլլայ թէ կորուստ չկայ իր գրենական թանկագին ստացուածքներուն մէջ: Այդ վտանգին համար ամէնէն աւելի ինք՝ ողբացեալ մեծատաղանդ գրագէտը՝ պէտք է մտահոգ ու նախանձախնդիր ըլլար, տեղի չտալու համար մահէ ետքը — ինչպէս եղաւ — անախորժ կնճռոտութիւններու, որոնց հետեւանքը չգտնուիլը իր կենսագրութիւնը ստուերող կարեւորագոյն մեղապարտութիւնն է, — չըսելու համար ապերախտութիւնը, — նկատելով որ ազգին հետ ձուլուած իրեն նման գրագէտի մը անմիջական եւ միակ ժառանգորդը օրինական կտակով հայ ժողովուրդը միայն կրնար ըլլալ, առանց որ եւ է ուրիշ անհատի — քանի որ գերդաստանական ուղղակի ժառանգորդ չունէր — միջամտութեան, ի՛նչ հանգամանք որ ալ ունենար ան :

Այդ յստակ եւ պայծառ կանխատեսութիւնը միայն պիտի խափանէր մահէ ետքի որեւէ խառնաշփոթութիւն կամ մեղադրանք, բոլոր լեզուները իր յիշատակին ձօնուած օրհներգի մղելով :

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԽՄԲ.— Ողբ. Արշակ Զօպանեանի ժառանգութեան հետ կապուած Պ. Ենովք Արմէնի այս յօդուածը հրատարակելով, կը փութանք յայտնել, թէ մեր աշխատակիցը, Մ. Պարսամեան, պիտի անդրադառնայ այս խնդրին :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ Պէյրութի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջ. Շրջանային Վարչութեան անդամ եւ Ֆրանսական Մամուլի Գործակալութեան հաշուապահ-քարտուղար Յակոբ Խուպէսէրեան, որ առջի շաբաթ Լոնտոն գացած էր դարմանուելու համար՝ մեռած է անգլիական մայրաքաղաքին մէջ, խոր յուզում պատճառելով իր բարեկամներուն լայն շրջանակին: Մարմինը փոխադրուած է Պէյրութ :

ԱՆՆԱ ԱՍԼԱՆ ռումանահայ բժշկուհին, վերջերս զարմացուցիչ գիւտ մը ներկայացուցած է Բուքրէշի բժշկ. միջազգային համագումարին: Աննա Ասլանի այս գիւտին շնորհիւ, մարդիկ դիւրապէս կ'երիտասարդանան: Փորձը կատարուած է 110 տարեկան ծերունիի մը վրայ, որ ներարկումներէն ետք հազիւ վաթսուն տարեկան երեւցած է: Այս դեղը կը կոչուի «Հ3» եւ տարիէ մը ի վեր կը փորձուէր Պուքրէշի ծերութեան շուրջ հետազօտութիւններ ընող հաստատութեան մէջ :

Ա. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ չորրորդ տարին ըլլալով Ամերիկայի Զամիչի Կոմիտէին ատենապետ ընտրուած է: Ա. Սեդրակեանի նախագահութեամբ ամերիկեան պատուիրակութիւն մը մօտ ատենէն պիտի երթայ Լոնտոն՝ շամիչի միջազգային համագումարի մը մասնակցելու համար :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Զահարմահալ գաւառի հայ բնակչութիւնը սկսած է վարկ տալ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան: Այս տարի բացուած են գիւղական երեք դպրոցներ: Սիրաք գիւղի աշակերտութեան մէկ մասը տակաւին կը յաճախէ պարսկական դպրոցը, սակայն ազատ ժամերուն հայերէն կը սորվի, Ուսումն. Միութեան ճիգերուն շնորհիւ :

ԳՆԱԼԸԻ (Թուրքիա) Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին հիմնարկութեան հարիւրամեակը տօնուած է կիրակի Սեպտեմբեր 22ին, նախագահութեամբ Պատրիարք Հօր: Պատարագած է Շահան վրդ. Սվաճեան: Պատարագէն ետք հոգեհանգիստ կատարուած է եկեղեցիին սատարած բոլոր ազգայիններուն համար :

ՀԱՅ ՄԱՐԴ ՄԸ ԿՈՒԼԱՅ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԱՅԼԵՒՍ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԱՐԴԱԼ

« Ասպարէզ » եռօրեայ հայ թերթը լոյս կը տեսնէ Ֆրեզնոյի մէջ, (Միացեալ Նահանգներ), քառասունեւութ տարիներէ ի վեր: Այլ խօսքով՝ սկսած է հրատարակուիլ Համաշխարհային առաջին պատերազմէն առաջ, եւ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն յետոյ՝ կը տպուի տակաւին :

Զգայացունց ինչ դէպքեր, իրերայաջորդ ինչ դէմքեր՝ գրեթէ կէս դարու ընթացքին ...:

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն առաջ հին աշխարհէն դէպի Նոր աշխարհ գացող Հայերը, որոշ գումար մը ձեռք բերելէ յետոյ պանդխտութեան մէջ, կը վերադառնային ծննդավայր, եւ կը մնային այլեւս իրենց սիրելիներուն մօտ: 1912էն կամ 1913էն յետոյ մեկնողները՝ ալ չվերադարձան. ահաւոր տարին, 1915, արգելք եղաւ անոնց վերադարձին: Չար օր մը, օտար հորիզոնի տակ, անոնք լսեցին ահաւոր գոյժը. զինաթափ կ'ընէին տղամարդերը, կ'աքսորէին ծերերը, կիներն ու մանուկները: Կը սպաննէին բոլորը, նենգութեամբ եւ վատութեամբ :

« Ասպարէզ » թերթը գրեթէ ամբողջ կէս դար սնունդ տուաւ տարագիր Հայերուն, հայրենիքին հանդէպ վառ պահելով անոնց սէրը :

Սերովբէ Երմոյեան այդ հայերէն է : Ամերիկա գացած էր Համաշխարհային առաջին պատերազմէն առաջ. եւ մնացած էր հոն՝ ծննդավայրին կարօտը սրտին մէջ, յուսալից եւ անյոյս միանգամայն : Գիտէք թէ ինչո՞ւ : Չենք ուզեր վերաբանալ հին վէրքերը :

Գրեթէ կէս դար, անընդհատ, կարդաց հայ թերթը: Աչքերը — տարիքին բերումով — սկսան տկարանալ: Ակնոց գործածեց : Տարիները կ'անցնէին: Վերջ գտաւ եւ ակնոցին օգուտը: Խոշորացոյց գործածեց: Ատեն մը ետք խոշորացոյցն ալ օգուտ չունեցաւ :

Տրամութիւնը պատեց սիրտը, երբ անդրադարձաւ՝ թէ այլեւս պիտի չկարենայ հայերէն կարդալ: Ինք, անձամբ : Պիտի գտնուէր, միշտ, ազնիւ անձ մը, ազգական մը, բարեկամ մը, որ կարդար իրեն էջ մը՝ հայերէն . բայց տարբեր էր սեփական աչքերով ընթերցումը :

Եւ ծեր, դողդոջուն, հայ մարդը լացաւ որովհետեւ պիտի չկարենար այլեւս հայերէն կարդալ: Առաջին անգամ չէր որ կուլար: Բայց այս լացը տարբեր դառնութիւն ունէր :

Տեսան իր լացը՝ ազգականները, բարեկամները, « Ասպարէզ»ի խմբագիրները : Իրենք ալ յուզուեցան: Նման յուզում մը երբեք չէին զգացած նախընթացաբար :

(ՄԱՍԻՍ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿԱՅԾԵՐ

Դ.

ՈՐՍՈՐԴԸ

Բազմութիւնը սարսափում էր կիսախելագար որսորդի աներկիւղ աչքից, — մի եւ նոյն էր Մրհէի համար. նա բոլոր գազանների վրայ նայում էր, որպէս ոչխարների վրայ :

Վիրապի մէջ սկսւում էր գազանի եւ Մրհէի սոսկալի կռիւը: Մինչ ոչինչ չէինք տեսնում, միայն լսում էինք գազանի բարկացած մռնչիւնը, եւ ծանր հառաչանքները: Երբ գազանը սպառուած էր, Մրհէն մի առանձին փաղաքշական եղանակով ասում էր նրան. «Հանգստացիր, գառնուկս, ես քեզ երկար այստեղ չեմ թողնի»: Եւ իրաւ, մի քանի րոպէից յետոյ յայտնւում էր Մրհէն, իր հետ դուրս քաշելով գազանին, որի գլուխը եւ բերանը կաշկանդուած էին լինում «քալափչէի» մէջ, եւ այնքան ամուր կերպով, որ ոչ ոքին վնասել չէր կարող :

Խիստ սակաւ անգամ էր պատահում, որ Մրհէն, դուրս գար վիրապից, երեսը արիւնաթաթախ, ծուատուած, կամ մարմնի մի այլ մասը վիրաւորուած : Բայց երբեք չէր պատահում, որ նա չկարողանար զսպել գազանին: Ես մինչեւ այսօր յիշում եմ, թէ որպիսի անհոգութեամբ այդ երկաթէ մարդը ձեռքով սրբում էր երեսից արիւնը, կարծես թէ, քրտինք էր սրբում :

Ավօյի պարապմունքի մէջ Մրհէն օգնում էր նրան, աւելի քան նրա բոլոր որսորդական շները եւ բազէները: Նա զարմանալի ճարպկութիւններ եւ հասկացողութիւն ունէր որսորդութեան մէջ : Անասունների բնաւորութիւնը եւ նրանց սովորութիւնները նա այն աստիճան ուսումնասիրած էր, որ բաւական էր տեսնել նրանց թաթերի ձիւնի վրայ տպաւորուած հետքերը, այնուհետեւ նա գիտէր, թէ ինչ անասուն էր անցել, որ տեղ կարելի էր գտնել նրան, կամ ինչ հնարքով պէտք էր որսալ :

Ավօն ուրիշ պարապմունք չունէր. Նա ապրում էր որսորդութեամբ միայն: Մագոտ գազանների մորթերի գործածութիւնը մահմեդականների համար պիղծ համարուելով, Թուրքերը, Պարսիկները եւ Քրտերը նրանց որսորդութեամբ չէին պարապում, եւ այս պատճառով, ասպարէզը մնացել էր միայն Ավօյին: Նրա տունը մի կատարեալ գազանանոց էր: Ամէն անգամ, երբ այնտեղ գնալիս, գտնում էի նրան զբաղուած կամ գազանները կերակրելով եւ կամ աղուէսի, կուզի, գայլի, արջի, վագրի եւ այլ այս տեսակ անասունների մորթերը չորացնելով: Հրեայ եւ հայ վաճառականները իրանք գալիս էին, եւ գնելով մորթերը, տանում էին հեռու երկիրներ վաճառելու :

Մարօն այն աստիճան ընտելացած էր գազանների հետ, որ ամենեւին նրանցից չէր վախենում: Միանգամ նա ցոյց տուեց ինձ մի ամեհի վագր ասելով.

— Տես, Ֆարհատ, ինչ գեղեցիկ բծեր ունի :

Ես սարսափեցայ, երբ փոքրիկ աղջիկը մօտեցաւ եւ սկսեց փայփայել գազանի ահագին գլուխը :

— Ինչո՞ւ ես վախենում, ասաց նա ծիծաղելով, — դա մի մեծ կատու է, եւ աւելի ոչինչ :

Այդ վագրին մանուկ հասակից որսացել էր նրա հայրը. որովհետեւ Մարօն շատ սիրում էր նրան, այս պատճառով պահել, մեծացրել էին: Ինձ թւում էր, որ Մարօն էլ այն գազանների ցեղից մէկը պէտք է լինէր, որովհետեւ նրանցից չէր վախենում եւ նրանց շատ սիրում էր :

Ե.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅ

Մայրս իմ փոքր հասակից հոգս էր տանում, որ գիր կարդալ սովորեմ եւ «լաւ մարդ» դառնամ: Տասն տարեկան էի, երբ նա ինձ մեր թաղի քահանայի մօտ տարաւ: Այն օրը Հոգեգալստեան տօնն էր : « Հոգեգալուստը լաւ օր է, ասում էր մայրս, եթէ երեխան այս օրը վարժատուն մտնէ, շատ բան կը սովորի, նրա համար որ, Հոգին սուրբ այսօր առաքեալներին լեզու տուեց »:

Ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել այն խօսքերը, որ մայրս ինձ վարժապետին յանձնելու ժամանակ ասաց. — «Տէր հայր, ծառայ լինիմ սուրբ աջիդ, որդիս քեզ համար ղուլ (ճորտ) եմ բերել, միսը քեզ, ոսկորը ինձ. ինչ ուզում ես, արա, միայն թէ երեխաս մի բան սովորի ...»:

Ես բոլորովին չհասկացայ, թէ ինչ էին նշանակում մօրս խօսքերը, միայն լսեցի, որ տէրտէրը խոստացաւ ինձ լաւ ուսում տալ, բոլոր գրքերը կարդացնել, աւելացնելով, թէ «հանգուցեալ հայրս» իր լաւ բարեկամն է եղել, եւ «նրա խաթրու» ինձ վրայ առանձին ուշադրութիւն կը դարձնէ եւ այլն:

Տէր Թօդիկը — այսպէս էր վարժապետիս անունը — իր ուսումը ստացել էր Աղթամարայ անապատումը : Թէ ինչո՞ւ համար նա թողեց վանքը, — այդ ես չգիտեմ, միայն ասում էին, որ նա բերեց իր հետ գիտութեան խիստ ահագին պաշար :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ բանուորական բոլոր կազմակերպութիւնները կըսպառնան Սեպտեմբեր 27ին ընդհ. գործադուլ հռչակել՝ եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ հեռաձայնի եւ հեռագրի պաշտօնեաներուն :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ կեդրոնական Եւրոպայի ցամաքային ուժերու ընդհանուր հրամանատար՝ Հանս Սփէյտըլ Լոնտոն գնաց, պաշտօնական այցելութեան մը համար :—

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախագահը՝ Նասր համաձայնեցաւ Թունուզ երթալ: Այցելութեան թուականը տակաւին ճշդուած չէ :

ԳԱՀԻՐԷԻ Թունուզեան դեսպանը յայտարարեց, թէ իր երկիրը զէնք պիտի ստանայ Եգիպտոսէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Նախագահաց Խորհուրդի (Պրեզիտիում) միակ կին անդամը՝ տիկին Ֆիւրցեւա Եուկոսլաւիա գացած է :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային ուժերու հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ թէ հարիւրապետ Ֆրէնչ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է, Խ. Միութեան հիւլէական գաղտնիքներ փոխանցած ըլլալուն համար :

ԻՏԱԼԻՈՅ Ընկերվարականներու պարագլուխը՝ Նեննի կուսակցութեան վերամիացման մասին խօսելով յայտնեց, թէ հակահամայնավար հոսանքին պիտի չխառնուին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ծերակուտականներու պատուիրակութիւն մը գնաց Արեւմտեան Պերլին, ճարտարապետական ցուցահանդէսը այցելելու համար :

ՕՐԼԻԷՆ Թուրք կատարած օդանաւ մը Թեհրան տարած է 110 տարեկան հայ մամիկ մը՝ Ապտալեան: Փարիզի ձայնասփիւռը յայտնեց, թէ առաջին անգամ ըլլալով էր – Ֆրանսի ընկերութիւնը այսքան ծեր ճամբորդ մը ունեցած է :

ԳԻՆԵՁՕՆ

ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը խօսի՝

LUC-ANDRÉ MARCEL

Նիւթ՝ «Հայ Երաժշտութիւնը» :

Կը նուագէ ԱԼԵՔ ՄՆԱԿԵԱՆ

(Իտալական երաժշտանոցէ եւ ախոյեան Լիբանանի) :

Հայկ. ժողովրդական կտորներ, Կոմիտասէ, Կանաչեանէ, Ա. Խաչատուրեանէ «Անուշ» օփերայէն :

Գինեձօնի եւ հանդէսին՝ ծախքերու մասնակցութիւն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 – 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր Զաքարեան եւ զաւակները, Պ. Ղազար Տէր Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէր Պետրոսեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն բարեկամներուն եւ հայրենակիցներուն թէ՝ պատարագ – հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց մօր, կնոջ եւ մեծ մօր, նորոգ հանգուցեալ

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ – ՏԷՐ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17, Rue Bleue - PARIS-IX

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 րիւ Պօնըֆուա :

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի մթնոլորտ : Շրջանի Նոր Սերունդականները սիրով կը հրաւիրուին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն իր եւ բոլոր շրջանի մարմիններու կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Գուլումեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, իր այրիին, զաւակներուն եւ պարագաներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին: Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց պզտիկները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Զատըրճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՏԸՐՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին այս կիրակի:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Ոսկերիչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Սեպտեմբեր 29ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ մահուան Գ. տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Սերոբեանի մահուան առթիւ Որբերու Օգն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Գ. Մոստիչեանէ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղ. Խորհուրդս առ ի գիտութիւն կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ հայրենակիցներուն, որ այս կիրակի Վարագայ Սուրբ Խաչի տօնին առթիւ, Թաղիս Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, հիւրաբար Մարսէյլ գտնուող Արժ. Տէր Պսակ քհնյ. Էթարեան :

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղ. Թաղ. Խորհուրդս շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Ս. Եկեղեցւոյս բարեզարդութեան

Տիկին Թօփիկ Սալլապաշեանի մահուան քառասունքին առթիւ Պ. Ներսէս Հաճիպէկեանէ երկու հազար ֆրանք, Պ. Կարապետեանի ամուսնութեան առթիւ (հարսին եղբայրը, Սէնթ Էթիէնէն) նուիրած է Ս. Եկեղեցւոյ բարեզարդութեան համար երեք հազար ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց ապառիկ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեգործականի գրասենեակէն կը հաղորդեն թէ յառաջիկայ Ուրբաթ, ամսոյս 27ին, առաւօտեան ժամը 10.30ին, Պանթէօ Փարիզէն գերեզմանատան Հայ Մտաւորականներու դամբարանը պիտի փոխադրուին հետեւեալ ազգայիններու աճիւնները. —

Արշակ Չօպանեան, Էտկար Շահին, Արամ Անտոնեան, Տոքթ. եւ Տիկին Թորգոմեան, Հայկ Գէորգեան եւ Ստեփան Քոչարեան :

Այս արարողութիւնը պիտի կատարուի Հայ. Եկեղեցիի մեռելական աղօթքներով եւ օրհնութեամբ :

Հանգուցեալ մտաւորականներու յիշատակը յարգողներ բնականաբար ներկայ պիտի ըլլան այս թաղումին :

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երկու կին (մայր ու աղջիկ) սենեակ մը կը փնտռեն խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել՝ վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մեքանիսիէններ, աշկերտներ (աղջիկ), սկսնակ սիւրժըթէօզներ, կարողներ պօնէթրի փուր թիսաժ :

Pour Tricots-Lingerie

PARIS - CALIFORNIE

16, Rue Sainte Cécile, Paris-9e

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիսարցի, բուն անունը Ագապի, աղջիկը Աւետիս Թիլքէլեանի, իր գիւղին մէջ Զէփքէն անունով ծանօթ եւ մայրը Երանիկ կը փնտռէ իր տօրեղբօրորդիները Միհրդատ եւ Օհան Թիլքէլեանները : Կը կարծուի որ Ամերիկա կը գտնուին : Գրել Տիկին Սարաֆեանի՝

46, Rue St.-Just, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)
France

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

×

Շէպիկեան Հայրապետ, Եոզկատի Բիմտիկլին գիւղէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝ Մանուկ Հայրապետեանի՝

8, Allée de Billancourt, Issy-les-Moulineaux

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ, Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբի ընկերները այս կիրակի ժամը 15ին, Գեղունի ակումբին մէջ:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին եւ Շ. Միսաքեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պոնըֆուա: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ : Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Սոյն ժողովը նախորդին շարունակութիւնն է :

ԱՐԱՐԱՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ա) Կամ. եւ Ռազ. Բարեկ. Միութեան Պատ. Նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի գրասենեակին տեղափոխութեան պատճառաւ, Միութեանս կեդրոնատեղի նշանակուած է՝

«Select Bar», 18, Bld. Dugommier

ուր Պ. Թէքէեան եւ վարչութիւնը կ'ընդունին՝ ժամը 6.30 – 8.30, ամէն Բշ. իրիկուն :

Բ) Վարչութիւնս կը փութայ յայտնել թէ՝ Արարատի ճակատամարտին 39րդ տարելիցը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի օր: Առտուն՝ հանդիսաւոր պատարագ՝ Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյն մէջ: Պատարագէն վերջ, պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Եկեղեց. բակին մէջ՝ ի ներկայութեան Ֆր. Քաղաք. եւ Զին. իշխանութեանց :

Գ) Ժամը մէկին կոչունք՝ Շաթօ տէ Ֆլէօրի սրահներուն մէջ, ի պատիւ Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան : Ժամը 5ին պար՝ ընկերներուն եւ միութեանս բարեկամներուն համար :

Դ) Վարչութիւնս, այս առթիւ, կոչ կ'ընէ Ֆրանսայի բոլոր Նախ. Կամաւորներուն մասնաւորապէս եւ Ռազմիկներուն, ընդհանրապէս որ գան խմբուիլ՝ Միութեանս պատ. Նախագահ Պ. Շ. Տ. Թէքէեանի շուրջ՝ հիմը դնելու համար՝ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Դաշնակցութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տօնիկ Ջառուցեան, ծնած Պոլիս, Հօր անունը Ոսկեան, մօր Հայկանուշ, Հայաստանէն գնացոր եղած է: Կը կարծուի թէ ինկած է Գերմանիա, ապա անցած Ամերիկա: Տեղեկացնել՝

Filor Aslanian, 29, Rue Antoine Courbarien, Clamart
France Seine

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 1506982

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 27 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8004 33ème ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN Ն ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3805

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋԻՂԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

•

Կրեմլինի վարիչները հաստատօրէն իրենց քաղաքական գործելակերպին, կը շարունակեն ջիղերու պատերազմը արեւելքէն արեւմուտք :

Սուրիոյ եւ դրացի երկիրներուն մէջ չփոթ կացութիւն ստեղծելէ վերջ, այժմ ալ իրենց հերթական «արշաւանք»ին թիրախ դարձուցած են Պալքանները :

Միջազգային քաղաքականութեան մէջ շատ փափուկ դեր վերապահուած էր այս վերջիններուն անցեալին մէջ :

1912ի պալքանեան պատերազմէն ետք 1914ի ընդհանուր պատերազմը ծագեցաւ Պալքաններէն: Վերջին պատերազմին ալ Գերմանիա եւ Իտալիա մեծ զոհողութիւններ ըրին Պալքանեան երկիրները գրաւելու եւ իրենց ձեռքին մէջ պահելու համար :

Ալ չենք խօսիր «Արեւելեան «Խնդիր»ին մասին, որ ԺԹ. դարու սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը Եւրոպայի մեծ պետութիւնները զբաղեցուցած եւ անոնց միջեւ մրցակցութեան առարկայ դարձած է :

« Արեւելեան խնդիր»ը առաւելաբար պալքանեան հարց էր :

Աշխարհի ներկայ կացութեան մէջ Պալքաններու դիրքը աշխարհագրական եւ ռազմագիտական կրկնակ տեսակէտներով խիստ կարեւոր է :

Այդ է պատճառը, որ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, խորհրդային բանակը տուն տեղ եղաւ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Ալպանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ: Այսինքն ամբողջ Պալքանները ենթարկեց իր ազդեցութեան :

Միայն Յունաստանի մէջ է որ ձախողութեան ենթարկուեցաւ, շնորհիւ դաշնակիցներու օժանդակութեան : Իսկ մարեշալ Թիթօ յաջողեցաւ թօթափել Մոսկուայի լուծը եւ «ազգային» համայնավարական վարչաձեւ ստեղծել Եուկոսլաւիոյ մէջ :

Թիթոյի դէմ տարիներով նիզակ ճօճելէ վերջ, Կրեմլինի նոր տէրերը քաղաքական յետադարձ շարժումով մը ջանացին սիրաշահիլ զայն: Բազմաթիւ գիջումներ ըրին՝ Եուկոսլաւիոյ հետ կրկին մերձեցում եւ բարեկամութիւն հաստատելու համար: Հիմա յայտնի կ'ըլլայ թէ ի՛նչ էր իրենց յետին միտքը :

Կռթնած Թիթոյի բարեացակամ ու բարեկամական նոր քաղաքականութեան վըրայ, խորհրդային վարիչները կ'ուզեն գործօն դեր խաղալ Պալքաններու մէջ : Ու վարագոյրին ետեւ կեցած, առաջ կը քշեն արբանեակները :

Այս անգամ Ռումանիոյ վարչապետն է, որ «նախաձեռնարկ» կ'ըլլայ Պալքանեան ընդհանուր միութիւն մը կազմելու, մասնակցութեամբ Եուկոսլաւիոյ, Ալպանիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Յունաստանի և Թուրքիոյ :

Իսկ եւ իսկ ջիղերու նոր պատերազմ մը:

Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա իբրեւ արբանեակ բնական անդամները կը կազմեն քաղաքական այս նոր խմբակցութեան : Զարմանք պատճառեց Եուկոսլաւիոյ անմիջական յարումը անոր: Տարակոյս չկայ, որ Մոսկուա նախ քան Ռումանիան հրապարակ քշելը Թիթոյի հաւանութիւնն էր առած նման ձեռնարկի մը համար :

Ի՞նչ պիտի պատասխանեն Յունաստան եւ Թուրքիա, որոնք 1953ին «Պալքանեան Ուխտ»ը կնքած էին Անգարայի մէջ : « Ուխտ » մը, որ գրեթէ անգործութեան դատապարտուած է տարիներէ ի վեր՝ Կիպրոսի կնճռոտ հարցին պատճառաւ :

Ուխտակիցներէն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութիւնները թշնամական ըլլալու աստիճան լարուած են: Եւ բարելաւելու յոյսեր ալ չկան առ այժմ :

Մոսկուա պիտի կրնա՞յ միջնորդի դեր կատարել՝ այս երկու երկիրները հաշտեցնելու եւ պալքանեան միւս պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ նոյն սեղանին շուրջ նստեցնելու համար :

Չենք կարծեր:

Յունաստան արդէն վճռական դիրք բռնած է՝ մերժելով Ռումանիոյ վարչապետին հրաւէրը :

Կրեմլինի ձեռնարկած ջիղերու նոր պատերազմին իսկական «միտ բանի»ն շատ թափանցիկ է :

Խաբուողներ չկան այլեւս :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՅԵՏԱՁԳԵԼՈՒ ԱՄԷՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ

Դշ. օր, մօտ 350 երեսփոխաններու ներկայութեան Ալժերիոյ հարցը սկսաւ քըննուիլ Ազգ. Ժողովին մէջ: Լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ, թէեւ տակաւին շատ կանուխ է, գիտնալու համար թէ ինչ պիտի ըլլայ արդիւնքը :

Բազմաթիւ երեսփոխաններ առաջարկեցին հարցը յետաձգել, սակայն մերժուեցաւ այդ առաջարկը: Ջախուրները թիկունք կը կանգնէին Ալժերիոյ հարցը քըննադատողներուն, երկարօրէն ծափահարելով՝ ամէն անգամ որ երեսփոխան մը յետաձգելու առաջարկը մէջտեղ կը նետէր: Միւս կողմէ, երբ Վարչապետ Պուրժէս Մոնուրի խօսք առաւ պատասխանելու համար եղած քննադատութեանց՝ Ջախուրները փորձեցին աղմուկի մէջ խեղդել Վարչապետին խօսքերը :

Ամէն պարագայի մէջ յետաձգման առաջարկները մերժելով՝ կառավարութիւնը իր դիրքը որոշ չափով զօրացած ցոյց կուտայ :

Ճշդենք, թէ Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքին սկզբունքային հակառակորդներն են՝ համայնավարները, փուժատականները եւ քանի մը անհատներ: Միւս կուսակցութիւնները Օրէնքին գործադրութեան եղանակներուն վրայ համաձայն չեն :

Փուժատականները բացակայ էին: Ընդդիմադիրներուն մէջ աչքի կը զարնէին յատկապէս համայնավարները: Վարչապետ Մոնուրի եւ Ժողովրդական - Հանրապետական Պոնիէի պաշտպանողականներէն ետք, ձայն առաւ համայնավար պարագլուխ՝ Ժագ Տիւքլօ: Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքը եւ կառավարութիւնը քննադատելէ ետք. Տիւքլօ ըսաւ.— « Այս ծրագիրը ոչինչ կրնայ յայտնաբերել, որովհետեւ ան չի ճանչնար ալժերիացի ժողովուրդին անկախութիւնը »: Իր հակաճառութեան ընթացքին համայնավար պարագլուխը յայտնեց թէ կառավարութիւնը կը պատրաստուի Սահարան յանձնել օտարին. այստեղ՝ ընդմիջեց Սահարայի նախարար Լէժէօն. — «Իրաւունք չունիմ, ըսաւ ան, ձգելու որ այսպիսի խօսք մը արտասանուի. մենք նպատակ չենք ունեցած Սահարան օտար պետութեան մը շահագործման ձգել»: Կարճ դադարէ մը ետք, Սահարայի նախարար մատը ուղղելով համայնավար ճառախօսին, կ'աւելցընէ.— « Ես, պարոն Տիւքլօ, կրնամ ապահովցնել ձեզ թէ երբեք գործակալը չեմ եղած օտար պետութեան մը »:

Ալժերիոյ նախարարին խօսքերը բուռն ծափահարութիւններ խլեցին կեդրոնէն, ձախէն ու աջէն :

Օր Օրին

« ՄԵԾ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ»Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երեւանի մէջ Սեպտեմբեր 21ին տօնակատարութիւն մը եղած է «մեծ կոմունիստ» Եղիշէ Չարենցի յիշատակին : Բարեդէպ երեւոյթ է անշուշտ, տեսնել թէ հայրենիքին մէջ չեն մոռցած, որ այս տարի Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակն է :

Մեր տրամադրութեան տակ չունինք խ. Հայաստանի թերթերուն նոր թիւերը, տեսնելու համար՝ թէ ի՛նչ կը գրեն տօնակատարութենէն վերջ: Ունինք սակայն նախորդ թիւերը, որոնց մէջ «ուսումնասիրութիւն»ներ հրատարակուած են «ռեւոլուցիոն» քերթողին մասին, երէ կարելի է ուսումնասիրութիւն նկատել չափի վրայ մրտուած էջերը: Յօդուածներ հրատարակուեցան տաղանդաւոր բանաստեղծին արտասահման ուղեւորութեան մասին (1924): Սեւանկներ լեցուեցան՝ բացատրելու համար իր արուեստին «խորք»ը: Փող ու թմբուկ զարկին, ըսելու համար թէ ան իր «ստեղծագործական մկրտութիւնն ստացել է Հոկտեմբերեան սոցիալիստական մեծ ռեւոլուցիայի մարտերում»: Հրատարակեցին հատուածներ իր քերթուածներէն... Դժբախտաբար սակայն, անոնց մէջ չկան բանաստեղծին լաւագոյն կտորները: Մեծ էր Չարենց՝ բառին իսկական առումով, բայց մեծ ըլլալ՝ երբեք չի նշանակեր խեղճութիւններ չունենալ, մանաւանդ՝ երբ ենթական գտնուած է խորհրդային «դրախտ»ին մէջ : Լոյս տեսածները ոտանաւորներ են պարզապէս՝ գրուած «...արխատաշ Ալուն, Լենին քեռուն, մոսկովցի բանուոր մի Իվանի եւ մի Չինկ – Ֆուի մասին , որ կրնայ բարեւ ըսել՝ Պօղոսին...» :Վերջապէս, երկարապատում յօդուածներուն մէջ կուտան նաեւ կենսագրական ծանօթութիւններ ... զգո՛յշ սակայն: Այստեղ՝ խորհրդային չարենցաբաններն ու իմաստակները իրենց կը վերապահեն որոշ իրողութիւններ :

Եթէ այսօր «մի ընկեր» Չինկ – Ֆու կամ Իվան հայերէն գիտնային եւ հետեւէին Երեւանի թերթերուն, պիտի չհասկնային թէ ո՞ւր է Եղիշէ Չարենցը, ո՞ղջ է թէ մեռած: Այս մասին՝ ո՛չ մէկ խօսք :

Մենք գիտենք, թէ երկու տասնամեակ շարունակ Չարենցի գործերը կարդալ մահացու մեղք էր խորհրդային աշխարհին մէջ, որովհետեւ ընկեր Իվաններէն յուսախաբ Չարենցը վերջապէս անդրադարձաւ՝ թէ Հայը Հայո՛ւն համար կրնայ ապրիլ միայն, եւ անկիւն մը նետելով կոմունիզմի քուրջը՝ եկաւ ըսել մարդկութեան, կոմունիզմի՛ն ու Հայուն.— «Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժին մէջ է»: Այս քերթուածը եւ Քրիստափոր Միքայէլեանի անհատականութեան նկարագրութիւնը, ինչպէս նաեւ Դաշնակցական այլ գաղափարախօսներու երգը հրատարակեց իր վերջին գործին «Գիրք Ճանապարհի»ին մէջ, որ տարաբախտ քերթողին տակաւին անյայտ գերեզմանին ճանապարհը եղաւ, ուրկէ գնաց՝ ազատութեան երգը շրթներուն :

Անվերադարձ մեկնած ա՛յս Չարենցն է որ կը փառաբանեն այսօր խորհրդային մունետիկները :

Կրնային սակայն քանի մը խօսք ալ ընել իր մահուան մասին, հոգ չէ թէ այդ մեղքն ալ փաթթելով «սատիք» Սթալինի եւ սադայէլական Բերիայի վզին ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը մեծ շուքով ընդունուեցաւ առջի օր Դամասկոս, ինչ որ ցոյց կուտար թէ Դամասկոսի կառավարութիւնը բացառիկ կարեւորութիւն կուտայ այս այցելութեան :

Օդակայանը գացած էին Նախագահ Քուաթլի, Վարչապետ Սապրի Ասալի, եւ Պատերազմական Նախարար Խալէտ Էլ Ազըմ :

Սուրիական կառավարութեան հետ իր խօսակցութիւններու ընթացքին Սէուտ Թագաւոր պիտի ծանրանայ վեց գլխաւոր կէտերու վրայ: 1) Արաբիոյ վերաբերումը Սուրիոյ հանդէպ : 2) Ամերիկեան քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ : 3) Սուրիոյ եւ Ամերիկայի յարաբերութիւնները : 4) Իրաքեան եւ Թրքական բանակներու համախմբումը սուրիական սահմաններուն վրայ, եւ ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղին ներկայութիւնը Միջերկրականի մէջ: 5) Խորհրդային Միութեան եւ Սուրիոյ յարաբերութիւնները : 6) Գահիրէ – Դամասկոս բարեկամութեան ամրապնդման մասին :

Լիբանանեան շրջանակները բաւական լաւատես են այս ճամբորդութեան առթիւ եւ կը մտածեն թէ Սէուտ Թագաւորը միայն հաւասարակշռութիւն մը կը փորձէ ստեղծել եւ երբեք մաս չի կրնար կազմել արաբական այն երկիրներուն որ Խորհրդային Միութեան ի նպաստ քաղաքականութիւն մը կը վարեն :

Բայց Թուրքիա եւ Յորդանան աւելի մտահոգ են ընդհանրապէս: «Անաթոլի » գործակալութեան բրած մէկ յայտարարութեան մէջ, Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտերէս շեշտած է թէ «Սուրիա երթալով կը վերածուի կամուրջի մը որ պիտի ծառայէ յարձակողական նպատակներու: Թուրքիա կը մաղթէ, Սուրիոյ համար, ինչպէս բոլոր արաբական երկիրներու, որ ան պահէ իր անկախութիւնը » ապա վարչապետը ըսաւ որ Սուրիան այսպէս զէնքերը շատցնելով վտանգ մը դարձած է իր դրացիներուն համար :

Ասոր իբրեւ պատասխան Սուրիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտնեց թէ սխալ են Մէնտերէսի բոլոր յայտարարութիւնները, աւելցնելով որ ռազմագէտի վերածուողը Թուրքիան է որ իր ամերիկեան զէնքերով կը սպառնայ Միջին Արեւելքի ապահովութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բնակչութեան թիւը զգալապէս կը պակսի : Համայնավար իշխանութեան հրատարակած մէկ տեղեկագրին համաձայն 1955էն 56ի շրջանին 228.654 հոգի պակսած է, առանց հաշուելու մահերն ու ծնունդները: Թուական այս նուազումին պատճառը Գերմանացիներու գաղթն է՝ դէպի Դաշնակցային Հանրապետութիւն, ուր երկու տարուան ընթացքին մօտ կէս միլիոն հոգի անցած է: Գաղթը նոյն թափով կը շարունակուի նաեւ այս տարի :

ԻՏԱԼԻՈՅ Արտաքին Նախարար Փելլա յայտարարեց, թէ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը անփոփոխ պիտի մընայ: Նախարարը աւելցուց միաժամանակ, թէ ինք բազմաթիւ անգամներ շեշտած էր այն պարագան, որ Հռոմ հաւատարիմ պիտի մնայ ատլանտեան քաղաքականութեան սկզբունքներուն :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը այս շաբաթ մէկ ու կէս ամսուան համար կը մեկնի դէպի Համայնավար Չինաստան եւ Խ. Միութիւն, երկու երկիրներու կառավարութեանց հրաւէրին վրայ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՒՆԻԽԻ ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻՒՆԻԽ — Ամբողջ շաբաթ մը տեւեց Արեւելագէտներու 24րդ Միջազգային այս Համագումարը, որուն եկած էին աւելի չափ հրաւիրեալներ մօտ 1200 մասնագէտներ եւ հետաքրքիրներ, Ճափոնէն եւ Վիէթ Նամէն սկսեալ մինչեւ Արաբ երկիրներ, Եւրոպա եւ Ամերիկա :

Այստեղ եկած էին Արեւելագիտութեան ամենամեծ մասնագէտներ, անոնք որ վերջին քառասուն տարուան ընթացքին ստեղծեցին Հիթիթ (Խաթթի), Խուռի եւ Խալդ – ուրարտական պետութիւններու հին պատմութիւնը, արուեստը եւ ընդհանուր մշակոյթը, Պօղազքէօյի խաթթի սեպագրութիւններու միջոցաւ :

Ինչպէս յայտնի է Հայ պատմութեան ուսանողներուն, մինչեւ ներկայ դարու սկիզբը, Արեւմուտքի գիտութիւնը Հայաստանը եւ Փոքր Ասիան կը ճանչնար՝ Հին Յոյն եւ Հռոմէական գրականութեան եւ Հին կտակարանի առասպելներով, թէեւ Ասորեստանի թագաւորներու սեպագիր արձանագրութիւնները արդէն սփռած էին շահեկան լոյսեր հին Հայաստանի աշխարհագրութեան եւ զինուորական զորութեան վրայ: Հարկաւ մենք կը սորվէինք մեր հին պատմութիւնը մեր դասական գրականութենէն :

Դեռ քառասուն տարի առաջ բոլորովին անծանօթ էին Հիթիթ եւ Խուռի մեծ կայսրութիւնները, որոնք դրին հիմքը արիական հնդեւրոպական քաղաքակրթութեան 3000 – 4000 տարի առաջ, իսկ հին Յոյները եւ հին կտակարանը բան մը չգիտէին անոնց մասին:

Այս համագումարին մէջ հեղինակաւոր մասնագէտներ կարդացին շատ մը ուսումնասիրութիւններ Հիթիթ եւ բաբելական լեզուներու եւ քերականութեան վրայ : Մեր ընթերցողներուն համար հարկաւ շահեկան են հայագիտական նիւթերը : Այս տեսակէտէն կարեւոր նպաստ բերին երեք ռուս արեւելագէտները Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիայէն՝ փրօֆէսէօրներ Ի. Դիակոնով, աշխոյժ երիտասարդ մը, արդէն ծանօթ իր գիտութեամբ, կարդաց ուսումնասիրութիւն մը անգլերէնով խուռի եւ ուրարտական լեզուներու համեմատական քերականութեան եւ ձեւաբանութեան մասին: Գրատախտակի մը վրայ Դիակոնով արդէն ներկայացուցած էր իր թեզի գլխաւոր կէտերը, եւ պաշտպանեց իր տեսութիւնը համոզիչ փաստերով: Ընթերցումէն յետոյ խօսք առին Փրօֆ. Սփայզըր, (Ֆիլատելֆիայի համալսարանի մասնագէտ մը Խուռի լեզուի քերականութեան) որ ըրաւ քանի մը դիտողութիւններ Դիակոնովի տեսութեանց մասին: Ապա խօսք առաւ Գ. Ա. Սաֆրաստեան եւ շնորհաւորելէ ետք Դիակոնովի փաստացի տեսութիւնները, խնդիր յարոյց թէ Խալդ – Ուրարտացւոց սեպագիր արձանագրութեանց չկայ ոեւէ բառ ապացուցանող թէ Խալդ – Հայկազանց թագաւորները իրենք զիրենք կ՚անուանէին Ուրարտացի, կամ իրենց երկիրը՝ Ուրարտու: Ան բերաւ սեպագիր վկայութիւններ դրացի մեծ պետութիւններու, Հիթիթներու, Ասորեստանցւոց, Խուռիներու եւ կաշշու ցեղաններէն փաստելու թէ ինչպէս այդ հին զօրաւոր պետութիւնները իրենց ցեղային անուանադիրը առած էին իրենց դիցահօր անունէն, այնպէս Խալդ – Հայկազունք, ուղղակի ժառանգները Խուռի կայսրութեան, իրենց ցեղային անունը առած էին իրենց դիցահայր Խալդիէն: Ասոր վրայ, Դիակոնով ժողովին մէջ Սաֆրաստեանին նուիրեց իր մէկ յօդուածը, որ թարգմանուած էր հայերէնի եւ տպուած հայկական ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի տեղեկագրին 1956ի 11րդ թիւին մէջ, ցուցնելու համար իր տեսակէտը հայ ցեղի ծագման մասին: Ապա կարդաց ուսումնասիրութիւն մը Ա. Սաֆրաստեան բոլորովին անյայտ խնդրի մը մասին, իր վերնագիրն էր Տէշուպ Յաբեթոսեան նոյնութիւնը ըստ հին Հայոց պատմական աւանդութեան. Տէշուպ դիցահայրն եւ ժամանակի եւ փոթորիկի չաստուածն էր Խուռի ժողովուրդին եւ պետութեան, իսկ ըստ պատմահայր Մ. Խորենացիին, Հայկ Նահապետը Յապետոսեան էր, ուրեմն պաշտող Բէլուսին, համադրելով այս սեպագիր եւ մատենագրական փաստերը Սասունցի Դաւիթի բնագրէն քաղուած որոշ ժողովրդական յորջորջումներու հետ, ան եզրակացուց թէ դիցահայր Տէշուպի ազօտ յիշատակը պահած էր Խորենացին եւ մեր ազգային դիւցազնավէպը՝ Սասունցի Դաւիթ: Այս խոր եւ շատ հետաքրքրական խնդրի մասին ոեւէ գաղափար կազմելէ առաջ պէտք է կարդալ ամբողջ թուղթն եւ իր վաւերական փաստերը, որու ընթերցումը առաւ 35 վայրկեան: Փրօֆ. Սփայզըր յայտնեց յոյսը թէ Սաֆրաստեանի այս թուղթը պիտի տպուի շուտով :

Ուրիշ կարեւոր թուղթ մը պիտի կարդար Փրօֆ. Ֆրէտէրիխ Վիլհելմ Քէնիկ (Վիեննայի Համալսարանէն), հեղինակ Խալդ արձանագրութեանց բանալիին, տպուած 1955ին, Ա. Հատոր, որ կը պարունակէ Խալդ բոլոր սեպագրութեանց բնագիրը եւ թարգմանութիւնը՝ գերմաներէնով: Դժբախտաբար համագումարին եկած չէր Քէնիկ, եւ անոր տեղ Փրօֆ. Պիոտրովսկի, Ռուս գիտնականը, կարդաց թուղթ մը Ուրարտական մշակոյթի քննութեան բնագաւառները նիւթին վրայ: Ժամանակացոյցի անակնկալ փոփոխութեան պատճառաւ, իր ընթերցման ներկայ եղայ միայն վերջին մասին :

Շահեկան թուղթ մը կարդաց Գ. Մելիքիշվիլի, Ռուս, Գիտութեանց Ակադեմիայէն, Ուրարտական սեպագրութեանց քննութիւնն եւ Ուրարտուի պատմութեան քանի մը խնդիրներ վերնագրով: Մելիքիշվիլի արդէն հրատարակած է Խալդ արձանագրութեանց ամբողջութիւնը, 935 երկար կամ կարճ բնագիրները՝ յանուն Ռուսական Գիտութեանց Ակադեմիային : Մեղք որ Հայաստանէն չկար ոեւէ գիտնական: 1954ի Քէմպրիճի համագումարին եկած էր Փրօֆ. Սուրէն Երեմեան, որ պատճառեց մեծ ուրախութիւն բոլոր հայ եւ օտար հայագէտներու եւ կարդաց շահեկան թուղթ մը :

Խալդ արուեստի մասին շահեկան աշխատանք մը կարդաց Ռուտոլֆ Մայեր՝ Պերլինի պետական թանգարանաց տնօրէնը եւ խալդագէտ: Ան խօսեցաւ Ուրարտական պղնձեայ եւ քարէ գիւտեր Թոփրաք – Գալէէ, պաստառի վրայ ցուցնելով նմոյշներ :

Վերոյիշեալ գիտնականները կը պատկանէին ասորաբանական հատուածի երկու ճիւղերուն, մէկն էր սեպագրութեանց խուզարկումն եւ Արեւմտեան Ասիոյ հնախօսութիւնը, իսկ միւսն զուտ ասորաբանական մասնագիտութիւնը: Իսկ Դ. հատուածին մէջ՝ Քրիստոնեայ Արեւելք եւ Բիւզանդիոն, մեր սիրելի հայագէտ փրօֆէսէօր Ֆրէտ. Ֆէյտի, կարդաց ուսումնասիրութիւն մը՝ Էօն փասսաժ Էնիկմաթիք տը Ֆօսթ տը Պիզանս. Փրօֆ. Ֆէյտի իրաւամբ դիտել տուաւ որ Փաւստոս Բիւզանդի հատուած մը կարօտ էր վերաքննութեան իմաստի դատողութեան տեսակէտէն: Պէտք է ամբողջապէս յառաջ բերել բնագիրը՝ փրօֆ. Ֆէյտիի դիտողութիւնները ըստ արժանւոյն գնահատել կարենալու համար: Իր տեսակէտները փաստահաստատելու համար՝ Ֆէյտի քննած էր Վենետիկի Մխիթարեանց վանքի չորս ձեռագիրները : Երբ տպուի Փրօֆ. Ֆէյտիի թուղթը, ընթերցողը պիտի տեսնէ թէ որչափ հոգածու է մեր հայագէտ բարեկամը Հայոց հին մատենագրութեան վերաբերմամբ: Փրօֆէսէօրի հետ Մինիխ եկած էր շնորհալի տիկին Հերմինէն եւ զաւակն՝ Ժագ: Խօսք առին Գ. Գ. Սաֆրաստեան եւ Վաղարշ Մելիքեան եւ ջերմապէս շնորհաւորեցին Փրօֆ. Ֆէյտին, իր յիշատակութեան արժանի թուղթին համար :

Իբրեւ անդամ եւ հետաքրքիր՝ համագումարին եկած էին նաեւ Գ. Գ. Հրանտ Սամուէլ եւ Յարութիւն Տապաղեան: Այս չորս ազգայինք նոյն իրիկունը իսկ մի ճաշով պատուեցին Ֆէյտի ընտանիքը եւ յետոյ կեդրոնական քաֆէի մը մէջ մինչեւ կէս գիշեր վայելեցին զուարթ երեկոյ մը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

ԵՒ ԽՈՐՀ. ԸՄԲՈՍՏ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Վերջերս մեծ աղմուկ հանեց Խրուշչեւի մէկ յօդուածը՝ «Ժողովուրդի օրաթերթի, եւ նոյն ժամանակ «Գրական կեանքի հետ գրականութեան եւ արուեստի սերտ կապի համար» որ հրատարակուած է նաեւ «Սովետական Հայաստան» թերթի մէջ» յօդուածը երեք էջ է (18 սիւնակ) — մէկ անգամէն հրատարակուած :

Այս առթիւ *Լը Մոնտի* Խ. հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը Անտրէ Փիէր հետեւեալ յօդուածը կը գրէ. —

Անցեալ Օգոստոսին, «Կոմունիստ» ամսագրի մէջ երեւցաւ Խրուշչեւի մէկ երկար յօդուածը՝ «Ժողովուրդի կեանքի հետ գրականութեան եւ արուեստի սերտ կապի համար» խորագրով: Այս յօդուածը արտատպուեցաւ ամբողջ խորհրդային մամուլի կողմէ եւ արժանացաւ մեծ արձագանգի, այնպէս ինչպէս կ՚ըլլար ժամանակին Ստալինի յօդուածներուն համար: 28 Օգոստոսին, յօդուածը վերհրատարակուեցաւ «Փրաւտայի», «Լիթերաթուռնայա Կազեթայի» եւ «Սովետսկայա Կուլտուրայի» մէջ, երկարապատում վերլուծումներով: Այսքանով չբաւականանալով, համայնավար քարոզչական մեքենան առանձին գրքոյկով եւ հազարաւոր օրինակներով տարածեց վերոյիշեալ յօդուածը երկրի ամէն կողմը:

Անտարակոյս, համայնավար կուսակցութիւնը կ՚ուզէր լուրջ ազդարարութիւն մը ընել Խորհ. մտաւորականներուն, որ, ըստ Խրուշչեւի այս խիստ կշտամբանքէն, շեղած էին ուղիղ ճամբէն եւ օգտուելով անցեալին մէջ գործուած սխալներէն, մասնաւորաբար անձի պաշտամունքի շրջանէն, ուզած էին ընդդիմանալ գրականութիւնն ու արուեստը կուսակցութեան անմիջական հսկողութեան ենթարկելու գաղափարին: Խրուշչեւի յօդուածը մեծ ուրախութիւն պատճառեց մանաւանդ այն մտաւորականներուն, որոնք միշտ ջատագով էին հանդիսացած կուսակցական գաղափարականութեան եւ այդ իսկ պատճառով գրուած բարձր գիրքեր: Կը բաւէ կարդալ այս առթիւ մամուլին եկած յայտարարութիւնները բոլոր գրագէտներուն, նկարիչներուն, երգահաններուն, քանդակագործներուն, թատրոնի եւ շարժանկարի տնօրէններուն, տեսնելու համար թէ որքան մեծ է Խ. Միութեան մէջ պահպանողական մտաւորականութեան թիւը: Ամէն կողմէ, հիացմունքի բացագանչութիւն համայնավար կուսակցութեան առաջադրած է բոլոր «սայթաքողներուն» Լենինեան սկզբունքները :

Ջին քարտուղարի հասցէին, որ յիշեցու –

Ծանօթ վիպագիր Վալանթին Քաթայէ, շատ խանդավառուած է 19 Մայիսին Խրուշչեւի մէկ յայտարարութենէն, որ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԱՑԻՆ ՄԻԱՒՈՐԸ

Ամէնից առաջ բեկւում է նկատւում նրա դատողութիւնների ընթացքի, թեմատիկայի ու լեքսիկոնի մէջ քաղաքականութիւնը նրա սրտի ու ճաշակի մօտ բան չէ, բայց քաղաքականութիւնից հեռու չի փախչում, ի հարկէ: Նոյնիսկ փոթթաջան դու պէտք եղածից աւելի է զբաղւում այդ ասպարեզով. սայթաքում է միշտ, բայց ամէն անգամ կարողանում է անհրաժեշտ դիրքն ընդունել այն խաղալիքի նման, որ պատրաստում են երախաների համար ու տակը բաւականաչափ կապար լցնում :

Այդպիսի մի բարեկամ ունեմ ես, որ ցանկանում եմ ներկայացնել ընթերցողին:

Նրա ծննդի ու կեանքի առաջին շրջանի մասին դժբախտաբար մեզ ստոյգ տեղեկութիւններ չեն հասել: Գուցէ նշանակալից դէպքեր են տեղի ունեցել նրա ծննդեան գիշերը, գուցէ ոչ, այդ կարեւոր չէ:

Այսպիսով, նրա անցեալի մասին շատ բան չգիտենք, մեզ, սակայն, հասել է բաւականաչափ ծաւալ եւ բաւարար տեսք ունեցող մի գլուխ, որ ընդունակ է դիմադրել տրամաբանութեան ամենաանողոք գրոհներին :

Անցնենք մեր բարեկամի կեանքը բնութագրելուն :

Նա մարանչող մատերիալիստ է... արծաթի ու կոմֆորտի հարցերում, իտեալիստ՝ իր կեանքը կշտացնելիս : Ժիւլվեռնեան ֆանտազիայով է օժտուած իր էրուդիցիայի ու կարողութիւնների պատկերացման գործում: Պէտք նշել, որ այդ ֆանտազիաները երբեք իրականութեան չեն մօտենում: Իրականութիւնն են դառնում գերազանցապէս նրա՝ բարեկամութեան շուրջը կազմած ֆանտազիաներն իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով :

Ունի երկու տեսակ ձայն: Առաջինն՝ ահեղ, որին անպայմանօրէն ուղեկցում է դէմքի ադիլլեսեան գրիմասը: Դա նրա ձայնն է՝ իր ստորադրեալների համար : Երկրորդը՝ թաւ ու զուրեկան, աղերսական ձայնալարի թեթեւ մի տատանումով, դէմքի քաղցրութեան այն կուլմինացիոն կէտով, որ կարող է ունենալ Եաղոն, այս երկրորդ ձայնն այն մարդկանց համար է, ումից կախում ունի նա: Նրա կարիերայի ու վերելքին խթանում են նրա կողմից փորձուած երկու ուժ՝ ստորաքարշութիւնն ու նենգութիւնը :

Այդ ուժերը նրան առաջ ու վեր են մղում: Արագօրէն նրա տակ փոխւում են աթոռները, բայց ինչքան բարձրանում ու մեծ է դառնում նա, ոչ մի կերպ չի կարողանում բարձրանալ մանրուքից : Հաւի բնազդ է դա: Կուշտ կերակրիր նրան, բայց բաւական է փողոց թողիր եւ նա երեք գարի գտնելու համար՝ կը փորփրի ձիու թարմ աղբը: Խղճի ձայն եւ խայթ չունի, քանի որ խիղճ չունի: Դեռ փոքրուց այդպիսի զգացումներ չի զարգացել իր մէջ: Նա գիտի, որ փորձութիւնների հանդիպող հաւն առանց բալլաստի աւելի ապահով է տեղ հասնում: Այդ պատճառով է ամէն աւելորդ զգացում, որ կարող է ծանրաբեռնել իրեն՝ թօթափում է: Այնպիսի յաջողուած խրտուիլակ է նա, որ վրան նայելով, անկեղծօրէն ուրախանում են ուրիշ մարդիկ: Նրա ճառը լսելով կարող են անգամ ծափահարել նրան, քանի որ գիտէ նա, թէ երբ ինչպիսի խօսքեր պիտի ասի :

[illegible] յետոյ տուն վերադառնալով, երբ վայելում է առատութեան եղջիւրից թափուող բարիքներն ու ստամոքսում երջանկութեան զգացումներ են խմորւում, նա ձեռքն է առնում գրիչն ու լրացնում իր «յաջողութիւնների աղիւսակը» :

Ահա այդ աղիւսակներից մէկը. —

Ծափահարութիւններ ելոյթների ընթացքում՝ 7, ողջոյնի արտայայտութիւններ՝ երեք, ծիծաղ՝ ընդհանրապէս ուրախ էր տրամադրուած դահլիճը, ձեռքի սեղմում ղեկավարից յետոյ՝ չորս (երեքը՝ կին), ընթրիք՝ 0, ղեկավարման առթիւ, մամուլի արձագանգը՝ դեռ չկայ, դահլիճի վերաբերմունքը՝ յոյժ սիրալիր, կանանց վերաբերմունքը՝ գրաւիչ ու խանդավառ :

Սիրում է ջղայնել ու յուզուել, եթէ տեսնող կայ: Իր ժամանակի բոլոր մեծամեծ պրոբլեմները նրա մշտական յուզմունքի առարկան են: Որքան հեռու են կատարւում դէպքերը, այնքան խորն ու արմատական են յուզում ու հերոսութեամբ լցնում նրան: Հեռու պայթող ռումբերը միշտ խիզախութիւն ու արիութիւն են բորբոքում նրա մէջ, նա պատերազմի մէջ նետուելու անդիմադրելի տենչ է զգում: Մօտիկ պայթող ռումբերը տեսնել չի կարող: Նրանք վատ բուրմունք ունեն, եւ, թող անյարմար չլինի ասել, վատ են ազդում իմ բարեկամի մարսողութեան վրայ: Մեր երկրի ներքին կեանքը, սակայն, առանձնապէս չի յուզում նրան: Սովետական իշխանութեան ձեռնարկումներից իմ բարեկամի կարծիքով ամէնից նշանակալիցը կուրորտային շինարարութիւնն է: Անկեղծօրէն ասած, նա ամբողջ հոգով սիրում է կուրորտը, կուրորտային մարդկանց :

(2) Բ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

կ՚ըսէր. — «Համայնավար կուսակցութիւնը գրողներն ու արուեստագէտները կը նկատէ իր հաւատարիմ բարեկամները, իր լաւագոյն նեցուկները՝ գաղափարական պայքարի մէջ: Բաժնյեւ կ՚ըսէ «Անոնք սքանչելի խօսքեր են, որ կուգան կուսակցութեան սրտին խորերէն.... մենք երբեք պիտի չմոռնանք զանոնք, Խրուշչեւ կը քերէ հսկայական արժէք ունեցող բազմաթիւ հարցեր եւ իր յայտարարութիւնները կը կազմեն բառին իսկական առումով պատմական անկիւնադարձ մը ժողովուրդի եւ կուսակցութեան միութեան խնդրին մէջ:» Ուքրանիացի գրող Գոնչար կ՚ըսէ թէ «Խրուշչեւի յայտարարութեան մէջ կը լսենք կուսակցութեան սիրելի եւ յուզիչ ձայնը»: Ընդհանուր կարծիքն այն է որ Խրուշչեւի յօդուածը առաջին կարգի կարեւորութիւն ներկայացնող վկայութիւն մըն է, որ սահմանուած է խորհրդային արուեստին եւ գրականութեան նոր ուղիներ բանալու: Հետաքրքրական պիտի ըլլար փոքրիկ ծաղկաքաղ մը կազմել այս առթիւ խորհրդային մամուլին եղած յայտարարութիւններէն. «ընկեր Խրուշչեւ արձագանգ եղաւ մեր մտածումներուն եւ յոյսերուն», «ընկեր Խրուշչեւի յօդուածը կարդալով, անգամ մը եւս համոզուեցայ, թէ որքան մեծ է եւ իմաստուն կուսակցութեան քաղաքականութիւնը մեր կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ», «ինծի կը թուի թէ Խրուշչեւի յօդուածը մեր գաղափարական կեանքի ամէնէն աչքառու դէպքերէն մէկն է», եւայլն, եւայլն:

Կարդալով բոլոր այս սրտագեղ արտայայտութիւնները, մարդ կը կարծէ թէ կը վերադառնանք սթալինեան շրջանին, կարգ մը գրիչներու չողքորթ խնկարկուոճը դարձեալ թափ կ՚առնէ ու Խրուշչեւն ալ գոհ ըլլալու է իր յօդուածին գտած արձագանգէն: Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ բոլորովին չէ հասած իր նպատակին, որ բոլոր «անառակ որդիները» կուսակցութեան կառքին լծել էր: Իր յօդուածին մէջ, Խրուշչեւ առանձնապէս կ՚անդրադառնայ Դուդինձեւի պարագային, «կը խորհիմ որ ինք եւս, կը գրէ, պիտի կարենայ մեր օգնութեամբ մտնել ճիշդ ճամբու մէջ, եւ բոլոր գրողներուն հետ պիտի աշխատի արդիւնաւոր կերպով ժողովուրդի եւ համայնավար հայրենիքի բարիքին համար»: Բայց հեղինակը «Ոչ միայն հացիւ» վէպին, որ մեծ գայթակղութիւն յառաջացուցած էր համայնավար ղեկավար շրջանակներուն մէջ, մինչեւ հիմա չպատասխանեց կուսակցութեան ամենակարող պետին երկարած ձեռքին եւ հրապարակաւ չընդունեցաւ իր սխալները: Նոյնպէս, Հանդէսներու եւ տարեգոյցներու խմբագիրներու մեծ մասը, որ ունեցած էր «վնասակար եւ անվայել» արտայայտութիւն (Լիթերաթուռնայա Մոսկուա, Նովի Միր, Մոսկուա), կը պահէ «Դաւաղիր լռութիւն» մը, որ արդէն դատապարտուեցաւ Գրողներու Միութեան կողմէ:

Կարգ մը մտաւորականներ հազիւ թէ համեցան ընդունիլ իրենց սխալները, իսկ Կոստանդին Սիմոնով, որ պատասխանատու է «Ոչ միայն հացիւ» վէպի հրատարակութեան բացէ ի բաց կը պատասխանէ իրեն դէմ եղած յարձակումներուն:

Յատակ է որ Մոսկուայի Գրողներու Ընկերակցութիւնը չուզեր ճկիլ կուսակցական բոլոր հրահանգներուն առջեւ. շատեր նոյնիսկ կը մերժեն պայքար բանալ «քաղքենի գաղափարաբանութեան» դէմ, որուն վտանգը եւ տարողութիւնը դիտմամբ կը չափազանցէ Կրեմլին՝ հլու հպատակութեան տակ պահելու համար միւս գրողներն ալ:» Անոնք, կ՚ըսէ Խրուշչեւ, «մեկուսացած անհատներ են», բայց որոշ նշաններ ցոյց կուտան որ երիտասարդ մտաւորականութիւնը իրաւունք կուտայ անոնց:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐԸ ՍԿՈՓԻԱՅԻ

Սիրելի «Յառաջ», արձակուրդս Եուկոսլաւիոյ մէջ անցընելով, ծանօթացայ Սկոփիայի Հայերուն, որոնց մասին կ՚ուզեմ քանի մը տեղեկութիւններ տալ: Սկոփիայի գաղութը կը բաղկանայ 21 ընտանիքէ, բոլորն ալ կը պահեն հայկական աւանդութիւնները եւ սովորութիւնները, իրարու հետ հաշտ են, եկեղեցի եւ դպրոց չունին:

Ուրախալի է որ բոլորն ալ մեծով պզտիկով իրարու հետ հայերէն կը խօսին եւ կը հետաքրքրուին Սփիւռքի հայ կեանքով: Հայ աղջիկ չգտնելով, երկու երիտասարդներ ամուսնացած են Սերպուհիներու հետ, որոնք մաքուր հայերէն կը խօսին: Տեղացիներուն կողմէ սիրուած են: Անգործ մարդ չկայ: Սեփականատէր ալ չկայ, բոլորը կ՚աշխատին ամսաթոշակով: Երեք հայ բժիշկ, մէկ ոսկերիչ, երկու բարձրագոյն վարժարանի ուսանողներ, երկու մանր առեւտրականներ, մէկ նախկին գործարանատէր:

Կեանքը սուղ է, անոնք կարիքները չեն կրնար հանել՝ եթէ արտասահման գտնուած իրենց ազգականներէն օգնութիւն չստանան:

Ֆրանսայէն Հայ մը կը ներկայանայ իբրեւ գործակալ եւ քանի մը Հայեր կողոպտելէ ետքը կ՚անհետանայ: Հայրենակիցներու դիմումին վրայ, յիշեալ սուտ փախստը կը ձերբակալուի Զակրէպի մէջ, 1956 Մայիսին, եւ Սկոփիա փոխադրուելով արժանի պատիժը կրելէն ետքը սահմանէն դուրս կը հանուի: Ահաւասիկ Սկոփիայի մէջ գտնուած հայրենակիցներուն՝ ցանկը. —

Տոքթէօր Յովսէփ Պօյաճեան, Ուրֆացի երեք անձ, Տոքթէօր Յարութիւն Գալփաքճեան, Սիվրիհիսարցի երեք անձ, Տոքթէօր Լեւոն Մելքոնեան, Սելանիկցի, երկու անձ, Պ. Յարութիւն Սիւրմէեան, Պոլսեցի, չորս անձ, Պ. Առաքել Սիւրմէեան, Պոլսեցի, չորս անձ, Պ. Մինաս Գիւտեան, Պոլսեցի, հինգ անձ, Պ. Որդիք Գնալեան, էտիրնէցի, հինգ անձ, Պ. Ստեփան Դաւիթեան, Սկոփիա ծնած, երեք անձ, Տիկին Հերմինէ Ճրճրեան, Սկոփիա, երկու անձ, եղբայրը Դաւիթեան, Սկոփիա, չորս անձ, Սարգիս Եուվանովիչ, Սեբաստացի, 1914ին Սերպերուն գերի մնալով Փրէշովա կը բնակի (օգնութեան կարօտ) երեք անձ, Մովսէս Ղուկասեան, Աէօլէօզցի, աղջիկը, տղան եւ թոռները հինգ անձ, Կարապետ Բէօմիւրճեան, Պոլսեցի, չորս անձ, Պօղոս Փէշտիմալճեան, Սկոփիա, չորս անձ, Աբրահամ Մալաքեան, Թէքիրտաղցի, չորս անձ, Վահրամ Եարըմեան, Պոլսեցի, երեք անձ, Պօղոս Արմաղանեան, Սեբաստացի, եօթը անձ:

Այս վերջինին տղան ամուսնացած Սերպուհիի մը հետ, որ կատարեալ հայերէն կը խօսի:

ԼՈՒԹՖԻԿ ԲԱՇԻՐԵՄԱՆԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Համա – Խարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 17րդ Պատգ. ժողովը գումարուեցաւ Օգոստոս 17 – 18ին, Լիոնի մէջ:

Բոլոր մասնաճիւղերու պատգամաւորները ներկայ էին ժամանակին, ինչպէս նաեւ կարգ մը Հայրենակիցներ իբրեւ ունկնդիր:

Թէ մասնաճիւղերու եւ թէ Կեդր. Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական տեղեկագիրները անգամ մը եւս յստակօրէն փաստեցին այս Միութեան Հայրենասիրական անսայթաք գործունէութիւնը, որ տարուէ տարի աւելի կ՚ուռճանայ եւ աւելի շօշափելի կը դառնայ:

Վերջացող տարեշրջանի հաշուեկշիռը ցոյց տուաւ թէ մասնաճիւղերն ու Կեդր. վարչութիւնը տասնեակ հազարներ յատկացուցած են ծեր, այրի, անօգնական եւ հիւանդ Հայրենակիցներու: Բանակին մէջ ծառայող երիտասարդ զինուորներուն ղրկուած են փոքր գումարներ եւ ծրարներ:

Տեղական վարչութիւններու կամ Կեդր. վարչութեան ուղղուած որեւէ խնդրանք անպատասխան չէ մնացած, կարելիութեանց սահմաններուն մէջ:

Ֆրանսահայ գաղութին մէջ այս Միութիւնը գործունեայ եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մըն է: Մեր Հայրենակիցները այս Միութեան մէջ կը տեսնեն Սփիւռքի մեր Խարբերդցիներու եւ վերածնող Հայրենիքի Նոր Խարբերդի միջեւ գոյութիւն ունեցող շաղկապը:

Մեր գլխաւոր նպատակն է հայրենաշինութիւնը, բայց արտասահմանի Հայրենակիցներուն օգնութեան հասնիլը մաս կը կազմէ մեր առօրեայ գործունէութեան: Ասոր ապացոյց՝ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յունաստանի մէջ 160 սաներ Համախարբերդցիականի խնամքը կը վայելեն:

Մեր բոլոր ձեռնարկները լրիւ կը գնահատուին ու – Խարբերդցի Հայրենակիցներէ, որոնք կը տեսնեն թէ համազգային հանգամանք ներկայացնող բոլոր կոչերուն պատասխանած ենք «Ներկայ»: Այս առթիւ յիշենք մեր հարիւր հազար ֆրանքի նուէրը հայրենիքի հինաւուրց վանքերու վերակառուցման համար:

Պատգ. ժողովի բոլոր աշխատանքները ընթացան եղբայրական մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ եւ տրուած բոլոր որոշումները եղան միաձայնութեամբ կամ բացարձակ մեծամասնութեամբ:

Բացորոշ է որ եթէ մեր անտարբեր Հայրենակիցները գործակցին Միութեան կարելիութեանց դաշտը գլալի կերպով պիտի ընդարձակուի:

Պատգ. ժողովէն ետք, Տէսինի մէջ սարքուած պաշտահանդէսը, հակառակ աննպաստ օդին, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան, ցոհացուցիչ ձեռնարկ մը եղաւ:

Մեր բարձրագոյն ժողովը փակուելէ առաջ, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ յիսուն հազար ֆրանքի գումար մը յատկացնել Լիոնի մէջ Հայոց Նոր եկեղեցիին: Պատուիրակութիւն մը անմիջապէս այդ որոշումը գործադրեց:

Գիւթէ քառորդ դարէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցող այս Միութիւնը շարունակելու կամքը նորոգուեցաւ: Խարբերդցիի վայել գործունէութիւնը գրաւականն է ապագայ նորանոր յաջողութիւններու՝ ի շահ հայրենակիցներու եւ հայրենիքին:

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կե՛ր. վարչութեան նախագահին հասցէն՝

Կ. ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ

10, Rue Mission de France, Marseille - 1er

գանձապահին հասցէն՝

Գ. ԽԱՄԱՐԵԱՆ

6, Rue de la Fare, Marseille - 1er

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Գրասէր անձնաւորութիւն մը որ չուզեր իր անունը յայտնել Ֆրանսայի Հայ Գրողներու Ընկերութեան նախագահ Պ. Յակոբ Տէր – Յակոբեանի անուան փոխանցած է դրամատան մը մէջ ունեցած ամերիկեան անուանական հազար տոլարնոց արժեթուղթ մը, փափաքելով որ անոր տարեկան տոկոսը, ամէն տարի յատկացուի գրական կամ քերթողական երկասիրութեան մը, իբր պարգեւ:

Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը ստանձնելով այս մրցանակին գործադրութիւնը, կը յայտարարէ. —

Մրցանակը պիտի յատկացուի Եւրոպական երկիրներու հայ գրողներուն եւ զուտ գեղարուեստական գրականութեան մաս կազմող երկերու:

Ներկայացուելիք գործերը, տպագրուած կամ անտիպ, նուազագոյն հինգ պրակէ (80 էջ) բաղկացած պէտք է ըլլան եւ տպուած 1957ի ընթացքին:

Անտիպ գործերը պէտք է ապահովագրեալ ղրկուին ընկերութեան հասցէին: Անոնք նոյն ձեւով պիտի վերադարձուին հեղինակին:

Մրցումը կը փակուի 31 Յունուար 1958ին:

Ներկայացուած գործերուն վրայ պէտք է նշանակուած ըլլան «Մրցանակին համար» բառերը եւ ստորագրութիւնը:

Գործերը կը յանձնուին քննիչներու գնահատման եւ կ՚ընտրուին քուէարկութեամբ:

Արդիւնքը կը հրատարակուի 1958ի ընթացքին:

Ֆրանսայի Հայ Գրողներու Ընկերութեան հասցէն է. —

Société des Gens de Lettres Arméniens

12, Rue Cadet, Paris - 9e

Յ. Գ. — Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿԱՅԾԵՐ

Ե.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅ

Տէր Թօդիկը մեծ համարում ունէր, ոչ միայն մեր քաղաքի մէջ, այլ մեր ամբողջ գաւառում հռչակուած էր նրա իմաստութիւնը: Ով որ մի երազ էր տեսել, նրա մօտն էր վազում եւ նրանից բացատրութիւն խնդրում: Ում երեխան հիւանդ էր, նրան Նարեկ կամ Աւետարան էր կարդալ տալիս, որ առողջանայ:

Ով որ մի գործ էր կամենում սկսել, նա «Տէր ողորմեայի» վրայ էր փորձում իր բախտը: Մի խօսքով, նա մեր գաւառի մարգարէն էր. ամէն մարդ նրա խորհրդին էր դիմում, ամէն մարդ նրանից խրատ էր ընդունում...

Աստուած իմ, ինչեր չէին պատմում նրա մասին... Ասում էին, տէր Հայրը իր եղունգի վրայ մի բան է գրում եւ այն գրի զօրութեամբ կնիկները իրանց առջեւ ծով են տեսնում եւ խելօքն տկլորում են... Ասում էին, թէ նա մի աղօթք է կարդում, եւ գարու հատիկները մրջիւնի նըման բարձրանում են դէպի տան սիւնը, եւ ընդհակառակն, նրա խօսքով արդարաշարժ կարիճը քարացած կանգնում է եւ բնաւ չէ շարժւում: Ասում էին, ծառերի բերանը աղօթքով կապում է եւ նրանք չեն կարողանում պտուղ ուտել: Ասում էին դեւերին, սատանաներին բռնում է, լցնում է ապակեայ սրուակների մէջ եւ այնպէս պահում է, որ մարդկանց վնաս չտան: — Այսպիսի շատ բաներ խօսում էին նրա մասին, ես բոլորին, բոլորին հաւատում էի: Սկզբում իմ վրայ սարսափ էին բերում այս խօսքերը, բայց յետոյ այնքան ընտելացայ, որ մտածում էի. — «Տէր Աստուած, ե՞րբ կը լինի, որ ես էլ այդ ամէնը սովորեմ եւ իմաստուն մարդ դառնամ...»:

Ի՞նչպէս չհաւատայի, երբ ամէն օր տեսնում էի նրա տունը լիքն էր Հայի, Թուրքի, Ջհուդի եւ զանազան ազգերի կըներով: Որը տէր հօր համար ընծայ էր բերել մի քանի հատ ձու, որը մի աքաղաղ, որը մի չիչ արաղ, որը մի գոյժ գուլպայ, վերջապէս ոչ մի մարդ դատարկաձեռն ոտք չէր կոխում նրա շեմքի վրայ: Ի՞նչ էր նրանց դարդը: Մէկը չբերք էր. տէր Հայրը նրա համար մի բան էր գրում, որ երեխայ ունենայ: Միւսի արգամարդը ուրիշին էր սիրում. տէր Հայրը իր «Վեցհազարեակի» շնորհիւ նրա սէրը սառեցնում էր օտար կնկանից եւ իր կնոջն էր սիրել տալիս: Մէկ ուրիշը ուզում էր մարդի գնալ. տէր Հայրը իր «Թիլիսմանների» զօրութեամբ նրա բախտը բաց էր անում: — Այսպիսի շատ բաներ անում էր նա, եւ ասում էին, որ բոլորը կատարւում է...:

Իր եկեղեցական պաշտօնի մէջ տէր Թօդիկը նոյնպէս իր ժողովրդի թէ հովիւը, թէ բարոյական մխիթարութիւնն էր: Ամէն մարդ նայում էր նրան, որպէս մի սրբութեան վրայ: Երբ սկսում էր մեծ պասը, մեր թաղեցիքը սովորութիւն ունէին կէսաւուր ժամից առաջ հաւաքուել եկեղեցու բակում մի խուցի մէջ: Վարժապետս գնում էր այնտեղ, նրանց համար կարդում էր եւ մեկնում էր մի գիրք: Ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել այն ահագին մեծ գիրքը. նրան կոչում էին «Այսմաւուրք»: Նա այնքան ծանր էր, որ հօգիս դուրս էր գալիս, մինչեւ տանում էի եկեղեցու խուցը: Թէ ի՞նչ էր գրած նըրա մէջ, ես չգիտէի, բայց շատ անգամ գիրքը տանելու ժամանակ մտածում էի. — «Ախ, Աստուած ջան, ինչ կը լինի, որ այդ գրքի բոլոր գրուածները իմ գլխումը լցնես»: Յետոյ ինձ ու ինձ ծիծաղում էի. — «Լաւ, ասում էի, իմ պզտիկ գլուխը ո՞նց կարող է այս ամէն բաները իր մէջ տանել»: Յետոյ էլի մտածում էի. — «Վարժապետիս գլուխը իմ իմից մեծ չէ, բա ինչո՞ւ նա ամէնը իմանում է»:

Թաղի ծերունիները հաւաքուած էին լինում եկեղեցու խուցի մէջ, սպասում էին տէր հօր գալստեանը: Ես տանում էի գիրքը, դնում էի փոքրիկ գրակալի վրայ, եւ ձեռքերս կուրծքիս վրայ դրած, կանգնում էի այնտեղ: Նա գալիս էր: Ախ, ինչպէս պատուով ընդունում էին նրան, մարդ չէր մնում, որ սուրբ աջը չհամբուրէ եւ նրա օրհնութիւնը չառնէ: Նա նստում էր գրակալի մօտ, բաց էր անում գիրքը, կարդում էր եւ պատմում էր նրա միտքը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԻՏԱԼԻՈՅ փոխ վարչապետ Ճիուզեփէ Փելլա Ուաշինկթընի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Տըլըսի հետ: Հրատարակուեցաւ զեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ երկու դիւանագէտները համաձայն են Ատլանտեան Դաշնակցութեան վարած քաղաքականութեան:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔ պատուիրակութիւն մը, որ Թունուզ այցելած էր, կառավարութեան առաջարկած է զէնք ծախել: Թունուզ տակաւին պատասխան չէ տուած այս առաջարկին:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ չրջան ընող գրոյցներու համաձայն՝ Կոանաքի նաւաչինութեան բանուորները գործադուլ հռչակած են: Լեհ վարչապետը աճապարանքով մեկնած է Կոանաք:

ԱՆԳԼԻԱ, Ֆրանսա, Միացեալ Նահանգներ եւ Աւստրալիա պաշտօնապէս ճանչցան Թայլանտի նոր կառավարութիւնը:

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ կռիւ մը ծագեցաւ ոստիկաններու եւ ուսանողներու միջեւ, որուն պատճառով 13 հոգի վիրաւորուեցաւ: Վեց հարիւր ուսանողներ բողոքի ցոյց մը կազմակերպած էին, առաջարկելով որ ամերիկեան օդանաւային խարիսխներուն ընդլայնման դէմ արտայայտուած իրենց ընկերները բանտէն արձակուին:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ ֆրանսական ու եգիպտական պատուիրակութիւնները գումարեցին իրենց իններորդ ժողովը:

ԵԳԻՊՏՈՍ Սուէզի Համաշխարհային Ընկերութեան հետ խորհրդակցելու իր մերժողական դիրքը չէ փոխած տակաւին:

ԱՄՄԱՆԻ Պաշտ. Ատեանը, ի բացակայութեան տասնըհինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտեց զօրավարներ՝ Ալի Նավարն ու Լիհարին, որոնք մահափորձ մը սարքած էին Հիւսէյն Թագաւորի անձին դէմ: Երկու զօրավարները յորդանանեան զինեալ ուժերու նախկին հրամանատարներն էին:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Տիգրան Գաւլճեանի մահուան առթիւ ընկեր Թորգոմ Նալպանտեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի տան:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի բացման դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 2 Հոկտեմբեր, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Անթիլիասի միաբաններէն, որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի):

Նիւթը՝ Եկեղեցիին դերը Հայ անցեալ մշակոյթին վրայ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ԳԻՆԵՋՕՆ
ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսի՝

LUC-ANDRÉ MARCEL

Նիւթ՝ «Հայ Երաժշտութիւնը»:

Կը նուագէ ԱԼԵՔ ՄՆԱԿԵԱՆ

(Իտալական երաժշտանոցէ եւ ախոյեան Լիբանանի):

Հայկ. ժողովրդական կտորներ, Կոմիտասէ, Կանաչեանէ, Ա. Խաչատուրեանէ «Անուշ» օփերայէն:

Գինեձօնի եւ հանդէսին՝ ծախքերու մասնակցութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սարգիս Պօղոսեանի արտասանական երեկոները՝

13 Հոկտեմբեր՝ ՄԱՐՍԷՅԼ, Սալ Մազընոյի «Զորրորդ պատյա»:

19 Հոկտեմբեր՝ ՎԱԼԱՆՍ, քաղաքային թատրոն «Երրորդ պատյա»:

23 Հոկտեմբեր՝ ՓԱՐԻԶ, Սալ Շոփէն, «Երրորդ պատյա»:

27 Հոկտեմբեր՝ ԼԻՈՆ, Սալ Մոլիէռ «Առաջին եւ երկրորդ պատյա»:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 րիւ Պոնըֆուա:

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի մթնոլորտ: Շրջանի Նոր Սերունդականները սիրով կը հրաւիրուին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն շաբաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի հայերէն դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին: Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց պզտիկները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հայարեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Զատըրճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԶԱՏԸՐՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին այս կիրակի:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Ոսկերիչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Սեպտեմբեր 29ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 – 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թըւականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
Ի պատիւ Տիկին ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻԻ

Իր յիսնամեայ հանրային եւ գրական գործունէութեան առթիւ:

Հոկտեմբեր 25ին Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Ժան Կուժոնի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ համակիր հայ տիկիններու եւ մասնակցութեամբ Հայ Գըրողներու Ընկերութեան:

Մուտքը հրաւիրագրով:

Բանախօսութիւններ, երգ, դաշնակ եւ արտասանութիւն:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր Զաքարեան եւ զաւակները, Պ. Ղազար Տէր Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէր Պետրոսեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն բարեկամներուն եւ հայրենակիցներուն թէ՝ պատարագ – հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց մօր, կնոջ եւ մեծ մօր, նորոգ հանգուցեալ

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ – ՏԷՐ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղ. Խորհուրդս առ ի գիտութիւն կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ հայրենակիցներուն, որ այս կիրակի Վարագայ Սուրբ Խաչի տօնին առթիւ, Թաղիս Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, հիւրաբար Մարսէյլ գտնուող Արժ. Տէր Պսակ քհնյ. Էթարեան:

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17, Rue Bleue-PARIS-IX·

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30ին պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Ցիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար զինուորներու նահատակներու յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքըլ Միլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ'Օկիւսթէն:

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով:

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 բիւ տը լ'Ապէ Կրու, Փարիզ (15):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տօնիկ Զառացեան, ծնած Պոլիս, հօրը անունը Ոսկիան, մօրը Հայկանուշ, Հայաստանէն զինուոր եղած է: Կը կարծուի գերի ինկած է Գերմանիա, ապա անցած Ամերիկա: Տեղեկացնել՝

Filor Aslanian, 29, Rue ntoine Courbarien, Clamart
France Seine

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ

եւ շրջակայի Կրօնական Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ բացուած Փարիզի եւ արուարձաններու հայերէնի դասընթացքները կը վերարացուին Հոկտեմբեր 3ին, հինգշաբթի առաւօտ եւ միեւնոյն ատեն կը կատարուին արձանագրութիւնները:

1·— ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ դպրոցի սրահին մէջ, 24 բիւ Հայկ Դպիրեան, Պանեխօ (Սէն):

Ուսուցչուհի Տիկին Պալըզճեան:

2·— ԺԱՆԹԻՅԻ դպրոցի սրահին մէջ, 22 րիւ Վիքթոր Հիւկօ, Ժանթիյի (Սէն):

3 — ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ – Անիէռ դպրոցին մէջ, 4 րիւ Մառի Լոռ, Պուա Քոլոմպ:

Ուսուցիչներ՝ Պ. Ա. Պուճուլեան եւ Օր. Թուլթճեան:

4·— ՇԱՎԻԼ՝ քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան:

5·— ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ, խորհրդարանի մէջ, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Ուսուցիչներ՝ Տիկին Ցասմիկ Քիւթնէրեան եւ Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան:

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

6·— 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): 8 Հոկտեմբեր, կիրակի ժամը 10ին: Ուսուցիչ՝ Պ. Մարգար Խրիմեան:

ՊԷԼՎԻԼ – ԼԻԼԱՅԻ ՄՆԱՑԵԱԼ ԴՊՐՈՑ

7·— ՊԷԼՎԻԼ – ԼԻԼԱՅԻ միացեալ դըպրոցը 48 րիւ տէ Սօլիթէր, Փարիզ (19): Ուսուցչուհի՝ Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան:

Ուրախ ենք յայտնելու որ այս երկու թաղերու վարժարանները միացած են համաձայնութեամբ տեղական կրթական մարմիններու, նկատի ունենալով Պէլվիլի դպրոցական սրահին յարմարութիւնը երկու թաղամասերու հաւասար հեռաւորութիւնը, միացեալ ուժերու ներդաշնակ եւ արդիւնաւոր գործակցութիւնը:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները որ առաջնորդեն իրենց զաւակները, որպէսզի կանոնաւոր կերպով սկսին դասաւանդութիւնները:

ԴԻՒԱՆ

ԿԵԴՐ. ԿՐԹ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ, Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբի ընկերները այս կիրակի ժամը 15ին, Գեղունի ակումբին մէջ:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին եւ Շ. Միսաքեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն Յոյներու սրահը, 5 բիւ Պոնըֆուա: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Սոյն ժողովը նախորդին շարունակութիւնն է:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի կողմէ:

19 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նկատի ունենալ այս թըւականը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Զարխափան Ս. Աստուածածնի նորաշէն խորանին համար ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Արտաշէս Մենծիկեանէ եւ Կարապետ Պէրպէր – Սարգիսեանէ հազարական ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Նուպար Տէտէեանի մահուան առիթով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիսարցի, բուն անունը Ազապի, աղջիկը Աւետիս Թիլքելեանի, իր գիւղին մէջ Զէփքէն անունով ծանօթ եւ մայրը Երանիկ կը փընտռէ իր տօրեղբօրորդիները Միհրդատ եւ Օհան Թիլքէլեանները: Կը կարծուի որ Ամերիկա կը գտնուին: Գրել Տիկին Սարաֆեանի՝

46, Rue St-Just, Arnouv ! e-les-Gonesses (S. et O)
France

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

×

Շէպիկեան Հայրապետ, Եոզկատի Բիւմտիկլին գիւղէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝ Մանուկ Հայրապետեանի՝

8, Allée de Billancourt, Issy-les-Moulineaux

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երկու կին (մայր ու աղջիկ) սենեակ մը կը փնտռեն խոհանոցի դիւրութեամբ: Դիմել՝ վարչութեան:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Կարի համար, (Ռօպ – լէնժ – ժէրզէ) առաջնակարգ գործաւորուհի մը եւ աշկերտ, (աղջիկ) պայմանապիրով:

Agnès Lenart, - Jersey Couture
8, Rue Notre Dame de Lorette, Paris 9e

×

Մեքանիսիէններ, աշկերտներ (աղջիկ), սկսնակ սիւրժըրթէօզներ, կտրողներ պօնէթրի փուր թիսաժ:

Pour Tricots-Lingerie
PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte Cécile, Paris-9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 28 SEPTEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8005 33ème ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3806

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՆՈՐ"ԵՐՈՒՆ ՃԻՏԻՆ ՊԱՐՏՔԸ

•

Մեր գանձերն ու մեր տոհմիկ նկարագիրը, ազատ ու ասպնջական հայրենիքներուն մէջ, պահելու եւ պահպանելու մեր բացառիկ ճիգերուն զուգընթաց, բնականաբար, պէտք է հետապնդենք նաեւ մեր քաղաքական Դատը՝ մեզի տրամադրելի բոլոր համեստ միջոցներով :

Մեր երէկուան «բարեկամ»ները, որոնց կուշտին կռուեցանք երկու Աշխարհամարտներու ընթացքին, վարդավառ ակնկալութիւններով քաջալերուած, գրեթէ, մոռցած են եւ մեր անունը, եւ մեր Դատը: Այսօր, միջազգային Արիոպագոսներու օրակարգին վրայ, «Հայկական Հարց» անունով նիւթ չկայ: Որովհետեւ, այդ Հարցը, օրուան մեծամեծներուն համար, ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ երկրորդական տասներորդական հանգոյցներէն մէկը այն վիթխարի թնճուկին, որ տակաւին լուծուած չէ: Ոչ միայն լուծուած չէ, այլեւ, օրէ օր, աւելի եւս կը բարդանայ, շնորհիւ Կրեմլինի իշխանաւորներուն չարաշուք ապմակարութեան :

Մոռցուած չէինք, սակայն, երէկ: Այն օրերուն, երբ Արեւմտեան ազգերը, Մեծն Բրիտանիոյ առաջնորդութեամբ, ճարտահատ միջոցներու մասին կը մտածէին, «Եւրոպայի Հիւանդ Մարդ»ուն ճանկէն խլելու համար հայ ժողովուրդը եւ անոր պապենական հողերը, որոնց վրայ պիտի կանգնէր ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի Հանրապետութիւնը՝ Սեւրի Դաշնագրով տրուած շողշողուն խոստումին հիման վրայ :

Պատմութիւնը վկայ որ այդ ծրագիրը վիժեցաւ, յաղթական պետութեանց ապիկարութեան պատճառաւ :

Ու, ահաւասիկ, երեսունըհօթը տարիէ ի վեր մեր հայրենիքին մէկ փոքրիկ մասը ինկած է համայնավար պետութեան մը տիրապետութեան տակ, իսկ մեր պատմական հողերուն ամէնէն մեծ պատառը մաս կը կազմէ՝ ժողովրդավար ու քաղաքակրթուած Թուրքիոյ անծայրածիր տարածութեանց :

Այսօր, ազգերու ճակատագիրը վարող հզօր պետութեանց համար «Հայկական Հարցը» գտած է իր արդար —եւ տրամաբանական— լուծումը :

Դժբախտաբար, ո՛չ – Դաշնակցական կարգ մը հայ կազմակերպութեանց համար ալ «Հարց»ը կարգադրուած, լմընցած է :

×

Մեր ճակատին համար, հայ ժողովուրդին Դատը կայ ու կը մնայ: Եւ պէտք է հետապնդուի, անընդհատ :

Երկու տեսակ դատ ունինք այսօր :

Առաջին — ներկայ Հայաստանը ազատ ու անկախ պետութիւն մը չէ: Բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է վիթխարի կայսրութեան մը, որ մեզի պարտադրած է իր վարդապետութիւնն ու իր վարչաձեւը — կրկնենք անգամ մը եւս — զինու զօրութեամբ: Հայաստանի պէտք է տրուի իր ճակատագիրը իր ձեռքով որոշելու իրաւունքը :

Երկրորդ — Հայկական Բարձրաւանդակը, որուն սահմանները ճշդեց Միացեալ Նահանգներու ողբացեալ Նախագահը, անվիճելիօրէն կը պատկանի հայ ժողովուրդին : Այդ «անվիճելիութիւնը» հաստատած է Սեւրի Դաշնագիրը, որուն տակ կը փայլին յաղթական պետութեանց ստորագրութիւնները :

Պարկեշտ, իմաստուն եւ հայրենասէր ոչ մէկ Հայ կրնայ դէմ ըլլալ այս զոյգ դատերուն, նոյնիսկ յանուն խոհեմութեան կամ յանուն՝ Թուրքն ու Ռուսը ողոքելու քաղաքականութեան :

Այս զոյգ դատերէն առաջնոյն արդարութիւնը կ'ընդունի նոյնիսկ ամերիկեան կառավարութիւնը, որ տասնամեակէ մը ի վեր, անընդհատ, կը պաշտպանէ՝ Խորհրդային Միութեան տիրապետութեան յանձնուած — բռնի կերպով գրաւուած — հայրենիքները ազատագրելու քաղաքականութիւնը, որ այնքան ներդաշնակ է այն վեհ սկզբունքներուն, որոնք կը յատկանշեն այս մեծազօր հայրենիքը :

Մեր երկրորդ դատը, դժբախտաբար, չի վայելեր Արեւմտեան ազգերուն համակրութիւնը : Որովհետեւ, Թուրքիան, այսօր, հրաշալիք իմն, դաշնակից է այդ ազգերուն եւ կը վարէ անոնց քաղաքականութեան ներդաշնակ եւ անոնց կենսական շահերուն ձեռնտու ուղղութիւն մը :

×

Սակայն, այնքան արդար են մեր պահանջները ու մեր հիմնական իրաւունքները այնքան անժխտելի որ իմաստութիւն չենք նկատեր համակերպիլ ստեղծուած պայմաններուն եւ միանգամընդմիշտ հրաժարիլ անոնցմէ ու անկիւն մը քաշուիլ՝ հառաչներ արձակելու համար :

«Հայկական Հարցը» մեր հարեւաններուն ներկայացնելու եւ բացատրելու աշխատանքը, առաւելապէս, կրնան կատարել մեր «նոր»երը — այն երիտասարդները, որոնք իրենց ուսումը կատարելագործեցին համալսարաններու մէջ եւ հիմա կը հետեւին Դաշնակցութեան գծած ճամբուն :

Այս երիտասարդներուն ճիտին պարտքը պիտի ըլլայ կապ պահել օտար մամուլի, օտար քաղաքական ընկերակցութեանց եւ իրենց տարեկից օտար մտաւորականներու հետ եւ անոնց բացատրել թէ ինչ կը պահանջէ այս ժողովուրդը :

Դաշնակցութիւնը իրենց ուղեցոյց եւ իրենց դաստիարակ : Ու նաեւ ներշնչումի աղբիւր՝ իր անցեալով, իր ոգիով եւ իր կատարած նուաճումներով :

Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆ ԱԼ ՍՈՒՐԻԱ ԿԵՐԹԱՅ

Անկախ՝ Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորին պաշտօնական այցելութենէն, Դամասկոս եռուզեռի մէջ էր հինգշաբթի օր : Անակնկալօրէն սուրիական մայրաքաղաքը ժամանեցին Իրաքի Վարչապետ Ալի Այուպի եւ Լաթաքիոյ նաւահանգիստը գտնուող խորհրդային նաւերու հրամանատարը՝ ծովակալ Քոթով :

Ժողովրդական պաշտպանութեան կազմակերպութեան հրամանատար Սալահ Պզրի կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, յայտնելով թէ յիշեալ կազմակերպութեան սպառազինումը սկսած է արդէն : Գնդապետ Պզրի աւելցուցած է, թէ այս կազմակերպութեան անդամները առաքելութիւններ ունին կատարելիք Սուրիոյ զանազան շրջաններուն մէջ եւ այդ ուղղութեամբ մօտ ատենէն ռազմափորձերու պիտի սկսին :

Սէուտի եւ Նախագահ Գուաթլիի բանակցութիւնները սկսան առջի օր, Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ ի պատիւ Արաբիոյ Թագաւորին տրուած հացկերոյթէն անմիջապէս վերջ :

Սուրիացիներու կողմէ խորհրդակցութեան կը մասնակցէին նաեւ Վարչապետը եւ դահլիճին անդամները, բանակին ընդհանուր հրամանատարն ու իր տեղակալը, մինչ Սէուտի կողքին տեղ գրաւած էին Դամասկոսի եւ արաբական այլ երկիրներու դեսպանները :

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, խորհրդակցութիւնները սկսած են բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ եւ առաջին առիթով անդրադարձած են արաբական երկիրներու Արեւմուտքի հետ ունեցած յարաբերութեանց եւ, ընդհանուր առմամբ, Արաբներու, եւ յատկապէս Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան շուրջ : Սուրիացի ղեկավարները բուռն փափաք յայտնած են գործակցելու համար աշխարհի բոլոր երկիրներուն հետ, պայմանաւ որ փոխադարձ յարգանք ըլլայ եւ ոչ ոք միջամտէ երկրի մը ներքին հարցերուն :

Սէուտի խորհրդակցութիւնները՝ Նախագահ Գուաթլիի հետ երկարեցան մինչեւ առաւօտ, նախագահական պալատին մէջ : Դադար մը վերջ, խորհրդակցութիւնները վերսկսան եւ կը շարունակ–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԷ ՕՐ

ԼՍԷ ՈՒ ԱՆՑԻ՛Ր

Առենին գրեցինք Հայաստանի գրողներէն Ստ. Կուրտիկեանի մասին. շնորհալի գրողը ... թիւրիմացութեան մէջ ինկած էր, երբ կը յայտնէր թէ «պարոնայք դաշնակները վախենում են կուլտուրական կապից»: Դաշնակցական մամուլը, մինչեւ Գահիրէ եւ Պէյրութ, փաստեց թէ Երեւանի հետ մշակութային կապի հաստատումէն վախնալու պատճառ չունի :

Միւս կողմէ «Հայաստանասէր»ներու խմբակցութիւնները առիթ չեն փախցներ. միաժամանակ ըսելու համար, թէ Դաշնակցականները կը վախնան Հայաստան – արտահայաստան յարաբերութիւններէն եւ փոխադարձ այցելութիւններէն: Ծիծաղելի է անշուշտ՝ նաեւ ա՛յս բացատրութիւնը : «Յառաջ»ի մէջ լայն տեղ տրուած է միշտ հայրենականին լուրերուն եւ գրականութեան, ամէն տարի հրատարակած ենք դէպի Հայաստան խմբակային այցելութեանց յայտարարութիւնները, մեր ընթերցողներուն սեփականութիւնն դարձուցած ենք նաեւ ուխտաւորի մը տըպաւորութիւնները, յիշելու համար քանի մը հատը միայն: Այս բոլորին հետ՝ չենք դադրած սակայն վարչակարգը քննադատելէ, նկատելով որ ազատական մտածումի դէմ է քոնատիրութիւնը :

Ծանօթ է, որ Ֆրանսայէն բազմաթիւ ուխտաւորներ հայրենիք գացին ու եկան: Բարի երթ, բարի վերադարձ, ըսինք մըտովին, զանէ կը տեսնեն իրենց պէս տարագիր Մասիսը, կը տեսնեն Արագածն ու Էջմիածինը, կը տեսնեն Երեւանը, կը նորոգուի իրենց հոգին: Այլապէս, հայրենազուրկ մարդու մը համար կա՞յ արդեօք աւելի մեծ երջանկութիւն, քան՝ այն օրը, երբ կը տեսնէ իր երկիրը :

Մտածեցինք այսպէս, եւ ուրախացանք՝ ուրիշներու հաշւոյն :

Հայաստան գացած ու վերադարձած ուխտաւորները, Փարիզ – Երեւան գիծը ջուրի ճամբայ ընողներն ալ մէջը ըլլալով, զարմանազան պատմութիւններ կ'ընեն փողոցներու, տուներու թէ սրճարաններու մէջ: Իրենց ըսածները վաւերականացնելու համար ցոյց կուտան «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին թիւերը, որոնց մէջ անախորժ դէպքերու եւ դատապարտութիւններու նկարագրութիւնները կը վխտան :

Ոչինչ կրնանք ըսել այս մարդոց: Գացեր տեսեր են ու կը պատմեն: Ոչ – դաշնակցականներ են անոնք եւ նոյնիսկ՝ հակառակորդներ, որոնք ճամբան կամ սրճարանը կը բռնեն օձիքէդ եւ կ'ուզեն պատմել: Մանաւանդ՝ Դաշնակցականներուն կ'ուզեն պատմել :

Մենք, չենք ուզեր լսել նման պատմութիւններ: Մեր սիրտը կը ցաւի: Կը պղտորի մեր մտածումը :

Արդարեւ, ունինք երիտասարդութիւն մը՝ որուն համար հայրենիքը սրբութիւն է: Դաշնակցութեան տաք շունչով թրծուած բովանդակ սերունդ մը չի կրնար անտարբերութեամբ լսել պատահական մարդոց բսի – բսաւները, մանաւանդ՝ երբ անոնց նպատակակէտը դարձած է այլեւս.— կարելի եղածին չափ սեւ ցոյց տալ հայրենիքը :

Մեզի համար նորութիւն չէ, թէ համայնավար վարչակարգին տակ ինչ պիտի նեղանք ունին մարդիկ: Աւելի քան չորս տասնամեակէ ի վեր մեր մամուլը բաւաթար բացատրութիւններ տուած է այդ ուղղութեամբ :

Աւելի լաւ պիտի ըլլար՝ որ արտասահմանէն Հայաստան երթան, առ այժմ միայն երկիրը տեսնելու համար եւ վերադարձին, փոխանակ մթին պատմութիւններու՝ ափ մը հող, կամ շիշ մը քոնեաք բերեն, որպէսզի մենք ալ այդ ձեւով առնենք մեր կարօտը: Այնքա՛ն:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ինչպէս գրած էինք, առջի օր սկսան Ազգ. Ժողովին վիճաբանութիւնները Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին շուրջ :

Բուռն յարձակումներ գործեցին համայնավարները, որոնց երեսփոխաններէն՝ տիկին Վայեան – Քուտիւրիէ ծանրապէս անարգեց Ֆրանսական բանակը : Եւ Վարչապետը միջամտեց ըսելով՝ կառավարութիւնը լսեց անընդունելի բառերը, եւ զանոնք լսեց լռութեամբ, արհամարհանքով » :

Ալժերիոյ նախարար Լաքոստ յայտնեց, թէ Ալժերիոյ բաժանումները պիտի մնան : Նախատեսուած շրջանները, իրենց կարգին պիտի ունենան բազմաթիւ բաժանումներ :

Վերոն կը պահանջէ, որ Եւրոպացիներուն համար լաւ պայմաններ ստեղծուին : Այն ատեն՝ անոնք պիտի ընդունին Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը :

Այնուհետեւ, խստօրէն քննադատելով մասնութեանց համար եղած քարոզչութիւնները, հռետորը յայտարարեց թէ համայնավար կուսակցութեան դիրքը անպատուաբեր է եւ յատկապէս՝ Տիկին Վայեան – Քուտիւրիէ, որ կ'անարգէ Ֆրանսան :

Ծափահարութիւններէն ետք, համայնավարները ընդդիմութիւն ցոյց կուտան, որմէ ետք Վերոն կը պոռայ. — « Ձեր հայրենասիրութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ գերեզմանի խաղաղութիւն » :

Հանրապետական – ընկերվարական Ժիւսթել խօսք առնելով, ըսաւ. — Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը պիտի ըլլայ ո՛չ ՄԱԿի համար, ո՛չ Խրուշչեւի եւ ոչ ալ Տըլլըսի համար : 1830ին գերեվաճառութիւն կար Ալժերիոյ մէջ. այսօր չկայ : Սակայն այդ գերեվաճառութիւնը գոյութիւն ունի տակաւին այլ երկիրներու մէջ, որոնք կը փորձեն մեզ դատապարտել :

Ալժերիոյ մէջ. այսօր չկայ : Սակայն այդ-ւոնց նախարանի հարցը մէջտեղ կը նետէ. — Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը կական է : Անիկա արդիւնքներ կրնայ տալ՝ եթէ քուէարկութիւնը յայտնաբերէ Ֆրանսայի կամքը : Մեր միակ նպատակն է, որ մահմետականները իրենք վարեն իրենց յատուկ գործերը եւ ստեղծել ինքնավարութեան պայմաններ : Վերջապէս, կ'ուզենք ըսել այնպէս՝ որ Ալժերիա մնայ իբրեւ Ֆրանսական հողամաս :

Վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրի երէկ օրուան համար վստահութեան քուէ պահանջեց :

ՄԻՒՆԻԽԻ ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Համագումարին եկած էր նաեւ Պ. Վարդան Մելքոնեան (Պասրայէն) որ կարդաց թուղթ մը Իրաքի Հայերու մասին:

Պ. Հրանտ Սամուէլ արդէն գրած է Վէնըր Ուինթըրի կարդացած թղթի եւ խնդրանքի մասին: Ուինթըր (Ամերիկայէն) կը փափաքի ունենալ հայերէն գրաբառի բէփէրթօրիում մը, բառացանկ մը, համընտիր արմատական բառերու, որոնք ունին առնչութիւն պատմական, ընկերային, թէքնիքական խնդիրներու, վերացական գաղափարներու եւ իմաստասիրական ստորոգելեաց հետ: Դժբախտաբար չկրցայ ներկայ ըլլալ իր ընթերցման, բայց գրեցի իրեն թէ բացի ծանօթ բառարաններէ, մանաւանդ Վենետիկի երեք հայոց Նոր Բառագիրքը եւ Ս. Մալխասեանի բառարանէն, իր նպատակին մեծապէս պիտի նպաստէ Պոլսեցի Պետրոս Քէրէսթէճեանի վեց հազար հայերէն բառերու հաւաքածոն, տպեալ առանձին եւ այժմ գրեթէ անգտանելի:

Բայց ընթերցողը պէտք չէ կարծէ թէ վերոգրեալ ամփոփ տեղեկութիւնն է այն ամէնը որ Միւնիխի Համագումարը բերաւ իբրեւ նպաստ Հայագիտութեան:

Մանաւանդ Ասորաբանական Հատուածի երկու ճիւղերու մէջ, մեծ սեպագէտք կարդացին հիմնապէս մասնագիտական թուղեր Խաթթի եւ Բաբելական խնդրոց վրայ: Լեզուագիտական եւ պատմական հետազօտութեան յատկացեալ բոլոր թղթերով, գիտնականները յաճախ յիշեցին բառն հին Հայաստանի եւ անոր յարաբերութիւնները գրացի երկիրներու հետ: Մէկ կողմ թողնելով Ռայնարտ Վալցի, Եուլիուս Լէվիի եւ այլոց թղթերը, որոնք քանիցս յիշեցին Հայաստան՝ առանց բովանդակութեան, կ'արժէ իբրեւ օրինակ բերել գերմանացի վարիլուն երիտասարդ Ֆրիտրիխ Գոռնելիուսի թուղթն խաթթի աշխարհագրութեան գլխաւոր խնդիրները վերնագրով: Գրատախտակի վրայ Գոռնէլիուս նախապէս նշանակած էր Խաթթի թագաւորաց յիշած մօտ հարիւրի տեղանունները, իբրեւ բաժանման գիծ ունենալով Ալիս գետը: Ան պատմական Հայաստանի տեղին վրայ դրած էր 40 տեղանուններ, ինչպէս, Իշուվա, Ազզի-Խայաշա, Թումանա, Ալշէ եւայլն: Ան ծանրացաւ Թիչխուրա – Բարալի վրայ, որի տեղն ըստ մեր հին աշխարհագրութեան արեւի պէս պայծառ է: Ինչպէս տեղանունք Գաշկա, Պալա եւ ուրիշ քանիներ, բանախօսը Թիչխուրա եւս փոխադրած էր առ Բաֆլագոնիա եւ արեւմտեան Փոքր Ասիա: Խօսք առին մասնագէտներ Գեոցէ եւ Ֆինքլշտայն, երկուքն ալ Ամերիկայէն, ի միաբերան առաջանցեցին թէ հին Մերձ. Արեւելքի տեղանուններու նոյնացումը ամէնէն հրատապ խնդիրն էր հին քաղաքակիրթ Արեւելքի պատմական ուսումնասիրութեան, առանց ստուգելու հին տեղանուններու ներկայ տեղն՝ անկարելի էր ուղիղ գրել հին Արեւելքի պատմութիւնը: Խօսք առաւ Ա. Սաֆրաստեան եւ առաջարկեց ուղղել Գորնէլիուսի յիշած տեղանուններու դիրքն, Թիչխուրայի տեղն հայկական բարձրավանդակին վրայ՝ լի սրբագան յիշատակներով:

Սրահը լեցուն էր մասնագէտներով եւ նիստին կը նախագահէր Փրոֆ. Լառօշ:

Խօսքն ուղղելով ներկաներուն, Սաֆրաստեան ըսաւ որ հնախօսական գիտութիւնը երբեք պիտի չկարենայ վերականգնել Խաթթի եւ Խուռի կայսրութիւններու հին աշխարհագրութիւնը, առանց խորապէս ուսումնասիրելու Հայաստանի հին աշխարհագրութիւնը եւ մարսելու Հայոց հնագոյն պատմութիւնը, Հայոց դասական մատենագրութեան այժմ հնարաւոր ուղիղ մեկնաբանութեան: Յաջորդ օրը, Օգոստոս 30ին, համալսարանի կեդրոնական դահլիճին մէջ Գոռնէլիուս դտաւ Սաֆրաստեան եւ ուզեց իմանալ թէ ինչ գիտական աղբիւրներ կան Հայաստանի պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, ան արդէն ծանօթ էր Տիւլըրխիքի, Հիւպշմանի հին – հայկական տեղանուններու հատորին (Անանիա Շիրակացիի «Աշխարհացոյց»ը, ռուսերէնի թարգմանուած Քերովբէ Պատկանեանէ եւ ֆրանսերէնի՝ Հայր Արսէն Սուքիասեանէ) եւ Մարք Վարդի գործերուն:

Ասոնք ամէնքն ալ լոյս տեսած են սեպագրութիւններու տեղանուններու հրատարակուելէն առաջ, այնպէս որ օտարական մասնագէտ մը, որչափ ալ ճարտար ըլլայ, կարող չէ գիտութեամբ նոյնացնել հազարաւոր նահանգներու, գաւառներու, քաղաքներու, ամրոցներու եւ գիւղերու անունները: Գալով հայ հին պատմութեան, Խուռեան եւ Խալդ – Հայկազանց պատմութեան՝ լուսաբանուած սեպագրութիւններն են Մովսէս Խորենացիի, Սեբեոսի եւ այլ հայ պատմիչներու հատուկոտոր տողերուհամագրութեամբ, դեռ ոչ ոք փորձած է, բացի Սաֆրաստեանի չորս պրակներէն եւ Գր. Ղափանցեանի քանի մը փորձերէն: Վերջին տասը տարուան մէջ ինչպէս Գոռնէլիուս, Գեոցէ, Հայր Բուղու, Ֆինքըլշտայն, Լէվի եւ ուրիշներ բրած են բազմաթիւ փորձեր՝ վերակազմել հին Փոքր Ասիոյ եւ Հայաստանի հին տեղագրութիւնը, առանցմէ ոչ մէկն օգնութեան կոչած է մեր մատենագրութիւնը. ասոր պատճառը չկամութիւն չէ, այլ պարզապէս վախը թէ ըլլալ միջամուխ Հայաստանի հին աշխարհագրութեան եւ պատմութեան առանց գիտականօրէն մատչելի աղբիւրներու, կրնան գործել սխալ, ինչ որ նպաստաւոր չէ իրենց հեղինակութեան: Անոնք յաճախ կը գործեն սխալ, բայց եթէ ուրիշ մը ապացուցանէ անոնց սխալը, անոնք են պարկեշտ ու քաջ ընդունելու իրենց սխալը, եւ յետոյ կոչելու այդ: Բայց Հայաստանի վերաբերմամբ հայագէտ մասնագէտ դեռ լոյս տեսած չէ որեւէ մեծ կամփոքր հատոր Արեւմտեան Գիտութեան տեսակէտէն, որուն կարողանան յենուլ հայերէնի եւ հայկական աւանդութեան անծանօթ գիտնականները: Այս է միակ պատճառը որ Միւնիխի Համագումարին մէջ ալ մասնագէտները յաճախ յիշեցին բառն Հայաստան, առանց բովանդակութեան: Սեպագիր փաստերու իրենց գիտութեամբ անոնք որոշապէս կը տեսնեն հին Հայաստանի գերակշիռ տեղն ու դիրքն հին քաղաքակիրթ Արեւելքի մէջ, բայց չունենալով վստահելի հայագիտական աղբիւրներ, չեն կարող ուսուցանելի պատմական եղբերու վերածել իրենց գիտութիւնը, որպէսզի դպրոցական դասագիրքերու մէջ անցնի Հայաստանի պատմութիւնը, ինչպէս Սումերացւոց, Հիթիթներու եւ Ասորեստանցւոց կամ Պարսից պատմութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Գերմանիոյ ընտրութիւնները վերջ գտան, քրիստոնեայ – դեմոկրատներու ջախջախիչ յաղթանակով: Այս մեծ, անյուսալի յաղթանակը կը պարտին փոխ – պետին անձնաւորութեան, կառավարութեան արտաքին եւ տնտեսական քաղաքականութեան: Գերման ժողովուրդը վաւերացուց կառավարութեան ուղղութիւնը, հակառակ ընդդիմադիր կուսակցութեանց պայքարին եւ Խորհրդ. Միութեան պատասխանատու անձերու յայտնի սպառնալիքներուն:

Վարչապետին կուսակցութեան քուէարկեցին շուրջ տասն եւ հինգ միլիոն Գերմաններ, սոցեալ – դեմոկրատները ինն ուկէս միլիոն, ընդդիմադիր կուսակցութիւնները միասին ստացան 14.174.744 քուէ: Երեսփ. ժողովի 427 անդամներուն 270ը քրիստոնեայ – դեմոկրատներ կ'ապահովեն մէկ երրորդը, հետեւաբար զօր են, որովհետեւ սահմանադրութեան համաձայն կրնան արգիլել որեւէ փոփոխութիւն, սահմանադրութեան մէջ:

Ֆրանսացի լրագրող Ալէն Քլէման հարց կուտայ, թէ ինչպէս քրիստոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը պահէ իր գերակշռութիւնը Գերմանիոյ մէջ, մինչդեռ տկար կը մնան քրիստոնեայ – դեմոկրատները Իտալիոյ մէջ եւ Հանրապետական Ժողովրդային Շարժում անունը կրող քրիստոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Մինչդեռ վերջին երկու երկիրներու մէջ, զուտ կաթոլիկ են կուսակցութեան անդամները, Գերմանիոյ մէջ բողոքական եւ կաթոլիկ կը կազմեն կաթոլիկ Ատընաուըրի կուսակցութիւնը:

Բացատրութիւնը պարզ կը գտնեն մեկնաբանող գիտողներ՝ վարչապետին բարձր հեղինակութիւնը, անդամներուն կարգապահութիւնը, վարիչ դասակարգի կարկառուն դէմքերու ներկայութիւնը: Ֆրետերիկ Մեծ կ'ըսէր. «Այս ժողովուրդը մզումի պէտք ունի, կանգ կ'առնէ երբ մզումը կը դադրի»: Այդ մզումը տնտեսական յաղթանակն է, չահուած պատերազմի աւերներուն վրայ: Երկու տարիէն աւարտած պիտի ըլլայ բնակարաններու շինութիւնները: Մարքին բարձրացումէն կը մտահոգուին, մինչդեռ միւս պետութիւնները՝ դրամներու անկումէն: Տնտեսական յաղթանակն ալ, մղիչ ուժը, կը պարտին վարչապետին եւ տնտեսագէտ Էրհարտի: Լուրջ օրաթերթ մը կը գրէր. «Գերմանիա տնտեսութիւն մըն է այժմ, որ կը ջանայ Ազգ մը ըլլալ»:

Վարչապետը ընտրական պայքարի ատեն կրկնեց ամենուրեք, թէ տնտեսական վերելքը կը պարտին գերման ժողովուրդի հայրենասիրական եւ կարգապահական ոգիին: Զմոռցաւ յայտնելու, թէ պարտական են նախկին արտաքին քարտուղար Էչիսընի քաղաքականութեան, Մարշալի ծրագրին գործադրութեան: Գերմանիոյ գործարանները քանդուած պիտի ըլլային, եթէ Ամերիկա չմիջամտէր, մարքը պիտի չգտնէր այսօրուան արժէքը, եթէ Ամերիկա չօգնէր եւ նպաստէր դրամական բարեփոխման, որուն կ'ընդդիմանային Ֆրանսա եւ Անգլիա: Ընդդիմադիր սոցիալ դեմոկրատներու լիտըր Օլլենհաուըր հոն կը համաձայնէր Ատընաուըրի:

Զմոռնանք ըսելու, որ համայնավար ճակատի յաճախակի միջամտութիւններն ալ անպաստ եղան ձախակողմեաններուն: Փորձառութենէն օգտուիլ չեն գիտեր համայնավար քաղաքագէտները: 1924ին Զինովիէվի մէկ նամակը Անգլիոյ աշխատաւորականներուն պատճառ եղաւ պահպանողականներու յաղթութեան եւ Մաք Տոնալտի կուսակցութեան պարտութեան:

Օգտուելով առիթէն, պայքարող վարչապետը կրկնեց. «Գերմանիոյ վերելքը կառավարութեան գործը չէ միայն, այլ արդիւնքն է ձեր յամառ աշխատանքին: Այդ արդիւնքը, տարիներու ճիգը պիտի ոչնչանայ, եթէ մեր տեղը գայ սոցիալ – դեմոկրատ կառավարութիւն մը»: Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրեթանօ յայտարարեց. «Կուսակցութեան մը յաղթանակը չէ որ պիտի ապահովէք, այլ ձեր տնտեսական բարեկեցութիւնը, ձեր ազատ գործունէութիւնը, մեր ամենուս անկախութիւնը»: Արքեպիսկոպոսարանի հրապարակին մէջ խօսելով, վայրին յարմար, Ատընաուըր գոչեց. «Գերմաններ, ձեր քուէարկութեամբ ցոյց պիտի տաք, թէ կ'ուզէ՞ք քրիստոնեայ մնալ թէ համայնա–

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՄԻԱՒՈՐԸ

•

Գիտութեան նուաճումների խոր երկրպագու է միաժամանակ իմ բարեկամը եւ սիրում է այդ նուաճումները գործադրել կեանքում, օգտուել նրանցից: Մարդկային մտքի գլուխ – գործոցը նա համարում է ելեկտրական զանգը, որի մէջ ինչ որ կախարդական բան կայ: Եւ իրօք, նա իր համար նստած օթոյում մըտածում է ինչ որ մարդու մասին, ինքն էլ չիմանալով ինչպէս, սեղմում է իր առաջ շարուած փղոսկրէ կոճակներից մէկը, եւ ահա դռների մէջ յայտնւում է նա, ում մասին մտածում էր՝ անորոշ հայեացքով զանգրահեր մի մարդ, որ անորոշ կերպով ժպտում է իրեն: Նրանք փոխանակում են մի երկու բառ ու չքանում է զանգրահեր մարդը: Սեղմում է միւս կոճակը՝ յայտնւում է ճաղատ, յաղթանդամ մի մարդ, որ սիրում է խաղալ ժիլէտի կոճակի հետ: Երրորդ կոճակն է սեղմում՝ գալիս է մի ուրիշը, որ ասես տիկնիկային թատրոնի շիրմայի վրայից փախած լինի, նա սիրում է ցուցամատը միշտ ճակատին պահել ու երբեմըն քորել գլուխը ճիշդ այնտեղ, որտեղ սկսում է ճաղատանալ:

Պատահում է, որ նա միանգամից սեղմում է իր առաջ շարուած բոլոր 13 կոճակներն ու զանգային տագնապ է բարձրացնում ողջ հիմնարկում: Յաճախ նա այդպէս է վարւում եւ այն ժամանակ, երբ այդ մարդկանցից ոչ մէկի կարիքը չունէ. այդպէս է անում մարդկանց ոտքի հանելու համար, որպէսզի նրանք մոբիլիզացիայի վիճակում լինին:

— Գործ չեղած ժամանակ մարդկանց մոբիլիզացիոն վիճակում պահելը մեծարուեստ է...

Սա իմ բարեկամի գլխաւոր իմաստութիւններից մէկն է:

Ինչպէս տեսնում էք, ելեկտրական զանգը մեծապէս օգնում է նրան իր աշխատանքում: Ընդհանրապէս զանգի ձայնը նրան լցնում է վաղ երիտասարդութեան շրջանի յուզումներով: Եւ ինչպէս բերկրանքով չլցուի նա, երբ զանգի ձայնին յաջորդում է դրան թեթեւ ճռռոցն ու ներս է մտնում կամ յաղթանդամ ճաղատը, կամ տիկնիկային թատրոնի մարդը, կամ բոլորը միասին:

Հիմնարկը «մոբիլիզացիայի» ենթարկելուց յետոյ նա սկսում է դրսի մարդկանց ընդունելութիւնը: Այդ էլ, ի հարկէ կատարւում է զանգի օգնութեամբ:

Սա նրա ոճն է: Ընդհանուր խրախուսումն է նրա կեանքի նշանաբանը: Ամէն ինչ արւում է արտաքին էֆեկտի եւ ամէն ինչից շահ ստանալու համար:

Այսուհանդերձ, չնայած ստամոքսային միաւորի ջանքերին, գնալով դժուարանում է նրա գոյութիւնը սոցիալիստական հասարակարգում: Նրա համակեցութիւնը սոցիալիստական մարդու հետ անհնարին է դառնում: Բայց նրան դարձեալ օգնում է տեսակների զարգացման օրէնքը, նա յարմարւում է թէ գոյնով, թէ տեսքով եւ մանաւանդ լեզուով:

Չնայած պարտեայի բազմաթիւ կոչերին՝ շրջաններում աշխատելու համար, նա առանց ընդմիջումի աշխատել է ռեսպուբլիկայի կենտրոնում: Օբժեկտիւ լինելու համար պիտի նշել, որ նա միշտ սիրով ցանկացել է աշխատել շրջանում, աւելի մօտ կանգնել կեանքին, բայց այդ նրան չի յաջողուել: Հէնց նա ցանկացել է շրջան գնալ, էլ ինչ հիւանդութիւն ասէք նրան մէջ չեն յայտնաբերել բժիշկները՝ սրտի ներվոզ, ջղերի քայքայում, կասկածելի կէտեր թոքերում, յօդերի կարծրացում, նոյնիսկ միզափամփուշտի անբարեխիղճ աշխատանք... Մի խօսքով, պարզուել է, որ ստամոքսային միաւորին ոչ միայն շրջան չպէտք է ուղարկել, այլեւ անհրաժեշտ է բժշկական մշտական մի յանձնախումբ կազմել, որ հոգ տանի պահպանելու նրա թանկագին կեանքը: Իսկ իրեն որ նայես, մարդն իրենից ամբողջ մի տեսարան է ներկայացնում:

Եւ այսպէս, նա ապրում է բարեխառն գօտիներում: Յայտնի է որպէս գերզգաստ եւ գերզգօն: Թունդ ճառեր է ասում քաղաքական օրինազանցների դէմ: Դրանով էլ ապրում է: Խելքը գործ է ածում մեծ գոզաներով. նկատել է, որ դրանից ոչինչ չի պակասում իր գլխաւոր անօթում, իսկ փոքր գոզաներով գործածելիս էլ, միեւնոյն է, ոչինչ չի աւելանում:

Երկար մտորումներից յետոյ նա ի վերջոյ կարողացաւ որոշել իր իսկական արժէքը: Մի մեծութիւն է նա, որ բարձրութեամբ չպէտք է չափել: Դա շատ հասկանալի է, քանի որ բարձրութեան բոլոր չափերն ի վերջոյ աւարտւում են ծեր Հիմալայով: Նրան պէտք է չափել ովկէանի նման՝ մակերեսով ու խորութեամբ: Նա թէեւ մակերեսային ու յեղյեղուկ է երեւում, բայց խոր է ու խորունկ ովկէանի նման:

Այս է, որ չեն հասկանում մարդիկ:

Նա ճեմում է ժամանակի պայծառ սրահում ու հիացած իր քայլուածքով վեր ու վեր է բարձրանում ու մտածում է նա, թէ ինչ ամայութիւն կը լինէր այդ պայծառ սրահում ու աստիճաններին, եթէ չլինէր ինքը եւ մանաւանդ իր ոտնաձայնը:

Մի անգամ էլ նա ունկնդրում է իր ոտնաձայնին, ու դրանից թունդ է առնում ստամոքսային միաւորի սիրտը:

Բ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

(3 վերջ)

(«Ս. Գրականութիւն»)

վար » :

Արեւմտեան շրջանակներ գոհ մնացին Ատընաուըրի յաղթանակէն, որովհետեւ Արեւմուտքի հաւատարիմ կը մնայ Գերմանիան եւ ջերմ համակիր եւրոպական միութեան: Անգլիական թերթեր վարչապետին տասնամեակ մը ղեկավարութեան մէջ իշխանութեան մը տեւականութիւնը կը տեսնեն: Սահմանադրութիւնները կը խուսափին անձի մը վրայ իշխանութեան կեդրոնացումը տեսնելէ եւ բացառիկ պարագաներու մէջ կ՚ընդունին միայն նախագահի մը կամ վարչապետի մը վերընտրութիւնը: Անգլիոյ մէջ դժգոհ են Աշխատաւորականները, որոնց պետը Վիէննայի ընկերվարական համագումարին մէջ գրեթէ նոյն տեսակէտը պարզեց, ինչ որ սոցիալ–դեմոկրատ Օլլենհաուըր :

Գերման ժողովուրդը ապահովութեան եւ ռամկավարութեան աւանդութիւնը չունի կ՚ըսեն : Ատընաուըրի յաղթանակը «անձնաւորութեան մը պաշտամունքը » կը նկատեն : Անգլիական թերթ մը՝ «Իվնինկ Սթենտարտ» խմբագրականին վերնագիր կը դնէ՝ «Գերման Վտանգը» եւ կ՚աւելցնէ. « Գերման ժողովուրդին կողմէ քաղաքական նոր մարգարէի մը հետազօտութիւնը վերջ գտած է : Տօքթ. Ատընաուըրի ջախջախիչ յաղթանակը ցոյց կուտայ, որ Գերմանները իր մէջ կը տեսնեն ոչ միայն քաղաքական մարդը, ինչպէս շատ մը ուրիշներ, այլ նաեւ ճակատագրին մարդը, որ զիրենք պիտի առաջնորդէ տնտեսական եւ քաղաքական մեծութեան խոստացուած երկիրը »:

Թերթը կ՚ընդունի, որ Գերմանիա կ՚ունենայ մնայուն կառավարութիւն մը, հետեւաբար զերծ կառավարական տագնապներէ, կ՚ընդունի որ վարչապետը խաղաղասէր է, բայց կը հարցնէ, թէ ինչ պիտի պատահի եթէ Ատընաուըր վար իջնէ իր պատուանդանէն :

Թերթը կ՚արտայայտէ իր տիրոջ՝ Պիւերպրուքի հակագերման զգացումները, առանց յայտնելու, թէ ինչ պիտի պատահէր, եթէ ընդդիմադիրները շահէին յաղթանակը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԲԵՐԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԷՐ ԹԻԹՈՅԻ ՀԵՏ

Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ՝ Փիէթրօ Սեքիայի նախկին քարտուղարը՝ Սենիկա յօդուած մը գրած է, կարեւոր յայտնութիւններ ընելով :

1953 Յուլիս 12 – 14ին Մոսկուայի մէջ գումարուած է արեւմտեան երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց պարագլուխներուն մէկ համագումարը: Ժողովի ընթացքին Խորհրդային ղեկավարներ՝ Խրուշչեւ, Մոլոթով եւ Մալենկով հաստատեցին, կը գրէ Սենիկա, — թէ Բերիա ուզած է անձնական յարաբերութիւններ մշակել Թիթոյի եւ Ռանկովիչի հետ, ոճրային ծրագիրներ որոճալով :

Բերիայի յանցանքին նկատմամբ խորհրդային ղեկավարները յայտարարած են. — « Երբ զինքը ձերբակալեցին՝ Ռանկովիչի ուղղուած նամակ մը կը կրէր»: Փիէթրօ Սեքիա հարց տուած է, թէ արդեօք Եուկոսլաւիոյ նկատմամբ խորհրդայիններու դիրքը փոփոխութեան ենթարկուա՞ծ է. — «Չենք ուզեր քաղաքական յարաբերութիւններ մշակել Թիթոյի հետ, պատասխանուած է իրեն : Ընդհակառակն՝ կ՚ուզենք դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել: Բաց աստի, արդէն նման յարաբերութիւններ ունինք իր տէրերուն հետ (Ամերիկացիները), ինչո՞ւ չընենք նաեւ նոյնը՝ իրեն հետ»:

Իբրեւ եզրակացութիւն, խորհրդային ղեկավարները յայտարարած են. — «Դուք ալ փոխեցէք ձեր ղեկավարելու եղանակները, որովհետեւ՝ եթէ անհատի պաշտամունքն ու կուսակցութեան վարիչ դասը գէշ անդրադարձներ ունեցան Խ. Միութեան մէջ, աւելի ծանր հետեւանքներ կրնան ունենալ ձեզի համար, որովհետեւ տակաւին իշխանութեան չէք տիրացած »:

Սենիկա կը յայտնէ, թէ նոր ուղեգիծը ընդունած է միայն Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխ՝ Չերվենկով միաժամանակ ինքնաքննադատութիւն մը ընելով կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին առջեւ :

Մոսկուայի այս ժողովին Իտալիոյ մէջ ունեցած արձագանգներուն նկատմամբ Սենիկա կը յայտնէ, որ Թոլիաթի ուղեգիծին մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու տրամադրութիւն ցոյց չէ տուած եւ «ժողովուրդի թշնամի Բերիայի պարագան հազիւ թէ ծեծուած է Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան վարիչ մարմնի ժողովին մէջ» :

Թ.Ա.Թ.

LES ŒUFS DE L'AUTRUCHE

d'A. ROUSSIN

(ՋԱՅԼԱՄԻՆ ՀԱՒԿԻԹՆԵՐԸ)

Ամբողջ խաղին նիւթը, ընտանիքի հօր մը (կոյր ինքնայօժարութեամբ) իր երկու զաւակներուն, այսինքն՝ իր երկու տղոց (իր հաւկիթները) պատկանած ըլլալու իրականութիւնն է :

Նախ կը նշմարէ որ իր անդրանիկ որդին յայտնի ճաշակ մը ունի կարի եւ բոլոր կանանց վերաբերեալ բաներու համար : Զգեստի մը նորաձեւութեան համար 200 հազար ֆրանքի մեծ մրցանակ մը կը շահի :

Իսկ երկրորդ զաւակն ալ — հարուստ կոմսուհի մը անոր ծախքերը կը հոգայ :

Հիփոլիթ (Ջայլամը) զաւակներուն վարմունքէն զայրացած, կը խորհի թէ կինն ալ զինքը կը խաբէ :

Վերջապէս ամէն ինչ կը կարգադրուի եւ Ջայլամը այդ բոլորը կ՚ընդունի ազնիւ եւ յարմար պատճառանքով մը:

Ֆիլմը, կերպով մը, երգիծանք է, միջին դասու մարդոց ընտանեկան խնդիրներու մէջ ունեցած կեղծաւորութեանց :

Անտրէ Ռուսէնի այս խաղը թատրոնի համար գրուած ըլլալով հանդերձ, ֆիլմը շատ յաջող է :

SUZY KEY.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԸ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցաւ խորհրդային Մեծ Համայնագիտարանին 48րդ հատորը, որուն մէջ յօդուած մը նուիրուած է Նախագահ Այզընհաուըրի: Այս ուղղութեամբ կը կարդանք, յատկապէս.

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ.— Ամերիկեան պետական մարդ եւ զինուորական ղեկավար, զօրավար եւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ՝ 1953էն ի վեր:

Այնուհետեւ, կուտայ յետագայ բացատրութիւնները՝ կառավարութեան քաղաքականութեան մասին. — «Այզընհաուըրի նախագահութեան շրջանին, երկրին սպառազինումը շարունակուեցաւ Միացեալ Նահանգներու մէջ»: Այստեղ կը թուեն ամերիկեան կառավարութեան «յարձակողական նկարագիր ունեցող քաղաքականութեան, գլխաւոր հանգրուանները. — զինուորական համաձայնութիւն՝ Հարաւային Քորէայի եւ Ֆորմոզայի կառավարութիւններուն հետ, Ատլանտեան Դաշնակցութեան ստեղծումը եւ ստորագրութիւնը հրամանագրի մը՝ որ ապօրէն կը հռչակէր ամերիկեան համայնավար կուսակցութիւնը: Ժընեւի խորհրդաժողովը, որմէ ետք Միացեալ Նահանգներ դարձեալ որդեգրեցին միջազգային կացութիւնը լարուած պահելու ուղղութիւնը : 1956ին ամերիկեան աշխարհակալները գործօն մասնակցութիւն բերին Հունգարիոյ հակայեղափոխականներուն ապստամբութեան նախապատրաստական աշխատանքներուն եւ 1957ին, ամերիկեան կառավարութիւնը ծրագիր մը պատրաստեց՝ Միջին եւ Ծայր. Արեւելքի երկիրներուն ներքին հարցերուն միջամտելու դիտաւորութեամբ. ծրագիր մը որ կոչուեցաւ «Այզընհաուըրի վարդապետութիւն» :

Նոյն հատորին մէջ յօդուած մը կայ նաեւ Ստալինի մէկ գործին մասին. «Ընկերվարութեան տնտեսական հարցերը Խ. Միութեան մէջ», որ հրատարակուած է է 1952ին : Յիշելէ ետք, թէ Ստալին կարողացած էր գտնել ընկերվարութեան տնտեսութեան հիմնական օրէնքները, Համայնագիտարանը կը յայտնէ թէ այս ուսումնասիրութիւնը ունի որոշ սխալներ : Ստալին կը գրէր թէ Բ. Աշխարհամարտէն ետք, դրամատիրական երկիրներուն արտադրութեանց դանդաղումը անխուսափելի է ...

Ի միջի այլոց՝ Համայնագիտարանին մէջ «յարութիւն» տրուած է նաեւ Ռոպէր Էյտմանի. խորհրդային զինուորական ղեկավարներէն մէկը, գնդակահարուած՝ 1937ին, մառեշալ Թուխաչեւսկիի եւ զօրավար Փութնայի հետ: Համայնագիտարանին մէջ Էյտման կը յիշուի իբրեւ քաղաքացիական պատերազմի հերոս :

Յիշեցնենք որ Համայնագիտարանին 40րդ հատորը, որուն մէջ պիտի գրուի Ստալինի մասին տակաւին չէ հրատարակուած: Կը յայտարարուի, թէ անիկա լոյս պիտի տեսնէ 49րդ հատորին հետ՝ յիսուներորդ հատորէն վերջ, որ Նոյեմբերին լոյս պիտի տեսնէ, յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առիթով :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՈՐԻՍԻ շրջանին մէջ, Արամազդ լեռան լանջերուն երկրաբանները գտած են մագնիսային երկաթի մեծ հանք մը : Նախնական տուեալներով, հանքին պաշարը կը կազմէ աւելի քան երկու հարիւր միլիոն թոն: Յառաջիկայ տարի երկրաբանները կը սկսին յայտնաբերուած հանքին արդիւնաբերական հետախուզութեան :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ ծրագրուած է Երիտասարդութեան Պալատ մը կառուցանել :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ անհատական տուն շինողներուն համար պետութիւնը երկարատեւ վարկեր սկսած է բանալ: Կարգ մը շրջաններու մէջ պետական վարկով շինութիւնները սկսած են արդէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ այս տարուան պատանեկան ճամբարին, մէջ հանգստացողները պատրաստած են զանազան իրեր, որոնք կը ցուցադրուին Երեւանի մէջ :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ ֆութպոլի «Սպարտակ» խումբը հանդիպում մը ունեցած է Թուրքմենիստանի «Կոլխոզի»ին հետ : Երեւանցիները յաղթած են 0–3 արդիւնքով :

ՍՈՒՐ ԵՐԿՍԱՅՐԻ

— Իմ մասին չհարցու՞ց բնաւ :

— Ոչ :

— Ապերախտը :

— Հա, մոռցայ, ըսաւ որ ձեր որպիսութիւնը հարցնեմ :

— Մի հաւատար. կեղծաւորին մէկն է ....:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿԱՅԾԵՐ

Ե.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ԵՒ ՔԱՀԱՆԱՅ

Ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել մի քանի բաներ, որ այն ժամանակ սովորեցայ սուրբերի, ճգնաւորների, աբեղաների հրաշագործութիւնների մասին, թէ ինչպէս նրանք խորոված աղաւնիներ էին թռցնում, ինչպէս հրեշտակների հետ էին խօսում, ինչպէս դեւերին բռնում էին եւ նրանց ստրկութիւն էին անել տալիս, կամ ինչպէս շաբաթներով ոչինչ չէին ուտում, բայց Աստուած նրանց համար երկնքից մանանայ էր ուղարկում : — Ո՞վ է իմանում, հազար ու մէկ այսպիսի բաներ էի լսում, որոնք լցնում էին իմ սիրտը մի արբշիռ ջերմեռանդութեամբ, եւ ես մտածում էի. — «Թող տամ այս փուճ աշխարհը, գնամ սարերը, մտնեմ քարերի մէջ, ճգնաւոր դառնամ, որ ես էլ հրեշտակների հետ խօսեմ, որ ես էլ երկնքի մանանայով կերակրուեմ ...»:

Երբեմն ծերունիներից ոմանք առաջարկում էին վարժապետին խորին աստուածաբանական հարցեր: Նա բոլորի պատասխանը խիստ խելացի կերպով տալիս էր ...:

Զ.

ԴՊՐՈՑ

Մեր դպրոցը տէր Թօդիկի աւելորդաբնակներից մէկն էր, անասունների ախոռին շատ մօտիկ եւ համարեա կպած նրա հետ : Այն նեղ եւ խեղդուած խուցի մէջ լցուած էին թուով մինչեւ քառասուն աշակերտներ. բացի աշակերտներից, այնտեղ կապած էին տէր հօր նորածին հորթերից երեքը: Ձմեռը շատ լաւ էր այնտեղ, թէեւ վառելիք չունէինք, բայց ախոռից դասատան մէջ ծակծկուած պատուհանները բաց էինք անում եւ ջերմ գոլը մառախուղի պէս ներս էր թափւում, մեր դասատունը դառնում էր տաք, որպէս բաղնիք: Որքան ուրախանում էինք մենք ... Թէեւ անասունների շնչառութիւնից գոլորշիացած ջերմութիւնը խեղդելու չափ ծանր էր: Ամառը շատ վատ էր այնտեղ, որովհետեւ ախոռի մէջ գտնուած անմաքրութիւնների խմորուելուց՝ մի կողմից փչում էր անախորժ գարշահոտութիւն, միւս կողմից գոյանում էին զանազան տեսակ զեռուններ, որոնք լուերի հետ խումբեր կազմելով, ահագին բազմութեամբ արշաւանք էին գործում դէպի մեր դասատունը: Նրանք այնքան մանր էին, որ աչքը հազիւ էր տեսնում, բայց որպէս սարսափելի կերպով խայթում էին, — այդ միայն Աստուած գիտէ :

Ամբողջ դպրոցը բաղկացած էր մէկ դասատնից, նրա միջումն էին աւանդւում թէ բարձր եւ թէ տարրական գիտութիւնները, սկսեալ այբենարանից, մինչեւ այն ահագին գիրքը, որ ես հազիւ էի կարողանում մինչեւ ժամատան խուցը տանել : Մեր դասատունը, Թուրքի մզկիթի նման, բոլորովին մերկ էր. նստարան, աթոռ, սեղան կոչուած բաները այնտեղ չկային : Աշակերտները ծալապատիկ նստում էին խոնաւ յատակի վրայ, առանց տախտակամածի, որ միայն պատած էր ճախնային բոյսերից հիւսած հասիրներով: Վարժապետը միայն իր տակին փռած ունէր այծի մորթի եւ մի քանի հարուստների որդիները նոյնպէս ունէին փոքրիկ օթոցներ, որ բերել էին իրանց տներից: Միակ զարդերը, որոնք յիշեցնում էին, թէ այն մթին եւ գերեզմանի պէս խոնաւ սենեակը դպրոց էր, — էին՝ փալախկան եւ մի խուրձ զալար ճիպոտներ նրա մօտ դրած ...

Ախ, քանի՞ քանի՞ անգամ մենք գողացանք, քանի անգամ կոտրեցինք այն անիծուած փալախկան, դարձեալ չկարողացանք ազատուել նրանից: Նա միշտ կար եւ կար ... Նա միշտ անպակաս մնաց մեր դպրոցից ... Երբ ես շատ ուշ, վերջին ժամանակներում, կարդացի ինկուիզիցիայի հնարած գործիքների նկարագրութիւնը եւ նրանց տեսակները, զարմացայ, թէ ի՞նչպէս էր պատահել, որ կաթոլիկ եկեղեցու հանճարը, որ այնքան զօրաւոր էր տանջանքի մեքենաներ ստեղծելու մէջ, բոլորովին ի նկատի չէր առել փալախկան — այդ, աշակերտի հոգին եւ մարմինը մաշող գործիքը ... Աշակերտի մերկ ոտները դնել այդ պատժական մեքենայի մէջ, պտտցնելով վեր բարձրացնել, յետոյ զալար ճիպոտներով այնքան հարուածել, մինչեւ ողորմելի զոհը բոլորովին թուլանայ, ուշաթափ լինի, — ահա այդ էր փալախկայի նշանակութիւնը: Ամենաանտանելին այն էր, որ պատժուող աշակերտին ծեծել էին տալիս նրա բարեկամի, կամ ամենասիրելի ընկերի ձեռքով: Եթէ այդ վերջինը հարուածները թուլացնում էր, կամ հրաժարւում էր ծեծելուց, նրան եւս ենթարկում էին մի եւնոյն գանահարութեանը:

Վաղ – առաւօտեան սկսւում էր դասատուութիւնը: Վարժապետը մի անկիւնում նստած էր լինում, որպէս քուրմը իր խորին սրբազնութեան մէջ: Նրա առջեւ դրած էր փոքրիկ գրակալը, — այդ նրա ամբիոնն էր: Աշակերտները հերթով մօտենում էին, վարժապետի աջը համբուրում էին, չոքում էին նրա առջեւ եւ դասագրքերը դնելով գրակալի վրայ, սկսում էին «համար տալ» (դասը ասել) :Սովորաբար ամէն մի սխալի համար իւրաքանչիւրը ընդունում էր «խրատ» մի մի սաստիկ զարկ իր ափի մէջ: Իսկ եթէ դասը բոլորովին սերտած չէր, նրա համար պատրաստ էր անիծուած փալախկան ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ուլին :

Իրաքի Վարչապետին Դամասկոս այցելութիւնը կատարեալ անակնկալ մը կը նկատուի քաղաքական շրջանակներու մէջ : Ծանօթ է, որ Իրաքի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւնները լարուած վիճակ մը ստացան յատկապէս՝ 1955ին, երբ սպաննուեցաւ Գաղտառի Ուխտը :

Այս Դաշնակցութեան կնքուելէն ի վեր, տաւջին անգամն է, որ Իրաքցի վարչապետ մը կ'այցելէ Սուրիա : Այլ Այսուհի հրաւէրը ընդունած է, առանց ձգձգումի եւ տարկութեան : Հինգշաբթի առաւօտ Դամասկոս հասնելով, անմիջապէս գացած է Խորհրդարան եւ մասնակցած Սէուտի համար տրուած հացկերոյթին :

Իրաքի Վարչապետին Դամասկոս այցելութիւնը աւելի եւս արժէք կը ստանայ, երբ գիտնանք՝ թէ եգիպտական կառավարութիւնը գաղտնի աշխատանք տարած էր, Սէուտ, Նասր եւ Քուաթլի հանդիպումի մը համար : Այս ձեւով Նասրի տեղ, Սէուտ կը հանդիպի Այսուպին : Արդարեւ, Գաղտառի Ուխտին ստորագրութենէն ի վեր, Եգիպտոսի համարաքական քաղաքականութեան գլխաւոր թշնամին դարձած էր Իրաք : Այսուհանդերձ, նչեւով հանդերձ թէ անակնկալ մըն էր Գաղտառի Վարչապետին Սուրիա այցելութիւնը, քաղաքական գիտողները կը դժուարանան անմիջական եզրակացութիւն մը հանել : Դահիրէի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Սէուտ եւ Այսուպ առանձին տեսակցութիւն մը ունեցան, որմէ ետք լ բենց միացան Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահը :

Գալով խորհրդային ծովակալ Քուծովի այցելութեան, գաղտնի կը պահուի : Սէուտ հանդիպում չունեցաւ խորհրդային Ծովակալին հետ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխները Խ. Միութենէն վերադառնալէ ետք, դատապարտեցին «ազգ. համայնավարութիւն»ը :

ՄԱԿի համագումարին մէջ Համբրշոլդ Միացեալ Ազգերու ընդհանուր քարտուղար վերընտրուեցաւ :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ տեղական թերթերը կը գրեն, թէ Մարտիրոս Մկրտիչեան անուն հայ մը, 72 տարեկան, յարձակում գործելով դաշոյնի հարուածներով վիրաւորած է Կարապետ Տէր Մեթրոսեան եւ Գէորգ Քրիգիրեան անուն անձերը : Ոստիկանութիւնը դէպքին վայրը հասնելով ձերբակալած է Մկրտիչեանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

« Հայաստան » թերթի փէրմանանսը ամէն չարաթ օր ժամը 3 — 6, 17, Ռիւ Պլէօ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի բացման դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 2 Հոկտեմբեր, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը :

Դասախօս՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Անթիլիասի միաբաններէն, որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի) :

Նիւթը՝ Եկեղեցիին դերը Հայ անցեալ մշակոյթին վրայ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Մուտքը ազատ է :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Գ Ի Ն Ե Ձ Օ Ն

ԵՒ ԳԵՂԱՐ. ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, ժամը 20·30ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը խօսի՝

LUC-ANDRÉ MARCEL

Նիւթ՝ «Հայ Երաժշտութիւնը» :

Կը նուագէ ԱԼԵՔ ՄՆԱԿԵԱՆ

(Իտալական երաժշտանոցէ եւ ախոյեան Լիբանանի) :

Հայկ. ժողովրդական կտորներ, Կոմիտասէ, Կանաչեանէ, Ա. Խաչատուրեանէ «Անուշ» օփերայէն :

Գինեձօնի եւ հանդէսին՝ ծախքերու մասնակցութիւն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17, Rue Bleue-PARIS-IX·

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնը, 21 Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒՔԱԼԵԱՆ (Տուէյի Պատմական Առեանի նախագահ) :

Կը խօսին՝

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէաթր Միւնիսիփալի մէջ :

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Լէնափէջ – Թէօր տը լ'Աքատեմի) :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին, Սալ էլվեթիք, 107 բիւ Տիւկէքլէն :

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներուն սրահին մէջ, 5 բիւ Պօնըֆուա :

Ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի մթնոլորտ : Շրջանի Նոր Սերունդականները սիրով կը հրաւիրուին :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը, ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կուգայ յայտարարելու որ, յառաջիկայ Հոկտեմբեր 3էն սկսեալ, կը վերաբացուին Թաղիս Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ մէջ, մայրենի լեզուի ուսուցման դասընթացքները, ամէն հինգշաբթի օրերը կէսօրէ վերջ ժամը 1·30էն մինչեւ ժամը չորսին :

Ուսուցչուհութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի :

Այս առթիւ Թաղականութիւնս կոչ կ'ուղղէ Թաղիս եւ շրջաններու բոլոր ծնողքներուն անխտիր որ բարեհաճին փութով արձանագրելու իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ :

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Թաղ. Խորհուրդս առ ի գիտութիւն կը ծանուցանէ մեր բարեպաշտ հայրենակիցներուն, որ այս կիրակի Վարագայ Սուրբ Խաչի տօնին առթիւ, Թաղիս Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, հիւրաբար Մարսէյլ գտնուող Արժ. Տէր Պսակ քհնյ. Էթարեան :

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տօնիկ Զառացեան, ծնած Պոլիս, Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը Հայկանուշ, Հայաստանէն գինուոր եղած է : Կը կարծուի գերի ինկած է Գերմանիա, ապա անցած Ամերիկա : Տեղեկացնել՝

Filor Aslanian, 29, Rue Antoine Courbarien, Clamart
France Seine

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30ին պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին :

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել : Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են :

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ի գիտութիւն Պուլվար Օսթոյի եւ շրջակայից Թաղերու հայ ծնողքներուն կը յայտարարենք, թէ Թաղիս Ազգ. դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին :

Արձանագրութեան համար դիմել դպրոցի սրահը (Ս. Յակոբ եկեղեցին) :

Այս տարի պիտի պաշտօնավարէ Տիկին Մանուշ Շահմիրեան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիսարցի, բուն անունը Ազապի, աղջիկը Աւետիս Թիլքէլեանի, իր գիւղին մէջ Զէփքէն անունով ծանօթ եւ մայրը Երանիկ կը փնտռէ իր տօրեղբօրորդիները Միհրդատ եւ Օհան Թիլքէլեանները : Կը կարծուի որ Ամերիկա կը գտնուին : Գրել Տիկին Սարաֆեանի՝

46, Rue St.-Just, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)
France

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

×

Շիտիտեան Հայաստանէն Հայրապետ, Եոզկատի Ըիւմտիկին գիւղէն : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝ Մանուկ Հայրապետեանի՝

8, Allée de Billancourt, Issy-les-Moulineaux

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ, Կարտանի « Նիկոլ Դուման» խումբի ընկերները այս կիրակի ժամը 15ին, Գեղունի ակումբին մէջ :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

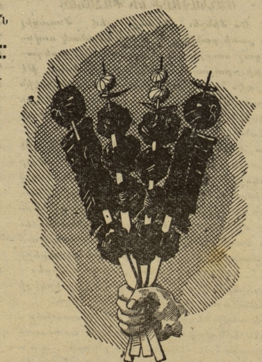
ՎԱԼԱՆՍ — Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ : Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր » ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ պիտի ըլլայ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ : Սոյն ժողովը նախորդին շարունակութիւնն է :

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Չորեքշաբթի, Տիկին Ղազարեանի բնակարանը, 56 բիւ Քիւվիյէ, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին :

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երկու կին (մայր ու աղջիկ) սենեակ մը կը փնտռեն խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել՝ վարչութեան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 29 SEPTEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8006 — 33ème ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3807

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Տարիներու ծրագիրը սկսած է այլեւս իրականութիւն դառնալ :

Ամէնէն սկեպտիկներն անգամ զինաթափ եղած են արդէն :

Հայ Մշակոյթի Տուն դառնալու սահմանուած շէնքը՝ տարիներով անմարդաբնակ ու կիսաւեր՝ կենդանութիւն ստացած է քանի մը օրէ ի վեր :

Իր ընդերքին մէջ հաստատուած տպարանը առաջին սերմախօս վկան է այդ կենդանութեան :

«Յառաջ»ի տողաշար ու տպող մեքենաները Հայ Մշակոյթի Տան տպարանին մէջ զետեղուած՝ անընդհատ կը բանին՝ ամէն օր կանոնաւորաբար լոյս ընծայելու համար բոլորիս սիրելի թերթը :

Վերջապէ՛ս անկախ :

Լաւ է անագան քան երբեք :

Ո՞վ կրնար գուշակել 1925ին — երբ այս թերթը կը հիմնուէր — թէ ա՛յքան պիտի երկարէին տարագրութեան տարիները եւ մենք տուն – տեղ պիտի ըլլայինք այս օտար աստղերուն տակ :

Սեփական տուն եւ տպարան ունենալու գաղափարը տարիներու ընթացքին զարգացաւ, երբ տեսնուեցաւ թէ հայրենիքի դուռները կը յամենային փակ մնալ հայրենադարձ բաղձանքներուն առջեւ : Երբ «սպիտակ ջարդ»ը գլուխ կը ցցէր՝ սպառնալով նոր սերունդին : Երբ ապահովման համար անհրաժեշտ կը դառնային ինքնապաշտպանութեան ազդու միջոցներ :

Հայ Մշակոյթի Տունը կոչուած է կատարելու կարեւոր դեր մը այս ճակատին վրայ :

Առաջին քայլը առնուած է արդէն :

Ձեռնարկը դրուած է հաստատ հիմերու վրայ :

Ներքնայարկէն վերջ հետզհետէ պիտի նորոգուին եւ կահաւորուին գետնայարկն ու առաջին յարկի մեծ սրահը, որ կոչուած է յաւերժացնելու թերթիս հիմնադիր – խմբագրապետ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի անմոռանալի յիշատակը :

Ներկայ դժնդակ պայմաններուն մէջ մեծ գումարներ անհրաժեշտ են՝ ամբողջովին իրականացնելու համար ծրագրուած գործը :

Հայ Մշակոյթի Տան Ընկերակցութիւնը երբե՛ք չընկրկիր իր դէմ ցցուող դժուարութիւններուն առջեւ : Որովհետեւ գիտէ՛ թէ իրեն հետ է հայ ժողովուրդը :

Ձեռնարկին հանդէպ համակրանքը համաժողովրդական, կարելի է ըսել համազգային չափերու հասած է՝ առաջին օրէն իսկ :

Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած լումաները արդէն միլիոններ կազմելով ապահոված են շէնքի մեծ մասին գնումը : Տակաւին բազմաթիւ միլիոններ պէտք են՝ մնացեալ մասն ալ գնելու եւ մանաւանդ անհրաժեշտ մեծածախս նորոգութիւններն ու սարքաւորումները կատարելու համար :

Կեդրոնական վարչութիւնը շուտով հրապարակ կը հանէ գրքոյկ մը, որուն մէջ մանրամասնութիւններ կը տրուին Տան իւրաքանչիւր յարկին մասին :

Մշակոյթի Տունը ժամադրավայրը պիտի դառնայ ո՛չ միայն փարիզահայերուն, այլ գաւառէն ու արտասահմանէն Փարիզ եկող բոլոր Հայերուն : Իսկ եւ իսկ «Հայկական Տուն» մը՝ լոյս – քաղաքի սրտին վրայ :

Տպարանի բացումը առաջին հանգրուանն է դէպի վերջնական նպատակ տանող ճամբուն վրայ :

Այժմ որ վերջացած են արձակուրդի օրերը, վերամուտի սեմին վրայ Փարիզի եւ գաւառի Օժանդակ Յանձնախումբերը նոր եռանդով գործի պիտի լծուին՝ զարկ տալու համար ժողովրդական հանգանակութեան : Որպէսզի կեդրոնական վարչութիւնը հնարաւորութիւն ունենայ արագացնելու շինարարական աշխատանքները :

Որպէսզի տպարանէն վերջ նաեւ շուտով հանրութեան առջեւ բանայ Ակումբ – Ընթերցարանը, Հանդիսասրահը, Թանգարանը եւ յարակից դրասենեակները :

Սպասելով այդ երջանիկ օրուան՝ սրտանց կ'ողջունենք Հայ Մշակոյթի Տան Տպարանը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ՝ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքին եւ Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութեան ճակատագիրը պիտի որոշուի Բշ. օր, Ազգ. Ժողովին կողմէ : Արդարեւ, ուրբաթ օր հիմնական օրէնքին 27 յօդուածներուն շուրջ սկսած վիճաբանութիւնները յանկարծ խզելով՝ Վարչապետ Մոնուրիի վստահութեան քուէ պահանջեց :

Բշ. օր առտուան ժամը 9.30ին Ազգ. Ժողովին մէջ քուէարկութեան շուրջ արուելիք բացատրութիւններէն եւ խորհրդարանական խմբակցութիւններու խորհրդակցութիւններէն ետք տեղի պիտի ունենայ քուէարկութիւնը : Վարչապետը վերջին փորձ մըն ալ պիտի ընէ քուէարկութենէն առաջ՝ մեծամասնութիւն մը ապահովելու համար, ինչ որ դժուար կը թուի :

Վստահութեան քուէին համար որոշուած թուականը կարգ մը վէճերու դուռ բացաւ : Քանի մը հոգի պահանջեց, որ քուէարկութիւնը անմիջապէս տեղի ունենայ :

Թուականի որոշման համար սկսած վիճաբանութիւններուն մէջ Մոնուրի յաղթանակեց 245ի դէմ 300 ձայնով : Սխալ պիտի ըլլար սակայն մտածել, թէ Վարչապետը այս համեմատութիւնը պիտի կարենայ պահել նաեւ երկուշաբթի : Կեդրոնի եւ Աջ – կեդրոնի քառասնեակ մը երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, ուրիշ չափաւորներ թեր քուէարկեցին՝ թուականի մը որոշման համար «չկռուելու» մտահոգութեամբ : Յստակ է մէկ իրողութիւն՝ որ ընդդիմադիրներու նուազագոյն թիւն է 245, բաւական է երեսուն ձայն եւս՝ որպէսզի կառավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ մնայ եւ Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքը ձախողի :

Հակառակորդներուն մէջ յատկապէս ուշագրաւ է Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը՝ Ժագ Սուսթէլ : Վարչապետը խոստացած էր իրեն՝ որ կարգ մը բարեփոխումներ պիտի ընէ Օրէնքին մէջ, սակայն, Սուսթէլ ցաւ կը յայտնէ, որ կառավարութիւնը Ալժերիոյ հիմնական Օրէնքին յօդուածներու քննութիւնը դադրեցնելով՝ վստահութեան քուէ կը պահանջէ : Սուսթէլ յիշեցուց, թէ հակառակ պարագային Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) կրնայ բարեփոխութիւններ ընել Օրէնքին յօդուածներուն մէջ. կառավարութիւնը, անշուշտ, անկէ ալ վստահութեան քուէ չի պահանջեր ..:

Խորհրդարանական խմբակցութիւնները տակաւին կը սպասեն Վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրիի յայտարարութեանց՝ վերջնականապէս ճշդելու համար իրենց դիրքը : Այսուհանդերձ, եթէ անակնկալ փոփոխութիւններ չըլլան, կարելի է ըսել թէ Վարչապետին կողքին կը մնան Ընկերվարականները, Արմատականներու մեծ մասը, ձախ – Հանրապետականները եւ Դիմադրականները, ինչպէս նաեւ Ժողովրդական Շարժումի (Կաթոլիկ) երեսփոխաններուն մէկ մասը :

Ինչպէս կը տեսնուի, կառավարութեան ճակատագիրը կը գտնուի Հանրապետական – ընկերվարական եւ չափաւոր երեսփոխաններուն ձեռքը : Բաւական է, որ անոնք զանգուածային ձեռնպահութեան դիմեն՝ արդէն Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութեան մեծագոյն վտանգն է, որովհետեւ վստահութեան քուէի ժամանակ կը հաշուուին միայն «թեր» ու «դէմ» ձայները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՄԷՋ

«Կամենալը կարենալ է» կ'ըսէ Ֆրանսական առածը : Ֆրանսահայը կամեցաւ եւ ունեցաւ իր Մշակոյթի Տունը Փարիզի կեդրոնական թաղամասին մէջ :

Տան Յանձնախումբը ուզեց որ այդ Տան սրահը կոչուի Շ. Միսաքեան սրահ, ի յիշատակ ողբացեալ հրապարակագրին : Կարեւոր գումարներով պատասխանեցին մեր հայրենակիցները եղած կոչին եւ առաջադրուած նպատակին :

Ուզուեցաւ որ «Յառաջ»ը տպագրուի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, ահա կը տպագրուի :

Մի քանի ամիս առաջ աւերակ այս ներքնայարկը անճանաչելի դարձած է այսօր՝ շնորհիւ կատարուած բարեփոխութեանց, սալայատակուած է, ծեփուած, ներկուած եւ ելեկտրական հոսանքներով օժտուած :

Կ'իջնենք սանդուխներէն, զօրաւոր ելեկտրական լոյսերով ողողուած՝ մեր աչքին առջեւ կը ներկայանայ «Յառաջ»ի տպարանը :

Խորքին, հսկայ տպագրական մեքենան, ելեկտրական ուժի ազդեցութեան տակ կը կլանէ իր առջեւ դիզուած թուղթերը ու միւս կողմէն դուրս կը թափէ «Յառաջ» – ները :

Ձախին՝ տողաշար մեքենան, թերթին 30 տարուան տողաշարը Պ. Արամի արագաշարժ մատներուն տակ, չոնթալից թաւալումով դուրս կուտայ շարուած կապարեայ տողերը հայ մտքին :

Աւելի ձախ՝ կտրող մեքենան :

Ելեկտրագէտ գործաւորներ օդափոխիչ մեքենայի մը զետեղմամբ զբաղած են :

Աջին՝ գրաշարներու աշխատանոցները, մէջտեղը սեղաններ՝ որոնց վրայ տպագրիչները կը դասաւորեն յօդուածները, յայտարարութիւնները :

Բոլորին դէմքին վրայ ուրախութեան արտայայտութիւն, խանդավառօրէն կը վազեն մէկ մեքենայէն միւսը :

Այս բոլորին ի տես, ակամայ կը տարուիս մտածելու մէկու մը մասին : Որքան ուրախութիւն պիտի զգար իր անձին հետ նոյնացած «Յառաջ»ին նոր տպարանը տեսնելով Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Աւա՜ղ, ան չկայ այսօր, բայց իր յիշատակը կ'ապրի այս շէնքին մէջ :

Վարը, լուսաւոր տպարանին մէջ Շաւարշի հոգին կը սաւառնի, ու վաղը, իր անուան նուիրուած սրահին մէջ՝ երբ հայ բարբառը հնչէ, վստահաբար այդ հոգին պիտի խայտայ ու ցնծայ :

Իսկ եթէ ողջ ըլլար, վստահ եմ որ հըրճուանքով պիտի աղաղակէր. «Ապրի՛ք, տղաք» :

Այո, պիտի ապրին տղաքը եւ պիտի ապրի անոնց ծնունդ տուող հայ ժողովուրդը, որ գիտցաւ կանգնել Մշակոյթի Տուն մը այս լոյս քաղաքին մէջ :

Այսօր տպարան, վաղը թատերասրահ, միւս օր թանգարան եւ այսպէս Հայու կամքին շնորհիւ Մշակոյթի Տունը կը բարձրանայ :

Վստահ ենք թէ սկսուած սոյն ձեռնարկը պիտի հասնի իր կատարելութեան, շնորհիւ Մշակոյթը սիրող յարգելի հայրենակիցներու սրտաբուխ եւ առատաձեռն օժանդակութեան :

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Տոքթոր Օ. Քիւթիւկեանէ երեք հազար ֆրանք, Պ. Զաքարիա Չէյթունցեանէ (Տէսին) հազար ֆրանք :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կը լսենք «Սով. Հայաստան»ի Օգոստոս 15ի թիւէն որ Երեւանի մէջ մեռած է փրոֆ. Արարատ Ղարիբեանի կինը՝ Նուշիկ Ղարիբեան – Խոնդկարեան : Հանգուցեալ տիկինը քոյրն է մեր ծանօթ աշխատակից Պ. Արշամ Խոնդկարեանի, որուն կը յայտնենք մեր խոր վշտակցութիւնները այս ցաւոտ կորուստին առթիւ :

ՍԷՈՒՏ ԹԱԳԱՒՈՐ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ՆԱՍՐ.—«ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՄ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՀԵՏ ՏԵՍՆՈՒԵԼՈՒ»

Դամասկոսի բանակցութիւնները վերջացան : Սէուտ թագաւոր մեկնեցաւ սուրիական մայրաքաղաքէն, ընդգծելով Սուրիոյ անկախութիւնը, զոր հաստատած է ինք : Դամասկոսի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը մտածեն, թէ Սէուտ Խ. Միութեան նկատմամբ սուրիական քաղաքականութիւնը աւելի անկախ դարձուց :

Արաբիոյ վեհապետին այցելութիւնը «անձնական» բնոյթ կրելով, պաշտօնական ցեկոյց չհրատարակուեցաւ : Այսուհանդերձ յայտարարութիւն մը ըրաւ անիկա, որուն մէջ ուշագրաւ երկու կէտեր կան :

Սէուտ զօրավիգ կը կանգնի Սուրիոյ՝ որեւէ ձեւի յարձակումի մը պարագային օգնելու համար անոր : Կը յայտնէ միաժամանակ, թէ այս երկիրը ոչ մէկ վտանգ կը ներկայացնէ իր դրացիներուն համար :

Այնպէս կը թուի, թէ Սէուտի վարած քաղաքականութիւնը իրապէս չէզոքութեան կը տանի Արաբները :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Սէուտ արքան Դամասկոսի մէջ հանդիպեցաւ ոչ միայն Իրաքի Վարչապետին, այլ նաեւ Լիբանանեան կառավարութեան ներկայացուցիչ Միքաուիլի :

Ծանօթ է, որ Սուրիոյ Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար անարգած էր Լիբանանի Արտաքին նախարար Շարլ Մալիքն ու Պէյրութի կառավարութիւնը, որ «անկարող էր մասնակցելու արաբական ազգայնական շարժումին» : Պարզ՝ կը տեսնուի, թէ Սէուտ յաջողած է փոխել սուրիացի ղեկավարներուն ընթացքը :

Թէեւ տակաւին յայտնի չէ Սուրիա – Լիբանան խորհրդակցութեանց արդիւնքը, սակայն Իրաքի ներկայացուցիչին հետ Սուրիացիներու բանակցութիւնը վերջացած է արդէն : Վարչապետ Այուպիի շրջանակները կը յայտնեն թէ տնտեսական մերձեցման համաձայնութիւն մը կնքուած է . այս ձեւով, Սուրիա կ'ապահովցընէ Իրաքը՝ որ նաւթուղիները վտանգի ենթակայ չեն :

Արաբ ղեկավարներու ուրիշ հանդիպում մը կը նախատեսուի Պէյրութի մէջ, յառաջիկայ Հոկտեմբեր 10ին : Սէուտ թագաւոր հաւանութիւն տուած է արդէն՝

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

CAHIERS DU SUD

— Դո՛ղ կայ, դո՛ղ է մտեր… Հայ բանաստեղծութեան այգին:

Այսպէս դոռացին ինքնակոչ այգեպաններ, քանի մը տարի առաջ: Ի՞նչ էր պատահած, — ֆրանսացի բանաստեղծ մը, Լիւք–Անտրէ Մարսէլ, ճաճանչաւէտ թարգմանութեամբ մը, փառաւոր ուսումնասիրութեան մը հետ, նախաճաշակ մը կուտար Հայ բանաստեղծութենէն: «Գործքն ցոյց են սիրոյն» պիտի ըսէին մեր հին գրիչները, — ո՛չ, սրբապղծութի՛ւն է կը գոչէին մարդիկ՝ որոնք թաքուն կը համարին Հայ բանաստեղծութիւնը: Իրականին մէջ, յարուցուած աղմուկին «միտ բանին» այն էր թէ մենաշնորհ է Հայ բանաստեղծութիւն թարգմանելու իրաւունքը:

Այլ ժողովուրդներու մօտ երբեւիցէ ծանօթ չէ գերազանցօրէն ծիծաղելի արարք մը, ինչպիսին կատարուեցաւ մեր մօտ.— Արգիլուած է Հայ բանաստեղծութիւն թարգմանել:

Նման արգելք մը արդարացնելու փորձով՝ գտնուեցան մարդիկ որ ըսին.

— Լիւք–Անտրէ Մարսէլ գրաբար գիտէ՞ որ Նարեկ կը թարգմանէ:

Ինծի կը մնար ըսել իրենց.

— Այն որ կը գրէ կամ կը խօսի Նարեկի մասին, կը հասկնա՞յ Նարեկը:

Վասնզի, լեզուէն առաջ, Նարեկը ուսում մըն է, որու անո՛ւնն իսկ քիչեր միայն գիտեն մեր մէջ, աշխարհական ըլլան թէ եկեղեցական: Իսկ Լիւք–Անտրէ Մարսէլ ծանօթ է այդ ուսման: Առաւել եւս՝ Միջնադարի հետ իր մտերմութեամբ, ծանօթ է նաեւ «միւս» լեզուին, որով գրած են Նարեկացիի եւեր հոգեկիցները, Արեւմուտքէն մինչեւ Արեւելք:

Այս պահանջը՝ թարգմանելի նիւթին վերաբերմամբ:

Կայ նաեւ պահանջ մը կամուրջին միւս գլուխին վերաբերմամբ՝ ընդունելով որ թարգմանութիւնը փոխադրութիւն մըն է մէկ ափէն միւսը, երկու տարբեր ժողովուրդներու միջեւ ձգուած գետի մը վրայով: Բաւակա՞ն է գիտնալ երկու լեզու, նոյնիսկ կատարելապէս, փոխադրութիւն մը փորձելու համար մէկ լեզուէն միւսը: Լա՛ւ, բայց կատարելապէս Հայերէն եւ կատարելապէս Ֆրանսերէն գիտցող մը երկինքէն ինկած մարդ մը աւելի պիտի զարմացնէր զիս՝ եթէ Ֆրանսերէն զուտ փիլիսոփայական գրուածք մը կարենար դարձնել Հայերէնի, տարապարանական ամէն դիւրութիւն ունենալով հանդերձ: Պարզ է պատասխանը, — լեզուն բաւական չէ, անհրաժեշտ է փիլիսոփայական ուսման հետ լայն մտերմութիւն:

Նմանօրէն՝ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն գիտնալով կատարելապէս, ո՞վ է այն որ կրնայ Ֆրանսերէնէ Հայերէն կամ Հայերէնէ Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւն թարգմանել՝ եթէ բանաստեղծ չէ ինք: Մեր ըսածը «Առնավուտի չորպա» չէ անշուշտ, այլ ազնիւ բանաստեղծութիւն:

Եւ ահա երրորդ հաստատում մը: Կրնաս բանաստեղծութիւն թարգմանել՝ կատարելապէս ու բանաստեղծօրէն գիտնալով լեզուդ, որու մէջ կը փոխադրես, եւ երբեմն չգիտնալով այն լեզուն, որմէ կը փոխադրես: Հիմնականը, էականը գիտնալն է ա՛յն լեզուն, որ իբրեւ երկրորդ հագուստ կուտաս փոխադրուած ազնիւ բանին:

Վարժապե՛տ, ի՞նչ խոշոր խոշոր բացեր ես աչքերդ: Այսպէս է հարա՜: Փաստաքս չէ այս պահանջը, այլ հիմնական պայման:

Վասնզի, կատարելապէս գիտնալով հանդերձ լեզուն, որմէ բան մը կը փոխադրես, ազնիւ ոչինչ կրնաս տալ՝ եթէ չես լրացներ հիմնական պայմանը, — նախ կատարելապէս գիտնալ լեզուն, որու կը դարձնես: Հաւատարմութեան պայմանէն վեր, որ հիմնուած է լատինական տաղերուն բառախաղի մը վրայ, առածի կարգ անցած այլեւս, գոյութիւն ունի էական նախապայման մը, զոր կը բացատրեմ ահա օրինակով մը. —

Մեր գրաբար Աստուածաշունչ Մատեանը հռչակուած է «Թագուհի թարգմանութեանց» ոչ անշուշտ իր հաւատարմութեան համար: Աշխարհաբար Աստուածաշունչ Մատեանն ալ ցոյց կուտայ նոյն հաւատարմութիւնը, թերեւս աւելի: Ընդհակառակն աշխարհաբարով մեզի տրուածը կրնանք կոչել «չինկեանէներու թարգմանութիւն»:

Դժուար է հաստատել թէ եբրայերէն գիտէին ոսկեդարեան մեր լեզուին ճարտարապետները, բայց Աստուածաշունչ Մատեանի «Թագուհի» թարգմանութիւն մը տուին մեզի՝ միջնորդութեամբ ասորերէն կամ յունարէն լեզուներու:

Մեր օրերուն եւս, պէտք չէ զարմանալ՝ եթէ արեւելեան բանաստեղծութեանց հրաշալի թարգմանութիւններ կատարուած են միջնորդ կամ կամուրջ ունենալով անգլերէնը:

Ահա թէ ինչո՛ւ Լիւք–Անտրէ Մարսէլ կրնայ Նարեկ ալ թարգմանել, Քուչակ ալ թարգմանել՝ առանց Հայերէն գիտնալու, եւ աւելի լաւ՝ քան անոնք որ Նարեկ թարգմանած են ֆրանսերէն լեզուով կամ Քուչակ:

Այս վէճին մէջ, ինծի ընդվզում պատճառեց մանաւանդ այն թէ ինչպէս համարձակեցան մարդիկ, շուկայ ելլելու եւ գին կոտրելու արեւելեան սովորութեամբ մը, պայքար բանալ ազնիւ ձեռնարկի մը դէմ որ կը կատարուէր ի շահ Հայ գրականութեան եւ Հայ ժողովուրդին: Նոյնիսկ վիրաւորել երկու ազնուական մտաւորականներ, Ֆրանսական մշակոյթի անդաստանին ամէնէն անկախ, ամէնէն քաջ, ամէնէն հպարտ երկու դէմքերը, Ժան Պալար եւ Լիւք–Անտրէ Մարսէլ, անոնց վերագրելով որոշ շահախնդրութիւն:

Ո՞ր կողմին վերագրել շահախնդրութիւնը, — Հայ բանաստեղծութեան կապալառուներո՞ւն թէ անոնց, որ քաջութիւնն ունեցեր են քիչիկ մը հետաքրքրութիւն պահանջել Խորենացիի «փոքրիկ ածուին» համար՝ այնպիսի պահու մը, երբ, Արեւելքէն Արեւմուտք, այնքան ինկած են մարդիկ, որ քարիւղի հոտէն զատ ուրիշ ազնիւ զգայութիւններու մասին գաղափա՛ր իսկ չունին:

Հայն ի՞նչ է որ, հիմա, մարդիկ հետաքրքրուին Հայութեամբ: Մաշած գորգի մը արժէքն իսկ չունի հրապարակին վրայ: Ժամանակին, շնորհիւ օտար քաղաքագէտներու հրաշալի գիտին եւ մեր մտաւորականներուն հանճարեղ հնարամտութեան, շուկայ հանեցինք հայկական ամբո՛ղջ հարստութիւնը, — մեր ջարդերը եւ մեր լացը: Գէթ ատոնց փոխարէն, միջազգային շուկային վրայ եւ մամուլին մէջ՝ մեր մասին կը խօսէին, մեր վրայ կը գթային, մեզի հետ լացող–ողբացողներ ալ կ'ըլլային, հէ՛յ կիտի ոսկեդար հայկական դատի: Այսպէս մեզ տարին մինչեւ Սեւր: Ու մինչեւ աղբիւր տանելէ ետք, ծարաւ… ետ դարձուցին: Հիմա օրուան մեծերուն հետաքրքրութիւնը ուղղուած է այն ժողովուրդներուն կողմը, որոնք… անուն չունին դեռ: Անկախութիւն եւ հանրապետութիւն կը շնորհեն անոնց, որոնք այդ բաներուն համար բառ ալ չունին իրենց լեզուին մէջ:

Այս պարագաներուն մէջ՝ դուք ի՞նչ անուն կուտաք այն Հայերուն, որ շահախնդրութիւն կը վերագրեն օտարներու՝ երբ կը գրաւին Հայ մշակոյթով:

Ժան Պալար եւ Լիւք–Անտրէ Մարսէլ հետաքրքրութեան մէկ պատճառ միայն ունին՝ երբ կը գրաւին Հայ մշակոյթով, — սէր եւ գնահատութիւն հանդէպ Հայ հանճարին: Այլապէս, Քահիէ տիւ Սիւտի տանուտէրը պիտի չուզէր իր ընթերցողներուն հետաքրքրութեան նիւթ տալ Հայ բանաստեղծութիւնը, քանի որ ոչ մէկ այժմէութիւն կը ներկայացնէ հիմա, քարիւղի եւ ատոմի մտահոգութեանց այս օրերուն:

Կը սիրեն Հայ բանաստեղծութիւնը անկեղծօրէն: Ատոր համար, ահաւասիկ, երրորդ անգամ ըլլալով՝ թիւ մը կը նուիրեն Հայ բանաստեղծութեան: Օտար ժողովուրդներ միլիոններ կը ծախսեն՝ հանրային հետաքրքրութեան նիւթ եւ ընդհանուր գնահատութեան արժանի դարձնելու համար իրենց մշակոյթը կամ պատմութիւնը:

Մեր Ֆրանսացի բարեկամները ոչինչ կը պահանջեն մեզմէ՝ երբ իրենք կը կատարեն մեր գործը, ծանօթացնելով Հայ մշակոյթը, ներկայացնելով մեր արժէքները, հետաքրքրութիւն արթնցնելով մտաւորական միջազգային հրապարակներու վրայ:

Ցաւօք պիտի ներկայացնեմ Քահիէ տիւ Սիւտի նոր թիւը, նուիրուած Հայ բանաստեղծութեան, հրաւիրելու համար մեր երիտասարդութիւնը որ կարդայ եւ տարածէ, — հանդէպ մեր արժէքներուն՝ եթէ օտարներուն հետաքրքրութիւնը կը պակսի քաղաքական ներկայ պարագաներուն մէջ, մենք գէթ չնուաստանանք մեր անտարբերութեամբ հանդէպ մեր արժէքներուն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿ ՄԸ
ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆԷ

ԽՄԲ.— Երեւանի Գրողների Միութեան պաշտօնաթերթը՝ «Գրական Թերթ» հրատարակած է Ղազարոս Աղայեանի անտիպ մէկ նամակը, որ կուտանք ստորեւ: Թերթին խմբագրութիւնը կը յայտնէ թէ նամակը կրճատուած է… Դժբախտաբար, պատճառաբանութիւններ չեն տրուած այս մասին: Աստուածատուրը՝ որուն ուղղուած է նամակը, Մարդասիրաց Ընկերութեան վարչութեան անդամ էր:

Սիրելի իմ Աստուածատուր, Վաղը՝ ամսի երկուսին ճանապարհ եմ ընկնում դէպի Նոր–Նախիջեւան, երկու տարի ժամանակով:

Ներկայ նամակովս մնաք բարեւ եմ ասում քեզ եւ այդտեղի իմ բոլոր բարեկամներիս — ո՛վ գիտէ՝ մեռնել կայ, ապրել կայ: Ես շատ ու շատ շնորհակալ եմ Մարդասիրական Ընկերութեան անդամներին, որոնք յիշելու արժանի են համարել ինձ իմ ծերութեան ժամանակ եւ օգնութիւն են ցոյց տուել: Ամէն մի գրագէտ պիտի գնահատէ այս օգնութիւնը եւ ուրախանայ տեսնելով՝ որ վերջապէս հասաւ այն ժամանակը, երբ մեր ազգային գրականութեան աւելի եւս աղքատ մշակները արժանանում են օժանդակութեան: Կեցցէ՛ Մարդասիրական Ընկերութիւնը, որ այդ ցանկալի բանի անդրանիկ նախաձեռնողը հանդիսացաւ: Ընկերութեան Խորհուրդը չխաբուեց եւ իր ընտրութեան մէջ, մէկին օգնելով իբրեւ զառամեալի եւ օգնութեան կարօտի, միւսին իբրեւ երիտասարդի, բայց դարձեալ օգնութեան եւ խրախուսելու կարօտի:

Նիւթական շնորհը, տաղանդը եւ ձիրքը պէտք է տալ բարոյական շնորհք, տաղանդ եւ ձիրք ունեցողներին, եթէ նրանք զուրկ են նիւթականից: Բայց ինչպէ՞ս ճանաչել իսկական տաղանդներին: Նկարիչն աչքերեւ է կացուցանում իր շնորհքը, երգիչը լսելի է կացուցանում իր ձայնի զօրեղութիւնն եւ քաղցրութիւնը, իսկ բանաստեղծին լաւ ճանաչելն այնքան էլ հեշտ չէ: Դրա համար հարկաւոր է լինել գեղարուեստագէտ կրիտիկոս: Գալով

ՔԷՆԶԻՆԿԹԸՆԻ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ՀՐԱՇԱԳԵՂ ՀԷՔԵԱԹԸ
ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ

Վերջին ամիսները միջազգային մամուլը արտայայտուեցաւ համաշխարհային արուեստագէտ Չարլի Չէփլինի վերջին ժապաւէնին՝ «Թագաւոր մը Նիւ Եորքի մէջ»ի մասին:

Կարծիքները բազմազան էին: Ոմանք այդ գործը նկատեցին արուեստի գործ, իսկ ուրիշներ՝ նկատեցին զայն Չէփլինի ոխակալ ոգիին մէկ արտայայտութիւնը դէպի ամերիկեան իշխանութիւնները, որոնց հետ Չէփլին տարիներէ ի վեր ունի տարակարծութիւն, եւ որուն հետեւանքով ալ ի սպառ լքած ու հեռացած է այն երկրէն ուր կերտած է իր փառքը:

Այս առթիւ ստորեւ կուտանք մանրամասն կենսագրութիւնը մեծանուն արուեստագէտին, որ հրաշագեղ հէքեաթի մը տպաւորութիւնը կը գործէ. —

×

Չարլի Չէփլին ծնած է 16 Ապրիլ 1886-ին, Լոնտոն, Քէնզինկթըն արուարձանին մէջ:

Իր հայրը՝ Չարլի Չէփլին, եւ մայրը՝ Լիլի Հարլէյ, երկուքն ալ շրջիկ դերասաններ էին:

Փոքրիկն Չարլին կը մեծնայ իր հօրը եւ մօրը շարունակական կաղուկիւին մէջ:

Չէփլինի հայրը ալքոլամոլ մըն էր, որ սակայն շատ լաւ ըմբռնած էր արդէն որ իր որդւոյն մէջ թուխս դրած է մեծ տաղանդ մը:

Չորս տարեկանին արդէն փոքրիկ տղեկը սկսած է յօրինել եւ երգել տարօրինակ երգեր, յաջողապէս կը ծպտուէր եւ վարպետօրէն կը կապկէր իր շուրջը գտնուող բոլոր դրացիները:

Գիշեր մը, հայր Չէփլին չի վարանիր իր որդին հրելու իրենց շրջուն բեմէն ներս: Չէփլինի առաջին երեւումին իսկ ծիծաղի ամպ մը կը բարձրանայ եւ վերնայարկէն կը սկսին վար թափիլ բենիները, որոնք կ'ըլլան ապագայ մեծանուն դերասանին առաջին բեմական վաստակը:

Տարի մը ետք հայր Չէփլին կը մահանայ հիւանդանոցի մը մէջ: Ամբողջ գիշերը տղեկը կը մնայ լուռ ու մունջ, սրտէն զարնուած կաքաւի մը նման, միայնակ, առանց իր մօրը գգուանքին, որ վաղուց արդէն լքած էր ընտանեկան բոյնը:

Ասիկա կ'ըլլայ մանուկ Չէփլինի առաջին ողբալական վիշտը:

Այնուհետեւ փոքրիկ Չէփլին փողոց կ'իջնէ: Սովորած է հիմա ապրիլ իբրեւ ճարպիկ պզտիկ մարդուկ մը, անցորդներուն «ծախելով» թուղթէ շինուած եւ իր կողմէ պատրաստուած առագաստանաւեր:

Հարկադրուած է կկզած քնանալ առաջին հանդիպած անկիւնը, քանի որ ընտանեկան բոյնէ զուրկ ընկեցիկ մըն է:

Յաճախ կը դեգերի ծաղարաններու ցուցափեղկերուն առջեւ, ուր հրաշալի փայլչութեամբ մը շարուած են կարկանդակներ, որոնք աղբիւրի մը նման ջուր հոսեցնել կուտան իր քիմքերէն:

Փողոցը ուրիշ գրաւչութիւն մըն ալ ունի: Չէ՞ որ անկիւնը կեցած է ծերուկ նուագածուն որ շարունակական եւ համաչափ՝ կը դարձնէ պտուտակը իր երգեհոնին, ուրկէ դուրս կը ժայթքին մելամաղձոտ երգի մը խաղերը:

Քանի մը տարեն այսպէս փողոցները անցընելէ յետոյ, Չարլի Չէփլին կը սկսի յաճախել դպրոց մը, ուր երկու տարի մնալէ եւ դժուարաւ կարդալ–գրել սորվելէ ետք, կը վերադառնայ դարձեալ շրջիկ թատրոն մը, քիչ մը դրամ կարենալ շահելու համար: Այդ շրջուն բեմին վրայ կը խաղայ կարգ մը դերեր, որոնք զայն սորվելու համար կը հանդիպի մեծ դժուարութիւններու, քանի որ լաւ կարդալ չէր գիտեր:

Այդ շրջուն թատրոնը տեսակ մը կրկէս (սիրք) էր, ուր տարիներ մնալէ ետք, վերջապէս տասնըեօթը տարեկանին Չէփլին կը լքէ այդ միջավայրը եւ կը դիմէ դէպի ջերմիկ լոյսերը իրական թատրոնին: Իր եղբայրը (մօրը առաջին ամուսնութենէն) Սիտնէյ, զինքը ընդունել կուտայ Ֆրէտ Քարնոյի խումբին մէջ, ուր մեր սկսնակ դերասանը իր մուտքը կը կատարէ պատմական բեմերու մէջ: Ճիշդ է որ իր դերերուն մէջ շատ դիւրութեամբ կ'առեւանգէր երիտասարդ աղջիկներ, սակայն կեանքի մէջ մնացած էր տղեկ մը՝ որ կը կարմրէր ու կը շփոթէր ամէն անգամ որ փողոցին մէջ կը հանդիպէր աղջիկներու:

Անգամ մը, փողոցի մը մէջ կը հանդիպի աղջկան մը եւ այդ հանդիպումը կ'ըլլայ իր առաջին սէրը: Աղջնակը կը կոչուէր Հէթի Քէլլի եւ տասնվեց գարուններ էր բոլորած, նման Շէյքսփիրի հերոսուհիին՝ Ժիւլիէթի:

Հէթի գեղեցիկ էր, վայելուչ եւ ամէն մեզքէ վրայ ալ՝ դերասանուհի: Աղջիկը չէր ճանչնար իր դէմը կանգնած եւ անձրեւէն թրջած երիտասարդը, որ կը դիտէր ու իր նայուածքով գոյցես կը լափէր զինքը:

Հէթի ժամադրութիւն մը կը շնորհէ Չէփլինին, որովհետեւ անոր նայուածքին մէջ կ'ընդնշմարէ հիացումի ցոլք մը:

Քէնզինկթըն թաղի հանրային պարտէզը լաւագոյն անկիւնն էր իրենց հանդիպումներուն համար: Հէթի հանրակառքէն կ'իջնէր առանց արտօրանքի միշտ թարմ ու գրաւիչ, եւ երբեք չէր մտածեր որ Չարլի իրեն կը սպասէր արդէն ժամերէ ի վեր: Հոն, այդ հասարակաց պարտէզին մէջ, Հէթի կը շրջագայէր ժամերով Չէփլինի հետ, ձեռքը անոր ձեռքին մէջ, եւ հաճոյքով մտիկ կ'ընէր իր սիրահարին ապագայի փայլուն նկարագրութիւնները:

(1 Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

գնահատութեան, մեր մէջ անցուորակա–նին. — մասայի հետեւութեամբ, — աւելի են գին դնում, քան թէ մշտականին է յաւիտենականին: Օրինակ՝ ձայնը՝ սիրունութեան պէս՝ մի անցուորական բան է: Երգիչները ու դերասանները՝ որքան եւ հանճարաւոր լինեն, իրենց եթքից թողնում են միայն իրենց սոսկ անունների յիշատակը, մինչդեռ տաղանդաւոր գրականագէտը թողնում է իր ետնորդներին մնայուն եւ բարոյական անմահանելի հարստութիւն, — նրա տուածովն են ապրում նոյն իսկ երգիչներն ու դերասանները մի քանի դար շարունակ ...

Այժմ մանաւորեմ ասածս: Այս տարի աւելացնելով իմ եւ Շիրվանի Թոշակը, Գ. Թումանեանցինը Թողել են անփոփոխ: Միեւնոյն ժամանակ (եթէ լսածս սխալ չէ եւ Աստուած տայ, որ սխալ լինի) մի ձայնաւորի համար որոշել են ամսական եօթանասուն ռուբլի: Ինչո՞վ է ղեկավարուել արդեօք Ընկերութեան Խորհուրդը իր այս որոշմունքի ժամանակ: Երեւի մի ալգեցիկ անգամ կարողացել է միւսներին էլ ենթարկել իր ունեցած թիւրիմացութեանը: Ես իբրեւ Գ. Թումանեանցին մօտիկից ճանաչող՝ սրբազան պարտականութիւն եմ համարում յայտնել քեզ իմ գիտցածս իբրեւ կտակ, որ դու էլ քո կողմից յայտնես ում որ պէտք լինի:

Մեր նորահաս բանաստեղծների մէջ Յովհաննէս Թումանեանցը շատ բարձր է ամէնքից էլ եւ ունի փայլուն ապագայ, թէեւ որքան էլ այդ ապագան փառաւոր լինի, նա չի կարող նիւթապէս ապահովել իր եւ իր բազմանդամ գերդաստանի նիւթական վիճակը: Նա ունի բարձրաթռիչ երեւակայութիւն, ճոխ եւ սահուն լեզու, խորաթափանց զննողութիւն եւ այն բոլոր հոգեբանական առանձնայատկութիւնները, որոնք պէտք են մի ապագայ ինքնուրոյն բանաստեղծի տաղանդն ու հանճարը բնորոշելու համար: Ասածիս համար ես ապացոյց ունիմ ոչ միայն նրա արդէն տպագրած ոտանաւորները, այլ մանաւանդ չտպուածները, որոնք գրած պատրաստ են արդէն: Այս մարդը տարաբախտաբար՝ կամ բախտաւորաբար ոչ մի այլ պարապմունքի ընդունակութիւն չունի: Ինքը դեռ եւս չկայ երեսուն տարեկան, բայց երեխայոց թիւը կէս դիւժինից անցել է արդէն: Ապրում է մի կերպ, պարտք ու պատուհասով, յուսալով թէ՝ այսօր է թէ էգուց մի տեղից մի ողորմութեան դուռը կը բացուի: Շատ եւ շատ ափսոսալի կը լինի, եթէ այդ դուռը չբացուի, եթէ հնար չլինի երիտասարդ բանաստեղծին ֆիզիքապէս կազդուրելու եւ անվհատ կերպով իր կոչմանը ծառայելու: Էլ չեմ երկարացնում: Աշխատիր օգնողներ գտնել:

Քո՝ ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԽՄԲ. — Վերջերս Փարիզի «Հաշէթ» հրատարակչական տունէն լոյս տեսաւ Քլոտ Ավլինի «Լէ մօ տը լա ֆէն» գիրքը, ուր խմբուած են բազմաթիւ դէմքերու վերջին խօսքերը՝ մահուան սեմին:

Կան որոշ խօսքեր, որոնք ծանօթ են արդէն: Քաղուածք մը կ'ընենք, գաղափար մը տալու համար գրքին մասին:

ԳԷԹՀՈՎԷՆ գերման աշխարհահռչակ երաժշտագէտը, մահուան անկողինին մէջ իր շուրջը հաւաքուած բարեկամներուն նայելով կը բացականչէ. — Ծափահարեցէ՛ք բարեկամներ, կատակերգութիւնը վերջացաւ... եւ աչքերը կը փակէ, մինչ դուրսը, կատաղի հով մը պատուհանին փեղկերը կը զարնէր իրարու:

ԹՐՈՑՔԻ ռուս յեղափոխական, խորհրդային պետական դէմք եւ Լենինի գլխաւոր գործակիցը, որ աքսորի մէջ մահափորձի ենթարկուեցաւ իր գաղափարակիցներուն կողմէ (1940), հիւանդանոցին մէջ երբ գլխուն վրայ բացուած վէրքին շուրջ գտնուող մազերը կը կտրէին, կնոջը դառնալով կ'ըսէ. — Կը տեսնե՞ս, սափրիչը եկաւ... արդարեւ, նոյն օրը կնոջը ըսած էր, որ սափրիչը կանչէ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Բ. ռուս աշխարհակալը, որ մահացու կերպով վիրաւորուած էր ռումբէ մը (1881), կ'աղաղակէ. — Տո՛ւն ... այնտեղ... պալատ տարէք զիս... այնտեղ կ'ուզեմ մեռնիլ... Արդարեւ, պալատներու մէջ մեռնելու համար ծնած արքայ մըն էր:

ՆԱՓՈԼԷՈՆ, Ֆրանսացի հռչակաւոր զինուորականն ու կայսրը, Սէնթ Հելէն կղզին մէջ բանտարկուած, մեռնելէ առաջ, վերջին անգամ մը եւս կը պոռայ. — Ֆրանսա; բանա՛կը...

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԵԾ արքայ Մակեդոնիոյ, մահուան անկողնին մէջ երբ իր զօրավարները հարց կուտան թէ որո՞ւն կը ձգէ կայսրութիւնը, կը պատասխանէ. — Ամէնէն արժանաւորին:

ԿԻԿԵՐՈՆ հռովմէացի հռետորը զինքը սպաննելու համար անկողինը շրջապատող մարդոց նայելով կ'ըսէ. — Երբեք չէի անգիտացած՝ որ մահկանացու ծնած եմ:

ԷՏԿԱՐ ՓՕ ամերիկացի գրագէտին վերջին խօսքը՝ Տէր, փրկէ խեղճ հոգիս:

ՀՕԳՈՒՍԱՅ ճափոն նկարիչը. — Եթէ ինծի տրուէր տասը տարի եւս... եթէ ինծի տրուէր հինգ տարի եւս ապրիլ, իրապէս մեծ նկարիչ մը կրնայի ըլլալ:

ՉՈՒԱՆԿ ՑԷ չին իմաստասէր, որուն շուրջ հաւաքուողները զինքը կ'ապահովցնէին թէ մեծ շուքով թաղում պիտի ընէին: Կը դառնայ անոնց եւ կը պատասխանէ. — Ոչ՛: Բաւական հող ու երկինք պիտի ունենամ՝ իբրեւ դագաղ, արեւ, լուսին ու աստղեր՝ իբրեւ զոհարեղէն, բովանդակ բնութիւնը՝ թափօր: Այս բոլորէն աւելի բան մը կրնա՞ք տալ ինծի...:

ԿԱՆՏԻ հնդիկ իմաստասէրն ու հայրենասէրը, սպաննուած պահուն. — Աստուա՛ծ իմ....:

ՍԱՌԱ ՊԵՐՆԱՐ Ֆրանսացի դերասանուհին իր մահուան սպասող լրագրողներուն ակնարկելով. — Լրագրողները զիս նեղեցին բովանդակ կեանքիս ընթացքին: Կարգը իմս է զիրենք չարչարելու. պիտի սպասեն տակաւին...

ՇԻԼԼԷՐ գերման բանաստեղծն ու գրագէտը. — Շատ բաներ սկսան պարզ ու յստակ դառնալ ինծի համար:

ՊԱՅՐԸՆ անգլիացի բանաստեղծը, մտածելով իր աղջկան մասին, որմէ երկար ժամանակէ ի վեր բաժնուած էր. — Ժամս հասած է: Հոգս չէ մահը... Թէեւ շատ սիրելի բան մը կը ձգեմ աշխարհի վրայ... հիմա, կ'ուզեմ քնանալ...:

ՏԱԼԱՄՊԷՐ իմաստասէր եւ թուաբանագէտը, բարեկամի մը. — Շնորհակալ եմ, որ այստեղ էք, աչքերս փակելու համար:

ՏԻՏԸՐՕ իմաստասէրը՝ իր բարեկամներուն. — Դէպի իմաստասիրութիւն առաջին քայլն է թերահաւատութիւնը:

ԿԷՕՊԸԼՍ ՀԻԹԼԷՐԻ փոխանորդ նախարարը, անձնասպան ըլլալէ առաջ. — Ամէն ինչ վերջացած է: Կինս եւ ես անձնասպան պիտի ըլլանք: Այրեցէք մեր մարմինները, կրնա՞ք ընել ասիկա:

Հաստատական պատասխանի մը վրայ՝ ահաւասիկ ձեզի նուէր մը:

Եւ կուտայ Հիթլէրի մէկ լուսանկարը:

ԼԱՎԱԼ զոր գնդակահարելու համար աթոռ մը դրած էին, վերցնել կուտայ զայն. — Ֆրանսացի վարչապետ մը ոտքի վրայ կը մեռնի: Պիտի հաւաքեմ բոլոր ուժերս... ապրի՛ Ֆրանսան:

ՍԹԷՅՆ ամերիկացի գրագէտը, մեռնելէ առաջ (1946). — Ի՞նչ է հարցումը... ի՞նչ է հարցումը... եթէ հարցում չկայ, պատասխան ալ չկայ:

ՈՒԷԼՍ անգլիացի գրագէտը, զինքը շրջապատող բարեկամները մէկ կողմ հրելով՝ մեռնելով զբաղած եմ հիմա...

ԱՌԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ

Հին քախիծն է, որ այսօր
Զիս կը տանջէ վերստին,
Երգս կ'ընէ ցան ու ցիր
Ու կը խառնէ գիշերին:

Մայթին վրայ, փողոցին՝
Հի՛ն օրերու անրնկեր
Նո՛յն պահերը մռայլ
Զիս կը գտնեն այս գիշեր. —

Սենեակ մը կիսամութ,
Խոովք, ու ցուրտ, ու կարօտ,
Եւ պարպուած գաւաթներ...

Նո՛յնն է քախիծը սակայն,
Որ կը տանջէ զիս կրկին,
Փոխուած՝ քաղաքը միայն

Ու սենեակը փոքրիկ...:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

●

Ուր սարերն են սրագագաթ
Երկնի փիրուզ կուրծքը մեխուել
Ու Մասիսը՝ ձիւնէ արքան
Խոյանում է ամպերն ի վեր,
Յաւերժական հայեացքի տակ
Կապոյտ դաշտերը հայրենի,
Հովիտները զմրուխտ հագած —
Այնտե՛ղ ես դու, ի՛մ հայրենիք:

Ուր Երեւանն է ծիծաղում՝
Արեգակի դուստրը չքնաղ,
Ուր աստղերի հետ է խաղում
Փերի Սեւանը կապուտակ՝
Սէգ սարերի գիրկը նստած.
Ուր անտառներն են լայնանիստ
Օթեւանը կրծքին լերանց —
Այնտե՛ղ ես դու, ի՛մ հայրենիք:

Ուր ժայռեր կան արեւագոյն՝
Պատկերներով քնաքանդակ,
Ու ժայռերի սրտի ակունք
Պաղ աղբիւրներ աղամանդեայ,
Ուր գետերը օձագալար՝
Տաւիղներ են արծաթալար,
Ուր ջրվէժներ կան ահռելի —
Այնտե՛ղ ես դու, ի՛մ հայրենիք:

Ուր մամռակալ ու վշտայուշ
Աւերակներն են թախծում դեռ
Ու դարերի զրոյցն անում.
Ուր քարեր կան, ժպտուն քարեր
Եւ պալատներ հազարամեան
Ու քաղաքներ՝ յառնող երկինք՝
Նոր ձեռքերից աշխատակերտ —
Այնտե՛ղ ես դու, իմ Հայրենիք:

Ուր Մասիսն է ձեռքով անում
Սէգ Կազբեկին ու Տեան–Շանին,
Ուր հոսում է Արաքսն անքուն
Եւ շտապում որ ծով հասնի,
Փարուի, ձուլուի կարօտ դառած
Վոլգա քրոջն իր գեղանի...
Լուրթ հիւսիսից ոսկի հարաւ —
Այնտե՛ղ ես դու, ի՛մ հայրենիք:

ՀԵՆՐԻԿ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ՄԵՌԱԾ ԷՐ

Մեծահարուստ մը բժիշկին կ'երթայ:

— Պ. Բժիշկ, ի՞նչ պէտք է ընեմ, որ երկար ապրիմ:

— Ինչպէ՞ս կ'ապրէիք մինչեւ այսօր:

— Չեմ խմեր, չեմ ծխեր, պտոյտի շատ չեմ երթար, չեմ ամուսնացած եւ կիներէն կը խորշիմ...

— Կը բաւէ. արդէն մեռած էք:

×

Օր մը, բժիշկ մը կ'ըսէ կնոջ մը.

— Հիւանդութիւններ չկան, այլ կան հիւանդներ:

Կինը կը պատասխանէ.

— Սէր չկայ, այլ կան սիրահարներ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿԱՅԾԵՐ

Զ.

ԴՊՐՈՑ

Այդ «խրատ» կոչուածը Աստուծոյ մի առանձին պատիժն էր. նա շինուած էր ամենասամուր փայտից եւ փոքրիկ թիակի ձեւ ունէր: Հին գրքերի մէջ գտնուած բոլոր ասացուածքները, որոնք վերաբերում էին ծեծելու, գանահարութեան, փորագրուած էին նրա վրայ: Օրինակ, այսպիսի խօսքեր. «Որ ոչ լսիցէ ունկամբ, լսիցէ թիկամբ» — «Ծառայ, որ ոչ գիտիցէ զկամս տեառն եւ արժանի ինչ գանի գործիցէ, արբցէ գան սակաւ, իսկ որ գիտիցէ եւ մեղիցէ, արբցէ գան բազում» — «Դառն է ծառ խրատու, իսկ պտուղ նորա քաղցր...»: Խրատելու այդ գործիքը առանձնապէս պատրաստւում էր վարժապետների համար. եւ տէր Թօդիկը իր ունեցածը, որպէս պատմում էր, ընծայ էր ստացել իր վարժապետից, որպէս յիշատակ եւ որպէս նշան իր մեծաքայլ յառաջադիմութեան:

Պատիժների մէջ մինչեւ այսօր չեմ մոռացել մէկը, որը որքան ծիծաղելի, այնքան էլ սարսափելի էր:

Աշակերտին կանգնեցնում էին ոտքի վրայ եւ երկու ձեռքով բռնել էին տալիս մի աղիւս, կամ ահագին Այսմաւուրքը: Նա ժամերով, հնդկական Փաքիրի նման, այդ ծանր գիրքը պէտք է պահէր գլխից բարձր, երկու ափերի մէջ, թեւքերը յոգնում էին, ջղերը թուլանում էին, բայց այդ ոչինչ: Գլխաւոր տանջանքը նրանումն էր, որ յանցաւորը պէտք է կանգնէր մէկ ոտքի վրայ. միւս ոտքը գետին դնելու համարձակութիւն չունէր: Սովորաբար ընտրում էին ձախ ոտքը, իսկ աջը պէտք է վեր բարձրացած պահէր: Մի աշակերտ մտրակը ձեռին, կանգնած նրա մօտ, հսկում էր յանցաւորին, ոտքը գետին դնել, նա իսկոյն մտրակով զարկում էր ոտին: Այդ սատանայական պատժին ես այն աստիճան սովորած էի, որ երկար կարողանում էի սագի նման մէկ ոտքի վրայ կանգնած մնալ:

Մեր դպրոցը ունէր իր ուրիշ խստութիւնները:

Վաղ առաւօտեան պէտք է դասատուն գայինք բոլորովին անօթի, առանց մի պատառ հաց անգամ բերան դնելու: Թէյի կամ սուրճի գործածութիւնը այն ժամանակ դեռ մեր երկրում մտած չէր: Իսկ եթէ մեր աներում գտնուած թանից կամ մածունից նախաճաշիկ անէինք, դրա համար սաստիկ պատիժներ էին նշանակուած: Վարժապետը ասում էր. «կուշտ փորով չէ կարելի դաս սովորել, երբ մարդ մի բան ուտում է, խելքը պակասում է»: Եւ նա օրինակ էր բերում ճգնաւորներին, վարդապետներին, որոնք ոչինչ չէին ուտում, բայց իրանցից գրքեր էին շարադրում:

Յիշեալ պատուէրը մենք կատարում էինք ամենայն ճշդութեամբ. գեղծումներ անել նրա դէմ անկարելի էր, որովհետեւ վարժապետը սատանայի պէս իմանում էր, երբ աշակերտը մի բան կերած էր լինում: Ահա ինչպէս էր իմանում. Նախ քան ուսման սկսուիլը, վարժապետը որ աշակերտի վրայ կասկած ունէր, սկսում էր նրա լեզուն քննել, որ տեսնէ, արդեօք նա իր ծոմը լուծել էր, թէ ոչ: Յայտնի բան է, անօթի մարդու լեզուն աւելի սպիտակ գոյն է ունենում, նրա մակերեւոյթի վրայ ճերմակ փառ է նստած լինում. իսկ երբ մի բան ուտում կամ խմում է, լեզուն մաքրւում է եւ աւելի կարմիր գոյն է ստանում: Այդ պատճառով մենք ամէն առաւօտ ոչ միայն ոչինչ չէինք ուտում, այլ մինչեւ անգամ վախենում էինք երեսներս լուանալու ժամանակ բերաններս մաքրել ջրով, որ չիցէ թէ մեր լեզուի ճերմակութիւնը սրբուի, եւ վարժապետը ասէ, թէ ծոմը լուծել ենք... Եւ այսպէս, մինչեւ կէսօր մենք պարապում էինք բոլորովին սոված փորով. գլուխներս պտտւում էր, աչքներիս առջեւը սեւանում էր քաղցածութիւնից, դարձեալ ոչինչ չէինք կարողանում սովորել:

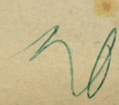
Մեր ժամացոյցը պատի ստուերն էր, որը գետնի վրայ մինչեւ մի նշանակեալ խազ հասնելը, գիտէինք, թէ արդէն կէսօր է: Այն ժամանակ միայն թոյլտուութիւն էինք ստանում ճաշելու: Բայց որքան անհամբերութեամբ սպասում էինք, մինչեւ ստուերը հասնում էր խազին... Կարծես, արեւն էլ մեր վարժապետի նման սիրտ չունէր, նա միշտ դանդաղ եւ դանդաղ էր գնում, եւ ստուերը խիստ թոյլ կերպով էր տարածւում...

Ճաշը ուտում էինք դասատան մէջ: Աշակերտները իրանց հետ էին բերում բոլոր պաշարը եւ անուշ պատառներից բաժին էին հանում տէր հօր համար, այնպէս որ, նրա մասը աւելի ճոխ էր լինում եւ բազմատեսակ, մինչեւ անգամ երեցկինն եւ նրա որդիքն էլ կերակրւում էին տէր հօր սեղանից:

Ճաշից յետոյ, թէեւ մենք ունէինք մի քանի հանգստութեան ժամեր, բայց սաստիկ արգելուած էին խաղերը: Խաղը համարւում էր մեզ համար մի տեսակ չարութիւն, որ ընդդէմ էր համեստութեան եւ հանդարտութեան կանոններին:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Պէյրութ երթալու համար: Իրաքի եւ Յորդանանի արքաները նախապէս համաձայնած էին: Ապահովաբար՝ Սուրիա պիտի մասնակցի, վերջին խորհրդակցութիւններէն ետք: Ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ՝ որ Նախագահ Նասրն ալ Լիբանան չերթայ:

Մինչ այս մինչ այն, Նախագահ Նասր Գահիրէի մէջ յայտարարեց, թէ ոչ մէկ անպատեհութիւն կը տեսնէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըրի հետ խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար: Գնդապետ Նասր յայտնեց, թէ իր կարելին պիտի ընէր՝ խաղաղութիւնը ապահովելու համար. — «Ո՛չ մէկ քայլ պիտի առնեմ Նախագահ Այզընհաուըրին հանդիպելու համար, եթէ ինք այդ ուղղութեամբ փափաք չյայտնէ» ըսաւ ան, աւելցնելով թէ պիտի պաշտպանէ չարունակ դրական չէզոքութեան իր քաղաքականութիւնը:

Եգիպտոսի Նախագահը յայտնեց նաեւ, թէ նոր զէնքեր պիտի գնէ, եթէ Իսրայէլ շարունակէ իր ընթացքը: Պատասխանելով այն հարցումին՝ թէ Սուրիա համայնավար դարձա՞ծ է, Նասր ժխտեց եւ աւելցուց՝ թէ երբեք պիտի չըլլայ. — «Սուրիացիները ազգայնական են: Վիճելի հարց է համայնավարութեան եւ ազգայնականութեան տարբերութիւնը: Ես, անձնապէս կը ճանչնամ սուրիական բանակին ղեկավարները եւ գիտեմ թէ անոնցմէ ո՛չ մէկը համայնավար է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ հրատարակուած է պաշտօնական ցեկոյց մը, ուր համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն եւ Նախարարաց Խորհուրդը կը յայտնեն, թէ հնգամեայ ծրագիրը փոխուած է եօթը տարուան եւ պիտի կիրարկուի 1959 1965ի ընթացքին: Ծրագիրը պատրաստողները, հանրապետութեանց կառավարութիւնները եւ սովնարխոզները պիտի մասնակցին ծրագրին գործադրութեան, որ պիտի ներկայացուի 1958 Յունուար մէկին: Տակաւին կ՚անդրադառնանք:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ կեդրոնական Եւրոպայի ցամաքային ուժերու ընդհանուր հրամանատարը՝ Սփէյտըլ Լոնտոնի մէջ Պատերազմական նախարար Սէնտսի հետ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք, մեկնեցաւ Անգլիայէն: Խորհրդակցութիւններ ունեցած է նաեւ կարգ մը այլ անձերու հետ:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկիչները դարձեալ գործի անցած են: Յունական կղզիին կերպութեան անդամները ռումբեր արձակած են եւ հրդեհի տուած կարգ մը պաշտօնական հաստատութիւններ:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ խորհրդային դեսպանը փոխուեցաւ. Զամչեւսկի Նուկոլաեւոյ մէջ Մոսկուան ներկայացնելով, այնպէս կը թուի թէ երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները բարելաւուելու վրայ են:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ընդհանուր գործադուլ հռչակուեցաւ, բողոքելու համար կեանքի սղութեան դէմ:

ԹՈՔԻՈՅԻ թերթերէն մէկուն համաձայն, Ռուսերը միջերկրային հրձիգի նոր փորձ մը կատարած են:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Շավիլի Երիտ. Եկեղեցաշէն Յանձնախումբի կողմէ:

10 Նոյեմբեր Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան փափաքին վրայ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազնեբու խնկելի յիշատակին, 6 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 19ը պիտի տօնուի Միութեան հիմնադրութեան երեսունամեակը նաեւ Հաճնոյ հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը միասնաբար մեծաշուք կերպով Սէրքըր Մոլիթէրի վարի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Թ՚Օկիւսթէն:

Մուտքը ազատ է, հրաւիրատոմսով:

Դիմել՝ Մ. Գրաճեանի, 138 րիւ տը Լ՚Աղէ Կրու, Փարիզ (15):

Imprimé sur les presses du journal «Haratch»
17, Rue Bleue - PARIS - IX·

ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնը, 21 Ալէ Լէոն Կամպեթա:

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒՔԱԼԵԱՆ (Տուլէյի Պատմական Ատեանի նախագահ):

Կը խօսին՝

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ՝ Ազգ. Միութեան, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 5ին, Թէաթր Մունիսիփալի մէջ:

Ներկայութեամբ եւ բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՓՕԼ ՎԻԿՐՈՅԻ (Լէնափէշ-Թէօր տը Լ՚Աքատեմի):

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Հոկտեմբեր վեցին, Սալ Էլվեթիք, 107 րիւ Տիւկէճլէն:

Կը նախագահէ ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կը խօսին՝

ԼՈՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս երեք դասախօսութեանց նիւթն է՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի բացման դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 2 Հոկտեմբեր, ժամը 21ին, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Անթիլիասի միաբաններէն, որ հիւրաբար Փարիզ կը գտնուի):

Նիւթը՝ Եկեղեցիին դերը Հայ անցեալ մշակոյթին վրայ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Էօժէնի Սերոբեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլիէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն. — Տէր եւ Տիկին Պարէթ Բամպուքճեան հինգ հազար ֆր., Օր. Էլմոն Ճիվէլեկեան հազար ֆրանք:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, Կարապետ Գասպարեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մամբրէ Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գուլումեան, Պ. Մասիս Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հացագործեան (Մարի Գուլումեան), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Նազաշեան (Իսկուհի Գուլումեան) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր միութիւններուն եւ անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով, կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆի

մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կապ. Խաչի հայերէն դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին: Այն ծնողները որ կը փափաքին իրենց պզտիկները արձանագրել, կրնան դիմել Հոկտեմբեր երեքէն սկսեալ Ահարոնեան ակումբը, ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի տեսչութիւնը կը հաղորդէ որ վարժարանին մէջ կատարուող մեծ նորոգութիւններու պատճառաւ յառաջիկայ 1957 - 1958ի ուսումնական տարեշրջանի մուտքի թուականը փոխադրուած է Հոկտեմբեր 6, կիրակի օրուան:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Սեպտեմբեր 30էն պիտի դադրեցնենք թերթերը մեր այն բաժանորդներուն, որոնք մէկ տարիէն աւելի պարտք ունին:

Այս միջոցին, վարչութիւնը ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու, տպարանի փոխադրութեան պատճառով, որպէսզի աւելի քան երբեք կարենայ ապահովել թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Այս պայմաններու մէջ, ուրեմն, ի վիճակի չենք ապառիկ թերթ ղրկել: Յիշեցնենք, որ տեղական բոլոր թերթերու բաժանորդագրութիւնները միայն կանխիկ են:

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք մեր բոլոր այն բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթին հրատարակութիւնը:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններ նաեւ անոնց որոնք մինչեւ Սեպտ. 30 փակելով իրենց առկախ հաշիւները, պիտի դիւրացնեն մեր գործը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Հայաստան» թերթի փէրմանանսը ամէն չորեքշաբթի օր ժամը 3 — 6, 17, Րիւ Պլէօ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ի գիտութիւն Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից թաղերու հայ ծնողքներուն կը յայտարարենք, թէ թաղիս Ազգ. դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 9էն:

Արձանագրութեան համար դիմել դպրոցի սրահը (Ս. Յակոբ եկեղեցին):

Այս տարի պիտի պաշտօնավարէ Տիկին Մանուշ Շահմիրեան:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի հայերէն լեզուի երեք դասընթացքները կը սկսին յառաջիկայ երեքշաբթի, Հոկտեմբեր մէկին, երեկոյեան, սովորական վայրերուն մէջ, ուսուցչութեամբ Պ. Կ. Տէրմոյեանի:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը կը յուսայ որ ծնողները նախանձախնդիր հայերէն լեզուի պիտի փութան արձանագրել իրենց զաւակները:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտեմբեր երեքին, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին: Աշակերտներու արձանագրութեանց համար դիմել՝ ուսուցիչ Պ. Ազգէն Մարտիրոսեանի, այս երկուշաբթի (30 Սեպտ.), երեքշաբթի (1 Հոկտեմբեր եւ Չորեքշաբթի (2 Հոկտ.) կէսօրէ ետք ժամը չորսէն վեց, դպրոցին մէջ:

Կը խնդրուի ծնողներէն որ փութան արձանագրել իրենց զաւակները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, այս Չորեքշաբթի, Տիկին Ղազարեանի բնակարանը, 56 րիւ Քիւվիյէ, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պուլկարիոյ նախկին ընկերուհիներէն Տիկին Զարբեանի եւ պարագաներուն, Պ. Միքայէլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մարի Սարաֆեան Նիքհիսարցի, բուն անունը Ազապի, աղջիկը Աւետիս Թիլքէլեանի, իր գիւղին մէջ Զէփքէն անունով ծանօթ եւ մայրը Երանիկ կը փնտռէ իր տօրեղբօրորդիները Միհրդատ եւ Օհան Թիլքէլեանները: Կը կարծուի որ Ամերիկա կը գտնուին: Գրել Տիկին Սարաֆեանի՝

46, Rue St.-Just, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)
France

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

×

Շիտիտեան Հայաստանէն Հայրապետ, Եոզկատի Բիւմտիկին գիւղէն: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել՝ Մանուկ Հայրապետեանի՝

8, Allée de Billancourt, Issy-les-Moulineaux

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տօնիկ Զառացեան, ծնած Պոլիս, Հօրը անունը Ոսկիան, մօրը Հայկանուշ, Հայաստանէն պինուոր եղած է: Կը կարծուի գերի ինկած է Գերմանիա, ապա անցած Ամերիկա: Տեղեկացնել՝

Filor Aslanian, 29, Rue Antoine Courbarien, Clamart
France Seine

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ մասնաւոր քորսաժի համար (ֆօրսաժ սփեսիալիզէ) ինչպէս նաեւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ եւ մանիւթանսիօններներ: Դիմել՝

ÉTABLISSEMENTS FRANCINE
38, Rue d'Aboukir, Paris - 2e

×

Կարի համար, (Ռօպ – լէնժ – ժէրզէ) տաղճնակարդ գործաւորուհի մը եւ աշկերտ, (աղջիկ) պայմանագիրով:

Agnès Lenart, - Jersey Couture
8, Rue Notre Dame de Lorette, Pares 9e

×

Մեքանիսիէններ, աշկերտներ (աղջիկ), սկսնակ սիւրժըըթէօզներ, կարողներ պօնէթրի փուր թիսած:

Pour Tricots-Lingerie
PARIS - CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris-9e

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 27 Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

GEORGE Vի շքեղ սրահներուն մէջ

Ջանազան աթրաքսիօններ — Մուտք 500 ֆրանք

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները — հեռաձայնելով միութեան գրասենեակը

PRO. 77 79